

Яйцепос. Книга 3

Дюк Брунька

ЯЙЦЕПОС, або Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фабулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

У трьох книгах

Книга третя. ЛИЦАРІ ТА ІНШІ ОРГАНІЗМИ

Я певен, що в цій історії ви знайдете все, чого тільки можна вимагати від цікавого читання; в недоліках ж її, якщо тільки такі виявляться, винен, на мій погляд, безперечно, собака-автор, а не сам предмет.

Мігель де Сервантес.

ЩОСЬ СОРОК П'ЯТЕ. Дірка в кальсонах

Вам ніколи не випадало бути в товаристві справжніх тварин?.. О, то ви не знаєте, скільки чесноти, скільки дійсної моральності й невимушеної веселості завжди буває в подібних зібраннях!

Осип Сенковський, "Осіння нудьга".

Однак немає сумніву, що розум у тварин часто наближається до нашого.

Ян Потоцький, "Рукопис, знайдений у Сарагосі".

24 - 27 жовтня 1995 року.

Ти, безцінний читачу, можливо, помітив закономірність: у кожному другому розділі, то пак щосі Терентопських хронік про мандрівки лицарів Напівкруглого Столу присутній фрагмент пророцтва чарівника Гектора Манюні. У попередньому щосі, сорок четвертому, за назвою "Лісовий колектив Рабіновича" такого фрагмента не було. Виходячи із чого, ти, напевно, уже зміркував, що в цьому щосі, сорок п'ятому, фрагмент пророцтва буде. Тому Автор вирішив, не відкладаючи, уже на початку розділу відразу ж ознайомити тебе, читачу, із цим черговим фрагментом.

От він:

250 років буде викраден

за вказівкою прибульця з

прибулець не зможе винес
ись про крадіжку, уста
стить із країни яйце; і пр

А про те, хто був власником цього клаптика папірця з текстом, ти, читачу, дізнаєшся трохи згодом.

* * *

Коли граф Яків (Яків Ганелонович Слюнявчиков) верхи на коні Оттокарі (названому так на честь чеського короля Оттокара Другого Пржемисла, що правив зі 1253 по 1278 рік) і лицар Хома (Хома Сергійович Аріельченко) на коні Монтесумі (названому на честь ацтекського правителя Монтесуми Другого, що правив зі 1503 по 1520 рік) в'їхали в село Нижні Драконопаси, то першим ділом вирішили відвідати тамтешню корчму з назвою "Під Розвісистою Локшиною". Бо ці два лицарі Напівкруглого Столу, які вчиняли пошуки викраденого драконячого яйця і організатора викрадення у наданому їм жеребом п'ятому секторі королівства, дещо зголодніли в дорозі, а від корчми тягнуло спокусливими апетитними ароматами.

Поруч із цим пунктом громадського харчування – досить великою хатою з побіленими стінами і покритим дерев'яною черепицею дахом – були хата корчмаря і господарські споруди: комори, хлів, лазня, льох, нужник... Між садовими деревами була натягнута мотузка, на якій, прикріплена дерев'яними прищіпками, сушилася постільна білизна: пошивки, простирадла, підковдри.

З дверей корчми, над якими була прибита фанерна вивіска з назвою, мальовничо нанесеною олійними фарбами, тягло, крім ароматів, і музикою в народному стилі.

Граф Яків і лицар Хома, спішившись і прив'язавши Оттокара з Монтесумою до дерев'яної перекладкини, увійшли "Під Розвісисту Локшину".

У корчмі панував святковий настрій.

Доспіхоносці думали, що музику виробляють сільські музики, а виявилось, що музикує магнітола "National Panasonic RX-CW50F" (придбана корчмою, ясна річ, у Великому Світі).

Зо два десятки відвідувачів обох статей злегка випивали, закушували, лопотіли, сміялися, а дві пари навіть танцювали під музику на вільнім від столів майданчику.

До лицарів одразу ж кинулися корчмар – дядько з висячими світлими вусами – і його дружина – соковита рум'яна дамочка зі жвавими чорними очима, в хусточці, пов'язаній так, що кінці її стирчали над чолом наче ріжки, – гостинно запрошуючи присісти і пригоститися.

Граф Яків сказав цій парі, що хотів би для початку зробити в корчмі два оголошення. Господиня з "ріжками" негайно перемістилася до магнітоли і зменшила звук.

– Шановні пані та панове, – почав граф, і всі присутні повернулися до нього, – я, лицар Напівкруглого Столу граф Яків, так би мовити, страждаю на kleptomaniю, тобто непереборну хворобливу тягу до крадійства. Попереджаю наперед, що можу у когось із вас щось украсти, тому будьте уважні, пильнуйте своє майно. Ну, а якщо у когось із вас

щось пропаде, не хвилюйтесь, а відразу звертайтеся до мене: якщо це щось вкрав я, то я вам його негайно поверну, бо я хоч і kleптоман, але чесний і шляхетний лицар...

Дійсно, Яків був обуяний непереборною тягою до крадіжок. В юності він був звичайним кишеньковим злодюжкою. Кілька разів потрапляв до в'язниці і піддавався "спілкуванню" з катом. Потім вступив до лицарів Напівкруглого Столу, скоїв лицарський подвиг (приборкав гігантського крота, що влаштовував землетруси в селі Підпахвочухівці; до речі, вийшов каламбур: зробив КРОТа КРОТким), за що отримав від короля титул барона; потім вчинив другий подвиг (врятував двадцять дев'ять тарганів із палаючого будинку), за що отримав титул графа. При цьому він продовжував у навколишніх що-небудь красти, але як чесна й благородна людина заздалегідь про це оточуючих попереджав і вкрадене, як правило, повертав. Чарівник Акмус, дізнавшись про цю його манію, запропонував її видалити за допомогою гіпнозу, але Яків відмовився, сказавши, що, по-перше, якщо змінити його нахили, то йому чогось не вистачатиме, він почуватиметься не в своєму посуді, так би мовити; а по-друге, крадійство приносить йому задоволення, а задоволення – це позитивні емоції, а позитивні емоції, з погляду медицини, дуже корисні для здоров'я; нехай, мовляв, манія залишається, адже вона нікому особливо не шкодить.

Отже, попередивши відвідувачів корчми "Під Розвісистою Локшиною" про свою kleптоманію, граф Яків тут же зробив і друге оголошення: повідомив, що і кого вони з лицарем Хомою розшукують, попросив повідомити, якщо хтось із присутніх про це щось знає, і продемонстрував портрет організатора викрадення драконячого яйця: раптом хтось впізнає. На жаль, ніхто в корчмі зображеного не впізнав і нічого нового з цього питання не повідомив.

Після цього два лицарі сіли за стіл, за яким вже сиділи двоє чоловіків: один худорлявий в окулярах – явний сільський інтелігент, а другий коротконосий і шировилиций – явний землероб; ці два аборигени самі запросили лицарів приєднатися до них.

Худорлявий очкарик виявився вчителем сільської школи, викладачем історії, літератури – терентопської та іноземної – і біології, а його сусід фермером, що з'ясувалося з розмови з ними лицарів.

Корчмар і його дружина принесли лицарям пляшку дулівки, тобто грушевої наливки, і гарячу ароматну локшину – мабуть, фірмові частування цього закладу.

Отже, граф Яків і лицар Хома заходилися їсти без відриву від спілкування з двома нижньодраконопасивцями, що просторікували про тутешнє сільське життя-буття.

Раптом двері в корчмі відчинилися, в них сунулася сива бабця і високим голосом завищала:

– Одарко! Люди кажуть, що той перевертень десь поблизу!

– Ой, а у мене у дворі постільна білизна сушиться! – сплеснула руками дружина корчмаря.

– Так ото ж бо! – підтакнула старенька.

Господиня слідом за бабцею метушливо покинула свою корчму.

- Побігла простирадла з пошивками і підковдрами знімати та ховати, - прокоментував коротконосий фермер.

- Навіщо? Що там ще за, м'яко кажучи але грубо виражаючись, перевертень? - заінтригувався лицар Хома.

- Та то люди брешуть, - посміхнувся учитель в окулярах. - Полюбляє простий народ придумувати небилиці. Антинауково це.

- Ви що, не вірите в існування перевертнів? - здивувався граф Яків.

Перевертні в Терентопії були явищем звичайним, тому терентопець, який заявляє, що він не вірить в існування перевертнів, виглядає там так само дивно, як в нашому світі, безцінний читачу, людина, яка заявляє, наприклад, що вона не вірить в існування корупціонерів.

- Я і сам перевертень, - відповів учитель, протираючи хусточкою скельця окулярів.

- Ага, він перевертень, - підтвердив фермер.

- Опівночі повного місяця я перетворююсь на великого пса, кавказьку вівчарку, - додав учитель.

- А ви? - запитав лицар Хома у фермера.

- Він - ні, я єдиний перевертень в Нижніх Драконопасах, - відповів за фермера педагог. - Безумовно, я вірю в існування перевертнів, тим більше що я один із них. Але хтось тут розпускає чутки, що десь за Кухуліівкою завівся перевертень, який пожирає текстиль...

- Текстиль?! - здивувався граф Яків.

- Таке набрешуть, що ні в які ворота не лізе, - посміхнувся учитель-перевертень. - Ну як це перевертень може вживати в їжу мануфактуру?! Перевертні, це люди, що перетворюються тимчасово на вовків, собак, ведмедів та інших великих ссавців. Але ніякі ссавці тканини не жеруть. Ні, в перевертня-текстилежера я не вірю. А тутешні жінки вірять, і як тільки чують побрехеньки, що той перевертень десь близько, одразу кидаються ховати текстильні вироби.

- А може, він перетворюється не на вовка, чи там... а на міль. Міль же текстиль жере, - заперечив фермер.

- Міль це комаха, а людина - ссавець, зовсім інший генотип, - відмахнувся учитель. - Людина - ссавець, і вовк - ссавець, і собака, і ведмідь... Перевертень перекидається з одного ссавця на іншого, тобто залишається завжди представником того самого класу живих організмів. А комахи відносяться не до класу ссавців, а до класу членистоногих, це зовсім, зовсім інше. У молі цілковито інакші розміри, абсолютно інша вага, інша кількість кінцівок... Ні, я не вірю, що людина-перевертень може ставати міллю, і вважаю таку думку антинауковою.

- Може, і брехня, - знизав плечима фермер.

- А з якого приводу тут панує таке пожвавлення? - запитав граф Яків, указуючи на веселих громадян у корчмі. - У вас у селі якесь свято?

- До нас у Нижні Драконопаси приїхав знаменитий столичний кат-віртуоз Інкогнітечко, - відповідав фермер. - Ніколи такі знамениті кати не гастролювали в

нашому селі, так що для нас це, можна сказати, що свято.

- Казали, що цей знаменитий Інкогнітечко дає гастролі тільки в великих містах, а він надав честь і нашому маленькому селу, - підхопив учитель. - Шибениці в нас у Нижніх Драконопасах, на жаль, нема, тому Інкогнітечко продемонструє на добровольцях із публіки тільки віртуозні катування кремовими тортами. У нас всі тутешні жителі вже купили квитки на це шоу. Воно пройде ввечері в місцевому клубі.

- Оце класно! Ну хто б міг подумати, що я зустріну Інкогнітечка у такій глухомані! - зрадів граф Яків. - Ми з ним друзі, - пояснив він аборигенам.

Яків познайомився з Інкогнітечком, коли той піддавав його тортурам тортами за чергове злодійство, ще до того, як Яків став лицарем.

Тортури тортами (гм, виглядає наче каламбур), як уже зазначалося раніше, полягають у тому, що кат метає кремові торти в фізіономію засудженому. При цьому засуджений має право ухилятися. Але Інкогнітечко був таким віртуозом, що як клієнт ні огинався, кат незмінно улучав у ціль, викликаючи регіт глядачів. Жертва навіть мала право кидати торти в ката (аби не відчувати себе дискримінованою), але Інкогнітечко був настільки верткий, що ще жодному з його клієнтів не вдалося гепнути його тортом. Багато засуджених, знаючи про верткість Інкогнітечка, відмовлялися скористатися цим правом, мовляв, навіщо дарма намагатися, якщо і так ясно, що нічого не вийде. Яків не відмовився і чесно метав у ката торти, але, як завжди, вони пролетіли повз віртуоза. Інкогнітечко ж Якову незмінно заліплював голову заварним кремом на радість регочучому глядацькому залу.

Після цього Яків з Інкогнітечком подружилися.

- Інкогнітечко зараз з дороги париться в моїй лазні, - повідомив лицарям корчмар, який чув останні слова графа Якова.

- Зараз доїм і піду до нього. Кортить побачити старого друга, - сказав Яків і прискорив поглинання їжі.

Після закінчення трапези граф Яків і лицар Хома заплатили корчмареві за частування.

("Ти ж казав, громадянине Авторе, що терентопці пригощали мандрівних лицарів безкоштовно", - нагадує раптом авторська Ліва мозкова півкуля.

"Так, пригощали безкоштовно, - пояснює Автор, - ті, для кого частування не було бізнесом, ті, хто заробляв гроші в інших сферах діяльності: селяни, чудотворці, ремісники... Але для корчмарів і шинкарів саме частування є єдиним способом заробляння грошей, і якби вони пригощали клієнтів безкоштовно, то розорилися б і зубожіли. Лицарі прекрасно це розуміли, тому розплачувалися з працівниками громадського харчування, не чекаючи, коли їх про це попросять. Можливо, цей корчмар і не став би просити лицарів, щоб вони заплатили, але вони самі дали йому гроші, маючи на увазі, що від цього залежить добробут його сім'ї. А от якби вони селянам, чудотворцям і ремісникам пропонували гроші за гостинність, ті навіть образилися б".

Ті діяли так, як ченці Курязького монастиря (що мав місце дещо західніше

Харкова), в гумористичній поемі "Заснування Харкова" (1815) поета-гумориста, сатирика та байкаря Василя Масловича:

Обсушили там його,
Славно накормили
І за все оце нічого
З лицаря не збрили.

До речі, чи помітив ти, безцінний читачу, що на відміну від російської мови, де словосполучення "общественное питание" зліпилося в одне слово "общепит", в українській мові "громадське харчування" залишилося "громадським харчуванням", не ставши ні "громахарчем", ні "грохаром", ні чимось подібним.)

Коли граф Яків і лицар Хома встали з-за столу та дали гроші, корчмар поліз у кишеню, і, ніяковіючи, повідомив:

- У мене в кишені був гаманець...

- Ага, це я його поцупив, - чесно зізнався Яків і гаман корчмареві повернув.

Учитель і фермер, почувши це, заходилися метушливо обстежувати і свої кишені.

- А у мене в кишені була срібна цигарниця, - сказав фермер.

- Теж моя робота, - зізнався граф і портсигар фермеру віддав; потім запитав у вчителя: - А у вас нічого не пропало?

- Начебто нічого, - знизав плечима, обмацавши всі кишені, очкарик.

- Ну як же нічого! А годинник? - вигукнув Яків і простягнув педагогові-перевертню наручного часоміра, який устиг непомітно зняти під час трапези з руки співтрапезника.

- Ой, а я й не помітив! Дякую! - зрадів той.

Вийшовши з корчми "Під Розвісистою Локшиною", лицар Хома і граф Яків переконалися, що на мотузці між яблуною і грушею вже таки немає пошивок, простирадл і підковдр.

Яків рішуче попрямував до дерев'яної лазні, з рури якої здіймався димок, а на ручці дверей висіла табличка з написом: "Не входити! Зайнято!"

- Ти що, м'яко кажучи але грубо виражаючись, ввійдеш? - запитав Хома.

- Звісно.

- А може, почекати? Він же там, м'яко кажучи але грубо виражаючись, голий.

- Ну то й що, мужик же, не баба, і до того ж ми з ним друзі, чого тут соромитися. Ця табличка адресована стороннім, а я Інкогнітечкові не сторонній, а близький товариш, тож мене це не стосується, мені можна.

- А я, м'яко кажучи але грубо виражаючись, краще тут почекаю.

Яків рішуче відчинив двері і ввійшов усередину.

Сонце, увірвавшись у проріз двері, осяяло висячі на цвяшку знамениті Інкогнітеччині чорний комбінезон і клоунську маску з червоним пластмасовим носом, великими поролоновими вухами, кривими окулярами і фіолетовими вусами, а також ще якісь речі, до яких граф не придивлявся. Ця катівська уніформа та інше знаходилися в маленькому передбаннику, сама ж парильня містилася за наступними дверима.

Коли входиш з освітленого сонцем світу в сутінкове приміщення, то спочатку сутінки здаються тобі непроглядною темрявою і ти нічого не бачиш. Так і Якову сутінкова парильня здалася темрявою єгипетською. Він не встиг дочекатися, поки очі звикнуть до нестачі яскравості, і щось в цій напівтемряві розгледіти, коли його раптом оглушив жіночий вереск.

- Ой, вибачте, пані, я не... - пробурмотів граф і спритно покинув лазню, почервонівши наче варений рак.

- Що? - запитав лицар Хома у зниклового рум'яного напарника.

- Інкогнітечко там не один, а з якоюсь жіночкою, - буркнув Яків.

- Будемо, м'яко кажучи але грубо виражаючись, чекати тут?

- Ні, займемося опитуванням населення. А з Інкогнітечком зустрінемося під час його шоу. Він викличе добровольців із публіки, і отут вийду я. Буде йому сюрприз.

* * *

Лицар Хома і граф Яків методично обійшли всі хати Нижніх Драконопасів. Ніхто з жителів цього села нічого нового про драконяче яйце і намальованого шахрая не сказав.

Тим часом настав час катівського шоу, і лицарі разом з корінними жителями цього населеного пункту з'явилися в клуб, чесно придбавши квитки у керівника будинку культури.

Сидінь у клубі не вистачило на всіх глядачів, тому були принесені стільці і табуретки з навколишніх хат.

Перед початком шоу граф Яків, як і в корчмі, гучно оголосив, що він клептоман і може у присутніх глядачів що-небудь вкрати. Але попросив їх із цього приводу не турбуватися, оскільки вкрадене він їм чесно поверне.

Коли на сцену вийшов Інкогнітечко у своїй знаменитій клоунській масці і в чорному комбінезоні, нижньодраконопасивці зааплодували, а граф Яків сказав на вухо лицареві Хомі:

- Щось Інкогнітечко ніби став менший на зріст і щупленьким. Раніше він був вищим і щільнішим.

А коли Інкогнітечко оголосив, що для катування тортами йому потрібні добровольці з публіки, Яків додав:

- І голос у нього не такий. Був голос низький, як у дорослого чоловіка, а тут пищить, наче дитя.

Лицарі презирнулися.

- Аферист? - запитав лицар Хома.

- Так, це не справжній Інкогнітечко, це самозванець, - кивнув граф Яків. - Мені Інкогнітечко скаржився, мовляв, до нього доходять чутки, що під його маркою по країні гастролують шахраї. Обманюють публіку, видаючи себе за знаменитого ката, і заробляють на цьому гроші. Мало того, що вони наживаються за рахунок чужої популярності, так ще завдають шкоди репутації Інкогнітечка, бо розчаровують глядача своєю халтурою. Подивиться глядач на роботу такого лже-Інкогнітечка, плюне і

промовить: мовляв, кажуть, Інкогнітечко, Інкогнітечко, великий кат, знаменитий віртуоз, а насправді він повна бездарність! І іншим стане говорити, щоби не ходили на Інкогнітечка. Інкогнітечко грозився: якщо б мені ці шахраї попалися, я б їм, мовляв, показав, як дурити людей. Зараз я вийду добровольцем, нехай він зі мною попрацює, а я його відразу викрию.

І граф Яків підняв руку, мовляв, я доброволець. Раніше нього руки підняли ще кілька людей, але побачивши, що і заїжджий граф бажає взяти участь, кінцівки опустили: з поваги до лицаря Напівкруглого Столу надали йому почесне право першим піддатися тортурам.

Граф вийшов на сцену.

Видаючи себе за Інкогнітечка людина в масці пов'язала на шию добровольця клейончатий чохол, що опускався до колін, щоб обладунок лицаря не забруднити тортом. Яків підморгнув Хомі, мовляв, зараз подивимося, на що пройдисвіт здатний. Помічники, з місцевих жителів, винесли кілька тортів і поставили їх на двох столах у протилежних частинах сцени.

- Починаємо! - оголосив фальшивий Інкогнітечко, жваво схопив один торт і запустив у графа.

Яків не встиг ухилитися, і кремова маса гепнулася в його фізіономію. (На шоу граф прийшов, ясна річ, без шолома). Зал вибухнув сміхом. Навіть лицар Хома не зміг втриматися, адже далеко не все смішніше за людське обличчя, забруднене тортом.

Граф протер очі, схопив інший торт з другого стола і метнув у лже-ката. Той спритно ухилився, і торт розквасився об спеціально підвішену позаду клейонку.

Людина в масці метнула новий торт. Яків шугнувся праворуч, але суперник ніби передбачив цей маневр, і кремова маса знову гепнулася об фізіономію лицаря, а зал знову гримнув сміхом.

Яків, протерши очі, знову схопився був за торт, але в залі пролунали ремствування: мовляв, не захоплюйтеся, пане лицарю, інші теж хочуть, бажаючих багато, на всіх може тортів і не вистачити.

Яків залишив торт, махнув рукою, мовляв, гаразд, йду, і пішов за лаштунки вмиватися. (Там для цього був установлений умивальник, про що було заздалегідь оголошено глядачам). Замість нього на сцену вибіг інший доброволець, з місцевих...

Коли вже чистий і без клейончастого чохла граф Яків повернувся до залу, його напарник лицар Хома здивовано ворухнувся на його адресу бровами: мовляв, що ж не викрив. Яків, виправдовуючись, зашепотів:

- Цей самозванець працює не гірше за справжнього Інкогнітечка. Я навіть в якийсь момент засумнівався: а чи дійсно це не Інкогнітечко? Його майстерність мене, так би мовити, підкорила, і я навіть цього афериста заповідав за такий талант. Тому вирішив його не ганьбити при всіх, а поговорити з ним після шоу віч-на-віч.

Подальший виступ лже-Інкогнітечка підтвердив слова графа: цей самозванець у клоунській масці вчиняв так звані тортури тортами так само віртуозно, як і справжній Інкогнітечко.

Добровольці, що виходили один по одному на сцену, незмінно отримували тортом в обличчя, як би не ухилялися, а от фальшивого ката забруднити тортом нікому не вдалося.

Після закінчення цього шоу нижньодраконопасивці довго аплодували гастролерові за доставлене задоволення.

Обидва лицарі теж насміялися до втоми животів.

Потім глядачі брали у виступальця автографи.

Граф Яків теж підсунув лже-Інкогнітечкові аркуш, і той, не дивлячись, черканув на папірці розмашистий підпис.

- Він і підпис навчився підробляти: схожий на Інкогнітеччин, - повідомив Яків Хомі, вибравшись із натовпу катівських шанувальників.

Потім граф Яків чесно-благородно роздав деяким глядачам те, що встиг у них під час шоу непомітно поцупити.

Кілька шанувальників проводжали людину в масці аж до хати корчмаря, де цей приїжджий збирався переночувати.

Лицарі пройшли за ними.

Біля корчми проводжаючі розійшлися, залишилися тільки людина в масці, корчмар із дружиною та граф Яків з лицарем Хомою.

- Кхе... пане... еее... кате, ми хотіли б з вами побалакати. Віч-на-віч, - сказав граф.

Корчмар, сказавши "Не будемо заважати", з дружиною пішов у хату.

- Я вас слухаю, - сказав самозванець, схрестивши руки.

- Гм... Ти хто? - запитав дещо фамільярно граф Яків.

- Тобто як "хто"?!.. Кат Інкогнітечко, ви хіба не зна... - почав був чоловік у масці, помітно знітившись, але граф перебив:

- Інкогнітечко мій друг, тому не треба нам тут... Думаєш, надів таку ж маску і можеш вішати локшину, мовляв, я Інкогнітечко? Питаю по-хорошому: ти хто? Маску зніми.

Гастролер підупав, зіщулився, пробурмотів "Феніта ля комедіа" і приречено стягнув з голови клоунську маску.

- Отже, юначе, яке твоє справжнє ім'я? - продовжив допит граф.

- Герміона Бісквітова. Я не юнак, а дівчина.

Яків згадав жіночий вереск у лазні і знову зніяковів.

Ця дівчина дійсно була схожа на вродливого юнака: у неї було коротке світле волосся, маленькі груди і вузькі стегна. Невеликі зовнішні відмінності приховував просторий чорний комбінезон.

- Ну от, така мила дівчина, а займаєтеся нехорошими речами, шахрайством, видурюєте у людей гроші, видаючи себе за відомого ката. Ну хіба ж це добре?! - знову заговорив граф, але вже не так суворо.

- Недобре, - погодилася Герміона, опустивши голівку. - Мені соромно, що я... Але що мені було робить, якщо мені подобається ця робота, але люди хочуть ходити на Інкогнітечка, а не на Герміону Бісквітову.

- Так, мушу зауважити, що в катуванні тортами ви не поступаєтеся самому Інкогнітечкові! - похвалив Яків. - У вас явний талант. Погано тільки, що це шоу пов'язане з ошуканством.

- Я хотіла влаштуватися на роботу катом, але мені в ратушах усіх міст відповідали, мовляв, нема вакансій, та й не жіноча, мовляв, це справа - катівство. Я пробувала була самотійно гастролювати під своїм ім'ям, але я не маю відомого популярного імені... Виявляється, що людям потрібна не стільки наявність у гастролерів великого таланту, скільки наявність відомого імені. Переді мною став вибір: чи то відмовитися від улюбленої роботи і зайнятися нелюбимою, чи займатися улюбленою, прикрившись чужим, відомим ім'ям. Визнаю: видавати себе за іншу людину - це афера, це недобре, але нічого розумнішого і правильнішого я не придумала.

- Гм... Знаєте, панно Герміоно, я вас познайомлю з моїм другом, справжнім Інкогнітечком, не зараз, бо зараз ми зайняті пошуками, а після закінчення Великої Ячної Експедиції, - запропонував граф Яків, - і він вам допоможе у вашій проблемі: чи дасть вам рекомендацію, чи дозволить вам використовувати його псевдонім і маску, чи ще якось...

- Ой, це класно! Дуже дякую! - зраділа дівчина.

- Але ви мусите нам пообіцяти, що з завтрашнього дня більше не видаватимете себе за Інкогнітечка. Гастролуйте не як Інкогнітечко, а як пародист Інкогнітечка, - продовжив граф. - Можливо, як пародисту Інкогнітечка вам менше платитимуть, ніж зараз, коли вас вважають самим Інкогнітечком, але зате все буде чесно.

- Обіцяю! - вигукнула Герміона. - Пародист. Мені це чомусь не спало на думку. Дякую за підказку.

- У вас рідкісне ім'я: Герміона, - зауважив лицар Хома.

- Батьки назвали мене так на честь королеви Герміони зі "Зимової казки" Шекспіра, головної героїні, дочки руського імператора і дружини сицилійського короля. А взагалі це ім'я грецьке.

- Я так, м'яко кажучи але грубо виражаючись, і подумав, - кивнув він.

(Всякому, хто читав "Зимову казку" Вільяма Шекспіра, або дивився вистави чи фільми за даним твором, абсолютно очевидно, що королева Герміона, між іншим, стає і тещею богемського принца Флорізелю, вже за рамками цієї п'єси. Але, зрозуміло, не того богемського принца Флорізелю, що є героєм детективних повістей Роберта Льюїса Стівенсона "Клуб самовбивць" і "Діамант раджі". Адже Флорізелю, придуманий Стівенсоном, фігурує в дев'ятнадцятому столітті, аж за пів тисячоліття після Флорізелю, придуманого Шекспіром. Втім, мабуть, не зовсім правильно казати, що Шекспір його от так от просто з нуля і придумав. Правильніше, напевно, сказати, що Шекспір запозичив із роману Роберта Гріна "Пандосто" вигаданого Гріном принца Дораста і перейменував його на Флорізелю. Так само, як придуману Гріном королеву Белларію він, запозичивши, перейменував на Герміону. Помінявши місцями і географічну приналежність їхніх титулів: богемську королеву перетворив на королеву сицилійську, а сицилійського принца - на принца богемського. Автор вибачається перед читачем за

те, що вперся в діалог персонажів із цими літературознавчими подробицями, котрі читач може обізвати авторським занудством, але не зміг в черговій раз Автор утриматися від бажання розширити читацький світогляд, поповнити читацьку ерудованість.)

Потім лицар Хома запитав її адресу, мовляв, аби зв'язатися з нею після закінчення експедиції, щоби допомогти. Вона повідомила. Виявилось, вона теж проживає в Жорикбурзі. Герміона повістила, що завтра вона мала намір виступити в селі Громопукове, і там, мовляв, вона вже відрекомендується пародистом, що зображує Інкогнітечка, а не Інкогнітечком як таким.

Побажавши розкаяній аферистці подальших творчих успіхів на ниві катівства, граф Яків і лицар Хома вирушили до хати голови Нижніх Драконопасів, де і провели наступну ніч.

Хома зізнався перед сном напарникові, що дівчина Герміона Бісквітова йому сподобалася, хоч вона і не дуже, як то кажуть, фігуриста. І він, будучи неодруженим молодим чоловіком, вирішив після закінчення яєчних пошуків познайомитися з нею ближче, для цього і випросив її адресу...

Автор не сказав про опитування Герміони щодо розшукуваного яйця і шахрая, з демонстрацією портрета останнього, оскільки впевнений, що ти, читачу, і сам здогадався: вона цього, як всі інші зустрічні, не уникла. І відповідь, на жаль, була стандартною.

* * *

Наступного ранку, двадцять п'ятого жовтня, поснідавши з сім'єю голови, лицар Хома і граф Яків покинули Нижні Драконопаси, кілька годин їхали лісостеповими просторами і прибули до села Кухулінівки.

Там вони провели решту дня, займаючись опитуванням, переміжним прийняттям їжі і водних процедур, і заночували. Опитування, як читач здогадався, не додало їм інформації про розшукуване.

Вранці двадцять шостого вони покинули Кухулінівку і продовжили путь.

Терентопознавець Ім'ян Побатькович Прізвищенко вже повідомляв читачеві, що чим далі від центру королівства, тим менше щільність населених пунктів. Ці два лицарі віддалилися від центру настільки, що час переїзду від одного села до іншого займав іноді по пів дня, а то і цілий день.

Кухулінівка вже давно залишилася позаду.

Яків і Хома ґрунтовою дорогою їхали, їхали, їхали, але чергового населеного пункту все не було і не було.

Сонце плавно піднеслося на вершину небесної бані і неквапливо з неї зісковзувало до західного горизонту.

Якщо до сутінків ні до якого житла вони не доберуться, доведеться напинати намет на лоні природи, і ночувати в ньому.

Оскільки бесіди та інше голосове спілкування створюють ілюзію, що шлях стає коротшим, то Хома з Яковом у дорозі базікали та співали дуетом пісень, як

терентопських, так і з Великого Світу.

І нарешті, коли вони заспівали харківську пісню "Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...", в їхньому полі зору з'яви...

(– "Дивлюсь я на небо..." – одна з найвідоміших і найпопулярніших українських пісень, – каже раптом, перебивши, Права півкуля авторського мозку, – але чому, громадянине Авторе, ти оголосив її саме харківською? Запевняю тебе: її співають не тільки в Харкові, але і по всій Україні і за її межами.

– Співають де завгодно, – погоджується Автор, – але створили її в Харкові харків'яни. Якщо читач мало-мальськи знає історію української літератури, то йому відомо, що нова українська література почалася з творів Івана Котляревського та харківських романтиків. Котляревський жив у Полтаві, а харківські романтики (в тому числі перший український прозаїк Грицько Основ'яненко) – у... ні, не у Харбіні, не у Хараре і навіть не у Хартумі, а де саме – читач, будучи особистістю розумною, і сам уторопав. Тому батьківщиною нової української літератури можна вважати саме Харків із Полтавою. Так от вірш "Дивлюсь я на небо..." написав поет із гуртка харківських романтиків Михайло Петренко. А музику до нього склала харків'янка Людмила Александрова. Отже – хто має право заборонити мені називати таку пісню харківською?

Остап Вишня (який був харків'янином у столичні роки Харкова) в своїй книжці "Як із Харкова зробити Берлін" гостро покпив із тих українців, хто, згідно з піснею, загрузли в дивленні на небо та думках про сокола:

"Найнеобхідніша, найконечніша умова для того, щоб з Харкова зробити Берлін, – це 75% харківського – та не тільки харківського, а й всеукраїнського – населення поробити соколами.

Не менше бо, як три чверти нашого "медлительного в движеніях" люду божого, все життя своє сидить і співає:

"Дивлюсь я на небо,

Та й думку гадаю,

Чому я не сокіл,

Чому не літаю".

Оце в його в голові.

Бо як би йому "бог крильця дав, він землю покинув, на небо злітав".

Чого б його туди потаскало?

А як же ж!

"Шукать собі долі,

На горе привіту,

І ласки у сонця,

У зірок прохать".

Що йому індустріялізація, що йому електрифікація.

Йому крила дайте, щоб він "далеко за хмари полетів по долю, по ласку".

Тут йому нема ні ласки, ні долі.

Може хоч сонце йому її дасть.

А не зробите його соколом, так він цілий свій вік сидітиме та на небо дивитиметься!

Так от: треба якогось способу дібрати, щоб поробити отаких усіх соколами, вивести на великий степ і кишнуть:

- Киша! Летіть "на льогком катере". І летіть іменно:

"Далеко за хмари,

Подалі від світу".

Подалі... Подалі!!.

Та так, що й не вертайтесь!

Оце як проробимо, тоді з Харкова - раз плюнуть - Берлін зробити".

До слова, ця харківська пісня стала найпершою в світі піснею, проспіваною людиною за межами рідної планети під час космічного польоту. Це сталося 12 серпня 1962 року. Космонавт Іван Попович на борту космічного корабля "Восток-4" заспівав її для керівника советської космонавтики Сергія Корольова, який цю пісню любив. Але справедливості заради треба зауважити, що ці двоє були не харків'янами, а уродженцями інших українських міст: Попович - Узина, що на Київщині, а Корольов - Житомира.

І "Дивлюсь я на небо..." не єдина харківська пісня, відома далеко за межами Харківщини. Такою ж є і складена козаком Харківського полку, філософом і поетом Семеном Климовським "Їхав козак за Дунай..." Чимало композиторів і в інших країнах за музичною темою цієї пісні складали обробки та варіації. Наприклад, німецький Людвіг ван Бетховен створив за харківською піснею аж дві варіації.

Не засуджуй мене, читачу, просить Автор, за те, що я перериваю повідь краєзнавчими, літературознавчими та іншими теревеннями. Така вже специфіка цієї книжки, такі придумані Автором для неї закони. А як зауважив Олександр Сергійович Пушкін в одному з листів до О.О. Бестужева: "письменника треба судити за законами, ним самим над собою визнаним". Тим більше що Автор ще в підзаголовку Терентопських хронік попередив тебе, мовляв, цей твір, так би мовити, поблизухарківський, а отже, приречений обрушувати на твою голову... ні, не кремові торти, а харківські обставини. Втім, якщо ти дочитав його аж до сих пір, не кинув, отже ти з цим вже змирився. За що Автор тобі вдячний.

Але повернемося до графа Якова і лицаря Хоми.)

Отже, саме коли доспіхоносці заспівали харківську пісню "Дивлюсь я на небо та й думку гадаю...", в їхньому полі зору з'явилося таки житло.

Воно розміщалося не просто біля шляху, а осторонь, у сотнях метрів. Безсумнівно, існує доріжка, що з'єднує цей будинок із шляхом, але лицарі вирішили не витрачати час на пошуки цієї доріжки, а їхати навпростець бездоріжжям, бо бездоріжжя виглядало рівним, без ярів або інших перешкод.

І вони відразу ж збочили до будівлі, не припиняючи співати. Якщо пісня розпочата, то має бути доспівана до кінця. Щоби пісня не образилася, вважаючи, що її не поважають, раз не дають досягти останньої ноти...

* * *

Житло виявилося гарним цегляним особняком в стилі модерн, прикрашеним скульптурками драконів, грифонів і єдинорогів.

Опинившись біля входу до цієї споруди, граф Яків і лицар Хома спішилися, прив'язали Оттокара з Монтесумою до поручнів невисоких сходів і піднялися сходами до дверей.

Коли Хома шукав очима дзвінок, а Яків заніс руку, щоб постукати, дерев'яні двері раптом самі прочинилися, ніби запрошуючи подорожніх увійти.

Що вони і зробили.

За дверима нікого не було.

Була затишна вітальня з кріслами, столиком, каміном, книжковими шафами, з картинами на стінах...

- Агов, тут хтось є? Гей, господарі... - покликав граф Яків, але було тихо.

Увагу лицарів привернув писаний маслом портрет: веселий чоловік у напудреній перуці і в жустокорі, рожевому в червоний горошок, з мереживним жабо, за модою середини XVIII століття.

Букви і цифри в нижньому правому куті полотна інформували, що цей твір створено Леонардо Ґудзиком в 1747 році.

- Це портрет чарівника Гектора Манюні, - пролунав раптом чоловічий голос, гарний баритон.

Яків і Хома обернулись.

Біля каміна, схрестивши руки на грудях, стояв веселий чоловік в напудреній перуці і жустокорі, рожевому в червоний горошок, з мереживним жабо, за модою середини XVIII століття.

Живий двійник портрета!

Лицарі мимоволі перевели погляд із людини на портрет і назад: одне обличчя, одна фігура, один одяг...

- Ні, я не привид Гектора Манюні, я інша особистість, - заперечив чоловік у жустокорі, ніби вгадавши думки гостей.

Нашадок Гектора Манюні, як дві краплі пива схожий на предка, і вбраний у такий же костюм, щоби ще більше підкреслити схожість, подумав граф Яків.

- Я граф Яків, лицар Напівкруглого Столу.

- А я, м'яко кажучи але грубо виражаючись, лицар Хома.

- Ми шукаємо яйце дракона, викрадене з Каменіани у вересні, і шахрая, який організував цей злочин. От його портрет.

Двійник Гектора Манюні подивився на ксерокопію малюнка і знизав плечима:

- На жаль, я нічого не знаю і такої людини не бачив.

Повисла пауза.

За вікном сонце притискалося до обрію, розпустивши уздовж одного червоність і жовтизну.

- Ви, напевно, довго їхали, стомилися. Пропоную вам відпочити і переночувати в

цьому будинку, – сказав двійник портрета.

– Із задоволенням скористаємося з вашої гостинності, пане... Еее... Вибачте, ви не відрекомендувалися, – мовив Яків.

– Але на жаль, я не зможу вас пригостити, бо зараз у будинку нема нічого такого, що їдять люди, а створювати їжу з повітря за допомогою магії я не вмію, – продовжив невідомий.

– Про це не турбуйтеся, харч у нас є, нам надавали їжі в Кухулінівці і в Нових Драконопасах, і... Голодними, м'яко кажучи але грубо виражаючись, не залишимося і вас почастиємо, – сказав Хома.

– Мене частувати не треба, у мене особлива, так би мовити, дієта, ваші харчі мені не годяться, – заперечив господар. – Ви вже самі повечеряйте, а я тим часом приготую для вас спальню.

Лицар Хома сховався за рюкзаком з їжею, і двійник портрета провів гостей до їдальні, де надав їм стіл і посуд.

Мандрівники приступилися до вечері, а господар будинку вийшов.

Коли лицарі наситилися, а двійник Гектора Манюні повернувся і повідомив, що спальня готова прийняти постояльців, граф Яків зауважив:

– Ми вже думали, що доведеться ночувати в полі. Добре, що ваш особняк тут.

– Далі дорогою село Тютъзячки, кілометри чотири звідси. Не було б цього будинку – встигли б до ночі туди. Навіщо ж у полі, – заперечив господар.

– Ну, ми ж не знали... До речі, вибачте, ви так і не представилися, не знаю, як вас називати.

– Я представляюся пізніше, а спочатку я хочу розповісти вам одну історію.

– Люблю слухати історії, – зізнався граф, і всі троє повернулися до вітальні, розташувалися в затишних кріслах, після чого двійник портрета почав оповідати...

Цей особняк, мовляв, побудував один із численних нащадків Гектора Манюні, з діда-прадіда чарівник Іван Манюня, в кінці дев'ятнадцятого століття. Його син, Герасим Манюня, теж жив тут і продовжував справу своїх пращурів: займався чародійством. І син Герасима, Флорісель Манюня, прожив тут, у спадковому особняку, майже все життя, займаючись чарами. А от дві дочки Флоріселя Герасимовича до чарівництва не виявляли особливого інтересу і на фей вчитися не захотіли. Старша, Анастасія, стала архітектором, вийшла заміж за шмарклівського міліціонера і тепер живе з ним і їхніми дітьми в будинку, який сама ж спроектувала, на околиці міста Шмарклова. А молодша, Руслана, та взагалі переселилася до Великого Світу, в місто Харків, стала кондитером і вийшла заміж за машиніста метрополітену. Дружина Флоріселя Герасимовича, Юнона Петрівна, пішла від нього до такого собі Зюзікова, фермера-єдинорогаря, і останні десятиліття свого життя Флорісель Манюня проживав на самоті, зрідка спілкуючись із приїжджими в гості дочками, колегами-чарівниками, а також з селянами Тютъзячок, де він купував продукти харчування.

Втім, ні, не зовсім один жив він в особняку діда. Завелася тут ще одна особа: міль. Міль, комаха, що жере текстиль.

Побачивши її в перший раз (а сталося це восьмого червня 1977 року, о сімнадцятій годині двадцять вісім хвилин і сорок чотири секунди за жорикбурзьким часом), Флорізел ь Герасимович мало цю комашку не приляснув. Бо, напевно, у кожної людини при виді молі спрацьовує, так би мовити, ляскальний рефлекс (читач, мабуть, по собі знає, зауважує Автор). Але, на щастя, чарівник схибив, і літаючу співмешканку не спіткав летальний наслідок. На щастя, бо міль виявилася не проста, а розмовляюча, тобто ця комаха була розумним, людиноподібним в аспекті інтелекту мутантом. Вбивство мовлячої комахи, або будь-якої іншої мислячої і здатної говорити по-людськи істоти, в Терентопськ і м королівств і вважається таким же гріхом і злочином, як і вбивство самої людини. Тому перш, ніж шандарахнути муху або таргана, слід придивитися до жертви і переконатися, що це звичайна комаха, а не брат за розумом (чи сестра, якщо самиця). Флорізел ь Манюня тоді погарячкував. Тому після порадів, що гріх не відбувся.

Флорізел ь Герасимович і міль Валькіруська – так звали комаху – познайомилися і потоваришували.

Щоб Валькіруська не їла білизну, скатертини, фіранки та інші матерчаті аксесуари житла, чарівник купив для неї у селян достатньо важкенький сувій домотканого полотна, що того харчу їй вистачило б на все життя. (А живуть говорячі тварини так само довго, як і люди, нагадує читачеві про всяк випадок Автор).

Комаха-мовець була вельми цікавою, бажаною поглинати нові знання, розширювати світогляд. Через брак інших співрозмовників, чарівник довгими вечорами, у вільний від магічної роботи і дослідів час, розповідав юному членистоногому другу про магію і не тільки. Флорізел ь Герасимович навчив Валькіруську читати і надав в її розпорядження свою велику бібліотеку. Так, спілкуючись з магом і читаючи магічні писання, міль Валькіруська опанувала магію, стала комахою-чарівницею...

* * *

Коли двійник портрета заговорив про міль, лицар Хома згадав розмову в Нижніх Драконопасах про перевертня і подумав: "Гм, знову йдеться про пожирачів текстилю".

Свою розповідь господар будинку закінчив словами:

– І от тепер, коли я це розповів, можу вам представитися: я...

– Ви – Флорізел ь Герасимович Манюня, нащадок Гектора Манюні, – здогадався граф Яків.

– Ні, я – міль Валькіруська, – приголомшив гостей веселий чоловік у напудреній перуці.

– Міль?! – вигукнули разом Хома і Яків.

– Міль, – повторив чоловік.

– Комаха? – не угавався граф.

– Вона сама.

– Я звик вважати, що міль, м'яко кажучи але грубо виражаючись, виглядає інакше, – посміхнувся Хома.

- Звичайно, інакше. Ви ж зараз бачите не правдивий мій вигляд, а образ, який я вам навіюю за допомогою гіпнозу. Я добре володію гіпнозом. Цей образ я взяла з портрета Гектора Манюні. І цей голос, який ви зараз чуєте, не мій справжній, насправді мій голос тихий і писклявий, а цей баритон - це теж наслідок мого гіпнотичного навіювання.

- Ви нас розіграєте, - не повірив граф Яків. - Ви ж людина, а не комаха! Що ж, я не відрізняю людини від комашки?! Ха-ха! Ви, мабуть, великий жартівник, ви любите поморочити гостям голову небилицями.

- Я - міль Валькіруська. Після того, як минулого року на дев'яносто четвертому році життя помер Флорісель Герасимович, я залишилась господинею в цьому будинку. За згодою дочок-спадкоємців покійного, звісно. Спілкуючись із людьми, я для їхньої зручності за допомогою гіпнозу приймаю в їхніх мізках людську подобу, так вам, людям, простіше, та й мені безпечніше. Але при цьому чесно кажу, ким я є насправді. А вірити мені чи не вірити, то вже ваша справа.

- Але ми ж бачили, як ви в їдальні переставляли посуд зі шафки на стіл! - викрив співрозмовника граф Яків. - Ані міль, ані яка інша комаха не здатна на це, комахам таке не під силу.

- Я ж не проста міль, а міль, що володіє магією. Це я гіпнозом вам навіяла, що переставляю руками, а в дійсності я переміщувала посуд за допомогою телекінезу. Саме завдяки володінню телекінезом я можу підтримувати цей будинок в ідеальному стані, робити прибирання, ремонт і так далі. Звичайній комасі це дійсно було б не під силу, і будинок прийшов би в запустіння і занепад.

- Ні, я звик довіряти своєму зору і слуху, а також... - Не доказавши, граф Яків кинувся до двійника портрета і схопив його за руку. - Ага! Я тримаю вас за руку! Це справжня людська рука, а не ніжка комашки, я відчуваю на дотик ваші пальці, теплоту вашої шкіри... Ха-ха, мене не обдуриш, пане жартівнику!

- Мій гіпноз впливає не тільки на зір і слух, а й на дотик. Це завдяки моєму навіюванню вам здається, що ви тримаєте людську руку, а в реальності ви тримаєте порожнечу, - заперечив веселий чоловік. - Мій гіпноз може впливати також і на нюх... От, чим від мене пахне?

Яків прийнявся до веселого чоловіка і відповів:

- Одеколон "Шипр".

- Правильно, я вам навіяла, що пахне "Шипром", хоча, будучи комахою, ніякими парфумами, звісно, не користуюся. Гіпноз.

- Якщо ви дійсно міль, то, м'яко кажучи але грубо виражаючись, покажіться нам у вигляді молі, а не людини, а інакше важко повірити, - запропонував лицар Хома.

- Ну ні! Не далі як три дні тому тут гостював незалежний мандрівний лицар Гіві Качелі. Він теж шукає викрадене яйце дракона. І він, так само як і ви, не повірив, що я міль. І попрохав мене показатися йому в моєму справжньому вигляді. Я погодилася і припинила йому навіювати. І в ту ж секунду він мене мало не приляснув долонями. Коли я миттєво за допомогою гіпнозу знову здалася йому людиною, він став

перепрошувати, казати, що це трапилося випадково, що він не хотів мене вбивати, що руки спрацювали механічно, рефлекторно, що вид молі викликав миттєву підсвідому реакцію... Якщо б його долоні лягнули на кілька міліметрів вище, то мене б уже не було серед живих. Через те я присягнулася собі ніколи більше не з'являтися перед людьми в своєму справжньому вигляді. І не просіть. Я істота чесна, тому сказала вам, хто я, а вірити чи не вірити, це як хочете. Я не вимагаю, щоби ви вважали мене тим, хто я є насправді. Можете вважати мене людиною, якщо вам так багнеться.

- Я вважаю вас людиною, яка хотіла нас містифікувати, але їй це не вдалося, бо ми не повірили в її містифікацію, - сказав Яків. - Але як же вас звати насправді?

- Якщо не хочете мене називати міллю Валькіруською, то кличте як-небудь інакше. Ну, наприклад... еее... ну, Олексієм Флорізелювичем. Підходить?

- Ну що ж, Олексію Флорізелювичу, хоч ми і не повірили в те, що ви міль, але сама історія нам сподобалась, правда, Хома? Спритно ви все це вигадали.

- Ага. Я навіть в якийсь момент, м'яко кажучи але грубо виражаючись, засумнівався.

- А я відразу второпав, що це розіграш, - похвалився Яків.

- Я теж люблю слухати історії, панове лицарі, особливо про лицарські мандри, тому із задоволенням послухаю вашу розповідь про ті місця, де вам довелося побувати, про тих людей і тварин, яких ви зустрічали на шляху, і таке інше, - попросив господар. - Якщо ви хочете мені розповісти, звісно.

- Хочемо, - кивнув Хома. - Чому ж, м'яко кажучи але грубо виражаючись, не розповісти.

І години дві гості лопотіли про свої пригоди.

Потім їх стало хилити на сон.

Провівши лицарів до затишної спальні, де були два ліжки, вже застелені чистими простирадлами, веселий чоловік у перуці і жустокорі сказав їм "на добраніч" і попередив, що завтра у нього на світанку намічені термінові справи в іншому місці, тому спозаранку він з ними не зможе поспілкуватися. Гості відповіли, що йому нема чого турбуватися, що вони, мовляв, і без його допомоги вранці зможуть поснідати, зібратися і вирушити в подальшу дорогу. І раз завтра вони з ним вже не побачаться, то тут же, перед сном вони з господарем і розпрощалися, подякувавши за нічліг.

Роздягнувшись, Яків і Хома впали на чисті простирадла і швидко заснули.

* * *

Прокинувшись вранці двадцять шостого жовтня, два мандрівники вмилися, почистили зуби, одяглися, поснідали, вийшли з особняка, прикрашеного скульптурками драконів, грифонів і единорогів, сіли на Монтесуму з Оттакаром і продовжили шлях.

Автор вважає, мовляв, не треба читачеві пояснювати, що представлений на початку цього щося фрагмент пророцтва Гектора Манюні належав тепер мешканцеві цього особняка, що той мешканець був чи то говорячою міллю-мутантом, що володіє чарами, чи то людиною-містифікатором, нащадком Гектора Манюні. Але лицарі цього

фрагмента так і не побачили, на відміну від тебе, безцінний читачу.

Незважаючи на свою kleptomaniю, граф Яків у цій оселі нічого не вкрав. Як і в житлі голови Нижніх Драконопасів, і інших господах, де гостинні люди надавали йому нічліг. Бо в цих випадках з його kleptomaniєю боролася його совість, і завжди перемагала. Навіть найжадібніший злодюга не стане обкрадати того, хто його гостинно прихистив, якщо в душі злодюги залишилася хоч малесенька крапелька совісті.

Менш ніж за півгодини вони дісталися села Тютъзячків.

Опитавши мешканців і не дізнавшись нічого нового про яйце і яєчного шахрая, лицарі вирушили далі.

До вечора дорога привела їх до річки Замийки, на березі якої вони і заночували, напнувши намет і впакувавшись у спальні мішки.

Коли почало світати, тобто настав ранок двадцять сьомого жовтня, граф Яків, прокинувшись, захотів скупатися в річці.

Стояла вже друга половина осені, через що вода була досить холодною. Але лицаря-kleptomана це не зупиняло: він був людиною загартованою, навіть взимку купався в ополонці.

Перш ніж роздягнутися і шубовснути в студену воду, граф вирішив приготувати чисту білизну, щоб відразу після купання в неї переодягнутися.

Коли він узяв із рюкзака білі кальсони і почав їх розгортати, з підштаників раптом випали два папірці.

Здивувавшись, Яків їх підняв.

Перший папірець був грошовою купюрою номіналом у сто шурхотиків з незмінним портретиком Мирополка Романтика в правій частині.

Другий папірець виявився запискою, написаною простим олівцем на половинці сторінки зі шкільного зошита в клітинку. Де друкованими та дещо кривуватим буквами, ніби писання давалося писаці важко, було виведено:

"Я приношу свої щирі вибачення за те, що трошки зіпсувала вашу річ. Я постійно їм домоткане полотно, яке купив для мене Флорізель Герасимович задовго до своєї кончини. Полотна багато, мені на все життя вистачить. Але його смак мені приївся, і так хочеться чогось іншого. А ваші кальсони виглядали так апетитно! (Вибачте, що я залізла в ваш рюкзак: це сталося інстинктивно, адже міль полюбляє бувати там, де багато матерчатих речей). Соромно зізнатися, але я в нападі апетиту втратила голову на якийсь час і, не тямлячи що роблю, на жаль, з'їла шматочок цих ласощів. Ще раз прошу вибачення! А щоби матеріально компенсувати збиток, вкладаю сто шурхотиків, за які ви зможете купити собі нові кальсони, коштовніші.

Не тримайте на мене зла, якщо зможете! Це сталося не зі злого наміру, а від браку у мене сили волі.

Міль Валькіруська".

Розгорнувши підштаники повністю і оглянувши, граф Яків виявив у задній частині, в районі правої сідниці, дірку розміром з лоб Мирополка Романтика (того, що

надрукований на грошовій купюрі, зрозуміло, а не того, що був у реальності).

Граф дав напарникові Хомі прочитати записку і продемонстрував отвір.

- Отже, ми в особняку Манюнь дійсно спілкувалися з мовлячою міллю Валькіруською, яка володіє магією, в тому числі і, м'яко кажучи але грубо виражаючись, гіпнозом! - вигукнув Хома.

- Ні, я в це не вірю. Я власними очима бачив, на власні вуха чув і власними пальцями мацав людину, а не міль, а я звик довіряти своїм почуттям, - заперечив Яків.

- Я думаю, що ми спілкувалися з сином чарівника Флорізеля Герасимовича Манюні, Олексієм Флорісельовичем, як дві краплі пива схожим на свого предка Гектора Манюню. Цей чоловік любить морочити гостям голову небилицями, от він і придумав міль Валькіруську, і розіграє таким чином заїжджих мандрівників. Від цього розіграшу і пішли чутки про перевертня-текстилежера, що дійшли аж до Нижніх Драконопасів.

- А дірка в кальсонах? А ця записка? А сто шурхотиків? Хіба це, м'яко кажучи але грубо виражаючись, не докази?!

- Дірку він прорізав ножицями, чи ще чимось.

- Але навіщо?!

- Щоби довести свій розіграш до логічного кінця. Для цього навіть не пошкодував сотні шурхотиків. Це, так би мовити, почерк жартівника-віртуоза, досвідченого майстра розіграшів.

- Ну, не знаю... Я схиляюся до думки, що, м'яко кажучи але грубо виражаючись, то дійсно була чарівна міль, яка, завдяки впливу на нас гіпнозом, здавалася нам двійником Гектора Манюні.

- Ти маєш право на свою точку зору, а я на свою. Можеш вважати його міллю, а я продовжу вважати його людиною.

Оскільки магазину, де граф міг би купити нові кальсони, поблизу не було, Якову довелося залатати діряві. Голку і нитки йому в рюкзак поклала дружина провсяк випадок, а от підходящої під кальсони білої матерії, на жаль, не було. Довелося залатати чорною, відрізавши малесенький клаптик із нижнього краю вороної майки, що той край все одно затикається в труси, так що цей недолік не буде видно. Чорна латка на білих кальсонах виглядала зухвало, але граф не збирався дефілювати в одних кальсонах перед публікою.

Скупавшись у холодній Замийці, він переодягнувся.

Потім лицарі на багатті з прибережного сухого очерету спекли картоплю, що їм дали в Тютьзячках.

Потім поснідали безневинно покараними таким аутодафе бульбами з салом і цибулею.

(Якщо читачеві доводилося пекти картоплю на лоні природи, а потім ласувати нею, посипаючи сіллю, та ще в період золотої осені, та ще в компанії з хорошим другом, то читачеві не треба пояснювати, яка це божественна насолода. Якщо ж читачеві настільки не пощастило в житті, що він цього не робив, то пояснення не допоможуть. Це треба самому пережити, особисто.)

Осідляли Монтесуму з Оттокараром і рушили далі вздовж річки Замийки...

От, власне, і все, що Автор хотів розповісти про дірку в кальсонах.

Але оскільки, по-перше, на думку графа Якова, в цій історії присутній розіграш, містифікація, а по-друге, даний Терентопський так званий епос пов'язаний з Харковом, то в кінці розділу Автор хотів би дещо додати щодо розіграшів і містифікацій у Харкові.

Одним із поціновувачів та творців розіграшів і містифікацій був український письменник-харків'янин Майк Йогансен.

Візьмемо для прикладу лютневу 1929 року книжку харківського альманаху-щомісячника "Літературний Ярмарок", для якої Йогансен, виконуючи обов'язок так званого "редакційного блазня", написав дотепні інтермедії. У них Йогансен, містифікуючи читачів, видає себе за середньовічного, що жив у дванадцятому столітті іспано-арабського логіка, філософа, медика, богослова, географа, математика, політика, астронома, психолога і фізика Абуль-Валіда Мухаммада ібн Ахмада аль-Куртубі, відомого також як Ібн Рушд або Авероес. Що того іспанського араба для написання інтермедій редакція альманаху нібито викликала з пекла за допомогою спіритизму.

У цій же книжці альманаху на перших сторінках надрукована і "Автобіографія" Майка Йогансена. Де він, крім іншого, повідомляє, що він, Йогансен, є родичем аж самого Мігеля де Сервантеса. В шістнадцятому столітті, мовляв, його предок за материнською лінією, український козак Грицько (а мама Йогансена, треба сказати, дійсно була з роду українських козаків, на відміну від його тата, який був із прибалтійських німців) потрапив у турецький полон. Його син, який теж був козаком і теж звався Грицьком, вирушив, мовляв, до Туреччини, аби врятувати батька з неволі. Визволити Грицькові-молодшому Грицька-старшого не вдалося, на жаль, бо турки того вже встигли стратити, настромивши на палю. Але Грицько-молодший врятував деяких інших бранців. Серед яких була і молода іспанка Анна. В процесі втечі Грицько і Анна покохали одне одного, разом повернулися в Україну, одружилися і призвели потомство. А Майк Йогансен і є, мовляв, одним із нащадків тієї україно-іспанської пари. І була та іспанка Анна, мовляв, сестрою самого Сервантеса!

У підзаголовку Йогансенівської "Автобіографії" написано (так, навіть не надруковано, а написано від руки, бо перша сторінка цього тексту у "Літературному Ярмарку" є не друкованими рядками, а репродукцією рукопису), що цю "Автобіографію" написав, мовляв, Іван Сенченко (відповідальний секретар альманаху). Але ця "інформація" щодо авторства, звісно, теж є не чим іншим, як лише жартом Йогансена.

Що ж до назви "Літературний Ярмарок", то таке найменування альманаху запропонував не хто інший, як все той же Майк Йогансен. В ті часи Літературним Ярмарком харків'яни нарекали частину головної харківської вулиці Сумської поміж Садам Шевченка і Театром Шевченка (який тоді звався театром "Березіль"), оскільки на цій території було чимало книжкових, журнальних, газетних та інших редакцій. Втім, Сумська вулиця в той період тимчасово прозивалася вулицею Карла Лібкнехта.

І якщо Автор Терентопських хронік у зв'язку з містифікаціями згадав Мігеля де Сервантеса, то додасть, що і Сервантес свого "Дон Кіхота" починає з розкішної містифікації, поміщаючи на початку роману добірку віршів, присвячених Дон Кіхоту, Санчо Пансі і Дульсінеї. Що ті вірші нібито написані легендарними лицарями і іншими персонажами середньовічних лицарських романів, які мав у своїй бібліотеці і читав Дон Кіхот, які надихнули його стати мандрівним лицарем. Це все одно, якби Автор Терентопських хронік на початку своїх писань помістив вірші, написані персонажами Рабле, Шекспіра і того ж Сервантеса, вірші, що прославляють, скажімо, терентопського Лицаря Півної Кружки. До речі, що до бібліотеки Дон Кіхота, то в ній, крім інших книжок, був і роман "Галатея" самого Мігеля де Сервантеса. Це все одно, якби в бібліотеці, наприклад, дракона Інокентія Карловича була б якась книжка, написана Автором Терентопських хронік, тобто твоїм, безцінний читачу, покірним слугою.

І от тепер, висловивши все що хотів, Автор Терентопських хронік цей розділ закінч...

- Ти щось забув, громадянине Авторе, - перебиває Права півкуля авторського мозку, перешкодивши закінчити розділ і речення.

- Що саме? - здригається Автор.

- У всіх розділах про мандри лицарів Напівкруглого Столу ти описував, як виглядають щити і, відповідно, герби оних лицарів, як виглядають їхні коні, і, нарешті, як виглядають і самі лицарі. А тут ти ні слова про це не сказав. Порушуєш вже сформовану традицію.

- І дійсно! Як же це я... - схоплюється Автор і навіть ляскає себе долонею по лобі від досади. - Дякую, мозку, що нагадав... Повідомляю: на гербі та щиті графа Якова зображена чорно-біла сорока в зеленому полі, а на гербі і щиті лицаря Хоми - світло-зелений банан у полі чорному. Кінь Оттокар був винної масті, тобто мав домішки білого волосся до червоно-гнідої масті. Кінь Монтесума був булано-рябої масті, тобто мав білі плями по буланій масті. Граф Яків був кремезним чоловіком сорока трьох років, з каштановою шевелюрою, голений. А лицар Хома - двадцятичотирилітнім довготелесим рудим хлопцем з борідкою і веснянкуватою фізіономією. Тепер усе?

- Та ніби як усе, - погоджується Права.

- Ні, не все! - заперечує Ліва. - Хочу зробити викриття Автора!

- Ой! - лякається Автор. - А що я такого зробив?

- Ти проявив невігластво і неосвіченість у питаннях ентомології!

- Тобто?

- У тебе пурхаюча міль харчується текстилем. Цього не буває! Раз міль пурхає, значить, у неї є крильця. А якщо у неї є крильця, значить, вона є дорослою особиною, а не личинкою. Так от, тканини жеруть тільки безкрилі личинки молі, маленькі білі гусені, а літаючі дорослі на це не здатні, у них навіть немає такого рота, яким вони можуть що-небудь їсти. Мета існування дорослої молі в тому, щоби створити потомство, а не в тому, щоби щось їсти. Так що, Авторе, якби ти здавав іспит із біології та тобі попався б білет із питанням про фізіологію молі, то ти з тріском провалився б,

отримавши найгіршу оцінку. Мало того, що сам в цьому питанні неосвічений, так ще й читача збиваєш з пантелику.

- Все що ти сказала, Ліва, є правильним тільки щодо звичайної молі, але аж ніяк не молі-мутанта, що завдяки магічним обставинам придбала здатність мислити і говорити по-людськи. Така незвичайна міль живе, будучи дорослою особиною, так само довго, як і людина. А жити стільки часу, не харчуючись, неможливо. Тому вищеназвані магічні обставини, крім іншого, дали такій молі можливість харчуватися, зберігши їй той же рот і ту ж систему травлення, яку вона мала в стані личинки. Втім, все це можна враховувати, якщо визнати, що мешканець особняка дійсно був міллю. Але не виключено, що він все ж був людиною, котра полюбляє розіграші. І в цьому випадку твої педантичні причіпки, Ліва, взагалі зайві. Ну що, тепер вже все?

- Та ніби як все, - знову погоджується Права півкуля.

- Ні, - заперечує настирлива Ліва. - Є ще одне питання. У цьому щось у тебе, Авторе, фігурує терентопська громадянка на ім'я Герміона і терентопський громадянин на ім'я Флорізель. Персонажі з такими ж іменами діють, як ти сам зауважив, і в п'єсі Вільяма Шекспіра "Зимова казка". От мені й цікаво, для чого ти двом персонажам одного щось свого так званого епосу дав імена двох героїв однієї п'єси Шекспіра? Який в цьому прихований сенс? На що ти натякаєш?

- Упс! - вигукує Автор. - Клянуся тобі, це вийшло абсолютно випадково, ненавмисно, машинально! Я це тільки зараз помітив, коли ти, Ліва, звернула увагу. Ніякого натяку і ніякого прихованого сенсу. Але оскільки і читача це може ввести в оману, навіявши підозри на прихований сенс і натяк, то, може, мені цим персонажам варто поміняти імена? Ну, хоча б одному з них? Як гадаєте, півкулі?

Півкулі переглядаються, задумливо чухаючи свої звивини іншими своїми звивинами, і одночасно приходять до рішення, яке озвучує Права:

- Та хай уже залишаються ці імена. Може, навіть за такий короткий термін існування на сторінках цього щось жива гастролерка Бісквітова вже встигла звикнути називатися Герміоною, а покійний чарівник Герасимович на прізвище Манюня вже встиг звикнути називатися Флорізелем, і перейменування їм буде неприємне.

- Гаразд, нехай так і буде, - киває Автор.

Із приводу всього вищесказаного великий Вільям Шекспір виразився б так: "Жжжжжжж"; якби йому, Шекспірові, випало народитися не людиною, а простою мухою. Адже з будь-якого приводу і без жодного приводу нормальні мухи виражаються саме так. Тим більше що засобом звукового вираження у них служить не мовлення ротом, а дзижчання крильцями, так що виразитися інакше вони, на жаль, не здатні. Втім, якби великий Вільям Шекспір був пересічною мухою, то його не називали б ні те що великим, ні те що драматургом і поетом, але навіть і просто Вільямом, просто Шекспіром. У цьому випадку він не становив би інтересу ані для простих читачів, ані для навіть шекспірознавців, оскільки і такої спеціальності не існувало б. Так, якби великому Шекспірові випало народитися в іпостасі ординарної мухи, то, скоріше всього, навіть для дослідників комах, вчених-ентомологів він не був би цікавий, бо

банальні мухи ними давно вивчені. Тому, дорогі мої півкулі і безцінний мій читачу, перечитуючи його безсмертні творіння, або думаючи про них, або дивлячись спектаклі та фільми за його п'єсами, подякуємо життю за те, що воно не породило Вільяма Шекспіра звичайною комахою, не здатною написати ні те що всесвітньо шанованих шедеврів, але і навіть елементарного Терентопського, м'яко кажучи, епосу.

Ну тепер-от, сподіваюся, все?

- Тепер-от все, - дуетом відповідають півкулі.

- Нарешті. Отож - гайда в наступний розділ.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ ШОСТЕ. Самогон для принцеси

- Ну, коли так, подивимось виставу.

- Не варто, князю! Я її дивився.

Немає в ній цікавого ні крихти...

Вільям Шекспір, "Сон літньої ночі".

- Що ви з нас якихось дійових осіб робите? Ми хочемо бути бездіяльними... як вони називаються? - глядачами. Ні-іі! Наступного разу я піду в інший театр!

Володимир Маяковський, "Лазня".

- Чого мені суфлер ні підказував?.. Але я, на зло йому, казав усе протилежне. Він мені шепоче одне, а я кажу інше. І решта акторів теж геть інакше казали; через це і п'єса вийшла набагато кращою. А то не можна було б грати! Такий, далебі, нехороший сюжет!

Козьма Прутков, "Фантазія".

Якийсь день якогось року.

Як Автор Терентопських хронік і пригрозив своїм мозковим півкулям у кінці попереднього, двадцять п'ятого щоса "Таємниця нечистої сотні", тут, у щосі двадцять шостому він викладає одноактну п'єсу дракона Інокентія Карловича "Самогон для принцеси". П'єса досить абсурдна (тому вона і зацікавила саме Театр Абсурду імені жертви ковбаси, а не який-небудь, так би мовити, нормальний театр). Але, поряд із абсурдом, у ній викладаються і реальні факти з терентопської історії, тому п'єса може дещо розширити світогляд читача в цьому аспекті. Крім того, в п'єсі присутні теми, з якими читач ще зустрінеться в майбутніх розділах Терентопського так званого епосу, так що п'єса як би трохи підготує читача до тих зустрічей. А тому наявність отут цієї п'єси цілком доречна.

Втім, у п'єсі присутні також і обставини, добре зрозумілі терентопцям, але геть незрозумілі читачеві з так званого Великого Світу, і щоби ти, безцінний читачу, їх второпав, довелося б писати розлогі коментарі. Але оскільки, по-перше, Авторіві Терентопських хронік таких коментарів писати не хочеться, а по-друге, ці обставини не стосуються безпосередньо фабули Терентопських хронік, то Автор дозволив собі скоротити п'єсу, видаливши з неї фрагменти, без яких в даному випадку можна обійтися. Але видалив так акуратно і делікатно, що це видалення ніяк не порушило

цілісності п'єси і не буде читачеві помітно.

Отже...

* * *

Самогон для принцеси

Недоп'єса для театру абсурду

Дійові особи:

Король Жорик Третій. Королева Зінька Третя. Принц

Георгій. Принцеса Пелагія. Блазень Зосима. Маг Гектор Манюня. Патріарх Іполит Перший. Герцог Павло

Гриньмасьяльський. Лицар Феофан. Глядачі в залі.

Бездіяльні особи:

Граф Капітон. Барон Мойсей. Коваль Вітольд

Геннадійович Чухно-Дримпельзябський. Селянин

Пахомич. Невидимий привид Гаврюша. Мовлячий комар Птоломей (глухонімиий від народження). Глядачі в залі.

Завіса підіймається чи розсувається.

Декорації зображують тронний зал Королівського замку у Великих Дрібках, з двома тронами. Виходить блазень Зосима й, прикриваючи долонею очі від світла юпітерів, дивиться в глядацький зал.

Блазень Зосима. Сьогодні публіки в театрі навіть більше, чим учора. Будемо сподіватися, що нині вистава вийде цікавішою. *(Кричить за лаштунки).* Агов, Ваші Величності, Ваші Високості, лицарі й інші персонажі, виходьте на сцену. Публіка вже зібралася. Зараз почнеться.

З обох боків на сцену виходять: селянин Пахомич і коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябський з фотелями в руках; лицар Феофан, барон Мойсей, граф Капітон та маг Гектор Манюня виносять по два дзиґлики; патріарх Іполит Перший і принц Георгій – по одному табурету; король Жорик Третій, королева Зінька Третя та принцеса Пелагія – без меблів.

Король Жорик Третій. Розсідайтеся кому де подобається, у ногах правди немає. А ми з королевою, чур, сядемо на тронах.

Персонажі розсідаються: принц Георгій і принцеса Пелагія – у крісла, король Жорик Третій і королева Зінька Третя – на тронах, селянин Пахомич і коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябський – на табуретах; решта – на стільцях. Два стільці залишаються незайнятими.

Король Жорик Третій. А для кого два зайві дзиґлики?

Маг Гектор Манюня. Один для невидимого привида Гаврюши, другий для комара Птолемея.

Король Жорик Третій. А, так, я забув. А де герцог Павло Гриньмасьяльський?

Лицар Феофан. Він затримується.

Королева Зінька Третя. От повсякчас він...

Довга пауза.

Королева Зінька Третя починає в'язати шкарпетку спицями. Принц Георгій надягає на вуха навушники аудіоплеєра й починає ритмічно смикати головою й плечима. Маг Гектор Манюня розгортає газету та

починає читати. Лицар Феофан дістає з-під кольчуги журнал із кросвордом і починає черкати по ньому олівцем. Король Жорик Третій, принцеса Пелагія, блазень Зосима і патріарх Іполит Перший починають розглядати публіку в залі в театральні біноклі.

Патріарх Іполит Перший. Яка ціпочка!

Блазень Зосима. Де?

Патріарх Іполит Перший. У шостому ряду праворуч. У рожевій кофточці.

Лицар Феофан. Пані та панове, хто пам'ятає ім'я дракона із давньогерманського епосу? Шість букв.

Принцеса Пелагія. Фафнір.

Лицар Феофан. Спасибі. Підходить.

Довга пауза.

Король Жорик Третій. Невже й нині буде як напередодні?

Блазень Зосима. Поки все так само. Почекаємо.

Королева Зінька Третя. Почекаємо. Нам поспішати нікуди.

Лицар Феофан. Пані та панове, ім'я велетня з міфології вікінгів, п'ять букв, перша - "ха", третя - "ем".

Принцеса Пелагія. Хюмир.

Лицар Феофан. Підходить. А ім'я богатирської велетки із давньоірландської саги про викрадення бугая? Шість букв, четверта - "те", шоста - "ха".

Принцеса Пелагія. Скатах.

Лицар Феофан. Точно, Скатах. А ім'я батька Солов'я-Розбійника з билини про Іллю Муромця? Десять букв, четверта - "ха", восьма - "те".

Принцеса Пелагія. Одихмантій.

Патріарх Іполит Перший. От якщо будемо плескати язиками, точно нічого не вийде. Буде як учора.

Маг Гектор Манюня. Це точно. Треба помовчати.

Король Жорик Третій. Що ж, давайте помовчимо.

Дуже довга пауза.

Один із глядачів. Що це за спектакль такий?! Сидять і мовчать, сидять і мовчать. Десять хвилин безперервного мовчання! Це що, до кінця спектаклю артисти так сидітимуть мовчки? Давайте, грайте! Що за діла!

Другий із глядачів. Може, так за п'єсою належить. Не тямитеся в сучасному мистецтві, то й не шуміть, шановний. У цім мовчанні є, може, особливий сенс. Треба спробувати його вловити.

Довга пауза.

Один із глядачів. Який там сенс! Вони просто влаштували сидячий страйк, а ми наче дурні слухаємо їхнє мовчання!

Другий із глядачів. Не треба узагальнювати, шановний. Особисто я слухаю їхнє мовчання не наче дурень, а наче розумний.

Патріарх Іполит Перший. О, здається, процес пішов!

Третій із глядачів. Тихіше! Патріарх щось сказав.

Довга пауза.

Один із глядачів. Так що ж це таке?! Час плине, а артисти й не думають грати! Починайте!

Другий із глядачів. Вони без вас, шановний, знають, коли мовчати, а коли починати. Теж, Лесь Курбас вишукався. Може, так задумано драматургом.

Один із глядачів. Та що ж це за спектакль, якщо він складається з одного мовчання?! Артисти ж мають розмовляти! Один, скажімо, каже: "Дути чи не дути?", а інший заперечує: "До нас їде пікадор", а третій додає: "Корито мені, корито!", а не мовчати наче декорації.

Другий із глядачів. І зовсім не обов'язково артистам говорити. У пантомімі й балеті навпаки ніяких розмов бути не повинно. А бувають ще театри моди, де манекенниці мовчачи марширують по подіуму, а публіка любить матер'яними оболонками, які приховують їхню справжню красу. Поки актори мовчать, помилуйтеся їхніми костюмами, гримом, перуками й зачісками, декораціями на сцені. Треба вміти не тільки слухати, але й дивитися.

Третій із глядачів. Ні, той громадянин правий: мовчання затяглося. Якщо актори не прагнуть говорити, нехай поспівають або станцюють, нехай покажуть, наприклад, фокуси, або акторки стриптиз, зіграють пантоміму або у футбол, але не сидять як пні. Сидіти ми й самі вміємо.

Одна із глядачок. Ну, по-перше: чому тільки акторки? А по-друге, на афіші ясно було написано: "Недоп'єса для театру абсурду". Треба ж знати, куди йдеш. Прийшов у театр абсурду – одержуй абсурд і не обурюйся. Кому не подобається – нехай потихеньку піде, а особисто я догляджу цей спектакль до кінця. Мене це мовчання персонажів заінтригувало.

Лицар Феофан (пошепки). Прізвисько короля Утера, батька короля Артура, дев'ять букв.

Принцеса Пелагія. Пендрагон. Що в перекладі з кельтської означає: Голова дракона.

Король Жорик Третій, королева Зінька Третя, маг Гектор Манюня, патріарх Іполит Перший і блазень Зосима (одночасно). Тссс!

Довга пауза.

Один із глядачів. Тааак. Вистава, хрін подери.

Другий із глядачів. Ні, ну чому, вона навіть по-своєму повчальна. Може хтось не знав раніше прізвисько короля Утера, батька короля Артура, а тепер знає. Або ім'я давньогерманського дракона. А також велетня вікінгів та інше. Вже, вважай, не даремно вбили час. Може, ще чогось скажуть.

Одна із глядачок. Тихо! Здається, король збирається щось сказати!

Король Жорик Третій. Аааааапчхйии!

Один із глядачів. Сказав. Спірне висловлення. У мене інша точка зору із приводу сказаного.

Королева Зінька Третя, принцеса Пелагія, лицар Феофан, блазень Зосима, маг Гектор Манюня й патріарх Іполит Перший (одночасно). Будьте здорові, Ваша Величносте!

Довга пауза.

Третій із глядачів. Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик заявляю.

Блазень Зосима. Читання вголос газети й прослуховування глядачами музики із плеєра не передбачені п'есою.

Третій із глядачів. А ця ваша репліка, громадяніне блазню, хіба передбачена п'есою?

Блазень Зосима. А як же. Звичайно. Усі персонажі виголошують тільки те, що зафіксоване в п'есі. От текст п'еси; читайте самі, якщо не вірите. Тільки вголос, щоб усі переконалися. *(Збігає зі сцени в зал і дає Третьому із глядачів розкриту папку).* Читайте от звідси.

Третій із глядачів (читає). Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик заявляю. Блазень Зосима. Читання вголос газети й прослуховування глядачами музики із плеєра не передбачені п'есою. Третій із глядачів. А ця ваша репліка, громадяніне блазню, хіба передбачена п'есою? Блазень Зосима. А як же. Звичайно. Усі персонажі виголошують тільки те, що зафіксоване в п'есі. От текст п'еси; читайте самі, якщо не вірите. Тільки вголос, щоб усі переконалися. Читайте от звідси. Третій із глядачів читає. Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послушали. До речі, у часи Жориків...

Один із глядачів. Надокучна байка!

Блазень Зосима. Не заважайте, громадяніне! А ви продовжуйте.

Третій із глядачів. ... Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик заявляю. Блазень Зосима. Читання вголос газети й прослуховування глядачами музики із плеєра не передбачені п'есою. Третій із глядачів. А ця ваша репліка, громадяніне блазню, хіба передбачена п'есою? Блазень Зосима. А як же. Звичайно. Усі персонажі виголошують тільки те, що зафіксоване в п'есі. От текст п'еси; читайте самі, якщо не вірите. Тільки вголос, щоб усі переконалися. Читайте звідси. Третій із глядачів читає. Хоч би маг свою газету вголос читав – усе цікавіше було б. Або Жорик Четвертий пустив би музику зі свого

аудіоплеєра не через навушники, а через динаміки, щоб і ми послухали. До речі, у часи Жориків... Один із глядачів. Надокучна байка! Блазень Зосима. Не заважайте, громадянине. А ви продовжуйте. Третій із глядачів. ... Жориків Третього й Четвертого ані навушників, ані аудіоплеєрів не було, це я як історик зая... Блазень Зосима відбирає в глядача п'єсу. Досить. Тепер ви переконалися, що все йде строго за п'єсою? Третій із глядачів. Просто див...

Блазень Зосима (відбирає в глядача п'єсу). Досить. Тепер ви переконалися, що все йде строго за п'єсою?

Третій із глядачів. Просто дивно: як драматург – як пак його? Інокентій Карлович? – зміг угадати навіть висловлення глядачів? Дивне відчуття: я ще не знаю, що зараз скажу, а в п'єсі це вже записане!

Другий із глядачів. Як здорово цей артист перевтілювався в рядового глядача! Я навіть спочатку повірив, що він один із нас. Ну, тепер-от зрозуміло, що він свої висловлення заздалегідь відрепетирував. Браво, маестро!

Третій із глядачів. Ніякий я не артист і нічого не репетирував. Я історик. Я писав дисертацію саме з епохи Жорика Третього й Четвертого, тому мене ця вистава і зацікавила. У п'єсі, напевно, і ваші репліки є. Виходить, ви теж артист?

Другий із глядачів. Моїх там бути не може. Я кажу від себе, а не по писаному.

Блазень Зосима. Помиляєтеся, громадянине. Ваші слова в п'єсі теж є. Звольте переконатися. *(Простягає йому розкриту папку, показує пальцем).* Уголос!

Другий із глядачів. ...гий із глядачів. Моїх там бути не може. Я кажу від себе, а не по пи... *(Перериває читання).* Не може бути. Це простий збіг. Я справжній глядач. Я не готувався. Я перший раз цю п'єсу бачу!

Блазень Зосима. Читайте далі.

Другий із глядачів (читає). ... не по пи... Не може бути. Це простий збіг. Я справжній глядач. Я не готувався. Я перший раз цю п'єсу бачу! Блазень Зосима. Читайте да...

Четвертий із глядачів. Та вони обоє – підсадні качки!

Другий із глядачів (продовжує читання). ...тайте да... Четвертий із глядачів. Та вони обоє – підсадні качки. *(Перериває читання).* Поздоровляю, шановний, ви, виходить, третя підсадна качка.

У залі сміх. Блазень, забравши папку з п'єсою у Другого із глядачів, вертається на сцену.

Король Жорик Третій. Початок непоганий. Забавний. Патріарху, штовхніть принца, скажіть, що вже, начебто, почалося. А то він, відволікшись на навушники, усе пропустить.

Патріарх Іполит Перший (штовхаючи принца). Агов, принце Георгію, знімайте навушники. Уже цікаво.

Принц Георгій. Що? Вони вже заговорили?

Король Жорик Третій. Тільки-но два глядачі читали фрагменти п'єси й так комічно дивувалися, що там є їхні слова! Навіть привид Гаврюша посміхнувся!

Королева Зінька Третя. Звідки ти знаєш? Він же невидимий.

Король Жорик Третій. Я короною відчуваю.

Лицар Феофан. Хто знає назву меча лицаря Роланда із французького епосу? Дев'ять букв.

Королева Зінька Третя. Екскалібур.

Принцеса Пелагія. Ні, це з іншого. Меч Екскалібур був у Артура, а в Роланда – Дюрандаль.

Лицар Феофан. Точно. Дюрандаль.

Патріарх Іполит Перший. Та годі вам із цим кросвордом! Знову заходилися базікати, а вони замовчали.

Маг Гектор Манюня. Так, давайте краще їх послухаємо.

Довга пауза.

Один із глядачів. Ну от. Знову.

Одна із глядачок. Що – "ну от"? Ми ж переконалися, що в п'єсі передбачені розмови глядачів. Очевидно, тепер час говорити комусь із нас.

Один із глядачів. А кому? І про що?

Одна із глядачок. Серед нас є історик, що вивчав цих персонажів. Я вас маю на увазі, громадянине, так-так, вас. Поки персонажі мовчать, розповідайте про них цікаві історичні факти.

Третій із глядачів. Я про них багато чого знаю. Стільки архівів перерив. Про цю епоху можна тиждень говорити. А що вас цікавить?

Один із глядачів. Вистава називається "Самогон для принцеси", а принцеса серед персонажів одна – Пелагія. От і повідайте, що там за історія із самогоном для Пелагії.

Третій із глядачів. А от саме цього-то я й не знаю. Я тому сюди й прийшов, аби з'ясувати. Я, коли побачив на афіші назву й список діючих осіб, відразу заінтригувався. Я ж бо досконально вивчив звичаї терентопського королівського двору вісімнадцятого століття, але ні в яких документах не значилося, щоб принцеса Пелагія захоплювалася самогоном. Я подумав: може драматург має інформацію, якої я не знаю; і прийшов, щоб з'ясувати. А отут замість історичної інформації якась дурниця, нісенітниця, абсурд.

Другий із глядачів. Ну, розповідайте щось інше. Наприклад, навіщо Жорик Четвертий побудував нову столицю? Чим йому стара не догодила?

Третій із глядачів. Сам Жорик Четвертий не пояснював свого рішення, але сама собою напрашується відповідь: Великі Дрібки занадто близько до Державних Дверей, то пак до Великого Світу. Якби агресивний і жадібний Великий Світ виявив Терентопію й напав на королівство, першими впали б Великі Дрібки, а швидка окупація столиці сприяє поразці всієї держави. От король і вирішив відтягнути столицю подалі від Дверей, аби у випадку чого мати час для евакуації й організації опору. Я так думаю.

Четвертий із глядачів. Теж мені – відтягнув! Усього-то на сто кілометрів. От якби він відтягнув столицю аж до Окраїнних Земель, це я розумію!

Одна із глядачок. Тоді б столиця виявилася в глухомані, у провінції, на задвірках країни, як який-небудь Петербург у Росії. Це недобре: столиця, і раптом – на задвірках.

Третій із глядачів. Так, Жорикбург із Великими Дрібками перебувають у центральному регіоні королівства, і це зручно. Якби столиця виявилася на окраїні країни, то жителям протилежної окраїни довелося б або пертися через усю країну, або тупотіти коротшим маршрутом бездоріжжям крізь Окраїнні Землі, ризикуючи наразитися на небезпечного для життя мутанта. І те й інше досить незручно. Візьміть Росію: уявляєте, як було добиратися мешканцеві Сахаліну аж у Петербург. Наскільки зручніше для росіян було б, якби столицею був не Петербург і не Москва, котрі значно ближче до західного кордону, ніж до географічного центру держави, а Тура на Нижній Тунгусці, що приблизно посередині меж західним й східним кордонами. Очевидно, Жорик Четвертий ухвалив, що сто кілометрів – достатня відстань. Тим більше що у вісімнадцятому сторіччі не було швидкохідної техніки, а для пішого ходу піхоти сто кілометрів – пристойна дистанція; поки агресор дотупав би до Жорикбурга, його вже чекали б на підступах до столиці терентопські партизани. А може, Жорику Четвертому просто захотілося, аби у назві столиці було присутнє його ім'я, а міняти назву Великих Дрібок не захотів, от і побудував Жорикбург. До речі, Жорик Четвертий не тільки робив ескізи майбутнього міста для архітекторів, але й брав участь у будівництві в якості підсобного робітника. Бували випадки, коли прості муляри кричали королю в запалі роботи: "Подавай цеглу, сонна мухо! Ворушися, незграбна корово! Швидше, тютю!" І король на них за це не ображався, а тільки беззлобно посміхався, підморгуючи катові. Взагалі, судячи з документів, Жорик Четвертий був людиною добродушною і веселою. Навіть свого кузена Олександра Мирополковича він веселощами замордував до смерті. Ну, за те, що той намагався його зарубати.

Другий із глядачів. У мене питання.

Третій із глядачів. Валяйте.

Другий із глядачів. А в сестри Жорика Четвертого – принцеси Пелагії – хіба не було дітей?

Третій із глядачів. Були. Аж двадцять три людини, і всі хлопчики: Агапон, Боян, Віссаріон, Гурій, Досифей, Ераст, Єрмил, Захар, Гнат, Калістрат, Лук'ян, Мартин, Нифонт, Онуфрій, Патрикей, Родіон, Сопрон, Трифон, Устин, Фалалей, Харлампій, Юліан і Ярослав.

Одна із глядачок. Двадцять три дитини? Щось забагато. Ви не помилилися?

Третій із глядачів. Справа в тому, що вона один раз народила двійню та сім разів – трійню.

Другий із глядачів. А під час замаху Олександра Мирополковича на вбивство Жорика Четвертого в Пелагії вже були діти?

Третій із глядачів. Так, на той час вона вже народила вісьмох.

Другий із глядачів. У такому випадку, якби Олександр Мирополкович убив Жорика, корона перейшла б до когось із племінників – дітей принцеси Пелагії. На що ж мерзотник розраховував, піднімаючи сокиру на двоюрідного брата?

Третій із глядачів. Ні-ні, сини принцеси Пелагії не могли стати королями, оскільки принцеса Пелагія не належала до королівського роду Мирополковичів.

Одна із глядачок. Як це? Вона ж була сестрою Жорика Четвертого, дочкою Жорика Третього й Зіньки Третьої!

Третій із глядачів. Так, сестрою, так, дочкою, але не кривною, а прийомною. Треті в дочерили її ще до народження Четвертого. Справжніми, кривними батьками принцеси Пелагії були якийсь лісовий розбійник і якась базарна крадійка. Коли крадійка завагітніла від розбійника, злочинні батьки справедливо прикинули, що ні лісова банда, ні злодійське кубло не підійдуть для виховання дитини, тому урадили підкинути чадо в гарний будинок до шановної родини. Перебравши найпрестижніші дома королівства, розбійник зі злодійкою зупинилися на Королівському замку. І коли Пелагія народилася, залишили її біля воріт замку із запискою, що пояснювала її походження. Знайшла дівчинку сама королева Зінька Третя, тоді ще бездітна, і немовлятку їй так сподобалося, що вона вмовила чоловіка в дочерити Пелагію. Так підкидьок став принцесою. За півтори роки народився й син Георгій, майбутній Жорик Четвертий. І хоч король із королевою називали Пелагію дочкою, а принц – сестрою, а всі решта – принцесою, у неї і її нащадків не було в жилах ані краплі Мирополківської крові, і на корону вони претендувати не могли. Тому, якби не Рятівна Бджола, яка, по-моєму, в дійсності була все ж мухою, то королем став би мерзотник Олександр Мирополкович. За рік після того, як Олександр сконав від сміху, Зінька Четверта народила Пилипа, ще за дванадцять – Зінька П'ята – Омеляна, ще за шість – Зінька Шоста – Георгія, який став Жориком П'ятим, але це вже інша епоха. Судячи із гриму акторів, вони грають Жорика Третього у віці приблизно сорока двох років, Зіньку Третю – тридцять восьми, принца Георгія – шістнадцяти, принцесу Пелагію – вісімнадцяти, лицаря Феофана – двадцяти двох, патріарха Іполита Першого – шістдесят п'яти, блазня Зосиму – двадцять восьми років, тож виходить, на сцені зараз приблизно тисяча сімсот тридцять восьмий рік. Чи не так, добродії актори?

Король Жорик Третій. Ну прямо не в брову, а точно в ліву ніздрю! Цілком правильно – у нас отут нібито тисяча сімсот тридцять восьмий рік, а мені нібито сорок два роки.

Королева Зінька Третя. А мені нібито – тридцять вісім.

Принц Георгій. А мені нібито – шістнадцять.

Принцеса Пелагія. А мені нібито – вісімнадцять.

Лицар Феофан. А мені нібито – двадцять два.

Патріарх Іполит Перший. А мені нібито – шістдесят п'ять.

Блазень Зосима. А мені нібито – двадцять вісім, а герцогу Павлу Гриньмасьльському, котрий незабаром прийде, нібито – шістдесят три, а невидимому привиду Гаврюші – сто двадцять п'ять, а мовлячому комарові Птоломею, глухонімому від народження, нібито двадцять шість років плюс три місяці плюс чотири дні плюс п'ять годин плюс шість хвилин плюс сім секунд, ні, вісім секунд, ні, дев'ять секунд, ні, десять секунд, ні, одинадцять секунд, ні, дванадцять секунд, ні, трина...

Третій із глядачів (перебиває). Саме в цьому тисяча сімсот тридцять восьмому році принцеса Пелагія вийшла заміж за лицаря Феофана. Саме цього року герцог

Павло Гриньмасьальський переміг злого велетня Киклопенка, незважаючи на свій солідний вік; втім, і велетень був уже підтоптаним. Саме цього року патріарх Іполит Перший з'їв запеченого з яблуками гусака-людожеро-жера з Окраїнних Земель. Саме цього року маг Гектор Манюня за допомогою чарівництва одомашнив пару диких єдинорогів, від яких пішли всі домашні єдинороги. Саме цього року принц Георгій уперше побачив босоногу Зіньку Бараболю – чотирирічну дочку пастуха із села Бритих П'яток, ту саму Зіньку Бараболю, яка згодом стала його третьою дружиною – королевою Зінькою Шостою. Саме цього року королева Зінька Третя, заблукавши у Корявому лісі, була зґвалтована грубим ельфом Филімоцьком, якого потім протягом тридцяти років розшукували лицарі Напівкруглого Столу, щоб покарати за цей злочин, та так і не знайшли. Саме цього року привид Гаврюша переселився із Дрямсиньлоїдського замку до Шмокиконського замку, де перебуває й понині. Саме цього року загинув мовлячий комар Птоломей, глухонімих від народження, будучи неумисно розтоптаний сідницею герцога Павла Гриньмасьальського. Саме цього року король Жорик Третій побився з водовозом Октавіаном Степановичем Бджілкою на ґрунті розбіжностей щодо трактату філософа Бенедикта Спінози "Етика, доведена геометричним методом", а суд ухвалив, що король був не правий, і присудив короля на тиждень помінятися з водовозом професіями. Саме цього року дракон Бровко пав смертю хоробрих, убитий цебром, наповненим морквою, яким його вперіщила по голові якась перелякана баба. Саме цього року трапилася посуха, і люди рятували русалок і водяників з висохлих водойм у своїх особистих бочках, коритах і колодязях. Саме цього року з Окраїнних Земель на північно-заході ринулася до центру країни згряя хижих шаблезубих овець, покритих чорним пір'ям замість вовни, але, на щастя, ці жахливі чудовиська були винищені метеликами-мутантами з тих же Окраїнних Земель; ненажерливими метеликами, які харчувалися винятково шаблезубими пернатими вівцями. Так, багато цікавого й примітного відбулося в цьому тисяча сімсот тридцять восьмому році.

Блазень Зосима. А я? А що я – цього року? Про мене ви не сказали.

Третій із глядачів. Перепрошую. Саме цього року блазень Зосима вимовив уперше фразу, яка розійшлася в народі й стала приказкою: назвався пальцем – лізь у ніздрю. Ці слова блазень сказав лицареві Опанасу Вухастому, коли той сп'яну пообіцяв якійсь Сарі Глімпелштейн із роду Лицарів Білого Комара подарувати яйце дракона. Як усі знають, ця історія закінчилася трагічно. Звичайно, і лицаря жалко, але й драконів можна зрозуміти: кожний би кинувся захищати своє потомство. За вісім років – у тисяча сімсот сорок шостому році – якийсь таємничий злий чаклун Авдій Мотлох із Неголеногір'я теж вчинив замах на викрадення драконячого яйця, необхідного йому для влади над демонами, за допомогою яких він нібито праг стати владарем світу, але добрий чарівник Гектор Манюня так зачарував Каменіану, що лиходій не зміг добратися до яйця і його мерзенні плани, на щастя, не здійснилися. За цей магічний подвиг Жорик Четвертий надав магові Манюні звання придворного чарівника й дуже хорошу зарплатню.

Маг Гектор Манюня. А звідки відома ця історія про Авдія Мотлоха?

Третій із глядачів. Від літописця.

Маг Гектор Манюня. А звідки її дізнався літописець?

Третій із глядачів. Від самого чарівника Манюні.

Маг Гектор Манюня. І ніяких інших доводів, крім свідчень чарівника Манюні немає?

Третій із глядачів. Немає.

Маг Гектор Манюня. Так, може, сам чарівник Гектор Ма... Так, може, сам я придумав і злого Авдія Мотлоха і його підступні плани, і свій порятунок Терентопії, щоб одержати престижну посаду й багату платню? Може, у дійсності нічого цього й не було?

Третій із глядачів. Ну що ж, така гіпотеза теж має право на існування. Моя інтуїція підказує мені, що все-таки щось там таке було, але доказів немає. Таким шляхетним чарівникам, як Гектор Манюня, не властиві підступництво, обман і користолюбство.

Другий із глядачів. Ну добре, Гектор Манюня – відома історична особа, і король Жорик Третій, і королева Зінька Третя, і принцеса Пелагія, і Жорик Четвертий, і патріарх Іполит Перший, і герцог Павло Гриньмасьєльський, і лицар Феофан, і блазень Зосима – усі вони більш-менш відомі персонажі нашої історії. А от чим відомий комар Птоломей?

Третій із глядачів. Тим, що в тисяча сімсот тридцять восьмому році на нього ненавмисно сів герцог Павло Гриньмасьєльський, у результаті чого комар Птоломей був розчавлений на смерть. У лицарському роді Лойковицьких з тих пір існує переказ, що покійний розумний комар став примарою, яка мстить за свою смерть деяким нащадкам Павла Гриньмасьєльського.

Другий із глядачів. І все?

Третій із глядачів. Ніякої іншої інформації про цю комаху я не маю. Це єдине згадування про нього, яке я виявив в історичних документах.

Одна із глядачок. А я читала в журналі "Біографії славетних комах" статтю "Житіє комара Птолемея", де розповідалося, що він був мовлячим мутантом, але онімів ще на стадії личинки, наляканий рибками в акваріумі, куди його кинули як корм; що він більшу частину життя прожив у бібліотеці, де, пурхаючи над читачами, самостійно освоїв грамоту й прочитав багато мудрих книг, завдяки чому став найосвіченішою комахою тієї епохи; що саме завдяки ньому принцеса Пелагія вийшла заміж за лицаря Феофана, адже саме відмахуючись від дзижчання Птолемея, Феофан ненароком торкнувся грудей Пелагії; і одержав від неї ляпас; і це був їхній перший контакт, з якого почалося велике кохання; що саме цей комар допоміг герцо...

Третій із глядачів. Так-так-так, я знаю цю статтю із третього номера за тисяча дев'яносто вісімдесят дев'ятий рік. Її написав мій колега Юлій Акакійович Засунь-Огли. Але я певен, що всі ці факти він почерпнув, як звичайно, з особистих сновидінь, а це – сумнівне джерело. Я волію мати справу з більш авторитетними аналами. От,

наприклад, весілля Пелагії й Феофана описане сучасниками настільки докладно, що ніякі домисли не потрібні. З тих записів ми знаємо навіть, про що розмовляли гості між собою, не кажучи про розмови монархів і молодят. Це, по суті, готова п'єса, бери й переноси ці записки на сцену; нічого додумувати не треба. От такі джерела фактів я поважаю.

Четвертий із глядачів. Чули, добродії артисти? Та епоха пропонує купу цікавих сюжетів, тільки грати та грати! А ви, замість грати, усе сидите й мовчите, сидите й мовчите. Тьху!

Король Жорик Третій. Усі претензії – до драматурга.

Один із глядачів. І що ж там відбувалося, на тому весіллі?

Третій із глядачів. Ні, ну ніякого такого хвацько закрученого сюжету... Просто святкували, спілкувалися. Головне, що це спілкування докладно задокументоване очевидцями. Наприклад, між Пелагією й прийомними батьками сталася така розмова... До речі, от ви, дівчино, так, ви, ви дуже схожі на молоду принцесу Пелагію, якщо вірити тодішньому придворному живописцеві Леонардо Гудзику. Схожі більше, ніж принцеса Пелагія на сцені, не в образі будь сказано.

Принцеса Пелагія. Нічого-нічого. Так і було задумано.

Третій із глядачів. А ви, дамочко, схожі на королеву Зіньку Третю.

Одна із глядачок. Спасибі за комплімент.

Третій із глядачів. А цей громадянин, так, ви, – викапаний король Жорик Третій, тільки без бороди. Давайте, аби було наочніше, ви троє зобразите ту розмову. Якщо, звичайно, актори не заперечують.

Король Жорик Третій. Ні, ми – навпаки. З великим інтересом.

Блазень Зосима. Чекаємо з нетерпінням.

Патріарх Іполит Перший. Будемо раді.

Маг Гектор Манюня. Тільки цього нам і не вистачало, слово честі.

Принцеса Пелагія, принц Георгій, лицар Феофан, королева Зінька Третя (одночасно). Так-так, так-так!

Третій із глядачів. Ну й добре. Отже, ви троє вийдіть зі мною на авансцену.

Третій із глядачів, Четвертий із глядачів, Одна із глядачок і Друга із глядачок виходять на передній край сцени, опиняючись поміж залом і сидячими акторами.

Третій із глядачів. Отже, уявіть: весілля, бенкет, танці, веселощі, розкішні туалети, сяйво, блиск... І отут король із королевою переглядаються і без слів розуміють одне одного. І королева говорить: а може, все-таки, не зараз? Ну, кажіть, дамочко.

Одна із глядачок. А може, все-таки, не зараз?

Третій із глядачів. А король відповідає: ах, мамусю, скільки ще можна тягти? Саме зараз, коли вона така щаслива, вона сприйме це не настільки драматично, як в інший день. Ви, громадянине.

Четвертий із глядачів. Ах, мамусю, скільки ще можна тягти? Саме зараз, коли вона така щаслива, вона сприйме це не настільки драматично, як в інший день.

Третій із глядачів. І вони підкликають Пелагію, і король говорить... Давайте,

громадяни, я вам буду тихенько підказувати репліки, як суфлер, а ви їх голосно, як актори, повторюйте.

Третій із глядачів шепотить так, що глядачам у залі не чутно.

Четвертий із глядачів. От що, дитинко... Кхе-кхе... Не знаю, як почати... Ну, загалом, прийшов час розкрити тобі одну таємницю, яку ми з мамою приховували від тебе весь цей час, щоби не травмувати твою дитячу душу. Але от ти й доросла, от ти вже й дружина; час усе розповісти.

Одна із глядачок. Спочатку покажи їй того листа, татусю.

Друга із глядачок. Ой, як цікаво! Як загадково!

Четвертий із глядачів нібито дістає папір із внутрішньої кишені й нібито віддає її Другій із глядачок.

Друга із глядачок. Що це? *(Нібито читає)*. Тся дИтіна йе нащА дОчга пелАгія ми хоцЕмо шчоб вАна малА харнЕ жИдло й харнЕ вигОфання і тАму пИткідаймо її в харнИЙ замОг будь шчаслифА донЕцка тфОйи тато й мама: рАсбійниг Вирвичереп і злодийкЯ Гузя. *(Знизує плечима)*. Що це за нісенітниця? Якою це мовою?

Четвертий із глядачів. Це нашою терентопською мовою, дитинко, але дуже неграмотно, помилка на помилці й без розділових знаків. Вони були малоосвічені. От що тут написано в перекладі грамотною мовою. *(Нібито забирає папір і читає)*. Ця дитина є наша дочка Пелагія. Ми хочемо, щоб вона мала гарне житло й гарне виховання, і тому підкидаємо її в гарний замок. Будь щаслива, донечко. Твої тато й мама: розбійник Вирвичереп і злодійка Гузя.

Друга із глядачок. Ви хочете сказати, що я...

Одна із глядачок. Не лякайся, донечко. Ти завжди була, є й будеш нашою дорогою донечкою. Але настав час знати правду: ти не кривна наша дитина, а підкидьок-найда. Цей лист був у тому брудному згортку, де пишала ти, малесенька ляля. Ми відразу тебе полюбили й відразу вирішили в дочерити.

Третій із глядачів. І хоч така інформація була для Пелагії неприємним відкриттям, у той день свого весілля вона була така щаслива, що це її не засмутило дуже сильно. Вона відразу розповіла свіжому чоловікові, що вона не справжня принцеса, виявляється, але Феофан її так любив, що йому було однаково хто її батьки – королі або розбійники. Звичайно, придворні знали, що Пелагія не рідна дочка монархів, але на прохання Третіх тримали язика за зубами, щоб не травмувати дівчинку. Однак про те, ким були справжні батьки в дочереного дитятка, не знав ніхто, крім короля з королевою. Тепер же, коли про це довідалася сама Пелагія, приховувати цей факт більше не було необхідності. Можливо, десь в інших місцевостях звістка про те, що дівчина, яку всі називали принцесою, у дійсності є плодом нікчемних кримінальників, викликало б зниження до неї поваги навколишніх, але в нас у Терентопії, слава Богу, раболіпство й чиношанування не так розвинені, тому відношення до Пелагії не змінилося. Її всі любили, і той факт, що вона походить із кримінального середовища, не похитнув цієї любові. Із цього приводу між герцогом Павлом Гриньмасыльським і патріархом Іполитом Першим, що звичайно ж були присутні на весіллі, сталася така

розмова... От ви, другий громадянин, так, от ви, схожі на герцога Павла. А ви, громадянин, от ви, так, нагадуєте бородою Іполита Першого. Я прошу вас вийти сюди й допомогти мені відновити ту їхню бесіду.

П'ятий із глядачів і Другий із глядачів виходять на авансцену. Третій із глядачів їм суфлірує.

Другий із глядачів. Ну хто б міг подумати, що ця добра мила дівчина – дочка того мерзенного бандита Вирвичерепа! А ще говорять, що яблуко від яблуні не далеко котиться.

П'ятий із глядачів. О, за своє досить довге життя я сотні разів переконувався, яка немудра ця народна мудрість, герцогу. Це плід банана від бананового дерева далеко не відкотиться. А яблуко, маючи форму кулі, може котитися досить далеко й довго від рідної яблуні, тим більше, якщо та яблуня зростає на високому схилі. Я зустрічав велику кількість людей, які зі своїми батьками не мали нічого спільного, крім зовнішності. Я зустрічав хамів, які були дітьми інтелігентних батьків. Я зустрічав інтелігентних людей, які були дітьми хамів. Я зустрічав злих людей, які були дітьми добряг. І – добрих людей – дітей нелюдів. У мене навіть склалося враження, що випадки повного збігу дітей із батьками і за темпераментом, і за смаками, і за світоглядом – це скоріше виключення, ніж правило. Досить часто яблучка котяться дуже-дуже далеко від яблунь. І той, хто береться судити про яблучко не по самому яблучку, а по близькій деревині, може здорово помилитися.

Другий із глядачів. Цілковито вас підтримую, святий отче. Ну що спільного в цієї Пелагії, цього ангела у плоті, і підлого гада Вирвичерепа, якого втопити в киселі – і того замало! Мерзоту таку!

П'ятий із глядачів. Схоже у вас, герцогу, на цього розбійника великий зуб?

Другий із глядачів. Не те слово! Цей гадський Вирвичереп зі своєю неминою зграєю років п'ять тому обчистили мій Гриньмасьєльський замок. Ех, мене тоді в замку не було, а то б я їм показав клас фехтування на мечях! Слуг пов'язали й обчистили замок начисто. Мені не шкода посуду, килимів і решти дещиць. Але моя колекція зброї! Боже, яка це була колекція! Які рідкісні історичні речі! Там був і меч сера Паломіда, шосте століття нашої ери, і меч Добрині, десяте століття, і чарівний меч Халазюк, який, нібито, належав князеві Кию, і був зачарований якимось чарівником ще в п'ятому столітті нашої ери для боротьби проти злих магів. У мене, на жаль, не було випадку почубитися зі злим чарівником і перевірити магічні властивості Халазюка, стійкого проти злих чарів. І всі ці бойові скарби потрапили до лабет смердючих обшарпанців! Де вони зараз? Може, зараз який-небудь кримінальник із присохлим до щоки кавуновим насінням виколупує бруд з-під нігтів вістрям меча великого лицаря Паломіда, цією безцінною реліквією! Я з колегами по Напівкруглому Столу обшарив усі нетрі й хаші в пошуках тієї банди й моєї колекції, але знаходив тільки сміття й попелище багать, де вони бенкетували. Попався б мені цей Пелагеїн татусь, задав би я йому перцю!

П'ятий із глядачів. Цікаво, чи живий ще той грабіжник або вже дуба урізав? І ворогу не побажаєш мати такого ганебного татусика. Як він виглядав?

Другий із глядачів. Розбійник як розбійник. Слуги говорили тільки, що в того, кого грабіжники називали Вирвичерепом, була особлива прикмета: на чолі над правою бровою – два шрами, перехрещені у вигляді букви "ха" або букви "ікс".

Третій із глядачів. У цей самий момент блазень Зосима... От ви, громадяніне, будете в нас блазнем Зосимою – ви схожі на його портрет пензля Леонардо Гудзика. Виходьте, будь ласка, сюди. *(Один із глядачів виходить на авансцену)*. У цей самий момент блазень Зосима проходив повз герцога з патріархом і, почувши останні слова, зупинився й вимовив... *(Суфлірує)*.

Один із глядачів. У кого це були шрами у вигляді ікса?

Другий із глядачів. У справжнього, рідного татуса принцеси Пелагії.

Один із глядачів. Треба ж! От, виявляється, кого мій татусь...

П'ятий із глядачів. Що? Твій татусь зустрічався з татусем Пелагії? Ану ж бо, розповідай, блазню.

Один із глядачів. Це трапилося п'ять років тому, мені батько казав. Їхав він на возі в гості до своєї сестри, моєї тітки. І пролягав шлях через Чортові болота, і є там таке місце, де ліворуч драговини й праворуч драговини й тільки посередині вузька смужка суши, якою можна проїхати. Він ті місця добре знав, з дитинства, а ті, хто не знають, ризикують утопнути в трясовині. Їде й раптом чує: "Врятуйте, на допомогу, тону!" Визирнув з-за кущів та бачить: якийсь мужик із двома перехрещеними шрами на чолі в болото поринає – драговина засмоктує. І кричить, мовляв, витягни мене, і я тобі половину своїх скарбів віддам, тих, що закопані під трьома дубами, мовляв, ми їх з тобою по-братерському поділимо, а тим зрадникам ні дзвяка не дістанеться. Татусь жбурнув йому кінець мотузки, той ухопився, і батько його тягне із драговини. А той усе гугнить: "Соратники називається! Зрадили, як останні сволоти! Ну, подумаєш – трьох із них я зарізав! Ну, подумаєш – іншим пики розквасив! Ну, подумаєш – усі спільні скарби від них приховав! Хіба ж це привід для зрадництва! А вони зрадили мене як невдячні скотиняки! Стали вимагати, щоби повернув їм те, що я чесно в них украв. Друзі-товариші називається! Навіть грозили в болоті утопити, зрадники. Але я від них утік, шукай вітру в полі. От тільки це болото під ноги недоречно попхнулося. Якби не ти, добра душа, пропав би ні за злиток. Уже я тебе нагороджу за твою доброту". Але опинившись на твердому ґрунті, той дядько зі шрами розсердився на татуса: "Треба ж, який ти жадібний! Як почув, що в мене скарби, відразу кинувся тягти з болота, щоб захапати чуже! І як тільки земля носить таких хапуг, жадібних до чужого золота! Мабуть, якби я сказав, що за свій порятунок тебе заріжу, ти не став би тягти. А як почув про скарби, розкотив губу, розпустив слину, і радий старатися, жмикрут. Я таких не люблю! Що за дріб'язковий народ: як захочеш кого-небудь зарізати, так їх нікого й немає, і не докличешся, а як про золотце зопалу проговоришся, так вони вже отут як отут, тягнуть свої загребуші лабеті, дрібні душонки! От питається: які такі законні права ти маєш на мої скарби? Покажи документ. Немає? Так нема чого роззявляти роток на чужий пиріг. Чи мало що людина може бовкнути у стані паніки. Не можна ж усьому вірити, наче простак. А якби я сказав, що я за все життя не зарізав і десятка

людей, ти що, теж повірив би? Треба ж мати голову на плечах". Татусь відповів, що йому чужого не треба, і хотів був їхати далі, але той його не пустив. "Ти бреш, та не забріхуйся! Де ж це бачено, щоб людині чужі скарби були не потрібні! Бач, як заквапився! Намотав на вус, що скарби закопані під трьома дубами, і вже п'яти чешуться!" – "У Терентопії мільйони дубів. Звідки мені знати, про які три ти говорив". – "Ти-от не знаєш, але мої кореші-зрадники відразу второпають, коли ти їм викладеш цю інформацію. Ти, відразу видно, людина недурна, тому розумієш, що в мене немає іншого виходу, крім як тебе шляхетно уколошкати. Якщо не тріпатимешся, я тебе так навдивовижу заріжу, що ти й не відчуєш, а якщо тріпатимешся – вийде боляче. Розстебни комір і підніми підборіддя". І тільки він задер руку з ножем, як його за цю руку схопила замурзана фея, що пролітала над болотом на коцюбі, пронесла повітрям й упустила в драговину, у те саме місце, звідки його татусь виволік. "За що?! – закричав той. – Я ж його тільки зарізати праг всього-на-всього! Безболісно! У якому світі ми живемо?! Скрізь панують підлість, заздрість і невдячність! Всього-то-навсього хотів убити свого рятівника. Звичайна справа. Ну, з ким не буває. І за такий дріб'язок топити людину в болоті?! Так уже й бути, віддам половину скарбів за порятунок. Агов, ти куди?! Усі скарби віддам, повернися! Зрадник проклятий!" Батько від'їхав уже далеко, але однаково чув, як голосно позаду чавкнуло болото. А та фея так поспішала, що навіть не пригальмувала, щоб вислухати батьківську дяку.

Другий із глядачів. Стало бути, татусь Пелагії загруз остаточно. Посиротив, так би мовити, принцесу, пухом йому болото. Ех, знати б – де ті три дуби. Певен, що під ними закопана й моя безцінна колекція.

Третій із глядачів. Потім блазень Зосима розмовляв із Жориком Третім.

Один із глядачів. Ваша Величносте, тільки-но з'ясувалася одна обставина, що стосується принцеси. Виявляється, її кривий батько п'ять років тому втопився у Чортовому болоті.

Четвертий із глядачів. Звідки відомо?

Один із глядачів. Мій батько був свідком того втоплення. Утоплення людини з особливою прикметою, яка видавала в ньому розбійника Вирвичерепа, згідно з показаннями слуг герцога Павла, у якого Вирвичереп із бандою пограбували замок.

Четвертий із глядачів. Що за особлива прикмета?

Один із глядачів. Два шрами на чолі, перехрещені у вигляді букви "ікс" або букви "ха".

Четвертий із глядачів. Перехрещені на чолі? Десять я вже чу... А, згадав! Років із двадцять тому розповідав Опанас Вухастий, царство йому небесне, тоді ще зовсім молоденький, що напали на нього в лісі, де він полював на грифонів, п'ятеро розбійників. Але він, Опанас, так замиготав мечем, а віртуоз же був у цій царині, пухом йому земля, що грабіжники накивали п'ятами. Одного з тих, що нападали, він полоснув вістряем меча по чолу хрест-навхрест. От який виходить збіг: я вдочерив дитину людини, яку ледве не вбив мій кращий лицар. Якби меч Опанаса полоснув більш глибоко, не було б нашої дорогої Пелагії. Багато злих справ утнув Вирвичереп, але

зробив і одну хорошу: призвів на світ нашу милу донечку. Навіть дуже погані люди іноді приносять користь, самі того не бажаючи. Пам'ятаю, Опанас казав, що в того, полоснутого, була й інша особлива прикмета: на пузі над пупком – родимка у формі пуголівка. Там сорочка була розідрана, от Вухастий і помітив.

Третій із глядачів. Останні слова короля розчув стоячий неподалік патріарх, і прилучився до розмовляючих блазня й монарха. *(Суфлірує)*.

П'ятий із глядачів. Вибачте, що втручаюся в бесіду, Ваша Величносте...

Четвертий із глядачів. Та що ви, святий отче, які вибачення, приєднуйтеся до нашої балаканини.

П'ятий із глядачів. Я почув краєм вуха, ви сказали: родимка у формі пуголівка?

Четвертий із глядачів. Так. Вам це щось говорить?

П'ятий із глядачів. На животі над пупком?

Четвертий із глядачів. Ага.

П'ятий із глядачів. Був у мене учень із такою прикметою. Я адже до того, як піти у священники, викладав терентопську мову у сільській школі, у селі Великі Витребеньки. От же ж був кепський хлопчисько. Батьки, начебто, непогані люди, чесні, роботящі, а він – суще дияволеня. Пам'ятаю, іду раз уздовж ріки й бачу: сидить на березі цей Валерко, у руках – камінь, і на землі перед ним – купа каменюк. "Валерію, – говорю, – знову ти якусь гидоту затіяв?" – "Ну чому відразу: гидоту? Я зайнятий корисною справою – розвиваю влучність ока й мускулатуру рук. Самі ж проказували: у здоровому тілі здоровий дух". – "І як же ти їх розвиваєш?" – "Кидаю каміння у русалок. Якщо русалці каменюкою по хребті добренько вмазати, вона так смішно ізвивається й пускає бульбашки – нарегочешся! Дуже вже я гумор люблю". – "Господи, та їм же боляче!" – ойкнув я. А він – спокійно: "Звичайно, якби не боляче, хіба б вони так комічно смикалися? У мене аж живіт заболів від сміху". – "А якби тобі каменем по спині – тобі б сподобалося?!" – "Теж зрівняли! То русалки, а то я! Мене не можна, я – не русалка. Навіщо вони потрібні? Тільки воду каламутять". – "Вони ж такі прекрасні!" – "Та ну, прекрасні. Звичайні голі дівки. Та ще холодні, як риби. У них тільки те й добре, що кривляються смішно, якщо їх каменем по хребту". – "Як же так можна?!" – "Хочете – навчу? Дивитися: береш от так камінь у праву руку й..." – "Якби ти читав книжки, ти б ставився до них по-людськи, ти б знав, що русалки..." – "Та ну, книжки, – скривився він, – це така нудота – букви читати. Від цього очі псуються й мужність зникає. Я знаю одного очкарика – він від книжок таким слабаком став, що навіть не може дати по морді тому, хто його слабкіше! Розбійники, наприклад, книжок не читають, а люди їх однаково бояться. Значить, поважають. А хто цих читачів-очкариків боїться? Ніхто. От і виходить, що книжки псують людей". Того разу його татусь ремінцем пошмагав, але добріше від цього він не став. Як я ні намагався навіяти йому, що треба ставитися до інших так само, як і до себе, він ушкварював своє. Саме через нього я зі школи й пішов: вирішив, раз я не можу йому як слід пояснити, виходить, я – поганий педагог. Пішов у монастир, став ченцем і так далі. Не знаю, як склалася подальша доля того Валерки. А вам, Ваша Величносте, що про нього відомо?

Четвертий із глядачів. Що він став розбійником, відомим під кличкою Вирвичереп.

П'ятий із глядачів. Валерко Чугайстеренко – розбійник Вирвичереп? Батько Пелагії? Треба ж!

Один із глядачів. А я помітив: серед тих, хто не любить книжок, лиходіїв більше, чим серед книголюбів.

Четвертий із глядачів. Так, мабуть, ти правий, блазню.

П'ятий із глядачів. Це залежить ще й від того – які саме книги читати. Бувають книжки, які вчать ненависті, нетерпимості до тих, хто виглядає або думає інакше. Наприклад, книжка "Malleus Maleficarum" учить, як мучити й убивати фей. Краще вже бути неписьменним, чим виховуватися на таких писаннях.

Четвертий із глядачів. Ви теж праві, патріарше. Синку, підійди-но сюди.

Третій із глядачів. Це Жорик Третій покликав принца Георгія. От ви, парубче, ні не ви, а отой що правіше, так, от ви, схожі на молодого Жорика Четвертого з картини Леонардо Гудзика. Виходьте до нас.

Шостий із глядачів виходить на сцену. Третій із глядачів продовжує шепотіти.

Четвертий із глядачів. Я тобі, синку, вже казав десь годину тому, що твоя сестра – не кривна наша дочка, а підкидьок. А тепер з'ясувалися нові факти. Виявляється, наша Пелагія – принцеса Пелагія Мирополкович – уроджена Пелагія Валеріївна Чугайстеренко. Її кривний батько загинув п'ять років тому, доля матері невідома, її дід з бабою були селянами із села Великі Витребеньки. Треба дізнатися: може, вони ще живі? Ото будуть раді, що в них внучка-принцеса є. Не пощастило із сином, зате пофортунило із внучкою.

Третій із глядачів. А в цей час принцеса Пелагія розмовляла з матір'ю – Зінь... *(Зненацька стає на голову, балансуючи розчепіреними ногами).* Ой, у чому справа?! Чому я перевернувся?! Що зі мною?!

Блазень Зосима. Спокійно, громадянине. Усе правильно. У п'єсі так і написано: Третій із глядачів стає на голову.

Третій із глядачів. Для чого? Навіщо? Чому?

Блазень Зосима. Може, для естетичної різноманітності. А може, у цьому є якась символіка. А може, просто для сміху. Драматургові видніше.

Третій із глядачів. Я протестую! Він не має права! Це знущання!

Блазень Зосима. Мистецтво вимагає жертв.

Третій із глядачів. Я не хочу бути жертвою мистецтва! Переверніть мене назад! На якій підставі ваш ненормальний драматург накинувся на глядачів?! Нехай над акторами знущається – їм за це гроші платять! Подивіться у п'єсі – чи довго мені так стояти догори дригом?

Блазень Зосима. Айн момент! *(Розкриває папку).* Отут написано, що Третій із глядачів стає на ноги після того, як блазень Зосима відповідає: "Ні, не довго".

Третій із глядачів *(стає на ноги)*. Уффф! Ні, ну ви бачили?! Простого глядача, солідну, шановну людину! Прийшов, розумієш, у театр розслабитися, культурно

відпочити, а з тебе отут ляльку-перевертиша... А тебе як дресировану мавпу... Ні секунди більше в цьому балагані ноги моєї не буде! Вірніше – обох ніг плюс решти органів! Тьху!

Третій із глядачів спересердя спускається зі сцени та йде із глядацького залу, гучно гримнувши дверима.

Блазень Зосима. Спокій, шановна публіко! Так і було задумано. Спектакль іде строго за п'єсою. Більше нікого з вас драматург перевертати не буде, даю бубонець на відсікання! Драматурги теж живі люди, вірніше, у даному конкретному випадку – живі дракони. Їм теж хочеться побешкетувати, попустувати. Не судіть його строго. Тепер, коли все заспокоїлося, продовжуйте своє дійство, будь ласка. Нагадую: ви зупинилися на тому, що принцеса Пелагія розмовляла із Зінькою Третьою.

Четвертий із глядачів. Нам же всі репліки той громадянин пошепки підказував. Тепер, коли він пішов, ми не знаємо, що промовляти.

Блазень Зосима. Та кажіть що хочете. Ви ж не у звичайному театрі, а в театрі абсурду. Отут можна нести будь-яку ахінею. Отут вас ніхто за нонсенс не засудить. Імпровізуйте, як заманеться. Базікайте, що на думку спаде.

Друга із глядачок. Що на думку спаде? Гм... Ну, спробую. Еее... Матусю, я от давно бажаю тебе запитати.

Одна із глядачок. Про що, донечко?

Друга із глядачок. Ну... Еее... Бути чи не бути? От у чому питання.

Одна із глядачок. А судді хто?

Друга із глядачок. До нас їде ревізор.

Одна із глядачок. Немає повісті сумнішої на світі.

Друга із глядачок. Чи молилася ти на ніч?

Одна із глядачок. Заснуть? І бачить сни, можливо?

Друга із глядачок. І хлопчики криваві у очах.

Одна із глядачок. Карету мені, карету!

Друга із глядачок. Коня, коня, королівство за коня! Ми ще побачимо небо в алмазах. Ідіть у театр і помріть у ньому!

Маг Гектор Манюня. Суцільний плагіат. Вони виголошують фрази з інших п'єс.

Король Жорик Третій. Це їхнє право. Зараз класичні репліки вичерпаються, і вони перейдуть на повні відсебеньки.

Друга із глядачок. Але ти так і не дала конкретної відповіді на моє питання: бути чи не бути?

Одна із глядачок. Бути, донечко. А потім доганяти й ще раз бути. Бути, бути й бути до повної знемоги. Щоб їм неповідно було!

Друга із глядачок. Кому, матусю?

Одна із глядачок. Кому завгодно. Мамонтам, наприклад. А то розліталися отут, роздзижчалися! *(Відмахується).*

Друга із глядачок. Це не мамонт, матусю, це – комар Птоломей, я його за хоботом упізнала.

Одна із глядачок. Комар? Усі вони так кажуть. Втім, мої окуляри після прання ще не висохнули. Треба було викрутити краще. А от і татусь.

Четвертий із глядачів. Про що щебечете, мої рибки?

Друга із глядачок. Щебечуть пташки, татусю, а рибки...

Четвертий із глядачів. Про що булькаєте, мої рибки?

Одна із глядачок. Дискутуємо на тему: бути чи не бути. Ти що думаєш із цього приводу?

Четвертий із глядачів. Ну, це дивлячись – ким саме бути й ким саме не бути. От, скажімо, Петром Семеновичем Іванченко, або, скажімо, Семеном Івановичем Петренко бути можна без проблем. А, наприклад, Наталією Унітазовичем Ждлмкргшвцфтенко бути категорично нікому не раджу.

Друга із глядачок. Чому?

Четвертий із глядачів. Так, донечко, зокрема і Чому. Тим більше, що той Чом і так постраждав: його вкусив за ніс...

Одна із глядачок. Хто?

Четвертий із глядачів. Кінь у пальто. Хоч я його й попереджав. Але ви ж його знаєте.

Друга із глядачок. Звідки?

Четвертий із глядачів. Не з відки, а з вудки. Вудки того голого рибалки, що пофарбований зеленою барвою. А от і він, легкий на спомині. *(Відмахується).*

Друга із глядачок. Це не рибалка, татусю, і навіть не кінь у пальто. Це комар Птоломей, я його за хоботом упізнала.

Четвертий із глядачів. Комар? Усі вони так кажуть... Господи, що ми мелемо, що ми мелемо?! Це ж маячня сивої кобили без пальто!

Блазень Зосима. Усе класно! Повний абсурд! Те, що драматург прописав! Продовжуйте в тому ж дусі!

Маг Гектор Манюня. Так-так, це те, чого ми так довго чекали! Вірною дорогою йдете, товариші! Сміло, товариші, в вухо! Абсурдствуйте в тому ж напрямку.

Друга із глядачок. А давайте у брата запитаємо: що він думає про буті чи не буті. Ану, Георгію, йди-но сюди. Дивися мені в очі. Я тобі нічого не зроблю, якщо ти відповіси мені чесно мов на духу: бути чи не бути?

Шостий із глядачів. Бе-бе-бе-бе-бе-бе...

Четвертий із глядачів. Круто ушкварив. Я теж: ме-ме-ме-ме-ме!

Шостий із глядачів. ... бе-бе-бе-безумовно бу-бу-бу-бу...

Четвертий із глядачів. Зрозуміло. Іди, синку.

Друга із глядачок. А онде патріарх із блазнем у дочки-матері грають. Давайте їх увізьмемо живцем і допитаємо із пристрасстю. Нехай викладають: бути чи не бути, а то...

Одна із глядачок. Що – а то?

Друга із глядачок. А то ми так і не довідаємося, що вони про це думають, мамусю. Оточуємо... Ага, попалися, голубчики! Тепер не відкрутитися! А ну, визнайтеся: бути

чи не бути? Не виляйте, а кажіть прямо! От ти, блазню.

Один із глядачів. А чого мені виляти! Я навіть самому двірникові Занавескіну можу не мигнувши сказати просто в очі: так, я багато думав про всілякі буті чи не буті і маю свою точку зору на це питання. І навіть не точку зору, а цілу точкотекую зору.

Четвертий із глядачів. От і виклади, раз принцеса цікавиться.

Один із глядачів. Викладу, Ваша Величносте. Тільки раджу не напружувати мозку, а то ви нічого не второпаете. Отже, що стосується бутів чи не бутів, то, як усім відомо, з погляду флюпиноїстого хриньлюлюїзму всі кернявенькі биндики сиплясто жробаті, і ця їхня сипляста жробатість найпрезикупиннішим ципером гогодиряє шуфелих жужиків, яких у цябоїдних лижбянищах повні зимпачки. У зв'язку із цим виникає законне питання: а до яких цябоїдів шуфелі жужики будуть так сиплясто жробатитися? Чи не краще відразу розкернявити усі ципери, пригогодиряючи їх биндиками просто із зимпачек, і без усяких тобі лижбянищ, думають деякі. Наївна позиція. Якби жужики були недостатньо шуфелими, а лижбянища – не цябоїдними, а, наприклад, хриньцуцуристими, тоді биндиками можна було б розжробатити будь-які зимпачки на повну сюлюшку. Але оскільки це не так, то нічого й не вийде. Втім, якщо розкернявлені ципери будуть досить жробатисті, то можна шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоб розлижбянилися навіть биндики. Але для цього необхідно, щоб хрицовини були неодмінно априбубеєні найлимястішим фуфиром. І не треба говорити, що биндики не шуфеляться із хрицовинами, якщо їх попередньо не зазимпачить хриньцуцуринами. Так можуть казати тільки лимбдараснуті пукдащенці та інші бульдозаври. Ми ж рішуче заявляємо: ні, добродії, ніколи хрицовини не потребували розкернявлювання цябоїдистих априбубеїстостів сиплястими жробатинами, у тому числі й сюлюшкою із зимпачкою. Нас можуть обвинуватити в тому, що ми-от дотримуємося флюпиноїстого хриньлюлюїзму. А ми цього й не приховуємо й прямо говоримо злостивцям: не щихруємо і не априбубеємо сиплясті хриньцуцуристості, розциперині сюлюшками до биндикоподібного жужикізму гогодирниками й лижбянерами, тому що тільки лимястий фуфир не шуфельється під лижбянищенням биндиком. Більше того, усі розкернявлювачі й зимпачкісти, недогодирявшись до фуфира, перехрицовили неаприбубеєну зимпачкою сюлюшку аж на зашуфеле лижбянище, прохриньцуцурене цілою жихухурдою жужиків! Чи можна уявити, що таке могло статися, якби лимясті фуфири не циперилися хриньлюлюїстами, а навпаки – недожужикивалися лимбдараснутими пукдащенцями? Запевняю вас – ні! Щоби недожужикати лимястий фуфир багато розуму не треба, адже биндики...

Одна із глядачок. Ви хочете щось заперечити, святий отче?

П'ятий із глядачів. Атож! Ви тільки послухайте, яку ахінею верзе блазень! "Ніколи хрицовини не потребували розкернявлювання цябоїдистих априбубеїстостів сиплястими жробатинами"! Отакої! Треба ж до такого добалакатися! Будь-який дурень знає, що хрицовини не тільки іноді потребували розкернявлювання цябоїдистих априбубеїстостів сиплястими жробатинами, але найчастіше навіть не могли обійтися без пережихухурдення лижбянищ биндиками!

Один із глядачів. Саме так, кожний дурень це знає. А кожний розумний знає, що це не так.

П'ятий із глядачів. Ха! Може, ти ще скажеш, що жужики перешуфелюються цябоїдами незалежно від того, шихрюються сюлюшки сиплястостями чи ні?! Або, може, ти думаєш, що лижбянища треба перелимпястити розхрицовиними зимпачками, поки жробатість хриньцуцуриться циперами?! А може, ти навіть певен, що фуфироїди недостатньо шуфелі, щоб пригогодиряїти їх розкернавленими хрицовинами?!

Один із глядачів. А як же! Звичайно! Поза всяким сумнівом!

П'ятий із глядачів. Усі чули?! А дрямсиньоїд бачив? *(Показує дулю).*

Один із глядачів. А тобі - два! *(Показує дві дулі).*

П'ятий із глядачів. Ах ти ж сучий баран! Я тобі зараз покаджу, як показувати! Я тебе зараз скручу в баранячий кал! Будеш знати, як хрицовини кернявляться!

Один із глядачів. Ніздря тонка! Вуха короткі! Я сам тобі зараз покаджу, як розциперювати лижбянища! Навік запам'ятаєш!

П'ятий із глядачів. Ах ти ж свинячий козел! Я з тебе зараз гомо сапієнса зроблю! Рідна мама не впізнає!

Один із глядачів. Сам ти гомо сапієнс!

Починають гамселити один одного.

П'ятий із глядачів. От тобі, щоб знав, як жробатити гогодиріщі, клятий хриньлюлюїсте!

Один із глядачів. А ну отримуй! Будеш знати, як недожужикувати лимясті фуфири, лимбдараснутий пукдащенцю!

Четвертий із глядачів, Одна із глядачок і Друга із глядачок рознімають забіяк.

П'ятий із глядачів. Пустіть, я зараз цьому сучому блазневі всі бубонці повідриваю!

Один із глядачів. Дайте, я цьому чортовому патріархові всі ніздрі повисмикую!

Четвертий із глядачів. А ну цитьте, навіжені! Припинити дебати! А то покличу ката, він вас яааак змусить доводити теорему Піфагора - будете знати! Мало не видасться! То-то ж! Усе, усе, заспокоїлися. А тепер посміхніться один одному. Ну, кому повторювати! Так. А тепер на знак примирення по-дружньому потисніть один одному шиї. Так... Вистачить! Припиніть шиєпотискання, вже посиніли обое! А тепер одночасно поцілуйте один одного в потилицю.

Друга із глядачок. Одночасно в потилицю? Це фізично неможливо, татусю!

Четвертий із глядачів. Якщо це неможливо фізично, нехай зроблять це хімічно, зоологічно або, у найгіршому разі, - географічно.

Друга із глядачок. Нехай краще обмінюються повітряними поцілунками.

Четвертий із глядачів. Чули? Щоб завтра ж доправили до мого замку по балону стислого зацілованого повітря, і обмінялися ними в мене на очах.

Одна із глядачок. З погляду гігієни, милий, було б краще, якби вони це зробили не в тебе на очах, а в тебе на паркеті або на килимі.

Один із глядачів. Боюся, Ваша Величносте, я до завтра не встигну націлувати

таку кількість повітря.

Четвертий із глядачів. Ну хоч півкубометри націлуй. А то губи відростив, а користі...

Друга із глядачок. І все-таки, як бути з бутем чи не бутем? Блазень із патріархом віщали про це дуже палко, але геть незрозуміло. А я прагну знати всі думки щодо цього. Давайте ще запитаємо в герцога Павла Гриньмасьяльського, він багато чого в житті побачив, багато чого в житті почув, багато чого в житті помацав, багато чого в житті понюхав і багато чого в житті полизав. Агов, герцогу, шкандибайте сюди, розмова є!

Другий із глядачів. От він я, принцесо. Чим можу слу...

У цей момент з-за лаштунків на сцену виходить герцог Павло Гриньмасьяльський.

Герцог Павло Гриньмасьяльський. Здається, я спізнився. Спектакль уже в самому розпалі.

Королева Зінька Третя. Ну що за манери! Мало того що спізнився, так ще й перебив глядача на півслові! Чому затрималися, герцогу?

Герцог Павло Гриньмасьяльський. З поважної причини, Ваша Величносте. Тому що так написано у п'єсі.

Король Жорик Третій. Ви пропустили багато цікавого. Глядачі отут...

Герцог Павло Гриньмасьяльський. Не треба переповідати, Ваша Величносте. По-перше, я читав цю п'єсу не один раз, а по-друге, я з початку спектаклю стояв за лаштунками й усе чув. *(Сідає на один із двох вільних стільців).* Прошу вибачення, громадяни глядачі, що перебив ваше дійство. Отже, принцеса Пелагія підкликала герцога Павла, і він, тобто я, промовляє: от він я, принцесо; чим можу слу...

Другий із глядачів. ...жити?

Друга із глядачок. Мені не дає спокою одне питання: бути чи не бути? Як людина досвідчена, дайте відповідь на нього.

Другий із глядачів. О, принцесо, як добре, що ви звернулися саме до мене. Я на цім питанні собаку з'їв!

Одна із глядачок. Яку?

Другий із глядачів. Корейську в соєвому соусі. Отже, ви кажете: бути чи не бути? Пам'ятаю, їду я якось на своєму Олександрові Великому через густий ліс. Раптом Олександр Великий зупинився, став неспокійно перебирати копитами й злякано іржати. Отут і я побачив дикого єдинорога. Це був дуже дикий і геть ненормальний єдиноріг. Однак я його не злякався, а навпаки, сміливо пукнувши, вихопив меч!

Друга із глядачок. А чому ви того єдинорога вважаєте ненормальним?

Другий із глядачів. Ну розсудіть самі: хіба це нормально, якщо в єдинорога не чотири ноги, а всього тільки дві, та й ті не з копитами, а з пазурами? А хіба нормально, якщо єдиноріг укритий не шерстю, а пір'ям? А хіба нормально, якщо в єдинорога замість зубів – дзьоб? А хіба нормально, якщо єдиноріг такий мініатюрний, що може поміститися на долоні? А хіба нормально, якщо єдиноріг не скакає по землі, а цвірінчачи, перепурхує з гілки на гілку? Але що найненормальніше, так це те, що в того

єдинорога зовсім не було ніякого рога! Уявляєте?! Дуже, дуже ненормальний єдиноріг! І, незважаючи на все це, я не злякався, а, відважно пукнувши, кинувся на нього! І примусив утекти! Вірніше, не утекти, а упурхнути, оскільки в цього ненормального єдинорога були ще й крильця. А до чого це я згадав?

Друга із глядачок. Ви хотіли відповістити на запитання: бути чи не бути?

Другий із глядачів. Ну так. От я й кажу: пливу це я, виходить, на човні, пливу, і раптом він яааак зрине!

Четвертий із глядачів. Єдиноріг?

Другий із глядачів. Ні. Водяник.

Одна із глядачок. А водяник теж був ненормальним: маленький, із плавцями й у лусці – викапаний карась?

Другий із глядачів. Та ні, звичайний людиноподібний водяник. Зринув і говорить: "Агов, мужиче, хочеш, тебе русалки полоскочуть? Недорого. Гарні такі русалочки, молоденькі". А я відказую: "Знаємо ми ці лоскотання, знаємо, де раки зимують поки рак на горі свисне!" І веслом його... А до чого це я згадав?

Друга із глядачок. До бутя чи не бутя.

Другий із глядачів. Так. І от посередині цього степу мене наздоганяє величезний велетень. "Ага!" – кричить. "Попався!" – кричить. "От я тобі покаджу!" – кричить. І дійсно, розчахує свого плаща і показує... Гм... Кхе... Але до чого це я?

Одна із глядачок. Не відволікайтеся, говоріть до кінця. То що ж він, розцахнувши свого плаща, показує?

Другий із глядачів. Ну... Еее... Ні, це до справи не стосується. Я хотів відповістити на запитання: бути чи не бути? Але дещо відволікся. Отже, відповідаю цілковито конкретно. Це було зовсім недавно, буквально тільки-но. Приходжу я в один театр, опиняюся за лаштунками й бачу: на сцені сидять: король Жорик Третій, королева Зінька Третя, принц Георгій, принцеса Пелагія, патріарх Іполит Перший, маг Гектор Манюня, лицар Феофан, блазень Зосима і ще якісь типи. А перед ними на авансцені стоять глядачі. І одна глядачка говорить: "Давайте ще запитаємо в герцога Павла, він багато чого в житті побачив, багато чого в житті почув, багато чого в житті помацав, багато чого в житті понюхав і багато чого в житті полизав. Агов, герцогу, шкандибайте сюди, розмова є!" А котрийсь із глядачів їй відповідає: "От він я, принцесо, чим можу слу..." І отут я виходжу на сцену й говорю: "Здається, я спізнився. Спектакль уже в самому розпалі". А королева мені відказує: "Ну що за манери! Мало того, що спізнився, так ще й перебив глядача на півслові! Чому затрималися, герцогу?" Я говорю: "З поважної причини, Ваша Величносте. Тому що так написано в п'єсі". І от сідаю я на стілець і говорю: "Прошу прощення, громадяни глядачі, що перебив ваше дійство. Отже, принцеса Пелагія підкликала герцога Павла, і він, тобто я, говорить: от він я, принцесо, чим можу слу..." Той глядач закінчує: "... жити?" А та глядачка запитує: "Мені не дає спокою одне питання: бути чи не бути? Як людина досвідчена, дайте відповідь на нього". Той глядач каже: "О, принцесо, як добре, що ви звернулися саме до мене". І розповідає про ненормального єдинорога, про водяника й велетня. А

потім спохвачується: "Ні, це до справи не стосується. Я хотів відповістити на запитання: бути чи не бути? Але дещо відволікся. Отже, відповідаю цілковито конкретно. Це було зовсім недавно, буквально тільки-но. Приходжу я в один театр, опиняюся за лаштунками й бачу..."

Друга із глядачок, Четвертий із глядачів, П'ятий із глядачів, Шостий із глядачів і Один із глядачів затискають вуха.

Одна із глядачок (затискаючи рот Другому із глядачів). Досить! А то цій надокучній байці кінця-краю не буде!

Усі завмирають.

Німа сцена.

Король Жорик Третій, королева Зінька Третя, принц Георгій, принцеса Пелагія, герцог Павло Гриньмасьєльський, лицар Феофан, патріарх Іполит Перший, маг Гектор Манюня й блазень Зосима починають аплодувати,

скандувати: "Браво!". Оплески підхоплює глядацький зал.

Глядачі, що стоять на сцені між глядацьким залом і акторами, кланяються поперемінно то глядачам у залі, то акторам на сцені

Актори, що аплодували, зникають на секунду за лаштунками, вертаються з букетами квітів і вручають квіти глядачам, що виступали, дякують глядачам за гарний спектакль і, простягаючи записні книжки, листівки та інші папірці, просять у глядачів автографи. Ті розписуються.

Блазень Зосима. От, властиво, спектакль для вас, глядачі, і закінчений. До нових зустрічей, шановна публіко!

Освітлення сцени гасне.

У залі загоряється світло.

Глядачі залишають театр.

При цьому чутні репліки: "Написали: "Самогона для принцеси", а самогоном і не пахнуло!" - "Я не розумію: якщо ми, глядачі, усе робили, а вони, актори, тільки дивилися, то за що ж ми гроші платили?" - "А навіщо потрібні були ті персонажі, які весь спектакль просиділи мовчачи? Які зазначені в програмці під заголовком: бездіяльні особи". - "Це найненормальніший театр"...

Коли в театрі не залишається жодного глядача, світло в залі гасне, а сцена знову освітлюється.

Блазень Зосима. Усі глядачі пішли. Тепер можна продовжувати спектакль уже не для глядачів.

Король Жорик Третій. Продовжимо, раз так у п'єсі написано.

Патріарх Іполит Перший. Не знаю як вам, а мені нинішній спектакль сподобався. Сьогодні глядачі були переконливими, представляли з вогником. Я узяв автограф в одного з них. От він написав на світлині Мерилін Монро: "Одному з артистів від одного із глядачів на добру пам'ять". Я давно мріяв отримати автограф не від аби кого, а саме від одного із глядачів, і от - сталося!

Королева Зінька Третя. Я сьогодні почерпнула багато нового. Наприклад, я

зовсім не знала, що саме чарівник Манюня першим одомашнив єдинорогів. А тепер – знаю.

Лицар Феофан. А я не знав, що батько принцеси Пелагії втопився у болоті.

Принц Георгій. А я уяви не мав про унікальну колекцію герцога Павла Гриньмасяльського, і про те, що розбійник Вирвичереп закопав її під якимись трьома дубами.

Принцеса Пелагія. А для мене було відкриттям, що розбійник Вирвичереп у дитинстві вчився в патріарха Іполита Першого.

Герцог Павло Гриньмасяльський. А я і не підозрював, що приказку "назвався пальцем – лізь у ніздрю" придумав блазень Зосима.

Маг Гектор Манюня. І для мене було новиною, що, виявляється, чарівний меч Халазюк закопаний десь на терентопській території.

Блазень Зосима. А я сьогодні відкрив для себе, що якщо розкернавлені ципери будуть досить жробатисті, то можна шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоб розлижбянилися навіть биндики! Ну хто б міг подумати!

Король Жорик Третій. А що це означає?

Королева Зінька Третя. Це просто смішна ахінея, нісенітниця, абсурдний набір звуків.

Патріарх Іполит Перший. Так, звичайно, нісенітниця суцільна. Які такі биндики? Що ще за ципери? Як так шуфельнути? Незрозуміло. Нагородив невідомо чого. Але що зовсім абсурдно, так це те, що нібито можна шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоби розлижбянилися навіть биндики, тільки в тому випадку, якщо розкернавлені ципери будуть досить жробатистими. Хоч я й не знаю, що означають ці слова, вірніше, знаю, що – нічого не означають, а придумані просто для сміху, все-таки я певен, що шуфельнути жужиками по зимпачкам так, щоб розлижбянилися навіть биндики, можна навіть у тих випадках, якщо розкернавлені ципери не будуть жробатистими!

Блазень Зосима. Ха-ха!

Патріарх Іполит Перший. Не ха-ха, а точно. Мені так внутрішній голос підказує.

Блазень Зосима. Подумаєш, внутрішній го...

Патріарх Іполит Перший. Що?!! Та ти знаєш, який у мене внутрішній голос?! Він у мене – огого!

Блазень Зосима. Огого? А може – улюлю? Або – траляля?

Патріарх Іполит Перший. Та як ти смієш говорити, що мій внутрішній голос – улюлю?! Та я тобі за свій внутрішній голос усі бубонці повідриваю!

Король Жорик Третій. Не сваріться, колеги.

Патріарх Іполит Перший. А чого він...

Герцог Павло Гриньмасяльський. Так, сваритися не варто, оскільки глядачі пішли й не зможуть цього оцінити.

Принцеса Пелагія. А я все-таки не розумію, навіщо продовжувати спектакль, коли глядачі пішли?

Голос драматурга. Для оригінальності.

Маг Гектор Манюня. Ой, хто це?

Голос драматурга. Це я – драматург, автор п'єси "Самогон для принцеси", дракон Інокентій Карлович. Зазвичай глядачі йдуть після закінчення спектаклю, а мені захотілося для естетичної різноманітності зробити навпаки. Тому цей спектакль продовжиться й закінчиться після відходу глядачів.

Лицар Феофан. А для чого в п'єсу вставлені так звані бездіяльні особи: граф Капітон, барон Мойсей, коваль Вітольд Геннадійович Чухно-Дримпельзябський, селянин Пахомич, які тупо просиділи весь спектакль, не проронивши ні слова, ні руху? Я не кажу про примару Гаврюшу й комара Птоломея, яких ми не тільки не чули, але й не бачили. Вони – теж для оригінальності?

Голос драматурга. Безперечно. Зазвичай, якщо персонаж виходить на сцену, то він обов'язково щось говорить або робить. Ну, хоча б виголошує: "Їсти подано" або видає який-небудь гул. Як сказав мій великий колега: якщо на сцені присутня рушниця, то вона неодмінно вистрілить. Це в нормальному театрі. А в театрі абсурду усе навпаки. Щоб ця вистава максимально відрізнялася від вистав нормальних театрів, я нашпигував її шістьома персонажами, які за весь спектакль жодного разу не "вистрілили".

Селянин Пахомич. А...

Голос драматурга. Мовчати! Я тобі слова не давав!

Король Жорик Третій. Ну, ви не дуже-от кричіть у нашому театрі. Ви всього лише драматург, а ми аж самі актори. Вимагаємо не підвищувати голосу! Ми маємо право на імпровізацію. П'єса – не догма. Ми маємо право додавати в неї щось і від себе. А ну, селянине Пахомичу, ушквар щось таке, чого драматург не написав!

Селянин Пахомич робить щось, чого драматург не написав.

Король Жорик Третій. Бачили? Чули? От так-от! Шкода, глядачі не виділи, як ми осадили драматурга й виявили ініціативу!

Голос драматурга. Завісу!

Патріарх Іполит Перший. Аж ніяк! Завіса закриється, коли ми цього захочемо!

Голос драматурга. Бунт на підмостках? Не смійте сваволити в моїй п'єсі! Це я її склав, це я...

Маг Гектор Манюня. Подумаєш – склав. Таку нісенітницю хто завгодно скласти може. А грали-то ми!

Голос драматурга. Ой-ой-ой, чого ви там грали? От глядачі грали – це я розумію, а ви тільки заважали. Наступного разу в мене взагалі гратимуть одні глядачі, а вас, акторів, я навіть на сцену не пущу. Будете знати, як імпровізувати мені на зло!

Лицар Феофан. Ваша Величносте, давайте...

Король Жорик Третій. Яка там величність. Тепер, коли глядачі пішли, називай мене просто... *(актор, що виконував роль Жорика Третього, називає своє справжнє ім'я)*.

Герцог Павло Гриньмасьєльський. Друзі! Давайте відзначимо цей спектакль за лаштунками смачним банкетом, а драматурга не запросимо. Стіл уже накритий.

Пляшки відкупорені. (*Принцесі Пелагії*). Є ваш улюблений самогон із села Верхніх П'яток, панночко.

Принцеса Пелагія. Славно! На мій смак, саме у Верхніх П'ятках фахівці виробляють найсмачніший самогон.

Усі персонажі жваво йдуть за лаштунки. Крім блазня Зосими, який іде останнім, раптом зупиняється біля стільця, на якому сидів герцог Павло Гриньмасьальський, придивляється до сидіння й у жаху здригається.

Блазень Зосима. О, Боже! Який кошмар! Яке горе! Птоломей! Такий молоденький! Йому б ще жити й жити! (*Ридає*).

Завіса опускається або зсувається.

І це вже остаточний кінець спектаклю.

* * *

- Ну, ти й нап'єсив! - говорить Авторіві Терентопських хронік Ліва півкуля його мозку.

- Отож, нап'єсив так нап'єсив! - підхоплює й Права.

- Та це ж не я, це ж дракон Інокентій Карлович, - намагається ухилитися від відповідальності Автор Терентопських хронік.

- Цю п'єсу, вважаю, можна визнати оригінальною й не схожою на інші, - зауважує Права півкуля, - оскільки у ній грають переважно не актори, а глядачі.

- Це твердження голослівне, - не погоджується скрупульозна Ліва.

- Не голослівне, а одягненослівне, - сперечається Права.

- Голослівне. На жаль, нічого особливо оригінального в цьому немає, - заперечує Ліва, - тому що такий трюк деякі драматурги проробляли ще сотні років тому. Візьмемо Френсіса Бомонта, англійського драматурга, який був сучасником і земляком Вільяма Шекспіра. У Шекспіра й Бомонта навіть був спільний співавтор Джон Флетчер. У Бомонта є комедія "Лицар Полум'яніючого Макогона". Так от там теж деякі глядачі під час спектаклю видираються на сцену й беруть участь у дійстві, міняючи відсебеньками запланований від початку сюжет. Допускаю, що таке бувало навіть в античних театрах до нашої ери. Так що не можна визнати такий випендрюж у "Самогоні для принцеси" якимось абсолютно свіжим новаторством.

- По-перше, у виправдання Інокентія Карловича скажу, - пояснює Автор, - що, коли він складав "Самогон...", він ще не був знайомий із комедією "Лицар Полум'яніючого Макогона", тому хибно назвати його епігоном Бомонта. А по-друге, цей випадок показує, що важко придумати щось таке, чого ніхто не придумав раніше, може, і за сотні років до тебе. Але докладніше про труднощі придумування чогось принципово нового я попатаю в розділі п'ятдесят першому "Користь нудотної попси".

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТЄ. Викопні цяцьки

Сталося давним-давно, що декілька чудових лицарів їхали незнайомою країною, і шлях їхній пролягав крізь дрімучий ліс.

Джером К. Джером, "Троє в човні, не рахуючи собаки".

Ось у цьому чорному лісі, що на сімдесят вісім з гаком тисяч парасангів тягнеться і просториться, мешкають демони і герої...

Франсуа Рабле, "Гаргантюа та Патагрюель".

Червінці, коштовне каміння, у скринях, у казанах, купами були навалені під тим самим місцем, де вони стояли.

Микола Гоголь, "Вечір проти Івана Купала".

14, 15 жовтня 1995 року.

Жовтень 1995 року видався в Терентопськiм королівстві надзвичайно сухим і теплим, що було на руку лицарям. Адже так огидно подорожувати під холодним дощем, коли мерзенна волога просочується під обладунки; коли копита коней ковзають по розрідженому ґрунту, іменованому багном; коли ні щит, ні панцир не рятують від вогкого сирого вітру...

От і в день 14 жовтня – у день, коли Річард Левове Копито й Лицар Півної Кружки придбали безцінну знахідку, що згодом дуже стане у нагоді для порятунку країни, – було сухо, тепло й сонячно. Не по-літньому, звичайно, тепло, по-осінньому, але ця оксамитова ненав'язлива осіння теплінь робила подорож затишною.

Мгобокбекбе "просто млів", як він сам виразився, від парфумерії осінньої природи, у якій аромат опалого листя змішувався з ароматом димів далеких селищ, і навіть сама земля, здавалося, виділяла якісь млосні грибні пахощі. Лицар Мгоцько навіть сказав, що в період міського життя із задоволенням купував би парфумерію з такими ароматами, якби який-небудь парфумер догадався створити парфуми, до складу яких входили б: есенція опалого листя, есенція сільських димів, грибна есенція, і навіть – але в мікродозах – есенція коров'ячого гною. Такий ароматизатор можна було б назвати, наприклад, "Патріархальна ідилія" або "Осіння пастораль"... Шкода, що на парфумерію не можна перетворити звуки, що їх видають півні та інші пернаті, а також – корови, собаки та інші волосаті...

Річард Левове Копито був більш звичний до таких запахів і звуків, ніж його новонароджений напарник, але під впливом ентузіазму "мліючого" Мгоцька теж відчув принадність нюху й слуху. Навіть склав із цього приводу й продекламував напарникові такий віршик:

Всіма-от своїми ніздрями
Повітря осіннє я їм,
Й пахощі прожогом самі
У носі юрбляться моїм.
Нюхати пахощі в русі
Годен я в'янучих трав.
Але атмосферу, боюся,
Щоб носом геть не розкудлав.

Лицареві Півної Кружки ця поетична імпровізація сподобалася; він похвалив колегу й порадив продовжувати, оскільки, з його погляду, у Річарда є для цього

задатки.

Начитаному Мгоцькові згадалися рядки, написані Миколою Гоголем у листі до його учениці Маші Балабіної, саме про аромати природи; щоправда, не осінньої, а весняної:

"Яке повітря! Здається, як потягнеш носом, то принаймні 700 ангелів влітають у носові ніздрі... Вірите, що часто приходить шалене бажання перетворитися на один ніс, щоби не було нічого більше - ні очей, ні рук, ні ніг, крім одного тільки величезного носа, у якого б ніздрі були величиною в добрі цебра, щоби можна було втягти в себе якомога більше пахоців та весни".

Процитувавши цей захват класика супутникові, Мгобокбекбе додав, що, хоча запахи осінньої природи, коли листя в'яне й гниє, не настільки ефектні і яркі, як запахи природи весняної, коли зело випендрюється ароматними квітами, все-таки слова Гоголя прийнятні й до парфумерії осені.

А вже про те, як радували очі подорожан жовто-червоно-коричнево-сірі з пережитком зеленого пастельні тони й акварельний серпанок - і говорити тобі, безцінний читачу, напевно, не варто, тому що ти, мабуть, і сам це розумієш. Так, читачу, осіння природа при відсутності вогкості й холоду повна насолод.

Отже, у вищевказаний день обоє лицарі, на Тутанхамоні й Ігорі Святославичі, переміщалися від села Незграбного, де вони провели чергове опитування населення (котре виявило, що портретизований шахрай у Незграбному не з'являвся, і місцезнаходження викраденого яйця незграбнов'янам невідоме) та переночували, до села Твердопупівки.

Дорога від Незграбного до Твердопупівки лежала через ліс; так само, як і дорога від Теревенів до Незграбного, і від Бритих П'яток - до Теревенів, і від Пердюжиного - до Бритих П'яток, і від Позабрючного - до Пердюжиного... Ці села мали місце в масиві Оксамитової пущі, що розкинулася на сотні квадратних кілометрів.

Лицар Півної Кружки розраховував сьогодні опитати мешканців маленької Твердопупівки, і, якщо слідів шахрая з яйцем не виявиться, ще до настання темряви переміститися в наступний населений пункт - село Заповідні Прищі, де є телеграф, і де його напевно чекає телеграма до запитання від коханої. Чергова, четверта телеграма. Третю телеграму Мгобокбекбе одержав 13 жовтня в Бритих П'ятках, другу - 12 жовтня в селі Тютюняки, першу - 11 жовтня в селі Затхлове.

Це були великі телеграми, де Естер не тільки писала, що його кохає і цілує, не тільки передавала привіт від батьків, але й повідомляла жорикбурзькі новини.

Так у третій телеграмі дочка корчмаря, зокрема, інформувала, що ходила із Зіночкою Мирополкович до Жорикбурзького Театру Абсурду імені жертої ковбаси на прем'єру спектаклю "Самогон для принцеси" за п'єсою дракона Інокентія Карловича. Вистава була бешкетною, оригінальною, їм сподобалося. Особливо блискуче грав артист С. Гармидер у ролі блазня Зосими. (До речі, у селі Бритих П'ятках, у центрі, біля телеграфу, де Мгобокбекбе отримав це послання, красувався пам'ятник королеві Зіньці Шостій, яка була родом із цього села. Пам'ятник змайстрував в 1960 році потомствений скульптор Ізмаїл Вносіколупайченко - онук знаменитого Ієроніма Вносіколупайченка.)

У другій телеграмі, крім іншого, сповіщалося про народження дочки в Джульєта Грошенятка - завсідника корчми Гільденштернів...

А в першій телеграмі була сумна новина: померло людське тіло чарівника Перевертайла-Замийського, але сам чарівник у мавпячому тілі, слава Богу, живий і здоровий, хоча дуже сумний...

Припускаючи, що безцінного читача такі інформації можуть зацікавити, Автор додасть подробиці, яких не було в телеграмах.

* * *

Театр Абсурду імені жертої ковбаси в ударних темпах підготував прем'єру "Самогону...". І одразу ж придбав у дракона-літератора права на постановку іншої п'єси Інокентія Карловича, за назвою "Гик, апчхи, тьху". Усі періодичні видання, що писали про прем'єру, відзначили оригінальність "Самогону...". Нараз Автор повідомляє, що й клавесиновий концерт дракона, котрий відбувся в День Шляхетного Мордобоя, мав дуже хороші відгуки в пресі...

Тепер - про новонароджену Грошенятку. Це була третя дитина Джульєта Дездемоновича і його дружини Злати Платонівни. В 1985 році дружина касира народила двох хлопчиків-близнюків. Лікарі попередили Грошенятка, що народяться близнюки, і Джульєт Дездемонович чомусь був упевнений, що це будуть дівчинки. І навіть заздалегідь підібрав їм імена: Пердита (на честь прекрасної принцеси, онуки руського імператора, з п'єси Шекспіра "Зимова казка") і Офелія (на честь пригожої дівки з п'єси Шекспіра "Гамлет"). І повторилася традиційна для Грошенятка історія: народилися хлопчики, яких назвали Пердитом і Офелієм.

Коли в лютому 1995 року стало відомо, що Злата знову вагітна, касир задумався: "Мій дід чекав дівчинку - народився хлопчик. Мій батько чекав дівчинку - народився я. Я чекав дівчинок - народилися Пердит із Офелієм. Очевидно, народження дітей винятково чоловічої статі - спадкоємна закономірність нашого роду. Виходить, народиться хлопчик. Назву його Гамлетом"... Народилася дівчинка. Назвали Гамлетою.

Із приводу народження Гамлети Джульєтівни Грошенятко, 15 жовтня, коли Злата з малям були ще в пологовому будинку, у корчмі "Під Рятівною Мухою" улаштувався невеликий банкет, де друзі й знайомі поздоровляли щасливого татуса.

Екскурсовод Інокентій Карлович на банкеті не був присутній - не любив гучних вечірок - зате подарував колезі Грошеняткові для його дочки гарні брязкальця, майстерно виготовлені зі шкарлуп драконячих яєць. Змайстрував брязкальця на замовлення і за ескізами Інокентія Карловича талановитий майстер Ігор Слюноплюєв, той самий, що зробив для Жорикбурзького краєзнавчого музею муляж драконячого яйця. У Великому Світі такі унікальні брязкальця коштували б тисячі доларів, а може, навіть - мільйони. Слюноплюєв узяв від дракона за роботу 100 шурхотиків...

Тепер про сумне. Ранком 9 жовтня, коли лицарі Напівкруглого Столу відправлялися в яєчну експедицію, чарівник Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський, прокинувшись, виявив у клітці замість живого Жвавчика лише неживе тіло. Душа мавпи покинула восьмидесятип'ятирічний людський організм і, очевидно,

перемістилася туди, куди переміщуються після смерті мавпячі душі...

Похорон відбувся 11 жовтня.

Попрощатися з мертвим тілом живого мага прийшли не тільки всі жорикбурзькі чарівники й феї, але й колеги з інших населених пунктів, що злетілися до столиці на мітлах, коцюбах, щітках, швабрах і іншими способами, адже Перевертайло-Замийський, тіло якого віддавалося землі, був патріархом і наставником багатьох із них.

З жалобною промовою на похороні свого тіла виступив і сам Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський. Коли він, витираючи вічка кінчиком хвоста, говорив, як багато його пов'язувало з покійним, яким затишним і комфортабельним був покійний та як без нього буде самотньо, усі ридали...

На могилі був споруджений скромний гранітний пам'ятник у вигляді паралелепіпеда. Напис на ньому сповіщав:

"ТУТ ЛЕЖИТЬ ПРАХ, ЯКИЙ З 1910 ПО 1984 РІК БУВ МОЇМ ОРГАНІЗМОМ. СПОЧИВАЙ З МИРОМ, ДОРОГИЙ ДРУЖЕ. Я ТЕБЕ НІКОЛИ НЕ ЗАБУДУ!

1995 р. Л.Л. Перевертайло-Замийський".

Під час поминальної трапези, що відбулася після похорону, у Ніздресвистівському провулку, в особнячку поруч із лазнею, де (не в лазні, а в особнячку) проживав до смерті покійний, Акмус говорив хвостатому колезі:

- Шкода, що ваше бувше тіло припинило існування, але добре, що ви існуєте в іншому тілі. Якби ви не переселилися в інший організм, то сьогодні ми б ховали вас, Леоніде Леонідовичу.

- Нічого подібного, - заперечив макак. - Якби я записався в людському організмі, я б ним опікувався, і він - організм - плотягнув би як мінімум до ста років. А Звавчик доконав його непомітними фізичними навантаженнями, неприємними для восьмидесятип'ятилітнього сталигана. І до того ж Звавчик тяг до лота усяку нестелильну гидоту, що також псувало здоров'я похилого тіла. Звавчик, Звавчик його доконав пеленасно.

- Зате тепер, після успішного експерименту з олюдненням Мгобокбекбе, з'явився реальний шанс зробити вас хлопцем, - сказав мовлячій мавпі молодий Арам Артаньянц. - Як тільки ви, Леоніде Леонідовичу, позбудетеся дефектів мови, виправите дикцію, а справа йде до того, і як тільки з'явиться підходяще молоде тіло - прототип, зразок, можна буде зробити таку операцію. І станете ви знову парубком і будете ще жити й жити, ділячись із нами, молодими, своїм досвідом і мудрістю.

- Зразок, прототип у крайньому разі можна позичити в харківському морзі, якщо в королівстві не знайдеться. Я ще до смерті Бандюги продумав план, - додав Акмус.

- Так, дикція, дикція... - Леонід Леонідович схвильовано почухувався пальцями правої ноги. - Як же це я, дулень сталий, не змілкував, що для такого експерименту треба було блати не мавпу, а мовлячого папугу. От у зоопарку кололя є мовлячі папуги виду сілий зако, от у них дикція ідеальна. Якби я вселився в такого папугу, у мене не було б проблем із заклинаннями. Мене збило з пантелику те, що мавпи й люди належать до одного біологічного ляду.

- Так, папуги виду сірий жако - унікальні балакуни, - підтакнув Гліб Цвях. - Сірі жако імітують людську мову як хороший магнітофон. Не те що мавпи. Але ви вже, Леоніде Леонідовичу, добилися великих успіхів у вимові, і залишилася дрібниця - упоратися із rrr і шиплячими.

- Я над ними б'юся-б'юся, але ці клятві ллл і сипляці мені ніяк не даються, - поскаржився макак.

- Самовар кипить, - помітив Гліб Цвях. - Ми забалакалися, а вода википає.

Товстий чарівник налив чаю колегам і собі.

- Я от міркую: яким чином ми, чарівники, можемо допомогти міліції в пошуку викраденого яйця дракона? - помішуючи ложечкою в чашці, запропонував нову тему для обговорення вгодований ясновидець. - Якби в мене, наприклад, була світлина, саме світлина, а не малюнок, того типа, якого вони шукають, то, може, я б і зміг би визначити, де він перебуває. Але от проблема - світлини-то його й немає.

- А мозе, у длаконів є фотоглафія викладеного яйця? - припустив чарівний макак, з південним темпераментом супроводжуючи слова метушливою жестикуляцією. - Яксо длакони сфотоглафували цього свого насадка у скалалупі, то за фотокалткою яйця ти, Глібе Любомиловицу, сплобував би визнацити, де це яйце залаз пелебуває, і...

Раптом мавпа, жестикулюючи, ненароком збила рукою свою чашку, чашка перекинулася, і окріп хлюпнув на мавпячий хвіст.

- Ай-йй-йй, обшпарився! - заверещав хвостатий чудотворець і заметався від болю по приміщенню, роблячи акробатичні стрибки з одного елемента інтер'єру на іншій.

Чарівники й феї, що були присутні на поминках, схопилися зі своїх місць, бажаючи врятувати патріарха від опіку...

Нарешті хвіст Леоніда Леонідовича був змазаний чарівною маззю феї Зосі Трефової, замотаний бинтом, біль відразу пройшов, фея запевнила всіх, що "до весілля заживе, навіть якщо весілля було б за півгодини", й ті що поминали повернулися на місця й продовжили трапезу.

- А ви звернули увагу, що Леонід Леонідович заволав?! - обізвався до всіх присутніх колег Арам Артаньянц.

- Ай-йй-йй, обшпарився, - відповів маг Сьома Кабалевич зі Шмарклова.

- Саме так: обшшшпарррився, а не обссспалллився! - урочисто підкреслив Артаньянц. - Ви чітко вимовили "ш" і "р", Леоніде Леонідовичу!

- Дійсно! У вас вийшло! Без дефектів! - підтвердила фея Люся Гризодубова.

Інші учасники поминок теж заговорили про відмінну дикцію.

- Обссспалллився... обссспалллився... обссспалллився... - став бубонити макак, намагаючись повторити бездефектну вимову. - Тьху! Не виходить!

- Може, тому що тоді ви були в стані стресу, паніки, вам було боляче, а тепер ви спокійні, - припустив Акмус.

- Головне, що тепер ми точно знаємо, що ваш нинішній рот здатний видавати такі звуки, а виходить, завдяки завзятим заняттям ви незабаром заговорите без усяких дефектів і зможете правильно виголошувати будь-які заклинання, - побадьорив

хвостатого старого Артаньянц.

- Може, коли я повернуся зі своєї експедиції, ви вже віщатимете як справжній диктор, - приєднався до підбадьорення Цвях.

- З якої експедиції? - запитав Перевертайло, плекаючи забинтований хвіст.

- Та я от хочу поекспериментувати зі слиною перевертня, лупою велетня й молоком русалки, - відповідав товстий чарівник. - Слину й лупу я вже купив завдяки публікації свого оголошення, а от русалчине молоко доведеться пошукати. Поїжджу, пошукаю.

- Можна на літаку, щоби швидше, - запропонував свою допомогу авіатор Акмус.

- Ні-ні-ні, я на велосипеді, - відмовився від допомоги Цвях.

Він панічно боявся літати. Не тільки на літаку, але навіть просто на мітлі феї. Але намагався не афішувати цього "ганебного" для чарівника страху, тому пояснив:

- Мені корисно крутити педалі, скидати, так би мовити, зайву вагу. Сполучу приємне з корисним. Але спочатку довідаюся щодо світлини яйця, і якщо така в драконів є, спробую над нею, так би мовити, почаклувати, добути інформацію для міліції, а потім уже - за русалчиним молоком...

Після поминок чарівники допомогли Перевертайлові-Замийському демонтувати велику клітку, яка після смерті Жвавчика зробилася в особнячку старого мага зайвою.

Наступного дня Гліб Цвях дійсно відвідав Абрикосову печеру, але, на жаль, - дракони своє яйце не сфотографували. Яйце фотографували різні туристи, що бували в Абрикосовій, і в них, напевно, є знімки, але де тепер ці туристи, дракони, мовляв, не знають, своїх адрес туристи їм не залишали...

* * *

Але повернемося до лицарів Мгоцька і Річарда Левове Копито, яких ми, читачу, залишили на дорозі з Незграбного до Твердопупівки.

- Давай у що-небудь зіграємо, Мгоцьку, щоби скоротати час, - запропонував Річард після того, як вони прослухали магнітофонний запис Тридцять дев'ятої симфонії Моцарта (Левове Копито взяв в експедицію магнітофон "Весна М-212 С-4" (виготовлений у Запоріжжі в 1990-му році) і купу касет із різноманітною музикою, в тому числі і класичною) та поговорили про творчість Вольфганга Амадея.

- У що? Може, - в "Міста", най їх равлик копне? - запропонував Лицар Півної Кружки.

- Ну ні! У твоїй пам'яті є географічні атласи. Я відразу програю. Давай придумувати симетричні фрази, а хто не зуміє придумати чергову таку фразу протягом, скажімо, п'яти хвилин, той і програв. Згодний?

- Симетричні фрази? - перепитав Мгобокбекбе.

- Ну так. Перевертиши. У яких букви розташовані симетрично, які читаються однаково і зліва направо, і зправа наліво. Класичний приклад: "А роза упала на лапу Азора". Зрозумів?

- Ага. Давай. Філологи називають такі фрази паліндромами, най їх равлик копне.

Річард Левове Копито колись складав паліндроми для шкільної стінгазети й сподівався, що той досвід йому придасться.

Кинули жереб, і починати гру випало йому, Річарду. Діставши похідний блокнотик і ручку, Левове Копито щось пописав і створив першу фразу-паліндром:

– Є учені, коза казок і не чує.

Мгобокбекбе подумки прочитав цю фразу задом наперед і погодився, що вона симетрична. Подумав і за хвилину видав свій варіант:

– Ян – не міф, імення.

Річард це записав, прочитав про себе зправа наліво, переконався в симетричності й став шукати гідну відповідь, чиркаючи ручкою в блокноті. Знайшов і прочитав уголос:

– Я не велетень, не те левеня.

– Чи дорого, дурень не рудого родич, – придумав незабаром Лицар Півної Кружки.

Така гра їх бавила і робила шлях веселіше. Так вони і їхали, вигадуючи все нові і нові філологічні симетрії:

– Модус закопано напоказ судом.

– А на кеди декана.

– І – ша, маги: гамаші.

– Жар без зебр аж.

– Актинія і нитка.

– А нора барона.

– Молот – то лом.

У цім місці Терентопських хронік обурилася Ліва півкуля авторського мозку:

– Ну от, тепер ти, Авторе, почав сунути в хроніки симетричні нісенітниці, що не мають прямого відношення до сюжету! Навіщо читачеві такі подробиці, пане Авторе? Тягнеш гуму? Випендрюєшся?

– Цить! – заперечує Автор звивистому опонентові. – Настільки докладно я зупинився на цій грі у складання симетричних фраз, оскільки в ході цієї гри трапився забавний епізод, який може повеселити безцінного читача. А я не хочу упускати ні єдиного шансу повеселити читача, тому що, як проказує терентопська народна мудрість: ділу – час, забаві – вічність! Я не втомлююся повторювати, що, з медичної точки зору, сміх та веселощі дуже корисні для здоров'я. Отже, чиню у такий спосіб, піклуючись про здоров'я читача.

У той час як два вершники, переміщаючись убік Твердопупівки, грали в паліндроми, тією ж дорогою в тому ж напрямку їхав на "птіце-тройке", тобто – на легкому візку, який тягли три їздові страуси, фермер-страусівник Гнат Кактусенко. Він вертався від колеги-страусівника, з яким обмінювався досвідом, на свою страусову ферму, шлях до якої лежав крізь Твердопупівку.

Взрівши попереду пару лицарів, що їхали верхи туди ж, фермер утішився: йому підвернулися цікаві попутники. Зараз він до них приєднається й послухає захоплюючу лицарську бесіду про героїчні подвиги, про зброю, про коней, про турніри та інші лицарські пріоритети...

– Добридень, панове лицарі, – привітав їх, порівнявшись, Гнат. – Не проти, якщо я приєднаюся до вашого товариства? Фермер-страусівник Гнат Кактусенко.

- Здрастуйте. Лицарі Напівкруглого Столу Річард Левове Копито і Лицар Півної Кружки. Не проти, - миркнув лицар, на щиті якого був зображений ведмідь догори дригом, задумливо шкрябаючи ручкою в блокноті.

Другий лицар, на щиті якого був півний кухоль, привітавшись, запитав у фермера, чи не знає він, де перебуває викрадене яйце дракона, і чи не бачив людину, зображену на малюнку (при цьому показуючи малюнок). Фермер відповів негативно.

У цей час лицар з переверненим ведмедем обернувся до колеги, збираючись щось сказати. Страусівник нашорошив вуха в передчутті цікавої лицарської інформації.

І лицар сказав:

- І дари, табурет, і те рубати раді.

- Коні жували лаву жінок, - подумавши, уточнив колега з кухлем.

"Гм?!" - подумав фермер.

- А ви пор кропива, - додав після паузи лицар з ведмедем.

- Мотори мили килими ротом, - повідомив лицар з кухлем.

"Дивна в лицарів бесіда", - знизав плечима Гнат.

А ті продовжували, роблячи між фразами паузи:

- Охи ти, жереб, бережи тихо.

- Ярд Зіни, носа фасони - ніздря.

- Удар: вони, вождь Джо, вино - в раду.

- Вадик і човен не в очі кидав.

- Дав скіф услід діл суфікс вад.

- Тепер ти спини школу локшини - пси, трепет.

- Випукла каша, шакал купив.

- Дар, гони виноград...

Ця млява бесіда, розведена тягучими паузами, не була схожа на розмову лицарів, як фермер її собі уявляв. Вона була схожа на балаканину загальмованих дебілів, сомнамбулічних ідіотів.

Починаючи хвилюватися, Гнат продовжив прислухатися до цього дивного діалогу:

- А клуб є булка.

- Атаку пуд важить, ти жав дупу ката.

- Козо, марабу - бара мозок.

- А рот - код доктора.

"Психічно здорові люди так не розмовляють", - усе більше й більше тривожився фермер, скося поглядаючи на попутників і намагаючись уловити в їхніх очах божевільний блиск.

А ті продовжували ненормальну дискусію:

- Іру бик - ніжна, пан; жінкі бурі.

- То зараза, лизав вази Лазар, азот.

"Ну я й влип! - зовсім розхвилювався фермер. - Точно, ідіоти. Від таких чого завгодно можна чекати".

А ті:

- Мавпа - цап вам.

- О, на, жаб бити, борщ робити б бажано.

"Господи, пронеси й помилуй, - тріпотів страусівник. - Що може бути гірше, ніж опинитися в товаристві озброєних божевільних. Тільки б вони мене не уколошкали"...

- Абажур удень, не дуру, жаба, - сказав лицар, з ведмедем на щиті, напарникові.

- Сім субот в автобус, міс, - відповів лицар з кухлем на щиті...

"Ну й маячня, ну й маячня! Буйні вони чи ні? Тільки б не буйні. Он які в них мечі!" - боявся блідий Кактусенко...

- Вівця, я цвів.

- А тіла травень - не варта літа...

"Як би від цих божевільних ушити, - прикидав тремтячий фермер. - А раптом, побачивши, що я намагаюся вшити, вони ще більше збудяться й захочуть мене покусати, або ще чогось гірше. Хто знає, що в безумців на умі"...

- Він араб; я Ірма, мрія баранів, - видав той, що з ведмедем на щиті.

- Низ неба - бензин, - вимовив той, що з кухлем...

"Так, такі й покусати можуть. Ні, треба накивати п'ятами поки не пізно, - вирішив зіпрілий від страху Гнат і почав розвертати потихеньку своїх страусів убік, чуючи, як ненормальні попутники проказують один одному:

- На, дракон, і кіно "Кардан".

- Ядро - кавун атак, а танув акорд - я.

"Тільки б їх не збудив мій маневр", - молив долю страусівник.

І отут, на свій жах, почув, як лицар з ведмедем на щиті, після недовгої паузи, радісно крикнув напарникові:

- Укуси суку!

"Почалося!!!" - Охоплений панікою фермер заверещав своїм страусам:

- Вйо, залітні!!!

Вимуштрувані птахи рвонули вперед із усіх ніг. Кактусенко збочив "птіцу-тройку" з дороги в ліс, сподіваючись загубитися в заростях.

Петляючи між дерев і бубонячи наче заклинання "Не кусайте, не кусайте мене...", він тривожно оглядався: чи не наздоганяють його кусючі безумці.

Але ні, слава Богу, ненормальні лицарі зникли з поля зору, і ніяких ознак погоні не спостерігалось...

- Чого це він? - запитав Річард Левове Копито, відволікшись від гри, спостерігаючи, як утікає схвильований попутник.

- Його налякала наша гра, най її равлик копне, - догадався Мгобокбекбе. - Він же не знав, що ми граємо й у що ми граємо. Мабуть, вирішив, що ми - того. Репліки ми видавали-от досить несподівані для непідготовленого.

Згадавши, чого вони при ньому набазікали, і, уявивши себе на його місці, гравці розреготалися.

Відреготавшись, Лицар Півної Кружки сказав:

- Так, нечуйно ми поставилися до попутника.

- Ага, нами азарт опанував, - підтакнув Левове Копито. - Але, між іншим, гра не кінчена, а твій час спливає. Якщо не складеш за хвилину симетричну фразу - ти програв.

Мгоцько склав:

- Вада: гусара Тарас угадав.

І гра продовжилася доти, поки за півгодини попереду не замаячила Твердопупівка. Оскільки ніхто із гравців не витратив на обмірковування більш п'яти хвилин, то програвшого не було, і приятелі ухвалили продовжити гру дорогою від Твердопупівки до Заповідних Прищів, якщо, звичайно, у Твердопупівці не виявляться яєчний шахрай з викраденим яйцем...

* * *

В'їжджаючи до Твердопупівки, Річард вимовив:

- "Он сказал: "Приехали!" и махнул ноздрей", як співається в одній советсько-російській пісні. Чи, здається, не ніздрею, а якоюсь іншою частиною тіла. І, здається, не "Приїхали!", а "Поїхали!"

- Ласкаво прошу до Твердопупівки, панове лицарі! - закричав їм місцевий житель, вийшовши назустріч із крайньої хати. - Я тутешній сільський голова.

Сходячи з коней, Річард і Мгоцько представилися цьому сорокалітньому голові, а він відрекомендував їм себе:

- Солопій Матвійович Кузькузькузькузьменко, до ваших послуг.

- Кузьменко? - перепитав Левове Копито.

- Не Кузьменко, а Кузькузькузькузьменко. Я не заїкаюся, це прізвище в мене таке: "кузь" - чотири рази. Заїкався мій дід. От він був Кузьменком. А мій батько став Кузькузькузькузьменком. Дід так надиктував чиновникові, що заповнював свідоцтво про народження. А що написано пером... Тепер і я Кузькузькузькузьменко, і діти мої Кузькузькузькузьменки, і онуки будуть Кузькузькузькузьменки... Проходьте в хату, відпочиньте, зараз ми вас нагодуємо, і конячок ваших, лазеньку натопимо...

- Спасибі за гостинність, але ми в лазеньці вчора в Незграбнім парилися. Нам би швидше з'ясувати, чи не з'являвся в цих краях от цей мужичок, най його равлик копне... - Лицар Пивної Кружки пред'явив голові портрет розшукуваного.

Солопій відповів, що такого індивіда не бачив, дружина й три сини голови - теж.

- Давайте, я покажжу цю картинку всім твердопупівцям, поки ви відпочиватимете з дороги й уживатимете їжу. Жінка, став на стіл...

Коли два лицарі підкріпилися й відпочили, коли Кузькузькузькузьменко обійшов усі хати й з'ясував, що у Твердопупівці ніхто нічого не знає ні про портретизованого шахрая, ні про викрадене драконяче яйце, Мгобокбекбе сказав, напинаючи доспіх, який на період відпочинку був скинутий:

- А тепер поспішимо до Заповідних Прищів, аби встигнути туди до настання темряви.

- До темряви? - перепитав голова. - До темряви ви й півдороги до Заповідних Прищів не проїдете, навіть якщо гнатимете коней. Переночуйте тут, а завтра... А то ще

заблудитеся в темряві.

- Чому це не встигнемо? Тут же недалечко, - здивувався Річард, розгорнувши детальну мапу цієї частини королівства.

- По карті недалечко, а... Дорога ж туди лежить не пряма, а в об'їзд цієї частини лісу. - Солопій тицьнув нігтем у карту між двома крапками, підписаними: "Твердопупівка" і "Заповідні Прищі". - Колись була пряма дорога, але вже років двісті, як прямо люди не їздять і не ходять, тільки в об'їзд. Об'їзна в чотири рази довше, зате безпечніше.

- А яка небезпека, якщо їхати прямо? - зацікавився Левове Копито, передчуваючи привід для подвигу.

- Якщо їхати прямо, то можна натрапити на страшного духа, що там мешкає, не дай Боже. Він з'явився в цій частині Оксамитового лісу приблизно два з половиною сторіччя тому і заходився лякати усіх, хто їхав або йшов звідси до Заповідних Прищів, чи звідти - сюди. Бували випадки, коли люди, що відправилися прямою дорогою, зникали, і більше їх вже ніхто не бачив. І от вже двісті років ми їздимо в Заповідні Прищі, роблячи великий гак, в об'їзд хаш, де мешкає цей злий дух.

- Ну, може, не такий страшний дух, як його малюють, - неголосно сказав Мгоцько Річардові, але Кузькузькузькузьменко розчув і заперечив:

- От і мій дід так само говорив. І одного разу поїхав до Заповідних Прищів прямо, посміюючись над страхами земляків. Повернувся ледь живим від переляку, і весь сивий, а виїжджав брюнетом. І з тих пір сильно заїкався. Особливо сильно - коли в нього питали: що ж він там бачив. Бурмотав щось на зразок "Вирвирвирвир..." і далі просунутися не міг. Так і забрав таємницю в могилу. Тож краще не ризикувати, а їхати туди довгою дорогою. Та й та стара пряма дорога за двісті років практично зникла, заросла деревами, кущами. Можна збитися й заблукати в лісі.

- З компасом не заблукаємо, - зауважив Річард. - Поїдемо прямо. Якщо духа там нема, до вечора доберемося до Прищів. Якщо дух є, діятимемо за обстановкою; може, якось приборкаємо бешкетника. Це ж лицарський обов'язок - наводити порядок у таких ситуаціях.

- Ну що ж, парубки ви сміливі, здорові; може, вам і пощастить, - вимовив Солопій, бачачи, що їх йому не відмовити. - Якщо ви виженете цього злого духа, ми зберемо гроші й спорудимо вам пам'ятник у Твердопупівці. А як же: приклад нащадкам.

- Або фонтан: "два пісяючі хлопчики", - пожартував Мгобокбекбе.

- От вам харчі в дорогу...

- Ні-ні-ні, нас продуктами в Незграбному навантажили, а ми ще не доїли ті, що з Бритих П'яток. Спасибі, але - нікуди, - запротестував Річард, але, незважаючи на відмову, голова, приклавши зусилля, упхнув таки в тугий рюкзак Річарда копчену ковбасу...

За годину по тому, як ця пара впакованих у метал шукачів покинула Твердопупівку та впровадилася в ліс бездоріжжям, у село обережно в'їхала "птіца-тройка" Гната

Кактусенка.

Страусівник, притримуючи віжками спритність їздових пернатих, боязко озирає околиці населеного пункту. Помітивши Солопія Кузькузькузькузьменка, що тесав сокирою якусь деревину у дворі перед хатою, фермер під'їхав ближче й, обмінявшись вітаннями, поцікавився:

- Скажіть, шановний, чи отут не з'являлися два лицарі: в одного на щиті ведмідь догори дригом, у другого пивний келих.

- Так, були, - лаконічно відповів голова.

- А де вони зараз? - насторожено оглянувся приїжджий.

- У лісі. - Солопій показав нігтем напрямок. - Їдуть бездоріжжям до Заповідних Прищів.

- Слава Богу, що їх отут немає! - у голос обрадувався Кактусенко.

Ця радість здалася голові підозрілою. Він придивився до приїжджого, але - ні, це був не той намальований, якого розшукували лицарі.

Гнат продовжував:

- Я від них нещодавно утік.

- А навіщо ж від них утікати? - ще більше нашорошився Солопій.

- Вони ж мене ледве не покусали! - заявив підозрілий.

- Хто? - перепитав голова, про всякий випадок видаляючи від приїжджого свою сокиру.

- Лицарі, хто ж ще. Той, що з ведмедем, так просто й наказав іншому: укуси суку, мовляв. Але той, інший, не встиг мене вкусити - я відразу як рвонув у хащі! Не наздогнали!

- Укуси суку? А сука, отже, - це ви?

- Ну я, а хто ж ще? Там більше нікого... А отут, у селі, вони нікого не покусали?

"Божевільний. А психіатра в нас у медпункті немає. Як би він отут у психічному нападі не наробив лих", - затурбувався голова, а вголос сказав:

- Ви тільки не хвилюйтесь.

- Та я вже майже спокійний. Коли прозвучало, що хтось радий рубати табурет і дари, я відразу запідозрив недобре. Невже вони отут нікого не вкусили? Скажіть правду. Вкусили?

"Наскільки я знаю, божевільним краще не суперечити, - думав голова. - Якщо суперечити, вони впадають у буйство. Буду погоджуватися, підтакувати". А вголос говорив:

- Так-так, звичайно, покусали декого, як же без цього. Лицарі - вони такі, їх хлібом не годуй, дай кого-небудь укусити.

- І багато потерпілих? - випитував приїжджий.

- Усіх сук покусали. І мою Жучку за хвіст укусили. Правда, Жучко?

- Я так і знав! Я як довідався, що коні жували лаву жінок, а мотори мили килими ротом, так відразу второпав, що це добром не скінчиться. Хіба ж нормальні будуть верзти подібну ахінею! От ми з вами люди нормальні й розмова в нас нормальна. А ті -

наче з ланцюга зірвалися. Боюся, щоб вони не добралися до моєї ферми й не покусали моїх страусів...

І наляканий фермер, попросившись із наляканим головою, поквапився залишити Твердопупівку, виїхавши убік села Підкузьминського.

Солопій Кузькузькузькузьменко, провівши поглядом "птицю-тройку", пішов у город шукати сокиру, яку він непомітно від безумця відкинув подалі, щоби безумець не вчепився в це знаряддя і не... Вертаючись із інструментом, погладив волохату Жучку.

- Бідолаха, - поспівчував тому що виїхав твердопупівський голова й, скорботно погойдуючи головою, продовжив тесати деревину...

"Та досить уже смакувати це непорозуміння! - вигукує Права півкуля авторського мозку. - Швидше повідом, громадянине Авторе, добралися лицарі до Заповідних Прищів чи ні, зустріли того злого духа або не зустріли, чи одержав лицар Мгоцько чергову телеграму від коханої, і, нарешті, - що ж це за коштовна знахідка, згадана на початку розділу".

"І духа зустріли; і до Заповідних Прищів добралися, але не цього дня, а наступного; і телеграму одержав, але не від коханої, і ця телеграма змусила їх перервати пошук і повернутися до столиці... Але я вважаю за краще розповідати про все статечно й одне по одному, - відповідає Автор. - Не квап мене, мозкова півкуле. Поспіх хороший при ловах деяких дрібних членистоногих, а епос - справа ґрунтовна, зайва спритність у темпі "галопом по Європам" отут недоречна. Як проказує терентопська народна мудрість: тихіше їдеш - більше побачиш"...

* * *

Отже, Тутанхамон і Ігор Святославич везли на собі лицарів крізь ліс бездоріжжям в напрямку Заповідних Прищів, що той напрямком лицарі визначили за мапою і що його дотримувалися за компасом.

Дійсно, за ті двісті із гаком років, як люди стали їздити іншим маршрутом, від колишньої прямої дороги й слідів не залишилося: це були суцільні нетрі, непроїзні для будь-якого виду транспорту, крім непарнокопитого, та, можливо, велосипедів і мотоциклів, але кремезних, міцних, потужних, змайстрованих спеціально для бездоріжжя.

У ботанічному асортименті цього лісу переважали дуби, декотрі з яких своїми неосяжними торсами претендували на звання тисячолітніх. Крони дубів, із побурілим але ще не опалим листям, спліталися над стовбурами в майже суцільну кучеряву стелю, крізь яку сонячне світло протискувалося до ґрунту рідкими кволими коливними промінчиками, сипкими, розсипчастими, так що навіть опівдні тут панували сутінки. А вже увечері, коли сонце безвладно притягалося до західного обрію, що умлівав з нетерпіння поглинути цей спекотний плід, тут і поготів не було світло.

На тло шурхоту під копитами занепамого листя й потріскування сухих гілочок, що накопичуються на ґрунті роками, перш, ніж стараннями хробаків і інших дрібних чудотворців перетворитися на свіжий шар ґрунту, лицарі накладали свої голоси у вигляді симетричних фраз: продовжували творчу гру, як і домовлялися.

І раптом, коли Річард Левове Копито, пововтузивши олівцем у блокноті, видав чергову симетричну фразу: "У, королі - кіло року", а Мгоцько, подумавши, відповів своєю симетрією: "У, миска Максиму", хтось третій вимовив:

- Кхе-кхе, мужики, розмова є.

- Хто тут?! - викликнув Річард, оглядаючись навколо, але не бачачи жодних суб'єктів - лише тільки об'єкти - дуби.

- Справа така, мужики, - продовжував голос не виявленого. - Отут недалечко закопаний багатий скарб: золото, камені-самоцвіти, усякі гарні речі й зброя: мечі, луки, арбалети, кинджали, дротики, булави й інші прегарні знаряддя вмертвіння; вам, як лицарям, це особливо потрібно. Якщо ви не злякаєтесь і поїдете за мною, я вас приведу до цих скарбів. І як тільки ви торкнетесь цього скарбу, я назавжди зникну зі цього лісу, а скарби будуть ваші. Таким чином ви вб'єте відразу двох зайців: по-перше, придбаєте коштовне майно; по-друге, повідомивши околишнім мешканцям, що вигнали з лісу страшного духа, отримаєте від них пошану й славу.

- Так ти і є той страшний дух? Де ти? Покажися! - викликнув знову Левове Копито, поклавши руку на рукоятку бойового меча (у лицарів було по два мечі: бойовий, металевий, гострий і - безпечний, турнірний із щільної гуми).

- Так, я дух. Я тут, усередині дерева, усередині дуба, на який ви зараз дивитесь. Але я звідси не вийду, вам не покажуся.

- Чому це? Боїшся? - висловив образливий здогад Річард.

- Ага, боюся, - чесно зізнався дух з дерева.

Те, що дух їх боїться, порадувало Річарда; цей факт навівав оптимістичні прогнози.

- Ну, так ви згодні збагатитися й прославитися, мужики? Якщо згодні, то не будемо гаяти часу, - знову заговорило дерево.

- Хвилиночку, нам треба порадитися, - відповів лицар з ведмедем на щиті.

- Радьтеся, я почекаю, - продовжила видавати звуки деревина. - Чекав двісті шістдесят два роки, чотири місяці, п'ять днів, сімнадцять годин плюс двадцять чотири хвилини - можу й ще хвилину почекати.

- Йому, мабуть, не можна вірити, - зашептав Річард напарникові. - Він прагне, мабуть, брехливими обіцянками збити нас із дороги, заманити подалі в ліс. Мабуть, так само він заманював тих, хто не повернувся з лісу. Відводив з дороги, мабуть, спокушаючи скарбами, і примушував блукати лісом доти, поки людина не знесилювалася й не гинула від виснаження.

- Але нас йому важко буде заплутати - у нас є мапа та компас, най його равлик копне. А харчів, що нам напхали в селах, нам на тиждень вистачить, так що й виснаження нам не загрожує, - так само тихо відповідав Лицар Півної Кружки. - Якщо ми не підемо за ним і не перевіримо, то як же ми довідаємося - морочить він нас чи говорить правду.

- Так, мабуть, варто ризикнути, - піддався таким аргументам Річард, - тим більше - з компасом, мапою та харчами. А якщо він нас не обдурює, і ми знайдемо скарб, то вже, вважай, не дарма їздили в експедицію, навіть якщо не виявимо яйце дракона. Як

проказує народна мудрість Великого Світу: краще страус у руці, ніж пінгвін у небі. Чи щось у такому, орнітологічному, роді.

Закінчивши цю лаконічну нараду, Левове Копито вже голосно сказав дубу-мовцеві:

- Ну що ж, ми згодні знайти скарби. Де вони?

- Зробимо так, мужики: я перестрибну із цього дерева в інше з такою швидкістю, аби ви не встигли мене побачити, і буду вам кричати, а ви йдіть на мій голос. Коли підійдете до того дерева, я перестрибну в третє. І так, від дерева до дерева, орієнтуючись на мій голос, ви й доберетеся до скарбу.

- Еге-ге, я вже отут! Ідіть на голос, - закричало здалеку інше дерево тим же голосом. - А дорогою я вам розповім про себе й про скарб...

І лицарі поїхали на цей звуковий маяк, зауважуючи за компасом напрямом, щоби не заблукати.

А дух, пережбурюючись із дуба в дуб, кричав їм свою біографію:

До смерті він був людиною на ім'я Валерій Чугайстеренко. Народився 1691-го року, загинув 1733-го. Працював розбійником, якщо розбій можна вважати роботою.

Уже з раннього дитинства любив мучити тварин і знущатися з тих, хто слабкіше. "Мені тепер соромно, що я був таким. За двісті із гаком років після смерті я порозумнішав, подобрішав і дуже каюся у своїх гріхах. І звідки в мені була така жорстокість - не розумію: батьки в мене були добрі працюючі селяни із села Великі Витребеньки. А я працювати не хотів, вчитися не хотів, хотів тільки принижувати, кривдити й мучити тих, хто беззахисний. Не дивно, що я з такими якостями опинився в розбійницькій зграї і став з іншими мерзотниками займатися грабунками та іншим криміналом. Господи, як соромно! Уявіть собі, я був таким сучим сином, що геть не турбувався долею дитини, яку народила від мене розпусна подружка. Вона підкинула немовлятко чужим людям, а мені хоч би хни. От який я був гад!"

Так він і жив, промишляючи грабежами й іншими мерзенностями, якщо таке свинство можна назвати життям. В основному, вони оббирали людей небагатих і ті гроші відразу пропивали, програвали й тринькали на інші безпутності.

1733-го року вони здорово поживились: увірвалися в Гриньмасьяльський замок у той час, як там не було ні герцога Павла, ні жодного з його лицарів, і ограбували дочиста, вивезли чотири вози всякого добра. Переодягшись ченцями, а награбоване замаскувавши дровами, безперешкодно перевезли скарби до Оксамитового лісу.

І отут ним, Валерієм, жадібність опанувала: він захотів один усе це захопати, щоби колегам не дісталося. І незабаром умовив зграю напасти на одне далеке й багате село, а мешканцям того села заздалегідь підкинув інформацію, мовляв, їх збираються ограбувати. А сам, прикинувшись захворілим, на справу не пішов, залишився на лісовій стоянці із двома розбійниками, що опікувалися скарбом із Гриньмасьяльського замку.

Коротше кажучи, поки зграя, що потрапила в засідку, намагалася відбитися й вирватися, Валерій уколошав двох охоронців і перетаскав скарби в інше місце, де працююито закопав.

Декільком бандитам удалося абияк вирватися із засідки. Повернувшись, вони

виявили, що їх зрадив і обібрав соратник. Звичайно, вони запряглися його знайти та вбити.

Біля Чортових боліт вони його наздогнали, але він штрикнув трьох ножем, вирвався й кинувся бігти через болота. Провалився в трясовину. Його врятував незнайомець, що проїжджав на возі, витягнув із драговини. Але врятований спробував убити рятівника, і відразу був повернутий у драговину якоюсь феєю, що пролітала повз. І втопився. Його останки дотепер спочивають у тому болоті, законсервовані в торфі.

Так він умер, ставши безтілесним духом, приреченим не знати спокою доти, поки не поверне людям захованих ним скарбів. "З тих пір я й блукаю отут, навкруги скарбу, намагаючись усучити його людям, але дотепер мені це не вдавалося. Оскільки отут навіть удень панують сутінки, то люди мене бачили. Тільки взимку, коли листя на гілках немає, і тому досить світло, я роблюся чистим невидимцем. Варто було мені з'явитися черговому перехожому чи проїжджому й почати говорити про скарб, як люди кидалися навтьоки чи зомлівали, налякані моїм примарним виглядом і голосом. А бувало, що вмирили на місці від розриву серця. А потім взагалі перестали тут ходити і їздити".

Він уже років сімдесят не бачив живої людини. Останнім їхав отут на конячці якийсь брюнет, посвистував. А як тільки привид брюнетові з'явився, представився, мовляв, я покійний розбійник Вирвичереп, і почав розповідати про скарб, брюнет, не слухаючи, поскакав назад, верещачи наче безумець: "Вир... Вир... Вир...", напевно, з переляку почав заїкатися.

З тих пір привид думав, як би йому спілкуватися з людьми, щоб вони його не лякалися. І придумав: вирішив ховатися усередині дерева – духам це раз плюнути – і говорити з людьми найніжнішим голосом, на який здатний. От чому він, мовляв, побоювся виходити перед лицарями зі стовбура.

– Виходить, це ви і є розбійник Вирвичереп? – уточнив начитаний Лицар Півної Кружки, якому це прізвисько попадалося в літературі про терентопську історію.

– Ага, це моя кличка, – відповів дух. – А от ми вже й на місці.

– Три дуби! Скарб під трьома дубами, най їх равлик копне! – згадав Мгоцько щось вичитане у вищезгаданій літературі.

Дійсно, перед лицарями стали три старі дуби. Сотні років тому вони проросли з жолудів, що впали неподалік один від одного, і, виростаючи поруч і розширюючи свої тіла, зрештою притулилися, а потім і зрослися унизу стовбурами, а вгорі деякими перетнутими гілками, зробившись на кшталт трійці рослинних сіамських близнюків. У відомій українській народній пісні співається: "Ой на горі два дубки – тай злилися докупки". Тут докупки злилися не два дубки, а три, і не на горі, а на рівнині. Та і не дубки, а можна сказати, солідні такі дубиська.

– От на цьому самому місці, де ви зупинились, і треба копати, – сказали три дуби голосом Вирвичерепа.

Лицарі зійшли з коней і приступилися до ґрунтокопання.

Мгобокбекбе працював маленькою туристичною лопатою, а Річард розпушував

ґрунт металевим мечем і вигрібав просто долонями.

Спочатку вони акуратно зняли дерен, щоби по закінченню робіт накрити ним місце колування, аби залишити ландшафт у первозданному вигляді, незайманим, недоторканим, як того вимагала екологічна етика, а потім стали заглиблюватися...

– Як тільки ви торкнетесь скарбу, а вже зовсім трохи залишилось, я нарешті знайду довгоочікуваний спокій і переміщуся в інший світ, – вимовила примара із трьох дубів.

– Щоби ви були зовсім покійні, повідомлю, що та ваша дитина, яку від вас народила Гузя, була удочерена королем з королевою. Вашу дочку кликали принцесою Пелагією, вона прожила щасливе життя й залишила численне потомство, серед якого було і є чимало гідних людей, якими пишається Терентопія, – говорив примарі, копаючи, Мгоцько. – Одного зі своїх нащадків ви бачите зараз перед собою. – І він показав рукою на Річарда Левове Копито.

– Хто? Я нащадок? – здивувався Річард.

– Звичайно. Я думав, ти знаєш, – відповів Мгоцько.

– Як приємно це чути. Це щастя – знати, що твої нащадки – порядні шляхетні люди, – зворушився захований у деревині фантом.

– Більше того, мій колега не тільки нащадок принцеси Пелагії, а отже і ваш, але й, за іншою лінією, нащадок герцога Павла, власника Гриньмасьєльського замку, у якого ви викрали ці скарби, най їх равлик копне. Так що зараз ви повертаєте майно герцога Павла його прямому нащадкові, – продовжив інформувати покійного Вирвичерепа Лицар Півної Кружки.

– Слава Богу, слава Богу! – бурмотав деревний дух.

Отут лопатка Мгобокбекбе заскреготала по металу.

– Усе! Нарешті я знайшов спокій! Прощайте! – викликнув дух.

Лицар Півної Кружки розігнувся й підняв погляд.

Йому здалося, начебто з темної крони трьох зрослих дубів у різнокольорове передзахідне небо витік струмінь світного туману.

– От і немає більше в Оксамитовому лісі страшного духу, – констатував Мгоцько.

Сонце почало всмоктуватися в західний обрій, і під покровом дубів стало зовсім сутінково, тому для продовження грабарств Річард ввімкнув електричного ліхтаря на батарейках.

– Розбійника Вирвичерепа згубила його велика жадібність, – казав Річард. – Із цього приводу мені згадався чотиривірш "Краще" сучасного терентопського поета Франческо Губанедурського:

Гей, будьмо не жадібними усі,

Не ризикуючи заради грошей купи,

Адже синиця, як то кажуть, у руці –

Це краще, аніж куля в дупі.

Після декількох хвилин завзятої фізичної праці вони побачили об'єкт, що дзвякнув під лопаткою: неабияких розмірів скриню. Почавши обкопувати її з боків, наткнулися й на інші, аналогічні, що стояли впритул. Щоб звільнити з-під шару землі і їх, довелося б

перелопатити ще чимало кубометрів ґрунту. Лицарі вирішили обмежитися вивченням однієї скрині, для початку.

Її кришка була прикрашена кутим гербом: щитом із зображенням стоячого догори дриґом ведмедя.

– Це ж наш герб! – викликнув Річард. – Нашого роду! Роду Лойковицьких! Виходить, герцог Павло Гриньмасьальський, у якого розбійники поцупили це майно, дійсно був моїм предком.

– Я так і сказав, – нагадав Мгоцько.

– Я думав, що це твій черговий розіграш.

– А я думав, що ти це знаєш.

– Мене в дитинстві дійсно примушували вчити наше генеалогічне древо, але мені це було нецікаво, до того ж там фігурувала така багатолюдна юрба предків, що всіх запам'ятати, мабуть, неможливо, якщо не мати такої феноменальної пам'яті, як у тебе. Я визубрював предків із чергової галузі цього древа, відтарабанював урок і відразу забував. Ну прадідів-прабабів ще так-сяк пам'ятаю, а прапра... – ні, суцільний туман.

– Я читав генеалогію давніх лицарських родів королівства, най їх равлик копне, а пам'ять у мене, визнаю, хороша, так що можу нагадати твій родовий зв'язок із тим герцогом.

– Нагадай.

– Одним із твоїх прадідів був Сисой Лілововухий, так?

– Так, був такий; він батько діда Кіндрата, дід мого тата, Іллі Лойковицького.

– Сисой Лілововухий був сином Пахома Тарганодава; Пахом Тарганодав був сином Устина Шубовснутого; Устин Шубовснутий був сином Фрола Мохнатозадого; Фрол Мохнатозадий був сином Феропонта Влучна Слини; Феропонт Влучна Слини був сином Полукта Горохоїда, а вже Полукт Горохоїд був рідним онуком того самого герцога Павла Гриньмасьальського, якому належали ці скрині, сином Горпини, дочки герцога Павла, і її чоловіка, лицаря Євстафія Лойковицького, який до одруження з Горпиною звався Євстафієм Засраніним. Якщо простежити рід Лойковицьких від герцога Павла до витоків, то ми прийдемо до лицаря Лойка, якого в лицарі присвятив Мирополк Романтик і який був циганом за національністю; до присвяти в лицарі заробляв на життя демонстрацією дресированого ведмедя, най його равлик копне, тому на вашому гербі роду Лойковицьких і зображений ведмідь догори дриґом.

– Ну це я, звичайно, знаю.

– А тепер повернемося до Сисоя Лілововухого. Його дружиною й твоєю прабабою була Степанида Теслюк, дочка лицаря Оникія Кучерявогрудого. Оникій Кучерявогрудий був сином Уласа Шмаркатого; Улас Шмаркатий був сином Єрмила Пахучі П'яти; Єрмил Пахучі П'яти був сином Іакінфа Могучогубого; Іакінф Могучогубий був сином Сопрона Дзеркальна Потилиця, а Сопрон був одним із двадцяти трьох синів принцеси Пелагії і її чоловіка, лицаря Феофана з роду Теслюків. Пелагія називалася принцесою тому, що її вдовчили Жорик Третій із Зінькою Третьою; вона була вродженою Пелагією Чугайстеренко, дочкою цього самого

розбійника Вирвичерепа, із примарою якого ми тільки-но спілкувалися. Так що, як бачиш, цей розбійник теж твій предок. А якщо простежити рід Теслюків від лицаря Феофана до витоків, най їх равлик копне, то ми прийдемо до лицаря Михея Теслі. Михея Теслю в лицарі присвятив Мирополк Романтик. А до того Михей був князівським столяром, тим самим, що змайстрував знаменитий напівкруглий стіл, від якого пішла назва нашого лицарського колективу...

Длубаючись розмовами в лицарській генеалогії, обоє лицарі руками длубалися в землі, у яку була занурена скриня.

Нарешті, кришка подалася, і Річард із Мгоцьком її підняли, оголивши вміст скрині.

Це була прадавня зброя.

Вигрібаючи з великого стародавнього ящика мечі, луки, арбалети, булави, кинджали та інші інструменти вмертвіння й травмування, деякі з яких були неабияк іржавими, Лицар Півної Кружки продовжував інформувати супутника:

- Твій предок, герцог Павло, стверджував, я читав, що в його колекції зброї, най її равлик копне, були три мечі, що належали раніш легендарним людям. Один з них - меч билинного богатиря Добрині; може, той самий меч, яким Добриня переміг дракона на Сорочинській горі, про що йдеться у билині "Добриня та Змій". Інший - меч лицаря Круглого Столу Паломіда Сарацина; може, той самий меч, яким Паломід рубався на турнірах із Ланцелотом, Трістаном, Артуром і іншими знаменитими колегами; той меч, з яким Паломід полював на Звіра Рикаючого. Третій - меч Халазюк, що нібито належав князеві Кию, на честь якого названо місто Київ, і нібито зачаклований прадавнім чарівником у четвертому чи п'ятому столітті нашої ери...

І отут обоє лицарі разом виклинули: "Ух ти!": з купи старого зношеного іржавого заліза їм з'явився меч дивної краси. На вигляд зовсім новий - ні подряпинки, ні щербинки, ні іржавчинки. З якогось дивного світлого металу, що начебто випромінює світло. Із білим кристалом, вмонтованим у зручну рукоять.

Річард Ілліч Лойковицький, більш відомий як Річард Левове Копито, висвітлюючи неординарну знахідку ліхтарем, аж рот роззявив від замилювання. А начитаному Мгоцькові пригадалися мечі з легенд і епосів Великого Світу, мечі, що носили власні імена: Екскалібур, Бальмунг, Дюрандаль, Моральтах, Ашкелон, Фініст, Хрісаор, Калабдолг, Орна, Адельрінг, Ангурва, Дайнслеф, Хрутінг, Балізарда, Аронді... і безліч інших. Зокрема чарівні мечі, які вміли по-людськи говорити і співати: Круайдін і Атвейг.

- Може, це і є той, зачаклований, - прошептав Річард, беручи знахідку в руку. - Здається, від цього меча моя рука наливається силою.

Левове Копито з мечем вибрався з ями й став шукати, на чому б випробувати зброю. У п'ятох кроках стирчало висохле деревце, товщиною в руку. Мгоцько освітив його ліхтарем. "Е-ех!" - видихнув Річард, махнувши мечем, і сухе деревце зрізало, начебто це була паперова стрічка, по якій полюснули гострою бритвою.

- Ніхріна собі! Опупіти можна! Точно - чарівний! - оцінив якість зрізання Левове Копито.

- Ну й що робитимемо із цим скарбом? - запитав Лицар Пивної Кружки.

- Забрати всі ці скрині ми зараз не можемо, - міркував Річард. - До того ж у нас є справи важливіші. Пропоную залишити його отут до кращих часів, коли закінчиться метушня з викраденим драконячим яйцем. Зараз ми мусимо виконувати свій лицарський обов'язок. Пропоную скарб знову закопати, а коли закінчиться Велика Ячна Експедиція, повернутися сюди й зайнятися розкопками ґрунтовно. От тільки цей дивний меч візьмемо із собою; може, він придасться нам для подвигу.

І ухвалили це рішення.

Склали назад у скриню бойові цяцьки, крім меча із білим кристалом, закрили кришку, упаковали в яму розпушений ґрунт, утрамбували підшвами й накрили дерном, так що околиця трьох зрослих дубів набула того ж незайманого вигляду, як і до прищестя сюди двох лицарів.

До цього часу сонце, як справдешній шахтар, задлубалося глибоко в західний горизонт, і Терентопію поглинула ніч.

Мгоцько й Річард у світлі електричного ліхтаря напнули намет, зняли обладунки, почистили зуби, упаковалися в спальні туристичні мішки й поринули в богатирський сон...

* * *

Перш, ніж продовжити оповідку про лицарів, Автор, маючи на увазі звичку місцевих жителів їздити в об'їзд цієї частини Оксамитової пущі, скаже дещо про поїздки в об'їзд стосовно Харкова, якщо вже цей так званий епос поблизухарківський.

Як читачеві відомо, головною харківською вулицею вважається Сумська. Є в Харкові і велика, досить важлива вулиця, що звалася донедавна Московським проспектом (тепер це проспект Героїв Харкова). Зрозуміло, що такі назви ці шляхові артерії отримали, оскільки люди ними їздили з Харкова відповідно до Сум і Москви, або навпаки. Але уважна людина, глянувши на карту, з подивом виявить, що Сумська вулиця насправді веде зовсім не в сторону Сум, а кудись убік, майже перпендикулярно сумському напрямку; і колишній Московський проспект (від початку Московський шлях) теж спрямований не до Москви, а вбік, перпендикулярно московському напрямку.

Автора цих рядків дивувала така невідповідність. Поки розгадку не прорік один харківський краєзнавець. Виявилося, що прямі лінії з Харкова на Суми і Москву пролягали колись через дикі ліси, в яких водилися розбійники. Тому, поїхавши прямо, подорожні ризикували стати жертвами грабежів. От і стали люди їздити не прямо, а роблячи великі гаки в об'їзд небезпечних дібров. (Тож не треба плутати Сумську вулицю зі Сумським шляхом, котрий тепер зветься трасою Р-46, і котрий на Холодній Горі відгалужується від Полтавського Шляху, прямуючи дійсно у напрямку Сум, на відміну від вулиці-тезки.)

Але повернемося до терентопських лицарів, які не побоялися поїхати прямо.

Ранком, після зарядки, гігієни й сніданку, вони осідлали Тутанхамона й Ігоря Святославича, визначили за мапою й компасом в якому напрямку перебувають

Заповідні Прищі, та поїхали.

Дорогою Річард радісно торкав новий меч, що висів у піхвах на його поясі. Домовилися володіти ним по черзі: один день – Річард, наступний день – Мгоцько, потім знову Річард і так далі...

За дві зі чвертю години після відчалення від трьох зрослих дубів лицарі добралися до Заповідних Прищів.

Коротаючи час, вершники продовжували складати симетричні фрази. І на під'їзді до Прищів гра закінчилася. Після того як Мгоцько склав чергову таку фразу: "Хором "Оксану" – луна, скоморох", Річард не встигнув за п'ять хвилин вигадати новий паліндром і вимушений був визнати себе програвшим...

Здійснивши опитування населення в цьому селі й з'ясувавши, що й тут ні про драконяче яйце, ні про портретизованого шахрая нічого не відомо, повідомивши заповідноприщівців про зникнення страшного духа й можливість відтепер безбоязно їздити прямою путтю до Твердопупівки (що та новина дуже втішила селян), лицарі зайшли на телеграф.

Річард, узявши бланка, заходився писати чергове послання до короля, а Лицар Півної Кружки запитав у телеграфіста: чи немає телеграми до запитання на ім'я Мгобокбекбе Зямалаговича Гальби.

– Є, – відповів телеграфіст, простягаючи йому папірець.

Ця телеграма була дуже короткою:

"ЕСТЕР ЗНИКЛА КРП МИ РОЗПАЧІ КРП ГІЛЬДЕНШТЕРНИ КРП".

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДРУГЕ. Кіностудія "Задфільм"

Як завжди буває в подібних випадках, першим порушив мовчання молодий лицар.

– Непогано йдемо! – викликнув він...

– Ідемо ми дійсно непогано, – зі стогоном відгукнувся його супутник...

Льюїс Керролл, "Історія з вузликами".

– Ну, почнемо знімати! – виголошує режисер...

Карел Чапек, "Як робиться фільм".

Тоді й починаються зйомки. Правда, іноді ще дві-три години йде на перегримування двох акторів.

Леонід Чернов, "Подарунок молодим кінематографістам".

29 – 31 жовтня 1995 року.

Не треба бути великим розумником, на кшталт Шерлока Голмса, щоби, прочитавши заголовок цього розділу та другий із третім епіграфи, доміркуватися до висновку, що в розділі буде присутня тема кінематографа.

Звісно, йтиметься про кінематограф Терентопського королівства. Але у королівстві це явище з'явилося пізніше, ніж у так званому Великому Світі, і саме з Великого Світу, як і багато інших явищ, було занесене до підпільної країни.

Тому, перш ніж теревенити у цьому щосі про терентопські діла, Автор у перших

абзацах повідає читачеві дещо про зародження кіно саме у нашому Великому Світі.

* * *

Тисяча вісімсот дев'яносто шостого року, тридцятого вересня за юліанським календарем, тобто шістнадцятого вересня за календарем григоріанським, із брами Курязького монастиря, що мав місце у мальовничій місцевості західніше від Харкова, вийшла юрба людей. Спустившись недовгою вуличкою із пагорба, на якому здійснювалася свята обитель, до Сумського шляху, юрба повернула ліворуч і пішла шляхом на схід.

Ця дорога тяглася прямо аж до історичного центру міста Харкова. Отже, юрба прямувала в це місто. Втім, Сумським шляхом дорога називалася за межами міста, а в межах міста вона іменувалася Катеринославською вулицею. Нині замість її частина прозивається трасою Р-46, а міська її частина звивається Полтавським Шляхом, а в советські часи й перші роки незалежності України вона звалася вулицею Свердлова.

За нетривалий час юрба пройшла поблизу від колючих кущів, у яких сховані чудесні двері в Терентопське королівство. Але юрба не знала ні про існування цих дверей, ні про існування королівства в інших вимірах.

Навіщо ця юрба йшла в Харків, і чому саме 16 вересня (за григоріанським)?

Справа в тому, що існувала чудотворна ікона Озерянської Божої Матері. (Автор каже про неї в минулому часі, читачу, тому що пізніше, у процесі боротьби більшовицької влади з релігією, ця ікона зникла, очевидно, була борцями знищена. Залишилися тільки її копії.) Перебувала чудотворна ікона по черзі у двох монастирях: з 8 квітня по 16 вересня – у Курязькому, а з 16 вересня по 8 квітня – у Свято-Покровському, що в історичному центрі Харкова. (Дати, для зручності читача, названі за сучасним, григоріанським календарем, а не за юліанським, що побутував у той час у Російській імперії). Відповідно ікону переносили 16 вересня з Курязького у Свято-Покровський, а 8 квітня – зі Свято-Покровського в Курязький. Перенесення ікони було в тодішньому Харкові великою подією, можна сказати, святом. Перенесення здійснював урочистий хресний хід, спостережуваний ватагами глядачів.

От згадана юрба, що вийшла з воріт Курязького монастиря й незабаром пропрямувала повз кущі із чарівними дверима, і була саме таким хресним ходом, на чолі якого перебувала чудотворна ікона.

Десять так за три години хресний хід знаходився вже в історичному центрі Харкова, наближаючись до Свято-Покровського монастиря.

І отут на другому поверсі двоповерхового будинку, повз який проходила та юрба, відчинилося вікно, і в нього висунувся чоловік тридцяти дев'яти років, імпозантної зовнішності, з хвацькими гусарськими вусами, високим чолом і пишною темною шевелюрою. В руках у чоловіка була якась штука з ручкою. І чоловік заходився цю ручку крутити, начебто грав на шарманці.

Враховуючи анонсовану Автором тему кінематографа, ти, безцінний читачу, догадався, що апарат з ручкою був зовсім не шарманкою. Так, це була кінокамера. Одна з найперших кінокамер людства.

От так, безцінний читачу, був знятий найперший в Україні кінофільм. Та й у всій

Російській імперії цей кінофільм був найпершим, знятим жителем імперії. Тобто до цього в імперії вже була знята одна кінострічка, 14 травня цього ж таки року, але ту зйомку вчинив іноземець – заїжджий француз Камілл Серф. Він зафіксував на плівку коронацію імператора Миколи Другого. А фільм "Урочисте перенесення чудотворної Озерянської ікони з Курязького монастиря в Харків" зняв харків'янин.

Цей найперший в Україні фільм був, ясна річ, дуже коротким. Тривав лише півтори хвилини. Але саме з нього почалася в цій країні епоха кінематографа.

Після згадки про цю першу кінозйомку було б великою безтактністю не сказати про того, хто її здійснив, тобто про імпозантного харків'янина з гусарськими вусами і високим чолом. Звали його Альфредом Костянтиновичем Федецьким. Втім, називаючи його харків'янином, Автор має на увазі, що він жив і працював у Харкові, а не те, що він у Харкові народився. Народився він не в Харкові, а в Житомирі. Це уточнення повинно зняти з Автора можливі претензії житомир'ян, мовляв, хто Харкову дозволив присвоювати уродженця Житомира без згадки його малої батьківщини. А вищу освіту він здобув у столиці Австро-Угорської імперії, у Віденській Фотографічній академії. Потім шість років набував практичного досвіду в Києві під наставництвом тамтешнього фотографа (і за сумісництвом поета) Володимира Висоцького (не плутати з російським актором і бардом, котрого кликали так само, рядки з пісні якого присутні на початку чотирнадцятого щося в якості епіграфа).

Ставши фахівцем фотографії з престижним дипломом, місцем життя і роботи обрав Харків. Завдяки отриманню за свої фотороботи чисельних головних призів на міжнародних конкурсах і виставках, Федецький зробився у середовищі знавців і цінителів цього виду мистецтва зіркою і кумиром європейського і світового масштабу. Йому позували найбільші генії тієї епохи. Його клієнтами були навіть монархи та їхні родичі.

Перший харківський фотосалон Альфреда Костянтиновича був у будинку № 6 на Полтавському Шляху. Потім Альфред Костянтинович переніс салон в інший будинок – № 18, на тій же вулиці. А згодом салон знову перемістився – на Сумську вулицю, у будинок № 3. Свій перший фільм Федецький зняв із вікна другого салону. Тепер цей будинок є Харківським театром для дітей та юнацтва. А будинок першого його салону згодом згорів у пожежі. І на його місці заповзятливі брати Боммер, французи, побудували кінотеатр, назвавши його без зайвої скромності "Боммерь". І цей харківський "Боммерь", безцінний читачу, став найпершим у Російській імперії будинком, зведеним спеціально для показу кіно. До цього кіно в імперії крутили в орендованих залах, побудованих для інших цілей, у тому числі звичайних театрах, ресторанах, каварнях тощо. Кінотеатр "Боммерь" продовжує існувати в Харкові й у наш час, будучи найстарішим діючим кінотеатром Східної Європи. Тому якщо який-небудь турист, приїхавши до Харкова, сходить туди на кіносеанс, то потім, повернувшись додому, зможе хвастатися перед земляками, що мав честь дивитися кіно в найпершому, найдавнішому в цій частині світу кінотеатрі.

За дванадцять років потому, як Альфред Федецький зафіксував на кіноплівці

хресний хід із Курязького монастиря у Свято-Покровський, аналогічний хресний хід з тією ж чудотворною іконою на тій же вулиці знову був знятий на кіноплівку. Цього разу зйомку здійснив кінооператор кінотеатру "Боммерь". Справа в тому, що кінотеатр "Боммерь" не тільки демонстрував фільми, але й знімав фільми, будучи одночасно й маленькою кіностудією. Як кінохроніку (і короткометражну, і повнометражну), так і ігрові картини, зокрема екранізації творів української літератури.

Але Автор забіг уперед. Повернемося в 1896 рік.

Після того, як за три дні до початку вищевказаного року брати Люм'єр у Парижі, в "Гран-кафе" на Бульварі Капуцинів улаштували перший у світі комерційний кіносеанс, спромігшись продати на нього аж 35 квитків, кінематограф почав свій тріумфальний хід світом. Альфред Федецький, котрий дуже цікавився подібними винаходами, забажав теж знімати кіно за допомогою апарата братів Люм'єр. Але брати принципово нікому не продавали ні свій апарат, ані його креслення. Продавали лише свої фільми. Тому Федецькому довелося купити не камеру братів, а камеру Жоржа Демені, одного з їхніх конкурентів. Адже Люм'єри були далеко не єдиними винахідниками кінематографа. У той же час кіноапарати винайшли й інші ентузіасти в різних країнах. Але, оскільки й апарат Люм'єрів, і зняті за його допомогою фільми, були в технічному відношенні трохи якіснішими, ніж у конкурентів, то саме брати одержали репутацію основоположників. Апарат Жоржа Демені дещо поступався апаратові Люм'єрів, але був ліпшим за решту. А Федецький, будучи високим фахівцем щодо фотографічної техніки, покупку ще удосконалив, зробивши більш хорошою.

Отже, знявши за допомогою цього апарата хресний хід, Федецький потім створив ще кілька маленьких фільмів. У тому числі, наприклад, "Відправлення поїзда з Харківського вокзалу". Як би відповідь братам Люм'єр, серед перших стрічок в яких була і "Прибуття поїзда на вокзал Ла-Сьота".

Другого грудня того ж таки 1896 року, тобто менш ніж за рік після першого публічного кіносеансу на Бульварі Капуцинів, у Харківському оперному театрі (що мав місце за адресою Римарська вулиця, будинок 21) давали комічну оперу композитора Джоаккіно Россіні "Севільський цирульник". Публіка була попереджена, що по закінченню опери буде сюрприз, тому після, у буквальному значенні, "фініти ля комедії" глядачі не розходилися. На заднику сцени був повішений білий екран, у залі погашене світло, і Альфред Федецький показав кілька фільмів, як куплених іноземних, так і пару своїх, знятих у Харкові. Публіка була в дикому захваті. Отут Автор знову змушений ужити слово "найперший". Так, це був найперший в Україні та у всій Російській імперії публічний кіносеанс із вітчизняними кінострічками.

Щоправда, незадовго перед цим Федецький улаштував кіносеанс у своєму фотосалоні. Але, оскільки глядачами на ньому було вузьке коло харківських журналістів і фільми були показані на маленькому екрані, то про нього, як правило, не згадують, на відміну від сеансу в Харківській опері, де й глядачів було багато, і екран був за тодішніми мірками просто величезний.

Потім було ще кілька кіносеансів Федецького в тій же опері, причому на них було

усе більше й більше стрічок, знятих ним у Харкові.

Повідавши все це, Автор вважає, що час перейти до справ терентопських, до Великої Яечної Експедиції, тобто до лицарських мандрівок.

Але до теми "Харків і кінематограф" Автор у цьому розділі ще повернеться.

* * *

- Дай угадаю, - просить Автора його Ліва мозкова півкуля.

- Даю, - дозволяє Автор, - угадуй.

- У заголовку розділу названа кіностудія "Задфільм". Якщо кіностудія "Мосфільм" іменується так, оскільки перебуває в Москві, а кіностудія "Ленфільм" - оскільки має місце в колишньому Ленінграді, то я роблю висновок, що кіностудія "Задфільм" знаходиться в Задвірполі, тому що в Терентопії немає інших міст, які починаються на "Зад..." Логічно?

- Логічно, - погоджується Автор.

- У тридцять другому щосі "Карти на стіл" сказано, що Задвірполь виявився в тринадцятому секторі. Так?

- Так, - підтверджує Автор.

- А ще там сказано, що тринадцятий сектор для пошуків дістався лицареві Юрію Тигровому й графові Василеві. Правильно?

- Правильно, - не заперечує Автор.

- А крім того, там сказано, що Юрій Тигровий відправився в мандрівки верхи на коні Ядвізі, а граф Василь - на коні Мамаї. Із усього цього я роблю висновок, що героями цього щося будуть Юрій Тигровий на Ядвізі та Василь на Мамаї.

- Правильно, Ліва. У тебе непогано з логікою.

- А тепер, дай я вгадаю, - напрошується й півкуля Права.

- І тобі даю: угадуй.

- Оскільки згаданий лицар Юрій носить прізвисько Тигровий, то я роблю логічний висновок, що його панцир розмальований смужками. Тому що в тигрів шкіра смугаста. Угадав?

- Ні, Права, ти улучила пальцем у небо. Серед лицарів Напівкруглого Столу дійсно був лицар, чий панцир був розфарбований у смужку. Його так і називали - Смугастий Лицар. Але він жив наприкінці сімнадцятого й початку вісімнадцятого століть, будучи соратником Жориків Першого та Другого. Тоді ж був і лицар, чий панцир був розфарбований квадратами, за що його кликали Картатим Лицарем. А в Юрія Тигрового панцир однотонний, сірий, без усяких смужок.

- Тоді чому ж він Тигровий? - вигукує Ліва півкуля, випередивши Праву.

- Тому що його улюбленою книгою був грузинський віршований епос дванадцятого століття "Витязь у тигровій шкірі" поета Шота Руставелі. Юрій Костянтинівич Хвїртка так часто згадував цю книгу в розмовах з колегами, що ті дали йому прізвисько Тигровошкірий. Але згодом воно скоротилося до слова Тигровий. А необхідність дати йому прізвисько виникло через те, що в колективі Напівкруглого Столу був ще один Юрій. Йому дісталось прізвисько Капітальний. Оскільки це слово йому подобалося.

А у графа Василя, який під час Великої Ячної Експедиції супроводжував Юрія Тигрового, прізвисько було відсутнім, оскільки в прізвиську не малося необхідності: цього Василя не можна сплутати з іншим Василем, бо ніякого іншого Василя в колективі лицарів Напівкруглого Столу в ці часи не існувало. Повне ж його ім'я Василь Блеоберісович Гуляйпротяг.

- Якщо ти, громадянине Авторе, маєш намір дотримуватися вже сформованої традиції, - каже Права півкуля авторського мозку, - то даси опис зовнішності цих двох, їхніх щитів і їхніх коней.

- Так, традиція, яку я сам же собі нав'язав, змушує мене вчинити саме таким чином, - приречено киває Автор і дає опис:

Лицар Юрій Тигровий - двадцятишестирічний русявий здоровко зросту вище середнього, з шиєю дещо довгою, але міцною, що називається, атлетичною. Голений, тобто безвусий і безбородий. Граф Василь - сорокасемирічний блондин нижче середнього зросту, дещо щуплявий, з короткою і тонкою шиєю. Бородатий і вусатий. Але і борода і вуса у нього короткі, акуратно пострижені.

На щиті Юрія Тигрового - чорна пляшка в блакитному полі. На щиті Василя - сірий летючий журавель у білому полі.

Кінь Ядвіга - сірої масті. Кінь Мамай - світло-сірої масті.

- Ядвіга - ім'я жіноче, значить, транспорт з таким ім'ям повинен бути самкою, а не самцем, тобто кобилою, а не жеребцем, - мислить логічно Ліва.

- А слово "король" - чоловічого роду, - парирує Автор, - а значить, транспорт, названий ім'ям короля, повинен бути самцем. Ядвіга, що жила в чотирнадцятому столітті, на честь якої назвали цього сірого звіра, була польським королем, а не королевою. Хоч і жінкою. Вірніше, спочатку навіть і не жінкою, а дівчинкою. Коли її коронували і присвоїли титул короля, їй було всього-то десять років від народження. А у дванадцять років цей незвичайний польський король одружився з литовським князем Ягайлом. (Тобто ще раніше майбутнього польського короля заручили з австрійським герцогом; майбутньому королю тоді було три роки. Потім юного монарха хотіли видати за французького короля. Але врешті-решт видали за литовця. Та Ягайло потім скаржився, що дванадцятирічна наречена дісталася йому, вже не будучи незайманкою). На жаль, король Ядвіга прожив недовго, всього-то двадцять п'ять років. Але встиг зробити стільки хорошого, що удостоївся звання національного героя Польщі, а з недавніх пір - і католицької святої. Тому, хоч кінь Юрія Тигрового і носив жіноче ім'я, був усе ж самцем, з огляду на титул короля. Що ж стосується непарнокопитого Мамає, то названий він, як читач напевно здогадався, не на честь легендарного запорізького козака Мамає, найпопулярнішого персонажа українського народного живопису (картини, що зображують козака Мамає, можна бачити, наприклад, у Харківському художньому музеї); а на честь татарина Мамає, якому не пощастило на Куликовому полі; що жив у тому ж чотирнадцятому столітті і був військовим союзником чоловікові короля Ядвіги.

Так от ці два лицарі - Юрій Тигровий і Василь, - верхи на Ядвізі і Мамаї

переймалися пошуками драконячого яйця в тринадцятому секторі, зокрема в околицях міста Задвірполя. У сам Задвірполь не заїжджали через вже відому читачеві причину, з якої й інші лицарі не витрачали, як правило, часу на відвідування під час Великої Ячної Експедиції міст.

Двадцять дев'ятого жовтня ця пара в'їхала в селище Цегляні Галушки. Цей населений пункт знаходиться досить близько до Задвірполя: всього в семи від нього кілометрах. Між ними протікає річка Волога (в яку північніше впадає Краплетека). Задвірполь лежить на лівому березі Вологи, а Цегляні Галушки – на правому. Але не можна сказати, що річка відокремлює ці два населені пункти один від одного, бо в тому місці є добротний міст.

Обидва металізовані вершники вперше в житті приїхали в це селище. Потрапляючи кудись уперше, подорожанин, як правило, хоче цю нову для нього містину розгледіти як слід. Двадцять дев'ятого жовтня 1995 року Юрію та Василю зробити це з Цегляними Галушками не вдалося. Оскільки, по-перше, в'їхали вони туди не серед білого дня, коли сонце сприяє огляду, а пізно ввечері, майже вночі, коли сонце мало нахабство ховатися глибоко під лінією горизонту, і навіть зірки і вузький місяць не сприяли такій-сякій небесній ілюмінації з причини хмарності. Так, на вулицях місцями більш-менш було світло від вуличних ліхтарів, вікон будинків і ілюмінованих вивісок, але цього недостатньо для повноцінного огляду. А по-друге, лицарі були стомлені дорогою, їх хилило на сон, а це теж заважає оглядинам.

Із цієї причини лицарі, ігноруючи все решту, зосереджували увагу на вивісках, у пошуках готелю, де можна було б заночувати. На їхнє щастя, вивіску "Готель "Позолочена Хохуля"" вони побачили за пару хвилин після в'їзду в селище й за хвилину після влучення в їхнє поле зору вивіски "Телеграф", яка теж їх порадувала, оскільки вони планували якнайшвидше, бажано наступним ранком, відправити телеграми королю, а також своїм рідним і близьким. Тому, помітивши обидві вивіски, подорожани могли б викликнути: "Непогано йдемо!", як згаданий в епіграфі лицар із книжки Льюїса Керролла. Та не вигукнули. Але не виключено, що помислили дуетом.

У вестибюлі готелю дійсно була позолочена скульптура хохулі, яка раз у десять перевершувала розміри натуральної. Чому символом цього закладу було обране саме таке звірятко, Авторіві сказати важко. Автор лише може припустити, що це пов'язано з близьким протіканням річки. Хохулі – тваринки водні (на відміну від своїх родичів – кротів). Може, в цьому місці Вологи їх було досить багато, може, хохулі були живою пам'яткою цієї місцевості.

Швидко за допомогою адміністратора оформивши своє короткочасне вселення в цей гостинний будинок, швидко помістивши Ядвігу з Мамаєм у стайню, що мала місце при готелі на випадок, якщо постояльці виявляться вершниками (але в цей день, крім Юрія Тигрового з Василем, таких пожильців не було, тому стайня була геть-чисто вільна), швидко перемістившись у двомісний номер і швидко по черзі взявши душ, Юрій Тигровий і Василь звалилися на чисті простирадла двох постель і майже миттєво заснули.

* * *

Протягом минулого дня вони неабияк втомилися, тому спали довгенько, прокинулися, коли сонце вже не тільки виринуло з-під обрію, а й видерлося досить високо над ним.

Вмившись, почистивши зуби, одягнувшись і поснідавши, Юрій Тигровий і Василь пішли на телеграф і відправили королю телеграму з описом своїх безплідних пошуків за останні дні.

Повернувшись до готелю "Позолочена Хохуля", вони наблизилися до воріт стайні, щоб, осідлавши Ядвігу з Мамаєм, почати об'їзд Цегельних Галушок з опитуванням населення.

Але перш, ніж почати цю справу, сіли на ослінчик біля воріт, щоб обговорити плани.

І розчули, що всередині стайні ведуть бесіду два чоловічі голоси.

Ну, хіба мало хто там може розмовляти. Може, такі ж два наїзники.

Лицарі не звернули б на це особливої уваги, якби не прозвучали фрази:

– Отже, яйце дракона у тебе?

– Ага, в цій сумці.

Юрій та Василь переглянулись.

– Все пройшло вдало?

– Як і було задумано. Давай гроші і отримуй яйце.

Тигровий шепнув напарнику:

– Це, здається, так званий Траляляліні зі спільником! Підкрадемося ближче.

Тихенько відкривши ворота, вони беззвучно просочилися всередину, де, як вони помітили, не було нікого, крім Ядвіги з Мамаєм та двох мовців; і, пригнувшись, щоб бути непомітними, навшпиньках скрадалися в сторону голосів. А ті:

– Гроші ти отримаєш, як тільки я, маючи в руках сумку, переконаюся, що яйце в ній справжнє.

– Сумку я дам, коли отримаю обіцяні гроші.

– А раптом ти з грошима чкурнеш, а в сумці замість яйця виявиться якесь сміття? Ні, спочатку дай сумку, а потім отримай гроші.

– А раптом, отримавши яйце, ти відмовишся давати за нього гроші? Ні, спочатку гроші!

Поки обидва плутяги сперечалися, лицарі підкралися досить близько, щоб їх розгледіти.

Вірніше розгледіли спочатку одного, що був до них обличчям.

Це виявився дійсно так званий Траляляліні, достоту як на картинці.

Другий стояв до них спиною, так що лиця вони не бачили.

Траляляліні фігурував у джинсовій камізельці з багатьма кишенями і джинсових штанах, пістрівій сорочці, із золотавим ланцюгом на шії. Тобто у своєму звичному вже для читача вигляді. Проте поверх цього на ньому цього разу була не застебнута легка темно-коричнева куртка, бо жовтень був вже холоднішим за минулий спекотний

вересень. Його супутник теж був у куртці, але із каптуром і темно-зеленій.

- Зробимо так, - шепотів на вухо напарникові граф Василь так, щоб ті двоє, продовжуючи сперечатися, його не почули, - зараз вистрибнемо і, що кажу, погрожуючи металевими мечами, притиснемо їх у кут та зв'яжемо. На щастя, тут і мотузка є: он, бачиш. Потім я їх пильнуватиму, а ти, що кажу, збігаєш знов на телеграф і викличеш телеграмою із Задвірполя наряд міліції.

- Ага, - погодився майже беззвучно Юрій Тигровий, витягуючи з піхов меча. - Вискакуємо на рахунок "три". Приготуйся. Один, два...

Викрикнувши одночасно голосно "три", лицарі смикнулися убік полемізуючих плутяг.

- Стояти і не рухатися! - наказав граф Василь, занісши над головами присілих від несподіванки суб'єктів гостру зброю. - У разі спроби втечі, що кажу, наношу удар!

Ясна річ, коли пролунали ці крики, супутник Траляляліні теж повернув здивоване обличчя на звук.

Побачивши це обличчя, доспіхоносці не змогли втриматися від здивування:

- Це ти?!!

- Я, - машинально відповів той.

- Тут?!!

- Тут.

Так, було чому Василю з Юрієм Тигровим здивуватися.

Бо співучасник афериста Траляляліні виявився Лицарем Півної Кружки! Тобто лицарем Мгоцьком! Тобто Мгобокбекбе Зямалаговичем Гальбою!

Який в цей час мав би шукати драконяче яйце в сімнадцятому секторі разом із Річардом Левове Копито!

Така несподіванка ошелешила яйцешукачів. Юрій Тигровий, майже не вірячи своїм очам, бурмотав:

- Тож, виходить, ти заодно із цим?

- Заодно, - майже машинально відповідав, із острахом дивлячись на смертельно небезпечну зброю Юрія та Василя, Мгоцько, на котрому чомусь не було ані металевих лицарських обладунків, ані якоїсь зброї, лише звичайна цивільна текстильна одіж.

- Отже, виходить, що ти зрадник і злочинець, - зробив висновок граф Василь, не опускаючи меча. - Вступив у наш колектив, втерся до нас у довіру, а насправді, що кажу, є нашим ворогом, служиш злу!

- Тут явна по... - почав був Траляляліні, але Василь перебив:

- Мовчати!

- Ви нас не за ти... - продовжив спробу шахрай, але у відповідь знову:

- Мовчати!

Граф Василь знав, що деякі шахраї вміють здорово морочити людям голови теревенями, завдяки чому не тільки залишаються безкарними, але й отримують від обморочених людей усі їхні гроші. Деякі з аферистів володіють даром навіювання, близьким до гіпнозу, і людина, що почала їх слухати, перетворюється на їхню слухняну

маріонетку. Тому, вирішив граф, не можна допустити, щоб шахраї вступили з тобою в розмови.

- Мотузка, - нагадав напарникові граф, не зводячи очей із затриманих.

- Ага, - погодився той і зняв із гачка моток якоїсь брудної мотузки.

- Та послу... - вчинив третю спробу Траляляліні, але граф так загрозливо махнув над його головою мечем, що аферист, ще більш присівши, перелякано замовк.

- Зараз, що кажу, мій колега вас зв'яже, - попередив Василь. - Якщо спробуєте чинити опір - вам же буде гірше. - І знов махнув мечем, показуючи, наскільки загроза реальна. - І мовчіть! Ані пари з вуст! Бо якщо не мовчатиме добровільно, ми вам у роти, що кажу, запхаємо кляпи. Розмовляти будете вже з міліціонерами, прокурорами, адвокатами і суддями. Наша справа вас затримати і, що кажу, віддати міліціонерам, без усяких балачок.

Налякані гострими лезами мечів, обидва махляри німували і не сміли поворухнутися, завдяки чому Юрій Тигровий швидко і успішно зв'язав їм руки і ноги.

Після чого вирушив бігом на телеграф.

А граф Василь, сівши на перекладаину, височів над сидячими на купці сіна суб'єктами, граючи мечем над їхніми головами.

До речі, подумав Василь, а де сумка з викраденим драконячим яйцем, про котру вони щойно базікали. Порухавши очима, сумки він не побачив. Може, сховали у сіні, чи поклали у місце поза його полем зору. Питати не став, бо сам же заборонив їм говорити. Нехай вже міліція ту сумку шукає, допитує затриманих.

Ну що, безцінний читачу, хіба не заінтригував тебе Автор цим епізодом? Ну, признайся, що заінтригував. Особливо - таємницею перетворення такого позитивного Лицаря Пивної Кружки на поплічника організатора викрадення.

Як таке могло статися, думаєш ти.

Після того, як душа Мгобокбекбе була переселена з пивного кухля в копію тіла Бандюги, ясновидець Гліб Цвях, просканувавши нову людину, запевнив, що від Бандюги до нього не перейшло ніяких злочинних нахилів. Так, може, Цвях помилився, і такі нахили все ж перейшли і тепер проявилися?

А може, Мгобокбекбе зовсім і не став справжнім шахрайським посіпакою, а лише прикинувся таким, аби добути яйце? Як советський розвідник Штірліц прикинувся гітлерівцем, будучи насправді борцем проти гітлеризму.

Але як і коли Мгоцько зустрівся з Траляляліні, і куди подівся його (не Траляляліні, а Мгоцька) напарник Річард Левове Копито?

А може, це зовсім і не Мгобокбекбе, а якимось дивом воскреслий Бандюга, як дві краплі на нього схожий?

А може, і не Бандюга, а якийсь новий їхній двійник, вірніше, вже трійник?

І поки ти ламаєш голову над цією загадкою, безцінний читачу, Автор перериває розповідь про лицарів, щоб тимчасово повернутися до теми "Харків і кінематограф".

* * *

Отже, в кінці дев'ятнадцятого і на початку двадцятого століть у Харкові став рости і

зріти кінематограф. Будувалися затишні кінотеатри, в які валом валила публіка. Оскільки іноземні та іногородні фільми не могли повністю задовольнити апетити харківських глядачів, то харківські кінотеатри, щоб заповнити дефіцит, самі стали знімати фільми, зробившись маленькими кіностудіями.

Крім кінохроніки ці студії знімали і ігрові фільми. В тому числі, на українські теми. У тому числі – екранізації творів української літератури. Наприклад, за період до Першої світової війни в Харкові було знято зокрема три екранізації "Шельменка-денщика" Грицька Основ'яненка, три екранізації "Ночі проти Різдва" Миколи Гоголя, дві – "Москаля-чарівника" Івана Котляревського та його ж "Наталки-Полтавки", і ще чимало тому подібного.

Після розвалу Російської імперії та захоплення влади більшовиками, в 20-30-ті роки, коли Харків був столицею Української Советської Соціалістичної Республіки, в ньому працювали державні кіностудії, які знімали документальні та навчальні фільми. А зйомки ігрових повнометражних фільмів в Україні здійснювалися Одеською та Ялтинською кіностудіями. А потім і Київською. Коли статус столиці перейшов від Харкова до Києва, то і кіностудії документальних та навчальних фільмів перемістилися до нової столиці. І залишився Харків без великих професійних кіностудій.

Це не означає, що харків'яни після того не брали участі у створенні фільмів, зокрема і повнометражних ігрових. Ні, багато хто з них доклали руки до цієї славної справи. Просто для цього їм доводилося виїжджати з Харкова до інших міст, де були великі кіностудії.

Для прикладу, Автор згадає історію харківського художника на ім'я Сашко. Ага, саме так він підписував свої малюнки та інші художні роботи: просто Сашко, а не Олександр, без прізвища і без по батькові. Його приятель, український письменник Майк Йогансен, що також жив у Харкові, цього Сашка навіть устроїв, в якості одного з персонажів, у свій авантюрний роман "Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі Руперта та інших". Малював цей Сашко карикатури і дружні шаржі для газет і журналів, ілюстрації до книг та інше. І, між іншим, кіноафіші. А щоб правильно намалювати афішу до фільму, художнику бажано цей фільм подивитися. Відповідно, Сашко дивився багато фільмів. І так полюбив кінематограф, що сам захотів знімати кіно.

Оскільки в Харкові він здійснити цієї мрії не міг, то змушений був виїхати до Одеси, на Одеську кіностудію. До слова сказати, засновником Одеської кіностудії теж був харків'янин, Дмитро Харитонов. Побудувавши до того в рідному Харкові кілька кінотеатрів і заснувавши одну з невеликих харківських кіностудій. В Одесі Сашко навчився знімати фільми як режисер. Два перші його фільми – комедія і пригодницький бойовик – не принесли йому всесвітньої слави, а от третій фільм, знятий, до слова, за сценарієм харківського приятеля Майка Йогансена, зробив Сашка знаменитістю. А наступні фільми ввели його в когорті найвидатніших режисерів людства. Ерудований читач уже здогадався, що мова про Олександра Петровича Довженка, чиї фільми тепер вивчають студенти всіх кіношкіл світу.

(Між іншим, у 1950-і роки Довженко планував зняти науково-фантастичний фільм

про політ землян на інші планети, робив начерки сценарію. Але цей проект не здійснився через передчасну смерть великого режисера.)

Однак народився Довженко не на Харківщині, а на Чернігівщині, додає Автор, щоб чернігівці на нього не образилися.

Харківське коріння мають деякі зірки світового кінематографа. Наприклад, французька актриса Мілен Демонжо є донькою харків'янки Клавдії Трубникової, а американська зірка Наталі Вуд – донькою харків'янина Миколи Захаренка. Вихідці з Харкова доклали руки до створення відомих голлівудських фільмів, і дехто з них навіть отримав за це "Оскара". Скажімо, харків'янка Варвара Каринська, дизайнерка одягу, в 1948 році отримала "Оскара" за костюми до історичного фільму "Жанна д'Арк". А харків'янин Євген Мамут, аніматор і майстер ефектів, дістав "Оскара" у 1987-ому за спецефекти до фантастичного фільму "Хижак", того самого, де в головній ролі блискуче фігурує Арнольд Шварценеггер.

Але більшість харків'ян, які присвятили себе створенню кінофільмів, робили це на советських кіностудіях.

Іноді в советський період повнометражні ігрові фільми знімалися і в самому Харкові або його околицях. Але це робили не жителі Харкова, а кіностудії з інших міст: Одеси, Києва, Москви, Ленінграда...

А жителі Харкова знімали фільми аматорські, короткометражні: видові, документальні, ігрові та анімаційні, не для кінопрокату, а для власного задоволення. Зазвичай – на маленьких аматорських, або, як ще говорили, народних кіностудіях при палацах культури різних організацій. У вільний від роботи час, безкоштовно, в якості хобі. Наприклад, вищезгаданий оскароносець Євген Мамут, до еміграції в США, знімав мультфільми, на ним же самим змайстрованому верстаті, будучи одним із учасників харківської народної кіностудії "ХПІфільм", що мала місце на вулиці Пушкінській у Палаці Студентів Політехнічного інституту.

Крім того, ігрові фільми іноді знімала Харківська телестудія, для показу по харківському телебаченню. Кращим фільмом, знятим харків'янами в околицях Харкова Автор цих рядків вважає саме роботу Харківської телестудії "Тореадори з Васюківки" за однойменним твором українського письменника Всеволода Нестайка. Короткометражний чорно-білий фільм 1965 року. Ця стрічка навіть отримала головні призи на міжнародних фестивалях телефільмів у Мюнхені (Німеччина) та Александрії (Єгипет). І самому Нестайкові цей харківський фільм подобався.

Але, повторює Автор, великих професійних кіностудій, які знімали б повнометражні ігрові фільми, котрі демонструвалися б у кінотеатрах різних міст і країн, у Харкові, на жаль, не було.

А от у Терентопському королівстві з 1986 року діє професійна кіностудія "Задфільм".

І терентопці достобіса пишаються, що в цьому аспекті вони переплюнули аж самий Харків.

* * *

Отже, безцінний читачу, повернемося до Цегляних Галушок.

Якщо адміністрація кіностудії "Задфільм" має офіс у місті Задвірполі (отчого кіностудія і отримала назву, яка у розгорнутому вигляді означає "Задвірпольський фільм"), то знімальний павільйон цієї студії знаходиться за межами Задвірполя, за одинадцять кілометрів від цього міста і за чотири кілометри від Цегляних Галушок.

Оскільки найближчим до цього павільйону готелем був "Позолочена Хохуля", то знімальні групи, виїжджаючи з міста на павільйонні зйомки, як правило, зупинялися саме у "Хохулі".

От і знімальна група, очолювана кінорежисером Валентином Тюхтієм, запланувавши 30 жовтня 1995 року зняти важливу сцену нового фільму в цьому павільйоні, ввечері 29-го зайняла кілька номерів у готелі. Приблизно за чотири години до того, як там зупинились і лицарі Василь та Юрій Тигровий.

Попервах, правда, збиралися фільмувати цю сцену не в павільйоні поблизу Цегляних Галушок, а на залізничному вокзалі в Жорикбурзі, бо саме там відбуваються, згідно з кіносценарієм, події цієї сцени. Але потім прикинули, що дешевше зняти це у павільйоні. Для цього там навіть декорації, що зображають вокзал, майструвати не треба. Актори та статисти зіграють сцену на тлі великої зеленої тканини, а потім маг Онік безпосередньо на кіноплівці, завдяки винайденій ним чарівній технології, замінить зелене тло натуралістичним зображенням столичного вокзалу.

- Чародій Онік? - ловить Автора на слові його Ліва мозкова півкуля. - Слово "онік" є перевернутим задом наперед словом "кіно". Не думаю, що це випадковий збіг.

- Ти права, півкуле, - погоджується Автор, - це не...

- Я не Права, а Ліва, - поправляє та.

- Та ні, права у тому смислі, що маєш рацію. Це дійсно не збіг. Можливо, і ви, півкулі, і ти, безцінний читачу, пам'ятаєте, що жорикбурзький чарівник Веремій Святославович Унітазів-Непропонуватько придумав собі псевдонім Акмус, перевернувши задом наперед слово "сумка". Так от, задвірпольський чарівник Кирило Сергійович Манюня-Недострибайло, знаючи про це, вирішив отримати псевдонім у такий же спосіб. За основу взяв слово "кіно", оскільки дуже любив кінематограф і хотів присвятити йому свою магічну майстерність як спеціаліст зі спецефектів. З того часу його і називають просто магом Оніком.

Присутність у подвійному прізвищі цього чудотворця слова "Манюня" напевно викликало в безцінному читачеві здогад про його (не читача, а чарівника) спорідненість із Гектором Манюнею. Здогад цілковито правильний. Так, цей Манюня-Недострибайло був черговим (і не останнім у цій книзі) нащадком Гектора Манюні. Так, і в Оніка був удома портрет предка, написаний Леонардо Гудзиком, де знаменитий чародій зображений у білій перуці й рожевому в червоний горошок жустокорі. Так, і в Кирила Сергійовича був фрагмент пророцтва Гектора Фроловича. Що той фрагмент Автор Терентопських хронік негайно пред'являє для ознайомлення читачеві:

лянина на хуторі біля І

ник з дому Мотлохів, і

їхньою допомогою захопити

- наречену лицаря, як дві

ь, що лицар і є злодій; і з

Оніку в жовтні 1995 року було тридцять шість років; він був чоловіком високого зросту, худорлявим брюнетом, коротко стриženим і ретельно поголеним. З сіро-зеленими очима, додає Автор (а раптом, читач настільки педантичний, що навіть ця дрібниця має для нього значення). Йому так подобалося спостерігати за кінозйомками, що він, будучи учасником знімальної групи, був присутній на всіх кінозйомках, включно з тими, де магічна допомога була непотрібна, і, відповідно, присутність мага не була необхідною. От і зараз у Цегляних Галушках Онік супроводжував режисера Валентина Тяхтія.

Окрім режисера Валентина Тяхтія, спеціаліста зі спецефектів Оніка та акторів, до цієї знімальної групи входили: асистент режисера Роман Хрязев, сценарист Аскольд Мяхатаскрайченко, оператор Оскар Пустгальтер, художник Ігор Цуцик, звукорежисер Григорій Папонтов, монтажер Олег Чмихало, гримерка Аріадна Шпільман, костюмерка Раїса Піпко, композитор Модест Моцартський, а також освітлювачі, шофери, підсобні робітники і т.д.

- Модест Моцартський? - ловить Автора на слові Права півкуля авторського мозку.
- Цей композитор, якщо не помиляюся, вже згадувався побіжно на сторінках Терентопських хронік.

("Це все, що застрягло в правій частині решета власного мого мозку..." - думає Автор Терентопських хронік, і тут же тямить, що це не власне його висловлення, а цитата - фраза з роману Лоренса Стерна "Трістрам Шенді".)

- Я навіть пам'ятаю, де саме згадувався, - уточнює скрупульозна півкуля Ліва. - У розділі дев'ятнадцятому, як автор опери "Мовчання - золото", у розділах двадцять другому та двадцять сьомому, як автор балету "Засідання", у розділі двадцять дев'ятому, як автор опери "Пів кіло духовної їжі", та у розділі тридцять дев'ятому, як автор музики до фільму "Життя за грифона".

- Так, - погоджується Автор Терентопських хронік, - і крім названих творів цей маестро написав чимало й інших. Саме він, наприклад, обробив Дев'яту симфонію Людвіга ван Бетховена для виконання її на бубнах, кастаньєтах, тріскотках і дерев'яних ложках. Крім іншого, композитор Модест Моцартський написав інструментальну композицію для органа "Політ глиста". Хтось може вигукнути, що, мовляв, глисти не літають, що це, мовляв, нонсенс. Але я заперечу: глисти таки іноді літають. Як і люди. Але якщо люди літають переважно у літаках, то глисти, як правило, літають у какашках. Втім, такий політ триває недовго, лише стільки часу, скільки потрібно, щоб какашка перемістилася від кишечника до водної поверхні в унітазі, або, скажімо, до ґрунту під кущиком. Однак короткочасність такого переміщення не означає, що його не можна вважати польотом. Навіть падіння, що триває мить, - це теж політ, тільки дуже короткий. Тому можливо, що композиція "Політ глиста" Модеста Моцартського - найкоротший у світі музичний твір. За що Моцартського навіть внесли до "Книги рекордів Терентопії". Триває він секунду і складається з однієї ноти. На довшу музику

політ глиста не тягне. Глист – це вам не джміль якийсь. Зауважу ще, що Модест Моцартський – не справжнє ім'я композитора, а творчий псевдонім. Справжнє ім'я – Амадей Петрович Мусор. На відміну від мага Оніка та інших членів знімальної групи, він не поїхав на кінозйомку в Цегляні Галушки, а займався творінням музики для нового фільму у себе вдома у Жорикбурзі, контактуючи з рідним роялем. Отримавши завдання від режисера, який, як міг, описав словами, якого характеру має бути музика для того й іншого епізоду, і скільки має тривати (з точністю до секунди).

Так от, знімальна група нового кінофільму під керівництвом режисера Валентина Тяхтія, сорокадворічного дещо гладкого брюнета з пишними вусами, увечері 29 жовтня приїхала, повторює Автор, із Задвірполя до Цегляних Галушок, розмістилася в готелі "Позолочена Хохуля" і переночувала, аби з ранку 30-го переміститися до знімального павільйону та зняти заплановану сцену.

У цій сцені мали брати участь два популярні кіноактори – Нестор Драконюк та Степан Деревін, а також масовка – статисти, набрані з добровольців у Задвірполі та Цегляних Галушках.

Прокинувшись, зробивши ранкову гімнастику, почистивши зуби і здійснивши інші ранкові гігієнічні подвиги, поснідавши в їдальні при готелі, група стала готуватися до майбутньої роботи. Окрім іншого, гримерка Аріадна Шпільман гримувала Драконюка та Деревіна. Грим був складний. Він мав повністю змінити обличчя відомих акторів. На це у Шпільман пішло аж дві години. Зате результат вийшов чудовий. Що ж до статистів масовки, то їм такий складний грим не був потрібний, помічники Шпільман просто припудрили їм обличчя, щоб не бликали. Потім костюмерка Раїса Піпко надала Драконюку та Деревіну костюми їхніх персонажів, у які артисти й одяглися. Персонаж, якого грав Нестор Драконюк, був угодованішим, ніж сам актор, тому під одяг були додані ватяні підкладки. А для статистів масовки костюмів не готували. Оскільки дія фільму розгорталася в сучасну епоху, то статисти і одягнені мають бути по-сучасному. А для цього абсолютно годиться їхній власний повсякденний одяг, тож немає необхідності переодягатися, вирішила знімальна група.

Після цього асистент режисера Роман Хрязев, двадцятисемирічний стрункий парубок із рудою шевелюрою і конопатим обличчям, оголосив п'ятнадцятихвилинну перерву, після якої всі члени групи і всі статисти повинні, мовляв, зібратися перед готелем "Позолочена Хохуля", куди за ними під'їдуть два автобуси та вантажівка, щоб перевезти до знімального павільйону.

Справді, у вказаний час цей транспорт під'їхав. У вантажівку завантажили кінокамеру, освітлювальні прилади та іншу кінотехніку, в один автобус, поменше, сіла знімальна група, в іншій, побільше, – масовка. І машинерія покотила за межі селища Цегляні Галушки. Ніщо не віщувало проблем.

Оскільки знімальний павільйон мав місце неподалік від селища, то їхати довелося недовго, хоча машини котили, за мірками Великого Світу, дуже неспішно.

У другій половині нетривалого шляху режисер Валентин Тяхтій провів очима по вмісту автобуса, вразився, знову провів очима, переконався, що зір його не обдурило, і

здивовано запитав у Романа Хрязева:

- А де Драконюк із Деревіним?

- Еее? - зчудувався у свою чергу і той, і теж обшукав зіницями автобус. Дійсно, двох акторів у автобусі не було. - Вони напевно сіли до другого автобуса, разом із масовкою, - зробив висновок асистент.

- А, - заспокоївся режисер.

Нестор Драконюк та Степан Деревін мали репутацію акторів дисциплінованих, які ніколи не спізнюються на репетиції та зйомки.

Коли транспорт зупинився біля павільйону, Валентин Тюхтій, вийшовши з одного автобуса, спостерігав за виходом людей з другого. Двох акторів серед них не було. Нецензурно вилаявшись, режисер запитав асистента, як таке могло статися.

- Напевно, вони вирішили під час п'ятнадцятихвилинної перерви прорепетирувати зайвий раз свою сцену, і відійшли в затишне місце, де їм ніхто не заважав би. І, може, так захопилися, що прогавили автобус, - припустив Роман Хрязев.

- От шлапаки! Через них даремно час втрачаємо! Ну, поїхали з тобою назад до "Позолоченої Хохулі", заберемо цих суб'єктів.

Оголосивши групі та масовці, щоб ті чекали їхнього повернення з акторами, режисер і асистент знову сіли в менший автобус, і наказали водієві везти їх зворотним маршрутом.

Під'їжджаючи до готелю, Валентин із Романом злякалися. Бо побачили поряд із ним автобус міліцейський та групу міліціонерів. Міліція приїжджає, як правило, коли сталася якась біда. Мабуть, ця біда і завадила Нестору зі Степаном вчасно вирушити на кінозйомку, одночасно подумали обидва діячі кіно.

Тут слід сказати, що між кіностудією "Задфільм" та задвірпольською міліцією були дуже добрі, можна сказати, теплі стосунки. Зазвичай при натурних зйомках, щоб у кадр не лізли цікаві роззяви, потрібно бувало оцеплення, яке не пропускало сторонніх на знімальний майданчик. На прохання студії таке оцеплення і здійснювала міліція. А натомість міліціонери отримували автографи від зірок місцевого кінематографу та право безкоштовно дивитися фільми цієї студії. Тому режисери та інші кінодіячі були досить добре знайомі якщо не з усіма міліціонерами, то принаймні з міліційним керівництвом.

От і полковник Степан Корнійович Монстриков, п'ятдесятиоднолітній сухорлявий блондин в окулярах, який очолював цю групу міліціонерів, мав знайомство з Валентином Тюхтієм. Тому вивергнувшись разом з асистентом зі студійного автобуса і побачивши Монстрикова, Тюхтій кинувся до нього з розпитуваннями. Чому, мовляв, тут міліція, що тут, мовляв, сталося?

Полковник Степан Корнійович відповідав, що щойно наряд міліції під його керівництвом затримав тут шахрая, якого міліція шукала майже півтори місяці, а також його спільника. Наряд викликали, мовляв, два мандрівні лицарі Напівкруглого Столу, виявивши шахраїв у стайні при готелі.

Почувши, що не сталося нічого страшного, що всі живі та здорові, Валентин Тюхтій

запитав у Степана Монстрикова, чи не бачив він і його підлеглі тут кіноакторів Нестора Драконюка та Степана Деревіна. Той відповів, що не бачили. І тут же додав, що затримані правопорушники брешуть, що вони є акторами Драконюком і Деревіним. Але міліція на цю брехню не піддалася, оскільки і він, Монстриков, і інші міліціонери чудово знають, як виглядають справжні Драконюк із Деревіним, позаяк бачили їх не лише на кіноекранах, а й на знімальних майданчиках, які оціплювали. А зовнішність шахрая, який назвався Драконюком, цілковито відповідає портрету так званого розшукуваного Траляляліні.

- Траляляліні? - зрозумів режисер. - Так це і є актор Драконюк! Бо у нашому новому фільмі він грає роль Траляляліні, тому загримований і одягнений так, аби виглядати наче той шахрай. А Деревін грає роль Бандюги, тому, відповідно, загримований і одягнений так, аби виглядати Бандюгою. Ми зараз у павільйоні маємо знімати сцену, де Бандюга на Жорикбурзькому вокзалі віддає Траляляліні викрадене драконяче яйце. А ви затримали наших акторів. Відпустіть їх, Степане Корнійовичу.

- Загримовані актори? - перепитав полковник. - Якщо актори, то, звісно, відпустимо. Але ми маємо бути цілком упевнені, що саме актори. Бо не можна виключати, що за дивовижним збігом у цей час у Цегляних Галушках знаходиться справжній так званий Траляляліні зі схожим на покійного Бандюгу поплічником, і саме їх ми й затримали. І якщо ми їх відпустимо, вважаючи акторами, то потім сильно шкодуватимемо. Відпустимо лише коли побачимо справжні акторські обличчя без гриму. Розгримуйте їх. Вони сидять у нашому міліцейському автобусі під охороною та в кайданках.

- Розгримувати? А потім наново гримувати? Це займе багато часу, - втрутився асистент режисера Роман Хрязев. - Гримерка Шпільман і так витратила дві години, аби їх загримувати.

- Так, ми гаємо час, а знімальна група та масовка простоюють без діла. А хто їм за цей простій платитиме? Ви? - вигукнув режисер.

- Я? Ні, чому це я? - не погодився полковник Монстриков.

- Отож! А ще із цими розгримуваннями та новими гримуваннями згаємо купу часу. Через таку затримку студія зазнає непередбачених збитків!

- Я все розумію і вам співчуваю, Валентине Геннадійовичу, - кивав Монстриков, - але відпустити затриманих не маю права, не будучи стовідсотково упевненим у їхній безневинності. А от, до речі, і ті два лицарі, що зловили цих двох підозрілих і викликали сюди наш наряд.

Дійсно, в полі зору полковника, режисера та асистента з'явилися лицарі Напівкруглого Столу Юрій Тигровий та Василь. Монстриков їх підкликав і представив їм своїх співрозмовників.

- Режисер Валентин Тяхтій?! - зрадів граф Василь. - Я є, можна сказати, прихильником вашої творчості! Я, що кажу, бачив ваші фільми! І "Таємницю пареної ріпи", і "Пригоди на безлюднім унітазі", і "Загадкове мовчання котлети", і...

- А нову короткометражку "Життя за грифона" вже бачили? - уточнив, перебивши,

асистент Хрязєв.

- Ой, ні, не встигнув. Її прем'єра у Жорикбурзі відбулася, що кажу, десятого жовтня у кінотеатрі імені Ланцелота, а ми виїхали зі столиці у Велику Яєчну Експедицією дев'ятого. А під час експедиції, що кажу, не було нагоди.

- Тут така колізія, панове лицарі, - став пояснювати Монстриков. - Можливо, що ті шахраї, що ви їх упіймали, аж ніякі не шахраї, а загримовані кіноактори... - І далі виклав те, що читачеві вже відомо із попереднього діалогу міліціонера з кіношниками.

- Я вважаю, що можна розрулити цю ситуацію, що кажу, таким чином, щоб залишилися задоволені і кінематографісти і міліціонери, - запропонував, чухаючи в задумі лоба, граф Василь.

- А ну, а ну, - зацікавився полковник.

- Нехай підозрювані будуть доставлені до знімального павільйону, що кажу, під конвоем міліції, - продовжив граф. - І у знімальному павільйоні знаходяться, що кажу, під наглядом міліції, що стоятиме по периметру майданчика. Так міліція буде впевнена, що підозрювані не втечуть. А після закінчення зйомки, якщо це актори, то будуть розгримовані, і міліція, переконавшись, дасть їм, що кажу, спокій.

- Хороша ідея! - вигукнув режисер Валентин Тюхтій. - Ви згодні, Степане Корнійовичу?

- Згоден.

- А можна, і ми з колегою перебуватимемо на кінозйомці? - запитав лицар Юрій Тигровий. - Ніколи не бачив, як знімають художнє кіно.

- Можна, - дозволив режисер. - Але так, щоб не заважати нашій роботі.

- Ми тихесенько.

- Сідайте у наш автобус.

Тюхтій, Хрязєв, граф Василь та лицар Юрій Тигровий сіли в автобус кіностудії, міліціонери з полковником Монстриковим - в автобус міліцейський, де знаходилися і затримані Драконюк із Деревіним у наручниках, і обидва автобуси рушили у бік знімального павільйону.

* * *

Нарешті у павільйоні почалися зйомки.

Звільнені від кайданків Нестор Драконюк та Степан Деревін, зображуючи Траляляліні та Бандюгу, дубль за дублем розігрували сцену передачі викраденого драконячого яйця. (До речі, "у ролі" драконячого яйця був знятий восковий муляж, але не той, котрим Бандюга підмінив справжнє яйце в Абрикосовій печері, а другий, що його на замовлення кіностудії виготовив майстер Ігор Слюноплюєв, той самий, що змайстрував і перший муляж для Жорикбурзького краєзнавчого музею). Режисер Валентин Тюхтій робив зауваження, підказував і уточнював, що ті репліки актори враховували при черговому дублі. Статисти масовки ходили повз акторів, ніби пасажери, проводжаючи та інші представники публіки залізничного вокзалу. Оператор знімав сцену з різних ракурсів і в різних масштабах, щоб потім, вирізавши шматочки з численних дублів, можна було змонтувати з обрізків епізод якнайкраще. Кілька разів

влаштовувалися п'ятнадцятихвилинні перерви, щоб знімальна група і статисти передихнули. Міліціонери оточували знімальний майданчик і стежили за двома підозрюваними, але так, щоб самим не потрапляти в об'єктив кінокамери. З інтересом і захопленням спостерігали за кінозйомкою і два мандрівні лицарі.

Планувалося, що у фільмі цей епізод триватиме менше п'яти хвилин. Але на його зйомку витратили майже шість годин.

Нарешті режисер об'явив:

- Зйомку закінчено! Усім дякую! Аріадно Соломонівно, розгримуйте акторів.

Позбавлення лицедіїв гриму переконало і міліціонерів і лицарів, що перед ними не Траляляліні із посіпакою, а таки дійсно популярні кіноактори Нестор Драконюк і Степан Деревін. Ідентифіковані актори вимушені були виконати обов'язок зірок: дати міліціонерам і лицарям автографи, та сфотографуватися з ними. Після чого міліціонери на своєму автобусі покотили назад до Задвірполя. А група кіношників зі статистами та лицарями на своєму транспорті вирушила до Цегляних Галушок. Завтра у тому ж таки павільйоні планували зняти ще одну сцену, тож мали ще раз переночувати у "Позолоченій Хохулі".

Після трудів уся група обідала у їдальні при готелі. Юрія Тигрового і графа Василя кіношники запросили розділити з ними трапезу, на що ті із радістю погодились.

Там Валентин Тюхтій пояснив яйцешукачам у доспіхах, що в цьому новому фільмі (котрий поки не має остаточної офіційної назви, а тимчасова робоча назва - "Викрадення та пошук") йтиметься про те, як зловмисники викрали драконяче яйце, і як їх шукали міліціонери на чолі з полковником Варлаамом Оникійовичем Папірусюком. Тобто це, мовляв, буде стрічка у жанрі реконструкції реальних подій. Втім, у ній будуть присутні й художні доповнення. Наприклад, звучатиме музика Модеста Моцартського, яка під час реальних подій не звучала.

- Але ж ця історія, що кажу, ще не добігла кінця! - здивувався граф Василь. - Яйця не знайдено, Траляляліні не розшукано і не викрито, багато залишається незрозумілим і загадковим. Чи ви хочете зробити детективний фільм, у якого немає логічного фіналу, який обривається без розв'язки? Чи ви самі, що кажу, придумали кінець і розв'язку, які можуть зовсім не збігтися з тим, що станеться в майбутній реальності? Але тоді кінець фільму буде не реконструкцією реальних подій, а оманю.

- Ні, ми знімаємо за поки що не закінченим кіносценарієм, у якого немає кінця і розв'язки, - заперечив асистент режисера Роман Хрязев.

- Так, я написав поки що лише початок сценарію, і не написав кінця з розв'язкою, - продовжив сценарист Аскольд Мяхатаскрайченко. - Закінчення сценарію допишу, коли драконяче яйце буде знайдено.

- Оскільки у нас немає жодних сумнівів, що викрадене яйце чи то міліцією, чи то лицарями, чи ще кимось буде знайдено у найближчі місяці, а може тижні чи навіть дні, - додавав Валентин Тюхтій, - то кіностудія "Задфільм" вирішила не втрачати часу, чекаючи розв'язки, а вже зараз почати екранізувати ту частину історії, яка на даний момент добре відома. Поки зніматимемо початок, станеться розв'язка, і ми знімемо і її.

Таким чином, фільм буде оперативно готовий слідами свіжих подій, і з великим інтересом прийнятий публікою.

- Ми держимо зв'язок із міліцією, що називається, тримаємо руку на пульсі розшуків, тож якщо з'являться новини щодо цього, то вони терміново потраплять у сценарій, - додав Хрязєв.

- А для написання сценарію я особисто побував на місцях подій і поспілкувався із причетними, зокрема з Його Величністю Жориком Дев'ятим, драконами Інокентієм Карловичем і Агнесою, міліціонерами Варлаамом Папірусюком, Миколою Ратицею і Захаром Полуящиковим тощо, - інформував лицарів сценарист. - Наприклад, ця сцена, що ми її сьогодні зняли, написана мною на основі показань чарівника Гліба Цвяха. Цвях усе це побачив, коли сканував труп загиблого Бандюги за допомогою ясновидіння.

- Ми вже знаємо, що Бандюгу і так званого Траляляліні у вас грають Степан Деревін та Нестор Драконюк, - заговорив Юрій Тигровий, чемно вклонившись названим акторам. - А хто ще знімається у цьому фільмі?

- Полковника Папірусюка грає Шерлок Сидоренко, лейтенанта Ратицю - Іван Гаджетов, курсанта Полуящикова - молодий актор-початківець Тарас Оселедець: це перший його фільм, - відповідав Тюхтій. - А от ролі короля та драконів погодилися зіграти самі Жорик Дев'ятим, Інокентій Карлович та Агнеса. Так іноді буває, що в ігрових фільмах деякі відомі особи грають самі себе.

- Але яйце дракона, що кажу, шукають не лише міліціонери, - знову заговорив граф Василь. - Його шукають і лицарі, в тому числі доспіхоносці Напівкруглого Столу, серед яких і ми з Юрієм. Чи не плануєте ви зняти також і фільм, що кажу, про лицарські пошуки?

- Ну, оскільки лицарів, які шукають яйце, багато, то про лицарські пошуки треба знімати не один фільм, а цілий кіносеріал, - уставив Юрій Тигровий.

- Цікава ідея, - замислився режисер Валентин Тюхтій. - Серіалів кіностудія "Задфільм" поки що не знімала. Такий масштабний проект, як серіал про Велику Яечну Експедицію, став би великим прогресом та досягненням для кіностудії.

- Якщо "Задфільм" зніматиме такий кіносеріал, то, може, буде й серія про нашу з графом Василем мандрівку? - припустив Юрій Тигровий.

- Не виключено, - знизав плечима Тюхтій.

- Цікаво, хто б у такому фільмі зіграв мене, - задумався Юрій Тигровий.

- А чому б вам не зіграти самого себе, - запропонував асистент Хрязєв.

- Ой, ні, я не актор, у мене немає такого таланту, щоб самого себе зіграти настільки переконливо, аби глядачі повірили, що це дійсно я, - відмахнувся Тигровий. - Хочу, щоб це був професійний талановитий актор. Скажімо, ви, шановний Несторе Драконюк. Як ми переконалися, за допомогою гриму ви можете стати схожим на будь-кого, отже - і на мене.

- Але у фільмі про нашу мандрівку може бути і сцена, як ми, що кажу, потрапили на кінозйомку за участю Нестора Драконюка, - заперечував граф Василь. - Якщо Нестор

Драконюк, що кажу, гратиме тебе, то хто гратиме роль самого Нестора Драконюка?

- Якийсь інший актор, загримований під Нестора Драконюка, - відповів Юрій Тигровий.

- Не обов'язково, - втрутився в розмову маг Онік. - Я за допомогою спеціальної магичної технології можу одного актора, який грає дві різні ролі, об'єднати в одному кадрі так, ніби їх двоє чи навіть більше. Так що Драконюк чи хтось ще може зіграти кількох персонажів, які зможуть фігурувати навіть в одному кадрі. Отже в даному випадку він міг би зіграти і вас, лицарю, і самого себе.

- А може, спробувати на роль лицаря Юрія Тигрового говорячого грифона Арістейчука? - запропонував асистент Хрязєв. - Він давно напрошується зіграти роль людини.

- Хіба я схожий на грифона? - здивувався Юрій.

- Ні, звичайно, - погодився Хрязєв, - але фантастичні таланти гримерки Аріадни Шпільман та майстра спецефектів Оніка могли б створити таке диво, що на екрані Арістейчук виглядав би точно як ви.

- Про це говорити надто передчасно, - обірвав дискусію режисер Тюхтій. - Дай нам Бог зняти нинішній фільм, а помріяти про лицарський серіал можна буде в майбутньому...

* * *

Після трапези з кіношниками й недовгого пообіднього відпочинку у своєму номері готелю "Позолочена Хохуля", лицарі Василь і Юрій Тигровий знову пішли в стайню й, окульбачивши там Ядвігу з Мамаєм, поїхали опитувати жителів Цегляних Галушок.

Усіх жителів у цей день опитати не встигнули, тому, переночувавши в тім же готелі, продовжили опитування наступним ранком. Опитування показало, що інформованих про те, що лицарів цікавило, у Цегляних Галушках немає.

Тому, закінчивши, вони покинули Галушки й вирушилися до наступного населеного пункту...

Як читач розуміє, на цьому щось п'ятдесят друге і добігло кінця.

І наприкінці Автор додає наступне:

Як сказав один нікому не відомий монгольський мудрець, ім'я якого не збереглося, котрий чи то жив, чи то не жив у невідомо які часи: "Хамар загатнавал чихээ маажих нь утгагуй".

Або як сказав один нікому не відомий татарський мудрець, ім'я якого не збереглося, котрий чи то жив, чи то не жив у невідомо які часи: "Борын кычкырса, колакны тырнауның мәгънәсе юк".

Інтуїція підказує Авторіві, що ти, читачу, з виреченнями таємничих монгольського та татарського мудреців згодний.

Отож цими виреченнями монгольського та татарського мудреців Автор закінчив розділ і переходить разом із читачем до наступного.

- Я певен, - говорить Ліва півкуля авторського мозку, не даючи Авторіві із читачем саме в цю секунду переміститися, - у тому, що читач особистість досить розумна й

досить ерудована. Але все-таки я не певен на всі сто відсотків, що навіть він володіє монгольською і татарською мовами, що він зміг зрозуміти наведені виречення. А переклад на зрозумілу читачеві мову ти, Авторе, забув надати.

- А я певен на дев'яносто дев'ять відсотків (один відсоток я завжди залишаю на сумнів), що читач користується комп'ютером і Інтернетом, за допомогою яких легко перекладе це висловлення на зрозумілу йому мову. Певен, оскільки я сам провів такий експеримент. І якщо навіть мені, який вважає себе профаном на поприщі комп'ютера й Інтернету, вдалося добути переклад за лічені секунди, то читачеві, який володіє цими технологіями напевно набагато краще за мене, розгадати таку головоломку не складніше, чим почухати ніс. Якщо ж читач не захоче розгадати, виходить, йому це й не потрібно.

Втім, Автор чесно повідомляє тобі, безцінний читачу, що він сам не розуміє, який стосунок виречення таємничих монгольського й татарського мудреців мають до сюжету даного розділу, та й взагалі Терентопських хронік. Либонь, не мають жодного стосунку. А виходить, якщо читач їх і не второпав, то однаково нічого не втратив. І, нічого не втративши, може продовжити читання, перейшовши до наступного розділу.

ЩОСЬ ДВАДЦЯТЬ СЬОМЕ. Парсуна суцїги

Стримлю підняти портрета. Прагну глянуть

На ці настільки страхїтні красоти.

Карло Гоцці, "Турандот".

24 вересня 1995 року.

Як читач, можливо, пам'ятає, міліцейський полковник Варлаам Онїкійович Папірусюк зателефонував драконові Інокентїю Карловичу та попросив його намалювати по пам'ятї портрет організатора викрадення драконячого яйця, так званого Траляляліні. І стався цей дзвінок, коли дракон читав один зі своїх творів театральним людям, які прийшли до нього в Гірчичну печеру. Закінчивши телефонну розмову, хвостатий екскурсовод продовжив розпочате.

Незабаром дракон Інокентїй Карлович завершив читання абсурдної п'єси "Самогон для принцеси", закрив папку та підняв погляд на слухачів.

Такими були: директор Жорикбурзького Театру Абсурду імені зжертої ковбаси Бенедикт Полупроводніков, головний режисер Наум Інгредїєнтський та провідні актори: Остап Перукарюк, Сергїй Гармидер, Олеся Гай та Микола Бананов.

- Непогано, непогано, - сказав Інгредїєнтський. - Ця п'єса досить абсурдна, щоби ставити її в нашому театрі.

- І краще, ніж "Довга непорушність коричневої в помаранчеву смужку машини", - додав Полупроводніков.

- Я ще не ставив п'єс, у яких глядачі стають акторами, а актори - глядачами. Дуже оригінально, - похвалив режисер.

- Я тільки не второпав: це що, глядачам треба заздалегідь роздати тексти, щоб вони

їх вивчили напам'ять? Чи під виглядом глядачів посадити у залі справжніх акторів? – запитав директор.

– Ну, це деталі, які ми вирішимо у театрі. Головне, що є новий, свіжий абсурдний твір цілком у душі нашого балагану, – відповів Наум.

– Ні, що стосується інформацій, які викладає третій з глядачів, то це не абсурд, а факти історії нашої держави, які я почерпнув із книг у бібліотеці, – пояснював дракон, – а абсурд полягає лише в тому, що грають здебільшого глядачі, а актори переважно дивляться; і в тому, що спектакль триває після відходу глядачів, і в тому...

– Та зрозуміло, зрозуміло, – перебив Інгредієнтський.

– А на роль невидимого привида Гаврюші можна запросити самого привида Гаврюшу, який досі мешкає у Шмокиконському замку. Я був там на екскурсії і точно знаю, – подав голос Сергій Гармидер. – Ця роль без слів і без жодної дії, сиди невидимий на сцені і все. Таку роль і вчити не треба.

– А тебе, Сергійко, – звернувся до нього режисер, – я бачу в ролі блазня Зосими.

– Я згоден, – схвалив актор.

– Отже, якщо ви не проти, Інокентію Карловичу, то ми купуємо у вас право на постановку вашої п'єси в нашому театрі. За дві тисячі шурхотиків. Звичайно, сума невелика, але ж і п'єса експериментальна, специфічна, тому навряд чи матиме величезний комерційний успіх. Якщо вас ця сума влаштовує, підпишіть контракт та отримайте гроші, – сказав Бенедикт Полупроводніков і розстебнув свого портфеля.

Інокентій Карлович був приємно вражений. Він не припускав, що його драматургічний нонсенс – "Самогон для принцеси" – буде колись поставлений на сцені і, тим більше, принесе автору будь-які гроші. А тут аж дві тисячі! Зарплата екскурсовода більш як за півроку!

Дракон прочитав контракт, узяв пазурами протягнуту авторучку і поставив два підписи на двох примірниках контракту, один з яких Полупроводніков забрав, а другий залишив екскурсоводові. Ну і, звичайно, гроші перейшли з портфеля до лап крилатого очкарика.

– Як тільки ми знімемо копії, одразу ж повернемо вам оригінал, – пообіцяв режисер, беручи теку з п'єсою...

* * *

Якщо вже на сторінки Терентопських хронік просочилася тема театру, то Автор не може не торкнутися історії терентопських театрів. Торкнутися бодай поверхово, пунктирно, висмикнувши кілька кумедних фактів. За прикладом Грицька Основ'яненка, який, крім іншого, написав нарис "Історія театру в Харкові", нашпигувавши його забавними фактами із властивим йому почуттям гумору.

Наприклад, досить курйозним було перше знайомство терентопців із сюжетами Вільяма Шекспіра.

Це було за правління короля Вавили Нервового. Бродила тоді Терентопським королівством трупа під керівництвом такого собі Никанора Бородавки. У складі трупи був дресирований ведмідь Буряк (простий, не мовець), бородата пані Мавра Бевзь,

карлик Ван дер Хандер, мускулистий борець Тимоша Пузир, клоуни Пук і Фук та інші комедіанти. У програмі їхніх виступів була і боротьба Тимоші з ведмедем, і демонстрація небувалого дива природи – жіночої бороди (іноді Маврі Бевзь на вимогу публіки доводилося показувати стриптиз, якщо публіка вперто не вірила, що ця бородата істота справді дама, а не чоловік, що надав фігурі схожість із жіночою за допомогою підкладок під одягом), і акробатичні трюки карлика, і комічні бійки скоморохів Пука і Фука, і нехитрі фокуси самого Никанора Бородавки, та інші потішні видовища. Тобто ця труппа була радше цирковою, ніж театральною.

Але одного разу Никанор Бородавка познайомився з якимсь старим мандрівником із Великого Світу, який у далекій молодості був у Англії і бачив у театрі "Глобус" спектаклі якогось Шекспіра, які йшли на "ура". Мандрівник своїми словами виклав Никанорові ті п'єси, і Бородавка загорівся ідеєю поставити "Гамлета", "Отелло" і "Ромео та Джульєтту".

І його труппа дійсно зіграла ці спектаклі.

Навряд чи в історії всесвітнього театру були більш курйозні, більш безглузді і екстравагантні постановки Шекспірівських п'єс. Для того, щоби максимально потішити глядачів, Никанор Бородавка призначив на ролі Гамлета, Отелло та Ромео не людину, а дресированого ведмедя Буряка. Слова за нього вимовляв сам Никанор Бородавка, захований за лаштунками, а звір корчив на сцені незграбну пантоміму. Особливе захоплення публіки викликали сцени: де волохатий Гамлет-молодший розмовляв із примарою Гамлета-старшого (примару грав карлик Ван дер Хандер), і так комічно обнюхував маленького тата, який виробляв акробатичні номери; де клишоногий Гамлет стукав студентів Гільденстерна і Розенкранца один об одного лобами (студентів грали коміки Пук і Фук) і верещав голосом Никанора Бородавки: "А ну грайте на дудках, паршивці, я танцювати хочу!", після чого Гільденстерн і Розенкранц починали дудіти, а Гамлет пускався в танок (як ти, напевно, пам'ятаєш, безцінний читачу, у Шекспіра Гамлет умовляв колег пограти на флейті, але Бородавка замінив флейту скомороськими дудками); де бурий Гамлет над могилою блазня Йорика згадував, як Йорик катав його на собі верхи, при цьому данський принц так потішно нюхав і лизав кінський череп покійного блазня у своїх кігтистих лапах; де кудлатий Гамлет заламував Полонія, Лаерта й Клавдія, і де сам, кувиркнувшись, химерно подихав; де бурий Отелло довго боровся з атлетичною Дездемоною (її грав Тимоша Пузир), а потім вимовляв, потираючи лапою об лапу: "Так, чорний я, чорний" і пускався в танець; де клишоногий Ромео комічно дерся на балкон бородатої Джульєтти (у виконанні Маври Бевзь), а вона кокетливо жбурляла йому в голову вазони з пап'є-маше; і, нарешті, де волохатий Ромео біля труни хроплячої бородатої дружини потішно вбивав сам себе ударами головою об підлогу. Під час вистав "Гамлета", "Отелло" і "Ромео та Джульєтти", в інтерпретації Бородавкинської труппи, в залі не замовкав гомеричний регіт, глядачі валилися з лавок і, витираючи сльози, верещали: "Ха-ха-ха! Сміх та й годі! Ха-ха-ха! Ой, ну і комік цей Шекспір! Ха-ха-ха!" Шекспір, певно, був, крім іншого, видатним комедіографом, але, зрозуміло, не припускав, що публіку так насмішать саме

ці його твори. Втішений таким успіхом, Никанор Бородавка вирішив поставити й "Макбета", але не довелося: дресированого ведмедя Буряка несподівано викрали цигани, а без нього ефект був би не той.

Згодом, звичайно, до Терентопського королівства потрапили справжні Шекспірівські тексти, які були перекладені терентопською мовою, і інші трупи ставили "Гамлета", "Отелло" і "Ромео та Джульєтта" більш адекватно задуму автора.

Інший курйоз.

З 1872 по 1926 рік у Жорикбурзі існував "Театр Перевертнів". Тобто театр, у якому нібито акторами були перевертні. У ньому ставилися звичайні п'єси традиційних класиків: Арістофана, Шекспіра, Мольєра, Чехова тощо. Постановки були так собі, не шедеври. Проте театр збирав аншлаги. Ну де ти ще побачиш "Сон літньої ночі" або, скажімо, "Вишневий сад" у виконанні перевертнів?!

Люди-перевертні перевертаються на вовків, ведмедів та інших хижаків, як відомо, лише опівночі у період повні, а решту часу вони люди як люди. Тому актори цього театру, спектаклі якого мали місце вдень чи ввечері, але задовго до півночі, на сцені нічим не відрізнялися від акторів інших театрів, хіба що грали гірше.

Коротше кажучи, "Театр Перевертнів" процвітав, успішно гастролював, мав повні зали, поки в 1926 році не гримнув скандал, ініціатором якого виступив журналіст, кореспондент "Королівської правди" Патрікей Кацман, рідний дід іншого відомого журналіста - Потапа Кацмана (що його Автор згадав у щосі одинадцятому "Божественні клоуни").

Цей скрупульозний Патрікей вирішив перевірити: а чи справді актори "Театру Перевертнів" є перевертнями. І став по черзі стежити за лицедіями. І з'ясував, що жоден з артистів "Театру Перевертнів" у повню не вкривається хутром, кігтями та іклами. Тобто трупа складалася з таких перевертнів, як і ми з тобою, безцінний читачу, каже Автор.

Спочатку, коли театр тільки організувався, кістляком трупи справді були п'ять перевертнів. П'ять індивідів не могли грати всіх персонажів, яких у п'єсах зазвичай більше п'яти, тому трупа була доукомплектована звичайними людьми. Але актори-перевертні старіли і йшли на пенсію, а нові перевертні до театру не надходили, тож їх заміняли звичайними людьми. Так до 1919 року в "Театрі Перевертнів" не залишилося жодного перевертня. Адміністрація театру розуміла, що якщо з назви прибрати згадку про перевертнів, то театр не зможе конкурувати з іншими та збанкрутує. Тому не стала нічого міняти.

Патрікей Кацман написав розгромну статтю "Брехливий ажіотаж", і глядачі подали на театр позов до суду. Директор театру виправдовувався, мовляв, назву не змінювали заради традиції, на згадку про перевертнів-засновників... Але театр уже не можна було врятувати: глядачі від нього відвернулися; і він припинив своє існування.

Третій курйоз.

У сімдесятих роках двадцятого століття у Великому Світі в моді були спектаклі на виробничу тему: про те, як советські робітники відмовляються отримувати премію на

знак протесту проти низької якості своєї праці; про те, як дуже хороший советський інженер бореться з просто хорошим советським інженером за підвищення культури праці на заводі і т.д. Точніше сказати, такі спектаклі були популярні не у всьому Великому Світі, а в 1/6 його частині, що оточує двері до Терентопії, що та частина називалася ССРСР. Якоїсь миті такі віяння проникли і в підпільне королівство. І Стайня Опери та Балету замовила місцевому композиторові Модесту Моцартському написати балет за мотивами роману якогось маловідомого советського письменника Абдулли Урмасовича Рабіновичидзе "Прокатний стан".

Моцартський балет написав, а Стайня поставила.

Балет називався "Засідання".

От як коротко виклав зміст балету театральний критик газети "Вечірній Жорикбург", який був присутній на прем'єрі:

"... На Західнотяпльський завод прибуває комісія з міністерства на чолі із Сидором Сидоровичем Наковьорним. У кабінеті директора заводу Вахтанга Регімантасовича Шестернюка розпочинається спільне засідання заводського комітету та комісії. Першим бере слово раціоналізатор Віктор Колесіді, котрий викликав комісію. Своїм стриманим строгим адажіо він буцімто повідомляє, що винайдений ним шпindel ь штекера переднього кронштейна задньої штанги махового коліна перехідного шатуна вперто не впроваджується адміністрацією у виробництво, що негативно впливає на якість продукції та економію енергоресурсів. Плавною задумливою варіацією директор Шестернюк начебто вказує, що використання шпинделя штекера переднього кронштейна задньої штанги махового коліна перехідного шатуна неможливе через низьку якість заготовок, що поставляються Малошуминським комбінатом. Наковьорний телефонує на Малошуминський комбінат і хвацьким, шаленим танцем як би висловлює невдоволення якістю їхньої продукції. У глибині сцени виникають силуети працівників Малошуминського комбінату, які нервовим, роздратованим вальсом ніби пояснюють, що якість заготовок низька через браковану сировину, яку їм постачає Східноавралівська фабрика. У цей момент у кабінет директора Шестернюка безшабашно втанцьовує Тарас Кравчукіс – постачальник із Східноавралівської фабрики. Наковьорний гнівним тустепом ніби запитує: чому Східноавралівська фабрика виробляє браковану сировину? Кравчукіс скорботним, важким гопакком ніби відповідає, що якість сировини низька через те, що вона виготовляється на поганому устаткуванні, яке постачає на Східноавралівську фабрику Західнотяпльський завод. Члени міністерської комісії динамічним жорстким хороводом буцімто висловлюють осуд директору Шестернюку. Той скривдженим чарльстоном як би пояснює, що обладнання не відповідає світовим стандартам через недосконалі штекери передніх кронштейнів задніх штанг махових колін перехідних шатунів, а покращити їх за проектом Віктора Колесіді немає можливості через низьку якість заготовок з Малошуминського комбінату... Завершується балет танцем Наковьорного. Цим імпульсивним, сповненим величезної

напруги танцем голова комісії ніби погрожує, що за низьку якість продукції директора Західнотяпльського заводу буде знято з посади і переведено директором на Малошуминський комбінат. А директора Малошуминського комбінату буде знято з посади і переведено директором на Східноавралівську фабрику. А директора Східноавралівської фабрики буде знято з посади і переведено директором на Західнотяпльський завод..."

Незважаючи на модну виробничу тему, цей балет не мав успіху і на третю виставу квитків уже ніхто не купив...

І наприкінці теревенів про терентопські театри Автор скаже дещо про Театр Абсурда.

Крім Жорикбурзького Театру Абсурду (імені жертвої ковбаси), існував у королівстві і Театр Абсурда у місті Свистоніздринську. У Жорикбурзькому ставилися п'єси, у яких справді більшою чи меншою мірою був присутній абсурд. А у Свистоніздринському – п'єси, автори яких не вважаються творцями абсурду: твори Євріпіда, Шекспіра, Чехова та інших класичних драматургів. Театром Абсурда він називався тому, що засновником та керівником цього творчого колективу був режисер Давид Соломонович Абсурд. Ну, не винні ж люди, що їм від предків дістаються дивні прізвища. Антон Павлович Чехов пожартував: "Немає такого предмета, який би не підійшов єврею для прізвища". У терентопця Давида Абсурда справді єврейське коріння. Однак те саме можна сказати і про прізвища у багатьох інших народів. Напевно при великому бажанні, якщо як слід пошукати, можна виявити чи то українця з прізвищем Абсурденко або Абсурдчук, чи то росіянина з прізвищем Абсурдов або Абсурдін, чи то білоруса з прізвищем Абсурдевич або Абсурдевський, чи то грузина з прізвищем Абсурдідзе або Абсурдошвілі, чи то вірменина з прізвищем Абсурдунц чи Абсурдян, чи то молдаванина з прізвищем Асурдару або Абсурдеску, тощо.

Прізвища взагалі мають схильність іноді бути курйозними та комічними. Видатний український письменник – сатирик і гуморист – Остап Вишня (а от це прізвище не дісталось йому від предків, а було ним самим вибране як літературний псевдонім; справжнє ж його ім'я Павло Губенко), який, до речі, протягом тринадцяти років був харків'янином, одного разу, прийшовши в гості до сестри, взяв із полиці книгу, почав гортати і розреготався. Крізь регіт зізнався, що це найсмішніше видання, яке йому доводилося читати. Сестра подумала, що там гумористична проза, сатиричні вірші, комедія чи щось подібне. Але виявилось, що гуморист гортав харківський телефонний довідник. І насмішили його, зрозуміло, прізвища харків'ян.

* * *

Але повернемося до дракона Інокентія Карловича, якому детектив Папірусюк доручив намалювати портрет Траляляліні.

Після того як представники Театру Абсурду імені жертвої ковбаси, попрощавшись з новим драматургом, залишили Гірчичну печеру, дракон узяв альбом, олівця і почав робити начерки, намагаючись проявити на папері самовдоволену фізіономію шахрая з металевим зубом.

Спочатку виходило несхоже. Окремі деталі, рисочки, начебто, вловив, а загальне враження – не те.

Поступово, від ескізу до ескізу збираючи дедалі більше схожих рис і пропорцій, крилатий художник відчув, що з кожною спробою він наближається до бажаної мети.

Але тут його відволікли.

– Алло, тут є хтось? – пролунало питання від входу до печери.

– Так-так, заходьте, – відповів дракон, поклав альбом із олівцем на клавесин і обернувся на голос.

Спочатку на кострубатій стіні тунелю заворушилася невисока тінь, потім з'явився і сам відвідувач.

То був чоловік у червоному велюровому костюмі, володар великого носа й конопатого, трохи припушеного прозорим волоссям, черепа.

– Це ж ви грали на роялі в Стайні Опери та Балету? Здрастуйте, – спитав він, жмуричись на дракона.

– Доброго ранку. Так, це був я, – відповів Інокентій Карлович.

– Ну, нарешті я вас знайшов.

– Сідайте.

– Дякую. Я адміністратор Стайні. Заступник головного. Мене вже замучили питаннями: коли той дракон знову виступатиме? А я тоді навіть не встиг поговорити з вами і нічого не знаю. Так все стихійно сталося. Навіть не знаю, як...

– Інокентій Карлович.

– А я – Лазар Касянович Дулівка. Дуже приємно.

– І мені.

– Ви в кого навчалися?

– Грати? В Архипа Жановича де Грангузьє.

– О, талановитий був музикант! Я одразу визначив гарну школу.

Лазар Дулівка докладно розпитав дракона, які твори він виконує, прослухав його клавесинне виконання "Гавоту" та "Сарабанди" Йоганна Себастьяна Баха і запропонував:

– Хочете дати сольний концерт у Стайні у День Шляхетного Мордобоя? Звичайно, не безкоштовно, як минулого разу, а за п'ятдесят відсотків від збору? Скажімо, якщо квитки будуть по двадцять шурхотиків, і зал буде повністю заповнений, а я думаю, так і буде, бо того разу своїм безкоштовним концертом ви зробили собі гарну рекламу, то за концерт ви отримаєте близько десяти тисяч шурхотиків. Повірте, це дуже непогано для музиканта, який тільки починає концертувати. До повернення у Жорикбург нашої трупи із гастролів ще більше пів місяця, а публіка вимагає гарної музики. Ну, погоджуйтесь.

– Згоден, – не довго думаючи відповів Інокентій Карлович.

А чого довго думати, якщо тобі пропонують роботу, яку ти любиш, можливість порадувати чимось інших індивідів, та ще й гроші. Інтелігентний дракон не був жадібним до грошей, але він мріяв придбати хороший музичний центр та колекцію

аудіокасет і вінілових та компакт-дисків з класичною та іншою хорошою музикою у виконанні найкращих віртуозів світу. Зі скромною зарплатою екскурсовода йому довелося б довго збирати на цей муз-центр і записи, а запропоновані тисячі наближали мрію до реальності в стислі терміни. І головне, що заробити пропонувалося саме улюбленою справою!

Ще поговоривши, адміністратор оперного театру та талановитий крилатий ящір домовилися, що 5 жовтня 1995 року Інокентій Карлович на сцені Стайні Опери та Балету дасть концерт англійської клавесинної музики XVI-XVII століть, де виконає композиції Вільяма Берда, Джона Булла, Орlando Гіббонса та, звісно, чудового Генрі Перселла. У театрі не було клавесину, тому вирішили перевезти туди інструмент із Гірчичних печер, а після концерту, звичайно, назад.

* * *

Тільки печеру покинув Лазар Дулівка і дракон узяв у пазурі олівця, як нагрянули туристи: група колгоспників із колгоспу "Червоний Огірок", що у Замийській області. Продавши на базарі в столиці свої огірки, вони вирішили оглянути столичні визначні пам'ятки, зокрема знамениті каменіанські печери.

Інокентій Карлович провів для них екскурсію, наприкінці якої почув, як загудів повітряний насос біля входу. Це означало, що друг Гавриїл Святославович почав переміщатися своїм пневмометрополітемом із редакції журналу "Буряківництво та гній" на вулиці Войцеха Жукровського сюди, в Гірчичну печеру.

Дракон закінчив екскурсію та розпрощався з колгоспниками.

Знову сів малювати; під гудіння насоса.

Погудівши двадцять хвилин, насос затих. Це означало, що він висмоктав із землі черв'яка-мутанта і автоматично відключився.

- Привіт, Інокентію Карловичу, - пропищав Гавриїл Святославович, наближаючись до рисуючого дракона методом розтягування себе до метра і стягування до тридцяти сантиметрів.

- Вітаю вас, Гавриїле Святославовичу, - люб'язно кивнув головою хвостатий художник. - Добре, що ви прибули. Допоможете мені вивести образ шахрая Траляляліні. - І дракон розповів про завдання детектива.

Гавриїл Святославович підповз до приятеля, підняв вертикально передню частину тіла, як кобра перед кидком, і скельцями пенсне оглянув малюнок. Потім сказав:

- Треба трохи зсунути очі до центру і вниз, розсунути ніздрі, розширити щіки, укрупнити брови і зменшити лоба.

Дракон перекинув аркуш альбому і став творити олівцем новий малюнок з урахуванням підказок дощового хробака в пенсне.

Творячи, міркував:

- Цікаво, хто ж він такий? Звідки він узявся? Найняв злодія Бандюгу, щоб той викрав воскове яйце в краєзнавчому музеї і підмінив ним справжнє яйце Агнеси та Щелепенка, а заплатив йому, Бандюзі, за це лиходійство, мабуть, нашими грошима, що одержав за свій фальшивий концерт.

- Тоді зрозуміло, чому цей квазімузикант, продавши квитки, не втік із грішми, а чесно з'явився на цей свій, з дозволу сказати, концерт, - закивав рожевою гострою мордочкою Гавриїл Святославович, поблискуючи скельцями. - Бо йому були потрібні не наші шурхотики, а драконяче яйце і можливість легально перебувати в Жорикбурзі до того часу, поки яйце потрапить до нього в руки. Адже якби він не з'явився на концерт, а зник із грішми, глядачі звернулися б до міліції, і його стали б шукати, і це могло б йому завадити у придбанні яйця. А так усе як годиться. І концерт він такий-сякий нібито дав, і на суді викрутився, і ніхто його не шукав, і яйце у Бандюги купив без перешкод. Усе прорахував, гад, усе передбачив! Але навіщо йому драконяче яйце? Що він збирається з ним робити?

- Коли зникло яйце, я одразу згадав чаклуна Авдія Мотлоха з його пекельним варивом, варивом для підпорядкування злих духів, варивом, для якого потрібне яйце дракона. Ви ж знаєте ту історію, що трапилася у вісімнадцятому столітті, якщо вірити чарівнику Гектору Манюні.

- Так, ти мені розповідав. Манюня зачаклував Каменіану, і в чорнокнижника Мотлоха нічого не вийшло, - пригадав черв-мутант.

- Вже значно краще, - сказав Інокентій Карлович, відсторонивши альбом і милуючись зображенням. - У вас хороша зорова пам'ять, Гавриїле Святославовичу. Краще, але все ж...

- Ти йому, Інокентію Карловичу, мабуть, трохи вкороти ніс і укрупни нижню губу, - знову підказав шлангоподібний редактор, жмурячи пенсне на малюнок.

- А детектив Папірусюк каже, що цей Траляляліні, чи як його там насправді, намагався винести яйце у Великий Світ, - продовжив дракон, гумкою стираючи ніс і губу на портреті. - Мабуть, він вирішив, не Папірусюк, а шахрай, збагатитися на продажі свіжого драконячого яйця чи драконенятка, що вилупиться, які там, у Великому Світі, мають коштувати неймовірно дорого, як раритет. Слава Богу, що Його Величність знаходився в Каменіані, коли виявилось викрадення, і миттєво наказав встановити пост біля Державних Дверей, а то цей негідник втік би з яйцем з Терентопії, і навіть уявити жахливо, до чого це могло б призвести.

- Господи, на які тільки злочини, на які підлості та гидоти не йдуть люди заради грошей, - зітхнув хробак. - Ну хіба можна уявити, щоб скорпіон заради грошей убив своїх близьких? Чи можна уявити, щоб гадюка заради грошей торгувала іншою гадюкою? Чи можна уявити, щоб акула заради грошей заманила в сітку рибалки іншу акулу? Чи можна уявити, щоб сибірські вовки заради грошей розв'язали війну з вовками, наприклад, кавказькими? Хіба можна уявити, щоб крокодили стали бомбити сусіднє болото, де мешкають такі ж крокодили?.. Ні, як не крути, але не можна не визнати, що тварини ніколи не опускаються до людського рівня. Я маю на увазі справжніх, споконвічних тварин, а не таких, як ми з тобою, мовлячих мутантів, бо ми надто людиноподібні за духом, тому серед нашого брата теж, на жаль, є схильні до людських пороків. А нормальні тварини від природи такі благородні, що просто не здатні вчинити підлість заради мерзенних купюр, золота та діамантів. Можливо, колись

і людство досягне такого рівня благородства та безкорисливості, але поки, на жаль... Людству треба пройти шлях духовної еволюції, самовдосконалення, щоб піднятися до того рівня душевної чистоти та безгріховності, на якому знаходяться тварини. Так, деякі тварини полюють на інших, але тільки заради прожитку, а не заради багатства та кар'єри.

- Вибачте, Гавриїле Святославовичу, але ви дещо ідеалізуєте тварин і принижуйте людину, - заперечив дракон, малюючи портретові новий ніс. - Зовсім не всі люди жадібні, жорстокі та підступні, не всі здатні на підлість заради багатства, є дуже благородні, безкорисливі та порядні індивіди, особливо у нас у Терентопії; та й у Великому Світі зустрічаються. А тварини, хоч і байдужі до грошей, але буває, вбивають родичів, щоб захопити чужу територію, чужу самку, чи заради лідерства в зграї, чи просто - азарту заради. Взагалі, не можна огульно узагальнювати і гребти всіх під одну гребінку. Неправильно вважати, що всі представники одного біологічного виду, чи раси, чи етносу, чи статі, чи класу, чи партії, чи релігії, чи конфесії, чи ще якоїсь групи... що всі вони погані, а всі представники іншої групи - хороші. У кожній групі є й погані і хороші, тому до кожного треба підходити індивідуально, а не звинувачувати гуртом. Майже всі найстрашніші речі на землі, крім стихійних лих та епідемій, траплялися саме через такі узагальнення, через те, що хтось казав: "А, та всі вони такі!" Ні, всі різні... Але досить філософствувати. Гляньте, що вийшло. На мою думку, дуже схоже. А як вам здається?

- Так, це він, Траляляліні! - вигукнув дощовий хробак, зиркнувши на малюнок скельцями пенсне. - От тепер - у саму точку! Можеш віддавати це зображення детективові.

- Я думав, мені на це знадобиться кілька днів, а завдяки вашим точним підказкам вийшло так швидко, - подякував приятелю художник.

- Та ну, справа не в мені, а у твоєму таланті, Інокентію Карловичу, - заскромничав хробак.

- Я, Гавриїле Святославовичу, щоб не гаяти ні хвилини, сам злітаю в Жорикбург і віднесу цей малюнок до міліції. Хто знає, може, в цій справі навіть хвилина може бути вирішальною. А ви без мене не нудьгуйте, щось почитайте, чи...

- Ні, Інокентію Карловичу, я полечу з тобою. - Черв'як кивнув гострою пичкою на брезентову кишеню. - Хочу бути свідком цих подій.

Дракон зняв кишеню з вішалки, змочив ґрунт у ній холодною водою з чайника, Гавриїл Святославович втягнувся в цей ґрунт і розмістився в ньому, згорнувшись клубочком, тільки голову з пенсне вистромивши назовні.

* * *

У польоті хвостатий митець став сумніватися: а чи справді те, що він намалював, схоже на оригінал, чи не помилилися вони з хробаком від довгого погляду на малюнок, бо в процесі малювання встигли до нього звикнути, чи не видають бажане за дійсне...

- Знаєте, Гавриїле Святославовичу, я хотів би перш, ніж віддавати малюнка слідчому, продемонструвати його іншим свідкам, які бачили шахрая. Якщо вони

підтвердять, що це фізіономія Траляляліні, то це не тільки наше з вами суб'єктивне судження, – сказав дракон кишені на своїй шиї, махаючи крилами. – Ну, хоча б ще трьом треба показати. Тільки тоді я буду цілковито впевнений.

– Згоден, – пискнув редактор із кишені. – От ми якраз пролітаємо над Лаврою. Можна навідати патріарха.

Коли Інокентій Карлович, ляскаючи шкірястими вітрилоподібними кінцівками, опустився перед собором святого Володимира – головним храмом Жорикбурзької Лаври, – туди збіглися здивовані ченці та послушники, бо приземлення дракона в такому місці було надзвичайною подією.

Дракон пояснив ченцям, що у справі державного значення йому треба терміново поспілкуватися з патріархом.

За п'ятнадцять хвилин ця зустріч відбулася.

– Яким вітром, сину мій?! – прогудів Іполит Четвертий.

Дракон розповів йому про завдання Папірусюка.

– А я ж одразу, сонечку моє, второпав, що цей Траляляліні справжній гад, мерзенна сволота і сучий син! – похвалився патріарх. – Ану ж покажіть, що там у вас вийшло.

Інокентій Карлович показав аркуш, який він акуратно вирвав із альбому.

– Він! – стисло оцінив святий отець. – Підтверджую: викапаний шахрай...

– Тут теж зробимо посадку, – ухвалив дракон за кілька хвилин, пролітаючи над вулицею Плоских Кішок...

Оцінка, яку дав малюнку касир "Рятівної Бджоли" Джульєт Грошенятко, не відрізнялася від оцінки патріарха.

Але педантичний Інокентій Карлович навідався ще й до коваля Вакули Охрімовича Нетребенька, і тільки після його "Так, це він шурхотів папірцем за дев'яносто тисяч наших шурхотиків" наважився віддати міліціонерам портрет шахрая, або, висловлюючись старовинним стилем, парсуну суцїги...

* * *

Увійшовши у великі двері міліцейського управління на майдані Тридцяти Трьох Дримпельзябських Тістометальників, дракон сказав черговому, старшому лейтенанту, що приніс портрет злочинця для полковника Папірусюка.

Черговий зателефонував Варлаамові Оникійовичу, і детектив сам збіг сходами у вестибюль до відвідувача, бо невеличкому драконові в невеличкому кабінеті було б тіснувати.

– Вже готово?! Ну, який же ви молодець! – зрадів детектив, беручи малюнок.

– Крім мене, ще чотири очевидці підтвердили, що портрет дуже схожий на людину, яка виступала в Стайні під ім'ям Траляляліні, – зауважив крилатий очкарик, а дощовий хробак, визирнувши з кишені, кивнув головою.

– Прекрасно! – захопився Варлаам Оникійович, милуючись шахраєм. – Тепер нам значно легше його розшукати та затримати. Дуже дякую. Зовнішність його пересічна, звичайна, не примітна, тому, як то кажуть, не впадає у вічі. Тож не дивно, що тих, хто його запам'ятав, небагато.

- Я можу ще чимось допомогти? - запитав дракон.

- Ну, якщо у вас є бажання і час, то... Зробимо так: зараз я зніму з цього портрета ксерокопію і поверну його вам; ви розшукаєте чарівника-ясновидця Гліба Любомировича Цвяха, який за допомогою своїх паранормальних здібностей бачив, як Бандюга віддавав яйце незнайомцю, і покажете йому цей портрет; а я тим часом збігаю з копією на пошту і пошлю фототелеграфом зображення колегам у Великі Дрібки, нехай вони покажуть його таксистові Жилбилову, який підвозив схожу людину до Державних Дверей...

* * *

Інокентій Карлович не знав адреси Цвяха, але знав, що маг Акмус, який знає цю адресу, любить проводити вільний час у корчмі "Під Рятівною Мухой"...

Акмус справді був там.

Він охоче повідав дракону, де мешкає колега Цвях, і невдовзі крилатий ящір приземлився біля мальовничого особнячка, закутаного у виноградні ліани, на південно-східній околиці Жорикбурга.

На щастя, Гліб Любомирович перебував удома. Дракон застав його за читанням чаклунського трактату якогось Кастанеди.

- Так, це той чоловік, якому покійний Бандюга віддав сіру сумку з драконячим яйцем і який вручив Бандюзі кілька тисяч шурхотів, - підтвердив товстий маг, потираючи долонею неголене підборіддя. - Якби це був не малюнок, а фотографія, я б, можливо, зміг би визначити, де зараз цей тип знаходиться. Але, на жаль, малюнок не є прямим відображенням, а лише вашою творчістю, хоча і дуже схоже. За малюнком я, на жаль, не можу. За малюнком я можу тільки визначити, що... - ясновидець поводив долонею над зображенням, - що під час малювання ви розмовляли з дощовим хробаком про те, що не всі люди погані і не всі тварини хороші, щось таке...

Подякувавши вгодованому чарівнику за консультацію, дракон здійснив переліт за маршрутом: особняк Цвяха - міліцейське управління.

Варлаам Оникійович, який чекав на Інокентія Карловича у вестибюлі ж міліцейського управління, сказав, що послав зображення у Великі Дрібки і тепер з хвилини на хвилину жде телеграми у відповідь.

Дракон повідомив про результати візиту до Цвяха.

І тут в управління вбіг захеканий листоноша з телеграмою-"блискавкою" з Великих Дрібок.

У телеграмі було:

"ТАКСИСТ ЖИЛБИЛОВ УПІЗНАВ У ПРИСЛАНОМУ ВАМИ ПОРТРЕТІ ЛЮДИНУ КМ ЯКУ ВІН 19 9 1995 НА ТАКСІ ВІДВОЗИВ ВІД ЗАЛІЗНИЧНОГО ВОКЗАЛУ ДО ДЕРЖАВНИХ ДВЕРЕЙ І КМ НЕ ВИСАДЖУЮЧИ КМ ВІД ДЕРЖАВНИХ ДВЕРЕЙ ДО ЗАЛІЗНИЧНОГО ВОКЗАЛУ КРП".

- Що й треба було довести, - сказав лисий детектив. - Багато чого стало ясно. Сьогодні розслідування сильно просунулося, і багато в чому завдяки вам, Інокентію Карловичу. Повідомлю про це Його Величність, він прохав тримати його в курсі

розслідування.

З телефону на посту чергового Варлаам Оникійович зателефонував до Королівського замку:

- Алло, це полковник Папірусюк з міліції, добрий день... Принцеса Зіночка? Будь ласка, покличете батька, тобто Його Величність... Здрастуйте, Ваша Величносте, це Папірусюк. Ви прохали тримати вас у курсі справи, так от, дещо прояснилося. Людина, яка організувала викрадення драконячого яйця і тепер з цим яйцем десь ховається, є не хто інший, як музикант, що давав у Стайні Опері та Балету концерт шість днів тому. У нас уже навіть є портрет цього мерзотника, його намалював дракон Інокентій Карлович, до речі, він зараз поряд зі мною... Так... Гаразд, зараз прибудемо, - поклавши слухавку, Папірусюк обернувся до дракона: - Його Величність запрошує мене і вас прибути в замок. Думаю, король хоче особисто подякувати вам за таку вагому допомогу.

Варлаам Оникійович був доставлений у замок на міліцейському мотоциклі, а Інокентій Карлович перемістився туди повітрям.

Кружачи з розчепіреними крилами над королівською обителлю, він побачив, як у ворота в'їжджає мотоцикл із Папірусюком у колясці, потім здійснив посадку у дворі замку біля вольєра з лисицями.

Жорик Дев'ятий у незмінній пластмасовій короні сам вийшов з апартаментів у двір, щоб зустріти гостей і скоріше дізнатися про всі подробиці.

На запрошення короля Варлаам Оникійович та Інокентій Карлович присіли поряд із монархом на лаву під розлогим волоським горіхом.

- Ну, то дайте ж мені подивитися на цього лиходія! - попросив Його Величність, а глянувши, вигукнув: - Я його бачив! Я з ним спілкувався! Я хотів у нього купити квитки на той концерт, а він мені відмовив.

- Отже, Ваша Величносте, на цей момент нам відомо таке, - інформував монарха схожий на Коція Безсмертного міліціонер. - Цей тип, мабуть, вирішив доставити у Великий Світ яйце дракона. Дізнавшись, що у в'язниці останні дні ув'язнення відбуває безпринципний карний злочинець Бандюга, здатний вчинити злочин проти батьківщини, цей тип написав йому листа з пропозицією утнути крадіжку і обітницею добре за це заплатити. Бандюга, мабуть, йому відповів, що згоден. Цей йому написав, що чекатиме його біля дверей в'язниці. Видаючи себе за музиканта, домовився з адміністратором Стайні Опері та Балету про концерт у день виходу Бандюги, замовив у друкарні афіші та розклеїв їх містом. І вісімнадцятого вересня, о шостій тридцять ранку Бандюга виходить із в'язниці, а біля дверей його вже чекає цей тип. Цей тип викладає Бандюзі план викрадення: треба вкрати, мовляв, муляж драконячого яйця в краєзнавчому музеї, а потім непомітно підмінити цим муляжем справжнє яйце в Абрикосовій печері, щоб дракони не відразу помітили пропажу. Домовилися зустрітися завтрашнього ранку на залізничному вокзалі, де, якщо злочин пройде успішно, Бандюга віддасть замовникові яйце, а той йому гроші. Після цього Бандюга пішов "брати" музей, а цей тип - на перехрестя Гоголя-Шекспіра продавати квитки на свій

концерт, щоб цими грішми розплатитися зі злодієм. Вкравши воскове квазіяйце, Бандюга перемістився в Каменіану і почав чекати можливості непомітно проникнути в Абрикосову печеру. За кілька годин така можливість з'явилася: до Абрикосових печер прямувала група туристів-ченців. Злодій під приводом, що в нього немає ліхтарика для огляду цих печер, напросився оглянути їх разом із ченцями і, загубившись у юрбі цих туристів, проникнув у печеру. Поки ченці говорили з драконією Агнесою, Бандюга поклав непомітно в її гніздо несправжнє яйце, а справжнє заховав у своїй сумці. Потім як ні в чому не бувало після екскурсії покинув ченців і, мабуть, повернувся до Жорикбурга. Наступного ранку на вокзалі цей тип одержав від Бандюги сумку з яйцем і розплатився грошима, вирученими за концерт. І відразу ж поїздом поїхав у Великі Дрібки, щоб скоріше втекти до Великого Світу. І йому це вдалося б, якби ви, Ваша Величносте, не опинилися за щасливим збігом у цей час у Каменіані і не дали своєчасної вказівки встановити пост біля Державних Дверей. І коли цей тип під'їжджав до Великих Дрібок, цей пост був установлений. Діставшись на таксі до Дверей, цей тип побачив міліціонерів, які обшукували всіх, хто виходить у Великий Світ, і, мабуть, зрозумів, що крадіжка виявлена і міліція шукає яйце. І, не зумівши покинути королівство, повернувся з яйцем до Великих Дрібок... От і все, що мені відомо, Ваша Величносте.

- Ну тепер, коли маємо його портрет, - заговорив рудобородий вінценосець, - пошук спрощується. Потрібно розтиражувати це зображення під заголовком "Розшукується злочинець" і вивісити ці плакати в різних населених пунктах. Я особисто попрошу пресу, щоб це зображення було надруковане в газетах і журналах. Завдяки цьому громадяни, які знають його місцеперебування, повідомлять про це міліцію чи самі його затримують. Таким чином, ми повернемо яйце вашій сестрі, Інокентію Карловичу. А цього лиходія викинемо у Великий Світ подалі від Державних Дверей, після того, звичайно, як чарівник зітре в його мозку всю пам'ять про Терентопію. Користуючись нагодою, приношу вам мою велику королівську подяку; і вам, Варлааме Оникійовичу, за розслідування, і вам, Інокентію Карловичу, за портрет.

- Служимо рідному королівству! - дуєтом відповіли детектив та дракон.

ЩОСЬ СОРОКОВЕ. Нюхання дороги

Можна собі уявити, як жваво повернувся я у свій рідний край.

Ернст Т. А. Гофман, "Життєві погляди кота Мурра".

- Цікаво тільки, куди він подівся. Розсудите самі: виходить, от отут він зробив останній крок, а куди ж, відповідайте Христа заради, ступнув потім? Адже тут більше немає ніяких відбитків?

Карел Чапек, "Сліди".

13 - 18 жовтня 1995 року.

Ліва півкуля авторського мозку, прочитавши заголовок цього розділу, говорить:

- Ти, пане Авторе, у щосі тридцять п'ятому "Єдинорогарський колгосп" надав читачеві великі цитати з мемуарів барона Річарда Неголеного, і повідомив, що надруковані ці мемуари під заголовком "Я пам'ятаю запах доріг..." А цей розділ називається "Нюхання дороги". Чи означає це...

- Розумію, що ти хочеш запитати, - перебиває Автор, - і відразу відповідаю: ні, тут дороги нюхатиме не барон Річард Неголений, а інша істота.

Отже, у селі Заповідні Прищі Лицар Півної Кружки одержав телеграму, де батьки його коханої Естер повідомляли, що вона зникла.

- Як так - зникла?! Треба терміново повернутися до столиці й усе з'ясувати. Може, вона потребує допомоги. Це лицарський обов'язок, - викликнув Річард Левове Копито, коли напарник показав йому телеграму.

- Так, я поспішу в Жорикбург, а ти отут сам, без мене... - стривожено замурмотав Мгобокбекбе, але Річард перебив:

- Ні, домовилися мандрувати вдвох, виходить, і повернемося вдвох. Яйце нікуди з королівства не дінеться, раз є міліцейська митниця біля Державних Дверей; рано чи пізно воно буде знайдено. Але якщо дівчині загрожує небезпека, не дай Боже, звичайно, то її порятунок - справа важливіша, ніж пошук яйця!

У телеграмі, яку Левове Копито зібрався відправити королю, він відразу приписав, мовляв, через обставини що склалися, вони припиняють пошуки яйця й терміново вертаються до столиці.

Відправивши цю телеграму, лицарі вибігли з телеграфу, підхопилися на Тутанхамона з Ігорем Святославичем і поскакали із Заповідних Прищів назад у Жорикбург.

За пару хвилин потому телеграфний апарат почав вистукувати нове послання, адресоване Мгобокбекбе Зямалаговичу Гальбі:

"ЧЕКАТИМУ В МІСТІ БЕЗБАШТОВОМУ ЗАМКУ НА ГОЛОВНОМУ МАЙДАНІ КМ ТЕРМІНОВО ПРИЇДЬ КМ ПОДРОБИЦІ ПРИ ЗУСТРІЧІ КРП ЦІЛЮЮ КРП ЕСТЕР".

Телеграфіст вискочив зі стрічкою за адресатом, але того вже й слід загув.

* * *

Тутанхамон і Ігор Святославич жваво переміщали наїзників крізь ліс, повз товсті дуби, зморшкуваті неосяжні стволи яких закутані в смарагдовий оксамит мохів (може, саме через це цю пушу назвали Оксамитовою?).

І приблизно за годину перемістилися до села Твердопупівки, де лицарі знову зустрілися зі головою Солопієм Кузькузькузьменком.

Мгоцько та Річард повідомили Солопію, що страшний дух, якого вони справді зустріли дорогою до Заповідних Прищів, назавжди залишив Оксамитову пушу, тому можна, нічого не боячись, знову їздити до Заповідних Прищів короткою дорогою.

Голова зрадів, заявив, що зараз організує з цього приводу мітинг з наступним банкетом, а один із його синів знімав лицарів фотокамерою "ФЕД-5".

Лицар Півної Кружки та лицар Левове Копито від участі в мітингу та банкеті відмовилися, мовляв, нема коли, поспішаємо, і, покинувши Твердопупівку, поскакали

до села Незграбного.

Мітинг у Твердопупівці, проте, відбувся. На ньому мешканці з ентузіазмом сприйняли інформацію про вигнання страшного духа і можливість відновлення найкоротшої дороги до сусідів, і ухвалили встановити в селі пам'ятник двом лицарям Напівкруглого Столу, які вчинили цей подвиг.

* * *

Коні – не автомобілі, а живі істоти, їм потрібний відпочинок.

Та й верхогони – не те що їзда в затишному автомобільному кріслі, тому відпочинок потрібен і вершникам.

У зв'язку з чим Мгоцько з Річардом поверталися до столиці не так швидко, як їм хотілося б.

І все ж таки від Заповідних Прищів до Жорикбурга вони рухалися швидше, ніж від Жорикбурга до Заповідних Прищів, бо тепер переміщалися не зигзагами від одного населеного пункту до іншого, із затримками для опитувань, а найкоротшим маршрутом.

Проте на повернення їм знадобився не один день.

Ми ж, безцінний читачу, тим часом їх покинемо, щоб з'ясувати, що відбувалося в Жорикбурзі, які такі події змусили Іцхака та Маргариту Гільденштернів надіслати Лицареві Півної Кружки ту тривожну телеграму про зникнення доньки.

Естер зникла 13 жовтня, того дня, коли Мгобокбекбе отримав від неї останню телеграму.

Вранці, як завжди, пішла на заняття до університету, а ввечері із занять не повернулася.

Звичайно, і раніше, як читач знає, траплялося, що вона не поверталася і ночувала не вдома, але в цих випадках вона обов'язково телефонувала додому, щоб батьки не турбувалися. А тут не зателефонувала. Тому Іцхак із Маргаритою захвилювалися.

Вранці чотирнадцятого Естер до корчми теж не навідалася, і стривожений батько поспішив до університету. Там від однокашників доньки дізнався, що вчора вона була на заняттях, а сьогодні на заняття не з'явилася. Одна зі студенток розповіла, що вони разом із Естер учора поверталися із занять. Як завжди, крокували проспектом Григорія Сковороди, потім та студентка збочила на вулицю Яна Потоцького, де вона жила, а Естер продовжила пересуватися проспектом Сковороди до вулиці Франсуа Рабле, до корчми "Під Рятівною Мухой". До домівки їй залишалося лише пройти два квартали. Але до свого житла вона так і не дійшла...

Повернувшись у корчму, Іцхак повідомив про все це дружину. Це повідомлення почув Вакула Охрімович Нетребенько, що там снідав. Він сказав:

– А я її вчора бачив.

– Де? – викликнули стривожені батьки.

– А от якраз на проспекті Сковороди. А конкретніше – на перехресті проспекту з вулицею Арістофана. Вона стояла там із Мгобокбекбе.

– З ким?! – вразилися Гільденштерни.

- Із Мгобокбекбе! Я теж здивувався. Я подумав: може, драконяче яйце вже найшлося, експедиція закінчилася, і він повернувся в столицю. Хотів у нього самого спитати, але він так на мене глянув, що я зрозумів - я отут третій зайвий, заважаю закоханим; тому нічого питати не став, а тільки сказав їм: "Привіт!", і прошигнув повз. А Естер була така замислена, що навіть не привіталась. Втім, я й сам останнім часом замислений, занурений у себе й неуважний, бо міркую над новим винаходом...

- Коли це було? - перебив винахідника корчмар.

- Можу сказати з точністю до хвилини: рівно о п'ятнадцятій нуль нуль. Бо того самого моменту куранти на "Згущенці" пробили час і заграли "Політ паровоза"...

(На проспекті Сковороди, між вулицею Потоцького, що його перетинала, й вулицею Арістофана, красувався будинок банку "Згущенка". "Згущенкою" цей банк, напевно, був названий за те, що в ньому, як, втім, і в інших банках, збиралися, концентрувалися, так би мовити, згущалися гроші. На фасаді "Згущенки" був великий годинник-куранти, який щогодини повідомляв час приємним дзенькотом, після чого видзвонював популярну мелодію. Причому кожній годині відповідала своя мелодія, тому людина могла визначити час, навіть не встигнувши порахувати кількість ударів. Наприклад, о дванадцятій годині звучала мелодія "Пісні про те, чого в цій пісні немає", о тринадцятій - "Рояль у кущах", о чотирнадцятій - "Балада про лицаря Адама...", о п'ятнадцятій - "Політ паровоза", о шістнадцятій - "Дві неголені корови" і т.д.)

- Пройшовши повз Естер із Мгобокбекбе, я наздогнав Іполита Четвертого, який ішов спереду й призупинився, чекаючи на мене, - продовжив коваль Нетребенько, - став йому розповідати про новий винахід, ми звернули на вулицю Яна Потоцького, оскільки патріарх, як і я, ішов у напрямку...

- Але цього не може бути! - викликнула, перебивши, Маргарита Гільденштерн, тобто дружина Іцхака й мати Естер. - Я сьогодні ранком одержала від Мгобокбекбе телеграму, поки ти, Іцхаку, був в університеті. Він перебуває в селі Бритих П'ятках, а не в Жорикбурзі! От телеграма.

- Але я ж бачив його так близько, як бачу вас! - здивувався Вакула Охрімович. - Якщо там був не Мгобокбекбе, виходить, хтось дуже на нього схожий.

- Один, дуже на нього схожий, лежить у могилі на Старому міському цвинтарі, - пробурчав Іцхак. - Треба опитати усіх родичів та знайомих, до яких вона могла направитися. А ви, Вакуло Охрімовичу, явно помилилися.

(Отут стрепенулася Ліва півкуля авторського мозку:

- Я пам'ятаю: Нетребенько дійсно зустрів Естер із Мгобокбекбе на тому перехресті... От цитата із тридцять другого щося "Карти на стіл":

"Прямуючи проспектом Сковороди, нова людина біля перехрестя цього проспекту з вулицею Арістофана зустріла кохану, яка йшла назустріч, повертаючись додому з занять. Вони обнялися, поцілувалися, і Лицар Півної Кружки тут же, біля перехрестя Сковороди і Арістофана, став повідомляти їй новини. У цей момент повз проходив коваль Вакула Охрімович Нетребенько, який, звичайно, привітався з парочкою і запитав, що нового чути. І його Мгобокбекбе повідомив про

близький початок експедиції. Коваль побажав лицареві знайти драконяче яйце та скоріше повернутися... Нетребенько продовжив свою путь. А парочка пішла в лицарський гуртожиток..."

Але це трапилося не тринадцятого, а шостого жовтня.

- Мабуть, Нетребенько переплутав дати, - припускає півкуля Права. - Він і сам зізнався, що став розсіяним через зосередженість на новому винаході. Адже переплутав, правда? Помилився? Ну, відповідай! - термосить Права півкуля Автора.

- А от візьму і не відповім. Поки. Для інтриги, - засмучує нетерплячі півкулі капосний Автор.)

У процесі опитування тих, до кого могла вирушити Естер, Іцхак увечері цього ж дня, 14 жовтня, зателефонував і в Королівський замок - найкращій подрузі дочки, принцесі Зіночці.

(Якщо уже тут згадано "королівське гніздо", Автор зауважує у дужках, що поки ми з тобою, безцінний читачу, були відсутні, спостерігаючи за мандрівками лицарів, у Жорикбурзі відбулися події, варті твоєї уваги. Дві з цих подій мали місце у королівській родині. Подія перша: несподівано завагітніла принцеса Зінуля, старша дочка короля з королевою, у зв'язку з чим вона зібралася вийти заміж за батька майбутньої дитини. І потім з'ясувалося (друга подія), що і її мати, королева Зінька Одинадцята, опинилася в аналогічному становищі, з тією різницею, що виходити за батька дитини не збиралася. Оскільки й так давно вже в цьому шлюбі перебувала. У зв'язку з чим проступилася надія, що у короля з'явиться спадкоємець чоловічої статі, а у принцес - братик.)

Зіночка про зникнення подруги нічого не знала.

Почувши цю новину, вона стривожилася і, вибігши з замку, поспішила до корчми "Під Рятівною Мухою", бажаючи хоч чимось допомогти Гільденштернам у пошуках.

Принцесу, що бігла вулицею Франсуа Рабле, переслідував якийсь таємничий чоловік. Автор міг би поінтригувати читача і таємницею цього переслідувача. Але оскільки в Терентопських хроніках і без того вже таємниць вистачає, то Автор відразу переслідувача викриє. Як написав Лоренс Стерн у своєму романі "Трістрам Шенді":

"Марно було б надавати тут свободу уяві читача: щоб побудувати гіпотезу, яка задовільно пояснювала б становище, що склалося, йому довелося б відчайдушно поламати собі голову, - хіба тільки голова в нього така - якої не було ще ні у одного читача до нього. - З якої ж статі буду я піддавати випробуванню або мучити читача? Адже це моя справа, я все і поясню".

Цей загадковий тип, що йшов слідами Зіночки, був лише охоронцем принцеси, про якого сама принцеса і не здогадувалася. Після нападу п'яного Бандюги на Зіночку король доручив трьом охоронцям по черзі супроводжувати молодшу принцесу за межами Королівського замку, але так, щоб сама принцеса не помітила цього супроводу. А якщо, мовляв, Зіночці знову загрожуватиме небезпека - захистити її під виглядом випадкового перехожого. Король тримав охорону потай від охоронюваної, бо боявся, що дочка може зацікавитися: а які такі причини змусили його вдатися до таких заходів безпеки, почати з'ясовувати і зрештою докопатися до правди про те, що вона вбила

людину (якщо такого бандита та гвалтівника можна називати гордим словом "людина"), що може зашкодити її душевному здоров'ю.

Пересуваючись вулицею Франсуа Рабле від Королівського замку до корчми "Під Рятівною Мухой", Зіночка та її охоронець пройшли, звичайно, і повз Стайню Опери та Балету. (І цей факт Автор вважає приводом, щоб у дужках повідомити читачеві ще одну жорикбурзьку новину. Труп Стайні Опери та Балету, нарешті повернувшись після чотиримісячних гастролей королівством, вже порадувала столичних меломанів двома прем'єрами, підготовленими під час гастролей. Бо працьовиті служителі цього театру, у вільний від представлень у різних містах устояного репертуару час, вчиняли репетиції новинок. Цими новинками були дві опери: одна старовинна, а друга новітня, сучасна. Стародавньою оперою була "Королева фей", складена в 1692 році англійським композитором Генрі Перселлом, але не за мотивами епічної поеми Едмунда Спенсера "Королева фей", як можна подумати, а за мотивами комедії Вільяма Шекспіра "Сон літньої ночі". А сучасною оперою була "Полювання на Снарка", складена в 1986 році англійським же композитором Майком Баттом за мотивами однойменної епічно-абсурдної поеми Льюїса Керролла.)

Ісак Маркович та Маргарита Михайлівна Гільденштерни займалися пошуками доньки, а не роботою в корчмі, тому хотіли корчму на цей час закрити. Але кухарі та разношики переконали їх не робити цього, пообіцявши, що докладуть усіх зусиль, щоб цей пункт громадського харчування нормально функціонував навіть без опіки господарів. Тому, хоч батьки Естер своєю корчмою геть не займалися в ці тривожні дні, "Під Рятівною Мухой", як і раніше, тусувалися і пригощалися гості.

Коли принцеса Зіночка примчала до будинку подруги, батько Естер у куточку корчми, як то кажуть, "сидів на телефоні", а матері тут не було – вона поїхала до своєї двоюрідної сестри дізнатися, чи не навідувалася туди донька.

Але першим, кого побачила дочка короля, відчинивши двері під барельєфом комахи, був не Ісак Маркович, а фермер Христофор Оладьєв, більш відомий під прізвиськом Наполеон, та два працівники, які найнялися до нього за оголошенням на період збиральних жнив і інших осінніх робіт. Нині вони доставили до столиці кілька центнерів цукрових буряків і вигідно збули цю сировину тутешньому цукровому заводу.

Тепер, після трудового дня, поповнювали сили за допомогою їжі та відзначали вдалу угоду за допомогою напоїв. Частину цукрових буряків, вирощених цього року, Наполеон вирішив залишити на банани і вже домовився з магом Глечиком: за тиждень з невеликим цей маг навідається на ферму Оладьєва, щоб перетворити звичайний коренеплід на екзотичний фрукт.

Один із працівників Наполеона був лисуватий і носив у роті металевий зуб... Ага, безцінний читачу, ти вже подумав, що це і був той яєчний шахрай, якого розшукували міліція та лицарі. А от і ні. Це був зовсім інший чоловік, на Траляляліні анітрохи не схожий: великоносий, високий, худий, жилавий. Другий працівник, більш вгодований, був схожий чи то на хіпі, чи то на православного попа: його голова обросла довгим, до

плечей, волоссям, пишними вусами та окладистою бородою. Крім рослинності був на ній і промисловий виріб – круглі окуляри з тонованими скельцями. Наполеон же, як і раніше, був худим і пухнастоголовим, наче кульбаба.

– До речі, звідки у Христофора Оладьєва це прізвисько? – питає раптом Автор Ліва півкуля його мозку. – Що спільного у цього фермера з французьким імператором? Зовні вони анітрохи не схожі.

– Імператором? Яким ще ім... А! Ні! Бонапарт тут зовсім ні до чого, – вигукує Автор. – Справа в тому, що Христофор Оладьєв був природженим селянином, і фанатично любляв польові роботи, просто обожнював. Навіть коли він був колгоспником у колгоспі "Заповіти, алича", Христофор проводив у колгоспних полях більше часу, ніж вимагала колгоспна дисципліна. А коли став фермером, а поля стали його приватною власністю, то й поготів...

– Колгосп "Заповіти, алича"? Безглузда назва, – зауважує Ліва. – Напевно, хтось із терентопців у нас, у Великому Світі, почув назву "Заповіти Ілліча", в минулі часи дуже поширену, але не розчув як слід і перекручено переніс на терентопський ґрунт.

– Напевно, – погоджується Автор. – Через те, що в полях Христофор проводив більше часу, ніж удома, його дружина на запитання: "Чи вдома господар?" зазвичай відповідала російською мовою (бо мала, як і сам Христофор, російське коріння): "На поле он". От із цієї постійної відповіді "На поле он" та "На поле он" і виникло прізвисько На-поле-он чи Наполеон.

– Тьху! Це вже нестерпно! – обурюється Права півкуля. – Читачеві не терпиться дізнатися, що трапилося з Естер, а ти, пане Авторе, замість того щоб чітко і прямолінійно викладати сюжет, ухиляєшся убік і засмічуєш мізки читача абсолютно сторонніми теревеннями, то про прем'єри в оперному театрі, то про фермера та його працівників, яких тут взагалі можна було навіть не згадувати. Читач може подумати, що ти з нього просто знущаєшся. Або визнати подібні ухилення ознакою твого літературного непрофесіоналізму і навіть обізвати тебе графоманом.

– Читач може обзивати мене і графоманом, і герцогоманом, і барономаном, і лицароманом, оскільки я у цій своїй книзі дійсно пишу і про графів, і про герцогів, і про баронів, і про простих лицарів, – жартує Автор.

– До того ж, – продовжує півкуля, – якщо тобі закортить опублікувати цю твою писанину, редактор усе одно вилучить усі зайві базікання, бурчачи: "Стислість – сестра таланта".

– Мені вже набридло відповідати на ці твої репліки, – відмахується Автор. – А щодо названої класичної цитати мені пригадався чотиривірш терентопського поета Франческо Губанедурського "Талант":

Стислість – сестра таланта.

Так Чехов сказав бездоганний.

Я стислий! Не те, що Данте!

Три букви всього. На паркані.

Отже, принцеса Зіночка, увійшовши до корчми, попрямувала повз стіл, за яким

трапезували Наполеон з працівниками, в кут, де мучив телефонний апарат тато Естер.

Королівська дочка, присівши поруч, вивідала в Ісака Марковича всі подробиці зникнення подруги, відомі йому на цей час. Почувши, що вчора коваль Нетребенько зустрів Естер з людиною, яку він прийняв за Мгобокбекбе, принцеса запитала:

- А ви впевнені, що то був не Бандюга?

- Так Бандюга ж помер, ударившись сп'яну скронею об цеглину, і похований на Старому міському цвинтарі. Ти хіба не знаєш? - запитав корчмар.

- Знаю. Але й ви знаєте, що деякі мертв'яки мають звичку вилазити зі своїх могил. Ви самі таких тут частуєте, - аргументувала Зіночка.

- Вампір? - задумався Ісак Маркович. - Ні, вампіри вилазять із могил ночами, а Вакула Охрімович зустрів Естер з тим хлопцем серед білого дня.

- А може, в якихось особливих випадках вампіри можуть виходити з могил і вдень, дотримуючись, звичайно, тінистих місць, тим більше - в одязі, що закриває їх від сонячних променів, - припустила принцеса. - Треба перевірити усі версії.

- Сподіваюся, ця версія є хибною. Бандюга і без того був виродком, а якщо до того ж став і кровопивцем... Але перевірити треба, - погодився корчмар.

Він встав і подивився графік-календар, що висів на стіні, де були відзначені дні виходу вампірів з могил і склепів.

- Розпитаю графа Дриґала, похованого на тому ж Старому цвинтарі, - продовжив Ісак Маркович. - Він напевно знає: Бандюга простий покійник чи вампір. Але граф із колегами навідаються до корчми лише за півтори тижні. Чекати ніколи. Прийдеться мені самому навідатися до нього в склеп.

Якби в цей момент у корчмі був присутній і чув цю бесіду завсідник Акмус, він відкинув би цю версію і поінформував би Іцхака і Зіночку, що ще в морзі ясновидець Гліб Цвях просканував труп Бандюги ясновидінням і точно встановив, що той звичайний небіжчик, а зовсім не упир. Але Акмуса в корчмі не було, він підійшов пізніше. І корчмар вирішив не гаючи часу вирушити на цвинтар.

- Інша версія: у покійного Бандюги є брат-близнюк... - сказала королівська дочка, теж підводячись. - Може, Роженкранци усиновили одного близнюка, а іншого всиновив хтось інший. Втім, буває, що брати дуже схожі, навіть не будучи близнюками. Поки ви, Ісаку Марковичу, опитуватиме на цвинтарі графа Дриґала, я змотаюся в корчму "Під Мідним Забралом" і випитаю у Роженкранців: що вони знають про народження і кровних родичів усиновленого.

Сказавши це, Зіночка покинула корчму "Під Рятівною Мухою", а слідом за нею вийшов і один із відвідувачів, який під час розмови принцеси з корчмарем за сусіднім столиком нібито читав забуту кимось газету "Тьху!" (Не хвилюйся, читачу: це був той самий таємний охоронець принцеси).

* * *

Іцхак Маркович, щоб не спокусити вампіра власною кров'ю, бо граф Дриґало, напевно, знемагає в склепі від спраги, збігав до найближчої аптеки, купив там дві плитки гематогену та три літри фізіологічного розчину, і на його основі виготовив кров

сурогатну – коктейль "Кровиночку"; нагрітий до сорока градусів за Цельсієм напій налив у великий термос і з цим частуванням вирушив у гості до покійника.

Гільденштернові не доводилося раніше бувати в склепі у графа Дриґала, але біля входу на Старе кладовище розташовувався стенд зі схемою цвинтаря, де були вказані всі склепи і могили (як тільки з'являлося нове поховання, воно відразу заносилося на схему), тому корчмарю не довелося блукати в пошуках.

Дорогою до склепу сім'ї Дриґало він зробив невеликий гак, щоб кинути погляд на могилу Бандюги.

Жодних слідів, котрі вказували б, що з могили вилазили, Ісак Маркович не виявив. Але, може, вампіри вміють не залишати таких слідів. Могилу прикрашав камінь, на якому був напис: "Федір Мойсейович Роженкранц. 17. III. 1972 – 20. IX. 1995" та фотографії покійного. На двох знімках Бандюга був у смугастій тюремній робі зафіксований в анфас та профіль. То були тюремні фото з його кримінальної справи. Жодних інших знімків дорослого Бандюги, крім тюремних, в наявності не було. Звичайно, ретушер міг би замінити тюремну робу цивільним костюмом та білою сорочкою з краваткою, але в Терентопії не заведено зловживати ретушшю, спотворюючи правду.

Коли корчмар наближався до потрібного склепу, двері в цій споруді раптом відчинилися і звідти з'явилася людиноподібна постать із рогами на голові.

– Що за чорт! – здивувався Гільденштерн.

Хоч він, звичайно, не вірив у існування чортів, а вампіри рогів не мають, корчмареві стало на секунду моторошно.

Вечірні сутінки заважали як слід розглянути істоту. Але коли рогатий перемістився ближче і Ісак Маркович його розгледів, оторопілість злиняла: те, що корчмар прийняв за роги, було лише блазенським ковпаком з бубонцями.

Так, це був королівський блазень Альфред Ромуальдович Вареник.

Але тепер він мав зовсім інший настрій, ніж той, який ми спостерігали, читачу, в Королівському замку. Тепер він не виглядав похмурим песимістом, тепер він задумливо посміхався і випромінював радість, справляючи враження щасливого індивіда та хронічного оптиміста.

Корчмар сказав йому:

– Доброго вечора, добродіє блазню. Ви теж були у графа Дриґала? І я до нього.

– Здрастуйте. Так, я до нього у справах видавничих, як до члена редколегії газети "Темний шлях", – відповів блазень, поправляючи портфель під пахвою.

– А. А я з приватного питання.

– Бажаю удачі.

– І вам того ж.

Життєрадісний блазень, бадьоро насвистуючи, пішов, а гарний корчмар ввічливо постукав у двері склепу, прикрашені поштовою скринькою, відчинив двері і став спускатися цегляними сходами, повідомляючи мешканцю-небіжчику:

– Графе, це я, корчмар Іцхак Гільденштерн. Доброго вечора. У мене до вас є

термінове питання... До речі, я тут прихопив термос із коктейлем "Кровиночка", якщо бажаєте.

- Ласкаво прошу, Ісаку Марковичу, - почувся голос мерця.

У склепі було не те щоб дуже світло, але й не зовсім темно - це підземелля освітлювалося двома джерелами світла: акваріумом, точніше освітлювальним приладом, що висвітлював підводну флору та фауну, і мерехтливим монітором комп'ютера.

Кинувши погляд на акваріум, корчмар зіщулився: серед мальовничих заростей водяної папороті, валіснерії, анубіасу, гігрофіли, кабомби, глечика, стрілолиста та інших акваріумних рослин звивалися жирні чорні хробаки-кровососи. Окрім рослинності та п'явок, у скляній кубічній посудині красувалася і невелика скульптура, що виглядала розпухлим утоплеником.

- За "Кровиночку" дякую, але я вже ситий, - казав вампір, що сидів перед комп'ютером, - мене тільки-но блазень Вареник почастував свіжою кров'ю. Ні, не своєю, а єдинорожою з міської бійні. Втім, зараз до мене навідається колега Яничаров, він від "Кровиночки" не відмовиться.

- Я його зустрів, не Яничарова, а Вареника. Судячи з його сяючого вигляду, ви взяли в друк його нові твори, - припустив Гільденштерн, продовжуючи розглядати житло покійного графа.

Склеп був малогабаритною кімнаткою з цегляними стінами, причому в трьох стінах цегла була стародавня, потемніла від часу, а четверта стіна виглядала новобудовою. У цій новій стіні та в одній із старих були двері. Обидві ці двері теж виглядали зовсім свіжими. Крім столу, за яким сидів упир і на якому нагромаджувалися комп'ютер з монітором, комп'ютерна література, дискети й інше прогресивне барахло, в цьому цвинтарному приміщенні були: тумбочка, що містила в собі відеокасети і тримала на собі телевизор із відеомагнітофоном; прочинена шафка, в якій виднілася спортивна форма, волейбольний м'яч і аналогічна сітка; згаданий акваріум із інвентарем акваріуміста; купа якихось папок, мабуть, рукописів; чотири стільці; труна, в якій покійник, мабуть, віддавався пасивному відпочинку... Труна, треба зазначити, виглядала досить грайливо і життєрадісно. Оскільки зовні була обклеєна фотографіями неодягнених красунь із журналу "Гарнюзізм!"

- Ні, цього разу я йому відмовив. Його нові вірші нам за тематикою не підходять. Я йому одразу сказав, що у нас ще старих його віршів повно, а він каже, мовляв, старі не друкуйте, вони погані, а візьміть нові. А нові зовсім з іншої опери, так би мовити. Одні початки чого варті: "Малюк був дитятко веселе й людинка хоч куди діввак...", "Реве та стогне щось надворі, а у кімнаті спить дитя...", "Садок вишневий коло хати, в садку в колисці спить малюк...", "Малюки, смокчіть ви цицьки, та й лягайте спочивать...", "Ой там на горі немовля спить...", "Ой на горі люлі дві...", "Смокче соску, смокче млосно, слина опадає...", "Ой горщик чий стоїть...", "Ой під вишнею, під черешнею та й лежало немовля, грало брязкальцем...", "День який сонячний, ясний, безхмарний, видно, хоч діток роди...", "Дивлюсь на колиску та й думку гадаю, що гарне життя, і що суму

немає...", і так далі на пологову тематику. Я йому сказав, мовляв, газета "Темний шлях" висвітлює тему смерті, а не навпаки, тому такі вірші не вписуються в тематичний формат нашого видання; мовляв, ми краще його старі вірші продовжимо друкувати. Втім, незважаючи на відмову, він залишився життєрадісним. Вперше бачу його таким життєлюбом... Та що ви стоїте, Ісаку Марковичу, сідайте.

- Спасибі. У мене до вас, графе, таке запитання: приблизно місяць тому тут був похований такий Федір Роженкранц. І я хотів би знати - він простий мертв'як чи вампір.

- Ні-ні-ні, не вампір. Я всіх вампірів у столиці та передмісті знаю; знаю навіть вампірів з інших областей королівства, не всіх, але багатьох. Це простий, пересічний, банальний мертвий труп.

- Ви впевнені?

- Ікло даю. Стовідсоткова гарантія. А чому ви вирішили, що він упир?

- Та в мене донька загубилася, Естер, і її останній раз бачили вчора о п'ятнадцятій нуль нуль на вулиці з людиною, ніби дуже схожою на цього покійника, от я і вирішив перевірити.

- Ну, о п'ятнадцятій годині ще занадто світло; якби навіть він і був вампіром, у такий час вулицями не вештався б. І примарою той, з ким вона була, не може бути: за такого освітлення привид був би невидимцем. Це, напевно, був простий живий гомо сапієнс... До речі, про освітлення. У голлівудських фільмах сонячне світло вампірів спопеляє чи роз'їдає наче кислота, тому вони, мовляв, і бояться сонячних променів, ха-ха-ха. Сонячне світло упирям неприйнятне, так само, як живим неприйнятне занурення у фекалії, але щоби спопелити і роз'їдати... Це такий самий абсурд як і те, ніби живий, укушений упирем, сам стає упирем; або те, що упирі, мовляв, не відображаються в дзеркалі, ха-ха-ха. Мене ніякі упирі за життя не кусали, а з тих живих, кого я кусав після смерті, ніхто не став упирем, бо вампірами насправді стають ті, у кого до того є схильність від народження, а не ті, кого вкусили. І в дзеркалі я відбиваюся не гірше за вас. Чого тільки не вигадують письменники з кіношниками. Мені мій нащадок граф Леонід Кучерявоногий два роки тому подарував відеокасети з такими фільмами у комплекті з відеомагнітофоном та телевізором. А торік він подарував мені комп'ютер. Я вже настільки при звичаївся до комп'ютерних ігор, що сам створив нову гру, називається "Суперупир". От, дивіться.

Гільденштерн глянув на екран монітора, куди вказав Дриґало. Там метушилися анімаційні фігурки: чоловічок з великими іклами намагався вкусити за шию чоловічка без іклів, а той намагався простромити ікластою кілком.

- Суть гри в тому, що граючий повинен продегустувати кров найбільшої кількості живих людей і при цьому ухилитися від осикового кілка, срібної кулі, сонячних променів і часникових випарів. У "Суперупирі" п'ять рівнів складності. Моїм сусідам-упирям поки що вдається дійти лише до третього. Ех, шкода, у нас у королівстві немає Інтернету; я б відкрив в Інтернеті парочку сайтів: з вампіризму та декоративного п'явкарства. До речі, можу вам, Ісаку Марковичу, запропонувати молодих п'явок,

задарма.

- Ні, графе, п'явок мені не треба. Ви, графе, дуже розумна і прогресивна людина. Навіть серед молодих жителів королівства поки що дуже мало таких, хто вміє користуватися комп'ютером і тим більше створювати комп'ютерні програми. А ви, будучи уродженцем вісімнадцятого століття, умудрилися освоїти нове досягнення науки Великого Світу.

Вампір від такої похвали навіть трохи засоромився...

Дехто може заперечити, мовляв, вампіри не можуть соромитися і стидатися, оскільки є мерцями, а "мертві сорому не ймуть". Автор заперечить: це залежить від того, наскільки трупи мертві. Якщо вони мертві лише на сто відсотків, як вампіри, то можуть і соромитися і стидатися. Ну а якщо мертві на всі сто п'ятдесят сім відсотків, як звичайні небіжчики, то так - цілковиті безсоромники.

- Дякую за консультацію. Побіжу додому: може, дочка вже повернулася і чекає на мене, - сказав корчмар, підводячись. - До речі, а куди ведуть ці двері, якщо не секрет?

- Та який там секрет. Ось ці двері, - вампір показав на стару стіну, - це підземний хід. Ми з упирями цього цвинтаря прорили тунелі, що з'єднують наші склепи та могили, щоб ходити один до одного в гості у будь-який час доби, ігноруючи сонце. А там, - Дриґало тицьнув мертвим пальцем у нову стіну, - там зберігаються мої зотлілі родичі. Адже ви теж не захотіли б співживати з рештками, що розклалися, хай навіть і родичів, от і я відгородився від своїх зовсім мертвих нащадків цією стіною. Цеглою та цементом мене також забезпечив живий нащадок, граф Леонід Кучерявоногий, лицар Напівкруглого Столу, як і я колись. Дякую, не забуває предка. І двері він же...

Тут двері в старій стіні відчинилися, і зі словами: "Я, графе, як ми домовлялися, прийшов обговорити організацію майбутнього волейбольного матчу з дрімпельзябзькою командою "Некрократія"", у склеп увійшов вампір Яничаров, потягнув ніздрями повітря, вигукнув: "Та тут живий!", і мимоволі облизнув ікла.

Одне око вампіра Яничарова було перев'язане чорною стрічкою, як у адмірала Нельсона та фельдмаршала Кутузова. Але цей упир втратив око не в бою, а в нічній прогулянці вулицями міста; мрець втратив око так само, як живі втрачають ключ або гаманець, випустивши їх з кишені, - випустив його з очниці. Одноокий труп розвісив оголошення, що обіцяли нагороду тому, хто знайшов око, але поки ніхто втрачений орган не повернув. Можливо, ранковий двірник підмів око зі сміттям і відправив у сміттєвий бак.

Обвівши єдиною зіницею склеп, вампір Яничаров упізнав живого:

- А, Ісаку Марковичу, доброго ранку.

- Доброго вечора, - відповів корчмар. - Я ту...

- Може, й вечір. У нас тут, у могильному затишку, що ранок, що вечір, усе одно.

Раптом корчмар згадав, що забув надіти викутий майстром Нетребеньком металевий чохол, який не можуть проштрикнути ікла вампірів, що в те пристосування живим людям рекомендується пакувати шию перед спілкуванням з упирями.

- Я тут "Кровиночку" приніс, пригощайтеся, - швидко сказав Гільденштерн,

простягаючи гематоген та термос Яничарову, що втупився єдиним оком у шию корчмаря з погано прихованою жагою.

Яничаров миттєво відкоркував посудину і присмоктався. А Іцхак Маркович, сказавши: "Смачного. До побачення", – заходився підноситися цегляними сходами, поспішаючи покинути обитель прогресивного трупа.

– А термос! – крикнув навздогін граф Дриґало.

– Занесете, коли прийдете до мене в корчму, – крикнув Гільденштерн у відповідь, прикриваючи за собою двері склепу, після чого квапливо припустив додому.

* * *

А принцеса Зіночка так хотіла якнайшвидше розпитати Роженкранців, що, вийшовши з корчми "Під Рятівною Мухою", зловила таксі, хоча до корчми "Під Мідним Забралом" було, що називається, рукою подати, можна було дійти і пішки... Таксі не звичайне, автомобільне, а так зване екологічне – візок, який тягав екзотичний за нашими мірками рикша – "екологічний таксист" – мовлячий єдиноріг Буцефаленко, на ріг якого був нагвинчений набалдашник у вигляді гумової кульки, щоб нікого випадково не поранити вістрям.

(– Його чи то прізвище, чи то кличка Буцефаленко схожа на кличку Буцефал улюбленого коня Александра Македонського, – зауважує Права півкуля авторського мозку. – Той кінь отримав таку кличку, оскільки на його шкірі була пляма, що нагадувала голову бика. Адже Буцефал у перекладі з грецької означає Бикоголовий. Невже й на шкірі єдинорога-таксиста була така пляма?

– Наскільки знаю, ні, – відповідає Автор. – Можливо, прізвисько єдинорога пов'язане з тим, що голови биків та голови єдинорогів мають спільну рису – наявність рогів. Хоча кількість рогів та їхня форма у цих парнокопитних різна.)

– До корчми "Під Мідним Забралом", – вигукнула Зіночка, схоплюючись на візок.

– Один шурхотик, – назвав таксу, оцінивши відстань, запряжений єдиноріг.

– Дам два, якщо швидко.

Єдиноріг помчав риссю, з такою швидкістю, яку дозволяли його фізичні можливості та правила дорожнього руху в межах міста. Що засмутило відсталого охоронця принцеси, який змушений був кинутися бігом за екологічним таксі. Переслідуючи цей транспорт, охоронець боявся, що принцеса озирнеться, побачить його біг, і щось запідозрить. Але, на його щастя, Зіночка не озирнулась. Це переміщення тривало не довго, менше трьох хвилин, внаслідок чого колісниця зупинилася біля пункту призначення. Зіночка заплатила єдинорогові Буцефаленку два шурхотики і ввійшла у двері під висячим рицарським шоломом, що трохи хитався від вітерцю. За дуже нетривалий час туди ж ввалився і захеканий охоронець.

У корчмі "Під Мідним Забралом" було малолюдно, бо завсідники – придворні та незалежні лицарі – роз'їхалися шукати яйце дракона.

Почувши від принцеси, що Естер Гільденштерн зникла, Мойсей Соломонович та Берта Петрівна захвилювалися. Вони вже вважали Мгобокбекбе майже своїм сином, а доньку Ісака і Маргарити Гільденштернів майже своєю невісткою, любимою невісткою.

А коли почули, що Нетребенько бачив її вчора з людиною, яку прийняв за Мгобокбекбе, дуже здивувалися.

- От я і прийшла запитати: що ви знаєте про народження Бан... кхе, про народження Федора, вашого прийомного сина, і про його родичів, - продовжила Зіночка. - Чи нема у нього брата-близнюка, або просто брата?

Корчмар Мойша, то навіщось надягаючи на конопате обличчя окуляри, то знову нервово їх знімаючи, почав розповідати.

Ні, вони, Роженкранци, не знають, хто справжні батьки Федора, і не знають, чи є в нього брати або сестри. А от що брата-близнюка немає, це знають абсолютно точно, тому що Мойша розмовляв з акушерками, котрі бачили його народження. Федько тоді народився у матері один. Усиновивши Федю, Роженкранци зажадали дізнатися про його походження. У манюнинському сирітському притулку імені королеви Гаргамели, звідки вони його взяли, їм сказали, що він народився в пологовому будинку міста Манюнинська, і з пологового будинку його перемістили в цей притулок, тим більше що ніяких інших сирітських притулків у королівстві немає. У манюнинський притулок звозяться сироти та підкидьки з усього королівства.

Акушерки пологового будинку (де Федя з'явився на світ) розповіли Роженкранцям, що сімнадцятого березня тисяча дев'ятсот сімдесят другого року до дверей цього медичного закладу підкотив легковий автомобіль, з якого вискочив молодий чоловік, блідий, схвильований. Вбігши в приймальне відділення, він попросив допомогти його вагітній дружині, у якої в машині почалися родові перейми, передчасні, бо вона була тільки на восьмому місяці. Породіллю відразу перенесли в пологове приміщення, а чоловіка, звичайно, туди не пустили. Це зараз чоловікам можна бути присутніми при пологах, а в ті часи чоловіків у пологові будинки строго не пускали. Він залишився чекати зовні, весь час поглядаючи на наручного годинника, ніби кудись поспішав. Його молода дружина швидко та благополучно народила сина. Її перевели в палату, де перебували ще дві молоді мами, а недоношену дитину забрали в інше приміщення. Тут раптом свіжий батько страшенно збудився і почав рватися до пологового будинку. Санітари і лікарі намагалися його затримати, але він прийшов у таке несамовите шаленство, що розкидав тих, хто перегороджував шлях і, як божевільний, заходився метатися пологовим будинком, збиваючи з ніг медперсонал і перекидаючи предмети. Він гарячково смикав і відчиняв усі двері, заглядав у всі приміщення, поки не потрапив до палати, де приходила до тям після пологів його молода дружина. Він кинувся до неї, обхопив її руками, і за кілька митей вони зникли. Так, зникли! Пропали, ніби крізь землю провалилися чи розчинились у повітрі!

- Ну ніхріна собі! - здивувалася принцеса Зіночка.

- Так, батьки нашого Феді таким явно чарівним робом покинули пологовий будинок, а малюк залишився, - продовжив корчмар Мойша. - І все це трапилося так швидко, за лічені хвилини, що акушерки в метушні навіть не встигли розпитати породіллю: хто вона, як кличуть її і чоловіка, як хочуть назвати немовля... Абсолютно нічого про них невідомо. Немовля, хоч і народилося раніше часу, було цілковито

здоровим. Персонал пологового будинку чекав, що таємничі батьки повернуться за дитиною, але вони так більше і не з'явилися. Тому малюка стали вважати підкидьком. На честь головного лікаря пологового будинку Федора Руслановича, хлопчика назвали Федором. Дитя прожило в пологовому будинку майже рік, ставши загальним улюбленцем. Але пологовий будинок – це пологовий будинок, і довелося Федю перевести в єдиний заклад для сиріт і підкидьків, звідки ми його взяли в сімдесят четвертому році. На вигляд був такий милий хлопчик, а...

– Дивовижна історія, – сказала Зіночка. – Значить, не виключено, що у Бан... кхе, що у Федора може бути кровний брат, якого ця таємнича пара народила раніше чи пізніше, ніж його, хай і не близнюк, але схожий. Втім, навіть якщо Естер заговорила на вулиці з братом Бан... з братом Федора, прийнявши його за Мгобокбекбе, це не пояснює її зникнення. Ну, заговорила, зрозуміла, що обізналася, вибачилася і пішла далі... А може, вона вже повернулася і сама розповість, де пропадала цілу добу. Побіжу назад до Гільденштернів.

– Будь ласка, принцесо, тримайте і нас у курсі справи. Естер і для нас не чужа людина. Її коханий Мгобокбекбе нам як син. От наш телефон, – попросила Берта Роженкранц, записуючи на папірці цифри.

– Гарзд, – сказала Зіночка і взяла цей папірець...

* * *

Поки Ісак Гільденштерн та принцеса Зіночка займалися цими розпитуваннями, фермер Наполеон з його працівниками покинули корчму "Під Рятівною Мухою" і поїхали на тракторі з причепом назад на ферму. Натомість туди прийшли інші відомі нам, безцінний читачу, завсідники: маг Акмус, патріарх Іполит Четвертий, касир Грошенятко, а також директор Жорикбурзького краєзнавчого музею Цицерон Дуськін.

Після того як різнощик, який приніс їм пиво, повідомив про зникнення Естер, патріарх помолився за її безпеку, за те, щоб вона не стала жертвою злочину, заявив, що якби всі люди виховувалися в дусі християнства та нудизму, то злочинності було б набагато менше або взагалі не було б. І заходився викладати аргументи на користь нудизму. Зокрема і той, де Господь іменувався найвеличнішим художником, а голе людське тіло – гідним демонстрації шедевром Господньої творчості.

– До речі, щодо художників, – підхопив розмову Дуськін, коли святий отець замовк. – Ми в музеї затіяли нову експозицію, присвячену битві лицаря Аркадія із драконом Інокентієм Карловичем. Вже триста два роки лицарі з драконами не билися, відколи в тисяча шістсот дев'яносто третьому такий собі лицар Георгій Обідоносець убив останнього немовлячого дракона. Я навіть і не сподівався, що стану сучасником такої унікальної події. Нам заздритимуть нащадки, бо не кожному пощастило жити в період битви лицаря з драконом. Така неординарна подія, звичайно, повинна бути представлена в музейній експозиції. Так от, ми вирішили збудувати діораму: на першому плані буде точна об'ємна копія того місця, де це трапилося, камінь до каменю, травинка до травинки, в натуральну величину; ліворуч зяється вхід у Гірчичні печери, в якому фігуруватиме муляж дракона; у центрі діорами, верхи на гіппомобілі, всередині

якого проглядатиметься муляж сірого в яблуках коня, сидітиме обладунок з опаленням, охолодженням, вогнегасником, парашутом та аквалангами; крізь щілини забрала просвічуватиметься муляж обличчя лицаря; а рукавички стискатимуть телескопічний спис і щит із білим комаром на червоному тлі; а довкола на ґрунті будуть розкидані фрагменти першого експериментального панцира з паровим опаленням; а на задньому плані буде розгонисте мальовниче полотно, пейзаж, що з фотографічною точністю відображатиме каменіанський ландшафт, видимий від Гірчичної печери. Ми вже купили у коваля Нетребенька ті самі обладунки і той самий гіппомобіль; муляжі місцевості, коня, дракона та обличчя лицаря береться виготовити Ігор Слюноплюєв, той, що зробив муляж драконячого яйця; а от живописця, який міг би дуже точно зобразити тамтешній пейзаж, я поки що не знайшов, хоча гроші для оплати вже є.

– Ніхто краще за самого дракона Інокентія Карловича вам Каменіану не намалює, – сказав Джульєт Грошенятко з, як завжди, щетинистим підборіддям. – Цей дракон на тих краєвидах собаку з'їв. У переносному, звісно, сенсі. Він чудовий художник, говорю з усією відповідальністю, бо бачив усі його картини. А пейзажі Каменіани – це взагалі його коник.

– Ух ти! Це чудово! – вигукнув Цицерон Дуськін. – Якщо задник буде розмальований не просто стороннім живописцем, а безпосереднім учасником події, то від цього експозиція набуде ще більшої історичної цінності!

– А що з муляжем драконячого яйця? – запитав Акмус, як і раніше в авіаторській куртці. – Я чув, драконія Агнеса зіпсувала його своїми пазурами. Відреставрували?

– Ні, вирішили залишити як є, – сказав Цицерон. – Коли міліція, знявши відбитки, повернула нам зіпсований муляж, ми вирішили, що експонат абсолютно пошкоджений і для демонстрації непридатний, тому замовили Слюноплюєву новий. Він швидко зробив друге воскове яйце, благо форма збереглася. І тут я зрозумів, що зіпсований муляж – це не просто пошкоджений предмет, а історичний артефакт – німий свідок драматичних подій, ексклюзивна річ, раритет, тому має цінність більшу, ніж цілий муляж. Тепер у нас у музеї виставлено обидва муляжі: і пошкоджений, як своєрідний документ історії; і цілий, щоб відвідувачі мали уявлення, як виглядає незаймане яйце дракона.

(– Тьху, тьху й ще раз тьху! – репетує змучена цікавістю й нетерпінням Права півкуля авторського мозку).

Отут і повернувся у свою корчму корчмар Гільденштерн. Привітався із завсідниками. Почувши його голос, з кухні висипали кухарі й рознощики, запитали, мовляв, які новини стосовно Естер. Іцхак відповів, мовляв, новин немає. Потім повернулася й принцеса Зіночка. Корчмар і принцеса одночасно запитали один одного:

– Що сказав граф Дриґало?

– Що сказали Роженкранци?

– Граф сказав, що Бандюга не упир, а простий труп, з могили вийти не міг.

– Роженкранци сказали, що близнюка в нього немає, але цілком можливо є просто

брат.

- А до чого отут Бандюга, сонечки мої? - пробасив Іполит Четвертий.

- Так, - погодився чарівник в авіаторській куртці.

- Коваль Нетребенько сказав, що бачив, як учора о п'ятнадцятій нуль нуль Естер на перехресті проспекту Сковороди з вулицею Арістофана стояла з людиною, яку Вакула Охрімович прийняв за Мгобокбекбе, - сказав корчмар.

- А оскільки Мгобокбекбе зараз далеко від Жорикбурга, ми припустили, що це міг бути або вилізлий з могили Бандюга, або його живий брат, - додала Зіночка.

- Та не було там нікого, схожого на Мгобокбекбе, лапочки мої! - гаркнув патріарх. - Я ж теж там був і все бачив. Ідучи тим проспектом, я помітив на перехресті якогось чоловіка. Пройшовши ще трохи, привітався з Естер, яка йшла назустріч. Пройшовши ще трохи, оглянувся, бо неможливо не оглянутися на таку красуню, і побачив, що Естер підійшла до того чоловіка, а повз них у цей час проходить Нетребенько. Отут куранти на "Згущенці" почали видзенькувати час, а потім вигравати "Політ паровоза". Я почекав на Вакулу Охрімовича, він відразу став розповідати про свій новий винахід, ми обоє збочили на вулицю Потоцького - виявилося, що нам по дорозі... Але той чоловік абсолютно не був схожий на Мгобокбекбе: гострий ніс, чорні очі, довге до плечей чорне волосся, а бакенбарди білі, сиві; на вигляд йому років п'ятдесят; ростом на голову нижче за Мгобокбекбе. Нічого спільного! Як його можна було прийняти за... Нетребенько і сам щось наплутав, і вас збив з пантелику.

- Значить, даремно ми розпитували Роженкранців та графа Дригала, - сказала принцеса Зіночка.

(- Ну я ж казав, що коваль просто переплутав! - хвалиться Права півкуля авторського мозку. - Через розсіянність у нього в пам'яті вчорашня зустріч на тому перехресті змішалася із зустріччю на тому ж місці, але тринадцять днів тому. Правильно, товаришу Авторе?

- Без коментарів, - відрізає Автор.

- А я згадую, що людина з такими прикметами - гострий ніс, довге чорне волосся, білі бакенбарди - наснився одночасно Естер і Мгобокбекбе в ніч перед від'їздом останнього з Жорикбурга, - млосно ворущачи звивинами, заявляє півкуля Ліва.

- Якщо така людина справді зустрілася доньці корчмаря, значить, той сон був так званим віщим, - резюмує Права.

Оскільки в попередніх абзацах згадувалася вулиця Яна Потоцького, то Автор не може стриматися, аби не зауважити, що польський вчений та письменник Ян Потоцький, автор знаменитого роману "Рукопис, знайдений у Сарагосі", був рідним старшим братом харків'янина Северина Потоцького, попечителя Харківського навчального округу та одного з батьків-засновників Харківського університету. І Ян Потоцький не єдиний польський класик, до слова, що мав брата-харків'янина. От, скажімо, рідний брат Адама Міцкевича, Олександр, також жив у Харкові, працюючи професором університету... Ну от не зміг, бач, Автор Терентопських хронік не впхнути і сюди свій улюблений Харків.)

- От шкода, що ясновидець Гліб Цвях поїхав кудись у глибинку за русалочим молоком, - висловив досаду чарівник Акмус. - Якби він був зараз у Жорикбурзі, може, він зміг би за фотографією Естер визначити, де вона знаходиться і що робить. На жаль, ані я, ані Артаньянц, ані Перевертайло-Замийський таким даром не володіємо.

(Якщо тут згадані чарівники, Автор, до речі, повідомить тобі, безцінний читачу, ще одну жорикбурзьку новину. В особнячку мага Л.Л. Перевертайла-Замийського, що в Ніздресвистівському провулку біля лазні, несподівано завівся буйний фантом, який став так бешкетувати, що чарівнику життя не стало... Довелося Леонідові Леонідовичу покинути рідне житло і переїхати жити в особняк колеги Акмуса. Примітно, що бешкетний дух на вигляд не гомо сапієнс, а якийсь чи то австралопітек чи то пітекантроп. Перевертайло перерив гору магічної літератури у пошуках заклинань, що виганяють злих духів, але жодне з цих заклинань на таємничого пітекантропа не подіяло. Перехожі стороною обходять особняк біля лазні в Ніздресвистівському, особняк, в якому хтось виє, скиглить, трощить меблі та посуд.)

Маргарита Гільденштерн, що повернулася від двоюрідної сестри, повідомила чоловікові, принцесі, завсідникам і кухарям з різнощиками, що й там Естер не показувалася...

І другу ніч Іцхак з Маргаритою провели біля телефону, сподіваючись, що дочка зателефонує... Не зателефонувала.

* * *

П'ятнадцятого жовтня Маргарита продовжила обхід родичів та знайомих. Іцхак зранку навідався до всіх столичних лікарень. Доньки там не було. З тугою в серці навідався навіть до моргу. Там Естер, дякувати Богові, теж не виявилася. Тоді Гільденштерн зайшов на телеграф і послав у Заповідні Прищі телеграму на ім'я Мгобокбекбе до запитання: "ЕСТЕР ЗНИКЛА КРП МИ РОЗПАЧІ КРП ГІЛЬДЕНШТЕРНИ КРП". Про те, що Мгобокбекбе прямує до Заповідних Прищів, Іцхак знав з його останньої телеграми, надісланої з Бритих П'яток.

Потім корчмар забіг у свою корчму, почув від співробітників, що за його відсутності Естер не з'являлася й не телефонувала, схопив її фотографію та її блузку, і вирушив до міліції.

(І раз у Терентопському, м'яко кажучи, епосі знову згадується міліція. Автор не може не пригадати полковника Варлаама Онікійовича Папірусюка. На жаль, каже Автор, відколи ми з ним розлучилися, безцінний читачу, пошуки яєчного шахрая з викраденим яйцем не дали результатів: шахрай як у воду канув. Не виявивши його слідів у столиці, Папірусюк знову поїхав у Великі Дрібки, де шахрая бачили востаннє. Аби разом із великодрібкінськими колегами спробувати взяти слід. Але там знайшлася лише одна очевидця, яка згадала зображеного на малюнку суб'єкта. Дев'ятнадцятого вересня ця жінка в очікуванні поїзда тинялася залізничним вокзалом, і цей чоловік тричі потрапив їй на очі: перший раз - коли вилазив з таксі, вдруге - коли читав дошку оголошень, втретє - коли входив до громадського туалету. Вона звернула на нього увагу лише тому, що він дещо схожий на її брата. Якби не ця схожість, вона б його, звичайно,

не запам'ятала, бо його зовнішність вельми заурядна. І все. І більше жодних свідчень. Тим не менш, Варлаам Оникійович продовжував перебувати у Великих Дрібках, сподіваючись виявити нові факти.)

Отже, корчмар Гільденштерн увійшов до будівлі управління столичної міліції, що на майдані Тридцяти Трьох Дримпельзябських Тістометальників, і повідомив чергового про зникнення доньки. Черговий спрямував його до слідчого Парфена Цугундера.

Цугундер, рудий очкарик сорока шести років, із зубами гризуна, уважно вислухав гарного брюнета, на скронях якого з'явилися перші сиві волосинки, і, помилувавшись фотографією його дочки та кинувши погляд на річ у руці відвідувача, запитав:

- А це її блузка?

- Так, прихопив на всякий випадок: може, псу-шукачу понюхати...

- Це правильно. Так кажете - на перехресті Сковороди та Арістофана? Може, Ніздреслав візьме слід. Дощу, дякувати Богові, не було. Ніздреслав - це наш пес із геніальним нюхом.

Відразу був викликаний міліцейський кінолог Мезозавренко з його підшефним ссавцем Ніздреславом. Ніздреслав виявився безпородною шавкою, на вигляд - помісь такси, болонки, бульдога та фокстер'ера. Але цей непоказний звір мав такий неабиякий нюх, що якби собаки проводили всесвітні конкурси собачих чеснот, Ніздреслав мав би всі шанси отримати якийсь почесний приз, скажімо, "Золоту Кість", у номінації "Містер Суперніздрі". Міліціонер Мезозавренко попервах назвав новонароджене цуценя Азимутом. Але згодом, коли з'ясувалося, що Азимут має славні ніздрі, тобто феноменальний нюх, він був перейменований на Ніздреслава. Шкода, що Ніздреслав був звичайним собакою, а не мовлячим мутантом з інтелектом людини.

На міліцейському фургончику (тому, на якому труп Бандюги було перевезено з підворіття до моргу) Гільденштерн, Цугундер і Мезозавренко з Ніздреславом під'їхали на перехрестя Сковороди та Арістофана.

Там Ніздреслав понюхав блузку Естер і відразу взяв її слід.

Слід вів вулицею Арістофана, з чого випливало, що, після зустрічі з таємничим незнайомцем, Естер не продовжила йти додому, а несподівано збочила зі звичного маршруту.

Ніздреслав пробіг, принохуючись до асфальту, повз пам'ятник у вигляді величезного жука-гнойовика з сидячим на ньому чоловіком у давньогрецькому одязі. Потім Ніздреслав звернув із вулиці Арістофана на вулицю Чернишевського; пробігши повз пам'ятник у вигляді двох чоловіків в одязі дев'ятнадцятого століття, один з яких записав серветку в рот іншого. Потім пес звернув із вулиці Чернишевського на вулицю Достоевського; пробігши повз пам'ятник у вигляді величезного крокодила, з роззявленої пащі котрого виглядало обличчя чоловіка в окулярах (до речі, літературознавці стверджують, що прототипом персонажа, якого у творі Федора Достоевського проковтнув крокодил, був вищезгаданий Микола Чернишевський). Пес-шукач звернув з вулиці Достоевського на Медову; з Медової - на Жасмінну; потім - на вулицю Ката Псевдонімечка...

Естер ішла від центру міста до його західної околиці, але чомусь вибираючи для цього малолюдні вулиці та ігноруючи громадський транспорт. Втім, її батькові з міліціонерами це було тільки на руку, адже якби вона йшла багатолюдними вулицями, чи скористалася транспортом, Ніздреслав міг збитися зі сліду, бо й геніальний нюх має свої межі.

Пройшовши слідом за собакою, що принохується, крізь західну околицю столиці, корчмар і два міліціонери опинилися за містом, на дорозі між фермерських ланів. Але не на жвавій трасі вздовж залізниці, якою жорикбуржці їздили у Великі Дрібки ще до будівництва цієї залізниці (жвавою за терентопськими мірками; за нашими мірками Великого Світу, читачу, ця траса була не розпещена транспортом: попутного автомобіля іноді можна було прочекати не одну годину), а на якомусь маловідомому шляху, що вів, мабуть, до приміського села; на шляху, яким рідко їздили і ходили. Відійшовши цим шляхом від столиці кілометри на два, Ніздреслав зупинився.

- Чого він зупинився? - запитав Ісак Гільденштерн.

- Схоже, далі слідів немає, - відповів Мезозавренко.

- Може, він загубив слід, збився? - засумнівався Парфен Цугундер.

Мезозавренко змусив звіра обнюхати околиці, але...

- Так, тут слід обривається, - уже впевнено заявив кінолог.

- Скажіть, а ваша донька не вміє левітувати? - звернувся рудий очкарик до гарного брутета.

- Тобто літати в повітрі? Ні, вона проста дівчина, не фея, ніяким таким чаклунським штучкам не навчалася, - відповів Гільденштерн.

- Значить, тут вона сіла на якийсь попутний транспорт, на машину чи віз, - зробив висновок Цугундер. - Якщо я не помиляюся, цей шлях веде до села Салоскочеве. З'їздивмо туди.

Слідчий викликав за допомогою кишенькової рації фургончик, і на ньому троє, не рахуючи собаки, були доставлені шофером у село Салоскочеве (Цугундер не помилився).

Іцхак Маркович зі слідчим опитали жителів цього невеликого сільця, показуючи їм фотографію зниклої, а кінолог Мезозавренко змусив Ніздреслава обнюхати цей населений пункт. На жаль, пес слідів дівчини не унюхав, а салоскочевці заперечували її присутність у їхньому селі.

Тим часом почало сутеніти.

- Зробимо так, - говорив Парфен Ісакові, повертаючись до Жорикбурга на тому ж фургончику, - я роздрукую цей знімок і роздам, розішлю його всім дільничним Жорикбурзької області, хай вони опитають мешканців своїх діляниць. Якщо в Жорикбурзькій області її не виявиться, підключимо дільничних Великодрібкінської області, бо вона переміщалася в тому напрямку. Ну а якщо й там немає, тоді оголосимо загальнокоролівський розшук. Я буду тримати вас у курсі пошуків, але і ви, якщо щось нового дізнаєтеся, негайно повідомляйте мені.

- Само собою, - сказав корчмар.

- Але я впевнений, що нічого страшного не трапилося і скоро вона сама повернеться або повідомить про себе. У моїй практиці вже були такі випадки: молоді хлопці і дівчата раптом вирушали кудись, забувши повідомити батьків, а ті хвилювалися, а потім гуляки поверталися, як ні в чому не бувало, - зауважив слідчий. - Справа молодеча. Вітер у голові. Я й сам був таким.

- Естер у таких випадках обов'язково повідомляє, телефонує...

- Може, у неї під рукою зараз немає телефону чи інших засобів зв'язку.

- Ах, якби так і було, якби це виявилася лише несподівана безпечна прогулянка! - вигукнув Гільденштерн ...

* * *

Справді, дільничні міліціонери отримали знімки Естер і почали без відриву від пошуків драконячого яйця опитувати мешканців своїх дільниць.

І знайомі нам, безцінний читачу, Микола Опанасович Ратиця із Захаром Полуящиковим займалися цією справою. Зокрема, вони відвідали печери Каменіани та продемонстрували фото дівчини всім тамтешнім драконам. А оскільки окрім Каменіани дракони у королівстві більше ніде не живуть, то правильно сказати, що Ратиця з Полуящиковим опитали взагалі всіх драконів країни.

Дракон Хвостенко, розглядаючи фотографію у своїх пазурах, сказав, що він начебто бачив схожу дівчину нещодавно - три-чотири дні тому; він у той момент пролітав над селом Салоскочевим у бік столиці, а вона, верхи на якомусь чоловікові, летіла у протилежному напрямку; але, мовляв, він, Хвостенко, не впевнений, що це була точно та дівчина, що зображена на знімку, бо відстань між ними не дозволяла їй добре роздивитися, тому жодних гарантій він, мовляв, не дає.

- Летіла на чоловікові? Начебто відьма верхи на Хомі Бруті у повісті Гоголя "Вій"? - перепитав Микола Опанасович Ратиця. - Ну, тоді це точно не вона. Мені Цугундер однозначно сказав, що вона не фея, а проста дівчина. Значить, ні на мужиках, ні на швабрах, ні на коцюбах, ні на мітлах, ні на щітках та інших підручних об'єктах літати не здатна.

Іцхак Гільденштерн щогодини дзвонив до міліції, але незмінно отримував відповідь, мовляв, новин немає.

Принцеса Зіночка, Роженкранци, завсідники корчми "Під Рятівною Мухой" та інші, які знали Естер, турбувалися і намагалися бути в курсі пошуків. Навіть король із королевою стурбувалися зникненням подружки дочки.

* * *

17 жовтня, о 10 годині 17 хвилин у корчмі "Під Рятівною Мухой" розчахнулися двері, і увійшов чоловік, як дві краплі пива з однієї пляшки схожий на Мгобокбекбе.

Ісак із Маргаритою, які чекали біля телефону новин із міліції, ахнули.

Слідом за ним увійшов чоловік, як дві краплі пива схожий на Річарда Левове Копито. Вони були в доспіхах, із щитами: на щиті першого був пивний кухоль, на щиті другого - ведмідь.

Ну, зрозуміло, це і були Лицар Півної Кружки та його напарник власними

персонами.

Щойно вони вздовж західної околиці Сатиричних боліт, повз Шмокиконський замок, наблизилися до столиці і в'їхали в Жорикбург крізь північну околицю...

(– До речі, щодо Сатиричних боліт, – раптом стрепенулась Ліва півкуля якогось органу якогось пана (спробуй, читачу, з трьох разів вгадати – якого). – Я не розумію, як це болота можуть бути сатиричними! Сатиричне оповідання, сатирична повість, сатиричний роман, сатирична п'єса, сатиричний вірш... це зрозуміло... Але ж болото... Що ж у болоті такого смішного й уїдливого?.. Звідки у цих боліт така назва?

– Ах ти ж провокатор! – верещить півкуля Права сусіду по черепній коробці. – Ти що робиш, гаде! Автор же зараз вчепиться в це питання і увільне в болотяну тематику, почне розп'якувати про драговини і трясовини, замість того щоб...

– Я постараюсь висвітлити цю тему спритно, – каже Автор (ти вгадав, читачу, з першого разу!) – Не мине й півроку, як я закінчу промову про болота.

– У-у, провокатор! – Права півкуля злобно штовхнула збентежену Ліву.

Як Автор вже згадував у розділі двадцять дев'ятому "Духи Шмокиконського замку", до царювання Жорика Сьомого ця місцевість називалася Чортовими болотами. Саме цей король їх і перейменував.

Деякі назви в терентопській топоніміці здавалися Жорику Сьомому надто грубими, непристойними, лайливими, і він вирішив ушляхетнити ту топоніміку за допомогою заміни таких назв більш невинними, пристойними.

Так, наприклад, Сопливу балку він наказав називати Вологим яром, Смердючий перелісок – Ароматним гаєм, Лайновий пустир – Удобреним степом, Перепихальський ставок – Озером Кохання.

Чортові болота теж не влаштували короля, бо "чорт" – слово лайливе, образливе. Чому болота мали таку назву – невідомо. Ніякі чорти там, звісно, не жили; і взагалі терентопці не вірять у існування чортів, вважають їх вигадкою марновірів. Там навіть вампіри, перевертні, примари, русалки, водяні, ельфи – і ті насміхаються з вірячих у чортів. Напевно, назва виникла через те, що, проходячи цією мокрою місциною і провалюючись у драговини, люди чортихалися: "бодай йому чорт!", "чорт подери!", "чорт візьми!", "чорт зна що!", "чортовина!", "до чортів собачих!", "ні чорта собі!" і т.д.

Жорик Сьомий задумався про заміну такої лайки чимось пристойним, але на думку нічого не спадало. Король попросив поради у свого приятеля, герцога Єрофія Хитросплетена Звивина.

– Давай міркувати логічно, – почав Єрофій, задумливо колупаючи в носі. – Хто такий чорт? Чорт – це міфічна людиноподібна істота з хвостом. Парнокопитна. Та ще й рогата, як пророк Мойсей та євангеліст Лука у середньовічній іконографії. Придуманий у середні ж віки представник нечистої сили. Але ж і в античній класичній літературі є персонажі з рогами, хвостами та копитами, які називаються сатирами та фавнами. Виходить, якщо ми замінімо чорта на сатира, суть назви як би не зміниться, зате форма замість лайливої стане антично-класичною!

Так Чортові болота стали Сатиричними болотами.

Але дуже скоро ця витівка – міняти топоніміку – Жорику Сьомому набридла, і в королівстві збереглися назви і не зовсім пристойні.

От і все, що Автор хотів сказати з цього питання. Не минуло і півроку, як і було обіцяно.

– З погляду граматики, – зауважує скрупульозна Ліва півкуля, – у цьому випадку болота грамотніше було б назвати Сатировими, а не Сатиричними.

– Якби Жорик Сьомий був граматиком, то він напевно так і вчинив би. Але граматиком він не був, таких тонкощів не знав, от і дав назву неточну.)

– Я одержав вашу телеграму, і ми поспішили сюди. Що трапилося?! – вигукнув Мгобокбекбе.

Гільденштерни навперебій почали розповідати про зникнення доньки, що Автор читачеві вже розповів.

А коли Ісак Маркович дістався обнюхування псом Ніздреславом села Салоскочевого, двері в корчмі знову відчинилися і увійшов бібліотекар Бізончик Солом'яний, який, дивлячись на Лицаря Півної Кружки, промовив:

– Справді! Поштар сказав правду. Здрастуйте!

– Яку правду? – запитав, входячи за ним, ще один завсідник – Вакула Охрімович Нетребенько. – А, Мгобокбекбе, а, Річарде, ви вже повернулися! Вітаю!

– От цю правду – що Мгобокбекбе повернувся і знаходиться в корчмі "Під Рятівною Мухою", – відповів індіанець-майонез. – Тобі лист. – І простяг лицареві Мгоцьку конверт. – Дорогою сюди я зустрів листоношу, який сказав: "Ви, мабуть, йдете до корчми Гільденштернів? Віддайте Лицареві Півної Кружки цього листа". Я заперечив, мовляв, лицарів, окрім короля, у столиці немає – роз'їхалися королівством шукати яйце дракона; а поштар каже: "Лицар Півної Кружки тільки-но повернувся і перебуває в цій корчмі. Віддайте йому листа, раз ви все одно туди йдете". Виявилося – він має рацію.

– Дивно, на конверті немає ані адреси отримувача, ані адреси відправника, ані марок, ані штемпелів, – зауважив коваль, вдивляючись у конверта, якого Мгобокбекбе взяв у бібліотекаря.

Справді, на конверті було лише три слова: "Лицарю Півної Кружки".

– Це почерк Естер! – вигукнув Мгоцько, втупившись у цей напис.

– Так, це її почерк! Розкривай швидше! – захвилювалися Іцхак із Маргаритою.

Лицар Півної Кружки швидко надірвав край конверта і витяг папірця, на якому тим же почерком було написано:

"Коханий!

Зі мною все гаразд, я жива, здорова, знаходжусь у місті Безбаштовому Замку. Негайно їдь до мене, це дуже важливо. Усі подробиці – при зустрічі. Чекатиму на тебе щодня в центрі Безбаштового Замку, на майдані Питання біля пам'ятника. До зустрічі! Цілую!

Твоя Естер".

– І все? А нам ні слова, а про нас... – образився Ісак Маркович, радіючи.

– Це дрібниці, головне, що вона знайшлася, що жива і здорова! – розквітла

Маргарита.

- Судячи з відсутності адрес, штемпелів та марок, лист надійшов не поштою, а з оказією, - задумався Нетребенько. - Може, тому він такий короткий: Естер поспішала його віддати комусь, хто вирушав до столиці, і вона не мала часу написати більше. А та людина, приїхавши сюди, не стала сама шукати адресата, а віддала листа поштовику, мабуть.

- А звідки вона знала, що ми у столиці? Ми ж маємо бути зараз в іншому секторі країни, - сказав Річард Левове Копито.

- Здогадалася, мабуть, що після її зникнення Ісак Маркович повідомить про це мене, а я повернуся, щоби все з'ясувати, - припустив Мгобокбекбе.

- А звідки поштар знав, що ми тут? Ми ж одразу сюди, навіть король ще не знає, що ми вже повернулися, - сказав Річард Левове Копито.

- Може, просто побачив, як ми їдемо в напрямку корчми... Це все не важливо, а важливо, що Естер кличе мене до Безбаштового Замку, най його равлик копне. А вона не стала б мене відволікати від пошуків яйця без крайньої потреби. Яка ж крайня потреба змусила її так несподівано поїхати до того містечка? Швидше б її зустріти та розпитати!

- Завтра ж вирушимо до Безбаштового Замку, - сказав Річард Левове Копито. - Сьогодні нехай Тутанхамон із Ігорем Святославичем відпочинуть, вони славно потрудилися, та й нам відпочинок ох як не завадить, а завтра засвітла... Тільки Його Величності треба повідомити.

- Так, давай залишимо коней у Непарнокопитому Театрі, най його равлик копне, а самі - до Королівського замку...

- Але спочатку хоча б поснідайте, - заклопоталася Маргарита.

- Поснідаємо, - погодився Річард, - а то ми нині, прокинувшись, одразу рушили в дорогу, навіть макової росинки не взяли в рот.

Поки лицарі трапезували, Іцхак Маркович зателефонував до міліції і повідомив Парфенові Цугундеру, що надійшов лист від доньки.

- Ну я ж казав, що вона про себе повідомить! - зрадів сищик. - Якщо вона знайшлася, справу про її зникнення вважаю закритою і пошуки припиняю...

* * *

Коли Лицар Півної Кружки з Річардом Левове Копито по колишньому підвісному, а нині лежачому на землі мосту наблизилися до воріт Королівського замку, їм зустрівся стражник у декоративному доспіху. Притуливши декоративну алебарду до стіни, цей постовий лузав соняшникове насіння, беручи його з паперового кульочка, згорнутого з газети "Королівська правда", і спльовуючи лушпайки в сміттєву урну. Йому набридло стояти мовчки і страшенно хотілося з кимось потеревенити.

- А, панове лицарі! - зрадів він. - Вже повернулися? Які новини? Знайшли яйце дракона?

- Ні, на жаль, - сказав Левове Копито.

- А про нашу новину чули?

- Яку? - запитав Мгоцько.

- Що принцеса Зінуля виходить заміж. Не сьогодні, звичайно, а за два місяці - весілля приурочене до новорічних свят, час ще є... І знаєте - за кого? Ні за що не вгадаєте! За блазня Вареника! Ну, хто б міг подумати?! Виявляється, цей невеселий комік потай від усіх крутив зі старшою принцесою шури-мури, а розкрилося це тому, що Зінуля несподівано завагітніла. Песиміст-песиміст, а опузатив не гірше за оптиміста. Доведеться Його Величності стати тестем свого блазня. Не розумію, як така реготуха могла покохати такого похмурого несміяна! Вони ж такі різні, як небо та земля, як лід та полум'я.

- Може, ця протилежність їх і притягла одне до одного; у магніту теж притягуються протилежні полюси, а однакові відштовхуються, - сказав Річард. - І взагалі, як каже народ: любов зла, полюбиш і парнокопитне.

- Втім, тепер Вареника не впізнати: коли збагнув, що стане батьком, перемінився - весь час усміхається, сяє, - продовжив стражник. - Інші парубки, отримавши інформацію, що подружка "залетіла", іноді впадають у меланхолію та песимізм, а цей меланхолік і песиміст навпаки впав у радість та оптимізм. От тільки жартувати, як і раніше, не вміє, почуття гумору не додалося...

Король Жорик Дев'ятий, королева Зінька Одинадцята і принцеса Зіночка страшенно зраділи, що Естер дала про себе знати. Дізнавшись про лист, монарх у пластмасовій короні вигукнув:

- Ну, звичайно, їдьте до Безбаштового Замку! Що ж до пошуків драконячого яйця, то зробимо так: ви просто поміняєтеся секторами пошуку з Остапом Окрошколюбом та Остапом Електричкою; ви продовжите пошуки в одинадцятому секторі, де знаходиться і Безбаштовий Замок, а вони продовжать пошуки у вашому сімнадцятому секторі, їм все одно. З їхнього останнього повідомлення я знаю, що вони зараз наближаються до селища Сортирославля, котрий приблизно посередині між містами Безбаштовим Заком і Шмаркловом. У Сортирославлі є телеграф, куди обидва Остапи обов'язково зайдуть; так я їм зараз надішлю телеграму до запитання, мовляв, перебирайтеся в сімнадцятий сектор і продовжуйте пошуки там; зі списком тих населених пунктів, які ви у сімнадцятому секторі вже обстежили. Ну а вам, відповідно, дам список населених пунктів, обстежених Остапами в одинадцятому секторі, аби ви на них не гаяли часу.

У цей день Мгобокбекбе ще встиг погостювати у Роженкранців у корчмі "Під Мідним Забралом" і, повернувшись до корчми "Під Рятівною Мухой", поспілкуватися із завсідниками: Іполитом Четвертим, Акмусом, Бізончиком Солом'яним, Вакулою Нетребеньком, Джульетом Грошенятком та іншими, що повідомили йому жорикбурзькі новини, деякі з яких він уже, втім, знав з телеграм Естер. Особливо Мгоцька здивувала поява примарного пітекантропа у особнячку мага Перевертайла-Замийського.

Ніч Мгобокбекбе та Річард провели у лицарському гуртожитку (де їх радісно вітав комендант-перевертень Методій Хламенко), у своїх квартирах на третьому поверсі, на своїх розкладачці та дивані.

18 жовтня вони осідлали в Непарнокопитому Театрі Тутанхамона та Ігоря

Святославича, і знову виїхали з Жорикбурга, але вже у західному напрямку, а не північно-східному, як минулого разу...

А поки вони їдуть до міста Безбаштового Замку, ми з тобою, безцінний читачу, їх знову покинемо, щоб у наступних шести розділах постежити за мандрівками ще шести пар лицарів Напівкруглого Столу (завдяки чому цей так званий епос стане ще вагомим, на радість збирачам макулатури), а потім, у розділі сорок сьомому за назвою "Меч Халазюк" знову повернемося до Лицаря Півної Кружки та Річарда Левове Копито.

– Тьху! З таємничим зникненням Естер виходить та сама історія, що і зі зникненням яйця дракона: розгадка таємниці відкладається на хрін знає який час, – засумувала нетерпляча Права півкуля авторського мозку.

ЩОСЬ СОРОК ДРУГЕ. Особливості полювання на грифонів

З кущів женуть плямисті пси
На мене фантастичних звірів...
Олекса Слісаренко, "Осінь".

Я озирнувся й побачив золотого грифона величиною з однорічне теля. Він дивився на мене розумними очима й повертав своїм орлиним носом. Крила його були підняті, і кінці їхні згорнуті в кільця. Вигляд його мене здивував, але не злякав.

Олексій К. Толстой, "Упір".

Ще раз підкреслюємо: на полюванні треба бути готовим до всього, щоб потім не жалкувати.

Остан Вишня, "Екіпіровка мисливця".

22 жовтня 1995 року.

За п'ять років по закінченню Великої Ячної Експедиції, тобто наприкінці 2000 року, столична радіостанція "Голос Крилатого Равлика" розпочала великий проект: розгонистий цикл радіоп'єс під загальним заголовком "Напівкруглий Стіл у Великій Ячній Експедиції".

Перша п'єса з цього циклу прозвучала по радіо саме до п'ятирічної річниці закінчення ВЯЕ (такою аббревіатурою для стислості терентопці нині часто позначають Велику Ячну Експедицію лицарів, і сердяться, коли заїжджі туристи з Великого Світу кажуть, що ця аббревіатура аж дуже вже нагадує звуки, які людина видає під час блювання), у листопаді 2000 року.

Цей цикл складається з дев'ятнадцяти підциклів, а кожен із цих дев'ятнадцяти підциклів складається в свою чергу з кількох радіоп'єс, що розповідають про мандри однієї з дев'ятнадцяти пар лицарів Напівкруглого Столу під час цієї експедиції.

Наприклад, про подорожі графа Леоніда Гострий Лікоть та барона Євгена розповідається в чотирнадцяти радіоп'єсах (епізод відвідання ними будинку чарівника Микити Альбертовича Манюні, що став сином своєї онуки, увійшов до дев'ятої з них); а

про мандри графа Кузьми та герцога Леоніда Коліна розказується у двадцяти одній радіоп'єсі (епізод їхнього ув'язнення в будинку феї Ані Окнечук увійшов до вісімнадцятої з них).

Кожна така радіоп'єса виходила в ефір протягом кількох днів як серіал.

Весь цикл, до якого увійшло понад 300 п'єс, завершився до п'ятнадцятої річниці все тієї ж ВЯЕ, тобто у 2010 році. Але оскільки слухачам цей аудіосеріал сподобався і вони надіслали на радіо листи з проханням про повторення, то "Голос Крилатого Равлика" дає ці радіовистави в ефір повторно аж до теперішнього часу.

Ці радіоп'єси склали, в основному, п'ять терентопських драматургів: Нікофан Нафокін, Аскольд Мяхатаскрайченко, Джонатан Аркушенко, Геннадій Терешкін-Сибірякін та Іполита Кельтман, проте окремі радіоп'єси написали й інші запрошені "Голосом Крилатого Равлика" автори. Так, наприклад, дві радіоп'єси з підциклу про мандри Лицаря Півної Кружки і лицаря Річарда Левове Копито написав дракон Інокентій Карлович, який на той час став досить популярним драматургом.

Напевно, читач уже здогадався, куди хилить Автор.

Так, у цьому розділі Терентопських хронік Автор надасть читачеві невеликий фрагмент із радіоп'єси "Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами", з підциклу про мандри лицаря Леоніда Настороженого та барона Тараса. У цій п'єсі йдеться про зустрічі та інші події, що сталися з цими лицарями під час їхнього переміщення від села Липових Тремпелів до села Витончених Раклів. Зрозуміло, ця п'єса, як і всі інші радіоп'єси цього циклу, базується на реальних подіях, про які розповіли драматургам самі лицарі. Чому Автор обрав епізод саме з цієї радіоп'єси, а не якийсь інший ("Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами" є одинадцятою п'єсою з підциклу про лицарів Тараса і Леоніда Настороженого)? Тому що саме в цьому фрагменті саме цієї п'єси йдеться про грифонів, а Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу не хотів би залишити осторонь тему грифонів.

Але перш ніж підсунути читачеві цю п'єсу, написану Іполитою Густавівною Кельтман, точніше, її уривок (уривок п'єси, а не уривок цієї жінки, звичайно), Автор шарахне в читача інформацією з теми грифонів, інформацією, яка не увійшла в даний епізод п'єси, але яка може бути читачеві цікавою.

Якщо відштовхуватися від версії походження драконів, викладеної в романі дракона Інокентія Карловича "Ангел крейдового періоду", то можна припустити, що і грифони виникли на Землі в результаті генетичного експерименту якогось цікавого ангела, який працював тут за часів пізнього мезозою або раннього кайнозою; що цей ангел, охоплений пристрастю до незвичайних дослідів, змішав в одному організмі хромосоми хижого птаха з хромосомами хижого ссавця, і в результаті вийшов напівзвір-півптах – яйцекладний ссавець із шістьма кінцівками: чотирма лапами і двома крилами; частково пернатий, частково волосатий. У нашому світі, безцінний читачу, грифон вважається фантастичним чудовиськом. Тим часом, у нашому світі живе істота, яка, як і грифон, має дзьоб, як і грифон, відкладає яйця і, як і грифон, вигодовує дитинчат молоком, але при цьому не вважається фантастичним чудовиськом. Читач напевно здогадався, що

Автор говорить про качкодзьобів. Але качкодзьоб не має крил, а грифон має. Наявністю шести кінцівок, з яких дві крила, грифон скоріше нагадує крилатого дракона. І дзьоби у дракона та грифона не плоскі, качині, а загнуті, гострі. Втім, якщо дзьоб грифона типово орлиний, то дзьоб дракона більше схожий на дзьоб черепахи; але в черепахи і орла немає зубів, а в дракона, крім гострого дзьоба на кінці морди, є гострі зуби у пащі. Якщо продовжити перераховувати відмінності грифонів від драконів, то можна відзначити, що грифони і розміром менше драконів рази в два, і переміщуються, в основному, на чотирьох лапах, лише зрідка перепурхуючи за допомогою крил, у той час як дракони, і мовлячі і не мовлячі, як і більшість динозаврів, переміщалися на двох ногах, а літали хоч і не так віртуозно, як птеродактилі, рамфоринхи та кажани, але набагато краще за грифонів. (Тут Автор повинен зазначити, що говорячи про ходіння грифонів на чотирьох лапах, він не має на увазі і тих, що вміють говорити по-людськи. Такі мутанти можуть і ходити по-людськи на двох ногах. Приклад тому - грифон Арістейчук, актор кіностудії "Задфільм").

Більшість терентопських грифоноведів вважають, що в доісторичні та античні часи грифони мешкали на території України, звідки й забрели крізь чарівний прохід до Терентопії. На доказ цієї гіпотези вони (не грифони, а грифоноведи) наводять той факт, що українські археологи знаходять при розкопках зображення цих звірів, які іноді виконані настільки реалістично, що важко засумніватися в тому, що митці, які їх виготовили, бачили грифонів на власні очі або користувалися докладними описами очевидців. Потім, як і дракони з єдинорогами, грифони у Великому Світі вимерли, мовляв; можливо, були винищені людьми; а в Терентопії збереглися. Але читачеві вже відома і зовсім інша точка зору на це питання, висловлена філософом Парменідом Ссавцем (що про ту гіпотезу Ссавця Автор згадав у розділі тридцять п'ятому "Єдинорогарський колгосп" і згадає в п'ятдесят першому "Користь нудотної попси").

Читачеві вже відомо також, що немовлячі грифони королівства мешкають тільки у Раптовій пуші і в зоопарках. У зоопарку міста Манюнинська до початку Великої Ячної Експедиції жив лише один грифон, самка на кличку Рудохвоста. Але до жовтня 1995 року там закінчилося будівництво нового гриф'ятника, тобто вольєра для грифонів, в якому могли б мешкати більше десятка грифонів; і виникла можливість і необхідність придбання нових представників цього виду тварин.

Директор цього зоопарку, Юхим Ведмідь, який сам був не людиною, а мовлячим ведмедем, домовившись із мисливцями та єгерями Раптового лісу щодо відлову диких грифонів, направив у Раптовий ліс двох співробітників свого зоопарку, Романа Ковіньку і Варвару Ковіньку-Буселевич (ці були не мовлячими тваринами, а мовлячими людьми, до того ж - подружньою парою), на всюдиході з причепом, що належав зоопарку. Вели цей усудихід поперемінно самі Роман із Варварою, а в його кузові та у причепі побрязкували клітки для майбутніх новоселів.

У селі Липові Тремпелі, що примостилося під боком Раптового лісу, їх зустрів єгер Ростислав Перельман, щоб показати дорогу до мисливського будиночка, в якому зберуться всі учасники вилову грифонів. У тому будиночку на околиці лісу на них

чекали вже єгері Едуард Кишеня та Фелікс Гаманець, а також мисливці: Улян Араратьян, Вільгельм Яблучко та Наум Трав'янистий-Жуков; а завтра туди мали під'їхати ще десятки три мисливці, які бажали взяти участь у цьому заході.

Приблизно за півгодини після того, як Роман Ковінька з дружиною та Ростислав Перельман виїхали з Липових Тремпелів на всюдиході, їм зустрілися лицарі Напівкруглого Столу – Тарас та Леонід Насторожений, що незадовго до цього опитали мешканців Липових Тремпелів і тепер прямували до селища Козирні Дамки.

Аби не порушувати традиції що склалася, Автор тут же повідомить, хоч це і не має великого значення, що барон Тарас їхав на коні на кличку Кнут, названому так на честь Кнута Першого Великого, короля Данії, Англії та Норвегії, який правив в одинадцятому столітті; а лицар Леонід Насторожений – на коні на кличку Іван, названому так на честь великого князя Московського, але Автор не знає точно якого: Івана Першого, Другого, Третього або Четвертого Грізного, а може, і всіх відразу. Обое коні були гнідої масті. І що на щиті барона Тараса була зображена біла праска у синьому полі, а на щиті його напарника – червоний коник (комаха) у полі жовтому. Обое – і Тарас і Леонід – бородаті та вусаті дебельні середнього зросту, тільки Тарас двадцятивосьмирічний брюнет, а Леонід русявий чоловік тридцяти п'яти років.

Наздогнавши лицарів і порівнявшись з ними, трое на всюдиході були опитані і відповіли, що нічого не знають ні про місцезнаходження яйця дракона, ні про людину, зображену на картинці.

Дізнавшись, що лицарі прямують до Козирних Дамок, єгер Перельман висловив побоювання, що до темряви вони туди не встигнуть (вже сутеніло), а в темряві можуть заблукати. Або їм доведеться заночувати в полі просто неба, що теж неприємно, бо кудлате небо своєю похмурою кудлатістю натякало, що вночі воно може просипатися на землю холодним дощем. Тому єгер запропонував яйцешукачам їхати з ними та переночувати у мисливському будиночку, на що лицарі, звісно, погодилися.

Тарас із Леонідом Настороженим справді провели ніч у цій затишній обителі мисливців, а вранці продовжили путь. Перед сном вони встигли повечеряти і потеревенити з єгерями та мисливцями про грифонів. Саме ці теревені і становлять зміст того фрагмента радіоп'єси "Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами", який Автор Терентопських хронік вибрав для читача.

– Знову, значить, п'єса, – невдоволено скрегоче Права півкуля авторського мозку. – Я знаю читачів, які із задоволенням читають повісті та романи, але терпіти не можуть читати п'єси. Їх твої, пане Авторе, "вкраплення драматургії" можуть вивести з себе!

– Справді! – підхоплює й Ліва. – Мало було однієї п'єси – "Самогон для принцеси" – так тепер ще й...

– Це не одне й те саме, – заперечує Автор. – "Самогон для принцеси" – п'єса для театру, для виконання на сцені, а "Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами" – радіоп'єса, що називається – театр біля мікрофона, для виконання не на сцені, а в радіоефірі!

– Ай, не один хрін, – відмахується від аргументу Ліва півкуля.

- Не один, - наполягає Автор, - а трохи інший хрін. Ботаніки бачать відмінності хрону звичайного від хрону лучного, тому відносять їх до різних біологічних видів.

Отже, фрагмент вищезгаданої п'єси І.Г. Кельтман, обраний Автором Терентопських хронік, починається з того, що барон Тарас із лицарем Леонідом Настороженим у супроводі співробітників Манюнинського зоопарку Романа Ковіньки та його дружини Варвари, а також єгеря Ростислава Перельмана, входять до мисливського будиночка, в якому вже присутні два єгері та три мисливці...

(Якщо читач не любить читати п'єс, він може пропустити подальший текст до розділу сорок третього).

* * *

Ростислав. От це і є той самий мисливський будиночок.

Варвара. Ой, як красиво!

Тарас. Так, затишне місце.

Ростислав. Добрий вечір, колеги. От, доправив нам гостей. Дозвольте, гості дорогі, представити вам моїх колег. Це два єгері: Едуард Кишеня й Фелікс Гаманець...

Едуард. Ласкаво просимо.

Фелікс. Здрастуйте.

Ростислав. ... і три мисливці: Улян Арарат'ян, Вільгельм Яблучко та Наум Трав'янистий-Жуков.

Улян. Привіт.

Вільгельм. Мое шанування.

Наум. Вітаю вас.

Ростислав. А вам, колеги, представляю гостей: це співробітники Манюнинського зоопарку Роман і Варвара Ковіньки, чоловік і дружина...

Роман. Радий познайомитися.

Варвара. Дуже приємно.

Ростислав. ... і два лицарі Напівкруглого Столу, яких ми зустріли дорогою й запросили тут переночувати: Леонід Насторожений і барон Тарас.

Леонід. Доброго вечора.

Тарас. Здоровенькі були.

Ростислав. Ну а мене, єгеря Ростислава Перельмана, ви всі вже знаєте. Едуарде, запали ще три гасові лампи, нехай буде світліше.

Тарас. Ми з колегою Леонідом, як і інші лицарі Напівкруглого Столу, а також багато незалежних лицарів, мандруємо в пошуках драконячого яйця, що було викрадене в одній з печер Каменіани більш місяця тому. Тому першим ділом ми хотіли б довідатися у вас, добродії єгері й мисливці, чи не знаєте ви що-небудь про місцезнаходження цього яйця й чи не зустрічалася вам от така людина... Льюню, дістань портрета... От такий.

Наум. А, я читав про це в новому, жовтневому номері журналу "Полювання та спирт", там і такий же портрет надрукували. Ні, я такого мужика не пам'ятаю.

Едуард. А я бачив такий портрет і читав про викрадення на плакатах у Замийську-

на-Замийці, там такі плакати на всіх афішних тумбах і дошках оголошень розвішані. Але я такого теж не зустрічав.

Вільгельм. А мене про це вже запитував наш дільничний міліціонер, лейтенант Тінтагилов-Камелотенко. Я йому відповів і вам повторю, що нічого цього не знаю.

Фелікс. А мене про це вже запитували два незалежні мандрівні лицарі: Лицар-з-прозорим-щитом і товариш Непийкакаколу, але я теж не маю інформації.

Улян. Ні, не зустрічав, і де яйце – не знаю.

Леонід. На жаль, як звичайно.

Ростислав. А ви, добродії лицарі, бачили коли-небудь яйця грифонів? Я маю на увазі не тестикули самців, а ті, які зносять самиці, ті, з яких лупляться грифонята?

Тарас. Ні, мені не доводилося.

Леонід. А я – тільки на кольоровій світлині в журналі "Мандрівник-надомник". Вони такі коричнюваті, як наш державний прапор.

Ростислав. Так, світло-коричневі, а не білі, як у драконів, і розміром менше драконячих, але більше курячих: драконячі дещо побільше ніж в африканського страуса, а грифонячі – з великий лимон. А мені одного разу навіть довелось спробувати яєчню із грифонячого яйця!

Леонід. Ну і як на смак?

Ростислав. Та практично як куряче. У тому яйці тріснула шкарлупа, так що воно однаково пропало б, от ми з колегою Володькою Клавішенком, – Фелікс із Едиком його теж знають – ...

Едуард. Він нині дідуса ховає, а то б теж приїхав.

Ростислав. ... і вирішили: ніж даремно пропаде, краще яєчню спробуємо... Це років шість тому було. Самку, що їх знесла, вовки вбили... Грифон сильніше за вовка, але зі зграєю голодних вовків не впорається. Так, отож самку вбили, а яйця, недавно знесені, залишилися. Їх там, у лігвищі, було три штуки. Але одне тріснуло. Зазвичай буває чотири-п'ять... Можливо, одне або два яйця вже потягнув борсук, або ще який злодюжка. Отоді з одного ми зварганили яєчню заради цікавості, а два помістили до інкубатора. З них вилупилися грифонята, причому один виявився альбіносом, а це велика рідкість, я особисто більше ніколи грифонів-альбіносів не бачив, читав тільки, що в позаминулому столітті хтось бачив. Я їх півроку вигодовував, а потім Його Величність попросив їх для свого зоопарку, у нього саме подох від старості грифон Блискучодзьобий і не вистачало для експозиції... Вони зараз живуть у Королівському зоопарку; ви їх, звичайно, бачили.

Тарас. Ну ще б! Барсик і Мурзик! Улюбленці публіки, особливо Мурзик-альбінос.

Вільгельм. Барсик і Мурзик – це, скоріше, котячі імена.

Леонід. Це принцеси Зінуля й Зіночка дали їм такі.

Варвара. Грифони тулубом, лапами й хвостом дійсно нагадують великих котячих. Та й вухами теж...

Едуард. До речі, щодо грифонів і вовків. Я нещодавно у нас у Замийську-на-Замийці дивився в кінотеатрі новий короткометражний фільм "Життя за грифона", студії

"Задфільм", так там один грифон перемиг цілу зграю вовків! Але він там і лігав краще за дракона.

Роман. Кіношники більше опікуються видовищністю, а не правдивістю.

Тарас. А чим ви, Ростиславе, вигодовували тих грифонят?

Ростислав. Спочатку молоком: грифони ж ссавці, хоч і з пір'ям; самки грифонів мають сосці, як і самки всіх звірів, і перші місяці годують дитинчат молоком. А я годував їх із соски, але не грифонячим молоком, звичайно, а...

Леонід. Коров'ячим?

Ростислав. Ні, єдинорожачим. Молоко єдинорожиці корисніше, ніж молоко корови, там більше цих, як його... Ну, неважливо. Мої сусіди тримали домашню єдинорожицю, яка незадовго до цього отелилася, так що я в них і брав це молоко. А за три місяці вже став підгодовувати малят курятинкою і крольчатинкою – кури й кролики в мене добре розмножуються, тому із цією їжею проблем не було.

Улян. Я вважаю, і нам усім не гріх прийняти їжу.

Ростислав. А що в нас нині на вечерю?

Вільгельм. Мисливські ковбаски з дикої свині, копчені ребра з неї ж, домашній сир, варені яйця, не грифонячі, звичайно, курячі, городина, зелень і коржі – житні й гречані; чай, а до чаю – домашні пиріжки з банановою начинкою.

Варвара. Забагато для вечері-от.

Вільгельм. Я тільки перелічив продукти, а кожний сам вибирає – чого й скільки йому з'їсти. Уляне, допоможи мені накрити на стіл.

Варвара. Я допоможу.

Вільгельм. Протестую. Ви – гостя!

Звуки накривання на стіл: шелест скатертини, брязкіт і стукіт посуду...

Роман. Але давайте обговоримо, де і як будемо відловлювати грифонів. Найпростіший і безпечний спосіб вилову, як відомо, це – за допомогою чарівника, що володіє даром гіпнотизування тварин. Досить тільки в супроводі такого чарівника розшукати потрібну тварину, а потім чарівник навіє тварині, щоб вона сама ввійшла в клітку; і все. Швидко й легко. Але ж далеко не всі маги володіють даром навіювання тваринам. Загіпнотизувати людину може будь-який наш чарівник, а загіпнотизувати тварину – тільки обрані. У нас у Манюнинську такий дар має маг Всеволод Миколайович Манюня, нащадок мага Гектора Манюні, на честь якого названо наше місто. Але він зараз зайнятий: по-перше, у нього багато іншої роботи, а по-друге, у нього незабаром має народитися онук або внучка, і він поки не хоче відлучатися з міста. Просив почекати до середини грудня, а ще краще – відкласти до весни... Але ми чекати не захотіли й вирішили почати вилов грифона без чарівника, тому й звернулися по допомогу до вас, егерів і мисливців.

Едуард. Ну й правильно. Хоч ми займаємося більше не виловом, а відстрілом, але й відловити теж можемо.

Варвара. А вам не шкода вбивати тварин?

Едуард. Якщо не відстрілювати великих хижаків у Раптовому лісі, то вони тут так

розплодяться, що з'їдять усіх копитних і іншу живність, а потім самі вимруть від голоду; за межами Раптового лісу вони ж не можуть шукати їжу... А ви вегетаріанка?

Варвара. Ні.

Едуард. Ну от, стало бути, їсте тварин. А для того, щоб ви могли їсти м'ясо, хтось повинен...

Улян. От я, наприклад, потомствений мисливець. У мене й батько полює, і дід полював, і прадід, і прапра... Сімейна традиція. До речі, у Жорикбурзькому краєзнавчому музеї є кістяк грифона. Отож того грифона завалив мій дід. Досить великий екземпляр. Це відбулося кілометрах у тринадцятьох звідси на північний схід. Мене дід водив на те місце... Але прошу всіх за стіл.

Тарас. Добре б спочатку умитися з дороги.

Ростислав. Це точно. Умивальник зовні, ходімо, покаджу...

*Якийсь час чується плескіт води й фиркання тих що
вмиваються...*

Леонід. Ну от, чистенькі. Тепер можна й до стола.

Вільгельм. Нам, хто завтра приступиться до полювання на грифонів, алкоголю не пропоную, тому що в грифонів дуже хороший нюх і вони можуть вчути запах алкоголю здалеку, що може нам перешкодити. А вам, добродії лицарі, можна, ви ж у полюванні не берете участі. Будете горілку з перцем?

Тарас. Будемо.

Плескіт.

Леонід. Ну, за здоров'я всіх присутніх!

Тарас. І за удачу в наших справах!

Брязкіт двох кухлів.

Роман. Ммм... Дуже смачно!

Вільгельм. Це мій тесть коптив, у нього невелика коптильня...

Варвара. Але повернемося до наших грифонів. Отже, де і як...

Ростислав. Грифони живуть на всій території Раптового лісу, але щоб уникнути небезпечних зустрічей з єдинорогами, я пропоную робити вилов у цій, західній частини лісу. Грифони, вовки й ведмеді на людей нападають украй рідко, а от єдинороги становлять більшу небезпеку, тому краще їм на очі не потрапляти без потреби. У західну частину лісу єдинороги воліють не забрідати, тому що тут багато високих чагарників і дерев з низьким гіллям, і єдинороги тут заплутуються своїм рогами у гілках. Вони воліють ходити там, де високі дерева й низькі кущі, де їхні роги ні за що не зачіпаються. Тому саме цей, західний район найбільш безпечний, тут і будемо відловлювати грифонів. Ну, звичайно, не отут, на окраїні лісу, де наш мисливський будиночок, а на кілька кілометрів углиб. На саму окраїну грифони не заходять.

Едуард. А що стосується способу, то ми отут порадилися й вирішили застосовувати ловчу сіть. Грифона, що заплутався в такій сітці, присипляють уколом шприца зі снодійним, сплячого виплутують з тенет та переносять у клітку, де він незабаром прокинеться.

Фелікс. Найважливіше отут – заманити грифона в засідку, де на нього чекає ця сітка. Підкрастися близько до грифона, залишаючись непоміченим, практично неможливо, тому що в грифонів дуже хороший нюх, дуже хороший слух і дуже хороший зір. Тому мисливці до грифонів не підкрадаються, а підманюють їх за допомогою різних хитростей. Наприклад, самців іноді підманюють за допомогою ароматизатора, запах якого нагадує запах самки в період тічки, і манка, спеціальної свистульки, звук якого нагадує клекіт самки. Але цей спосіб нам не підійде, він ефективний навесні, під час шлюбних ігор грифонів, а восени самці до самок байдужі. Зараз грифонів можна приманити, і самців і самок, на запах коней і на звуки кінського іржання. Грифони нічого так не обожнюють, як конину.

Тарас. Ой, а вони наших коней, Кнута й Івана, не того...

Фелікс. Не турбуйтеся, добродії лицарі, вашим коням нічого не загрожує. Цей будиночок перебуває за межею проживання небезпечних хижаків. Сюди грифони не сунуться. Чарівник Гектор Манюня, зробивши Раптовий ліс, так би мовити, заповідником великих диких хижаків і неодомашнених єдинорогів, оточив ліс чарівною рисою, за яку ці небезпечні звірі не виходять. Цей мисливський будиночок відділений від ласих до коней грифонів і вовків цією невидимою рисою.

Ростислав. Отже, завтра сюди прибудуть інші мисливці, і ми почнемо прочісувати ліс у пошуках свіжих слідів грифонів. Коли такі сліди будуть виявлені, ми влаштуємо в тому місці засідку, установивши ловчі сітки, розкидавши, не до вечері будь сказано, кінський гній для привабливого запаху й включивши магнітофонний запис кінського іржання...

Улян. Я спеціально їздив на конезавод, записав на касету кінські звуки й запасся гноєм.

Ростислав. Гній видає сильний запах, який не тільки приваблює грифонів, але й забиває, так би мовити, запах людини; інакше грифони завдяки хорошому нюху могли б вчути мисливців і насторожитися. Грифони підуть на кінські запахи й звуки, як кішки на запах валеріанки, ну а далі – справа техніки. Більш детально цей план обговоримо завтра, коли зберуться всі учасники лову. Треба ж передбачити й способи відлякування вовків, яких теж можуть привабити такі запахи та звуки...

Леонід. Розмова про грифонів нагадала мені одну чарівну історію, яку розповідав граф Галактіон, що був, як і ми, лицарем Напівкруглого Столу, жив у Шмокиконському замку, а тепер живе у Великому Світі, у Харкові, у районі Нової Баварії, і працює електриком. Він говорив, що це їхній сімейний переказ про предка.

Цей предок, мовляв, посварився з якимось чаклуном, і той його зачарував, перетворив на грифона, або, точніше, на перевертня – ночами він був людиною, а днем – грифоном, але мовлячим. І призначено йому було бути грифоном аж десять років, а потім він мав би стати, мовляв, знову звичайною людиною.

У селі, що було неподалік від обителі тієї грифоно-людини, жила прекрасна дівчина, яку цей перевертень покохав. До неї сваталися багато хлопців з усією округи, і гарні, і сильні, і багаті, але вона всім відмовляла. Навіть її батьки гнівалися, мовляв,

якого ще рожна тобі треба, дочко.

І одного разу до них у хату явився цей грифон. Батько з матір'ю перелякалися, заціпнули від виду чудовиська, а він увійшов до кімнати дочки й про щось із нею поговорив, потім пішов. І тоді дівчина приголомшила батьків: заявила, що не піде заміж ні за кого, крім цього грифона. "Отямся, дитятку! Де ж це бачено, щоб порядна дівчина вступала в шлюбний зв'язок зі звіром, із чудовиськом! Це мерзенне збочення! Викинь із голови такі дурості!" – умовляли її батько з матір'ю, але вона стояла на своєму. Чим довше вона наполягала, тим сильніше злилися батьки. І нарешті, бачачи, що вона від свого не відступить, батько й мати гнівно оголосили їй: "Раз ти така збоченка, що прагнеш жити зі звіром, то ми від тебе відрікаємося; ти нам більше не дочка; ми тебе знати не хочемо; іди куди бажаєш, живи з ким хочеш, а нас забудь і більше не приходи!" І вона пішла з батьківського дому...

І стали той грифон і та дівчина жити разом як чоловік і дружина. Зрозуміло, у так званому цивільному шлюбі, тому що вінчати дівчину із грифоном ніякий піп не став би. І народила та дівчина від свого чарівного чоловіка... кхе... тобто тоді вона вже була не дівчина, а молода жінка... і народила вона двох дитинок: хлопчика й дівчинку. Ночами-то чоловік був звичайним мужчиною...

Діти дещо підросли й довідалися від сусідських дітей, з якими гралися, що у всіх малят повинні бути бабусі й дідусі. "А в нас є бабуся й дідусь?" – запитали вони в батьків. "Є, – відповіла дружина грифона. – Вони живуть у тому селі, що за рікою й лісом". Діти стали проситися в гості до бабусі й дідуся, і їхня мати сказала чарівному чоловікові: "А дійсно, нехай мої батьки побачать онуків; може, тоді вони схвалять наш шлюб; а діти познайомляться з дідусем і бабусею. Мої батьки не веліли нам з тобою приходити, але онукам будуть раді, я в цьому певна. Відведи дітей до мого села й покажи їм хату батьків..." А дітям сказала, щоб вони, погостювавши в дідуся з бабусею, на третій день вийшли із села до окраїни лісу, де на них буде чекати грифон-батько, який відведе їх назад додому; і щоб вони дідусеві з бабусею не говорили про те, що батько буде їх там чекати.

Грифон довів сина з дочкою до того села, показав хату діда з бабою. Діти пішли туди, а грифон здалеку спостерігав, залишаючись непоміченим. Брат із сестрою сказали старим, мовляв, ми ваші онуки, і ті страшно обрадувалися й кинулися їх пригощати, розпитувати, забавляти... Грифон, переконавшись, що все гаразд, повернувся додому. Діти гостювали в старих три дні. Хлопчик говорив, що вони самі прийшли сюди й самі підуть додому, а дівчинка прохопилася, що їх привів грифон і відведе назад за три дні...

Коли діти заснули, дід і баба стали радитися: мовляв, от які в нас гарненькі онученята, та й дочка була хороша, поки не зв'язалася із клятим чудовиськом; мовляв, якби не було цього чудовиська, усе було б прекрасно, вони б із дочкою й онученятами жили б однією прекрасною й щасливою сім'єю...

І задумали старі страшне діло: знищити зачарованого зятя!

На третій день бабуся сказала онукам, що сама проведе їх до діброви, а дідусь узяв

гостру сокиру й в обхід прокрався на окраїну того лісу. Грифон, спостерігаючи, як дорогою наближаються діти з тещею, не помітив, як підкрався тесть, і той зненацька наніс грифонові смертельний удар сокирою. Грифон упав і відразу перетворився на людину, на чоловіка, але вже мертвого...

Коротше кажучи, очікування старих не виправдалися: дочка з дітьми до них не повернулися; навпаки, довідавшись про підступництво діда й баби, дружина й нащадки грифона їх зненавиділи й назавжди від них відреклися.

Син зачаклованого став засновником лицарського роду, до якого належить і граф Галактіон, що розповів мені цю історію. І на гербі їхнього роду, до слова, зображений саме грифон.

Ростислав. Так... Невесела історія...

Варвара. А я таку ж точно історію читала в книзі українських народних казок і легенд, тільки там був не грифон, а змій, і наприкінці його дружина, син і дочка перетворилися на птахів, відповідно на горлицю, солов'я й зозулю... Що ж до грифонів, то мені згадується інша легенда, яку мені в дитинстві розповідала моя прабаба.

Жив-був нібито один чоловік, не знаю де: у Терентопії або іншій країні; не знаю, чи був той чоловік чарівником, чи не був; та це й не важливо. Можливо, він був розбійником, шахраєм, або ще яким-небудь негарним індивідом, тому що зміг отримати стільки скарбів, скільки чесною працею не заробити. І от, надбавши ці скарби, той чоловік став боятися, що їх у нього украдуть. Він не знав ні відпочинку, ні спокою, охороняючи своє майно, боячись його залишити надовго без догляду. І нарешті, згадав, що, згідно з переказами, кращими охоронцями скарбів вважаються грифони; вони роками сторожать скарби, не підпускаючи до них сторонніх.

І завів той багатій двох грифонів, які виявилися самцем і самицею, видресировав їх, привчив вартувати майно й не підпускати до нього нікого, крім себе. Але тут йому спало на думку, що хто-небудь сторонній може спробувати заволодіти скарбами, прийнявши вигляд хазяїна, а грифони можуть зловмисника допустити до майна, вважаючи його своїм паном. Тому та людина навчила грифонів не підпускати до скарбів навіть самого себе, поки він не скаже пароль. Скарб він сховав у гірській печерці, деś удалині від населених пунктів, і грифони стали ту печерку пильнувати від усякого, хто не знав пароля, а знав його лише один чоловік, їхній хазяїн. Звичайно, грифонам треба їсти, тому вони полювали на гірських баранів і інших звірів, але в той час, як один з них добував їжу, інший обов'язково сторожив печерку, і спали вони по черзі, так що ні на хвилину скарби не залишалися без їхньої охорони. Багатій час від часу туди навідувався й переконувався, що майно під надійною охороною... Певен щодо грифонів, він кілька років туди не приходив, чи то деś подорожував, чи то...

І от за скільки-то там років він, вже постарілий, добрався до тієї печерки, побачив двох грифонів біля входу, обрадувався, що все як і раніше, і, викрикнувши пароль, хотів був увійти в печерку й забрати частину золота на якісь потреби. Але грифони раптом накинулися на нього, сталі дзьобати, бити крильми, лапами й хвостами... Він вигукував пароль знову й знову, але це не допомагало... Ледве живим він вирвався від них і

скотився з гори, зламавши кілька костей. Умер би від травм, якби його не знайшли випадково подорожани, що брели через ті гори...

Тарас. Це виходить, грифони забули пароль?

Варвара. Ні, це були вже інші грифони, які пароля ніколи не чули. Нагадую, що ті двоє, яких видресировав багатій, були самцем і самицею, тому без відриву від охорони вони стали плодитися. Старі грифони навчили молодих вартувати печерку, але не навчили пароля, оскільки були звичайні, не мовлячі. Старші грифони від старості подохли; грифони ж живуть не так довго, як люди; а молоді продовжили вартувати печерку, але вже без усякого пароля. От тому... Коротше кажучи, власник скарбів із цієї причини втратив доступ до свого майна й залишився, як говориться, біля розбитого корита.

Тарас. Ну й сам винуватий, тому що зробив нерозумно. Теж мені охорона. Зловмисники могли тих грифонів просто вбити з рушниці, або там з арбалета; мисливці ж убивають; а постійне чергування грифонів біля печерки могло б навпаки підказати зловмисникам, де саме заховані скарби. Зарити в землю й то було б надійніше, без усякої охорони.

Улян. А потім щоразу копай заради декількох монеток. Ні, закопувати теж незручно.

Тарас. І все-таки він зробив нелогічно, можна було придумати що-небудь більш розумне.

Варвара. Це ж легенда, а суть легенди не в логічності, а в моралі, у повчальності.

Тарас. Ну і яка отут мораль? Громадяни, зберігайте гроші в банку, а не в печерці із грифонами! Так, чи що?

Варвара. Ну, може, у тому, що, мовляв, погано бути занадто багатим і жадібним.

Вільгельм. А що це вже ніхто нічого не їсть?

Варвара. Наїлися вже. На ніч переїдати шкідливо.

Улян. Ну так я наливаю чай. Вода вже кипить.

Варвара. Наливайте.

(Булькіт, плескіт, дзюркіт...)

Наум. Коли в нас пішли розповіді про грифонів, я теж розповім. Один знайомий старий повідав мені якось історію про те, як його обдурили за допомогою грифона.

Цей старий, а кличуть його Альмасоричем, вірніше, коли це трапилося, він був не старим, а хлопцем... отож цей Альмасорич обожнював тварин і постійно тримав у домі й собак, і кішок, і карликових єдинорогів, і рибок в акваріумі, і змій, ящірок, саламандр у тераріумах, і ще хрін зна кого. Одним словом, був колекціонером живих істот, причому віддавав перевагу найбільш рідкісним видам і породам.

Роман. От і ми з Варварою такі. Мало того що самі працюємо в зоопарку, так ще й дома в нас повно і звіряток, і пташок, і рибок, і... От поїхали сюди у відрядження, а самі хвилюємося: як вони там без нас. Втім, колеги доглянуть, нагодують, почистять...

Наум. І от одного разу Альмасорич побачив на пташиному ринку в Жабенятинську, де він жив, дивного грифона, точніше, грифонятка, що приблизно з місяць, як

вилупилося з яйця. Його продавав якийсь циган. Це було грифоня небаченого розцвічення: голова в нього була червона, шия жовтогаряча, одне крило жовте, інше зелене, передні лапи блакитні, задні лапи сині, хвіст фіолетовий, а тулуб білий у чорне яблуко. Альмасорич як побачив таке чудо, відразу загорівся бажанням будь-що-будь отримати грифона такої рідкої породи. Запитав у цигана, скільки той хоче за свій товар, а той відповідає, мовляв, ви самі бачите, шановний громадяніне, що це не звичайний грифон, а дуже рідкісна порода, тільки що відкрита в Окраїнних Землях, тому він коштує в п'ять разів дорожче за звичайного грифона. Отут до них підкочується ще один покупець і говорить: я беру. Альмасорич злякався, що упустить таку рідкість, і кричить: я беру! Той, другий: мовляв, я перший сказав. А Альмасорич: а я... а я... а я заплачу не в п'ять, а в шість разів більше! Той, другий: а я, мовляв, заплачу в сім разів більше. Альмасорич: а я - у вісім разів... Так цей аукціон тривав доти, поки Альмасорич не запропонував заплатити за грифона у двадцять разів більше, чим за звичайного. Другий покупець відступив, а Альмасорич із циганом ударили по руках. Але в Альмасорича не було стільки грошей, і він, віддавши циганові в заклад ту суму, що в нього була, швидко оббіг рідних і знайомих і назаймав у них грошей. Повернувся до цигана й, вручивши йому досить значну суму, забрав цей райдужний живий раритет.

Він деякий час не міг нарадуватися своїй покупці, поки грифоня не полиняло. Грифони ж періодично линяють, як птахи й деякі звірі: скидають старе пір'я й старе волосся, а замість покриваються новими. Той грифон, полинявши, виявився звичайним грифоном жовтуватого-сіруватого-коричневого розцвічення!

Тарас. Ясно: грифон був фарбований; я відразу догадався.

Наум. Так, з'ясувалося, що циган просто пофарбував звичайне грифоня різнобарвними фарбами, щоб продати його втридорога.

Едуард. А той другий покупець, що набив ціну, напевно був спільником цигана. Альмасорич став жертвою парочки аферистів.

Наум. Мало того що він переплатив двадцятикратно, так ще й вліз у борги, які віддавав потім пару років.

Тарас. Фарбований грифон - це ще що; а от я бачив у Харкові фарбованих риб!

Ростислав. Ну-бо ну-бо, цікаво.

Тарас. Так, риб, покритих фарбою. Я захоплююся акваріумістикою, у мене в лицарському гуртожитку є три акваріуми з декоративними тропічними рибками... Шкода, невеликий габарит гуртожитського приміщення не дозволяє мені як слід розвернутися. Якщо в мене буде власний замок, я в ньому заведу набагато більше акваріумів, набагато більших розмірів... Отож я іноді навідуюся у Великий Світ, а конкретніше - у Харків, а ще конкретніше - на харківський пташиний ринок, щоб придбати іхтіологічні новинки - акваріумних рибок, яких ще не розводять у Терентопії. І одного разу, будучи там, дивлюся - якийсь мужик продає рибок з дуже яскравими смужками: червоними, жовтогарячими, зеленими, блакитними, бузковими... Дуже ефектно! Смужки так і горять, начебто електрична реклама! Важко пройти повз. Аж гаманець свербить скоріше придбати таких яскравих тварин! Я придивився й

здивувався: та це ж риби виду ктенобрікон спілюрус, або, простіше виражаючись, так звані рибки-монетки; мені вони добре знайомі, тримав в акваріумі. Але звичайні рибки-монетки суцільно срібlistі, за що й одержали таку назву, без усяких барвистих смуг; а в цих – барвисті смуги уздовж спини й живота, причому різного кольору. Придивившись ще пильніше, я зрозумів: яскраві смуги не природні, а фарба! Дуже яскрава, що б'є в очі фарба, яку використовують для оформлення шкільних плакатів і стінгазет, змішана, очевидно, з лаком, котрий моментально сохне. Технологія цієї афери, очевидно, наступна: перед тим, як відвезти цих рибок на базар, торговець виловлює рибку з акваріума, насухо протирає ганчірочкою й швидко наносить на луску фарбу, яка в лічені секунди висихає, після чого пускає рибку назад в акваріум. І це робиться так швидко, що рибка не встигає задихнутися без води. Розфарбувавши рибок, торговець доставляє їх на пташиний ринок і продає за цінами більш високим, чим коштують звичайні рибки цього виду. Ну, знавці на кшталт мене, звичайно, відразу розкусять обман і не попадуться на цю вудку. Але на пташиному ринку завжди повно простаків, що не мають досвіду, на яких цей обман і розрахований...

Що ж до грифонів, то я теж знаю одну історію. Років сто або більш тому один алхімік на імення Сидір Гольденхрін, що жив чи то в Замийську-на-Замийці, чи то в іншому місті, вирішив створити еліксир, що є універсальною протиотрутою, тобто засіб, що анулює дію будь-яких отрут. Із прадавніх книг він довідався, що отрути втрачають свої отруйні властивості, будучи налитими в кубок, виготовлений з пазура грифона. Алхімік із цього зробив висновок, що в пазурі грифона присутні особливі речовини, що вступають у хімічну реакцію з будь-якими отрутами, у результаті чого отрути перестають бути отрутами. Правда Сидір засумнівався в тому, що з пазура грифона можна виготовити кубок, як з рога бика: пазурі в грифона занадто малі для цього, з них хіба тільки наперстки можна виточувати. А може, у книгах йшлося не про звичайних грифонів, а про якихось особливих гігантських, яких у Терентопії немає. Причому в книгах говорилося, що такий кубок повинен бути з пазура, який грифон віддав добровільно, а не добутого за допомогою насильства. Коротше кажучи, алхімік Сидір Гольденхрін зав'язав дружбу з мовлячим грифоном Гризунофаговим. Грифон Гризунофагов, звичайно, не захотів би, щоб йому виривали або відрізали пазур, та цього, на думку алхіміка, і не було потрібно, а погодився, щоб Гольденхрін трішки обробив його пазурі напилком і забрав кістяну тирсу. Цієї тирси, на думку алхіміка, було цілком достатньо для виготовлення еліксиру.

Із цього порошку й інших інгредієнтів, які повинні були, за розрахунками Сидора, підсилити протиотрутні властивості, алхімік створив експериментальний засіб, який став випробовувати на піддослідних пацюках і кроликах: давав їм різні отрути й цю свою протиотруту. Протиотрута тварин не рятувала, вони незмінно подихали від отрут. Зрештою, Сидір Гольденхрін дійшов висновку, що інформація в прадавніх книгах про такі властивості пазурів грифонів не відповідає дійсності. Одним словом, еліксиру-протиотрути цей алхімік так і не створив, зате виявилось, що винайдений ним препарат є прекрасним проносним. І він це проносить навіть запатентував! Втім, широкого

поширення це проносне не дістало, напевно тому, що не змогло конкурувати з іншими проносними, типу пургену або касторки, тому що для інших проносних не було потрібно таких рідкісних інгредієнтів, як пазурі грифонів. Я вичитав усе це в газеті "Доля з маком".

Варвара. До речі, Романе, ти ж знаєш пісню про грифона...

Роман. Так, якби була гітара...

Фелікс. Гітара є! Деякі мисливці полюбляють після полювання біля багаття потренькати на гітарі та поспівати бардівських пісень, тому ми тримаємо в мисливському будиночку цей інструмент. Зараз принесу... От вона, тримайте.

Роман. А ну-бо... (*Звуки струн*). Трохи розстроєна. Підтягну струни... Так... Ага... От тепер добре. Отже - "Балада про механічного грифона". (*Співає під акомпанемент гітари*):

В баладі буде троє персонажів,
і кожний в ній свою зіграє роль;
перераховую от: дівчина Наташа,
механік Костя та лихий король.
Лихий король таку річ вирішив придбати,
не мають що інакші королі,
щоб хвастати та себе вихвалити:
у мене раритети немалі!
Яку ж отримати собі конкретно штуку,
про те йому наснився дивний сон;
і він сказав: хочу, мені щоб в руки
потрапив металевий-от грифон;
щоб був, мовляв, з металу цей звірюга,
та рухався неначе він живий...
Механік Костя званий був до круга
монарха; і сказав той: "Споряди
мені це механічне гарне диво:
грифона-робота". І каже Костя: "Так,
зварганить можна. Заплати красиво,
бо працювати не буду на дурняк.
Грошей прошу я, значить, за роботу
сто тисяч, а за менше - не візьмусь:
складна робота". Королю-підлоті
платити не до шмиги. Той ще гусь.
Довідався: у Кості є кохана -
вродливця Наташа, і любов
між ними, і за неї, незрівняну,
він ладен і свою віддати кров...
Дівицю цю, без всяких аргументів,

що ждала Костю поблизу вікна,
схопили королівські враз агенти...
І в вежі замку хована вона.
Дізнався Костя потім про недолю:
Наташу викрадено, плаче її мати;
щоб викупить заручницю з неволі,
сто тисяч треба лиходіям дати.
Сказав механіку король: "Проблему вашу
готов рішити я - нема мене добріш:
я сам-от викуплю заручницю Наташу,
а ти грифона споруди скоріш.
І будемо тоді з тобою квіт".
Та втямив Костя: на лжеці вінець!
Сказавши: "Згодний!", рушив працюючись,
готуючи монархові кінець.
Король же надзирателя приставив
механікові: пильно ту вартуй
роботу над грифоном із металу,
і повсякдень про те мені звітуй.
Тож підглядає один, трудився другий:
писав, клепає, варив, гвинтив, кував,
і бризкає піт, не покладає він руки...
Король ті звіти слухав - і чекав...
Коротше кажучи, грифона він зварганив -
вродливець із металу, як живий.
Він рухає вухами та ногами,
хвостом, крильми, і дзьобом голови.
Та змайстрував наш Костянтин солдата:
був створений грифон той для боїв!
У його грудях міститься гармата!
Будь-котрих може він розбити ворогів!
Механік осідлав оту машину,
натиснув важіль; та як воїн-спец
враз дзьобнула наглядача у тім'я,
і той упав, і став миттєво мрець.
Керуючи крилатим механізмом,
наш Костя полетів, немов орля.
З висот ландшафти оглядів, донизу
знову кинувся - до замку короля.
І в апартаментах монарха збивши вікна,
грифон залізний усередині вже був

кімнатин королівських; тільки пискнув
настраханий володар і здригнув,
і кликнув стражу. Та його сторожу
нещадно механізм придав землі.
І королю тоді слова ворожі
сказав наш Костя: "Швидко, не юли,
негайно говори, мою Наташу
ховаєш де? Інакше мій метал
тебе подзьоба". – "В тій високій башті", –
розкрив брехун слізьми свою печаль.
І Костя на грифоні прямо к башті
спурхнув, і через ґрати там він вздрів
свою кохану та омріяну Наташу,
і важелем наказ грифону звів:
грифон кігтями оті ґрати видер.
Наташа к Кості із віконця – ох! –
скакнула на грифона, і гармидер
отак скінчився, бо грифон обох
поніс на південь, далі від корони...
Король від струсу враз дістав інфаркт.
І помер він. А спадкоємця трону
лише порадував оцей-от славний факт.
Не знаю, правда або тільки слухи:
наступник Костю і нагородив...
Механік Костя – золотії руки –
з Наташей жив, грифон же їм служив.
Кінець балади. Вірю я та знаю:
добро сильніше зла, це джерело звитяг!

Ростислав. Браво! Гарна пісенька!

Леонід. Ви, Романе, переписіть мені, будь ласка, слова та акорди. Я теж вивчу й буду співати.

Фелікс. Але в цій пісні грифон прекрасно літає, та ще з пасажирями на спині, хоча справжні грифони, як уже говорилося...

Роман. Ну, тут-от це виправдано: грифон-то був не справжнім, а крилатою машиною, на зразок літака або гвинтокрила.

Вільгельм. А я читав роман російського письменника Олександра Хомича Вельтмана "Предки Калімероса. Александр Филипович Македонський". Так там головний герой – якийсь молдавський листоноша – теж робить подорожі верхи на грифонові, точніше не на грифонові, а на гіппогрифі. Подорожі в часі, ну й у просторі

теж. Як відомо, гіппогриф відрізняється від грифона тулубом: у грифона тулуб схожий на тулуби великих котятчих, а в гіппогрифа – на тулуб коня... Ну й ноги із хвостами теж. А що каже про гіппогрифів наша наука? Запитую вас, Романе і Варваро, як фахівців.

Варвара. Наша наука каже, що, на відміну від грифонів, гіппогрифів не існує й ніколи не існувало, їх придумали автори приблизно пів тисячоліття тому.

Фелікс. А я теж хочу розповісти історію про грифона, хоча сам я сумніваюся в її правдивості. Це мисливська байка, яку повідав старий мисливець Айвенго Родіонович Хохолзон-Бульбашка. От і мої колеги його теж знають...

Едуард. Так, Родіонович – особистість серед мисливців відома.

Наум. А, це, напевно, та, де про бляшанку...

Фелікс. Так, саме цю історію. Родіонович розповідав, що одного разу він із приятелем пішов полювати на грифона. Бродили вони отут лісом, бродили, але ніяких слідів грифона не виявили. Витратили багато часу, але жодного разу так і не стрельнули зі своїх рушниць. Прийшов час вертатися. "Недобре так іти, не зробивши жодного пострілу, – сказав Родіонович. – Давай хоч у яку-небудь мішень вцілимо. Ну, підкинь хоч от цю бляшанку, з якої ми з'їли шпроти, а я спробую в неї влучити на лету". Приятель зажбурнув ту банку як міг вище, а Родіонович скинув рушницю й торохнув. Промазав. У цю мить трапився сильний порив вітру, який цю порожню бляшанку відніс кудись далеко в зарості. Екологічна етика не дозволяє засмічувати ліс подібним сміттям, тому обоє мисливці пішли шукати ту консервну банку. Цілу годину шукали, чортихаючись, і нарешті знайшли. Причому гострий зазубрений край відігнутої кришки був забруднений кров'ю. І на землі були плями крові й сліди грифона. Мисливці забрали банку, і пішли тими кривавими слідами. Довго йшли й, нарешті, знайшли здохлого грифона в калюжі крові. Виявилось, що в той час, коли мисливці полювали на банку, за ними із заростей спостерігав, причаївшись, грифон; віднесена вітром бляшанка улучила прямо в того грифона й гострим краєм перерізала йому життєво важливу артерію. У результаті чого він сплив кров'ю. От така байка, у правдивості якої, повторюю, я сумніваюся.

Едуард. А нас одного разу, от з Улянєм і ще одним мисливцем, Сергієм фон Гесассом, грифони буквально врятували від смерті. І це не мисливська байка, а чиста правда. Пам'ятаєш, Уляне?

Улян. Так, таке важко забути. Це трапилося під час зимового полювання. Грифони ж не впадають у сплячку, як ведмеді, а активні усю зиму, як вовки. І от ідемо ми з Едиком і Серьогою лісом на лижах...

Едуард. А погода яка була! Сонечко сяє, сніг іскриться як діаманти! Тиша, тільки дерева потріскують від морозу та сніг під лижами поскрипує...

Улян. І отут я побачив спереду, метрах у сімдесяти грифона на снігу, і шепочу супутникам...

Едуард. А це був...

Улян. Стоп, не перебивай, треба ж один по одному... Я шепочу їм, мовляв, дивіться, грифон, а Едик...

Едуард. А я кажу, мовляв ближче не можна підходити, він нас унюхає, побачить, почує й дремене; стріляємо, мовляв, звідси. І ми відразу скинули рушниці й усі троє вистрілили...

Улян. А цей так званий грифон навіть не поворухнувся...

Едуард. За якийсь час ми підійшли ближче, і виявилося, що то був не грифон, а просто вивернуте із землі кореневище великого дерева. Але здалеку, їй-богу, викапаний грифон...

Улян. І тільки ми вистрілили по тому корчу, як бачимо: із усіх копит на нас несеться розлютований єдиноріг, голову пригнув, ріг як багнет на нас направив... Ну, думаю, ми й рушниці не встигнемо перезарядити, як він нас проштрикне, ну як мінімум одного з нас...

Едуард. І отут, на наше щастя, напереріз цьому парнокопитному через замет випурхнула сімка грифонів, уже справжніх...

Улян. Зазвичай грифони на єдинорогів не нападають, обходять стороною: дуже вже небезпечний суперник. Ну а отут, бач, від зимового браку кормів, грифони збилися в зграйку й ризикнули єдиного завалити...

Едуард. Ну, єдиногого вже не до нас, своє життя треба рятувати. Грифони на нього кидаються, а він звивається, норовить буцнути їх вістрям. Ми скористалися цією метушнею, щоб перезарядити рушниці, і дали залпи по рогатому агресорові. Грифони від гуркоту спурхнули, але відразу знову до добичі, зачувши кров і побачивши, як він упав замертво. Стали жадібно рвати тушу дзьобами.

Улян. Це був зручний момент, щоб відкрити стрілянину й по грифонах, але в нас рука не піднялася, адже якби не вони, єдиноріг когось із нас точно уколошав би. Рятівники, одним словом.

Едуард. Тому ми просто почекали, поки вони наситилися й відійшли, а потім ми відпиляли в трав'яного ріг на пам'ять. Оскільки нас було троє, а ріг один, ми його розіграли в лотерею, так би мовити, і він дістався Серьозі. От такий унікальний випадок...

Ростислав. Розмова, звичайно, цікава, але так ми можемо протеребеніти цілу ніч, і завтра будемо сонні, ні на що не придатні. Пропоную закруглятися й готуватися до сну.

Леонід. Чур, ми з Тарасом ляжемо от на цій ведмежій шкірі.

Ростислав. Добре. Ну а вам, Романе і Варваро, як подружній парі - окрема кімнатка на другому поверсі. А ти б, Уляне, поки ввімкнув би свого магнітофона на батарейках, замість колискової, так би мовити.

Тарас. Що, будемо слухати кінське іржання?

Улян. Ні, я не тільки іржання... Я прихопив і касети з новою музикою з Великого Світу, буквально тільки днями доставлені в королівство... От ця, наприклад... Вмикаю.

Клацання клавіші. Звучить пісня "Грифон" (слова Юрія Андруховича, музика Тараса Чубая) у виконанні української рок-групи "Плач Єремі"...

* * *

Тут Автор Терентопських хронік закінчить цитувати радіоп'єсу Іполіти Густавовни

Кельтман "Між Липовими Тремпелями та Витонченими Раклами".

Перш ніж завершити цей розділ захоплюючої епопеї (у цих словах проглядаються хвастощі Автора), Автор повідомить, що наступного ранку лицар Леонід Насторожений і барон Тарас опитали ще декількох мисливців, що прибули ловити грифонів (ті теж нічого нового про викрадене яйце дракона не повідомили), і тільки після цього відбули зі стоянки мисливців до селища Козирні Дамки...

- Ну а як із грифонами? - зацікавилася Права півкуля авторського мозку. - Зловили?

- Так, - відповідає Автор, - мисливці тоді відловили для Манюнинського зоопарку шістку грифонів. Могли б і більше, але в зоопарківському всюдиході із причепом більше шести кліток не містилося. А ще за півроку, навесні 1996-го, подружжя Ковіньків знову відправилися в Раптовий ліс і відловили ще шістку грифонів, але вже не за допомогою мисливців, а за допомогою чарівника Всеволода Миколайовича Манюні, з яким ми ближче познайомимося в розділі п'ятьдесят третьому "Народження уколошканого". Двох самочок Манюнинський зоопарк потім подарує Королівському зоопарку, адже, як читачеві відомо, у колекції короля було лише два самці - Барсик і Мурзик, тому такий подарунок давав надію на появу в монарховому звіринці грифонячого потомства...

Що ж до Леоніда Олександровича Партбілетова й Тараса Отелловича Книша (повні імена Леоніда Настороженого й барона Тараса), то відвідавши Козирні Дамки й не довідавшись там нічого нового з питання, що їх цікавило, вони направилися до Витончених Раклів і далі, продовжуючи пошуки у своєму вісімнадцятому секторі...

Розділ про грифонів добіг кінця.

Але в кінці Автор прилучить отаке. Лицар Тарас сказав про фарбованих акваріумних рибок, яких він бачив у Харкові. Автор підтверджує правдивість цих слів, оскільки зрів на власні очі неодноразово рибок, оброблених фарбою, на харківському пташиному ринку, що в районі Нова Баварія.

І насамкінець Автор додасть, що серед харківських письменників деякі дуже захоплювалися полюванням і писали про полювання. Найдотепнішими серед них були Майк Йогансен і Остап Вишня, які за цією темою утнули чимало веселих творів.

ЩОСЬ СОРОК ШОСТЕ. Летючий Єврей

Вітрильник-привид лине уперед,
Хитаючись на хвиль горбатих спинах,
Під ним гнівливий океан реве,
Над ним казиться буйно хуртовина.
Льюїс Керролл, "Дружина моряка".

Ну, пропливала одного разу повз нас піратська галера "Тарас Шевченко", ну то й що?

Юрій Коваль, "Суєр-Виєр".

"Бачите, – говорить лицар, – от наступає зухвалий ворог, а ви незвичні до військової справи й не зможете чинити йому опір; але я чудово володію зброєю й стану поперед вами із мечем у руці, урятую вам життя й збережу ваше добро, – у війні моя втіха, я знаходжу

радість у бою..."

Ернст Т. А. Гофман, "Еліксири сатани".

3 - 24 жовтня 1995 року.

25 жовтня 1995 року в газеті "Актуальне читиво", що видається в місті Яечня-Ясна, було опубліковано статтю "Вигнання", яку Автор Терентопських хронік хоче запропонувати увазі безцінного читача.

Аналогічні статті в той же день з'явилися й в інших яечнеяснинських газетах, але щоб не стомлювати читача купою статей, де різними словами й реченнями викладаються ті самі факти, Автор вирішив обмежитися лише однією.

Ось про що йдеться в цій статті:

* * *

"Примарний вітрильник і його піратський екіпаж вигнані з території Яечнеяснинської області!

Нарешті, земляки, ми можемо зітхнути з полегшенням!

Страхи й тривоги позаду!

Але перш ніж повідати про обставини вигнання, нагадаємо читачам, як усе почалося.

Уперше таємничий вітрильник було помічено на території Яечнеяснинської області третього жовтня цього року, приблизно в півтора кілометрах від селища Липких Липок. Мешканці цього населеного пункту, які раніше вітрильників не бачили (картинки, макети й фільми не беремо до уваги), здивовані виглядом фрегата із чорними вітрилами, що погойдуються не на морських хвилях, а на степовому ґрунті, вирушили в напрямку цього об'єкта, аби розглянути його ближче. Але вони не пройшли й половини шляху, як вітрильник станув у повітрі, начебто міраж.

Потім таємничий фрегат з'явився на околицях хутора Авжеж. І знову, коли мешканці цього хутора попрямували до вітрильника, він огорнувся серпанком, а коли серпанок розсіявся, корабля вже не було.

Після цього ще вісім разів протягом двох тижнів жителі нашої області бачили загадковий фрегат то там то сям.

За допомогою біноклів і підзорних труб деякі свідки цього таємничого явища розгледіли чорний прапор на щоглі, прикрашений білим черепом і двома схрещеними кістками – знаменитим "Веселим Роджером" (☠), що, як ми всі знаємо із пригодницьких книг і фільмів, є знаком морських піратів, або, інакше кажучи, корсарів, або, інакше кажучи, флібустьєрів... А також розгледіли назву вітрильника, позначену на його борті: "Летючий Єврей". А навколо цього піратського фрегата вдалося вгледіти й самих піратів, що начебто зійшли зі сторінок "Острова Скарбів", до зубів озброєних пістолями, шпагами, шаблями, мушкетами й ще хтосьна яким душогубським анти-

кваріатом; одні з них стріляли по мішенях, інші фехтували, треті пили ром або грали в кості. Було схоже, що ці морські розбійники, котрі невідомо звідки узялися, готуються втнути наліт і погром із грабежами й убивствами.

Зрозуміло, це явище розтривожило, налякало, стурбувало, розхвилювало нашу громадськість! Що це за пірати?! Звідки вони узялися?! Які в них наміри?! Чого нам від них чекати?!

У населених пунктах стихійно стали організовуватися загони самооборони.

Чарівник Капітон Махоручко, котрий мешкає в Яєчні-Ясній, перебуваючи тимчасово в селі Бомондівці, у гостях у тещі, спробував був вплинути на таємничий примарний вітрильник і його команду, що в черговий раз з'явилися на просторах нашого лісостепу, цього разу біля цієї самої Бомондівки, заклинаннями, котрі виганяють духів, примар, фантомів. Але заклинання на піратів і корабель не подіяли. Зник вітрильник з екіпажем лише тоді, коли бомондів'яни спробували до нього наблизитися.

Люди ламали голови й до хрипоті сперечалися про загадкове пришествя таємничих флібустьєрів.

Одні говорили, що це, мовляв, корабель-привид на кшталт знаменитого "Летючого Голландця", а, отже, і пірати – примари; доказом чого є їхні незвичайні появи й зникнення.

Інші заперечували, що примари видимі тільки в сутінках і в темряві, а при ясному світлі вони невидимці; корабель же й пірати спостерігалися при ясному світлі, а тому не можуть бути привидами. Підтвердженням цьому є, мовляв, і той факт, що на них не подіяли антифантомні заклинання чарівника Махоручка. Отже, це не примари, а міраж; міражі бувають саме при сонячній погоді, з'являються й зникають саме от так зненацька.

Треті доводили, що це й не міраж, тому що міражі бувають, як правило, у пустелях або на морі, а Терентопія – не те й не інше; і міраж – це всього лише віддзеркалення реально існуючих об'єктів; для того щоб тут з'явився подібний міраж, треба, щоб на околицях Терентопії було море або океан, по якому плавали б піратські вітрильники, а раз нічого такого немає, виходить, і віддзеркалюватися нема чому; отже фрегат "Летючий Єврей" з піратами – це й не міраж і не примари, а реальний корабель із реальними людьми, які раптово з'являються й зникають, напевно, завдяки магії.

І от 14 жовтня в нашу Яєчняснинську область приїхали два лицарі Напівкруглого Столу, яких Його Величність Жорик Дев'ятий послав розшукувати яйце дракона, викрадене нещодавно в одній із печер Каменіани біля Жорикбурга. Це були граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик.

Коли вони проводили опитування населення в селищі Уламок, у декількох кілометрах від цього населеного пункту спочатку з'явився серпанок, а потім із цього серпанку виник вітрильник. Закінчивши пошуки в Уламку, лицарі Омелян і Леонід Хихотунчик, заінтриговані фрегатом, поскакали до нього на своїх вірних конях з

кличками Лев і Гарун. Тим часом вітрильник знову затягло серпанком, а коли він розсіявся, ніякого фрегата вже не було. Лицарі зачудувалися, але продовжили рух у тім напрямку. Прибувши на місце, де до того фігурував таємничий корабель, обидва графи не виявили там нічого примітного, лише на одному дереві були дві літери: "Л" і "Є", написані на корі яскраво-помаранчевою, видимою здалеку фарбою. Фарба ще не встигла висохнути. Граф Омелян виріс у родині лісника й садівника, тому добре знається на деревах і інших рослинах, і без зусиль визначив, що дерево було ясенем.

А в місті Яечня-Ясна, на стіні міської ратуші з'явився написаний яскраво-оранжевою фарбою текст, що упав у очі перехожим удосвіта 15 жовтня:

"Жителі Яечні-Ясної і Яечнеяснинської області! Ми, кровожерливі, безжалісні пірати із фрегата "Летючий Єврей" не зробимо вам нічого поганого й назавжди заберемося з вашої області, якщо ви найближчими днями підіймете над Яечнею-Ясною, за допомогою повітряних куль або якимось іншим способом, на ваш розсуд, великий транспарант, на якому буде написане заповітне слово, так би мовити, слово-заклинання. Тільки одним словом можна нас вигнати з вашої області. Якщо серед вас знайдуться розумники, які, проаналізувавши географію й хронологію наших появ, підберуть потрібне слово, - ваше щастя. Якщо ж кмітливих серед вас не знайдеться - начувайтесь!

Капітан піратського фрегата "Летючий Єврей"
Кривавий Сьома".

Міська адміністрація на чолі з мером Яечні-Ясної Гарольдом Сидоровичем Ветропусковим скликала в ратушу інтелігенцію, і спільно провінційні інтелектуали стали метикувати над підкиненою піратами головоломкою.

Першим ділом на карті Яечнеяснинської області було відзначено жирними крапками ті місця, де, відповідно до показань очевидців, з'являвся корабель-привид. По друге біля цих крапок було написано дати появ... І на цьому робота над головоломкою застопорилася. Яке-таке заповітне слово впливало із цих місць і цих дат, зовсім незрозуміло. Учитель геометрії однієї зі шкіл запропонував з'єднати крапки лініями. З'єднали. Вийшов кривий багатокутник. Учитель біології з іншої школи невпевнено зауважив, що йому цей багатокутник віддалено нагадує морську мушлю; а чи не може, мовляв, шукане заклинання бути словом "мушля"? Мер буркнув, що йому ця фігура нагадує щось інше, але писати на транспаранті відповідне слово він навідріз відмовляється, бо воно нецензурне. Лікар-психіатр із обласної поліклініки заперечив, мовляв, якби слово впливало із цього зображення, то до чого тут хронологія; а пірати пропонують урахувати не тільки географію, але й хронологію. Інтелігенти крутили карту й так і сяк, але нічого путнього не виходило.

Тим часом лицарі Омелян і Леонід Хихотунчик прибули в село Геральдикове, що в чотирьох кілометрах від Яечні-Ясної, і провели там опитування на цікаву для них тему про драконяче яйце. Тамтешній дільничний міліціонер Іван Петрович Пінабель повідомив лицарів про тривожні події, що відбуваються в області: мовляв, так і так, піратський фрегат-привид, мовляв, і от такий текст на стіні ратуші, мовляв.

Граф Леонід Хихотунчик любить розгадувати всілякі головоломки, тому передплачує журнали й газети, де є кросворди, ребуси, шаради й тому подібні полігони для ворущіння звивинами. Та й граф Омелян – шанувальник розумових вправ і навіть чемпіон із шахів серед лицарів Напівкруглого Столу. Тому їм відразу схотілося вгадати заповітне слово, що виганяє піратів "Летючого Єврея".

– Пам'ятаєш, ха-ха, на тім місці, де ми бачили цей вітрильник, були дві літери: "Л" та "Є", ха-ха, – сказав напарникові Леонід Хихотунчик. – Може, у цьому й криється, ха-ха, розгадка. Може, у місцях своїх появ, ха-ха, ці примарні пірати залишили різні букви, з яких і треба скласти, ха-ха, потрібне слово.

– Цікава думка. Варто дізнатися, у яких місцях бачили цього "Летючого Єврея" і ретельно оглянути всі ці місця, – продовжив думку Омелян.

Обидва графи відразу прибули до Яєчні-Ясної й – прямо в ратушу: мовляв, є в нас думки щодо хвилюючої вас проблеми, але нам потрібна інформація про місця й дати появ "Летючого Єврея". Адміністрація міста, що знаходилася в розумовому тупику, з радістю надала їм вищезгадану карту з відмітками й датами.

Лицарі стали методично відвідувати місця, позначені на карті. Усе це були лісостепові простори поблизу того або іншого маленького населеного пункту.

В одному з таких місць граф Леонід Хихотунчик і граф Омелян знайшли дерев'яну етажерку з намальованими на ній знайомими літерами "ЛЕ", (Леонід скрупульозно записав у блокнотику: "'ЛЕ" – етажерка"). В іншому місці – фанерний ящик, у якому перебували молоток, викрутка, ножівка, плоскогубці, гайкові ключі, напилек тощо, що на тім ящику – "ЛЕ" – жовтогарячою фарбою (Леонід записав: "'ЛЕ" – інструменти"). У третім місці літери "ЛЕ" були нанесені на в'язку хмизу ("ЛЕ" – хмиз" – записав Леонід). У четвертому місці вони знайшли старе металеве ліжко з панцирною сіткою, що стояло недоречно посеред степу, прикрашене тими ж буквами; у п'ятому – прив'язаний до гілки білий рушник, забруднений помаранчевою фарбою, і забруднення виглядало тими ж літерами "ЛЕ"; у шостому – уздечку, до якої була прив'язана картонка з тими ж буквами; у наступних місцях вони знаходили все ті ж "ЛЕ" на корі дерев: тополі, абрикоса, груші, берези; й Леонід скрупульозно зафіксував це у блокноті.

Біля берези ж, прикрашеної двома буквами, вони напнули намет, у якому, улаштувавшись на відпочинок, віддалися міркуванням. Це місце, у півтора кілометрах від селища Липких Липок, відповідно до дат на карті, було першим, де з'явився "Летючий Єврей".

– Якщо скласти всі ці літери, то виходить слово "лелелелелелелелелелелел", ха-ха, – сказав Леонід Хихотунчик. – Сумніваюся, що саме це слово є заклинанням проти примарних піратів, ха-ха. Інтуїція підказує мені, що повинне бути слово знайоме й зрозуміле.

– Я думаю, що букви "ЛЕ" означають просто "Летючий Єврей", – міркував Омелян, потираючи перенісся, – і справа тут не в цих буквах, а в тім, де вони нанесені. Замість "ЛЕ" могло б бути будь-яке зображення, скажімо, хрестик, або зі-

рочка, або сердечко, або... Це просто знак, щоб привернути увагу до якогось об'єкта.

Леонід Хихотунчик переглянув свої записи в блокноті й резюмував:

- Цим знаком, ха-ха, відзначені: етажерка, інструменти, хмиз, ліжко, рушник, уздечка, тополя, абрикос, груша й береза, ха-ха.

- А ясен забув, - нагадав колега. - Пам'ятаєш, біля Уламка ми побачили цей вітрильник і...

- Так, і ясен,- погодився Леонід і вписав його в блокнот. - Можже, одне із цих слів, ха-ха, і є шуканим, і треба тільки визначити: яке саме?

- Можже, треба із цих слів вибрати те, що найбільш пов'язане з мореплавством? - міркував Омелян, потираючи перенісся. - У такому випадку, уздечку, хмиз, рушник й етажерку відразу відкидаємо, як такі, що не мають до вітрильників прямого відношення. А от деревина й ліжко... Ліжка на вітрильниках, звичайно, є, бо треба ж морякам десь спати, і деревина присутня. Але деревина якої саме із цих порід використовується при будівництві фрегатів: тополі, абрикоса, груші, берези або ясена?

- Якщо заповітне слово, ха-ха, що виганяє "Летючого Єврея" - одне із цих: "тополя", або "абрикос", або "груша", або "береза", або "ясен", або "ліжко", то до чого тут, ха-ха, хронологія появи вітрильника? У тексті на стіні ратуші, ха-ха, вказувалося ж, що для розгадки потрібно враховувати хронологію, тобто послідовність появ фрегата в тих або інших місцях!

- Вірно. Гм. А запиши-но всі ці слова в тім порядку, у якому вітрильник з'являвся біля цих об'єктів. Перший раз він з'явився біля цієї берези. Пиши: "береза". Потім, дивимось по датах, він з'явився двадцять дев'ятого вересня отут, де ми знайшли уздечку. Пиши: "уздечка". Потім - першого жовтня отут, де був хмиз. Пиши: "хмиз"...

Поглядаючи то на дати на карті, то на записі в блокноті, граф Леонід Хихотунчик записував на вирваному із блокнота аркушику в стовпчик слова:

береза

уздечка

хмиз

груша

абрикос

ліжко

тополя

етажерка

рушник

інструменти

ясен.

- Ну й що нам це дає? - запитав Омелян.

- Не знаю, ха-ха, - сказав Леонід.

- Тоді давай лягати спати, а ранком, на свіжу голову...

- Давай, ха-ха...

Ранком, на свіжу голову, вони знайшли заповітне слово. Пробігши очима список, граф Омелян вигукнув:

- Перші букви!

- Ха-ха, що?

- Перші букви цих слів, виставлених у такій послідовності, складаються в слово "бухгалтерія"!

І Омелян провів по списку вертикальну лінію нігтем великого пальця, щоб вм'ятина, що утворилася на папері, відокремила першу букву кожного слова від решти букв.

- Дійсно, ха-ха, "бухгалтерія". Треба ж. А яке відношення має бухгалтерія до піратів і вітрильників, ха-ха? Ну, тобто й пірати й бухгалтери мають справу із грошима, ха-ха, але сумнівно мені, щоб заклинанням проти піратів було саме слово "бухгалтерія", ха-ха. Може, це просто збіг, а насправді, ха-ха, тут криється ще якесь інше слово.

- Може, збіг. Давай ще подумаємо.

Лицарі схилилися над списком і стали думати, але ніякого іншого слова, крім "бухгалтерія", добути не змогли.

- Ну що ж, доведеться спробувати "бухгалтерію", - резюмував Омелян. - Якщо транспарант із цим словом на піратів не подіє й "Летючий Єврей" знову з'явиться, значить, ми помилися.

Граф Леонід Хихотунчик і граф Омелян повернулися до Яєчні-Ясної й доповіли тутешній адміністрації про результати своїх досліджень. Через брак інших версій, слово "БУХГАЛТЕРІЯ" було нанесено на великий білий транспарант великими чорними літерами, і вранці 23 жовтня під впливом магічної енергії чарівника Капітона Махоручка цей транспарант злетів і завис у повітрі над дахами міста, неспішно повертаючись навколо вертикальної осі, щоб напис можна було прочитати, дивлячись на цю штуку з різних точок.

А вранці 24-го городяни виявили на стіні ратуші новий текст жовтогарячою ж фарбою:

"Ви змогли розгадати головоломку й знайти заповітне слово, і тепер ми, кровожерливі, безжалісні пірати із фрегата "Летючий Єврей" змушені назавжди забратися з Яєчнеяснинської області! Ваше щастя, що серед вас знайшлися кмітливі розумники! Більше вам не загрожує піратський розбій. Радуйтеся!

Кривавий Сьома".

Обидва лицарі Напівкруглого Столу, що затрималися в Яєчні-Ясній, аби з'ясувати результат запускання в повітря знайденого ними слова, були схоплені радісною міською юрбою, що пронесла їх на руках по вулицях під оплески роззяв, і піддалися підкиданням на ратушному майдані, що той, так би мовити, ритуал застосовується, як відомо, до найшанованіших натовпом індивідів. Мабуть, уважається, що суб'єкт, котрий підкидається десятками рук, повинен відчувати блаженство, що є скромним дарунком за його заслуги.

Після цього біля ратуші ж пройшов лаконічний мітинг, під час якого, крім іншого, мер Яєчні-Ясної Гарольд Ветропусков оголосив, що рішенням міської адміністрації графові Омелянові й графові Леонідові Хихотунчику присвоюється звання почесних гостей міста Яєчня-Ясна, і що на згадку про те, як своєю кмітливістю ці дві чудові особистості врятували Яєчня-Яснинську область від неприємностей, котрі їй загрожували, що можна розцінювати як подвиг, у місті буде споруджений пам'ятник цим героям! Скромні лицарі стали говорити, що пам'ятник – це явний перебір, що в їхніх міркуваннях над головоломкою не було нічого героїчного, але мер заперечив, що це рішення остаточне й оскарженню не підлягає; що прикладом для підростаючого покоління повинні бути не тільки ті випадки, коли перемога здобувалася фізичною силою, але й ті, де перемога здобувалася кмітливістю!

Потім на запрошення молодших мешканців нашого міста граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик відвідали Яєчня-Яснинський міський Палац Піонерів і поділилися з юними мирополківцями обставинами розгадування антипіратського заклинання. Піонери присвоїли їм звання почесних членів їхньої піонерської дружини й під звуки горна й барабана пов'язали на шиї лицарів світло-коричневі піонерські галстуки.

Затим на прохання місцевих журналістів два лицарі провели невелику прес-конференцію просто на вулиці, де відповіли на запитання представників преси, завдяки чому стали відомі подробиці, що викладаються тепер читачам.

Після цього на героїв обрушилися запрошення й від інших тутешніх організацій, але обидва графи заперечили, що прибули сюди не заради участі в ушановуваннях, а заради пошуків драконячого яйця, і вже втратили три дні, займаючись іншою проблемою, тому не мають наміру більше затримуватися тут ані хвилини, і відбувають продовжувати пошуки.

Відтак городяни проводили графа Омеляна й графа Леоніда Хихотунчика до окраїни міста й довго дивилися їм услід, поки лицарі на конях не зникли вдалині.

Ця історія показує, що наші доблесні лицарі володіють не тільки фізичною силою й бойовою майстерністю, але й розвинутою кмітливістю!

Хай живуть терентопські лицарі, особливо лицарі Напівкруглого Столу! Хай живе наше Терентопське королівство!"

* * *

От так патетично й патріотично закінчується стаття "Вигнання" в "Актуальному читиві".

Перш ніж перейти до викриття таємничих піратів сухопутного фрегата "Летючий Єврей", Автор терентопських хронік хотів би, згідно із традицією, що вже склалась, уточнити, що граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик проводили пошуки відомого предмета в дев'ятому секторі королівства, де мало місце й місто Яєчня-Ясна; що повні імена цих двох лицарів – Омелян Омелянович Ряпсусов і Леонід Дінаданович Гирявець; що на гербі й щиті графа Омеляна зображений рожевий меч у чорному полі, а в графа Леоніда Хихотунчика – чорний їжак у світло-зеленому полі; що граф Омелян – це тридцятишестирічний кирпичний чоловік із широкими вилицями й зрощеними на переніссі

бровами, а граф Леонід Хихотунчик – двадцятидев'ятирічний з вузьким обличчям хлопець із постійною посмішкою на видовженій веснянкуватій фізіономії; що кінь Лев, на якому їхав граф Омелян, рябої масті (великі білі плями по темно-коричневому тлу), названий так на честь князя Галицького, але Автор не знає точно якого: чи то Лева Даниловича (на честь якого одержало свою назву місто Львів), що княжив з 1264 по 1301 роки; чи то – його онука Лева Юрійовича, що княжив (із братом Андрієм) з 1308 по 1323 роки; чи то на честь їх обох; а кінь Гарун, світло-рудої масті, на якому їхав граф Леонід Хихотунчик – на честь Багдадського халіфа Гаруна ар-Рашида, що правив з 763 по 809 рік.

– Кінь Лев, кажеш? – ловить Автора на слові його Ліва мозкова півкуля. – Ага! Тепер дещо прояснюється! А я от усе міркую: як це Річард Лойковицький може носити прізвисько Левове Копито, якщо в левів зовсім немає ніяких копит, лише тільки пазурі. А тепер – от він: Лев із копитами! Виходить, прізвисько Річарда Лойковицького якимось пов'язане з конем графа Омеляна!

– Ні, його прізвисько Левове Копито ніяк не пов'язане з конем Левом, – заперечує Автор. – Про те, звідки в Річарда таке прізвисько, ми дізнаємося від нього самого не далі як у наступному, тобто сорок сьомому розділі "Меч Халазюк".

До речі, у графа Леоніда Хихотунчика власне ім'я носив не тільки кінь, але й меч, вірніше, два мечі. Давати ім'я мечу – стародавня лицарська традиція. У лицарських епосах ми повсякчасно натрапляємо на імена мечів. Взяти, наприклад, французький епос про графа Роланда й лицарів Карла Великого: там у Роланда – меч Дюрандаль, у Ганелона – меч Морглес, у Олів'є – меч Альтеклер, у Турпена – меч Альмас, у Карла Великого – меч Жуайоз, у Балігана – меч Пресьоз тощо.

Терентопські лицарі трохи призабули цю традицію й називають, як правило, свої мечі просто мечами, без усяких імен.

Граф Леонід Хихотунчик вирішив відродити цей звичай (на таке його підбило читання саме цього вищезгаданого французького епосу) і дав своєму металевому мечу ім'я. Більше того, маючи своєрідне почуття гумору, Хихотунчик крім імення дав мечу також прізвище й по батькові, як людині: Екскарітон Абрамович Рубальський (до "Капітона" він додав "Екс", щоб нагадувало Екскалібур). Як читачеві відомо, у терентопських лицарів крім бойових металевих мечів є й турнірні із щільної гуми. Своєму гумовому мечу Хихотунчик теж дав ім'я, по батькові й прізвище. Оскільки в металевому мечі вони були чоловічими, то, задля естетичної розмаїтості, гумовому дісталися жіночі: Екскатерина Остапівна Навідмашенко.

Радіокоментатори лицарських турнірів знали цю особливість зброї графа Леоніда Хихотунчика й із задоволенням акцентували на ній свої репортажі. Ну, наприклад: "... І от, розмахуючи над головою Екскатериною Остапівною Навідмашенко, лицар Напівкруглого Столу граф Леонід Хихотунчик іде на зближення з незалежним лицарем Геннадієм Хохановим. Екскатерина Остапівна Навідмашенко зі свистом опускається на голову цього суперника й відпружинює, ударившись об метал шолома. Лицар Геннадій Хоханов, трохи приголомшений цим ударом, намагається вразити графа Леоніда

Хихотунчика своїм турнірним мечем, але граф спритно фехтує Екскатериною Остапівною Навідмашенко, відбиває меч Геннадія Хоханова й робить випад, але суперник устигає прикритися щитом, і Екскатерина Остапівна Навідмашенко вдаряється в цю бойову площину своїм гумовим вістрям..."

- А мене здивував той факт, - підключається до діалогу Автор з Лівою півкулею півкуля Права, перетворюючи діалог на триалог, - що в Терентопському королівстві існує піонерська організація!

- Так що ж тут дивного, нічого тут дивного, - говорить Автор. - Раз у королівстві є діти, то повинні бути й дитячі організації, що виховують у підростаючому поколінні кращі якості й допомагають дітям проявляти й розвивати свої таланти!

- Так, це так, але - юні лєнінці в чарівному лицарському королівстві!..

- Секундочку! Я не казав, що терентопські піонери називаються юними лєнінцями! Не треба відсебеньок! Терентопські піонери зветься юними мирополківцями, зрозуміло, на честь короля Мирополка - основоположника терентопського лицарства. Так, терентопська піонерія створена тисяча дев'ятсот сорок сьомого року за образом й подобою піонерії советської, але на іншому, так би мовити, ідеологічному фундаменті. Так, як і советські піонери, терентопські носять галстуки, світло-коричневі, як терентопський державний прапор, і значки, на яких зображений профіль голови Мирополка на тлі мушлі Крилатого Равлика; і віддають один одному правою рукою такий же салют, зі словами: "До боротьби за справу Мирополка Романтика будь готовий!" - "Завжди готовий!"; а справа Мирополка Романтика - це поширення шляхетності й лицарства! У своїй організації юні мирополківці, крім іншого, осягають, що честь, совість, справедливість, безкорисливість і доброта - це нормальні якості й щиросердечна потреба особистостей, які себе по-справжньому поважають, поважаючи й інших...

- Ну от, знову тебе, громадянине Авторе, потягнуло проповідувати, - зморщила звивини Ліва півкуля. - А сучасний читач не любить, коли йому читають проповіді. Навіть знаний письменник Антон Чехов скаржився: "Звісно, було б приємно поєднувати мистецтво з проповіддю, але для мене особисто це надзвичайно важко і майже неможливо через умови техніки". А для тебе, незнаного пописувача, громадянине Авторе, тим паче. Вгамуйся, поки читач не занудьгував і не відкинув книги!

- Може, у цьому королівстві ще й жовтенята є? - єхидно запитує Права.

- Жовтенят немає, - говорить Автор.

- Отож, - гмикає Права.

- Є груденята, - продовжує Автор. - Не плутати із грудними немовлятами.

- Тьху! - каже Права.

- Груденятами можуть бути школярі молодше десяти років, а піонерами - старші. Груденятами вони зветься тому, що саме в грудні Мирополк Романтик видав указ про перетворення давньоруського Терентопського князівства на лицарське королівство. На значку груденят теж зображена голова Мирополка на тлі мушлі Крилатого Равлика, але не дорослого князя, а дитини, і не профіль, а анфас.

- Зараз ще з'ясується, що в підпільному королівстві є й комсомол! - припустила Ліва.

- Комсомолу немає, - заперечує Автор.

- А що є? - насторожилася Права.

- Ромсомол.

- Гм, - сказала Права.

- Ррромсомол, - повторює Автор, прогарчавши перший звук, аби півкулі відчули різницю. - Ромсомол, тобто Романтичний Союз Молоді. Ромсомольцями можуть бути молоді громадяни королівства у віці від чотирнадцяти до двадцяти восьми років. Ромсомольський значок зображує профіль голови Мирополка на тлі світло-коричневого терентопського прапора. Практично всі нинішні лицарі Напівкруглого Столу, крім лицаря Мгоцька й барона Сергія, у юні роки були груденятами, піонерами й ромсомольцями. Але ці організації не є, так би мовити, монополістами, крім них існують у королівстві й інші молодіжні об'єднання. Наприклад, Естер Гільденштерн і її подружка - принцеса Зіночка - члени молодіжної організації "Вихованці летючого молюска" (мається на увазі Крилатий Равлик на гербі Терентопського королівства).

Але, думаю, настав час повернутися до таємничих флібустьєрів фрегата "Летючий Єврей" і викрити їх перед безцінним читачем.

* * *

Семен (або Шимон) Аронович Зільбердуля працював бухгалтером в одній невеликій вухатоміхурській конторі. Зовнішність його складалася з рис, які видавали в ньому найтипівішого бухгалтера: величенька голова з лисиною, окулярами, чималеньким носом та вусами-прямокутником, і кволе тільки з вузькими плічками та впалими грудьми. Ніяких тобі "косого сажня в плечах", "крові з молоком", "грудей колесом", загалом нічого багатирсько-героїчного. Одним словом, він виглядав саме так, як зображують бухгалтерів карикатуристи гумористичних журналів. Важко собі виобразити, щоб людина з такими зовнішніми даними працювала кимось, аніж бухгалтером. І вже зовсім неможливо уявити його на посаді лицаря, ковбоя, мушкетера або пірата.

Семенові Зільбердулі подобалася й ця робота, і рідна контора, і рідне місто Вухатий Міхур, маленьке та затишне і симпатичне, особливо в період бабиного літа, коли жовтизна дерев гармоніює з жовтизною домів, а жовте світло висхідного сонця посилює ефект позолоченості населеного пункту. Але іноді його охоплювало відчуття, що в його житті вкрай не вистачає пригод. Тим більше що Семен Аронович із дитинства зачитувався пригодницькими книжками про лицарів, піратів, індіанців, мушкетерів і тому подібних таких що загрузли в пригодах представників громадськості. Здавалося б, чого простіше: звільнився б Семен Аронович із контори й перейшов би в лицарі, і його життя стало б більш насичене тим, чого йому не вистачає. Але в тому то й справа, що й улюблену роботу Зільбердулі кидати не хочеться. От так бухгалтер і томився аж до 1986 року.

Того року Семен Аронович, будучи присутнім на всекоролівським з'їзді бухгалтерів

у столиці, поділився з колегами цим своїм томлінням. І виявилося, що в нього в країні десятки однодумців – бухгалтерів, яким при любові до цієї роботи не вистачає гострих відчуттів.

– А давайте організуємо таємне товариство бухгалтерів, що полюбляють пригоди! – запропонував раптом дехто Тарас Теодорович Золотюк. – Будемо періодично збиратися разом і віддаватися пригодам!

Ця ідея була сприйнята з ентузіазмом, і бухгалтери, що жадають пригод, відразу, без відриву від професійного з'їзду, згуртувалися в нову таємну організацію "Дике сальдо" (слово "ди́ке" у назві натякає на щось неприборкане-пригодницьке, а бухгалтерський термін "сальдо" – на професію членів; таємною же ця організація була названа не тому, що бухгалтери збиралися займатися чимсь забороненим, антигромадським або навіть антидержавним, – у них і в думках такого не було, – а просто тому, що й у слові "таємне" присутнє передчуття чогось пригодницького). Головою цього таємного товариства обрали індивіда, що першим підняв це питання: Семена Ароновича Зільбердулю з Вухатого Міхура; а його помічниками з організаційної роботи – Тараса Теодоровича Золотюка із Замийська-на-Замийці, Василя Івановича Цоя з Великих Дрібок, Квентіна Генріховича Полікарпова з Безбаштового Замку, Алеся Яновича Песняровича зі Свіжогнійополя, Іраклія Гамлетовича Хачапуришвілі з Жорикбурга і Якова Алековича Табірського з Мізернограда.

З тих пір бухгалтери-авантюристи (слово "авантюра" у перекладі із французької означає саме "пригода"; а в українській не прижилося доморосле "пригодисти", от і доводиться використовувати запозичене) стали щорічно під час відпусток збиратися на лоні природи, щоб, так би мовити, пограти в індивідів, які загрузли в пригодах: мушкетерів, ковбоїв, невловимих месників, античних героїв тощо. По суті, це були так звані рольові ігри. До кожної такої гри бухгалтери "Дикого сальдо" ретельно готувалися, читаючи літературу за даною темою, готовлячи відповідну одіж, зброю й інший реквізит.

Гра, якою бухгалтери-авантюристи побавилися 1989-го року, навіть залишила слід у новітній терентопській історії, особливо в історії міста Дримпельзябська. Біля цього населеного пункту бухгалтери гралися в диких кочівників і так розігралися, що навіть зімітували напад невеликої, але дуже дикої кочової орди на це місто. Дримпельзябці, не знаючи, ким насправді були ці "кочівники", прийняли гру за, як то кажуть, чисту монету й героїчно захищали рідне місто від "лютих агресорів", шпурляючи в ряджених і нарочито брудних бухгалтерів усе, що під руку потрапить. Особливо відзначилися тридцять три дримпельзябські пекарі, що влучно метали в нападників липке тісто.

Бухгалтери втекли, не пояснивши дримпельзябцям, чим насправді був цей напад, і в городян залишилася впевненість, що вони перемогли реальних агресорів, котрі невідомо звідки узялися. За героїчну оборону король присвоїв Дримпельзябську звання "місто-герой", а один із майданів аж у самій столиці – у Жорикбурзі – став майданом Тридцяти Трьох Дримпельзябських Тістометальників (до цього він був майданом Трьох П'яниць). У Дримпельзябським краєзнавчому музеї з'явилася постійна експозиція, що

розповідає про героїчну оборону міста. У дрімпельзябських школах і дитячих садках юних жителів учать пишатися відвагою місцевих захисників і брати з них приклад. Учасники оборони міста написали ряд мемуарів... Одним словом, безкровна битва дрімпельзябців із "таємничими кочівниками" увійшла в історію міста й королівства, як одна з найяскравіших сторінок новітньої історії. Бухгалтери ж із таємного товариства "Дике сальдо" зберігають конспірацію, приховуючи від громадськості правду про "агресію", щоб співгромадяни мали можливість продовжувати пишатися героїчною історією, а не розчарувалися, довідавшись, що агресія була несправжньою, усього лише невинною грою, а, отже, і "героїчна оборона" як би непотрібною.

* * *

Як читач, напевно, уже давно здогадався, і таємничі пірати фрегата "Летючий Єврей" були не хто інші, як усе ті ж бухгалтери.

Ще восени 1994 року члени таємного товариства "Дике сальдо" вирішили, що восени 1995-го гратимуть у піратів, і стали готуватися.

По-перше, потрібний був вітрильник, фрегат, не справжній, звичайно, бо моря в країні немає, а, так би мовити, декоративний, для годиться. Причому цей корабель повинен бути дуже легким, компактним, зручним для транспортування. Семен Аронович Зільбердуля звернувся до свого приятеля, винахідника й майстра на всі руки, із проханням створити такий переносний псевдофрегат. Той помізкував-помізкував і народив оригінальну ідею: корабель має бути конструкцією з надувних елементів!

Сказано – зроблено! Уже до квітня 1995 року винахідник закінчив роботу над цим об'єктом. Корабель можна було зібрати всього за декілька хвилин, надувши його деталі за допомогою маленьких насосів і пристебнувши ці деталі одне до одного.

Треба віддати належне винахідникові: він постарався на славу. З відстані в кілька сотень метрів, а тим більше в кілька кілометрів, це скупчення надувних деталей виглядало як справжній фрегат.

Кожному кораблю належить мати власну назву, навіть надувному. На черговому засіданні правління таємного товариства "Дике сальдо" його глава Семен Аронович Зільбердуля запропонував:

- Давайте назвемо наш надувний фрегат – "Летючий Єврей".

- Чому це "Летючий Єврей"? – здивувався бухгалтер Тарас Теодорович Золотюк.

- Ну був же знаменитий корабель-привид "Летючий Голландець". А чим євреї гірше голландців? Нехай буде й "Летючий Єврей", – пояснював Зільбердуля, терентопець з єврейським корінням. – Тільки антисеміти можуть думати, що євреї гірше. Але ви ж не антисеміт, колего? – І Семен Аронович строго подивився крізь окуляри на Тараса Теодоровича.

- Ні, звичайно! Як можна?! Борони Боже! – зніяковів Золотюк, терентопець з українським корінням. – У мене навіть самого, здається, прабаба готувала фаршировану рибу. Але... А хіба українці гірше?

- А хіба корейці погані? – викликнув бухгалтер Василь Іванович Цой, терентопець із корейським корінням.

- А росіяни що, погані? - підхопив Квентін Генріхович Полікарпов, терентопець із російським корінням.

- А білоруси! - підтакнув Алесь Янович Песнярович, терентопець із білоруським корінням.

- А може, грузини - погані? - поставив риторичне запитання Іраклій Гамлетович Хачапуришвілі, терентопець із грузинським корінням.

- Роми теж не абищо, - образився Яків Алекович Табірський, бухгалтер циганської національності.

- Так, ви праві, колеги. Поганих національностей немає, кожна по-своєму хороша, - погодився з опонентами Зільбердуля. - Кожна гідна фігурувати в назві корабля. Пропоную наступне: будемо назву періодично міняти. Якийсь час фрегат побуде "Летючим Євреєм", якийсь час - "Летючим Українцем", потім - "Летючим Корейцем", після - "Летючим Росіянином", далі - "Летючим Білорусом", потім - "Летючим Грузином", а там - "Летючим Циганом", і так далі.

На тому й порішили.

Капітаном флібустьєрської команди "Летючого Єврея" обрали знов-таки Семена Ароновича, що придумав собі "піратську" кличку Кривавий Сьома.

Бідою кораблів, як всім відомо, є кораблетрощі.

Для прикладу, безцінний читачу, Автор повідає про кораблетрощу великого океанського пароплава "Харків" у березні 1933 року.

Це советське судно йшло з Одеси до Лондона, Гамбурга і Роттердама з вантажем гороху, патоки й інших товарів, коли, наближаючись до турецького берега, в густому тумані напоролось на міліну.

На допомогу йому кинувся британський рятувальний пароплав "Ла Ніна" (тезка але не сучасник однієї з каравел Колумба). Але Британія - держава капіталістична, а до капіталістів советські люди ставилися негативно. Тому капітан "Харкова" гордо відмовився від капіталістичної допомоги, воліючи чекати, коли прийде допомога зі СРСР.

У процесі очікування неспокійна морська стихія методично руйнувала "Харків", так що, зрештою, він розвалився на дві окремі частини. (Фатальну роль у цьому руйнуванні зіграв згаданий горох. Крізь перші тріщини в корпусі судна в трюм натекла вода і намочила тамтешній горох. Горох від цього набряк, збільшився в об'ємі, і настільки сильно натиснув зсередини на корпус пароплава, що корпус не витримав і розірвався надвоє.) Як не дивно, це роздвоєння не привело ані до затоплення судна (тим більше, що там була міліна), ані до загибелі когось зі членів екіпажа (запропала лише частина вантажів). Більше того, прибулі нарешті з Советського Союзу рятувальники ухитрилися обидві частини розламаного навпіл пароплава, окремо одну від іншої благополучно відбуксирувати назад у СРСР. Спочатку кормову частину, а згодом (коли турецькі робітники надали їй більшої плавучості) і носову. Тоді й з'явився жарт, що "Харків" - найдовше судно у світі, тому що його корма перебуває у Севастополі, а ніс у Константинополі.

Ці дві половини пароплава майстри-корабельники в Севастополі примудрилися успішно приклепати одну до одної, тож воскреслий "Харків" зміг продовжити борознити моря й океани. Це був перший в історії мореплавання випадок, коли розламане навіпів судно не припинило своє існування, а продовжило мандрувати поверхнею води. Так що "Харків" можна вважати геть винятковим везунчиком у цій царині. Безліч кораблів, що зазнали набагато менших руйнувань, опинилися на дні океанів, морів, озер і річок.

А "Летючий Єврей" міг бути ушкоджений, якби якийсь зловмисник надувні деталі, з яких він складався, попроштрикував якою-небудь гострою штуковиною. Але й у цьому випадку "Летючий Єврей" затонути не міг, оскільки з водою ніде не контактував. І після латання дірочок у надувних елементах, знову міг красуватися у всій своїй пишноті. Так що його теж можна зарахувати до категорії корабельних везунчиків, разом із "Харковом".

- Сподіваюся, ця історія з пароплавом "Харків" не є твоєю авторською фантазією, а мала місце в дійсності? - уточнює, звертаючись до Автора, його Права мозкова півкуля.

- Можу вказати джерело, звідки я її почерпнув, - відповідає Автор. - Український журнал "Всесвіт", одинадцятий номер за тисяча дев'ятсот тридцять четвертий рік. Нарис "Пригода на Босфорі". "Всесвіт" тоді був не щомісячником, а виходив двічі на місяць, тому одинадцятий номер був не листопадним, а червневим. Саме в цьому номері, до речі, на першій сторінці повідомляється, що відтепер столицею України буде не Харків, а Київ. У цьому ж номері є й текст про інше судно - жартівливий віршик "Віддай кінці". Але те інше судно в ті часи курсувало не морями і океанами, а вузькими та мілкими харківськими річками - Лопанню та Харковом, будучи маленьким річковим трамвайчиком. Крім текстів про ці два судна, велике океанське і маленьке річкове, надруковані і їхні фотографії. До речі, гумористичний віршик про той харківський річковий трамвайчик є не єдиним літературним твором про нього. Наприклад, письменник Леонід Чернов (Малошийченко), один з найдотепніших українських авторів, написав тисяча дев'ятсот тридцять другого року про те маленьке судно твір теж гумористичний, але прозовий, за назвою "Навігація". Та не треба плутати харківський річковий трамвайчик з невідомою Авторіві назвою, оспіваний у гуморесці тисяча дев'ятсот тридцять другого року та вірші тисяча дев'ятсот тридцять четвертого року, з харківським річковим трамвайчиком "Ластівка", що курсував Лопанню і Харковом у тисяча дев'ятсот дев'яносто шостому - дві тисячі п'ятому роках. Той був побудований тисяча дев'ятсот сімдесят п'ятого року і до переселення в місто Харків звався "Павликом Морозовим". До речі, якщо маленькі судна, котрі переміщують пасажирів міськими річками, називають річковими трамвайчиками, то, гадаю, для балансу можна було б і справжні трамваї називати рейковими кораблями.

- Певен, - говорить Ліва півкуля, - що як приклад кораблетрощі ти, громадяніне Авторе, згадав саме історію "Харкова" винятково через назву цього судна.

- Цілком вірно, - не сперечається Автор. - Якби мій Терентопський, м'яко кажучи, епос був не поблизухарківським, а, наприклад, поблизу сенфіліберським, тобто був

пов'язаний не з українським містом Харковом, а із французьким містечком Сен-Філібер, то я, як приклад, згадав би загибель французького пароплава "Сен-Філібер" у Біскайській затоці п'ятнадцятого липня тисяча дев'ятсот тридцять першого року. Щоправда, у Франції не одне містечко з назвою Сен-Філібер, а цілих два - у регіоні Бургундія, і в регіоні Бретань. На честь якого з них був названий пароплав, я не знаю.

Що ж до судна, яке тимчасово розпалося надвое, то воно було не першим і не єдиним пароплавом, котрий носив назву "Харків". Історію кораблетрощі цього "Харкова" переказали зокрема Микола Болгаров у книзі "Пароплав" і Костянтин Паустовський у книзі "Чорне море". Але обидва ці літератори дещо її перебрехали. Паустовський навіть перейменував "Харків" на "Дніпро".

* * *

Нову гру із залученням сухопутного псевдокорабля бухгалтери, що таким чином, так би мовити, зіпратилися, запланували провести в Яечнеяснинській області. Причому, аби внести в історію королівства ще одну неординарну сторінку, задумали, як і у випадку із Дримпельзябськом, зімітувати якусь погрозу для місцевих жителів, щоб спровокувати їх на діяння, якими вони потім пишатимуться. Цього разу вирішили змусити аборигенів захищатися не фізично, а інтелектуально. Для цього бухгалтери-авантюристи й придумали ту саму головоломку, котру потім успішно розгадали лицарі Напівкруглого Столу граф Омелян і граф Леонід Хихотунчик.

- Псевдопірати погрожували, що жителі нарікатимуть на себе, якщо не розгадають головоломки, - уточнює Ліва мозкова півкуля Автора. - А що б зробили бухгалтери, якби головоломка не була розгадана, якби в цей час там не виявилось завдяки щасливому випадку графа Омеляна й графа Леоніда Хихотунчика?

- Ну, напевно, вони підкинули б яечнеяснинцям додаткову підказку, що й вивела б тих до правильного слова, - припускає Автор. - Бухгалтери ж, будучи патріотами, хотіли, щоб у співгромадян з'явився новий привід для гордості.

І от, 27 вересня 1995 року на двох орендованих автобусах бухгалтери-авантюристи в'їхали в Яечнеяснинську область і зупинилися в півтора кілометрах від селища Липких Липок.

Убрані піратами бухгалтери на чолі з капітаном Кривавим Сьомою винесли з автобусів скачані в рулони надувні деталі фрегата "Летючий Єврей", розкотили їх біля самотньої берези й приєднали шлангами до електронасосів з акумуляторами.

- Ну, хлопці, надуваємо! - скомандував Кривавий Сьома, поправляючи чорну пов'язку на правому оці; зрозуміло, чисто декоративну: з оком у нього було все гаразд.

- Якір вам у горлянку! - викрикнув із його плеча розмовляючий... ні, не папуга, а магнітофон.

Капітан Кривавий Сьома хотів носити на плечі такого що вміє розмовляти людськи папугу; як носив пірат Джон Сілвер в "Острові Скарбів" Стівенсона; або Робінзон Крузо в книзі Даніеля Дефо. Але Зільбердуля не зміг такого птаха вчасно придбати й замінив таким що вміє розмовляти магнітофоном, маленьким, але голосним. Звичайно, усе, що викрикував цей магнітофон, заздалегідь було записано на

плівку. Ці "піратські" тексти накричав у мікрофон на прохання Семена Ароновича один його знайомий, котрий був шкільним однокласником, а нині заслужений сміттяр-орденоносець (орден одержав за успіхи в боротьбі зі сміттям), який прекрасно імітує птаха, що прекрасно імітує людину. Але навіть цьому знайомому Зільбердуля не зізнався в існуванні таємної бухгалтерської організації, а збрехав, що запис йому потрібен просто на згадку про старого приятеля та їхні дитячі ігри.

У той час як одні "пірати" вмикали насоси, інші запалювали навколо димові шашки, щоб димова завіса сховала від можливих далеких спостерігачів процес виникнення фрегата, і щоб фрегат, з погляду спостерігачів, з'явився з "серпанку" у готовому вигляді.

Під час цього в прямому смислі слова надувательства Кривавий Сьома намалював на стовбурі берези дві літери: "ЛЄ", відповідно до придуманої для тамтешніх мешканців головоломки. Магнітофончик оцінив каліграфію хазяїна вигуком: "Грот-щоглу тобі в ніздрю!"

Потім, коли надуті фрагменти було пристебнуто одне до одного й фрегат "Летючий Єврей" проявився з розсіяного диму у всій красі, пірати Тарас Акулячий Потрох (Т.Т. Золотюк), Довготелесий Квентін (К.Г. Полікарпов), Копчений Алесь (А.Я. Песнярович), Іраклій Китодав (І.Г. Хачапуришвілі) і Яшко Вирвипуп (Я.А. Табірський) взялися вартувати, оглядаючи околиці в підзорні труби, в очікуванні, коли до вітрильника потягнуться аборигени з Липких Липок; а інші заходилися фехтувати на шаблях і шпагах, змагатися в рукопашному бою й інших піратських забавах. Капітан же, Кривавий Сьома, у цей час перегортав сторінки книги "Загальна історія піратів", яку в 1724 році написав якийсь капітан Чарльз Джонсон, і яка в 1993 році була перекладена так званою терентопською мовою й видана у Великих Дрібках. Втім, багато хто з літературознавців певен, що таємничий капітан Джонсон – це не хто інший, як письменник Даніель Дефо; "Чарльз Джонсон" – це, мовляв, просто один із його численних літературних псевдонімів. Та й "Дефо" – теж псевдонім, бо справжнє його прізвище Фо. Взагалі тема піратства була для письменника Дефо однією з найулюбленіших, судячи з того, що написав про піратів декілька романів. Але "Загальна історія піратів" – це не справжня назва згаданої книги, а спрощений варіант, який для зручності видавці поміщають на обкладинці. А справжній, повний її заголовок отакий: "Загальна історія грабежів і вбивств, учинених найвідомішими піратами, а також їхніх звичаїв, політики і правління з часу їхньої першої появи на острові Провіденс в 1717 році, де вони заснували своє поселення, до нинішнього року 1724; з додатком дивовижних діянь і пригод жінок-піраток Енн Бонні і Мері Рід; що поперед них наданий звіт про пригоди знаменитого капітана Евері і його товаришів, з описом того, яку смерть він прийняв в Англії".

Нарешті пірат Довготелесий Квентін оголосив, що до "Летючого Єврея" ідуть аборигени, на що наплічний магнітофончик капітана викрикнув: "Сто сімнадцять акул тобі в селезінку!" За допомогою димових шашок фрегат був укритий від поглядів тубільців, що наближалися, "пірати" швидко його розібрали й здули, після чого хутко

вчухрали на автобусах. Коли дим розсіявся, їх уже й сліду не було, на здивування тамтешніх мешканців.

Цей фокус бухгалтери, що отак піратствували, ушкварили й в інших місцях. Зрозуміло, це було можливо тільки при безвітряній погоді. При вітрі, по-перше, дим відносився б, не створюючи необхідної завіси, а по-друге, пустотілий фрегат надмірно розгойдувався б, видаючи свою надувну сутність. Слава Богові, погода бухгалтерам-авантюристам сприяла.

У глуху ніч з 14 на 15 жовтня Семен Аронович Зільбердуля, в одіянні не пірата, а бухгалтера, увійшов у Яечню-Ясну й безлюдними вулицями дочимчикував до ратуші. Оглянувшись обабіч та із задоволенням переконавшись, що на освітленій ліхтарями вулиці сплячого міста нікого немає (свідки ні до чого), став виводити пензликом, занурюючи його в баночку з жовтогарячою фарбою, на стіні ратуші слова: "Жителі Яечні-Ясної і Яечнеяснинської області! Ми, кровожерливі, безжалісні пірати із фрегата "Летючий Єврей"...". Його не радувала думка, що він бруднить стіну, а жителі будуть змушені цю мазанину зафарбовувати, витрачаючи на це час і кошти. Але противагою каяттям його інтелігентності слугувала думка, що праця зі знищення жовтогарячого графіті буде для яечнеяснинців скромною платою за можливість пишатися своєю перемогою над примарними піратами...

Коли над Яечнею-Ясною здійснювався транспарант, капітан Кривавий Сьома, зсунувши з ока чорну пов'язку, подивився на нього в підзорну трубу й констатував:

- Розгадали! Молодці! Усе, що ми запланували, здійснилося. Тепер у Яечні-Ясній і взагалі в королівстві з'явиться переказ про те, як наші співгромадяни за допомогою кмітливості вигнали примарних піратів. Колеги, пишайтеся: ми власними руками творимо історію й легенди батьківщини!

- Повісити зрадників на бом-брам-реї! - вигукнув недоречно з капітанського плеча магнітофончик.

І знову, дочекавшись ночі й перевтілившись зміною одєжинки з пірата на бухгалтера, взявши пензлик і баночку з помаранчевою фарбою, Семен Аронович подався до міста...

Закінчивши цю гру, члени таємної організації "Дике сальдо" повернуться у свої контори й займуться бухгалтерською працею. А за рік, восени 1996 року, у Свіжегнійопольській області з'явиться корабель-привид "Летючий Українець"... Але то вже інша історія...

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ П'ЯТЕ. Відсутність

Більше нічого, що б заслуговувало на увагу, на дорозі не сталося.

Ілля Ільф і Євгеній Петров, "Золоте теля".

1 листопада 1995 року.

Першого листопада тисяча дев'яťсот дев'яťносто п'ятого року, тобто на двадцять третій день Великої Яечної Експедиції, барон Вадим Оптиміст на коні Гонорії й барон

Геннадій на коні Горбачові, переміщаючись дев'ятнадцятим сектором Терентопського королівства, що дістався їм для пошуків, опитавши жителів сіл Мінчитриївки й Самогонки (і не довідавшись там нічого нового про викрадене яйце), прямували до сіл Чвиркунів та Базікалів.

Погода була хмурою. Небо було таким сивим і кошлатим, немов намагалось вдаватися бородою старого Франсуа Рабле. Мрячив дрібний дощ. З дерев пурхало мокре листя, і найнахабніше з них прилипало до лицарів. Загалом, у цей день у цій частині королівства мандрівка була не найкомфортнішою.

Їхали мовчки.

Але рівно о 15 годині, 54 хвилині та 17 секунді за жорикбурзьким часом барон Геннадій порушив мовчання.

А саме: голосно чхнув.

Після чого вийняв носовичка і витер ніс і губи. Потім носовичка сховав.

І лицарі продовжили їхати мовчки.

Більше у подорожах цих двох яйцешукачів за час Великої Яєчної Експедиції не сталося нічого цікавого. Цей розділ Автор назвав "Відсутність" саме через те, що в ньому (у розділі, а не у Авторі) відсутні захоплюючі події. Тому Автор змушений закінчити п'ятдесят п'ятий розділ, щоб перейти до наступного, п'ятдесят шостого, який, як Автор сподівається, виявиться і більшим і цікавішим, ніж цей.

- Стоп! - протестує Права півкуля авторського мозку. - Якщо в подорожах цих двох геть-чисто немає чогось цікавого, то навіщо треба було присвячувати їм цей розділ? Чи не простіше було взагалі про їхні подорожі не згадувати?

- Простіше, - погоджується Автор. - Але я не шукаю легких шляхів. Педантизм змусив мене хоч щось сказати і про цю пару мандрівників. Бо, якби я розповів про мандрівки вісімнадцяти пар лицарів Напівкруглого Столу, і абсолютно нічого не сказав про мандрівки дев'ятнадцятої, то почував би себе таким, що не доробив роботи. Отже, цей розділ написаний, можна сказати, для галочки. Щоб не страждало моє письменницьке сумління.

- Підозрюю, що тобі просто не вистачило фантазії вигадати захоплюючу історію і про цих двох, - каже Ліва. - Вичерпалася уява.

- Ні, - заперечує Автор, - не вичерпалася. А просто я не хочу читачеві брехати. Якщо під час мандрівок Вадима Оптиміста та Геннадія не трапилося нічого особливо цікавого, щоб про це розповісти, то я так чесно читачеві і говорю, а не морочу голову вигадками про те, чого не було.

Втім, додає Автор, перш ніж закінчити цей лаконічний розділ, який своєю короткістю поступається лише ще більш короткому тринадцятому з назвою "Марновірство", згідно з традицією, повідомлю читачеві, як виглядали лицарі, їхні коні та щити.

Барон Вадим Оптиміст, повне ім'я якого Вадим Вікторович Цотеленек був світлорусим чоловіком тридцяти двох років, сухорлявим і досить оптимістичним, що й відбилося у прізвиську. Барон Геннадій (повне ім'я Геннадій Михайлович Вофанок) був

брюнетом тридцяти трьох років, дещо широковилим, оскільки мав зокрема монголо-татарських предків. І оптимізмом, на відміну від партнера, не відрізнявся. Якби серед лицарів Напівкруглого Столу був ще якийсь Геннадій, і знадобилися б прізвиська, щоб їх розрізнити, то не виключено, що цьому Геннадію дісталось б прізвисько Песиміст. Обидва були зросту вище середнього, і обидва носили окуляри, оскільки страждали на короткозорість. І обидва носили на обличчі вуса. А Геннадій, крім того, і борідку.

Кінь Гонорій, названий так на честь давньоримського імператора, що імператорствував у IV-V століттях нашої ери, був леопардового типу чубарої масті, тобто мав темні плями на білому тлі. Кінь Горбачов, названий так на честь першого і останнього, тобто єдиного президента Советського Союзу, був рудо-чалої масті, тобто мав домішки білих волосків до рудої шерсті.

На щиті барона Вадима Оптиміста зображений червоний метелик у світло-блакитному полі, а на щиті барона Геннадія – темні сонцезахисні окуляри в полі жовтому.

Більше Автору з приводу цих двох подорожан сказати нема чого. Щоб мені, – додає Автор, – не довелося ніколи цілувати власної потилиці, якщо брешу.

ЩОСЬ ТРИДЦЯТЬ СЬОМЕ. Непросихаючі громадянки

Він бачив, як з позад осоки впливала русалка, миготіла спина й нога, опукла, пружна, уся створена із блиску й трепету.

Микола Гоголь, "Вій".

19 жовтня 1995 року.

"І знов дорога... Сонце... Вітер... І знов вони живуть в путі.

Копита знову топчуть землю. Шемрить сухих листків мотив,

І гілки тикають в забрала, в доспіхи, бій дають щитам...

Такий уділ доспіхоносців. Не ниють Юрій і Абрам.

Глядь – на шляху село ізнову, з іменням сміховинним Щось.

Тамтешню опитали людність – яйця дракона не найшлось.

Недовго погостивши в Щосі, Абрам і Юрій – знову в путь,

Куди їх кличе довг героїв, бо в героїзмі їхня суть"...

(– Тпру! – кричить Авторіві Ліва півкуля його головного мозку. – Це ще що таке! Викладав-викладав прозою й раптом у графоманське рифмоплетство вдарився! Геть рифманувся! Знову випендрюєшся?

– Справа в тому, – став пояснювати Автор, – що в цьому розділі буде епізод з мандрівок лицаря Юрія Капітального й герцога Абрама, а мандрівки цієї пари напівкруглостолових лицарів уже описані терентопським поетом Франческо Губанедурським у його поемі "Без відриву від сідла, або Поема мандрівок".

Після закінчення Великої Ячної Експедиції цей поет зустрівся зі згаданими лицарями, докладненько розпитав їх про пошуки драконячого яйця та, з їхньої згоди,

написав про це поему.

Між іншим, найдавніші епоси були не тільки прозаїчними, але й поетичними, а в деяких епосах – наприклад, у кельтських – проза чергувалася з поезією.

От і я, дотримуючись таких традицій створень епосів, щоб трохи розбавити прозу поезією, вирішив у своєму, м'яко виражаючись, епосі дати місце фрагментові згаданої поеми згаданого поета.

Я усвідомлюю, що Франческо Губанедурський аж ніяк не геній, а "Без відриву від сідла, або Поема мандрівок" аж ніяк не шедевр всесвітньої поезії. Але кращих поем про лицаря Юрія Капітального та герцога Абрама поки ніхто не написав. Тому візьмемо те, що є. А щоб ніхто не сказав, що я ухиляюся від роботи, підсуваючи замість своїх чужі писання, я даватиму в дужках коментарі, перший з яких читач уже прочитав.)

*"І їдучи по бездоріжжю, на берег прибули ріки,
Що Рідиною зветься. Катма моста в тім місці. Їздоки
Вздовж річки Фрідріха з Саулом пустили: може бути, пором
Враз попадеться... Та безлюдне те місце – хоч коти ядром.
На карту глянув Капітальний й напарнику тоді сказав:
"На південь, де ріка Мокриця впадає в Рідину, спортзал
Аквалангістів. Край спортбази місток є. Тож без перешкод
Спортсменів заодно спитаєм та переїдемо ріку-от".
Щоб веселіш була дорога, Абрам гармошку в руки взяв,
Заграв, співаючи частівки, а Юрій слухав й реготав.
Притихла жовта природа, плескався лиш в воді карась,
Та над холодною рікою гармошка герцога лилась,
І як відбиток в водній гладі пливли ледь-ледь в очеретах
Комар в червоному, серп і молот у фіолетовому щитах"...*

(Настав час прокоментувати. Згадані Фрідріх і Саул – це, звичайно, коні. Кінь Юрія Капітального названий Фрідріхом на честь чи то одного з королів або імператорів, що носили таке ім'я: серед західноєвропейських правителів Фрідріхів було хоч греблю гати; чи то на честь усіх їх разом узятих. А кінь герцога Абрама названий Саулом на честь єврейського царя, що царював із 1040 по 1012 рік до нашої ери. Фрідріх – ігреневої масті, Саул – масті попелясто-вороної.

В останніх двох рядках мова про герби цих яйцешукачів. На гербі лицаря Юрія Капітального зображені чорні серп і молот у фіолетовому полі, а на гербі герцога Абрама – білий комар у червоному полі. Так само виглядали й щити цих лицарів, чиї віддзеркалення у воді переміщалися серед очеретів...

– Серп і молот на лицарському щиті?! Невже лицар Юрій Капітальний був комуністом?! – дивується Права півкуля авторського мозку.

– Білий комар у червоному полі? Так це ж щит барона Аркадія, як зараз пам'ятаю! – ловить Автора на слові півкуля Ліва.

– Відповідаю. Юрій Капітальний не був комуністом. Гербу, що прикрашав його щит, приблизно чотириста років. Лицар Юрій Капітальний був нащадком лицаря Микити

Ковалю – одного з перших терентопських лицарів, що його в лицарі присвятив сам Мирополк Романтик. До присвяти в лицарі Микита Коваль був князівським ковалем. Саме він викував обладунки для першого контингенту лицарів Напівкруглого Столу. Коли Мирополк запропонував лицареві-ковалеві придумати для себе герб, Микита вирішив, що на гербі повинні бути: молот, як нагадування про його попередню професію; і серп, тому що свою кар'єру він почав саме з кування серпів. З тих пір усі терентопські лицарі з династії Ковалинських носили на щитах серп і молот. Але якщо на комуністичному символі серп і молот перехрещені, то на даному лицарському гербі вони розташовані горизонтально й паралельно: вище молот, нижче серп.

А в тому, що щит герцога Абрама виглядав майже так само, як щит барона Аркадія, немає нічого дивного: і герцог Абрам і барон Аркадій були представниками династії Глімпельштейнів, обоє вони були нащадками великодрібкинського рабина Іцхака бен Захави, якого в лицарі присвятив той же Мирополк Романтик.

Коли Мирополк запропонував рабинові, котрий упокорився з думкою, що участі лицаря йому не уникнути, придумати для себе герб, єврейський священник приречено промимрив: "Ай, не знаю, та що завгодно, мені це однаково. Ну, нехай там буде лев який-небудь, наприклад". – "Ні, лев уже зайнятий: його узяв для свого герба лицар Феодосій. Візьми що-небудь інше", – відмовив монарх, а лицар Феодосій (який до присвяти в лицарі був князівським кухарем) повертів перед рабином щитом, де був зображений лев. "Ну, тоді нехай буде... ну, не знаю... ну, ведмідь", – запропонував Іцхак. "Ні, і ведмідь уже зайнятий: він буде зображений на гербі лицаря Лойко", – говорячи це, король показав рукою на брудного цигана, що чухав за вухом живого ведмедя. Рабин згадав ще декілька хижаків, але всіх їх уже розібрали для своїх гербів інші лицарі. І отут, відчувши, що його хтось кусає в чоло, єврей ляснув себе долонею й, побачивши розчавлену закривавлену комаху, констатував: "Комар". – "Комар? – стрепенувся Мирополк. – Так, комара ще ніхто для герба не узяв. Комара можна".

От так на гербі рабина і його нащадків, що одержали згодом прізвище Глімпельштейни, з'явився комар. У всіх лицарів із цієї династії на щитах були білі комарі у червоному полі, але, щоб щити й лицарів можна було відрізнити, комарі були різних розмірів, у різних ракурсах, і розташовувалися в різних частинах щита. Наприклад, у барона Аркадія білий комар завбільшки із дрозда, розташований вертикально – головою нагору, черевцем униз – ближче до лівого верхнього кута щита; у незалежного лицаря Петрухи білий комар з горобця й розташовується горизонтально в нижній частині щита; у герцога Абрама білий комар розміром з куріпку, перебуває в центрі щита уздовж діагоналі, нібито летить із лівого нижнього кута в правий верхній; і т.д. Герцог Абрам доводиться баронові Аркадію чи то чотириюрідним небожем, чи то п'ятиюрідним братом, чи то шостиюрідним дядьком, а може, навіть семиюрідним онуком або восьмиюрідним дідом. Щоб уточнити їхню кривність, треба неабияк пошастати по гілляках їхнього генеалогічного древа, чого Автор робити не має наміру, бо це не настільки важливо.

Абрам був одним з восьми терентопських герцогів і главою одного з восьми

терентопських герцогств. Уся територія королівства ділиться на двадцять п'ять областей, що у колишні часи йменувалися губерніями, обласними центрами яких працюють сімнадцять міст і вісім великих сіл і селищ. Вісім з областей значаться одночасно герцогствами:

Локшиновуха область, центром якої є село Локшиновухе, – Бульбонхрикінським герцогством, главою якого вважається герцог Конан Дрисленко, незалежний лицар, що проживає в Бульбонхрикінському замку біля Локшиновухого.

Тупокутська область, центр якої – містечко Тупий Кут, – герцогством Хупізматським, глава якого – герцог Нестор Аронович Хрін, незалежний лицар, що проживає в Хупізматському замку біля Тупого Кута.

Вухатоміхурська область, центр якої – містечко Вухатий Міхур, – Мордромбьякським герцогством, глава якого – герцог Олігарчук, незалежний лицар, що проживає в Мордромбьякському замку біля Вухатого Міхура.

Пукалкська область, центр якої – село Пукалка, – герцогством Єжикуляпським, глава якого – герцог Онисим З., незалежний лицар, що проживає в Єжикуляпському замку біля Пукалки (його Автор згадав серед лицарів, що брали участь у турнірі в День Шляхетного Мордобою).

Ямитививінвонавонипольська область, центр якої – місто Ямитививінвонавониполь, – Футилекрюмським герцогством, глава якого – герцог Агов'яктебетам, незалежний лицар, що проживає у Футилекрюмському замку біля Ямитививінвонавониполя (і його Автор згадав серед учасників того турніру, а ще згадає в розділі сорок третьому "Народний людоджер").

Жабенятинська область, центр якої – містечко Жабенятинськ, – герцогством Гриньмасяльським, глава якого – герцог Леонід Коліно, лицар Напівкруглого Столу, що проживає в Гриньмасяльському замку в Жабенятинську.

Задвірпольська область – Трюхтрюхзельським герцогством, глава якого – герцог Харитон, лицар Напівкруглого Столу, персонаж попередпопереднього розділу, що проживає у Трюхтрюхзельському замку біля Задвірполя.

І нарешті, Свистоніздринська область – герцогством Шриньзякобубудинським, главою якого і є персонаж цього розділу, герцог Абрам, лицар Напівкруглого Столу, що проживає у Шриньзякобубудинському замку (який спроектував, нагадує Автор, тесть нинішнього короля, перше ніж із архітекторів перекваліфікуватися в жебраки) біля Свистоніздринська.

До речі, герцогові Абраму і його напарникові випав жереб займатися розшуками драконячого яйця в десятому секторі, який захоплював і частину Шриньзякобубудинського герцогства, так що Абраму не довелося сильно віддалятися від рідних пенатів, на відміну, наприклад, від герцогів Леоніда Коліно й Харитона, яким випало займатися пошуками вдалині від своїх герцогств.

Що ж стосується напарника герцога Абрама, лицаря Юрія Капітального, то він, як уже повідомлялося в тридцятому розділі, не мав власного замку й проживав із дружиною в лицарському гуртожитку.

Герцог Абрам – сорокачотирирічний чоловік з великим носом і густими бровами, карокий кремезний брюнет середнього зросту в окулярах. Лицар Юрій Капітальний – двадцятидев'ятирічна блакитноока людина із каштановою чуприною та борідкою, стрункий, вищий за середній зріст.

Герцог Абрам любляв грати на кнопковому акордеоні, який у нас часто називають баяном. Але баян – інструмент не дуже маленький і не дуже легкий. Тому незручний для транспортування під час тривалих подорожей. (Втім, це дивлячись, із чим порівнювати. Якщо з роялем, або, тим більше, великим органом, то баян є багажем набагато зручнішим.) Для подорожей герцог мав маленьку легку гармошку, так звану концертино, на якій собі акомпанують естрадні куплетисти.

Але давайте, мої півкулі й мій читачу, покінчивши із цією низкою коментарів, повернемося в поему Франческо Губанедурського. До слова, Франческо – це не справжнє ім'я поета, а псевдонім. А справжнє ім'я, зафіксоване в паспорті, – Павло Семенович Губанедурський.)

"Отут двом нашим персонажам назустріч – третій персонаж:

Вздовж Рідини крутив педалі котрийсь-от дядько, пітний аж;

Він їхав на велосипеді, хоч пухлий був, а не худий.

Абрама з Юрієм уздрівши, жбурнув свій голос вздовж води:

"Привіт вам, лицарі!" – "Вітаєм!" – гукнули лицарі вперед.

"Я маг Гліб Цвях", – так той назвався, хто осідлав велосипед.

Абрам, представившись, промовив, утнувши ввічливий уклін:

"Яйце де може бути дракона?" – "Не знаю, – відгукнувся він. –

Я над цією сам проблемою все думаю, але на жаль,

Мені суцільною загадкою ця залишається деталь.

Я також в пошуках тиняюсь, та не яйця, а молока

Русалки. Досліди магичні. Мета у мене така.

А вам русалка попадалась, що груддю кормить немовля?"

"Не попадалась", – Капітальний чарівникові промовля..."

(Дійсно, незабаром після похорону людського тіла макакоподібного чарівника Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського, чарівник Гліб Любомирович Цвях, як і сказав колегам на поминках, осідлавши велосипеда, пустився мандрувати в пошуках русалчиного молока.

Для початку він опитав русалок, що жили в річці Струмищі на околицях столиці. Русалок, котрі годують грудьми, там не виявилось, зате русалка Катя, яка працювала на човновій станції, повідомила, що її далека родичка, русалка Васса, нещодавно народила й, звичайно, годує дитину грудьми, у неї-от й можна добути кілька крапель молока для магичних дослідів. Тільки проживає Васса не в Струмищі й навіть не в Замийці, куди Струмище впадає, а аж у Рідині, вище за течією міста Свистоніздринська, а може, – у Мокриці, що впадає в Рідину. Більш точно вказати місцеперебування Васси Катя не змогла – дуже вже далека родичка, Катя про неї майже нічого не знала, а про пологи почула від іншої родички, що живе в Замийці, а та

почула від родички, що живе у Вологій.

Щоб швидше добратися до цієї русалки Васси, Гліб Цвях скористався послугами автомобільного транспорту: поїхав із Жорикбурга до Свистоніздринська на міжміському автобусі, прихопивши велосипед в якості багажа; це було швидше, чим на велосипеді.

Вже будувалася вузькоколійна залізниця від Великих Дрібок до Свистоніздринська, але поки вона не добудована, єдиним видом громадського транспорту, що переміщали пасажирів з обох столиць (теперішньої і колишньої) у Свистоніздринськ і назад, були автобуси. Звичайно, на літаку колеги Акмуса це було б ще швидше, але, як ми знаємо, читачу, Гліб Любомирович панічно боявся висоти, нагадує Автор.

У Свистоніздринську, що лежить на березі Рідини, маг пересів на велосипед і рушив уздовж берега проти течії. Якщо в Рідині Васси не виявиться, Цвях продовжить пошуки уздовж Мокриці.

Там, де Мокриця впадала в Рідину, розташувалася спортивна база аквалангістів, де займалися, переважно, аквалангісти зі Свистоніздринська, але навідувалися й жителі інших населених пунктів. Називалася база "Мумутілус". Як читачеві відомо, річки Терентопії, в основному, мілководні й вузькоруслі. Але в цьому місці, де Мокриця впадає в Рідину, вода відносно широка й глибока. Тому дане місце й облюбували місцеві аквалангісти для занурень.

У літню пору тут було багатолюдно – бажаючих попірнати у теплу воду хоч греблю гати. Бажаючих же занурюватися в воду холодну було значно менше, тому в осінньо-зимньо-весняний період ентузіасти на базу навідувалися рідше й у менших кількостях.

От і у той промозглий осінній день напередодні листопада чарівник Цвях зустрів на спортбазі лише одного сторожа. Сторож показав магові базу "Мумутілус" і напоїв гарячим смачним чаєм.

Уся роздягальня була обвішана фотознімками, як підводними, так і надводними. І майже на всіх фігурувала одна неодягнена дівчиця.

– Це русалка Леся. Люблять аквалангісти її фотографувати, – пояснив сторож. – Пом'яну, вони всі в неї улопалися. Та я й сам, якби помолодше... Кхе. А їй усі аквалангісти пофігу, як молодь висловлюється. Вона все чекає на якогось прекрасного аеронавта на білій кулі. Їй краще журавель, то пак аеронавт, у небі, ніж синиця, то пак аквалангіст, у руці. Романтична дівчина.

Цвях запитав сторожа про русалку Вассу.

– Про таку не знаю. Може, аквалангістам вона й знайома, але вони ж мені не доповідають, – відповів той.

"Мене трохи здивувала назва цієї спортивної бази, – втручається раптом Права півкуля авторського мозку. – Ніколи раніше не доводилося ані чути, ані читати слова "Мумутілус". Звідки воно узялося й що означає?"

Розуміючи, що таке питання могло виникнути й у читача, Автор відразу пояснює:

Коли з'явилася база аквалангістів, з'явилося і питання, як її назвати. Аквалангісти вирішили, що назва повинна бути пов'язана із чимсь або кимсь, відомим своїм

зануренням під воду. Пропонувалися різні варіанти: і "Офелія", і "Чапаєв", і "Атлантида", і "Садко", і "Князівна Степана Разіна", і "Іхтіандр", і "Китеж", і "Титанік", і "Жовта субмарина"... Найбільше число голосів набрали варіанти "Наутілус" і "Муму". Якби на користь одного із цих двох була перевага хоча б в один голос, то він і озаглавив би базу. Але кількість голосів збіглася. Прихильники кожного з варіантів заходилися переконувати опонентів, сперечаючись до хрипоті. Страсті розпалювалися, і суперечка могла перерости в склоку. І тоді найавторитетніший аквалангіст, щоби примирити сперечальників, запропонував з'єднати у назві обоє варіанти. Так "Наутілус" і "Муму", змішавшись, стали "Мумутілусом".

До слова, про Муму. У Франції, у містечку Онфлер, що в Нормандії, на місцевому ставку встановлений пам'ятник цій втопленій німим Герасимом собачці з повісті Івана Тургенєва. Але не звичайній собачці, а такій, що набула після втоплення фантастичного вигляду. Муму, судячи з пам'ятника, не загинула, а перетворилася на живу амфібію: наполовину собаку, наполовину рибу. Тобто замість задніх ніг і собачого хвоста в неї риб'ячий хвіст. Собачий різновид сирени. Пам'ятник установлений у тому місці, де намагався утопитися французький письменник Гі де Мопассан, і де цей недосамогобець зустрівся й спілкувався з Іваном Тургенєвим.

Але повернемося до Цвяха.

Товстий чарівник, покинувши базу аквалангістів, продовжив велопробіг уздовж Рідини.

І, приблизно за годину, зустрів двох лицарів...

Що було далі, довідаємося з писання Ф. Губанедурського.)

"Дивіться: он верби ліворуч корч... бачте..." – зашептав Абрам,

Рукою над рікою тицьнув; маг й Юрій подивились – там

Сиділа, де вода осіння, прекрасна, наче давній міф,

Зеленовласая русалка, свій погляд в небо устромив;

Юна, струнка і довгонога, "Плейбоя" нібито зізда,

Тримала на колінах видру та гладила як кішку. Та,

Та німфа-от була шикарна! Мужчини, скривши голоси,

Русалкой мовчки любувались, заціпнувши від той краси.

Не знаю, довго чи дивились (дивився сам би я без слів)...

Маг прошептав: "Русалка Леся! На фотографіях вже зрів!"...

(От і прийшов час, безцінний читачу, докладніше потеревенити про терентопських русалок, вирішив Автор.

Глибоко й ґрунтовно тему русалок Автор погрожує освітити в п'ятому томі свого майбутнього восьмитомника "Самовчитель колування в ніздрі та інших цікавих точках Всесвіту". Але децицію інформації про водоплавних громадянوک усипле безцінному читачеві вже отут.

Русалки або німфи відомі багатьом народам під різними найменуваннями. У багатьох народів існували культи водних "духів" або водної "погані". Але, мабуть, ніде культ русалок не був таким романтичним, поетичним, музичним, як в Україні.

Русалкам присвячені сотні українських народних пісень. Культ русалок існує в Україні й понині, тільки він перейшов зі сфери обрядності в сферу художньої творчості. Українські літератори пишуть про русалок оповідання, повісті, п'єси, вірші, поеми... Українські художники зображують русалок на картинах, рисунках, офортах, у скульптурах... Українські композитори пишуть про русалок опери, кантати, балети, естрадні пісеньки... Українські режисери ставлять про русалок спектаклі й знімають фільми... Одним словом, русалки були і є одними із найпопулярніших персонажів в українській культурі.

Терентопські ж русалки, на думку всіх терентопських русалкознавців, походять від русалок українських. Однак терентопські русалкознавці категорично не згодні з оманю, що існувала в Україні, нібито русалки – це утоплениці або діти, котрі вмерли не хрещеними. З погляду терентопського русалкознавства, русалки й водяники – це живі представники водного підвиду гомо сапієнсів. Колись, тисячі або десятки тисяч років тому, частина людства перейшла до водного способу життя, мовляв. Деякі русалкознавці вважають, що це відбулося в епоху Всесвітнього Потопу, який згадується в міфах і переказах різних народів. А, наприклад, апчхиградський русалкознавець Ефраїм Сигізмундович Кац висунув гіпотезу, нібито русалки й водяники – нащадки жителів Атлантиди...

У прадавні часи русалки й водяники були звичайними істотами Великого Світу. Їх можна було знайти майже в будь-якій водоймі: річці, озері... навіть у деяких колодязях, про що відомо з міфів, легенд і переказів. Потім релігійні фанатики-мракобіси оголосили водоплавних людей представниками нечистої сили, і стали їх винищувати. Довелося русалкам і водяникам перебиратися з Великого Світу в паралельні світи, у тому числі – у Терентопію, аби урятувати життя.

Більшість терентопських русалкознавців вважає, що русалки з водяниками прийшли в Терентопію в ті ж часи, коли туди потрапили й звичайні сухопутні люди. Але є й такі, хто вважає, що русалки завелися в підпільній країні раніше за сухопутних людей. А є й такі, але їх зовсім мало, хто вважає, що русалки з'явилися в країні пізніше сухопутних гомо сапієнсів.

Ті ж русалки й водяники, які залишилися у Великому Світі, у новітній час були виморені промисловими забрудненнями рік, озер, морів, екологічними катастрофами. У наш час зустріти в нас, у Великому Світі, русалку або водяника майже нереально.

Доказом того, що русалки, як і ми, є живими представницями виду гомо сапієнс, служать діти, яких русалки іноді народжують від звичайних сухопутних чоловіків. Ці діти також дають потомство, що буває лише при сексуальних контактах особин одного біологічного виду; будь-який біолог вам це підтвердить.

У Великому Світі існувала думка, що русалки, вони ж німфи, бувають не тільки водними – річковими й морськими, але й сухопутними: лісовими, луговими, польовими й навіть гірськими. Терентопські русалкознавці вважають подібну думку оманю. Русалки бувають тільки водними, вважають тамтешні фахівці; але на відміну від ледачих водяників, які майже увесь час проводять у воді, шустрі русалки часто

залишають воду й гуляють сушею: по лугах, полях, лісах і навіть горах; звідси й походить омана.

У сиру, дощову, мрячну, росисту погоду ці неодягнені красуні можуть відходити досить далеко від рідних водойм. А от посуху та спеку вони погано переносять, тому в суху спекотну погоду тримаються у воді. Саме тому вони названі Автором у заголовку цього розділу НЕПРОСИХАЮЧИМИ громадянками. Епітет "непросихаючий" найчастіше вживається у переносному сенсі щодо особи, яка зловживає алкоголем. Але тут, як бачить читач, вжитий у прямому сенсі і не має до алкоголю стосунку.

Може, за мільйони, десятки мільйонів років, водний спосіб життя за допомогою еволюції змінить вигляд русалок і водяників до невпізнанності: їхні руки й ноги перетворяться на ласті, тіло прийме більш обтічну форму, вони стануть схожими на тюленів або дельфінів... Саме так еволюціонувало людство у фантастичному романі американського письменника Курта Воннегута "Галапагос". Але поки що русалки й водяники майже не відрізняються від сухопутних людей, тому що ті кілька тисяч років, як вони живуть у воді, занадто мізерний, за еволюційними мірками, строк. Хоча деякі зміни у фізіології відбулися: вони можуть близько півгодини перебувати під водою без повітря, на що ми не здатні. Ніяких зябер у них, звичайно ж, немає; як і ми, вони дихають легенями.

Загадкою залишається – яким чином теплокровним русалкам і водяникам вдається уникати переохолодження. Інші водні теплокровні зберігають тепло завдяки товстому шару жиру, непромокальному хутру або пір'ю (приклад: кити, тюлені, пінгвіни). Ні хутра, ні тим більше пір'я русалки не мають. Що ж стосується жиру, то хоч і серед русалок попадаються гладенькі, все-таки багато русалок, особливо юні, досить стрункі, не кощаві, як манекенниці, а просто стрункі; тож виходить, про надлишковий жир не може бути мови.

Не цілком ясно також, куди русалки діваються взимку. Більшість русалкознавців вважає, що, як і деякі тварини цих широт, русалки на зиму впадають у сплячку. Однак котрісь очевидці стверджують, начебто бачили русалок узимку на льоді біля ополонки, що гріються в променях зимового сонця, наче пінгвіни. Самі русалки чомусь не афішують інформації про зимовий період свого життя.

Автор певен, що коли-небудь і на ці питання русалкознавці зможуть дати однозначні відповіді.)

*"Та видра, що коліна гріла русалці Лесі, углядів
Трьох подорожніх, хватъ за пальці найкращую із водних дів;
Та, згляд від неба відірвавши й прослідкувавши видри згляд,
Помітила, як з берега річки три типи в бік її глядять.
Русалка стала на корчагу ногами в чудній наготі
І в воду – буль! – пірнула шустро, мигнули тільки ноги ті.
Рішивши, що вона злякалась і не появиться уже,
Маг з лицарями засмутились, аж та в краплинках-негліже
Враз випірнула поруч з ними: "Вітаю, – каже, – мужики,*

Аеростат ви не видали весь білий в небі край ріки?" -
"Привіт вам, гарная русалко, - галантно герцог відвічав, -
Ні, не видали". - "Жаль", - зітхнула, і в голосі була печаль.
"А ви-от, часом, не видали такого типа?" - і Абрам
Дістав із рюкзака картинку та показав русалці. Там
Зображений був той зловмисник, той самий... "Ні, - відповіла, -
Не бачила". Спитав утнув що велосипеднії діла:
"Ви знаєте русалку Вассу? Де можу я її найти?" -
"У бік джерел котити треба: десть тижні два туди путі".
Маг, шлях торуючи на північ, а лицарі собі - на зюйд,
Уже з русалкою прощались, як німфа, в небо зиркнув, тут
Вся стрепенулась, оживилась (рум'янець виник на щоках,
А перса томно колихнулись) і прошептала томно: "Ах!"
Туди зирнувши, де кидала русалка свій кохання згляд,
Маг з лицарями угляділи: вгорі білів аеростат.
Горошиною сніжною, ясною, він плив по небу не спіша,
А німфа, очі устроивши, все пильнувала, ледь диша.
"Закохані", - рік чародійник; "Закохана, - йому вона. -
Без чоловіка, що на кулі, я є печальна, є сумна.
Хоч з ним я зовсім не знайома, не був зі мною той мастак,
Лиш силует його здалеку я зріла, закохалась, так.
Заочно серце він поцупив моє та мужністю пленив;
Повітроплавець таємничий відважний дуже мені мил.
Аквалангісти, водяні-от до мене сватаються; та -
До водоплавних отих хлопців кохань не більш ніж до кота;
В воді плескатись, шубовстатись, зринати може той і той,
А щоб у небі плавають мужньо - мужчина має бути герой.
Ах, жаль: русалка я - не фея; на швабрі к ньому змила б я
І, вразивши красою своєю, йому би стала милая.
О, якби він тут приземлився поблизу річки, хлопець цей,
Щоб я із вод йому з'явилась у всій красі, і щоб очей
Не міг відвести від еротичних дівочих-от принад моїх,
І щоб роман любовний стався і увібрав би нас двоїх!
Напевно, в спадщину далася від бабці пристрасть ця мені:
Вона спасла аеронавта, що опинився раз на дні
Ріки - він випав із корзини... Прошло з тих пір вже сорок літ.
Аеронавт той - мамин тато, мені, звичайно же, він дід.
Мабуть, симпатія к мужчинам летючим у мене в крові,
І цей-от хлоп на білій кулі збудив в мені вогонь любові!" -
Сказала так русалка Леся й замовкла, дивлячись увис,
Де біла куля із корзиною і чоловіком піднеслись.

*"Недобре: діва від любові така тут ледве не в сльозах,
А там літун ні сном ні духом... витає в хмарах, небесах, -
Заговорив так герцог. - Треба на землю хлопця опустить
І носом ткнуть в любов русалки, щоб зміг побачить, полюбить". "А як же ми його
опустим? От якби був би арбалет -*

*Із арбалета в оболонку..." - прикинув Юрій. Герцог: "Ет! -
Кликнув. - Це-от не годиться! До того ж з нами чарівник.*

Чаклуйте, пане чародію, щоб сів небесний мандрівник.

А може, ви могли б русалку закинути на аеростат?

Коротше, чудо сотворите, аби хороший результат".

Гліб Цвях задумався: "На кулі людині зараз я встругну

Бажання спішно приземлитись, а кулю ближче підтягну

Телекінезом, щоби сів він отут край річки у води.

Жаль, високо міхур піднявся... Та спробую... Рушай сюди..."

Направивши магічний погляд на той повітряний балон,

Руками паси став робити і втнув магічний лексикон;

І чоловік, що був в корзині, під дією чарівних сил

Враз дуже захотів на землю та швидко племін погасив;

Повітря в кулі остигало, став падати аеростат;

Об'єкт, від ґрунту улетівши, до нього сунувся назад.

Русалка, зрячи це, шепнула: "Можливо, сон це лиш один?! -

І видру в ніс поцілувала від радості. - Вже близько він!"

Спускалась куля нижче, нижче, як сонце у вечірній час,

Як яблуко к главі Ньютона, як екскременти в унітаз,

До дна: Садко, Муму, Чапаєв, "Титанік", Іхтіандр, Кусто...

Спускалась так к землі та штука. Спускалась. Двісті метрів. Сто.

Вже п'ятдесят. Вже двадцять. Десять. П'ять метрів. Три. І метр всього.

Отже, з небес об'єкт скотився, землі торкнувся низ його.

Він сів удадо - поруч з річкою (тож хай живе телекінез!);

Повітроплавця Леся зблизька побачила насамкінець"...

(Але перш, ніж ми розглянемо людину в кошику, безцінний читачу, внесу кілька уточнень до тексту Ф. Губанедурського, говорить Автор Теретопських хронік.

Поет, зокрема, упустив таку деталь: коли русалка Леся зринула поруч із лицарями й магом, вона першим ділом забризкала цих трьох чоловіків. Лицарі, на обличчя яких упало трохи крапель, оскільки забрала були підняті, вирішили, що німфа просто розметала річкову воду, тому що жвава дівчина. А чарівник Цвях зрозумів, що вона обтюрпала їх не річковою водою, а Засобом Манюні, засобом, який Гектор Манюня винайшов для профілактики зґвалтувань, засобом, який, потрапивши на шкіру чоловіка, робить його на кілька годин імпотентом і тим самим забезпечує жінці сексуальну безпеку. Таке бризкання було звичайним явищем, коли русалки спілкувалися із чоловіками, з якими не збиралися вступати в статевий контакт. Про

всяк випадок, щоб співрозмовників не збуджувала їхня нагота. Засіб Манюні не мав явно вираженого кольору й запаху, тому часто ті, кого оббризкали, вважали його за звичайну воду. Якби герцог Абрам, лицар Юрій Капітальний і маг Гліб Цвях прагли оволодіти Лесею, то відчули б розслаблюючу дію цієї чарівної рідини. Але оскільки вони й так цього не прагли, а лише любувалися дівочою вродою, дії Засобу Манюні вони не відчули. Цей засіб цілковито не заважає любитися жіночою вродою й одержувати від цього естетичне задоволення. А на таємничого повітроплавця бризкати Засобом Манюні русалка Леся не збиралася.

Русалка Леся дійсно була внучкою такого собі повітроплавця Парамона Полігаменка, якого врятувала від утоплення в 1955 році русалка Явдоха, бабуса Лесі. Витягнувши на берег аеронавта котрий захлинувся, Явдоха зробила йому штучне дихання рот у рот, що привело не тільки до порятунку його життя, але й до бурхливого роману між ними. Але роман, який не був платонічним, протривав усього пів місяця. Потім Парамон зізнався, що в нього є молода дружина, яку він дуже кохає, і яка, звичайно, місця собі не знаходить у зв'язку з його зникненням, що він комплексує через зраду коханий дружині; що дякує русалці за прекрасні дні і ночі, проведені разом, просить вибачення за те, що не може з нею залишитися, і вертається до законної половини.

Повідомивши це, аеронавт Парамон Полігаменко покинув русалку Явдоху й відбув у невідомому напрямку, не залишивши своєї адреси. А Явдоха за дев'ять місяців народила дочку Прісю.

Русалка Пріся (точніше, напіврусалка, адже русалкою вона була тільки за материнською лінією) виросла й вийшла заміж за водяника Уласа, і народила від нього дочку Лесю...

Русалка Пріся з дитинства мріяла побачити батька, який не підозрював про її існування, мріяла, щоби мама з татом знову зустрілися... На жаль, цього не трапилося.

В 1991-ому році русалка Пріся дізналася, що в місті Задвірполі існує клуб повітроплавців імені Євстигнія Досифеєва – першого терентопського аеронавта. І вирішила в членів цього клубу довідатися що-небудь про свого батька Парамона Полігаменка.

Для цього попливла до Задвірполя. Спочатку за течією Рідини до того місця, де в Рідину впадає Волога. Потім проти плину Вологої до самого Задвірполя, що має місце на її лівому березі...

Як згадувалося в десятому розділі цього так званого епосу, у королівстві було близько тридцяти повітроплавців (не взагалі, протягом усієї історії, а в дев'яностих роках двадцятого століття). З них приблизно половина – п'ятнадцять людей – були задвірпольцями, а решта були розсіяні по інших населених пунктах. Тому саме в Задвірполі був єдиний у королівстві клуб аеронавтів...

Задвірпольський аеронавт Тимур Хмаринка сказав русалці Прісі, що хоч Парамон Полігаменко жив не в Задвірполі, а в селі Смачні Шкарпетки, він відомий задвірпольським повітроплавцям як ветеран цієї справи. На жаль, – засмутив Прісю Т.

Хмаринка, - в 1990-ому році Парамон Полігаменко вмер на вісімдесят шостому році життя...

Як читач, звичайно ж, второпав, русалка Леся побачила білий аеростат не в перший раз. А в другий. Уперше вона уздріла його три роки тому, ще будучи чотирнадцятилітньою дівчинкою. Її так захопив героїзм чоловіка в кошику, який здалеку видався не більшим за мураху, що вона заочно в нього закохалася й стала мріяти про зустріч із ним.

День за днем, тиждень за тижнем, місяць за місяцем, рік за роком вона дивилася в небо в надії знову вгледіти білу кулю сміливця...

Який щасливий збіг, що в момент, коли вона врешті удруге побачила той аеростат, поруч виявився чарівник, котрий за допомогою магії зумів його приземлити!

А тепер, читачу, нарешті повернувшись до фрагмента поеми Франческо Губанедурського, ми, говорить Автор, довідаємося, ким виявилася людина в кошику.)

*"Ви - жінка?!" - закричала Леся-русалка, взрівши-от ознак
Того, хто прилетів в корзині. Відповіла людина: " Так,
Я жінка. Добре розумію, чому так здивувала вас:
Бо спершу жіночок не було повітроплавців певний час,
Лиш феї небо борознили на мітлах, швабрах, кочергах...
А на повітряних-от кулях мужчини були в небесах;
Пасивних дам-от пасажирок я не рахую. Я одна
Аеронавтка лиш в країні". Блищала снігом сивина
У зачісці аеронавтки: солідні мала вже літа,
Та шустрою була та дама. " Мій чоловік раніш літав, -
Вона продовжила, - та шкода: він умер років п'ять тому;
Я замінить його рішила, віддать борг пам'яті йому,
Щоби улюблена ним куля як і раніш злітала вверх
І за життя як Парамона літала біла, наче стерх.
І от п'ять років я літаю на честь подружжя-от свого".
Спитала Леся: "Парамоном, сказали ви, зовуть його?
А де жили ви? Не в селі Смачні Шкарпетки?" - "Так. І там
Він і похован". - "Полігаменко його фамілья?" - "Бачу, вам
Мій муж відомий". - "Так, від баби. Бо він же мені рідний дід!
Одного разу із корзини він випав в річку. Сорок літ
Тому це сталось. Утопився б, та бабця падшого спасла.
Він з неї пів місяця проживши, до вас вернув, та понесла
Русалка від нього дитину - дівчатко - мати це моя". -
" Збрехав: у велета в полоні в той час страждав два тижні я!
Ах він пустун! Ну добре, що вже, то справи давні; я сама
Йому ту зраду вибачаю, тим більш - в живих уже нема"..."*

(Дійсно, повітроплавець, у якого три роки була закохана русалка Леся, виявився Улитою Імярековою-Полігаменко - удовою діда Лесі!

Улита Імярекова була четвертою дружиною Парамона Полігаменка, до неї він встигнув три рази побувати в шлюбі. Одружилися Парамон з Улитою в 1955 році, за півроку до того, як цей аеронавт шубовснув у річку (слава Богу, що аеростат у той момент пролітав над Рідиною, інакше б Парамон убився б на смерть або серйозно покалічився). Улиті тоді було двадцять років, а Парамону сорок шість. При такій чималій різниці у віці вони дуже кохали одне одного й прожили разом тридцять п'ять років, до самої його кончини, незважаючи на те, що Улита, як з'ясувалося, не могла родити дітей. Бездітність Улити не означає, що русалка Пріся була єдиною дитиною Парамона Полігаменка; у нього було ще четверо нащадків від трьох попередніх дружин.

Село Смачні Шкарпетки, де все життя прожили Парамон із Улитою, лежить приблизно посередині між містом Свистоніздринськом і містом Яєчнею-Ясною.)

"Спитали лицарі ту даму, що протягла у небі путь:

Не знає про яйце дракона і шахрая чого-небудь?

Вона, на жаль, того не знала. Русалка же була тужна:

Бо ж мріяння її розбилися й чекала марно-от вона.

І Леся чесно в тім зізналась вдові літаючій. Вдова

Надію німфі повернула: "Повітроплавця цілих два

Прекрасних, холостих, нестарих мені знайомі. Я б взялась

Вас, Лесю, з ними познайомить; прекрасно розумію вас,

Сама колись бо закохалася в аеронавта до кінця -

В покійного вже чоловіка, а вашої матері отця.

Ті двоє - хлопці те що треба; про вас повідаю я їм,

І прилетять сюди, і, може, любов знайдете ви з одним

Із них". - "Ура!" - сказала Леся, торкнувши видру по вусах.

- А можна чи на кулі вашій проїхатись по небесах?" -

"Звичайно! Лізьте у корзину, і я вас, Лесю, прокочу

На кулі діда Парамона". Русалка крикнула: "Лечу!"

І, відпустивши видру Муську, у кошик влізла, а вдова

Пальник ізнову запалила, той спалахнув, немов дрова,

Наповнив кулю теплим газом, і легким став аеростат.

Русалочка трьом чоловікам устигла ручкой помотать

І крикнуть: "Лицарі та магу, спасибі вам!" Балон злетів

Неспішно у блакитне небо: як крейда, цукор, сніг білів.

А лицар Юрій Капітальний, і Цвях-чудесник, і Абрам,

Кінцівками почеберявши тим двом злетілим вверх жінкам,

Свій шлях продовжили: герої на зюйд, на конях через луг;

На північ, крутячи педалі, маг пухлий - парадоксів друг"...

(Так, розлучившись з піднесеними на небо вдовою-аеронавткою і юною русалкою, і з чудотворцем-велосипедистом, герцог Абрам і Юрій Капітальний продовжили переміщення до спортбази аквалангістів "Мумутілу" верхи на Саулі і Фрідріху,

причому герцог знову розтягнув свою улюблену гармошку і продовжив співати частівки, які колекціонував, а деякі сам склав. А Гліб Любомирович Цвях поїхав у протилежному напрямку до витоків Рідини.

За кілька днів вгодований ясновидець зустріне добрих знайомих: Лицаря Півної Кружки та Річарда Левове Копито, які їхатимуть зі столиці на захід. І в результаті цієї зустрічі мабуть зробить відкриття у терентопській історії.

Але про те, чому Мгобокбекбе Гальба та Річард Лойковицький опинилися в тій місцевості, у "чужому" секторі пошуку, і про те, як Цвях зробив історичні відкриття, ми дізнаємось пізніше...

- До речі, щодо Мгобокбекбе та Річарда! - загомонила Ліва півкуля авторського мозку. - Повідомивши, що лицар Мгоцько отримав телеграму Ісака Гільденштерна про зникнення Естер, ти, громадянине Авторе, абсолютно забув про цих персонажів і базикаєш про персонажів другорядних, як я вважаю, а бідний читач протягом твого базікання змушений мучитися від тортур цікавості!

- Справді! - підхоплює півкуля Права. - Як на мене, вже давно настав час повернутися до Мгоцька та Естер і з'ясувати, що трапилося з донькою корчмаря, і що у зв'язку з цим утнув колишній кухоль-мовець!

- І зовсім я про них не забув! - заперечує Автор. - Я запланував повернутися до цих персонажів після того, як розповім читачеві шість епізодів із мандрівок дванадцяти лицарів Напівкруглого Столу. Чотири епізоди виклав, залишилося ще два. Нехай читач потерпить ще два розділи, а потім дізнається, що змусило корчмаря послати таку телеграму, і що з тими персонажами сталося після.

Що ж до Юрія Персівальйовича Ковалинського і Абрама Лазаревича Глімпельштейна - такі повні імена лицаря Юрія Капітального і герцога Абрама, - то вони, побувавши на базі аквалангістів і запитавши єдиного її мешканця - сторожа, який про яйце дракона і про яєчного шахрая нічого не знав, продовжили мандри у десятому секторі, що дістався їм для пошуків...)

ЩОСЬ ТРИНАДЦЯТЕ. Марновірство

- Агону донь уссіс ву денаґез альгару, ну день фару заміст вус марістон ульбру, фускез ву броль, там бредаґез мупретон ден гуль густ, даґездаґез ну крупісфост бардуннофліст ну гру.

Франсуа Рабле, "Гаргантюа та Пантаґрюель".

- Трока мовоузус, карґо, карґо, карґо.

- Карґо, карґо, карґо, вільянда пар корбо, карґо...

- Боскос тромульдо боскос.

Вільям Шекспір, "Кінець діло хвалить".

Птр.. р.. інґ - твінґ - твенґ - прут - трут... Трут - прут... - тр. а. е. і. о. у - твенґ... - трут... прут... - Тілі-тілі, тілі-тілі, тілі-тілі... - Далі-тілі, делі-тілі, - ділі-тілі, - далі-пілі, - дулі-пілі - прут-прут - кріш-креш-краш. - Тілі-тілі, тілі-тілі, тілі-тілі - гам - там - трам... -

трут-прут – прут-трут.

Лоренс Стерн, "Трістрам Шенді".

– Кра кра тріф граф сґнієфлет

Канатаута ріогна.

Карло Гоцці, "Король-олень".

– Тара, бара, мара, деларжан!

Пуру, буру, туру, акерман!

Бендер, кардаш,

Дюпень, мар'яж,

Йок пшик, йок пшик.

Грицько Основ'яненко, "Сватання на Гончарівці".

– кумара!

Ніх, ніх заполам бада,

Ешохомо лаваса шиббада,

кумара!

Олександр Вельтман, "Серце й думка".

дзін аха дзін аха бобобо Туао оахііі хіі хіі хебум ієха ієхо

Трістан Тцара, "Перша небесна пригода пана Антипірина".

ре мікі мікі мікі

шанґ танґ

ліле люліт лілят лінґ

оелят

Гео Шкурупій, "Ляля".

– Гм! Гм! Гм! Макекембе-ла-моту-ма-моту-ма!

Майк Йогансен, "Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі Руперта та інших".

– Руа рео кіо лау коні фіу пеу боу. Мис. Мис. Мис.

Даниїл Хармс, "Помста".

"Варза ґракка, Марлаґраме, о террарма вава марваґріста демоґорґон!"... "Варза ґракка, Мальґріме!... О терра марвіна ґрудумагістерра Білзебуб!"

Джон Б. Прістлі, "31 червня".

Будь-який день будь-якого року.

Існує марновірство, мовляв, число 13 спричинює неприємності та невдачі. Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга не бажає, зрозуміло, писати невдалих розділів, тому, піддавшись марновірству, тринадцятий, не встигнувши як слід і розпочати, про всяк випадок одразу закінчує, щоб швидше перейти до чотирнадцятого. Тож цей розділ, тобто щось тринадцяте, можна вважати не тільки найкоротшим у цьому, так би мовити, епосі, але й доволі беззмістовним. Тому в якості епіграфів до нього й підібрані беззмістовні ж (незрозумілі) цитати із творів класиків.

Автор знову назвав себе "покірним слугою" читача. Про всяк випадок, Автор додає, що читач не повинен ці слова розуміти буквально. Щоб читачеві не надумалося

наказувати Авторів: "А ну, мій покірний слуго, почисти мої черевики", або "А ну, мій покірний слуго, збігай у магазин і купи мені пива". У цьому випадку Автор стане в горду позу і зневажливо вигукне: "Сам чисть і сам бігай! Бач, який хазяїн вишукався! Хоч я і називаю себе для красного слівця твоїм покірним слугою, насправді я нічиїм слугою не є! Я вільна незалежна людина, роблю те, що сам вважаю за потрібне, і ніхто, зокрема навіть читач, не сміє мені наказувати!"

ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ. Меч Халазюк

- А цей меч також чарівний?

Герберт Уеллс, "Чарівна крамниця".

- Цей меч - найбільша рідкість; це меч Карла Великого, що зберігається в Обергофі понад тисячу років, і не втратив своєї влади й сили.

Карл Лебрехт Іммерман, "Мюнггаузен".

23 жовтня - 1 листопада 1995 року.

- Я хочу тобі щось розповісти.

- Розповідай! Із задоволенням послухаю!

- А сміятися не будеш?

- Не буду, клянуся!

- Ні, не буду розповідати.

- Чому?!

- А який сенс розповідати тобі анекдот, най його равлик копне, якщо ти клянешся, що не будеш сміятися!

- Ага, знову ти мене розіграв! - зрозумів Річард Левове Копито й засміявся.

Так, мій безцінний читачу, тут ми повертаємося до лицаря Мгоцька, тобто Лицаря Півної Кружки, тобто Мгобокбекбе Зямалаговича Гальби, і його напарника по мандрівках - Річарда Левове Копито, тобто Річарда Ілліча Лойковицького, які, як ти, можливо, ще пам'ятаєш, відправилися з Жорикбурга до міста Безбаштового Замку, де таємничим образом зникла зі столиці Естер чекала на свого коханого лицаря, якщо вірити її листу, отриманому Лицарем Півної Кружки в корчмі "Під Рятівною Мухой".

До цього моменту, коли ми до них повернулися, лицар Мгоцько й Річард Левове Копито вже проїхали більшу частину шляху, і до Безбаштового Замку залишилося всього кілометрів двадцять. Для економії часу відстань від Жорикбурга до Великих Дрібок вони подолали не верхи, а на поїзді: лицарі в пасажирському вагоні, а їхні коні - у вагоні для худоби. А з Великих Дрібок до Безбаштового Замку - вже на Тутанхамоні та Ігорі Святославичі. Тепер вони переміщалися прямою дорогою, уздовж якої на зміну один одному йшли гаї, лани, бори, луки, діброви...

Написавши ці рядки про подорож своїх героїв, Автор Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга раптом згадав висловлення Павла Загребельного у його веселій епопеї "Левине серце":

"В усіх романах герої кудись їдуть. Очевидно, автори прагнуть компенсувати власну непорушність пересуванням героїв, окрім того, це помагає розставити тенета цікавості для довірливого читача і викрасти його душевну свободу".

- Я давно хотів тебе спитати: а чому твоє прізвисько - Левове Копито? Англійський король Річард Перший, най його равлик копне, котрий жив у дванадцятому столітті, мав прізвисько Левове Серце; це зрозуміло - у левів є серця, і малося на увазі, що серця суворі. Але копит же в левів немає.

І Річард повідав, що це прізвисько прилипло до нього ще в дитинстві. Як і всі пацани, він любляв грати в лицарів. Одного разу вистругав собі меч зі штахетини й шукав, із чого б зробити руків'я. Знайшов біля сміттевого ящика викинутий кимсь старий черевик із товстою підошвою, нарізав ту підошву на кружечки, проколупав у них дірочки й, намазавши клеєм, нанизав на штир: вийшла зручна й цілком симпатична рукоять. А сусідські хлопці, з якими він грав, довідались, що той черевик викинув літній сусід на ім'я Лев Сигізмундович. І тоді хтось із них склав дражнилку:

Лев копито відкинув,

Річард забрав, не проминув.

Зрозуміло, що під "копитом" малася на увазі підошва Лева Сигізмундовича.

- От із того часу й стали хлопці кликати мене Річардом Левове Копито. Я спочатку гнівався, а потім звик. Так і залишилось...

- Цигани, - сказав Мгобокбекбе.

Дійсно, попереду даленіла циганська кибитка й аналогічний намет. Це був не циганський табір, а лише одна циганська родина, та й та не в повному складі.

Біля дороги, дивлячись з-під долоні на вершників, що наближаються, стояла вже літня циганка в квітчастій спідниці й строкатій хустці, з великими сергами у вухах; а віддалік виднілися літній циган, що чистив щіткою коней, випряжених із кибитки, і орава дітлахів, котрі азартно грали в якусь гучну рухливу гру. Дітлахи були, скоріше всього, онуками й внучками цигана й циганки, як на синів і дочок вони були дрібнуваті. Циган і дрібнота були так захоплені своїми заняттями, що, на відміну від циганки, не звертали уваги на dospixonosців.

- Панове лицарі, позолотіть ручку: скажу, що було, що буде, чим серця заспокоїте, - вимовила ворожка традиційний для її професії слоган.

- А де гарантія, що ваші пророкування не висмоктані з пальця? - посміхнувся Річард, який не дуже довіряв ворожкам, котрі не мали солідного фейського диплома.

- Я спочатку скажу, що з вами було, і якщо це виявиться правдою, виходить, я не шахрайка, а справжній професіонал, і моїм пророкуванням можна довіряти.

- Ну, давайте, для початку вгадайте, що було в минулому, - погодився Левове Копито. - А ви як ворожите: на картах, по лініях на долоні, на кавовій гущавині, на...

- На комп'ютері, - відповіла циганка.

- Овва! - вигукнув Мгоцько. - І тут прогрес!

- Моя молодша донька у Великому Світі вивчилася в університеті на програміста, збрала для мене комп'ютер, навчила мене ним користуватися, створила оригінальну

ворожильну програму, і за допомогою цієї програми я даю досить точні прогнози. Проходьте в намет.

У наметі лицарі сіли на квітчасті лежанки, схрестивши ноги по-татарськи, а циганка, сівши навпроти, перед невисокою дерев'яною підставкою або дуже низьким столиком, на якому нагромаджувалися компоненти комп'ютера – системний блок, монітор, клавіатура й так звана миша, усі небового кольору (еее... точніше кольору безхмарного літнього полуденного неба; це уточнення необхідне, бо небо буває різних барв і відтінків), – подивилася на Лицаря Півної Кружки й сказала:

– Почну з вас.

Посувала рукою, прикрашеною численними браслетами й обручками, так звану мишу й заходилася топтати перстами клавіатуру, набираючи якийсь текст.

– Заношу дані, – пояснила вона.

– Але ми ж не повідомляли вам наших даних, – зачудувався Річард, – ані імен, ані дат народження, ані адрес, ані...

– Ті дані, які потрібні, я сама визначила, подивившись на вас. Я досвідчена ворожка. Цього цілком достатньо.

Вона знову посувала так званою мишею й натиснула одну з мишачих кнопок, потім завмерла, втупившись у монітор.

– Ну й що там? – не стерпів Левове Копито.

– Ви з'явилися на світ дуже незвичайним способом, – відповіла циганка, дивлячись на Мгоцька, – пов'язаним зі скляним посудом.

– Це правда, – кивнув Мгобокбекбе.

– Точно! Треба ж! – захопився Річард. – А тепер що-небудь про мене.

– Вам не щастило в особистому житті, – відповідала ворожка, зробивши маніпуляції з мишею й клавіатурою. – Усі дівчата, до яких ви намагалися залицятися, уникали з вами так званих серйозних відносин, або їх у вас, так би мовити, "відбивали" інші кавалери. Через те ви дотепер парубкуєте, хоча мрієте про дружину й дітей.

Це була правда: жодна з дівиць, до яких Річард залицявся, не стала його нареченою й дружиною. Наприклад, Оксану Цукерку в нього шість років тому "відбив" лицар Аркадій, і тепер вона дружина Аркадія й мати його сина. Естер Гільденштерн, до якої Левове Копито несміло намагався залицятися торік, однозначно йому відмовила, і тепер вона кохана Мгоцька, напарника по мандрівках. І з іншими виходило так само. Та й інших було, чесно кажучи, раз-два та й годі.

Тобто, звичайно, він не був дівичем і мав сексуальні контакти. Але то були так звані випадкові зв'язки з дівичами легкої поведінки, без романтики, без серцевих хвилювань. Просте задоволення статевого інстинкту, чистісінька фізіологія і не більш того. А йому хотілося взаємних високих почуттів і щасливого сімейного життя. Але цього не було, не виходило.

Річард трохи комплексував від невдач на любовному фронті, і проклинав свою надмірну соромливість, боязкість, і недорікуватість у спілкуванні з жіноцтвом, адже, як усім відомо, жінки люблять жвавих, рішучих баляндрасників із добре підвішеним

язиком, а нерішучих скромників називають "ні риба ні м'ясо".

Погодитися зі словами ворожки йому було неприємно, а заперечувати було б не чесно, тому Левове Копито, знітившись, промовчав, а мовчання, як відомо, знак згоди.

- Як бачите, інформація, яку я видаю, не висмоктана з пальця, а відповідає дійсності, - сказала циганка. - Отже, виходить, нема підстав не довіряти й моїм пророкуванням на майбутнє.

- Переконливо, - погодився Мгоцько. - І що ж на нас чекає в найближчому майбутньому?

- Ми знайдемо викрадене яйце дракона? - вовтузився Річард.

- Втім, справедливості заради треба сказати, що ніяке ворожіння не дає стовідсоткової гарантії, тому не треба його сприймати з фанатизмом. Можуть бути, як говориться, варіанти. Ворожіння лише вказує, що ймовірність такого ходу подій більша ніж іншого, - пояснила ворожка. - Отже, щодо яйця дракона... - вона потоптала перстами клавіатуру, і втупилася в монітор. - Ви яйце дракона не знайдете. Його знайдуть інші... - вона запнулася.

- ... лицарі, - закінчив за неї Річард.

- Ні, не лицарі, - заперечила вона. - Яйце знайдуть не лицарі, а представники іншої професії.

Міліціонери, подумав Мгоцько.

- Ну, а ми? - совався Левове Копито.

- Ви за декілька днів урятуєте своїх колег-лицарів із полону, так би мовити, чарівної сили, - віщала циганка, жмурачись на монітор. - На вашім шляху два лицарі нудяться в оточенні злісних образів; ви приїдете туди й визволите їх з оточення.

- Може, це Остап Окрошколюб і Остап Електричка? - запитав Лицар Півної Кружки. - А де конкретно вони перебувають?

- Не вимагайте від мене з комп'ютером занадто багато; ворожіння не видає такої скрупульозної інформації, як конкретні імена й інші паспортні дані, чи конкретне місце з точністю до метра.

- Добре. Ми зараз прямуємо на зустріч із моєю коханою дівчиною, - зізнався Мгобокбекбе. - Можете пророчити, як у нас із нею...

Ворожка попрацювала пальцями на клавіатурі.

- Ви з нею зустрінетеся, але не так швидко, як ви думаєте, благополучно повернетеся додому, одружитесь, а приблизно за три роки у вас народиться перша дитина. Далі всяке буде, але кохання ви пронесете через усе життя.

- А що на мене чекає в майбутньому? - запитав Левове Копито.

Вона порадила пальцями з комп'ютером і відповіла:

- У найближчі дні хтось мститиме вам за злодіяння вашого предка.

- Хто? Якого предка? Яке злодіяння?

Вона знизала плечима. Глянула на монітор і додала:

- І ще: під час цих мандрів ви познайомитеся зі своєю майбутньою дружиною.

Після сеансу ворожіння лицарі згадали про головне питання своїх мандрівок і,

показавши ворожці портрет так званого Траляляліні, запитали, чи не зустрічала вона такого суб'єкта, чи не знає, де він перебуває. Вона уважно подивилася й відповіла, що не знає, але може на нього поворожити. Занісши в комп'ютер дані, які вигляділа в портреті, і поманіпулювавши мишею, вона зачитала висновок комп'ютера:

- Цей чоловік працює в сільському господарстві, зайнятий збором урожаю коренеплодів.

- Не дуже прояснило, - зітхнув Левове Копито.

Про всяк випадок питання про драконяче яйце і яєчного шахрая вони задали й циганові з дітлахами, але й ті нічого не знали. За прогресивне ворожіння (прогресивність якого полягала у використанні комп'ютера) Мгоцько й Річард "позолотили ручку" ворожці; дали по п'ятдесят шурхотиків. Плата була надмірною за таку роботу, але узявши до уваги ораву дитинчат, яких цим циганам треба годувати, одягати й таке інше, лицарі не стали жадувати. Циганка гаряче подякувала шляхетним подорожникам за таку щедрість, і побажала щасливої дороги...

- Комп'ютер - прилад електричний, - виражає свій сумнів Ліва півкуля авторського мозку, - щоб ним користуватися, його підключають до електричної мережі. Як же циганка могла ним користуватися в чистому полі, де немає електричних розеток?

- У цих циганів були кілька акумуляторів, які вони возили в кибитці, - відповідає Автор. - Під час перебування в населених пунктах, вони ці акумулятори заряджали від електромережі. А перебуваючи, як ти сказала, у чистому полі, користувалися електроприладами, підключаючи їх до акумуляторів.

- А, - погоджується Ліва.

* * *

До міста Безбаштового Замку відстань залишилася невелика, але їхні коні - Тутанхамон та Ігор Святославич - брели стомлено, та й у самих вершників спина й сідниці нили від тривалої їзди верхи.

Лицарі побачили біля дороги стовпчик із дерев'яною дощечкою-вказівником у вигляді стрілки, що тикала вістрям убік, на стежку, котра відгалужувалась від шляху, що на тій дощечці було вирізано ножом літери:

"ПУСТЕЛЬНИК ХРЕНОВ, 1 КМ. ЛАСКАВО ПРОШУ!"

І лицарі вирішили скористатися запрошенням: відпочити в гостинного пустельника Хренова.

Збочили з дороги на стежку й, проїхавши кілометр, опинилися біля хижі пустельника на мальовничій галявині мальовничого ж осіннього калинового гаю.

Пустельником Амбрось Миколайович Хренов, багатирського вигляду сорокадворічний блакитноокий білявий бородань, став не з релігійних міркувань і не від мізантропії, а тому що життя на лоні природи, без суєти й проблем, створюваних суспільством, вільне життя, коли в тебе немає ані начальників, ані підлеглих, сприяло, на його думку, філософствуванню, самопізнанню й художній творчості. Втім, зими Хренов проводив у місті Безбаштовому Замку, але, як тільки сходив сніг, переселявся в хижу, що в сімох кілометрах від міста, і жив там до пізньої осені, поки знову не піде

сніг. Їжею йому в цей період слугували, крім прихоплених із міста круп і консервів, овочі, що виростили на створених ним на галявинках у гаю городах, і козяче молоко, з якого він робив сир. На зиму своїх кіз він віддавав знайомому фермерові, що жив поблизу. У вільний від роботи на городі й із козами час цей пустельник писав картини, вірші й філософські трактати. Полюбляв також спілкування з подорожанами, тому й установив біля дороги вказівник, що запрошує в гості. Тож, хоча слова "пустельник" і "відлюдник" вважаються синонімами, пустельником його називати можна, а відлюдником – не зовсім правильно.

Лицарів Напівкруглого Столу Річарда Левове Копито й Мгоцька Амбрось Миколайович гостинно почастивав супом, інгредієнти якого – з його городу, а вода – із джерела; сиром із молока його кіз, а також чаєм, точніше смачним і корисним відваром із зібраних ним трав. Лицарські коні теж не голодували, адже в гаю було багато апетитної рослинності.

Зрозуміло, яйцешукачі запитали його про викрадене драконяче яйце і яєчного шахрая, показавши портрет останнього, але пустельник, на жаль, нічого про це не знав. Потім Хренов показав гостям свої живописні полотна, які виявилися не пейзажами, як можна було припустити, а абстракціями з геометричних фігур. Мандрівники похвалили. Потім він почитав їм свої вірші, настільки філософсько-мудрі, що лицарі майже нічого не второпали; але однаково похвалили.

Продовжуючи відпочивати в затишному кріслі, сплетеному Хреновим із лози, та гладячи голову чорної кози з білою мордою (гм, "лози – кози", впнулася незапланована рима), що її той найменував Козеттою, Мгобокбекбе запитав пустельника: чи знає він які-небудь народні легенди, казки, перекази та інші фольклорні твори. Автор нагадує, що одним із головних стимулів, що підштовхнули Мгобокбекбе взяти участь у Великій Яєчній Експедиції, було бажання зібрати невідомі йому легенди та інші народні сказання.

Пустельник Хренов повідав Лицареві Пивної Кружки декілька народних сказань, які чув у дитинстві від бабусі. Більшість цих творів Мгоцько вже читав, ще будучи пивним келихом, у книгах – збірках терентопського фольклору. А от одна легенда виявилася для нього зовсім новою, і він із задоволенням записав її в загальний зошит, спеціально для цього призначений.

Автор Терентопських хронік, то пак твій, безцінний читачу, покірний слуга, не згадував досі про сказання, зібрані Лицарем Пивної Кружки під час Великої Яєчної Експедиції, тому що сподівається колись видати їх окремою книжкою, а тут не хотів відволікати на них увагу читача. Однак легенду, розказану пустельником Хреновим, Автор вирішив помістити отут, виділивши їй навіть окремий розділ – щось сорок восьме, що опинилося всередині щось сорок сьомого. Що ж до сорок сьомого, за назвою "Меч Халазюк", то його продовження триватиме відразу ж по закінченню легенди.

ЩОСЬ СОРОК ВОСЬМЕ. Семишарова легенда

- Учитель бажає довідатися, чи не містяться у валізі прибульця пісні та саги й чи не збирається прибулець прочитати їх уголос, бо вчителеві прочитали вже багато пісень та саг і він більше не може їх слухати.

Ілля Ільф і Євгеній Петров, "Золоте теля".

Серпень 1538 року;

вересень 1333 року;

липень 1012 року;

серпень 489 - квітень 490 років;

490 - 487 роки до нашої ери;

листопад 33 428 року до нашої ери;

22 червня 896 341 року до нашої ери.

Було це чи не було, а розповідають так:

Народила княгиня Милослава хлопчика, а чоловік її, князь Добромисл, незадовго до цього покинув стольний град Великі Дрібки й поїхав до західних Окраїнних Земель, тому що говорили мандрівники, буцімто бачили там великого вепра із золотими рогами; і вирішив князь убити того кабана, щоб піднести дружині ці золоті роги, як подарунок на подяку за народження спадкоємця. У звичайних вепрів рогів, певна річ, не буває, але цей же був не абиякий, а окраїнноземельний.

Таким чином, коли в Добромисла народився син, князь був відсутній і не знав, що вже став батьком.

І призвала породілля, княгиня Милослава, до себе молодого боярина Філофея Ріпу й сказала йому:

- Їдь, Філофею, розшукай мого чоловіка та повідом йому, що син у нього народився. Нехай кидає своє полювання та скоріше повертається. І без рогів обійдемося.

І взяв Філофей із собою кудесника Мирошку - чарівника-ясновидця, бо як же без ясновидця відшукати людину серед отаких-от просторів. І сіли вони на борзих коней, та виїхали з Великих Дрібок, та поїхали на захід.

І застала їх у дорозі ніч. І на небо зійшов місяць у повні. І набрали вони хмизу, розпалили багаття, і стали влаштовуватися на нічліг.

І раптом чують: хтось скиглить неподалік, якийсь звір. І боярин Філофей вихопив меч, кудесник Мирошка підняв палаючу гілку, як смолоскип; пішли подивитися. І блиснули з темряви звірині очі. І заніс Філофей меч, щоб рубанути, якщо звір кинеться. І не кидається звір, а скиглить і скавучить. І підійшли ближче, освітили: вовк!

- Хворий, чи що, поранений? - сказав Філофей.

- Це вовчиця, - сказав Мирошка. - Вона вагітна. Вона народжує.

І народила вовчиця дитинча, і стала його облизувати. І придивився Філофей та ойкнув: новонароджене було людським немовлям!

- Ну й ну! Вовчиця народила людину! Чудеса! Ніколи про таке не чув! - викликнув боярин.

І втупився кудесник Мирошка в звіра очима, поводив у повітрі руками й відповів:

- Це не вовчиця, не справжня вовчиця, а жінка-перевертень, вовкулачка. Вагітна вовкулачка, що в повню перетворилася на вовчицю, а дитя в утробі залишилося людиною, от і вийшло, буцімто вовчиця народила людину. Адже перевертання - явище не спадкоємне, а чисто індивідуальне; у перевертнів, як правило, і діти, і батьки, і брати, або сестри - не перевертні, а звичайні люди.

- І що нам із ними робити? - запитав Філофей, вкладаючи меч у піхви.

- Почекаємо, поки вовчиця знову стане жінкою, а потім допоможемо добратися до якого-небудь житла. Не кидати ж породіллю з дитиною в степу. Тим більше, на них немає одежі.

І дійсно, коли стало світати, вовчиця перетворилася на гарну молоду жінку. Процес перетворення боярин із чарівником не бачили, оскільки задрімали. І прокинувшись, вони першим ділом дали їй дещо зі свого одягу, щоб прикрила наготу й укутала дитину, яка виявилась дівчинкою.

І з'ясувалося, що жінку кликали Мокриною, що вона жила на маленькому хуторі із чоловіком, за якого нещодавно вийшла, десять місяців тому. Чоловік був звичайною людиною, не перевертнем, а вона... Він знав, що вона вовкулачка, Мокрина цього й не приховувала, але так її кохав, що це не стало перешкодою їхньому шлюбу. Цієї ночі він заснув, а Мокрина, будучи на дев'ятому місяці вагітності, під впливом місяця у повні стала вовчицею, і звіриний інстинкт змусив її втекти з будинку на обшири природи. І там почалися пологові перейми...

І коли розвидніло, подорожани озирнулися, і помітили вдалині димок: напевно, якесь житло. Мирошка посадив Мокрину з новонародженою на руках на свого коня й повів його туди за вуздечку, боярин поїхав поруч.

Димок ішов із труби в хатині пустельника.

Пустельник, сивий, але бадьорий старий, поклав жінку з немовлям на постіль зі звіриних шкір, щоб відпочили, а із чоловіками повів бесіду.

- Як тебе звати? - запитав його Мирошка; звичайно, за допомогою ясновидіння цей чарівник і сам міг визначити ім'я пустельника, але в цьому випадку не було необхідності напружуватися.

- Кличте мене Шостим Розповідачем, - відповів старий.

- Розповідачем? Отже, ти знаєш і розповідаєш усіякі перекази й легенди? Розкажи й нам що-небудь таке, - попросив боярин Філофей Ріпа.

- Ну, слухайте, - почав Шостий Розповідач. - Було це чи не було, а розповідають так:

* * *

Років двісті тому в одному селі на окраїні Кремезної пущі жила красуня Ніга - дівчина з рудим, як вогонь, волоссям. І був у неї брат Єгорій. І в Нігу був по вуха закоханий парубок Собірад, високий красень із широкими плечима. Уже він навколо Ніги ввивався, і подарунки їй пропонував, і вмовляв, і навіть погрожував: мовляв, стань моєю, а то не знаю, що я зроблю; мовляв, жити без тебе не можу; мовляв, так тебе хочу, що сили немає... Але Ніга Собірада не кохала й цуралася. Не до нього тягнулося її

серце. Нізі подобався хлопець Борислав, хоч і непоказний зовні, але щиросердечний. І Борислав кохав Нігу.

І пішли якось дівчата в ліс по ягоди. Збирають, та перегукуються, друг від дружки далеко не відходять, щоб лісовик – лісовий гвалтівник – не схопив. Лісовик бо нападає на жінку, якщо вона одна, а якщо їх ціла юрба, то не чіпає; бач, не любить багатоголосого жіночого вереску.

І Ніга ягідки рве, у козуб кладе, та подружкам аукає, а ті їй відповідають. І вже майже повний козуб нарвала, як раптом на неї з кущів вискочив хтось волохатий, брудний, великий та сильний. І Ніга тільки рот розкрила, щоб крикнути, а той їй рота затис та в нетрі потяг. І як вона не пручалася, а сили були нерівні, і заволик її волохатий так далеко, що кричи не кричи, а вже ніхто не почує. І згвалтував її там брудний бешкетник. І, гвалтуючи, примовляв: "Я лісовик Вархол, запам'ятай, я лісовик Вархол..."

І зробивши мерзенну справу, гвалтівник утік. Пошкандибала Ніга назад, заплакана, розпатлана, подряпана, у рваній одежині...

Коли довідалися в селі, що красуню згвалтував якийсь лісовик Вархол, піднявся шум так гамір. Голосніше за всіх кричав красень Собірад: "Доки кляті лісовики знущатимуться з наших жінок і дівиць?! Перебити їх усіх, починаючи із цього Вархола! Смерть гвалтівникам! Озброюйтеся, хлопці, і гайда лісовиків винищувати!" І, надихнувши своєю промовою розлючених чоловіків, Собірад очолив загін месників. Звичайно, у цей загін увійшли і Єгорій, брат Ніги, і її коханий Борислав.

І цілий вечір шустали лісом грізні лісовикоборці, але жодного лісовика так і не побачили.

І вийшли вони на галявину, де жив старий пустельник. І вирішили: тут переночуємо, а зі світанком продовжимо пошуки.

І стали розпитувати пустельника, чи знає він тамтешніх лісовиків. І той відповів, що багатьох знає; дружби він із ними не водить, але й не ворогує; він їм не заважає жити в лісі, а вони йому; зрідка, зустрівшись, перекинуться з ними декількома слівцями, і не більше того; але за іменами багатьох із них знає.

- А лісовика Вархола знаєш? – запитав Собірад.

- Ні, це ім'я мені невідомо, – відповів пустельник.

- А як нам взагалі розшукати лісовиків? Де їх можна побачити? – викликнув сердитий Єгорій.

- Побачити їх можна тільки якщо вони самі вам покажуться, а якщо не захочуть показатися, то ви їх і не побачите, навіть якщо пройдете поруч. Непомітні вони, дуже непомітні.

- А сам ти хто? – запитав Борислав. – Як кликати тебе, старий?

- Називайте мене П'ятим Розповідачем.

- Розповідачем? Отже, ти розповідаєш різні історії, – зміркував Собірад, – ну так повідай нам одну з них, поки ми отут відпочиваємо.

- Ну, слухайте, – почав П'ятий Розповідач. – Було це чи не було, а розповідають так:

* * *

Років триста тому у Великому Світі, у славному місті Києві княжив Володимир Красне Сонечко. І кохав цей князь жінок, і неодноразово одружувався: то з Олавою, то з Малфридою, то з Адлагою, то з Рогнідою, то з якоюсь грекинею – удовою брата Ярополка, то з якоюсь чешкою, то з іншою чешкою, то з якоюсь болгаркою, то з іншою болгаркою, то з Ганною – візантійською царівною, то ще з кимось... Крім дружин були в нього й коханки, яких взагалі ніхто не рахував. Дружини народили йому дітей: Вишеслава, Ярослава, Станіслава, Святослава, Предславу, Всеволода, Премиславу, Бориса, Гліба, Болеслава, Судислава, Марію Добронігу, Ізяслава, Мстислава, Людмилу, що вийшла за Руслана, й інших. А скількох народили від нього коханки, того знову ж ніхто не лічив. І серед незаконнонароджених його дітей був хлопець Терентій. Говорили, що його матір'ю була дніпровська русалка, якою спокусився князь Володимир якимсь прекрасною місячною ніччю. І коли виповнилося Терентію чотирнадцять років, прийшов він у князівські хорони, і щось сказав Красному Сонечку. І попросив князь трьох кращих своїх дружинників – Олешу Поповича, Добриню Микитича та Іллю Муромця – навчити цього синка бойовому мистецтву.

І славний вийшов із Терентія витязь. Різними видами зброї він прекрасно володів, але найкраще – бойовим топором, через те й прозвали його наставники: Терентій Топір.

Постарілий князь Володимир дарував своїм синам князівства: Вишеславові – Новгородське, Станіславові – Псковське, Святославові – Деревлянське, Всеволодові – Володимир-Волинське, Борисові – Ростовське, Глібові – Муромське, Ізяславові – Полоцьке, Мстиславові – Тьмутарканське тощо.

І схотілося й Терентію Топору отримати власне князівство: теж, мовляв, князівський син. Але оскільки, будучи незаконнонародженим, одержати в дарунок уже існуюче він не міг, то вирішив заснувати нове на безлюдних східних землях. І навколо Терентія згуртувалися люди, чимсь незадоволені: одні були роздратовані високими податками, інші – свавіллям бояр; волхви, лісовики, русалки, водяники, перевертні, упирі були ображені утисками з боку християнської церкви, що оголосила їх "нечистою силою", з впливаючими із цього неприємностями. І усі ці скривджені та незадоволені вирішили йти з Топором, щоб створювати й облаштовувати нове князівство, більш справедливе, ніж уже існуючі на Київській Русі.

І рушила ця компанія переселенців на чолі з Терентієм Топором на схід.

І дорогою на них нападали бойові загони хазар, половців, печенігів, та й своїх же слов'ян-розбишак, але завдяки, з одного боку, бойовій майстерності Терентія й навчених ним соратників, а з іншого боку, магічній майстерності волхвів-чудотворців, переселенцям вдавалося перемагати агресорів. Однак ці напади навіяли на Терентія сумнів: а чи зможе нове князівство благоденствувати, якщо навколо аж кишать агресивні вороги.

І якимось вони зустріли старого пустельника, слов'янина, що жив у землянці.

– Як тобі вдається отут жити, коли навколо нишпорять агресивні кочівники? – зачудувався Терентій.

- Так от живу. Майна в мене практично немає, тому пограбувати мене не можна. Сам я немічний старий, тому раб із мене не вийде. Приїдуть чергові кочівники, побачать, що з мене нема чого взяти, плюнуть і поїдуть далі.

- Виходить, у нашім світі вигідно бути бідним і старим, - зробив парадоксальний висновок Терентій. - А як тебе кличуть, старий?

- Кличте мене Четвертим Розповідачем.

- Ага, так ти знаєш сказання! - зрадів Топір. - Ну, розкажи що-небудь, а ми послухаємо й заодно відпочинемо перед подальшою дорогою.

- Ну, слухайте, - почав Четвертий Розповідач. - Було це чи не було, а розповідають так:

* * *

Років п'ятсот тому, коли на попелищі міста Данпрштадира - спаленої гунами столиці великого Остроготського королівства - роксолан Кий із братами Щеком і Хоривом, та сестрою їхньою Либідь відродили місто, давши йому нову назву - Київ, жила в Дніпрі красуня-русалка на ім'я Славута.

Якось на зорі купалися князь Кий і його брати Щек і Хорив у Дніпрі, і раптом зринула біля них Славута. Побачив її Щек, середній брат, і остовпів: зроду він не бачив такої жіночої вроди. І закохався в неодагнену зеленоволосу діву з першого ж погляду. А Славута з першого ж погляду закохалася в Хорива - молодшого брата. І старший брат, князь Кий, побачив, як витріщається Щек на русалку, а русалка на Хорива, і відчув, що добром це не скінчиться. І після цього став Щек ходити на берег і виглядати красуню, але та до нього не припливала, бо не його покохала. І Князь Кий звернувся до чарівника Сварбуга: мовляв, поворожи, чарівнику, що вийде із цих любовних поглядів. І Сварбуг розкинув своє чаклунське причандалля, подивився й відповідає: мовляв, через те що сподобалася русалка Щеку, розгориться в ньому пристрасть, а через те, що русалка покохала Хорива, Щек почне ревнувати Славуту до молодшого брата, і від цих ревностів виникне між братами смута.

- Ні, не можна допустити, щоб мої брати не злюбили один одного через якусь мокру дівку! - закричав Кий. - Треба негайно зайнятися чимсь, що відволіче Щека від любовного дурману! Відправитися в похід куди-небудь... та от хоча б у Константинополь! Нехай імперська пишність Візантії вразить і захопить увагу Щека, щоб та русалка забулася їм геть-чисто!

І швидко були споряджені човни, і три брати - Кий, Щек і Хорив - з декількома десятками витязів-соратників попливли Дніпром до Чорного моря...

За якийсь час, уже наближаючись до низов'їв ріки, побачив Кий на березі хатину, і стало йому цікаво: хто там живе.

(- Даю звивину на випрямлення, - говорить раптом Ліва півкуля авторського мозку, - що це був черговий пус...

- Цить! - обриває Автор.)

І човни причалили. Виявилось, у хатині жив пустельник-слов'янин.

(Ліва півкуля:

- Ну що я гово...

- Цить! - обриває Автор.

- Цей пустельник звався Третім Розповідачем, і Кий захотів від нього почути яке-небудь сказання, - угадала Ліва півкуля авторського мозку, ігноруючи "цить". - Особисто мені така одноманітність починає набридати, а безцінному читачеві, мабуть, тим більше.

- Якщо цей Розповідач - Третій, виходить, попереду залишилося ще тільки два: Другий і Перший, - зауважує півкуля Права. - Не так уже й багато, можна й потерпіти.

- Золоті слова! - схвалює думку останньої Автор. - Потерпіти й помовчати.)

- Як кличуть тебе, пустельнику? - запитав Кий... тощо.

Коротше кажучи, Третій Розповідач почав:

- Ну, слухайте. Було це чи не було, а розповідають так:

* * *

Майже тисячу років тому, коли Греція вела війну з Персією, афінський учений Арістіон відправився в подорож на північний схід у пошуках грифонів. У самій Греції грифони на той час давно вже не жили, і деякі грецькі вчені навіть уважали, що ніяких грифонів взагалі ніколи не було, що це, мовляв, чистий міф. Але Арістіон почув від одного грека, що приїхав в Афіни з міста Ольвії - грецької колонії на північному березі Понта Евксинського - так греки називали Чорне море, - що, мовляв, говорив йому знайомий скіф, начебто у верхів'ях ріки Борисфен хтось зі скіфів бачив тварин, за описом схожих на грифонів. І вирішив Арістіон піднятися до верхів'їв Борисфена - так греки називали Дніпро - і пошукати легендарних звіроптиць. Супутників собі вчений не знайшов, тому що всі вважали його задум занадто небезпечним і безперспективним, довелося відправлятися на самоті.

Спочатку Арістіон на попутній галері переплив із Греції на заселене греками північне узбережжя Чорного моря, потім перемістився сушею в місцевість, де грецькі поселення межували зі скіфськими, де греки й скіфи жили, можна сказати, упереміш, де й ті й інші знали обидві мови - грецьку й скіфську. І, поживши там біля року, Арістіон вивчив скіфську мову й тільки після цього рушив у дорогу скіфськими землями - уздовж Дніпра на північ. Бо культурні люди, збираючись тривалий час перебувати в іншій країні, першим ділом учать мову тамтешнього народу, на відміну від безкультурних суб'єктів із психологією окупантів, які, живучи в іншій країні, не знають і знати не хочуть її мови, а нав'язують тубільцям свою.

Маючи природну принадливість і товариськість, грецький учений легко сходився із зустрічними скіфами й знаходив їхню підтримку, завдяки чому без усіляких проблем переміщався від одного скіфського поселення до іншого. І в одному з поселень його попередили, що північніше знаходиться територія войовничих жінок, які вороже ставляться до чоловіків, тому йому варто бути обережним, щоб не потрапити до них у полон, бо, якщо бранець цим бойовим бабам не подобається, вони його просто вбивають. Так це ж легендарні амазонки, подумав Арістіон; ех, от би їх побачити! Про амазонок він знав тільки з легенд. Понадіявшись на власну принадливість і

прикинувши, що йти до своєї мети напрямки, а не в обхід, вірніше й швидше, вирішив ризикнути – познайомитися із загадковими войовницями. І вступив на їхні землі.

Незабаром учений дійсно був схоплений войовничими скіфськими вершниками й поміщений у темницю, де вже перебували два бранці – скіф і перс. Перс, на ім'я Ксератустра, як виявилось, теж був ученим і теж прийшов на скіфські землі в пошуках легендарних грифонів; а скіф, на прізвисько Другий Розповідач, заблукав на територію так званих амазонок, займаючись збором народних сказань, переказів і легенд.

– Якщо ви виявитеся хорошими людьми, ми вас відпустимо з миром, – говорили полоненим чоловікам загарбниці. – Але якщо з'ясується, що ви негідники, а серед вас, чоловіків, негідників чимало, це будь-яка жінка знає, або що ви іноземні шпигуни, заслані сюди з підступною метою, то ми вас, звичайно ж, уб'ємо: негідникам і шпигунам немає місця на землі. Посидіть у неволі, поки ми не розкусимо, хто ж ви є насправді.

Втім, над бранцями так звані амазонки не знущалися й голодом їх не морили, тому в'язні в полоні в жінок не страждали. Більше того, їм дозволялося гуляти селищем, але тільки в супроводі й під наглядом охоронниць, які у випадку, якби бранці спробували втекти, повинні були б їх убити. Але таких спроб ці чоловіки не робили, тому були живі й здорові.

Незважаючи на те що в той період Греція й Персія перебували в стані війни одна з одною, грек Арістіон і перс Ксератустра міцно потоваришували, бо обидва були вчені; так би мовити, одного поля ягоди. Взагалі, патріотизм, тобто любов до батьківщини, хороший лише в поєднанні з совістю, благородством, справедливістю, людяністю, терпимістю і здоровим глуздом. Якщо ж він витісняє, викреслює, виїдає з душі ці якості, заповнюючи собою всю душу, роблячись фанатичним пріоритетом, то перетворюється на велике зло і причину жахливих мерзенностей. Арістіон і Ксератустра не були "патріотами" в поганому сенсі цього слова, тому що були хорошими, порядними людьми.

Оскільки Другий Розповідач, Ксератустра й Арістіон були особистостями цікавими, що володіють масою знань, і талановитими оповідачами, войовничі жінки обожнювали чути їхні теревені. І по вечорах, коли закінчувалися бойові заняття й господарські справи, усе плем'я так званих амазонок збиралося навколо бранців, і ті базікали, а жінки їх із насолодою слухали. Другий Розповідач віщав скіфські, і не тільки, перекази й легенди, Ксератустра захоплюючи розповідав історію Персії, Арістіон знав напам'ять поеми Гомера та інші твори грецького епосу...

В один із таких вечорів так звані амазонки й Арістіон із Ксератустрою попрохали Другого Розповідача повідати чергове сказання.

– Ну, слухайте, – почав той. – Було це чи не було, а розповідають так:

* * *

Більше тридцяти тисяч років тому жило північніше цих місць плем'я мисливців на мамонтів (це такі великі волохаті слони; у ті часи було так холодно, що навіть слони й носороги були вкриті хутром, пояснив Другий Розповідач; але скіфські жінки знали про

слонів і носорогів тільки із чуток, і Ксератустра для них намалював цих звірів паличкою на ґрунті). І полювали на мамонтів чоловіки, а жінки займалися домашнім господарством – куховарством, шиттям одягу зі шкір тощо. Однак дві дівчини із цього плем'я захотіли порушити традиції й стати мисливцями, а не домогосподарками. Кликali цих авантюристок Рись і Росомаха. Спостерігаючи за чоловіками, вони навчилися майструвати списи й користуватися ними. Спроби їх угамувати й посадити за жіноче рукоділля виявлялися безуспішними; Росомаха й Рись рвалися на полювання. Чоловіки спочатку від них відмахувалися, мовляв, не жіноча це справа – мамонтів завалювати, але дівці були наполегливими й, зрештою, домоглися свого – стали полювати разом із чоловіками. На полюванні вони показали себе з хорошого боку й здобули повагу навіть старих мисливців. І одні більше хвалили Рись, а інші говорили про перевагу Росомахи. І між дівчатами виникло суперництво, кожна хотіла довести, що вона мисливець більше славний, ніж подруга. І дійшло до того, що вони стали сваритися на цьому ґрунті, а оскільки одні члени плем'я підтримували Росомаху, а інші Рись, то скандали стали загрожувати розколом плем'я.

І тоді вождь, на ім'я Бик, щоб припинити смуту, запропонував:

– Щоб раз і назавжди визначити, хто із цих двох краща мисливиця – Рись або Росомаха, – нехай обидві відправляться на пошуки мамонтів. Нещодавно те стадо, що давало нам їжу, кудись пішло з колишнього пасовища. Та із двох, хто першою виявить це стадо, буде визнана кращою мисливицею, і друга повинна буде із цим погодитися й більше не скандалити. А щоб усе було чесно, разом із дівчатами піде Ведмідь.

І відправилися Росомаха з Риссю в супроводі досвідченого Ведмедя по занесеним снігом просторам на пошуки здобичі.

І прийшли вони в ту долину, де раніше паслися мамонти.

– Тепер, дівчата, я вас буду чекати отут, а ви йдіть у різні боки й займайтеся пошуками. До вечора вертайтеся до мене й повідомляйте про свої успіхи, – сказав Ведмідь.

І Рись відправилася на схід, а Росомаха на захід. І Ведмідь став будувати невелику хижу, щоб не ночувати під відкритим небом.

І коли сонце опустилося до засніженого обрію, мисливиці повернулися до одноплем'янина.

– Мамонтів я не знайшла поки, – заговорила Росомаха, – зате бачила рідкісне видовище: битву носорога з єдинорогом! Обидва звіри агресивні, тому опинившись на одному пасовищі, де з-під снігу здобували примерзлі рослини, вони схопилися як скажені. Це треба було бачити! Ух, як вони один на одного насакували й буцалися. У кожного свої переваги: носоріг більш масивний, захищений товстою шкірою й хутром; проте в єдинорога ріг у півтора рази довший, та й більш вивертливий він.

– Ну й хто з них убив іншого? – запитав Ведмідь.

– Убити ніхто нікого не вбив, але поранити один одного поранили, після чого стомлено розбіглися.

– І я мамонтів теж поки не знайшла, – заговорила Рись, – зате вбила крилатого

дракона.

- Убити дракона, та ще наодинці - справа непроста, навіть для досвідченого й сильного чоловіка, - уразився Ведмідь.

- Це було зовсім нескладно, - продовжила Рись, - адже, сказати по правді, дракон був поранений, він би, напевно, і так сконав; я його лише добила. Судячи з рани, він був травмований бивнем мамонта. Напевно, напав на мамонта, та невдало: жертва покалічила агресора.

- Мамонт - занадто велика здобич для драконів, поодинці дракони на мамонтів не нападають; напевно, дракони збилися в зграю й напали спільно, але одному з них не пощастило, - прикинув Ведмідь. - Зазвичай дракони полюють поодинці на дрібну дичину, і лише з голоду могли зважитися гуртом напасти на настільки сильного суперника, як мамонт.

- Шкода, що в драконів м'ясо неїстівне - тверде й несмачне, його тільки шаблезубі кішки й полярні гієни можуть жерти, та й то якщо немає іншої їжі, - пошкодувала зголодніла Росомаха.

- Поки ви шукали мамонтів, я вбив лиса, - похвалився Ведмідь, - не доведеться спати натщесерце.

І лис був вийнятий зі шкіри, і засмажений на багатті, і дівчата з мисливцем ситно повечеряли. Шкіру, звичайно, викидати не стали - придасться.

- Ти, Ведмедю, розкажи що-небудь цікаве, - попрохала Рись, коли вони влаштувалися на нічліг у зібраній із соснового гілля нашвидкуруч хижі. - Адже ти багато історій знаєш.

- Недарма тебе називають Першим Розповідачем, - додала Росомаха.

(- От, нарешті, ми добралися до Першого Розповідача, і Нульового Розповідача, або якогось Половинного Розповідача, напевно, не буде, - зауважує Ліва півкуля авторського мозку. - І тепер, наскільки я розумію, ми рушимо в протилежному напрямку, поки не повернемося до Шостого Розповідача, Філофея Ріпи, Мирошки й Мокрини?)

- Правильно мислиш, - хвалить півкулю Автор.

- Мене, наприклад, заінтригувала історія зі зґвалтуванням Ніги, - повідомляє півкуля Права, - і не терпиться довідатися - зловили Собірад із компанією того лісовика-гвалтівника, чи...

- Потерпи - довідаєшся, - говорить Автор.)

- Ну, добре, - погодився Перший Розповідач. - Було це чи не було, а розповідають так:

* * *

Давним-давно жили на землі крилаті чудотворці - істоти, схожі на нас із вами, але такі що мали крила й уміли літати. Саме завдяки їм з'явилися на землі люди. Крилаті чудотворці за допомогою своїх надприродних здатностей створювали такі умови, що комахоїдні звірки, схожі на щурів, перетворилися на мавп, а один із видів мавп - на людей. І крилаті чудотворці пишалися, що створили істот, які схожі на них самих, хоч і

без крил.

І одного разу в одного із крилатих чудотворців, на ім'я Шатанель, був день народження, і до нього в житло злетілися друзі – такі ж чудотворці й чудотворки, щоб поздоровити й разом відсвяткувати.

І в процесі цієї гулянки було помічено, що чудотворка Ксанель, котра подарувала Шатанелю красивий білий кристал, не дуже-то весела.

– Що з тобою, Ксанко? Ти, начебто, чимсь засмучена? Тебе ніхто не скривдив? – запитав її рудокрилий Оріель.

– Сьогодні я стала свідком події, що мене шокувала, – заклопотано відповіла Ксанель, нервово здригаючись крильми кольору слонової кістки.

– А що трапилося? – зацікавився брюнет Шатанель.

– Я нещодавно бачила, як одна людина вбила метелика. Спочатку довго за ним ганялася лугом, потім піймала, відірвала йому крильця, ніжки, вусики, і, зрештою, розчавила.

– Метелика? Дивно, – здивувався кучерявокрилий Олексель. – Люди ж метеликів не їдять, а метелики людей не кусають, навіщо ж їй було вбивати? Якщо вбивають, щоб з'їсти або захиститися, це зрозуміло, а тут навіщо? Яка людині від цього користь? Не розумію.

– Мені здалося, що вона просто одержувала задоволення через те, що мучила й убивала іншу істоту, знищувала красу, – продовжила, шулячись, Ксанель. – Мене дуже турбує, що в людях є такі схильності, нехай не у всіх, але все-таки...

– Передчуваю я, що люди ще завдадуть багато, дуже багато шкоди всьому живому на Землі, – задумливо вимовив веснянкуватий Геніель, що славився даром віщуна і ясновидця. – Люди з різних причин і без усяких причин знищуватимуть природу, у тому числі й один одного. Багато живих істот у майбутньому приречені на повне вимирання через такі схильності наших безкрилих двійників.

– Який кошмар! – сплеснула ручками русокоса Харамель. – Ми створили жахливих душогубів, монстрів, нелюдів!

– На жаль, незважаючи на наші хвалені технології, ми не застраховані від помилок, – констатував мудрий Конфучель. – Пам'ятаєте провал з ящерами: наші предки мільйони років тому домоглися бурхливого розвитку розуму в ящерів; і до чого це привело – ящери, за винятком крилатих драконів, самі себе знищили. Схоже, створення людей – наших безкрилих двійників – теж може виявитися нашою помилкою, і привести до сумних наслідків для біосфери планети.

– А може, щоб запобігти тій шкоді, що людство принесе в майбутньому всьому живому на планеті, треба людство знищити поки не пізно, поки в нас ще є така можливість, поки люди настільки нечисленні? – викликнув темний Шатанель.

– Ой, шкода, – скривилася Ксанель. – Стільки сил і часу витрачено на їхнє виникнення, стільки поколінь наших предків протягом мільйонів років трудилися над цим проектом, і люди вийшли такими гарненькими, такими схожими на нас, принаймні, зовні... І тепер взяти й знищити?! Та у кого ж із нас рука підніметься...

- У мене... може бути... - непевно вимовив Шатанель.

- Так, знищувати людство шкода, дуже шкода; стільки часу, сил і надій... Та і як знати, може, коли-небудь, за сотні тисяч чи то мільйони років люди дійдуть до такого рівня самовиховання, що вже не шкодитимуть ані собі, ані іншим жителям планети, - зауважив Конфучель. - Шанс, принаймні, є, я сподіваюся.

- Сотні тисяч чи то мільйони років? Так на той час безліч форм життя буде людством безповоротно загублено! - заперечив Шатанель.

- Виходить, треба подумати над тим, як дати шанс цим формам життя зберегтися, не знищуючи при цьому людство, - запропонував Оріель.

- А що, якщо до цього світу, так би мовити, пристебнути фрагменти ненаселених територій з інших вимірів, на взірць отаких кишень, у яких зможуть сховатися істоти, приречені на загибель від людей у цьому світі. Отакі паралельні невеликі світи-заповідники! - придумала Харамель. - Коли в цьому світі якийсь вид живих істот виявиться на межі повного зникнення, ці істоти крізь чудесний прохід перемістяться в один із тих "світів-кишень", або відразу в декілька, і там вид благополучно збережеться. А за сотні тисяч чи то мільйони років, коли людство дійде до потрібного рівня самовиховання й уже не становитиме загрози, - ті істоти зможуть повернутися із заповідних "кишень" у цей світ.

- Геніальна ідея! - вигукнув Конфучель. - Мені здається, таке завдання нам до снаги. І якщо вже вибирати між знищенням людства та порятунком різних форм життя за допомогою паралельних "світів-кишень", то я однозначно вибираю другий варіант!

- А хіба немає небезпеки, що й люди крізь чудесні проходи проникнуть у ті паралельні заповідники? - засумнівався Шатанаель.

- Є, звичайно, є, але... Будемо сподіватися на краще, - сказав Геніель.

- Ну що ж, тепер у нас з'явилася ще одна мета. Варто засукати рукави й працююто зайнятися створенням таких заповідних "світів-кишень"! - проголосив урочисто Олексель.

- За це й вип'ємо! - запропонував гостям Шатанаель, піднімаючи посудину з нектаром.

Мудрі люди говорять, що крилаті чудотворці таки створили заповідні світи, з'єднані з нашим світом чарівними проходами, тільки от де ці проходи - навіть мудрі люди не знають.

* * *

Так закінчив сказання Перший Розповідач, він же Ведмідь.

Рись, не дослухавши закінчення сказання, заснула, що й не дивно, з огляду на її утому, а Росомаха крізь дрімоту розчула останні слова й запитала, позіхнувши:

- Хто тобі це розповів, Ведмедю? Або ти сам усе це придумав?

- Чесно кажучи, мені ця історія наснилася, і я вирішив зробити зі сновидіння сказання.

- А, - промурмотала Росомаха й теж заснула.

А Ведмідь ще якийсь час не спав і думав: а може, дійсно існують проходи в інші

світи; а може, дійсно люди коли-небудь знищать майже всіх мамонтів, драконів, носорогів, єдинорогів, ведмедів, грифонів, левів і інших звірів, і недобитим доведеться ховатися від людей у тих світах...

Наступного дня дівчата продовжили пошуки стада мамонтів. І Росомаха знайшла останки мамонта – обгризений кістяк зі шматками хутра. Сліди свідчили, що мамонта з'їли дракони, а недоїдками поласували полярні гієни. Напевно, це був той самий мамонт, що покалічив бивнем дракона, якого добила Рись. Ця знахідка допомогла визначити напрямок, у якому переміщалося стадо хоботних.

І нарешті, на третій день стадо найшлося. Воно паслося на засніженому пасовищі, де тварини добували з під-снігу примерзле зілля, біля замерзлої ріки. Виявила його першою Росомаха, і Рись надулася – засмутилася, що не її, а подругу стануть уважати кращою мисливицею. Пасовище було великим, а отже, мамонти залишаться тут надовго, тому можна зі спокійною совістю відправлятися назад і порадувати одноплемінців, що голод їм найближчим часом не загрожуватиме.

Дорогою назад за Ведмедем, Росомахою й Риссю вв'язалися небезпечні хижаки – чотири молоді шаблезубі кішки. І мисливці відлякували їх списами й вогнем, але кішки були голодні й не відставали, вичікуючи момент, коли можна буде накинутися на людей, якщо вони загавляться.

– Вони нас не залишать у спокої поки не наситяться, – зрозумів Ведмідь і запитав у Рисі: – А де ти вбила дракона? Веди нас туди.

Обороняючись від шаблезубих супутників, трійця перемістилася до дохлого дракона; голодні хижаки накинулися на падло, батуючи іклами-шаблями міцну шкіру й перетинчасті крила; і мисливці змогли від них ушити...

І Рись недовго горювала через те, що Росомаха була визнана кращою мисливицею, оскільки незабаром Рись завагітніла й народила славного карапуза, і тепер Росомаха стала їй заздрити. Вгадайте, хто був батьком дитини. Так, він самий, Ведмідь або Перший Розповідач.

* * *

Так закінчив сказання Другий Розповідач.

– Цікава історія, – сказав грек Арістіон. – Між іншим, у наших грецьких міфах теж фігурують крилаті чудотворці; зокрема: Зет, Калаїд, Борея, Ерот...

– І в перських міфах крилаті чудотворці згадуються, – зауважив Ксератустра.

Три бранці – Арістіон, Другий Розповідач і Ксератустра – усе більше й більше подобалися так званим амазонкам. І, зрештою, бойові жінки вирішили, що бранці, хоч і чоловіки, люди дуже хороші, а тому варто відпустити їх на волю, після того як ці чудові особистості запліднять декількох дівчат, тому що, думали войовничі дами, аби плем'я не вимерло, треба розмножуватися, а народжувати нових людей краще не від будь кого, а від отаких хороших – розумних і порядних – чоловіків. Більше того, довідавшись, що Ксератустра з Арістіоном мають намір подорожувати на північ у пошуках грифонів, дві дівчини – Аела й Протоя – за згодою всього плем'я викликалися супроводжувати вчених як провідники, мисливці й охоронці, тому що вчені місцевості не знали, бойових

і мисливських навичок не мали.

Переконавшись, що декілька дівчат після контактів із бранцями завагітніли, скіфські войовниці подарували грекові й персові конів, постачили продуктами й необхідними в експедиції речами, і, нарешті, два дослідники в супроводі Аели й Протої покинули селище так званих амазонок і рушили вздовж Дніпра на північ. А скіф, Другий Розповідач, затримався в бойових панночок та жіночок, щоб поповнити свою колекцію сказань і їхніми легендами, а потім продовжив свою подорож на захід.

Коротше кажучи, учені із двома дівцями три роки нищпорили дикими лісами і степами у пошуках грифонів, але жодного живого грифона так і не побачили. Знайшли лише кістки, які могли бути фрагментом кістяка грифона, але стовідсоткової впевненості не було.

А закінчилася експедиція тим, що грек Арістіон повернувся до Греції з дружиною Протоею, а перс Ксератустра – до Персії з дружиною Аелою. Не знайшли грифонів, зате знайшли собі коханих дружин, що теж, погодьтеся, дуже непогано.

* * *

Так закінчив сказання Третій Розповідач.

– Цікава легенда, – сказав князь Кий.

– А крилаті чудотворці, між іншим, фігурують і в наших слов'янських віруваннях, – нагадав супутникам Хорив. – Наприклад: Святобольд, Анчутка, Полель-Годун, Боглаз, Вілліса, Здухач...

– У багатьох народів є міфи про крилатих чудотворців, – зауважив мудрий Третій Розповідач, погладжуючи чорну борідку.

– Ну що ж, спасибі за гостинність і за захоплюючі розмови, пустельнику, – сказав Кий. – Попливемо далі. А може, і ти з нами? Розповіси нам і інші свої сказання, помилуєшся Константинополем...

– У Константинополі я вже був, так, чимало я помандрував, тепер хочу відпочити від мандрівок, пожити на природі, порозмислити... Тому, вибач, княже, але з вами не попливу.

– Ну як знаєш, твоя воля, – відповів Кий.

І разом із братами й дружинниками князь ізнову зійшов на човни, і вони відчалили, і продовжили плавання вниз Дніпром.

– Агов, русалко, не ховайся, я тебе помітив, – викликнув потім Третій Розповідач. – Не бійся, я тебе не скривджу.

– Ніхто тебе й не боїться, пустельнику. Ти сам мене не бійся, – відповідала гола зеленоволоса діва, виходячи з Дніпра крізь очерет.

Це була Славута. Вона пливла за човнами, щоб хоч час від часу бачити Хорива, що полюбився їй. Коли кияни слухали сказання пустельника, вона тихенько підплила до берега й теж чула його розповідь. Гарний голос, талант оповідача й сюжети сказання так її зачарували, що вона зажадала познайомитися із Третім Розповідачем замість того, щоб продовжувати переслідувати красунчика Хорива. Кралям властиве легковаження, вони можуть іноді легко змінювати об'єкта симпатії.

Третій Розповідач закохався, як і Щек, у водну красуню з першого погляду. Вона попрохала його ще які-небудь легенди й перекази розповісти, і закоханий пустельник із радістю заходився базікати; висловлюючись поетично – затьохкав солов'єм, тішачи слух красуні найзахоплюючими історіями. Правду кажуть, що чоловіки більше люблять очима, а жінки – вухами. Третій Розповідач зачарував русалку оповідками, а Славута пустельника красою...

А князь Кий із братами Щеком і Хоривом та із дружинниками, спустившись Дніпром до Чорного моря, переплили його й причалили в порту Константинополя. Візантійський імператор Флавій Зенон Ісавр, довідавшись про прибуття "катархонта таврів", як називали Київського князя візантійці, зустрів слов'янських гостей із належною врочистістю. Кий підніс імператорові дорогі дарунки.

За дивним збігом, у той же час у Константинополь прибув із візитом юний Артур, гулетік (вождь) британських кельтів, зі свитою й зі старим своїм наставником, мудрецем і чудотворцем Мерліном. Князь та імператор вразилися, що ватажок кельтів такий молодий, адже Артурові тоді було лише чотирнадцять років. Легендарні монархи – Кий і Артур – познайомилися один з одним. Із цього приводу у Візантійській столиці і її околицях улаштовувалися бенкети й бойові турніри, де грецька, кельтська й слов'янська дружини вражали ратною майстерністю. Кий так сподобався Мерліну, що кельтський волхв, або, їхньою мовою, друїд подарував засновникові Києва чудесний білий кристал.

У таких забавах Кий, Щек і Хорив прогостювали в Константинополі з вересня по кінець листопада. Щек так захопився бенкетами й турнірами, що русалка Славута випала з його пам'яті, на що, властиво, і розраховував Кий, організовуючи цей похід. У листопаді Кий прикинув, що тепер вертатися не варто, бо на носі зима, Дніпро затягне льодом; і вирішив затриматися у Візантії до весни, щоб перейняти в греків знання й досвід у державному устрої.

У березні слов'яни покинули Константинополь і рушили назад до Києва. У низов'ях Дніпра човни знову причалили до берега біля житла пустельника. Тепер, як виявилося, Третій Розповідач жив не один, а з молододою дружиною, у якої випиналося пузо – вона була на восьмому місяці вагітності. У вагітній Щек із подивом упізнав прекрасну русалку Славуту, про яку на час забув, і засмутився.

Втім, сум був недовгим – у Києві він закохався в молоду кудесницю Жалицю, на якій й оженився. Молодший брат, Хорив, теж незабаром одружився, із прекрасною Оболонню. А Кий уже шість років як був одружений із Милавою. Сестра їхня Либідь вийшла за мудрого Моза. Три брати й сестра були щасливі в шлюбі, але, на жаль, у братів не було дітей, зате купа племінників, яких народила Либідь.

* * *

Так закінчив сказання Четвертий Розповідач.

– Цікавий, цікавий переказ, – сказав Терентій Топір. – А крилаті чудотворці, згадані Першим Розповідачем, це, мабуть, ті істоти, яких християни називають ангелами.

– А іудеї – малаками, – повідомив Гомер, один із супутників Терентія. Він був

хазаром і, як більшість хазарів, іудеєм. Навіть ім'я для нього батьки взяли з іудейського священного писання, де Гомером звався один з онуків Ноя, того самого, що під час Всесвітнього Потопу на ковчегу...

- Мене зацікавили чудесні заповідні світи, створені ангелами, - продовжив Топір. - Якби такі світи дійсно існували, і ми знайшли б прохід в один із них, і влаштували саме в ньому наше князівство, то ніякі половці, печеніги, хазари... вибач, Гомере, я, звичайно, не тебе маю на увазі, ти хороший хазар, але є ж... ("У кожному народі є агресивні воїни, хазари не виключення", - погодився Гомер) та інші агресори йому були б не страшні.

- Старі кудесники говорили нам, молодим, що такі заповідні світи в інших вимірах дійсно існують, - зауважив інший супутник Топора, кудесник Лядо.

- А вони не говорили, як знайти прохід у такий заповідний світ? - запитав лісовик Свида, теж із гурту переселенців.

- Проходи дуже непомітні, - відповідав замість Лядо кудесник Ляль, - знайти їх непросто. У тварин є особливе чуття, що може їх привести у випадку великої небезпеки до такого проходу, а люди такого чуття не мають. Лише кудесники у випадку небезпеки можуть, начебто, знайти такий прохід, та й то якщо він поруч, а звичайна людина тільки зовсім випадково може в ньому опинитися, але це малоімовірно.

- Якби це було дуже просто, то в нашій світі мало хто гинув би від насильства - приречені тікали б у заповідні світи, - зітхнув Четвертий Розповідач. - Але, на жаль, багато хто гине, а якщо комусь і пощастить урятуватися в таких світах, то, звичайно, дуже небагатьом.

І після спілкування із Четвертим Розповідачем переселенці рушили далі на схід.

І на третю добу їм зустрілася якась агресивна кочова орда. І побачивши переселенців та вирішивши, що можна пожитися, убивши подорожан і привласнивши їхнє майно, вершники-кочівники з диким гиканням помчалися до колективу Терентія Топора. Ця орава ворогів була більш численною, ніж ті, що зустрічалися раніше. І переселенці зрозуміли, що справи погані: їхньою зброєю таку армаду не переможеш, а магічної енергії, щоб не допустити її нападу, чарівникам надовго не вистачить. І вороги оточили переселенців, але наблизитися не змогли - чудотворці з команди Топора втримували їх магічною енергією на відстані в пару сотень кроків.

- Нам вистачить сили протриматися тільки до наступного ранку, - повідомив Терентію Ляль. - Потім наші сили вичерпаються, і вороги зможуть нас атакувати. Залишається сподіватися, що або кочівникам набридне навколо нас кружляти, і вони підуть, або трапиться яке-небудь чудо.

Прийшов вечір, потім ніч. Агресори, не маючи можливості наблизитися до жертв, оточили місце перебування останніх настільки щільно, виставивши вартових і розклавши багаття, що навіть, як говориться, миша не могла б просочитися через оточення непоміченою. Самі кудесники могли б ушити, скориставшись, наприклад, гіпнозом або левітацією, але вивести з оточення сотні своїх супутників не змогли б, а

кидати їх не захотіли.

І раптом кудесник Лядо прошептав:

- Я відчуваю: десь поблизу є прохід в інший світ.

- Я теж відчув, - підтакнув Ляль.

І вони стали робити руками паси, намагаючись визначити місце проходу, у той час як інші кудесники продовжували тримати навколо табору силове поле. Чуття привело Ляля й Лядо до колючих кущів; розсунувши їх, чарівники ввійшли в зарості... а коли вийшли, радісно повідомили супутникам, що знайшли інший, заповідний світ, один із тих, про які говорилося в сказанні. "Урятовані!" - вигукнув Терентій Топір, але тихенько, щоб вороги не почули. Один по одному, вервечкою, прихопивши пожитки, переселенці йшли в кущі. Останніми пішли Терентій і кудесники, після чого силове поле, що рятувало їх від кочівників, зникло.

У тім світі, куди вони потрапили, теж була ніч, тому переселенці нічого не побачили й ніякої різниці не відчули, і багато хто навіть засумнівалися: а чи не помилилися кудесники. Але коли настав світанок, переконалися, що перебувають у зовсім іншій місцевості.

Кочівники ж на світанку винишпорили територію всередині оточення, але... сотні людей як крізь землю провалилися. У колючі кущі агресорам і на думку не спало сунутися, тому що не можуть же, мовляв, сотні людей сховатися в настільки дрібних заростях. І спіймавши облизня, дивуючись такому чуду, кочівники пішли.

А переселенці в новому світі заходилися облаштовуватися, і розбили перше поселення, що згодом стало містом Великі Дрібки. Так почалося зародження нового князівства, що згодом було названо Терентопським, а Терентій Топір зробився першим тутешнім князем.

* * *

Так закінчив сказання Четвертий Розповідач.

- Заколисав ти мене, пустельнику, своїми балачками, - промурмотав, позіхнувши, Собірад. - Давайте спати...

Наступного ранку Четвертий Розповідач запропонував гостям:

- Я хотів би оглянути те місце, де трапилося зґвалтування: може, там залишилися якісь сліди, які допоможуть знайти гвалтівника.

- Та що там оглядати, нічого там особливого - осики як осики; ожина як ожина; треба шукати клятих лісовиків і знищувати, як скажених собак, а не гаяти час на непотрібні огляди, - заперечив Собірад.

- Звідки ти знаєш, що на місці зґвалтування ростуть саме осики й саме ожина? Ніга про це не говорила. Ти що, був на тім місці? - зацікавився Борислав.

- Не знаю... не був... це я так сказав, навмання, - насупився Собірад. - У лісі ж діло було, а в лісі ростуть дерева й кущі, от я й назвав перші, що спали на думку.

- А я згодний із пустельником: нехай Ніга відведе нас на те місце, оглянемо його ретельно, може й виявимо які сліди, що виведуть нас на бешкетника, - сказав Єгорій, брат зґвалтованої.

- Робити більше нема чого, як гаяти час на отаку дурню, а лісовики тим часом... - занив Собірад, але бачачи, що інші підтримують Єгорія, знехотя поплівся слідом за всіма назад у село...

Ніга привела хлопців із пустельником на місце насильства, сказала: "Отут це було"; і заплакала.

- Ти вгадав, Собіраде; тут, дійсно ростуть переважно осики й ожина, - відзначив Борислав.

Собірад на це нічого не сказав, а тільки тужно висякався.

- Так, так, так, - шепотів П'ятий Розповідач, схилившись над потоптаною землею. - От воно що...

- Що там? - схилився і Єгорій.

- От сліди Ніги, а от сліди ґвалтівника, - указав пустельник, - і виявляється, що ґвалтівник зовсім не лісовик - не носять лісовики такого взуття, даю голову на відсікання, я те знаю, - а звичайна людина, як ми з вами.

- Та що ти мелеш, лісове опудало! Усім відомо, що це був лісовик Вархол, Ніга же сама говорила, - спалахнув Собірад. - Усе ясно: цей пустельник у змові з лісовиками, от він їх і вигороджує. Він і сам живе в лісі як лісовик - одного з ними поля ягода. Не слухайте його!

- Так, ґвалтівник був великий, брудний і кошлатий, типовий лісовик, і говорив: "Я лісовик Вархол, я лісовик Вархол..." - підтвердила Ніга.

- А це що таке, от, у кущі ожини? - Пустельник обережно, щоб не поранитися колючками, сунув руку в кущ. - Якась прикраса або оберіг.

Вийнята з куща цяцька була невеликим гарним виробом зі шкіри й дерева у вигляді сонця на тонкому шкіряному шнурі, але шнур цей порвався.

- Це твоє? - спитав пустельник у Ніги.

- Ні, - відповіла та.

- Мабуть, відбиваючись від ґвалтівника, Ніга зірвала з нього оберіг, і він упав у кущ ожини, - припустив П'ятий Розповідач.

- Такі обереги в нашій селі майструє стара Правиця, для мене теж зробила, от, - Єгорій дістав з-під сорочки схожу цяцьку на шкіряному шнурі. - Але кожний її оберіг відрізняється від іншого, тому якщо їй показати цю штуку, вона, напевно, згадає, для кого її зробила. Ідемо до неї.

Єгорій, Ніга, П'ятий Розповідач, Борислав та інші знову пішли в село...

Коли Єгорій показав знайдений на місці насильства оберіг старій Правіці, та ствердно закивала головою:

- Так, пам'ятаю, пам'ятаю, я цей оберіг зробила для...

- Пожежа!!! - раптом заверещали жінки на окраїні села. - Село горить! На допомогу!

Не дослухавши Правіцю, усі кинулися гасити вогонь. Зайнялося відразу кілька хат на сході оселища. Селяни стали гарячково черпати цебрами воду з колодязів і невеликого озерця біля села й, передаючи цебра по ланцюжку, хлюпати на палаючу

деревину. На щастя, пожежа селом не поширилася, однак два двори спалила вщент, а ще п'ять тільки частково. Боротьба з вогненною стихією закінчилася глухою ніччю. Слава Богу, людських жертв не було, та й худобу встигли випустити зі хлівів і стаєнь, що зайнялися.

Через цю тривожну суєту лише наступного дня Єгорій, Борислав, Ніга та П'ятий Розповідач (він допомагав гасити пожежу й ночував у селі) знову прийшли до старої Правиці, щоб, нарешті, з'ясувати, хто був хазяїном того оберегу. Майстриня відповіла, що зробила його спеціально для Собірада.

- А де Собірад? - викликнув, оглядаючись, Борислав, і отут усі пригадали, що з тих пір, як найшовся цей оберіг, вони Собірада, здається, не бачили.

- От хто тебе з'гвалтував, а ніякий не лісовик, - сказав Нізі П'ятий Розповідач.

- Він давно хотів Нігу, але вона не хотіла з ним бути, - заговорив Борислав, - і, виходить, не домігшись свого словами, він вирішив оволодіти нею силою.

- А щоб залишитися безкарним, зробив це так, аби у всьому звинуватити лісовика, - підхопив Єгорій. - Він сам великий, як лісовик - високий, широкоплечий. Вимазався, мабуть, брудом, обліпився якимсь пухом, і став ще більше схожий; а оскільки накинувся зненацька, Ніга не встигла його як належить роздивитися. При цьому називав себе лісовиком Вархолом.

- От гад! Ну, він за все відповідь! - Борислав стиснув кулаки. - Гайда по нього!

Дорогою до обійстя Собірада ці четверо розповідали зустрічним про викриття справжнього гвалтівника, і зустрічні приєднувалися. Коли ця орава ввалилася у двір злочинця й обшукала подвір'я й хату, з'ясувалося, що не тільки сам Собірад відсутній, але й усі найкоштовніші пожитки, кінь і віз.

- Утік, прихопивши майно, - констатував Єгорій.

- Упевнена, що це саме він підпалив хати, щоб під час гасіння непомітно зібратися й безкарно втекти! - заявила Ніга.

- Зрозумів, що знахідка оберегу його викриє, що йому в нашій селі вже не жити, от і влаштував підпал, щоб на час відволікти нас від розслідування й зникнути, не одержавши по заслугах, - додав Борислав. - Знав, що за з'гвалтування його проженуть із села, а за те, що у своєму злочині обвинуватив інших, ще й поб'ють, от і пустив вогонь, щоб уникнути побоїв.

Дійсно, з тих пір Собірада в цьому селі ніхто ніколи не бачив.

Спільно селяни побудували нові хати замість згорілих, а потім усім селом же зіграли веселе весілля Борислава й Ніги.

* * *

Так закінчив сказання Шостий Розповідач.

- Так, от воно як... Що ж, пустельнику, спасибі тобі за цікаву розповідь і за гостинність, - говорив Філофей Ріпа, - а тепер нам із Мирошкою треба прямувати далі - князя Добромисла шукати. А ти вже, будь ласка, допоможи Мокрині з дівчинкою добратися до дому.

- Допоможу, - кивнув Шостий Розповідач.

І боярин із чарівником осідлали коней і поїхали.

І коли Мокрина трохи зміцніла після пологів, пустельник дійсно доставив її на хутірець, де томився стурбований зникненням вагітної дружини чоловік.

І не один день, і навіть не один тиждень витратили Філофей Ріпа з Мирошкою, щоб знайти Добромисла. Якби не ясновидіння Мирошки, шукати довелося б ще довше. Рогатого кабана князь в Окраїнних Землях не зустрів, але виявив тут безліч не менш дивних тварин, і ввійшов у такий азарт, полюючи на них і добуваючи унікальні трофеї, що про все геть забув. Серед найдивніших трофеїв варто назвати гарне пір'я пернатого летючого осетра, ласти водяного ведмеда, копита гігантської непарнокопитої куріпки, голки колючого дятла, панцир панцирного борсука, луску лускатої лисиці, шкіру смугастого деревного крота, роги рогатого вовка й пазурі шістнадцятиногого гігантського вужа.

І коли Філофей і Мирошка, що неочікувано з'явилися перед очами володаря, проінформували князя про народження спадкоємця, Добромисл зрадив, і з лантухами трофеїв у супроводі боярина, кудесника й слуг-мисливців поспішив назад у Великі Дрібки...

І дав Добромисл новонародженому спадкоємцеві ім'я Мирополк. Як відомо, син Добромисла – Мирополк Романтик – став князем Терентопії й перетворив князівство на лицарське королівство.

А дочка Мокрини одержала ім'я Килина. І за роки, уже ставши дорослою жінкою, ця Килина, торгуючи моченими яблуками, забрела на будівництво першого королівського замку у Великих Дрібках, де зненацька була присвячена Мирополком у лицарі Напівкруглого Столу, і, як не дивно, виявила себе надалі хоробрим і вмілим лицарем, від котрого пішов лицарський рід Килиницьких.

ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ. Меч Халазюк (продовження)

Так закінчив сказання пустельник Амбрось Хренов, якого Мгобокбекбе подумки назвав Сьомим Розповідачем.

– Своєрідна легенда, семишарова; складається із семи історій, вкладених одна в одну, і нагадує матрьошку, най її равлик копне, – заговорив потім Лицар Півної Кружки, глядячи чорну козу з білою мордою, яку господар назвав Козеттою.

Після сказав, що з неї (не з кози, а з легенди) він почерпнув нові й цікаві для себе інформації. Наприклад, про те, що засновником Терентопської держави був син Київського князя Володимира Красне Сонечко Терентій Топір. Гіпотезу, що Терентопське князівство засноване незаконнонародженим сином Володимира Київського, кілька років тому висунув терентопський історик Юлій Акакійович Засунь-Огли, про це писалося в журналі "Аспекти історії", пригадав Мгоцько, але цей професор чесно зізнався, що така гіпотеза нав'язана йому сновидінням, як і деякі інші його історичні гіпотези.

– Може, він, як і я, чув у дитинстві цю семишарову легенду, але забув, а сновидіння

йому цей факт нагадало, – припустив пустельник Хренов.

– Мекеке, – зауважила Козетта.

– Може бути, – кивнув лицар Мгоцько. – А на мене ця легенда, най її равлик копне, навіяла нову гіпотезу про походження назви нашої країни.

Існує, продовжував він, дві гіпотези про походження назви. Згідно з однією з них, слово Терентопія походить від українського слова "терен" – у значенні "колюча рослина, з плодів якої роблять тернівку, і про котру співається в українській народній пісні: "Цвіте терен, цвіте рясно, та й цвіт опадає..." – і російського слова "топь" (українською "драговина"). Мовляв, переселенці з Великого Світу виявили в цій місцевості, крім іншого, тернові зарості й драговини боліт, от і дали таку назву. Взагалі й боліт у цій країні небагато й терен не переважає над іншими рослинами, але так буває, що в назву території потрапляє навіть те, чого на цій території дуже мало. Наприклад, у Гренландії багато снігу й льоду, і майже немає зелені. Але назвали її саме Гренландією, тобто Зеленою Країною, тому що ісландці, що припливли туди в десятому столітті – Ейрик Рудий із колективом – яку-ніяку зелень побачили (напевно, був розпал літа). А Канаду, теж країну північну, вони ж назвали Виноградною Країною, але ця назва не прижилася.

Друга гіпотеза про назву Терентопія, продовжував начитаний Лицар Півної Кружки, говорить, що походить вона від українського ж "терен", але в значенні "місцевість, територія", і грецького "топос", що означає по суті те ж саме.

А ця семишарова легенда навела, мовляв, його, Мгоцька, на нову, третю гіпотезу: що назва Терентопія походить від імені Терентія Топора, першого тутешнього правителя. Може, спочатку країна називалася Терентієтопорією, але згодом, для зручної вимови, з назви випали п'ять літер. Так буває. Наприклад, на одній вулиці в Москві у сімнадцятому сторіччі зупинялися українці – гетьманські посланці, а оскільки москалі тоді називали Україну Малоросією, то через те вулиця стала називатися Малоросейкою. Але згодом із назви випали деякі літери, і тепер це вулиця Маросейка. От і з Терентієтопорією, мовляв, могло бути так само.

– Така гіпотеза виглядає дуже переконливо, – оцінив Річард Левове Копито.

– Мекеке, – підтвердила Козетта.

– Згодний, – підтакнув пустельник Хренов. – До речі, на королівському гербі, що дійшов із глибини часів, зображено білу сокиру в чорному полі. Може, вона символізує прізвисько першого тутешнього князя, персонажа легенди...

Отже, відпочивши, перекусивши, насолодившись живописом із поезією, записавши цікаву легенду й із задоволенням побазікавши, лицар Мгоцько з Річардом Левове Копито подякували пустельникові за гостинність і покинули його хижу.

* * *

За півгодини вони вже були в місті Безбаштовому Замку.

Цікаво, що на відміну від інших терентопських міст, де дійсно є замки, або безпосередньо в місті, або в його околицях, у Безбаштовому Замку, а також його околицях, замку немає, і не було, ні з баштами, ні безбаштового. Питання: звідки ж узя-

вся замок у назві? Це питання настільки інтригує жителів міста, що навіть на гербі Безбаштового Замку зображено чорний знак питання в жовтому полі. І центральний міський майдан називається майданом Питання. І пам'ятник на цьому майдані виглядає тривимірним знаком питання з листів алюмінію. На жаль, предки не залишили відповіді.

Взагалі, топонімічні назви часто ставлять людей у глухий кут. Ти, безцінний читачу, взявши мапу тієї місцевості, в якій сам проживаєш, напевно виявиш на ній такі назви населених пунктів, рік і т.д., що подивуєшся: як така назва могла виникнути і що, взагалі, вона означає?!

От, наприклад, одне з міст у Терентопії називається Вухатий Міхур. Питання: чому Міхур і чому Вухатий? Предки пояснень щодо цього знов-таки не залишили. Або взяти хоч місто Харків (як найближче до чарівних Державних Дверей місто Великого Світу): теж неясно – звідки й коли взялася така назва, і що вона від початку означала; є різні гіпотези, але достоту цього не знає ніхто. Деякі назви можуть уводити в оману. Наприклад, можна помилково подумати, що назва міста Херсон у дещо нецензурній формі означає безсоння. А назва міста Мелітополь – заклик до подрібнення дерева. Насправді назва Херсон походить від давньогрецького "херсонесоса", що означає "берег"; а Мелітополь у перекладі з грецької означає Медове місто. (До слова, Херсоном звать одного з легендарних лицарів, персонажа середньовічних лицарських повістей "Херсон та Калімбера. Лицарська повість, оспівана бардом Октавієм Скальдом у присутності короля Річарда Левове Серце в XI столітті" і "Історія про славного лицаря Поліціона, єгипетського царевича, і прекрасну королівну Мілітину, і про сина їхнього, дивного в героях Херсона, і про прекрасну царівну Калімберу". Але українське місто назване не на честь того лицаря.)

Естер у листі обіцяла, що буде чекати коханого щодня на майдані Питання, біля пам'ятника. Тому, в'їхавши в Безбаштовий Замок і розпитавши зустрічну безбаштовозамків'янку (язик до Києва доведе, як говориться, а тим більше до майдану Питання), ці яйцешукачі, що стали до того ж і дівошукачами, бо шукали Естер, відразу ж перемістилися саме на цей майдан.

Естер біля пам'ятника не було.

– Ну, що ж, давай її чекати, – сказав Лицар Пивної Кружки. – Раз Естер обіцяла зустріти мене на цьому місці, най його равлик копне, значить прийде.

Майдан оточували дво— і триповерхові будинки, де на перших поверхах були крамниці й пункти харчування – каварні, ресторанчики тощо. Із двох каварень стільці й столики були винесені на майдан, щоб клієнти могли вкушати страви на свіжому повітрі (погода дозволяла: дощу й інших опадів не було). (До речі, в сучасних українських текстах часто-густо фігурує слово "кав'ярня". Авторів Терентопських хронік цікаво, якому це "розумнику" спало на думку слово "каварня", що фігурує в українських текстах минулих часів, переінакшити на "кав'ярня", начебто в цих закладах відвідувачам подають не каву, а кав'яр, тобто солону риб'ячу ікру, що зазвичай не відповідає дійсності і може вводити людей в оману та збивати з пантелику.

Ні, Автор Терентопських хронік воліє заклади з кавою називати каварнями, без усякої солоної ікри.)

Щоб не тупцювати навколо пам'ятника, тобто великого алюмінієвого знака питання, бо, як говорить народна мудрість, у ногах правди немає, Мгоцько з Річардом, зійшовши з Тутанхамона й Ігоря Святославича й прив'язавши коней до дерев'яної поперечини, установлені спеціально для причалювання транспорту вершників, вирішили сісти за один зі столиків, так, щоб пам'ятник перебував у їхньому полі зору.

До них відразу метнулася юна офіціантка з меню. Лицарі, почастиновані пустельником, були ситі, але, щоб не засмучувати дівчину відмовою, замовили по склянці безалкогольного газованого напою "Пупсик Коля" і по коржику.

Не встигли вони допити "пупсика", як із крамниці "Сувеніри" вийшов товстенький чорновусий чоловік і попрямував у їхній бік. Зупинившись навпроти Мгобокбекбе й Річарда, він їх уважно оглянув, особливо щити, приставлені до спинок стільців, і вимовив:

- Якщо не помиляюся, саме ви і є Лицар Півної Кружки?

- Так, це я, - відповів Мгоцько.

- Мене попрохали передати вам листа. - І вусатий простягнув йому конверт.

На ньому почерком Естер було написано: "Лицареві Півної Кружки". Мгобокбекбе швидко надірвав конверт, вийняв листа, написаного рукою коханої, і прочитав:

"Коханий!

Термінові обставини, про які я розповім при особистій зустрічі, змушують мене, не дочекавшись тебе в Безбаштовому Замку, негайно покинути це місто й переміститися в Шмарклів. Тепер я буду чекати на тебе в Шмарклові на майдані Краплі, знову біля пам'ятника.

Цілую, твоя Естер".

- Коли вона дала вам цього листа? - запитав Лицар Півної Кружки.

- Учора, приблизно опівдні, - відповідав угодований вусань. - Гарна дівчина! Вона пояснила, що призначила вам побачення біля пам'ятника, але вимушена терміново виїхати, тому попросила передати листа. Я торгую в крамниці "Сувеніри" і бачу весь майдан крізь вітрину; ось вона й вирішила, що коли ви сюди прибудете, я вас неодмінно побачу, і зможу вручити послання. Описала вашу зовнішність. Я із задоволенням - допомогти такий милій дівчині...

Лицарі не тільки подякували торговцеві за таку послугу, але зайшли в його крамницю й купили по сувеніру: Мгоцько - металеву флягу з гербом Безбаштового Замку (тобто зображенням щита, на якому знак питання), а Річард - щітку для чищення коня, прикрашену тим же символом.

* * *

Які ж обставини змусили Естер зненацька покинути Жорикбург і переміститися в західну частину королівства, спочатку в Безбаштовий Замок, а тепер - у Шмарклів? Так думав Мгобокбекбе, коли вони з Річардом виїхали з Безбаштового Замку в західному напрямку. Ішла з університету додому, як завжди, і раптом - овва! - ні з того ні із цього

збочила, пішла зі столиці, опинилася в іншому місті... Так, Ісак Маркович говорив, що вона збочила після того, як поспілкувалася на вулиці з якимсь суб'єктом, якого коваль Вакула Нетребенько, що проходив повз них, чомусь прийняв за мене, хоча, за твердженням патріарха Іполита Четвертого, що теж проходив повз, той суб'єкт анітрішки на мене не схожий. Хто б міг бути той незнайомець, і чому після спілкування з ним Естер покинула Жорикбург?.. Втім, та зустріч із чи то схожим, чи то несхожим на мене незнайомцем може й не мати відношення до її переміщення в Безбаштовий Замок. Але яка ж, яка ж важлива справа її так раптово потягла на захід? Може, вона помітила організатора викрадення драконячого яйця, так званого Траляляліні, якого шукаємо й ми, лицарі, і міліція; може, вона стала за ним стежити й кинулася по його слідах... Але було б вірніше й безпечніше відразу ж повідомити міліцію, а не переслідувати самій. Ні, не така Естер екзальтована авантюристка, аби поводитись так необачно. На неї це не схоже; вона вчиться на юриста, тому в такому випадку відразу ж повідомила б правоохоронні органи, а не кинулася б грати в переслідувача. Але якщо не це, то що ж, що її змусило... Ех, скоріше б, скоріше б її зустріти... Але, на жаль, щоб доїхати до Шмарклова, не загнавши до смерті коня, знадобиться не один день, тому прийдеться йому, Мгоцькові, потерпіти.

Жовтень уже наближався до кінця. На зміну тривалого бабиного літа насувалася дідова осінь: незатишний холод, озброєний студеними вітрами й нудотними дощами. (Автор не впевнений, що існує таке поняття як "дідова осінь". Але якщо якийсь сезон називається бабиним, і жоден не називається дідовим, то це виглядає якоюсь дискримінацією дідів.) Деякі дерева стали зовсім жовтими, інші, начебто, засоромившись чогось, почервоніли, інші побуріли, а були й такі, що вже повністю оголилися; але залишалося й чимало стійких, що хизувалися зеленим кольором, однак зелень ця була вже не смарагдова, а набула сумовитого відтінку військового брезенту...

- От тільки описів осінньої природи отут не вистачало! - засичала нетерпляча Права півкуля авторського мозку. - Не гальмуй! По-перше, у світовій літературі стільки геніальних описів осені! І тобі їх однаково не переплюнути, громадянине Авторе, навіть і не напружуйся. По-друге, сучасний читач у сучасних творах, та й ще таких, що претендують уважатися детективними й взагалі гостросюжетними, шукає захоплюючий сюжет із несподіваними поворотами, те що називається "ех, цікаво закручено", а зовсім не млосні теревені про клімат і ботаніку. Читач і без тебе знає, що таке осінь і як вона виглядає в наших широтах, тому не дратуй його подальшим белькотом на цю тему. Не зупиняючись і не розглядаючи дерев та хмари, жваво чухрай напрямки до Шмарклова, де ми, напевно, довідаємося розгадки таємничого зникнення зі столиці красуні-брюнетки.

- Ну... Еее... Ех! - тільки й може сказати на це Автор.

Села, хутори й інші дрібні населені пункти, що попадалися на шляху лицаря Мгоцька й Річарда Левове Копито після того, як вони перемістилися із сімнадцятого сектора королівства в столицю, а зі столиці в одинадцятий сектор, уже були опитані лицарем Остапом Окрошколюбом і графом Остапом Електричкою. Король, як і обіцяв, дав

Річардові й Мгоцькові список поселень, де обидва Остапи вже побували, тому Лицар Пивної Кружки з напарником не витрачали час на опитування, і або взагалі не затримувалися в цих пунктах, або затримувалися ненадовго, тільки щоб перекусити, поспати й обмитися. Після Безбаштового Замку вони наспіх побували в селі Вирвизубівка, селищі Хахашкине, селі Крупні Крупи, на хутірці Авалонечко, у селах Комахи, Хвонтанці, Галактика-Заканавна...

У невеликій посадці за Галактикою-Заканавною їм зустрівся незалежний мандрівний лицар...

Коли Автор написав цю останню фразу, йому раптом нестерпно схотілося, щоб цей зустрічний лицар був якимсь особливим, чимсь виділявся не тільки серед лицарів у цих писаннях, але й взагалі серед усіх персонажів світової літератури. Автор, як не крути, суб'єкт творчий, тому йому хочеться виявити оригінальність, випендритися, зробити щось таке, чого до нього ніхто не робив, написати про когось, про кого до нього ніхто не писав.

Але спробуй знайти для своєї писанини зовсім оригінального героя, якщо у світовій літературі героїв мільйони, а то й мільярди; спробуй всунути у свої писання такого, щоб він від усіх відрізнявся! Непроста задачка. У пошуках героя, що не експлуатувався раніше літераторами, Автор терентопських хронік гарячково дригає мозковими звивинами, працююто ворушить чолом, з апетитом гризе ніготь, куйовдить нігтями потилицю, задумливо почухує пахву й більш пікантні частини тіла, шарпає мізинцем ніздрю й робить інші маніпуляції, що супроводжують народження ідеї. І ці рухи не проходять даром: ідея вилуплюється!

І вчепившись у цю ідею, Автор задає, безцінний читачу, тобі питання прямо, не в брову, а у вухо: скажи-но, читачу, чесно, не ламаючись і не ухиляючись, скільки художніх літературних творів – оповідань, віршів, п'єс, повістей, поем, романів – ПРО СЕБЕ САМОГО ти читав? В якій кількості творів ти виступив як персонаж? В яких саме творах діяв не якийсь інший герой, а ти, саме ти, особисто, власною персоною? Що? Ти не читав жодного твору про себе самого? (Твої щоденники й мемуари, якщо такі є, не беруться до уваги). У жодному із творів ти поки ще не виступив як персонаж? У всіх творах, що тобі дотепер доводилося читати, діяли якісь інші суб'єкти, а про тебе жоден із авторів навіть і не пискнув?

Ага! Отже, раз ти дотепер не фігурував у світовій літературі як персонаж, значить саме ти Авторі й потрібний, ти і є найоригінальніший і найбажаніший герой для Автора Терентопських хронік! Ну, нехай не головний герой і навіть не другорядний, а всього лише епізодичний, але для початку й це непогано. Багато великих акторів починали кар'єру з епізодичних ролей. Коротше кажучи, саме тебе, безцінний читачу, Автор зараз всуне у свій, м'яко висловлюючись, епос у вигляді незалежного мандрівного лицаря! Ні, що не кажи, а це дійсно свіжа, оригінальна ідея: зробити читача героєм твору!

Так що хочеш чи не хочеш, читачу, але Автор надягає на тебе лицарський доспіх, вкладає в руки меч і щит, і водружає тебе верхи на коня; хочеш чи не хочеш, але

декілька хвилин ти побудеш одним із лицарів Терентопського королівства!

Отже, уяви, безцінний читачу: твій вірний кінь, не поспішаючи, везе тебе лісовою ґрунтовою дорогою, лускатою від опалого листя. Обладунок на тобі дуже зручний, затишний і легкий, підігнаний точно по фігурі, тому не сприймається як ладунок (вибач за невмисний каламбур). Рукавичкою ти змахуєш кленового листка, що, спланерувавши з гілки, зачепився черешком за щілину забрала твого шолома, ставши перешкодою зору. Тишу порушують тільки шурхіт опалого листя та глищі під копитами, ледве чутне поскрипування шкіри зручного сідла, ляскіт крил сойок, що перепурхують із дерева на дерево, та барабанний дріб дятла.

Ти помічаєш удалині двох вершників, котрі їдуть назустріч. Напевно, це лицарі, що, як і ти, мандрують у пошуках викраденого яйця дракона. Ви зближаєтеся, і ти, безцінний читачу, упізнаєш цих витязів: одного з них ти неодноразово бачив на лицарських турнірах і кілька разів із ним бився, іншого бачив лише один раз – на останньому турнірі в День Шляхетного Мордобою, і відразу запам'ятав.

– Вітаю вас, лицарі Напівкруглого Столу! – голосно говориш ти, безцінний читачу, торкнувшись пальцями шолома в привітальному жесті.

– Привіт вам, Чорно-білий Лицарю, – говорить Річард Левове Копито. – Познайомтеся: це наш новий колега – лицар Мгоцько або Лицар Півної Кружки.

– А, я пам'ятаю: Його Величність присвятив вас у лицарі перед самим турніром у День Шляхетного Мордобою, – киваєш ти, безцінний чита... ні, тепер – Чорно-білий Лицарю, напарникові Річарда. – Не очікував, не очікував я зустріти в цьому секторі ще двох лицарів Напівкруглого Столу, адже декілька днів тому я зустрів тут двох ваших – Остапа Окрошколюба й Остапа Електричку, що прямували до селища Сортирославля. Я чув, що ви, придворні лицарі, шукаєте яйце попарно в дев'ятнадцяти секторах королівства, і раптом зустрічаю в одному секторі відразу дві пари! Це виходить, що в якімсь секторі нікого з ваших немає?!

– Так, ми шукали яйце в іншому секторі, най його равлик копне, але раптом виникли невідкладні справи в цьому, і Його Величність вирішив, що ми повинні помінятися секторами з Остапами, – пояснює Лицар Півної Кружки. – Його Величність послав Остапам телеграму, най її равлик копне, до запитання в Сортирославль, де пропонує їм перебратися в інший сектор, той, де раніше були ми, і продовжувати пошуки там. Вони, напевно, уже одержали цю телеграму й полишають цей сектор, або вже покинули. Так що жоден сектор не залишиться без лицарів Напівкруглого Столу, най його равлик копне. А ви, Чорно-білий Лицарю, виходить, теж шукаєте яйце в цих місцях...

– Так, шукаю, шукаю, усі лицарі шукають, але, на жаль, поки жодних результатів, – зітхаєш ти, Чорно-білий Лицарю. – А в вас що-небудь є, які-небудь зачіпки?

– Абсолютно нічого, – розводить руками Річард Левове Копито.

– Який цікавий меч! – вигукуєш ти, Чорно-білий Лицарю, помітивши в Лицаря Півної Кружки холодну зброю з рукояткою, прикрашеною білим кристалом.

– Так, стародавній і, здається, чарівний, – хвастається Річард. – От знайшли в Оксамитовій пущі нещодавно за допомогою однієї примари, що, ще будучи живою

людиною, зарила там його й інші скарби. Мгоцько, покажи-но його в повній красі!

Лицар Півної Кружки виймає меч із піхов. Ти, Чорно-білий Лицарю, у захопленні: зброя нереально прекрасна!

- Пощастило! Хоч і не яйце дракона, але знахідка чудесна! - по-доброму заздриш ти, Чорно-білий Лицарю. - Ну що ж, бажаю успіхів. Поїду далі. Може, і мені посміхнеться удача, і я теж знайду якщо не яйце, то що-небудь вартісне.

- Не раджу переміщатися строго на схід, най його равлик копне: цим маршрутом усі населені пункти вже обстежені Остапами, - зауважує Лицар Півної Кружки.

- Спасибі за підказку, а то дарма гаяв би час, - говориш ти, Чорно-білий Лицарю; чорно-білий, як фільми Чарлі Чапліна (за винятком, звичайно, кольорової "Графині з Гонконгу"); зрозуміло, мова про забарвлення доспіху, а не обличчя й тіла. - І так останнім часом попадаються села, де вони вже побували. Запитуєш селян про яйце дракона, а вони: "Уже запитували"... Візьму північніше... або південніше... До побачення.

- Щасливої дороги! - прощаються ті двоє, і ти, об'їхавши їх, продовжуєш путь...

От і вся роль Чорно-білого Лицаря, котру довірив зіграти тобі, безцінний читачу, випендрюжний Автор. Скидай панцир, злязь із коня й вертайся в первісну іпостась. Більше Автор не буде так безцеремонно з тобою експериментувати, даю волосся на відсікання (те, що під пахвами).

(Досить начитаний читач може вигукнути, що, зробивши читача персонажем, Автор Терентопських хронік не виявив великого новаторства. Оскільки у світовій літературі таке вже бувало; інші літератори в інших творах уже таке робили (ну, наприклад, український літератор Олег Черногуз у гумористичній повісті "По знайомству", перевиданій згодом під назвою "Голубий апендицит"). Тому вигук Автора, мовляв, "це справді свіжа, оригінальна ідея" не відповідає дійсності. Автор Терентопського так званого епосу щодо цього заперечує: "Так, деякі літератори таке робили з читачем. Але з яким читачем? Якимось абстрактним, неконкретним, узагальненим. А я зробив це не з абстрактним, неконкретним і узагальненим, а з тобою, особисто з тобою, безцінний мій читачу... Так-так, не з якимось іншим читачем, а саме з тобою, що має:

таке ім'я: _____ (упиши сам);

таке прізвище: _____ (упиши сам);

такі дату та місце народження: _____ (упиши сам);

і таку зовнішність:

_____ (опиши сам, подивившись, якщо треба, в дзеркало).

Так, безцінний читачу, саме тебе з твоїми паспортними даними (які, сподіваюся, ти не полінувався вписати) ще ніхто з письменників персонажем скоріше всього не робив. От і виходить новаторство".)

* * *

Після того як лицар Мгоцько з напарником розпрощались із Чорно-білим Лицарем і

продовжили переміщення на захід, Річардом Левове Копито геть опанувала дрімота. Він із самого ранку час від часу куняв, а тепер від монотонного руху верхи зовсім, так би мовити, розквасився, так що Лицареві Півної Кружки доводилося його періодично термосити, тому що, засинаючи, Річард починав кренитися то вправо, то вліво, ризикуючи заточитися й беркицьнутися на ґрунт.

- Комар, - позіхаючи, бурмотав після чергового торсання він, - клятий комар усю ніч не давав спати, дзижчав над вухом. Взагалі кілька останніх ночей мені не дає спати комарине дзижчання, і через те я сонний. Раніше я ще якось кріпився, а тепер зовсім повіки злипаються.

- Сьогодні зробимо привал раніше, щоби ти як годиться виспався, і завтра був як огірочок, най його равлик копне, - вирішив Мгоцько.

- А тебе їхнє дзижчання не турбує?

- Ні, у мене, мабуть, міцний сон, ніякого дзижчання я не чую.

Як тільки стемніло - а темніє наприкінці жовтня досить рано - лицарі почали влаштовуватися на нічліг, для чого напнули намет і розгорнули спальні мішки, у яких спати тепло навіть під час нічних заморозків. У попередні ночі періоду Великої Ясної Експедиції, крім тієї, коли їм довелося заночувати під трьома зрослими дубами в Оксамитовій пущі, Річард і Мгоцько встигали добратися до того або іншого населеного пункту й заночувати в сільській хаті. І нині встигли б (у сімох кілометрах прямо за курсом мало місце село Кальсонисько), якби Річарда так сильно не зморив сон.

Але тільки вони влізли в мішки й погасили ліхтар, як Річард злобливо застогнав:

- Починає!

- Що таке?

- Та знову дзижчить, гад, над самим вухом! Знову, сволота, не дасть спати!

- Комарі не літають під час нічних заморозків, най їх равлик копне, - заперечив Мгоцько. - Комарі - не снігурі, щоб пурхати на морозі.

- Виходить, я брешу?

Лицар Півної Кружки знову вмикнув електричного ліхтаря на батарейках, досить яскравого, щоб розглянути все, що перебуває в наметі.

- Ну й де твій комар?

- Він такий самий мій, як і твій, - хмуро буркнув Річард, пихкаючи парою із рота й ніздрів. - Я його теж не бачу, але прекрасно чую, як він дзижчить.

- Біля якого вуха?

- Зараз біля правого.

Від яскравого променя праве вухо Річарда стало рубіновим.

- І тепер дзижчить?

- Та дзижчить, зараза! - і Річард махнув кистю, відганяючи від вуха невидимого мучителя.

- Немає ніякого комара.

- А хто ж дзижчить?!

Мгоцько наблизив голову до голови напарника й прислухався.

- Ніхто не дзижчить. Принаймні, я нічого не чую. Мабуть, тебе мучить слухова галюцинація, най її равлик копне, а не справжній комар. Спробуй переконати себе, що ніякого дзижчання немає, і спи, - порадив Мгоцько, та, стомлений дорогою, позіхаючи, сонливо промимрив вірш Майка Йогансена "Вночі дзвенить комар...", повалився, і відразу заснув.

А Річард Левове Копито страждав. Тільки був мало-мальськи починав засинати, як дзижчання підсилювалася, начебто клята комаха добралася просто до барабанної перетинки, і сон віддалявся. Він перевертався з боку на бік, затискав вуха руками, відмахувався... Нічого не допомагало: безхребетний членистоногий кат продовжував акустичні тортури. На якісь періоди змучений безсонням лицар все-таки задрімував, але ці періоди тривали всього декілька хвилин, потім комарине пекельне ревіння виволікало його зі сну. Кілька разів Річард вмикав ліхтаря, з наміром побачити-таки й стратити нахабну комашку, але ніякого пурхання маленького мерзотника світло не виявляло.

І отут згадав Річард сімейний переказ про проклін роду Лойковицьких. У переказі йшлося про те, що у вісімнадцятому столітті якийсь предок Річарда ненавмисно вбив комара Птолемея, що був істотою розмовляючою, але глухонімою від народження (ніякого парадокса: люди ж - істоти розмовляючі, однак серед них є глухонімі; от так і з розмовляючими тваринами - вони людиноподібні в аспекті інтелекту та здатностей до мови, але й серед них, дуже рідко, бувають глухонімі); убитий Птолемея, мовляв, зробився привидом, і став мстити нащадкам свого вбивці - мучити їх дзижчанням і безсонням, що впливає з того дзижчання. Я вважав цю історію не більш ніж легендою, забавною вигадкою, подумав Річард, а тепер і мене став мучити невидимий комар. І циганка пророчила, що хтось буде мені мстити за злодіяння предка. Невже й справді - привид Птолемея?..

* * *

- А ти говориш: комар. Мухи, а не комарі, - казав Мгоцько, виглянувши ранком із намету, - білі мухи, що не дзижчать, най їх равлик копне.

Річард теж виглянув на білий світ.

Дійсно, з піднебіння плавно валилися на землю пластівці снігу, іменовані в народі білими мухами. На гілках і листах вони відразу танули, а на замерзлому вночі ґрунті затримувалися довше. Але вдень однаково стануть, тому що погода вже дійшла до нічних заморозків на ґрунті, але не дійшла поки до денного морозу.

- Коли літають білі мухи, комарі не літають, - продовжив Лицар Півної Кружки. - Я ж сказав: слухова галюцинація.

Левове Копито, що спав мало й погано, повідав напарникові здогад про привид комара Птолемея.

- Так, пам'ятаю, читав, - кивнув Мгоцько, - його ненавмисно розчавив сідницею, най її равлик копне, герцог Павло Гриньмасьєльський. На відміну від живого комара, безтілесному духу мороз дійсно не страшний, дух може пурхати й дзижчати всю зиму.

- Ти ж прочитав сотні книг, Мгоцьку, і запам'ятав їх напам'ять. Може, у них тобі

попадалися заклинання проти духів...

Мгобокбекбе відповів, що дійсно, ще будучи пивним келихом, він простудіював і запам'ятав чимало книг із різних галузей знань, але магічної літератури він не читав, тому із заклинаннями не знайомий. Серйозні магічні тексти маги не дають читати стороннім, а те, що публікується із цієї теми в пресі й загальнодоступних книжках – це профанація, що не має відношення до справжньої магії.

– Магія, най її равлик копне, – це для мене, як і для тебе, так би мовити, терра инкогнита, тому виганяти духів я не вмію. Спробуй застосувати загальновідомий засіб проти духів: часник. Якщо людину можна вразити пострілом стріли з лука, то духа й вампіра можна віджахнути пострілом запаху із часнику. Повісь на шию зубчик чи цілу голівку, може це відведе від тебе комара-примару.

– По-перше, у наших харчових запасах на даний момент часник відсутній, а по-друге, якщо я носитиму часник на шиї, від мене відповідно смердітиме, і це може бути неприємно людям, з якими я спілкуватимуся.

– Іншого засобу я не знаю. Вибирай: чи терпіти дзижчання привида, чи терпіти часниковий аромат. А придбати часник можна в першому ж населеному пункті.

Терпіти більше дзижчання примарної комахи Річард не міг, тому змушений був погодитися на носіння нашійного аксесуара зі специфічним ароматом. У першому ж селі – таким було Кальсонисько, де теж уже побували й провели опитування населення Остап Електричка й Остап Окрошколюб – Мгоцькові й Річардові подарували п'ять голівок часнику; одну з них Левове Копито нанизав на товсту нитку, і повісив на шию начебто медальйон.

Наступного ранку (а цю ніч вони провели вже не в наметі, а в хаті голови села Фердіадівки, куди перемістилися з Кальсониська й де теж уже побували Остапи) Річард сказав Мгоцькові, що цієї ночі дійсно спалося краще, ніж у попередні. Дзижчання він, мовляв, засинаючи, знову чув, але вже не над самим вухом, а начебто здалеку. Напевно, часник дійсно не підпустив членистоногого фантома дуже близько. Але сам часник створював незручності – норовив забитися між шиєю й подушкою, від чого лицар на часнику почував себе як принцеса на горошині й змушений був вертітися, але однаково це було краще, ніж безсоння в минулі ночі. Однак, покинувши Фердіадівку, Левове Копито мучився каяттям, що з його провини постіль, котру надав голова села, напевно, просмерділася часником. От, мовляв, як недобре він відплатив людині за гостинність.

* * *

Коли Річард із напарником переїхали містком річку Хлюпу, Мгобокбекбе знову став тривожно оглядатися, що періодично робив протягом останніх годин.

– Знову в мене виникло відчуття, що за мною хтось спостерігає, – пояснив він Річардові. – Під час наших мандрів у мене час від часу з'являється відчуття, най його равлик копне, начебто на мене хтось уважно дивиться, хоча навколо нікого немає. Уперше таке почуття виникло в нас з Естер у ту ніч, коли ми з нею перший раз... гм... ну, загалом, за дві доби до Дня Шляхетного Мордобою.

– Знаєш, адже в мене теж останнім часом періодично виникає відчуття, що за нами спостерігають, коли навколо нікого немає. Я соромився тобі про це говорити, думав, що це в мене щось із нервами...

Попереду біля дороги стояв рекламний щит, або, як тепер говорять, баннер, на якому був зображений карапуз у підгузку, що обіймає велику пляшку, і написаний рекламний слоган:

"МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ ВИБИРАЄ НАПІЙ
"ПУПСИК КОЛЯ"".

Рекламні щити, або як тепер ще називають на імпорнтний манер, білборди з такою рекламою Мгоцькові й Річардові вже кілька разів траплялися на шляху під час мандрівок, і вони байдуже, не затримуючись, проїжджали повз, і цього разу теж, але в останній момент Левове Копито все таки зиркнув на плаката, і помітив щось, що змусило його зупинити свого рудого Тутанхамона.

– Мгоцьку, дивись! – він указав у нижній правий кут рекламного прямокутника.

Лицар Півної Кружки, котрий проїхав трохи вперед, повернув свого білосніжного Ігоря Святославича й глянув куди вказував перст напарника. На білому тлі чорним вугіллям було від руки написано:

*"На допомогу! Ми в старому млині!
Остапи Окрошколюб і Електричка".*

А нижче намальована стрілка, горизонтальна, що вказувала вістрям праворуч. Лицарі повернули в той бік голови, і побачили кілометрах у двох від дороги вітряний млин на невисокому пагорбі.

– Це те, що пророчив циганський комп'ютер, – сказав Річард.

Вони збочили коней до вітряка, і вийняли з піхов бойові металеві мечі. Меч, що стис у руці Мгобокбекбе, був той самий, котрий вони викопали з-під трьох зрослих дубів в Оксамитовій пущі. Сьогодні була черга Мгоцька ним володіти.

(– Лицар і вітряний млин... Хм. Мені це щось нагадує, десь я щось таке читав, – ехидно зауважує Ліва півкуля авторського мозку.

– От тільки не треба! – огризается Автор. – Мої лицарі зовсім не збиралися битися з вітряним млином і не приймали його за багаторукого велетня, тому натяки на епігонство й плагіат отут недоречні!)

Наближаючись до вітряка, Лицар Півної Кружки й Річард Левове Копито насторожено оглядали місцевість, але нічого й нікого підозрілого не бачили. Млин, судячи з вигляду, давно не експлуатували, одне з його крил повністю розвалилося, а інші перебували в стані напіврозпаду; однак дерев'яний корпус був поки цілий.

Опинившись на місці, об'їхали вже старе, але таке що не стало цілковитою руїною борошномельне дерев'яне спорудження: нікого, і великі двері закриті.

– Агов, Остапи, ви тут? – крикнув Річард.

Зсередини почулася метушня, начебто хтось рухав меблі, потім одна половинка великих дверей, більше схожих на ворота, обережно зі скрипом відкрилася й зсередини пролунало тривожне:

- Швидше всередину, поки вони вас...

Голос був такий схвильований, що Мгобокбекбе й Річард поспішили в'їхати в млин, після чого Остап Окрошколюб і Остап Електричка миттєво закрили двері, підперши дерев'яними балками, начебто хтось збирався на них зовні налягти.

- Привіт, хлопці. Що тут у вас відбувається? - Річард зійшов із Тутанхамона, і потис руки Електричці й Окрошколюбу.

- Дивуюся, як вам удалося, удалося сюди, сюди під'їхати, як вони вас не злапали, не злапали! - вигукнув граф Остап Електричка, тридцятивосьмирічний худий високий бородань.

- Хто - вони? - запитав лицар Мгоцько, зійшовши з Ігоря Святославича й теж потискуючи руки Остапам.

- Ну як - хто; страховиська, що оточили млин, - відповів лицар Остап Окрошколюб, двадцятидворічний кремезний, великогубий сіроокий блондин.

- Страховиська? Ми ніяких монстрів не бачили, - здивувався Річард.

- Ми отут уже три дні, дні від них ховаємось, ховаємось. Уже три дні вони шустають, шустають навколо млину, млину, чекають, коли ми вийдемо, вийдемо, аби нас розтерзати, розтерзати. - хмуро повідомив граф.

І повідав, що три дні тому вони їхали дорогою до селища Сортирославля, і раптом побачили, як до них із півдня несеться зграя жажливих монстрів, таких потворних, що й описати не можна; зубами брязкають, пазурами махають... просто жах! Ясно: хочуть лицарів розтерзати. Якби їх було менше, Електричка з Окрошколюбом захищалися б за допомогою зброї, але їх було так багато, що зброя лицарів не врятувала б, і треба було рятуватися втечею. Єдиним укриттям був цей млин, сюди Остапи прискакали й зачинилися.

- З тих пір вони, вони день і ніч, і ніч бродять навколо, чекають, коли ми вийдемо, вийдемо.

- Ми боялися, що вони проламають стару деревину й увірвуться всередину, - підхопив Окрошколюб, - але, слава Богу, млин вони руйнувати не стали. Може, цей млин якийсь зачарований.

- Дивно: дорогою сюди ми уважно оглянули місцевість, най її равлик копне, - нікого, наскільки бачить око, навколо млину немає, - сказав Лицар Півної Кружки.

Старі дощаті стіни були посмуговані щілинами, крізь які світло просочувалося всередину, і крізь які заточені в млині лицарі могли спостерігати, що відбувається зовні. Остап Окрошколюб припав до щілини в одній стіні, потім в іншій, і так далі, і, оглянувши в такий спосіб простір навколо млину на всі чотири боки, закричав:

- Дійсно, їх уже немає! Зникли! А три хвилини тому були, я ж дивився.

- І три хвилини тому не було, - заперечив Річард Левове Копито, - якби були, ми б їх побачили.

- Не було, - підтвердив Мгоцько. - Ми дивилися уважно.

- Не будемо сперечатися, а скористаємося, скористаємося моментом поки їх немає, немає, і звідси вшиємося, вшиємося, - запропонував граф Остап Електричка. - А то

поки ми отут відсиджувалися, відсиджувалися, у нас запаси харчів, харчів підійшли до кінця, до кінця. Ще б день – і ми б, ми б почали голодувати, голодувати. І наші коні, – він кивнув на двох скакунів – ігренової й мишастої масті, що перебували тут, у млині, – з'їли все, що ми для них, для них знайшли отут їстівного, їстівного.

– Так, давайте збирати манатки поки не пізно, – заметушився Окрошколюб.

Він забрав балки, що підпирали двері, відкрив, виглянув, переконався, що страховиськ поблизу млину таки немає, відкрив навстіж і видерся на ігренового коня, званого Сигізмундом; інші теж сіли на своїх коней і виїхали із млину.

– Грунт навколо вітряка, най його равлик копне, досить курний, – заговорив Лицар Півної Кружки, указуючи вниз, – на ньому залишаються сліди. Зверніть увагу: тут тільки сліди людей і коней.

– Дивно: монстри тут три дні тупцювали, а слідів не залишили. – Приголомшений Окрошколюб спробував почухати потилицю, але почухав метал шолома.

– Не ображайтеся, колеги, але здається, що не було тут страховиськ, що вони вам просто привиділися, – зніяковіло зауважив Річард.

Граф Остап Електричка на мишастому коні, що мав кличку Саладин, об'їхав околиці млину, оглядаючи ґрунт, і, повернувшись до колег, похмуро констатував:

– Жодних слідів, слідів, начебто ніяких монстрів тут не було, не було. Невже – не було? Невже це була просто якась мара, галюцинація, галюцинація?

– Але ми ж їх бачили так само, як бачимо вас! – не вгамовувався Окрошколюб.

– А може, то були привиди, духи. Духи слідів не залишають, – припустив Річард Левове Копито. – А зникли вони через те, що від мене тхне часником, що я ношу на шії; духи ж не люблять часнику.

– Часник, часник у нас самих був, нашого ж вони не злякалися, не злякалися, – відмахнувся граф. – І, крім того, привидів, привидів можна побачить у сутінках і в темряві, темряві, а ми монстрів бачили серед білого дня, дня, при сонці. Отже – вони не духи, не духи.

– Якщо вони не матеріальні живі істоти – такі залишили б сліди в пилу – і не духи, то значить – ці монстри були лише образами у ваших мізках, – констатував Мгоцько.

– Так що ж, виходить, ми три дні ховалися в старому млині не від реальної загрози, а від того, що нам просто привиділося?! – викликнув Остап Окрошколюб. – Якщо про це довідаються інші лицарі, вони ж нас засміють, нам проходу не буде від глузувань!

– По-перше, це з усяким може статися, ніхто не застрахований від галюцинацій, – говорив Річард Левове Копито, направляючи коня Тутанхамона до дороги, що веде в Сортирославль, – а по-друге, ми не збираємося базікати про цей курйоз. Правда, Мгоцьку?

– Даємо чесне лицарське слово, що про це нікому не розповімо, – заприсяг Лицар Півної Кружки.

– Крім короля, короля. Його Величність зрозуміє, зрозуміє, і не буде насміхатися, насміхатися, – зауважив граф Остап Електричка.

Втямивши, що загрози немає, вони неспішно віддалялися від старого млину до

дороги на Сортирославль. Небо було запнуте осіннім сірим каракулем, крізь який лише зрідка розпливчастою світлою плямою проявлялося сонце.

- Можливо, якийсь чарівник, най його равлик копне, вирішив над вами пожартувати й загіпнотизував вас таким чином, що ви стали бачить неіснуючих монстрів, а тепер дія гіпнозу закінчилася, - висунув гіпотезу Мгобокбекбе.

- Нічого собі жарти! - обурився Окрошколюб. - За такі жарти по шиї...

- До речі, а як ви тут опинились, опинились? Це ж не ваш сектор, сектор, - запитав Електричка.

Мгоцько й Річард, перебиваючи один одного, коротенько розповіли, як Його Величність Жорик Дев'ятий вирішив, що Остапи повинні помінятися секторами пошуку з Річардом і Мгоцьком й послав Остапам телеграму до запитання в Сортирославль; і про те, як циганський комп'ютер пророчив, що Мгоцько й Річард виручать двох лицарів з якоїсь колотнечі; і про те, що вони, Мгоцько й Річард, побачили на рекламному щиті заклик про допомогу, котрий Остапи написали вугіллячком...

- Нічого ми, ми не писали, не писали на щиті, на щиті, - заперечив граф Остап Електричка.

- У нас ані часу не було щось писати, ані вугіллячка, - підтакнув лицар Остап Окрошколюб.

- Тю, а хто ж... Ось цей напис, - вигукнув Річард Левове Копито, під'їжджаючи до рекламного щита й указуючи на нього рукавичкою. - Ой, а де ж він?!

Дійсно, на щиті, що рекламує напій "Пупсик Коля", уже не було зробленого вугіллячком напису.

- Тю, ну було ж отут написано: "На допомогу! Ми у старому млині!" і ваші імена, - белькотав Річард. - Мгоцьку, підтвердь.

- Так, - промурмотав Мгобокбекбе. - Дивно, дивно,

Трохи подивувавшись, лицарі вирішили разом доїхати до Сортирославля. Фактично їм було не по дорозі: Левове Копито й Лицар Півної Кружки їхали на захід, де Мгоцька чекала Естер, а Остапові Електричці й Остапові Окрошколюб, відповідно до розпорядження короля, впливало переміститися із цього одинадцятого сектора в сектор сімнадцятий, тобто на північний схід; однак Остапи заявили, що проїдуться мало-мало з колегами в західному напрямку, щоб у Сортирославлі поповнити запаси продуктів і послати королю телеграму про свою триденну затримку, а вже з Сортирославля відправляться в новий сектор.

Дорогою до цього селища Остапи помітили в Мгоцька новий дивний меч, і колеги повідали їм про свою зустріч із примарою в Оксамитовому лісі й про скарб під трьома дубами, звідки й цей меч.

Хвилин за сорок після відчалення від старого млину чотири лицарі в'їхали в селище Сортирославль.

Сортирославль - досить велике за терентопськими мірками селище, настільки велике, що, можливо, за кілька років, ще трохи збільшившись, отримає статус міста.

Опинившись у цьому населеному пункті, Мгоцько, Річард і обидва Остапи першим

ділом відвідали телеграф, і Остапи, нарешті, отримали ту телеграму короля, де їм пропонувалося відправитися в інший сектор, і послали монархові телеграму, де повідали про події останніх днів. Потім четвірка доспіхоносців перемістилася в найближчий пункт громадського харчування, яким виявилася корчма "Під Часниковим Соусом". Біля корчми стояв вантажний автомобіль – скотовоз, у кузові якого мав місце живий парнокопитний вантаж – пара єдинорогів.

Під час трапези лицарі обговорювали, як Остапам краще перебратися звідси до сімнадцятого сектору: чи то їхати прямо до міста Великі Дрібки, чи то в місті Безбаштовому Замку збочити на дорогу до міста Свіжегнійополя; у першому випадку вони опиняться в потрібному секторі трохи швидше, але в тім районі, що Мгоцько з Річардом уже обстежили, а в другому випадку – трохи пізніше, зате відразу в тім районі, де Мгоцько з Річардом ще не побували.

– Вибачте, панове лицарі, – повернувся до них чоловік, що сидів за сусіднім столиком, з мускулистими плечима, у не зовсім чистому робочому комбінезоні, – я краєм вуха почув вашу бесіду. Мене звуть Іван Гигикало, я шофер скотовоза, що стоїть біля корчми. Наскільки я зрозумів – вам треба до міста Свіжегнійополя? Можу підкинути вас на своїй вантажівці.

– Власне, нам треба, треба не в саме місто Свіжегнійополь, а в той сектор, сектор, де це місто, місто, – поправив граф Остап Електричка. – Але в нас коні, коні.

– Коней можна завантажити в кузов, там місце є, – продовжив шофер. – Я везу всього лише двох єдинорогів із ферми біля Шмарклова на ферму біля Свіжегнійополя, а в кузові можна розмістити аж вісім копитних. На автомобілі ж у кілька разів швидше, ніж верхи, якщо ви поспішаєте. І мені з попутниками буде не так нудно, як на самоті. Я вже перевозив лицарів разом з їхніми кінями.

– Ага, так ми здорово заощадимо час! – зрадів лицар Остап Окрошколюб.

Дійсно, після трапези Остапи прикупили в корчмаря продуктів у дорогу, завели дощатим трапом коней Саладина й Сигізмунда в кузов скотовоза, попрощалися з колегами Річардом і Мгоцьком, сіли в кабінку вантажівки, і машина покотилася на схід.

Лицар же Півної Кружки з Річардом Левове Копито, не затримуючись більше в Сортирославлі (тут пошуками драконячого яйця і яєчного шахрая займалася місцева міліція, тому лицарям не було необхідності проводити опитування жителів), попрямували далі на захід...

Виїжджаючи із Сортирославля, Мгобокбекбе зауважив між іншим, що відчуття, начебто за ним хтось спостерігає, що виникло годин п'ять тому, зникло, коли вони з Річардом опинилися поблизу старого млину.

– І в мене те ж, – повідомив Левове Копито...

Коли Лицар Півної Кружки з напарником доїхали до ріки Рідини, Річард Левове Копито запропонував саме тут, на березі, зробити черговий привал, щоб не тільки відпочити, але й повудити рибу. Річард на цей випадок прихопив у дорогу волосінь, поплавець, грузила й гачки (вудлище не брав для економії місця в рюкзаку, вирішивши,

що замість фірмового вудлища можна буде скористатися просто довгим прутом, який, звичайно ж, майже завжди можна знайти на лоні природи, або, у найгіршому разі, лицарським списом, складним і розсувним, як і сучасні вудлища), але дотепер рибальськими снастями так і не скористався, хоч вони із Мгоцьком уже перетнули мостами дві ріки – Вологу й Хлюпу. Чи марно я волосінь, поплавець та інше тягаю, подумав Левове Копито. Мгобокбекбе не заперечував.

Кінець жовтня вважається, начебто, не найсприятливішим часом для рибного лову, але вибирати не доводилося. На вудлище пішов перший що попався прут, не довгий; довгий і не був потрібний, тому що над Рідиною в цьому місці був дерев'яний міст, з якого можна було закидати снасть хоч і на середині ріки; а на наживку пішла щільно скатана хлібна м'якушка. Аси рибальства посміхнуться: теж мені, мовляв, наживка; але вибирати, знов-таки, не доводилося, тому що Річард займався пошуками драконячого яйця, а не заготівлею мотилля, опаришу, або інших риб'ячих смаколиків. Риболовля виходила спонтанною, без ретельної підготовки, тому Левове Копито й не розраховував, чесно кажучи, на успіх, просто хотів насолодитися вудінням.

У той час як Річард, закинувши з моста вудку й опершись об поруччя, витріщався на поплавець, Мгобокбекбе на березі, установивши дзеркальце в розвилку дерева, голився за допомогою тієї самої бритви й того самого помазка, що Естер подарувала йому в перші години після придбання ним людської зовнішності.

Погода на межі жовтня й листопада розфарбувала пейзаж металевою палітрою. Ріка під мостом виглядала відполірованим чавуном, хмари в небі – скуповдженою сталлю, верби на околицях ріки – копицями бронзової стружки, а сухий очерет уздовж води – здібленими смужками латуні. Єдиною яскравою цяткою в "металевій" природі був червоний поплавець. Рибалка так на ньому зосередився, що не звернув уваги на шерех, що наближається, і оглянувся лише тоді, коли шерех, перемістившись мостом, затих поруч, і чийсь голос вимовив:

– Юшки захотіли, Річарде Іллічу?

Той що запитав був товстуном із щетинистим підборіддям і лисою потилицею, втім, прикритою картатою коричневою кепкою. Незважаючи на гладку комплекцію, чоловік сидів на велосипеді.

– Глібе Любомировичу! – викликнув із берега Мгобокбекбе.

Так, це був не хто інший, як жорикбурзький чарівник Гліб Любомирович Цвях, парапсихолог і ясновидець.

(– Ага, пам'ятаю, – стрепенулася Права півкуля авторського мозку, – ще наприкінці тридцять сьомого щось "Непросихаючі громадянки" ти, громадянине Авторе, попередив про цю зустріч.

– Я теж пам'ятаю, – підтакнула півкуля Ліва, – ти ще попередив, що в результаті цієї зустрічі цей ясновидець зробить відкриття в терентопській історії.

– Так, і я не відмовляюся від своїх слів, – підтверджує Автор.)

Гліб Любомирович кивнув рукою Мгоцькові, а Річардові сказав:

– Від юшки я теж не відмовляюся. Пригостіть.

- Юшки не гарантую - клювання немає, - вудильник кивнув головою на нерухомий поплавець.

Чарівник провів рукою над вудкою, щось промурмотав і, крутнувши педалі, з'їхав із моста на берег, де його чекав Мгобокбекбе - людина, у створенні якої цей маг брав участь. А в рибалки в доспіху за хвилину почалося прекрасне клювання: не встигав він витягнути рибу, зняти з гачка й кинути в казанок, насадити на гачок хлібну кульку й закинути вудку, як снасть смикала чергова рибина; так що дуже швидко улову вистачало не тільки на юшку, але й про запас.

Гліб Любомирович же й Мгобокбекбе Зямалагович обійнялися, і почали розповідати один одному новини. Чарівник повідав, що він зайнятий пошуками русалчиного молока, і тепер переміщається до верхів'я Рідини, де живе якась русалка Васса, котра годує грудьми свого нащадка. Згадав і про недавню свою зустріч із лицарями Напівкруглого Столу Юрієм Капітальним і герцогом Абрамом неподалік від спортбази аквалангістів "Мумутілуc". Мгоцько зауважив, що йому відомо про від'їзд Цвяха в ці мандрівки: йому про це розповів маг Акмус, з яким кілька днів тому він поспілкувався в столиці. Повідав про зникнення Естер, що те зникнення й стало причиною передчасного їхнього з Річардом повернення в Жорикбург; про її листи, завдяки яким вони, Мгоцько й Річард, переміщаються тепер до міста Шмарклова, де його чекає кохана. Повідомив і жорикбурзькі новини, у тому числі й ту, що в особняку мага Леоніда Леонідовича Перевертайла-Замийського з'явився лихий привид, схожий на пітекантропа, котрий так дебоширить, що Леонідові Леонідовичу довелося піти з дому й переселитися в особняк Акмуса.

- Пітекантроп, кажеш... - задумався Цвях, потираючи щетину підборіддя. - Здається, я знаю, що це за пітекантроп і чому він бешкетує. Напевно, цей примарний пітекантроп - це не хто інший, як дух покійного Жвавчика - мавпи Леоніда Леонідовича...

Першу частину свого життя Жвавчик виглядав, мовляв, саме мавпою виду макак-резус, а другу частину життя - людиною, тому що Перевертайло-Замийський заради експерименту помінявся зі своєю мавпою тілами. Коли Жвавчик помер, то, мабуть, став примарою, і в його примарній зовнішності змішалися обидві іпостасі - мавпяча й людська, - і тому цей дух виглядає тепер мавполюдиною, тобто пітекантропом. А заспокоїтися його душа після смерті не може через те, що його первісне мавпяче тіло продовжує жити, оскільки в тім тілі перебуває душа Леоніда Леонідовича. От коли вмере мавпяче тіло, тобто з нього піде душа мага, тоді й душа Жвавчика заспокоїться й переміститься туди, куди переміщаються після смерті мавпячі душі, і в особняку Перевертайла-Замийського більше не буде лихого привида.

- Мій колега Арам Артаньянц може створити для Леоніда Леонідовича нове людське тіло, як він створив тіло для тебе, Мгоцьку. Треба тільки щоб Леонід Леонідович повністю виправив дефекти вимови й зміг чітко вимовити заклинання, те саме, завдяки якому й твоя, Мгоцьку, душа переселилася зі скляного пивного келиха в ось це людське тіло.

- До речі, про привидів, - заговорив Річард Левове Копито, що припер із риболовлі повний казанок риби й, слухаючи бесіду мага із Мгоцьком, заходився її чистити. - Мене в останні дні теж мучить привид... - І він повідав чудотворцеві про дух комара Птоломея, ненавмисно вбитого його, Річарда, предком, і про необхідність носити на шиї часник із впливаючими із цього незручностями.

Товстий чарівник, поведивши над Річардом руками, підтвердив, що мучитель - дійсно дух розчавленої герцогом Павлом Гриньмасьєльським розмовляючої комахи, втім, глухонімої від народження; і обрадував Левове Копито повідомленням, що він може його примари позбавити.

- Будь ласка! - заблагав Левове Копито.

Гліб Любомирович зробив плавні рухи руками, супроводжуючи їх читанням заклинання. Потім оголосив, що відтепер дух комара Птоломея не буде турбувати ані Річарда Лойковицького, ані його нащадків. Левове Копито з полегшенням зірвав із шиї обридлий часник.

Під час вкушання юшки товстунець-чарівник був чимсь схвилюваний.

- Юшка не подобається? - запитав Річард.

- Що? А? - розгублено промурмотав стурбований чудотворець. - Ні, юшка знатна, смачна.

- А що ж ви начебто сам не свій.

- Я відчуваю присутність десь поруч, так би мовити, потужного згустку інформацій, але не можу зрозуміти, що це таке, - бурмотав чарівник, бігаючи очима навкруги.

На юшку пішла тільки п'ята частина наловленої в Рідині риби. Решта улову була запечена в тліючому вугіллі, щоб бути з'їденою згодом. Упакувавши свою частку печеної їжі й уклавши пакунок у рюкзак, Цвях заходився обшарювати стоянку лицарів, щоб зрозуміти, де саме зосереджений неясно відчутний згусток інформацій. Чуття привело ясновидця до лицарської зброї, котра лежала на прив'ялій траві.

- Меч, - прошепотів маг, простягаючи руки до одного із цих предметів, - чарівний меч...

- Цей меч, - почав пояснювати Річард, - ми знайшли...

- В Оксамитовому лісі під трьома зрослими дубами за вказівкою привида Вирвичерепа, - перебив його ясновидець, піднявши цей артефакт.

- Точно! - захопився Левове Копито. - От що значить ясновидіння!

- Халазюк? - запитав Мгобокбекбе.

- Він, - підтвердив Гліб Любомирович.

Угодований чудотворець торкався чарівного меча Халазюка з таким же пістетом, з яким, можливо, торкався б легендарний король Артур чудотворної чаші Грааль. Здавалося, начебто у Цвяха захопило дух від обсягу інформацій, сконцентрованої в цьому мечі. Захват змішувався з деякою розгубленістю: ясновидець відчував мільйони повідомлень, що кишать в інформаційному полі чарівного меча, і не знав за яке ж повідомлення вхопитися й розглянути докладно. Так змучений спрагою індивідуум, опинившись у крамниці, де на полицях стоять ряди пляшок із різноманітними соками,

мінеральними водами й іншими напоями, може спантеличитися: з якої ж саме пляшки вгамувати спрагу.

- Халазюк у себе, так би мовити, всмоктав за сотні років стільки інформацій про події, при яких він був присутній, і про людей, що брали його в руки чи перебували поруч, що потрібні роки, аби всі ці знання розсортувати й розглянути, - констатував Гліб Любомирович, продовжуючи плекати нестандартну холодну зброю.

- Ех, хочеться щось довідатися з історії цього меча! - викликнув Мгобокбекбе. - Спробуйте, будь ласка, Глібе Любомировичу, витягти й розповісти ну хоч один епізод, най його равлик копне!

- Спробую, - погодився товстунець.

Він чинно сів на спальний мішок, поклав меча на коліна. Поруч сіли Лицар Півної Кружки й Річард Левове Копито. Торкаючи меча перстами, як піаніст клавіатуру, ясновидець напружився, сплотнів, закотив під чоло очі; на обличчі його виступила волога - на чолі піт, на губі слина, у ніздрі шмаркля; від напруги він навіть видав звук, але не ротом.

- Бачу, - заговорив він. - Ніч. Багаття. Навколо багаття - десятки людей. Вони сидять на траві й ведуть неквапливу бесіду. Високий старий, білий, як крохмаль, говорить, що насуваються часи, коли чарівникам у Великому Світі прийде несолодко...

Мабуть, видінню ясновидця варто виділити окремий розділ, вирішує Автор; після закінчення якого ми повернемося в розділ "Меч Халазюк".

ЩОСЬ СОРОК ДЕВ'ЯТЕ. Засідання на Лисій горі

Іноді такі називалися маги, або волхви...

Григорій Сковорода, "Ізраїльський змій".

24 червня 960 року.

Багаття потріскує, вистрілює іскрами й вивергає ароматний дим. Рухливе світло від танцюючого вогню вихоплює з опівнічної темряви дерева й кущі, а між вогнем і тими рослинами розташувалися люди, їх це джерело світла проявляє яскравіше. Одні із сидячих навколо багаття одягнені дуже легко, інші взагалі не одягнені, а значить - літо, тепло; і багаття потрібне не для того, щоб грітися, а для того, щоб бачити співрозмовників.

Один із цієї кільцеподібної групи - сивий, як грецький мармур, старець у довгій домотканій сорочці, рябий і трохи кривоносий - підкидає у вогнище хмиз і вимовляє:

- Так, колеги, так, насуваються часи, коли кудесникам у цьому світі прийде несолодко. Усього за кілька десятиліть люди тут стануть кудесників репресувати й навіть знищувати. І не тільки кудесників і кудесниць, а й взагалі всіх, хто чимсь відрізняється від звичайних людей - і русалок з водяними, і лісовиків з лісовицями, і упирів з упирицями, і перевертнів, і так далі. Усіх, хто живе й мислить трохи інакше, чим так звані християни. Нині християни тут нечисленні й маловпливові, поки досить лояльні стосовно тих, кого вони називають нехристами, тих хто вірний давнім

традиціям і давній слов'янській вірі. Але в утробі другої жінки князя Київського Святослава, в утробі Малуші, дочки Малка, сестри Добрині, уже зачата дитина, котра, відчую, років за тридцять-сорок оголосить християнство обов'язковою для всіх вірою на Русі, а потім християни почнуть боротися з інаковіруванням, інакомисленням, інакожитієм... Нас оголосять представниками так званої нечистої сили й заходяться викорінювати. І доведеться нам іти в інші світи, заповідні світи, крізь чудесні проходи...

- А за що вони нас так, Дажбуже? Ми ж їм зла не робимо, навпаки, навіть допомагаємо, - запитує молодий довговолосий брюнет-красень, стрункий, широкоплечий, засмаглий (за багато років таких стануть називати "мачо") - Ну хіба тільки хтось із чарівників, або русалок, або лісовиків, або... дозволить собі зрідка над людьми покомизитися. Але ж звичайні люди один одному роблять набагато більше гидот!

- Дорогий мій Коцію, християни чомусь придумують, начебто всяке чарівництво, не тільки зле, але й добре, світле, походить від нечистої сили, а отже, усі, хто займається чарівництвом і взагалі робить щось незвичайне, є ворогом Вищої Сили, якій вони, християни, мовляв, поклоняються, - відповідає кривоносий Дажбуг. - І це притім, що Ісус із Назарета й інші християнські авторитети теж творили всілякі чудеса! Ісус дотиком руки зціляв хворих від недуг, навіть воскрешав мертвих, чудесним образом багаторазово збільшував кількість їжі, перетворював воду на вино, ходив по воді наче по суші... Так, він був великим чудотворцем! Я читав християнські писання й дуже, дуже поважаю й люблю Ісуса з Назарета! Проте чарівництво чудотворців нехристиянських християни оголосять явищем шкідливим. Мовляв, чудотворство біблійних святих походить від Вищої Сили, а чудотворство інших - від якоїсь, мовляв, гидоти. Не захочуть вони зрозуміти, що у всякого доброго чуда джерело в остаточному підсумку одне. Можна подумати, що ми свої чудеса з ніздрі виколупуємо, а не черпаємо від тієї ж Вищої Сили. Я от уже до тих неприємностей не доживу - старий я: уже четверту сотню років живу, наближається час помирати, - а от молоді мої колеги, і ти, Ляду, і ти, Коцію, і ти, Лялю, та інші, ви змушені будете піти звідси через нетерпимість християн.

(Ні, ні, не так, не зовсім так говорили давньоруські кудесники під час цього, так би мовити, засідання на Лисій горі, що біля стольного міста Києва, у ніч з 23 на 24 червня, або, як тоді називали, червеця, 960 року від Різдва Христового, чи, згідно з тодішнім літочисленням, 6468 року від створення світу. Не так, звичайно, а старослов'янською. І не було в їхній розмові таких термінів, як "репресувати", "колеги", "лояльні" тощо. Зрозуміло, для зручності читача дає Автор їхню розмову не в оригіналі, а в перекладі сучасною літературною українською мовою, з цілковито сучасними термінами. Бо ж якби Автор видав щось на кшталт: "Не лепо чи ни бяшет, братіє, начати старими словеси трудних повести; начати ж ся ті песні по билінам сього времені...", то, скажемо прямо, це ускладнило б для читача процес читання. Деякі сучасні, або минулого, або позаминулого сторіччя автори, описуючи часи Київської Русі, вкладали у вуста персонажів майже сучасну мову, але для історичного колориту пересипали то там то сям слівцями старослов'янськими, усілякими там "найпаче", "лепо", "вельми", "еліко",

"зело", "опріч", "сіреч" тощо. Автор же Терентопських хронік, тобто твій, безцінний читачу, покірний слуга, навіть цього робити не має наміру, тому що хоче донести до читача в найбільш зрозумілому вигляді суть розмови древніх чарівників, а не випендрюватися грою зі старослов'янізмами.)

- Невже нам не вистачить сил, чарівних сил, щоби протистояти насильству з боку простих людей?! - дивується веснянкуватий, кирпатий, жовтоволосий кудесник.

- Не в цьому справа, Лялю, - відповідає замість Дажбуга його брат Стрибуг; брати схожі, тільки в Стрибуга ніс не кривий, рівний, - а в тім, що відповідаючи насильством на насильство, кудесники самі стануть лиходіями, що для нас, світлих волхвів, негоже. У цьому випадку краще відступити й піти, ніж, пручаючись насильству й несправедливості, озлобитися й, уподібнившись темним людям, зробитися лиходіями.

- Нікуди я звідси не піду! Чому це я маю буду йти?! Тут моя батьківщина! - Молодий гарний кудесник Кощій навіть підхопився від збурення. - Якщо люди мене кривдитимуть й пригноблюватимуть, я з ними боротимуся всіма можливими способами!

- Наодинці проти всього народу? - старий кудесник із рідкою сіренькою борідкою й абсолютно лисим черепом, цокає язиком і качає головою. - Навіть кудесник сильніший за тебе, Кощію, не зможе впоратися із цілим народом і, зрештою, загине.

- Ну й нехай! Нехай, Радегосте, загину в боротьбі - це гідніше, ніж боягузливо бігти з батьківщини, де тріумфує несправедливість. Так, волю загинути в бої, а не танцювати під дудку мракобісів та невігласів або ховатися від них у заповідних світах!

Кощій гордо підніс голову й схрестив руки на грудях. Який прекрасний і мальовничий він у цей момент! Освітлений сполохами багаття, на тлі великого повного місяця, з довгим вороним волоссям, що розвівається від руху повітря, рішучий і непохитний. Усі присутні - кудесники, кудесниці, русалки, лісовики та інші - мимоволі замилювалися цим прекрасним, молодим, гордим героєм. Дажбуг удивляється в Кощія, і в очах старого проявляється темна глибина, начебто в зіниці всмоктався всенький Всесвіт; так завжди буває, коли Дажбугом опановує, так би мовити, приступ передбачення. Нечутно, без голосу, одним лише рухом вуст, він вимовляє:

- Так, ти не підеш, Кощію, ти боротимешся проти християн, боротимешся, поки не загинеш...

- Ти щось говориш, Дажбуже? - Юна кудесниця, дівчисько-підліток, блакитноока красунечка з волоссям кольору вершків, помітила рух губ патріарха.

- Ти залишишся в пам'яті людей надовго, Кощію, на сторіччя, тисячоріччя; люди складатимуть про тебе сказання й перекази, - продовжує Дажбуг уже вголос, - і в цих сказаннях ти будеш зображений ворогом роду людського, мерзенним злісним лиходієм, огидним темним чаклуном. Діти тебе боятимуться, а дорослі - нехтуватимуть і насміхатимуться.

Молодий гарний брюнет сплотив і потупився, але за мить знову гордо підносить голову й кидає:

- Нехай складають про мене що хочуть. Якщо вони спробують мене знищити, або

прогнати, або підкорити своїй волі, я пручатимуся за право жити на своїй батьківщині, жити так, як хочу!

Якийсь час панує мовчання. Палка рішучість молодого Кошія викликає співчуття колег, але, з іншого боку, Дажбуг набагато старший, досвідченіший і мудріший, усі звикли йому довіряти, і раз він говорить, що краще буде піти...

- А для мене ти можеш пророчити майбутнє, Дажбуже? - перериває мовчання вершковоголова небесноока дівчинка-кудесниця.

Дажбуг удивляється в неї бездонними очима.

- Ти станеш найвідомішою й найзнаменитішою кудесницею на Русі.

- Ура! - дівчисько плескає в долоні.

- Твоє ім'я на Русі всі пам'ятатимуть і за сторіччя, і за тисячоріччя, усі від дітлахів до старих, Яго.

- Ух ти! - Дівчисько сяє від щастя й гордості, а Дажбуг посміхається, але якось сумно, начебто не договорює чогось неприємного.

- Так, Дажбуг уміє передбачати майбутнє, - констатує кремезний суб'єкт, схожий на замшілий корч - явно лісовик; інші згідно кивають.

- Буває іноді, - погоджується Дажбуг.

- Як у тому випадку з кобилою на кличку Мись, - нагадує гола діва із зеленим волоссям, явно русалка. - Розкажи ще раз, Дажбуже, ту історію - дуже вона цікава.

- Та ви всі знаєте, не один раз уже розповідав, - відмахується старий.

- Розкажи, розкажи, цікаву розповідь і в десятий раз слухати приємно, - насідають усі.

- Ну... - погоджується Дажбуг. - Не дуже давно, усього п'ятдесят п'ять років тому, ідемо ми якось лісовою стежкою, от зі Стрибугом, Радегостом, Білбугом, Главарадзе й... Хто там ще з нами був?

- Ще Іпабуг, Доброгост і Світовит, - підказує великочолий старець із різнобарвними очима: праве - блакитне, а ліве - каре.

- Дякую, Главарадзе, - киває йому Дажбуг. - Ідемо собі... І раптом назустріч виїжджають вершники - сам конунг Халги зі своєю свитою. Тоді, якщо пам'ятаєте, у Києві правив швед на ім'я Халги, що в перекладі нашою мовою значить Віщий...

- А він що, дійсно був віщим? Дійсно міг передбачати... - дівчисько Яга, не доказавши, замовкає, тому що деякі засуджуючи на неї озирнулися, мовляв, чого перебиваєш.

- Та ніякий він не віщий, це просто ім'я, - відповідає за брата Стрибуг. - Може, батьки хотіли, щоб він мав такий хист, тому й назвали, але...

- Ну ім'ям Халги його переважно земляки-шведи називали, а наші переінакшують шведські імена на свій манер, - вліз із поясненнями й Главарадзе, - наприклад, якщо шведа звать Інгвар, то наші, слов'яни, кличуть його - Ігор; якщо швед - Рьорик, наші говорять - Рюрик; якщо Валдемор, наші - Володимир... Ну а цього конунга Халги кияни кликали князем Олегом.

- Ага. Цей Халги їхав на рудій, як білка, кобилі. Побачив нас і говорить: "А,

кудесники. Ану ж бо, кудесники, скажіть, що зі мною в майбутньому відбудеться". Ну я зосередився, увійшов у потрібний стан, і побачив видіння, начебто з голови цієї рудої кобили вилітає товста чорна стріла, упивається в стегно конунга Халги, і той умирає. Вийшовши із цього стану, я запитую правителя: "Цінуєш свою руду кобилу?" - "Мись? Мись - кобила хороша. Так, ціную", - відповідає Халги й тріпає їй холку. "От від цієї своєї Мисі, конунгу, ти й приймеш смерть", - приголомшив його я. Він блідне, й відразу, не говорячи ані слова, сходить із коняки й робить знак воєводі, щоб той із ним помінявся. Воєвода сідає на Мись, Халги - на коня воєводи, і група вершників мовчки й похмуро їде.

При подальших подіях я не був присутній, знаю їх із розмов, що дійшли до мене. Говорили, що, повернувшись із цієї поїздки в Київ, Халги наказав конюхам, щоб вони про кобилу Мись піклувалися, годували, і таке інше, але десь у глухомані, подалі від Києва, де правитель не буває. І з тих пір конунг до улюбленої коняки не підходив і навіть не бачив. Потім він із великою армією воював у Візантії, захопив Константинополь... загалом, займався всякою дурнею. І от, говорили, за сім років після нашої з ним зустрічі він раптом згадав про свою Мись і запитав головного конюха про її долю, а той і відповідає, мовляв, кобила подохнула ще п'ять років тому, від неї тільки кістяк залишився, що лежить у Кирпичевому яру, названому так на честь бога Кирпича, покровителя мохів та трав. Почувши це, говорять, Халги довго сміявся наді мною, мовляв, от як кудесник зганьбився: напророчив, що Мись мене вб'є, а я, мовляв, ужив заходів, і кобила не могла мене ані скинути, ані брикнути, або ще якось ушкодити, так і сконала, не зробивши мені нічого поганого; таким чином, мовляв, кудесник осоромлений - його пророцтво не збулося.

Проходить ще кілька днів, і раптом конунг Халги безвісти зник: наказав осідлати коня, підхопився на нього й умчався з Києва в невідомому напрямку, нічого нікому не пояснивши, один, без челяді. День проходить - його немає, другий - немає... Челядь затурбувалася. Воєвода посилає дружинників й отроків на пошуки. І от один з отроків знаходить мертвого конунга Халги. Труп лежить на спині, розкинувши кінцівки, а на грудях небіжчика - дохла гадюка. Лежить він у Кирпичевому яру поруч із кістяком коняки. Ну, ситуація зрозуміла: правителеві приспичило побачити останки улюбленої кобили, приїхав, став оглядати, а з кінського черепа як чорна стріла викинулася змія й отрутим укусом убила Халги - маленькі ранки від її зубів виявилися на нозі мерця. От так збулося моє пророцтво: прийняв він смерть від кобили своєї.

- А я впевнений, що це була не проста гадюка, - зауважує Радегост із кушів, куди він відійшов справити малу нужду; вертається, підтягуючи штанці, сідає на колишнє місце й продовжує: - так, не проста... Ця смерть - наслідок злодіяння, що сталося сімдесят вісім років тому. До конунга Халги правителями Києва, якщо пам'ятаєте, були Дір і Оскол, побратими, князі-співправителі. Довго вони отут княжили, майже так само довго, як потім Халги, років тридцять десь. І от сімдесят вісім років тому приплила сюди флотилія новгородців на чолі з молодим новгородським конунгом Халги, нібито - із дружнім візитом. Ну, Дір з Осколом і їхні родичі спустилися на берег зустрічати

дорогих гостей, а прибульці на них накинулися, та повбивали. Ну та ви все це знаєте... Отож я думаю, майже впевнений, що гадюка, яка вбила Халги, була не ким іншим, як інкарнацією князя Оскола!

- Цікава гіпотеза, - гмикнув Кощій.

- Наводжу аргументи, - продовжує Радегост. - По-перше, гадюка, зверніть увагу, була дохла й лежала на грудях мертвого Халги. Із чого б звичайній гадюці ні з того ні із сього здихати, та ще й на грудях жертви? Та тому що саме вбивство конунга Халги й було сенсом існування цієї гадюки, для цього вона й була створена Вищою Силою, а як тільки виконала своє завдання, так і припинила існування. По-друге, де ви бачили, щоб після укусу звичайної гадюки людина вмирала, не сходячи з місця, майже миттєво? Отрута звичайної гадюки не настільки токсична; ужалений хворіє кілька днів і тільки потім помирає, а буває, що й не помирає, якщо організм міцний. А вкушений Халги - ой! - і випустив дух відразу. Висновок: не звичайна це була гадюка, з незвичайною, дуже токсичною отрутою. По-третє, у момент смерті конунгові Халги було п'ятдесят чотири роки; і князеві Осколу в момент смерті було саме п'ятдесят чотири роки, начебто хтось спеціально відміряв тривалість життя Халги, зрівнявши її з Осколовою. І, нарешті, по-четверте, очевидці говорили, що князя Оскола вбив саме конунг Халги, тоді двадцятичотирьохрічний, власноруч; і простромлений мечем Оскол за мить до смерті прохрипів: "Вища Сила, дай мені..." і ще щось пошепки, очевидці не розчули. Неважко здогадатися, чого він просив із мечем у грудях, - помститися вбивці. Із цього випливає висновок, що Вища Сила дала Осколові можливість погубити конунга Халги, відродивши князя на час в образі гадюки з дуже сильною отрутою; а конунгові вселила непереборне бажання терміново побачити останки кобили Мисі, де в черепі причаївся Оскол в образі змії. Але трапилося це тільки за тридцять років після вбивства Оскола, щоб Халги встиг пожити стільки ж, скільки пожив і Оскол; тому що Вища Сила - це справедлива сила.

- Переконливі міркування, - киває Стрибуг. - Може, так воно й було. Для Вищої Сили немає нічого неможливого.

- Нинішній-от князь Святослав ким Осколові доводиться - онуком? - запитує юна Яга, дзиґа-непосида, що ані секунди не може спокійно посидіти на місці; вертиться, тільки кіски миготять.

- Онуком, - підтверджує чарівник, що вибирає увесь час якісь травички й з'єднує їх у пучечки, - його батько Ігор був Осколові сином.

- Уже ж кому, як не Троїлові, це знати: він лікував самого Оскола і його родичів, а Ігоря, можна сказати, урятував від агресорів, - нагадує тихенько русалка лісовикові.

- Коли Халги і його головорізи захопили Київ, убили Діра, Оскола і їхніх родичів, Ігор перебував у мене в лісі, - згадує Троїл, продовжуючи в'язати пучечок травички. - П'ять рочків йому було. Занедужав, от Оскол і віддав його мені на лікування. Це його й урятувало: залишався б він у Києві, і його б загарбники як усіх... Я його вилікував і влаштував в одну бездітну родину. Крім мене, Дажбуга, Стрибуга, і ще декількох наших, ніхто не знав, що Ігор - син Оскола. Халги був упевнений, що вбив усіх родичів

Оскола й Діра, не залишилося жодних спадкоємців, ніхто не зможе претендувати на київський престол. Халги був бездітним, умер, не залишивши спадкоємців, от після нього й став княжити спадкоємець Оскола, Ігор. Тоді ми вже киянам його таємницю відкрили, і всі, навіть бояри й дружинники покійного Халги, погодилися, що крім нього нема кого...

- Мені було видіння, - говорить Дажбуг, - що в майбутньому якийсь київський літописець з політичних міркувань складе небилицю, начебто цей Ігор був не сином Оскола, а сином новгородського конунга Рьорика, у якого Халги служив воєводою, і начебто саме Халги привіз Ігоря з Новгорода в Київ і був його наставником... І люди повірять цій небилиці й стануть нащадків Оскола називати не Осколовичами, а Рюриковичами.

- Нехай роблять що хочуть, нас це не повинне стосуватися, ми ж бо, як ти сказав, на той час підемо із цього світу в інший, - зауважує молодий Лядо.

- За півтори роки до смерті Оскол скаржився мені на погані передчуття, - повідомляє Троїл, не припиняючи порпання із травками, - начебто сниться йому, що Київ захоплюють вороги, що він, його рідні й близькі гинуть... Так воно й сталося.

- Тому-от він тобі й указав схованку, де зберігав меч Халазюк, - уточнює Стрибуг.

- А що це за меч такий? - знову втручається непосида Яга.

- А от він, - Дажбуг витягає з великої торби згадану зброю; усі з інтересом її розглядають.

- Так, про всяк випадок Оскол повідомив мене про місцезнаходження чудесного меча, - продовжує Троїл, - мовляв, не хочу, щоб Халазюк потрапив до рук ворогів і взагалі нехороших суб'єктів; тому, мовляв, на випадок чого нехай меч буде в кудесників, поки не знайдеться володар, якого чарівники визнають гідним для володіння цим чудом. Після загибелі Діра з Околом і їхньої рідні я передав меч на зберігання Дажбугу.

- А які чудесні властивості має цей меч? - цікавиться гарний Кошій.

- По-перше, він ніколи не іржавіє, не тупиться, не щербиться й не ламається, завжди як новий, надзвичайно гострий, - розповідає Дажбуг, демонструючи Халазюка, - по-друге, коли людина тримає його в руці, рука сильнішає; але найголовніше, що в присутності цього меча не діє ніяке зле чаклунство!

- Цей меч виготовив біля п'яти сторіч тому наш батько Сварбуг разом із ковалем Кулом, спеціально для князя Кия - першого київського правителя, на честь якого місто й назване Києвом, - говорить Стрибуг. - У Кия і його братів Щека й Хорива не було дітей, зате були діти в їхньої сестри Либіді. Після смерті братів Халазюк дістався їхньому старшому племінникові Дужу, а далі протягом сторіч цей чудесний меч переходив від батька до сина, від дядька до племінника, від старшого брата до молодшого, від діда до онука, від тестя до зятя... У мене записані імена його власників. - Стрибуг дістає з торби ганчірочку, розгортає, оголюючи темну дощечку, густо всіяну вирізаними древніми буквицями, повертає до вогню й, жмуричись, читає: - Халазюк переходив від Дужа до Олешні, від Олешні до Межамира, від Межамира до Полуна, від

Полуна до Синка, від Синка до Предслава, від Предслава до Горині, від Горині до Стиря, від Стиря до Радомишля, від Радомишля до Остера, від Остера до Орельки, від Орельки до Удая, від Удая до Любомля, від Любомля до Деражні, від Деражні до Великослава, від Великослава до Оскола.

- Ігор, котрий єдиний із дітей Оскола вижив після різанини, улаштованої в Києві конунгом Халги, виявився недостойним - занадто жадібним, жорстоким і несправедливим, за що й був убитий деревлянами - тому не одержав від нас Халазюка.
- продовжує Дажбуг. - Його син Святослав, нинішній правитель Києва, теж головоріз не краще, ніж Халги...

- Ну ні, - перебиває Дажбуга Стрибуг, - Святослав шляхетніший за Халги: той напав на Київ раптово, підступно, нишком, а Святослав ворогів чесно попереджає: "Хочу йти на ви",

- Однаково головоріз, тому теж не гідний, - зітхає Дажбуг. - Я вирішив сьогодні передати Халазюка новому хоронителю, молодому, тому й прихопив меча на це засідання. Завдяки нашим знанням, нашому способу життя, ми, кудесники, старіємо в кілька разів повільніше, ніж звичайні люди, тому можемо прожити декілька сторіч. Через це звичайні люди помилково вважають нас безсмертними, навіть богами. Мій батько Сварбуг, наприклад, прожив більше п'ятисот років. Коли я був ним зачатий, йому було вже за триста. Але, на жаль, і ми смертні. Передчуваючи захід свого життя, я хочу передати меча Халазюка на зберігання... - Дажбуг замовчав, удивляючись в обличчя молодих колег; гарний Кощій навіть підвівся в надії здобути дивовижну зброю, - на зберігання тобі, Лядо.

Дажбуг і рудий Лядо врочисто встають, старий простягає молодому коштовного дарунка, вимовляючи:

- Зберігай його, Лядо, поки не зустрінеш правителя, гідного такого дару.

- Зберігатиму, Дажбуже, і подарую тільки такому владареві, якому властиві шляхетність, доброта, безкорисливість, чесність і справедливість, - обіцяє хлопець. - Отут у рукоятці якийсь чудовий білий кристал.

- Чарівний кристал, - пояснює Дажбуг. - Саме завдяки йому поблизу меча руйнуються злі чари. Історія цього кристала ще більш древня, ніж історія меча; вона йде в глибини тисячоріч. У Київ цей кристал князь Кий привіз із Константинополя, де йому цей камінь подарував кельтський кудесник з острова Британія. Той кудесник повідав історію каменю Кию, а Кий розповів Сварбугу, а тато Сварбуг - мені й Стрибугу. Історія мінералу досить довга, я розповім її якось іншим разом на дозвіллі... А тепер давайте, нарешті, перейдемо до основної мети нашого засідання. За минулий період деякі з нас у результаті міркувань і експериментів зробили нові відкриття й винаходи в області чарівництва, про які, як завжди, повідають іншим...

Деякі кудесники й кудесниці піднімають руки, показуючи, що їм є що повідати колегам.

- Слово для доповіді надається... - Дажбуг пробіг поглядом по тягнучим руку, - ну, почнемо з тебе, Велосе.

- Колеги, - починає Велос, піднявшись і прокашлявшись для чистоти голосу, - за минулий період мені вдалося відкрити чарівний спосіб...

ЩОСЬ СОРОК СЬОМЕ. Меч Халазюк. (закінчення)

- Ну, далі в них ідуть доповіді з магічних технологій, зрозумілі тільки фахівцям, - закінчив сеанс ясновидіння чарівник Гліб Любомирович Цвях і забрав свої персти з меча.

- Скільки цікавого ми довідалися! - збуджено викликнув Мгоцько, куйовдячи волосся. - Один тільки факт, що князь Київський Ігор був не сином Рюрика Новгородського, як сказано в офіційних літописах, най їх равлик копне, а сином Оскола, або як його називають ті ж літописи, Аскольда Київського, один тільки цей факт, повторюю, є великим історичним відкриттям! А скільки їх ще, великих відкриттів, міститься в інформаціях, що сконцентровані в цім мечі!

- Цікаво, як же цей древній чарівний меч потрапив до мого предка, герцога Павла Гриньмасяльського, - зауважив Річард Левове Копито, моргаючи білими віями.

- Він отримав його в спадок від предків, я читав, - сказав Лицар Півної Кружки, - а от як Халазюк опинився в тих предків, не знаю.

- Мені й самому цікаво це довідатися, - сказав товстий чарівник. - Я спробую швиденько, так би мовити, пунктиром, не вдаючись у подробиці, переглянути подальшу біографію цього предмета.

Чарівник Цвях знову поклав пальці на зброю, знову напружився, закотив очі, впав у транс, і став бурмотати: "Ага, пішло... уловив... так... далі... ясно... ще... ага... ага... ага...". Хвилин за десять утомлено відклав Халазюка і повідав коротенько подальшу історію меча:

Чарівник Лядо разом з іншими чарівниками й рештою переселенців із Київської Русі прийшли з Великого Світу в цей тоді ще ненаселений світ, що став потім країною Терентопією. Першим тутешнім правителем був князь Терентій. Лядо вважав його гідним владарем, тому подарував йому меча Халазюка. Зостарившись, Терентій передав чарівний меч старшому синові на ім'я Святомир Ясний Місяць, і потім терентопські правителі, нащадки князя Терентія протягом сторіч передавали цей раритет із покоління в покоління, від батька до старшого нащадка. Так Святомир Ясний Місяць передав Халазюка Любославу Швидкому; той - Феофану Ведмежому Хвосту; той - Олександреру Лисому; той - Крутовладу М'якому; той - Ловиславу Красномовному; той - Євстахію Багатому; той - Тихомиру Читцю; той - Борису Рубаці; той - Любославу Другому Неспішному; той - Володимирку Спостерігачу; той - Любославу Третьому Переписувачу; той - Іванові Кидачу; той - Володарю Мрійнику; той - Ігорю Непомітному; той - Ізяславу Круглому; той - Яромиру Копачу; і той, нарешті, - Добромислу Мисливцю.

Добромисл, як видно із прізвиська, був запеклим мисливцем, і заради полювання багато чим міг пожертвувати. Побачивши одного разу у свого кращого друга, боярина

Філофея Ріпи, якусь гарну вогнепальну зброю, Добромисл зажадав її отримати, щоб стріляти з неї в дичину. Але Філофей відмовлявся її продавати. І тоді Добромисл, який, мабуть, не відрізнявся великою мудрістю, зопалу обміняв меч Халазюка, що дістався від предків, на гарненьку вогнепальну цяцьку. Так Халазюк перейшов від одного роду до іншого.

Коли Добромисл помер, а Мирополк, що став князем, покинув на час своє князівство та й пустився подорожувати Великим Світом, обов'язок глави держави тимчасово, до повернення законного князя, мав виконувати Філофей Ріпа, як друг Добромисла, а також наставник Мирополка. Не дочекавшись вороття останнього, Філофей сконав, і владу в країні захопив його син Яким Ріпа, що оголосив себе князем. Він не захотів віддати владу Мирополкові, коли той повернувся, і відбулася Перша громадянська війна, у результаті якої влада таки дісталася Мирополку, а Яким опинився в руках ката. А все майно Якима, у тому числі також меч Халазюк, перейшло до його рідної сестри Васииси (у Філофея Ріпи було двоє дітей – син і дочка).

Коли Мирополк, начитавшись лицарських романів, привезених ним у Терентопію із Західної Європи, перетворив своє князівство на лицарське королівство за книжковими зразками, Васииса Ріпа вийшла заміж за одного з перших лицарів Напівкруглого Столу – за Лойко Цигана. Від цієї пари й пішов лицарський рід Лойковицьких. І в цьому роді меч Халазюк передавався від батька до сина. Від Лойко з Васиисою він перейшов до їхнього старшого сина – барона Романа Харкача; той передав меч старшому нащадкові – баронові Валерію Веснянкувату; той – графові Юрію Важкому; той – графові Олегу Хропуну; а той – теж старшому синові, яким і був герцог Павло Гриньмасьєльський.

Замок цього герцога пограбували лісові розбійники, забравши разом з іншими скарбами також меч Халазюка. Після чого один із цієї зграї – розбійник Вирвичереп – закопав ці цінності в Оксамитовім лісі під трьома зрослими дубами, де ви, Мгоцьку й Річарде, цей меч і відкопали, за вказівкою привида Вирвичерепа. Так закінчив виклад добутої з меча інформації маг-ясновидець Гліб Любомирович Цвях.

– Великі відкриття сиплються як із рогу достатку! – викликнув Мгоцько. – Дотепер терентопці знали свою історію тільки із часів Мирополка Романтика, а що було до того – залишалося загадкою...

– Так, древні літописи не збереглися, – кивнув Гліб Цвях. – Я думаю, це Яким Ріпа і його соратники знищили всі літописи, аби нащадки не знали, що він став князем незаконно. Мабуть, він планував скласти та підсунути нащадкам фальшиві літописи, з яких випливало б, що він потомствений і тому цілковито законний князь.

– Але завдяки цьому мечу, насиченому важливими історичними інформаціями, і вашому хисту ясновидіння, здатному ці інформації витягти, стародавня історія нашої держави буде відновлена! – продовжував Лицар Півної Кружки. – Ти не заперечуєш, Річарде, якщо ми віддамо цей меч Глібові Любомировичу? Нехай він без відриву від пошуків русалчиного молока, най його равлик копне, витягає з Халазюка безцінні історичні інформації.

- Не заперечую, - буркнув Левове Копито, але трохи кислувато, бо не хотілося йому розставатися із чарівним мечем.

- Дякую, хлопці, - сказав чарівник, знову беручи зброю в руки; однак відразу на його обличчі з'явилася занепокоєність, і він завмер, начебто до чогось прислухаючись; потім заперечливо похитав головою й простягнув меча Річардові, говорячи: - Ні, мій внутрішній голос підказує, що меч Халазюк повинен залишатися у вас до закінчення Великої Ячної Експедиції, що він вам може дуже придатися, навіть, можливо, урятує вам життя. А я займуся ним уже після вашого й мого повернення в Жорикбург.

- Ну раз ви так вирішили... - вимовив Річард, і із задоволенням узяв улюблений предмет.

Звичайно, двом нашим лицарям цікаво було спілкуватися із чарівником Цвяхом, однак треба було відправлятися в подальшу дорогу до містечка Шмарклова, де на Мгоцька, як він уважав, чекала кохана.

Попрощавшись і побажавши один одному доброї дороги, лицарі й маг роз'їхалися: Лицар Півної Кружки з Річардом Левове Копито, переїхавши верхи на Тутанхамоні й Ігорі Святославичі дерев'яний міст на інший берег Рідини, поскакали на захід, а Гліб Любомирович Цвях покотив на велосипеді вздовж берега на північ.

(- До речі, - заговорила раптом Ліва півкуля авторського мозку, - а слабко тобі, громадянине Авторе, перелічити імена всіх кудесників, кудесниць, русалок, лісовиків та інших суб'єктів, що сиділи навколо багаття на Лисій горі в тім епізоді, що його витяг із меча ясновидець Цвях? Слабко? Га?

- І зовсім не слабко, - огризається Автор. - Прошу: от тобі повний список їхніх імен за абеткою:

Авсень, Апидома, Асилк, Аспеленія, Бабілосо, Баган, Балдурь, Берегиня, Бигодища, Бистриця, Білбуг, Білдий, Білен, Білояр, Болибошка, Буглаз, Бугунка, Бужана, Вазила, Ваструха, Ваян, Велос, Венич, Вишень, Вів, Віла, Віт, Водана, Воїпель, Волот, Волюта, Вяшка, Гайовка, Главарадзе, Годабуг, Годун, Гонидло, Гопляна, Горинка, Дажбуг, Дано, Дармопих, Датан, Дзевана, Диблик, Дід, Доброгост, Добропан, Додола, Дугна, Дунило, Єзерник, Єрайчин, Жердяй, Жива, Жилотуч, Житнич, Жицень, Жмур, Западлінка, Здар, Зелонь, Земенник, Зимерцла, Зюзя, Ігоша, Іпабуг, Іра, Каледа, Каревит, Карна, Кирнис, Кирт, Колток, Копша, Корочун, Корс, Корша, Кострима, Кошій, Криниця, Кришень, Кумоха, Купело, Лазаврик, Ласдона, Лелек, Лелюй, Летениця, Лигич, Лисунка, Лядо, Ляль, Магура, Макеш, Маркуша, Марлівка, Марна, Милка, Милостенка, Млада, Морана, Мудрена, Натигай, Нонадей, Ноцена, Нявка, Озвена, Палій, Пертун, Певалиця, Пинай, Пливник, Плуга, Плюскона, Покрив, Пополуня, Поренуч, Потримп, Приснена, Прія, Прове, Пустерик, Рабао, Радегост, Раєк, Рацивія, Родомисл, Свасил, Світежана, Світовит, Семергла, Силинець, Синич, Сирич, Сієбуг, Сіровіт, Спориш, Среча, Стриба, Стрибуг, Телявель, Тетя, Толистовий, Троїл, Троян, Удрзець, Услад, Хвора, Хора, Хохлик, Циза, Цобуг, Чириш, Числбуг, Чурпан, Шумрак, Емоло, Яга, Яриця, Яровіт, Ясомир, Ятад.

- Бач, перелічив, скрупульозно так, - дивується Права півкуля. - Викрутився.

- Так ти просто переніс сюди імена давньослов'янських богів і духів (окрім найзлісніших, і деякі спотворивши) з відповідної енциклопедії та з "Велесової Книги" - викриває Автор його Ліва мозкова півкуля.

- Це не заборонено ані Кримінальним Кодексом, ані Конституцією, - парирує Автор.
- Ну, добре, нехай буде, - здається Ліва.)

* * *

Нарешті наші лицарі приїхали в містечко Шмарклів. Мгобокбекбе знову перечитав лист Естер, вручений йому в Безбаштовому Замку, і попрямував (із напарником, звичайно) до майдану Краплі, запитуючи дорогу в місцевих.

Посередині цього майдану був маленький пам'ятник: на чотиригранному постаменті із сірого граніту - скляний виріб у формі краплі. Напевно, ця крапля символізує носовий слиз, що фігурує в назві міста. І на гербі цього міста - біла крапля в рожевому полі.

Біля пам'ятника розташувався крихітний стихійний базарчик: баби торгували соняшниковим насіннячком, очищеними від шкарлупи горіхами різних видів, сухофруктами - ізюмом, курагою й т.д. Зачерпували свій товар із мішків склянками - більшими або маленькими, на вибір покупця - і висипали в кульок, згорнутий зі сторінки старого журналу, або просто в кишеню покупцеві.

Коли лицарі під'їхали до пам'ятника й стали оглядати майдан у пошуках Естер, одна з торговок, реалізаторка соняшникових зерен, замахала рукою, привертаючи до себе їхню увагу. Коли ж вершники звернули на неї увагу, зробила кистю закличний жест: їдьте сюди. Мгоцько заперечливо похитав головою, мовляв, нам не до насіннячка, і продовжив шукати очима кохану. Але коханої не було, а торговка продовжувала кликати їх жестами.

Лицарі під'їхали, і вона сказала:

- Ви ж Лицар Пивної Кружки, так? - вона тицьнула пальцем у бойовий щит Мгоцька, де була намальована біла пивна кружка в чорному полі. - Вас отут учора чекала гарна дівчина, але...

Мгобокбекбе зрозумів і запитав:

- Вона залишила для мене лист чи записку?

- Ага. - Торговка витягла з-під стосу спустошених мішків конверт і простягнула йому.

У листі Естер повідомляла, що змушена терміново покинути Шмарклів, не дочекавшись тут Мгоцька, і що тепер вона буде чекати на нього в селі Геннадіївці, у тамтешньому шинку. Лицар Пивної Кружки відразу дістав із кишені рюкзака мапу західної частини королівства, розгорнув і відшукав на ній згадане селище. Воно розташоване західніше, приблизно посередині між Шмаркловом і Неголеними горами.

- Значить, нам туди дорога, значить, нам туди дорога... - проспівав Річард Левове Копито.

(- Ну от, - засмучується нетерпляча Права півкуля авторського мозку, - так із цими таємничими переміщеннями молодой й гарної Естер Ісаківни Гільденштерн нічого й не

прояснилося; ця частина, як я здогадуюся, добігла кінця, а загадка як була, так і залишилася. Тьху!

- Не плюйся, - буркоче півкуля Ліва.)

Так, довгий розділ "Меч Халазюк" отутечки дійсно закінчується. Автор залишає тут Мгоцька й Річарда Левове Копито, щоб повернутися до них за шість розділів, у щосі п'ятдесят шостому з назвою "Заручниця мрійника". Там, безцінний читачу, ми побачимо не тільки цих двох лицарів, але, нарешті, й прекрасну Естер; там от і з'ясується вся правда про її таємниче зникнення й переміщення. Ну, а в найближчих шести розділах - з п'ятдесятого по п'ятдесят п'ятий включно - Автор повідає, як читач уже зметував, про пригоди ще шести пар лицарів Напівкруглого Столу.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ЧЕТВЕРТЕ. Щодо переміщень барона Аркадія

- Так це-от привид новочасний...

Даниїл Хармс, "Комедія міста Петербурга".

- Зазвичай людей розрізняють по обличчях, - зауважила Аліса.

- От я й кажу, - сказав Хитун-Бовтун. - Усі на одне лице.

Льюїс Керролл, "Аліса в Задзеркаллі".

- ... криницю справді зачаклував дух із російським ім'ям.

- О, рани Господні! То ми пропали!

Марк Твен, "Янки при дворі короля Артура".

25 - 30 жовтня 1995 року.

Розповіді про мандри лицарів Напівкруглого Столу під час Великої Яечної Експедиції, як зазначив напевно читач, представлені в Терентопських хроніках у різних жанрах: мемуари, радіоп'єса, поема, журнальне інтерв'ю, газетна стаття... У цьому розділі розповідь про ще одну пару лицарів буде викладена в епістолярному жанрі. А саме: Автор читачеві підсовує фрагменти листів, що їх під час мандрів барон Панас писав своїй рідній сестрі Марії.

Мандрував Панас у парі зі своїм приятелем та сусідом бароном Аркадієм. Тобто сусідом Панаса Аркадій був до двадцять другого вересня даного року, до переселення Аркадія з лицарського гуртожитку до Шмокиконського замку. Обидва в гуртожитку, нагадує Автор, жили на третьому поверсі, Панас у квартирі № 307, а Аркадій - № 303.

Детальний портрет барона Аркадія Автор дав читачеві в щосі четвертому "Витязь у капроновій сітці", де він (не Автор, а Аркадій), ще не був бароном. А портрет коня Людовика, на якому мандрував барон Аркадій, Автор дав читачеві ще раніше, у щосі другому "Замах на подвиг". Тому тут у Автора немає потреби описувати цих двох істот. Автор опише лише барона Панаса та його коня Рюрика. Барон Панас - високий щільний чоловік тридцяти п'яти років, що має сіре волосся, вуса, бороду та сірі ж очі. Кінь Рюрик (названий так на честь Київського князя Рюрика Ростиславича) - непарнокопите сірої масті (так що колір тварини збігається з кольором волосся та очей його господаря).

І знає також читач, що повне ім'я барона Аркадія - Аркадій Левович Глімпельштейн. Тож Автор повідомляє тут повне ім'я його напарника: Панас Андрійович Сидорчук.

І відомо вже читачеві, що на щиті (і, відповідно, гербі) барона Аркадія зображений білий комар у червоному полі. Так що Автору залишається лише збагатити читача інформацією, що на щиті-гербі Панаса має місце червона цеглина в полі чорному.

Ну й можна нагадати, що для пошуків драконячого яйця та організатора його викрадення Аркадію з Панасом дістався перший сектор Терентопського королівства, який від центру країни - Великих Дрібок - лежить строго на схід, і в якому має честь перебувати столиця, Жорикбург.

На відміну від одруженого Аркадія, Панас був неодруженим. Аркадій під час мандрів відправляв при нагоді телеграми дружині - Оксані, - а Панас був не такий лаконічний і писав чималі листи своїй сестрі Марії. Тут будуть представлені фрагменти із трьох його листів. Автор Терентопських хронік виділив із них те, що, з його точки зору, може бути цікаво читачеві, залишивши поза увагою шматки про справи родинні та інше, що читачеві не було б интересно.

* * *

"Здрастуй, люба моя сестричко Марійко!

.....

А тепер розповім забавну історію, що сталася з нами вчора.

Їдемо це, отже, ми з Аркадієм у напрямку від Кирбитівки до Іканьки. Базикаємо про те, про се.

І раптом Аркадій говорить:

- От дивися, ми шукаємо яйце дракона. Рано або пізно його буде знайдено, оскільки залишається на території королівства, оскільки зловмисникові не поталанилося винести його у Великий Світ. Та обставина, що яйце дракона не потрапило у Великий Світ, можна сказати, урятувала нашу батьківщину від лих, які могли статися, якби яйце туди потрапило.

- Безперечно, - підтвердив я.

- Але ж, якщо вдуматися, цей порятунок відбувся завдяки мені!

- Невже? - засумнівався я.

- Так, саме завдяки мені!

- Обґрунтуй. Надай аргументи, - продовжив сумніватися я.

- Давай міркувати логічно, вишиковувати, так би мовити, логічний ланцюжок подій. Зловмисник, придбавши яйце, поспішив покинути королівство. Але йому це не вдалося, оскільки біля Державних Дверей до його приїзду встигнули поставити міліцейський пост. Правильно?

- Правильно.

- От. А завдяки чому встигнули? Завдяки тому, що жорикбурзька міліція вчасно встигнула відправити відповідну телеграму великодрібкінській міліції. Правильно?

- Правильно.

- От. А чому столична міліція послала цю телеграму? Тому що до міліцейського управління зателефонував Його Величність із Каменіани й дав таку вказівку. Правильно?

- Правильно.

- От. А чому Його Величність дав таку вказівку? Тому що він перебував у Гірчичній печері у дракона Інокентія Карловича в той час, коли виявилася пропажа драконячого яйця. Правильно?

- Ага. Але ти-от отут до чого?

- Не поспішай. Згадай: навіщо король поїхав до цього дракона? Для того, щоб домовитися з ним щодо показових битв лицаря із драконом у якості шоу для туристів. Правильно?

- Ну так.

- А що Його Величність наштовхнуло на ідею про такі шоу?

- Що?

- Спілкування з японськими туристами. Ці туристи стали випадковими свідками моєї битви з Інокентієм Карловичем і навіть зняли її на відеокамеру. І вирішили, що це таке шоу для туристів. І висловили королю своє захоплення цим видовищем. Це й спровокувало його поїхати до Інокентія Карловича, завдяки чому він устигнув вчасно довідатися про викрадення й дати розпорядження, яке, можна сказати, урятувало нашу країну. Я тоді, чесно кажучи, японців навіть і не помітив. Про їхню роль у цій історії дізнався згодом. От і виходить, що, якби не я, нічого цього не трапилося б, і зловмисник безперешкодно вшив би у Великий Світ. От і виходить, що саме завдяки мені країна врятована! Хіба не так?

- Виходить, що так, - кивнув я.

- От! Виходить, я не просто один із лицарів, а можна сказати, рятівник батьківщини. Далеко не кожний може цим похвастатися.

Я замислився, і кілька хвилин ми їхали мовчки.

Помізкувавши, я сказав.

- Твій логічний ланцюжок переконливий, але його можна продовжити.

- Тобто?

- Дивися: ти говориш, що порятунок трапився завдяки тому, що ти бився із драконом Інокентієм Карловичем. А чому ти з ним бився? Тому що вирішив доправити його до Королівського зоопарку. А чому ти ухвалив таке рішення? Тому що на бенкеті в Королівському замку сп'яну брякнув королю, що дістанеш для його звіринцю дракона. А у зв'язку із чим відбувся цей бенкет? У зв'язку з тим, що кат Інкогнитечко одержав медаль "За ударну роботу". А чому він одержав цю медаль? Тому що карав злочинців. Отже, якби не було злочинців, то кат їх не карав би, і відповідно, не одержав би медалі, і не відбулося б із цього приводу бенкету, і ти на ньому не випив би зайвого й не дав би королю дурної обіцянки, і не спробував би обіцяне здійснити, і цього не побачили б японські туристи, не сказали б про це королю, і в нього не виникло б ідеї, через яку він поїхав до Каменіани, і не довідався б

він вчасно про викрадення яйця, і не дав би міліції вказівки, і не поставила б міліція біля Державних Дверей пост, і зловмисник безперешкодно виніс би яйце дракона у Великий Світ. Отаким логічним ланцюжком ми приходимо до того, що порятунок відбувся завдяки існуванню в Терентопії злочинності. Тобто, можна сказати, що наші злочинці своєю незаконною діяльністю рятували країну. Стало бути, рятувниками батьківщини можна вважати наших злочинців. Ну, хіба не логічно?

- Ти якоїсь дурниці намолов! - обурився Аркадій. - Це не логіка, а маячня сивої кобили!

Було видно, що він дуже образився.

- Категорично не згодний! Це не маячня сивої кобили! Це маячня кобили лише трохи сивуватої, але переважно рудої, - пожартував я. І порадив: - Заперечуй. Якщо в моєму міркуванні відсутня логіка, то вкажи, у якому саме місці.

Аркадій замислився, але, видно, не зміг знайти вади в моєму логічному ланцюжку, тому нічого не заперечив. Просто продовжував мовчки на мене дутися.

- Ну, не злися, Аркашо, - сказав я. - Я ж не оспорюю твоєї важливої ролі в порятунку країни.

- Гаразд, не злюся, - нарешті погодився він після тривалої паузи, - просто трохи прикро, що ти мене прирівняв до злочинців.

- Та не прирівнював я. Просто...

- А хто там попереду?

Ми наближалися до мосту через річку Струмище. А перед мостом виднівся якийсь вершник.

- Схоже, це якийсь незалежний лицар, - припустив я.

Ми під'їхали до нього ближче й переконалися, що це справді був лицар. На його щиті було зображено чорну підкову в блакитному полі.

- Вітаю вас, лицарі! - вигукнув він. - Я Лицар Щасливої Підкови.

- А ми лицарі Напівкруглого Столу. Я барон Аркадій.

- А я барон Панас.

- Ви, звичайно, шукаєте викрадене яйце дракона. Я теж. А крім того, я славлю свою даму серця, Марину Голубенко. Я стверджую, що вона найкраща жінка у світі. І заявляю, що якщо ви з цим не погоджуєтесь, то я вас без бою через цей міст не пропущу.

- А я говорю, що найкращою жінкою у світі є моя дама серця, тобто моя дружина Оксана Цукерка-Глімпельштейн! Отже, мені доведеться з вами, Лицарю Щасливої Підкови, битися, щоб з'ясувати істину.

Я б теж цьому зустрічному заперечив, що найкращою жінкою є моя дама серця, і бився б із цього приводу. Але не міг, оскільки в цей період дами серця не маю, тобто ні в яку жінку поки що не закоханий. Ти знаєш, сестричко Марійко, що трохи більше року тому в нас із моєю колишньою нареченою Жанною сталася велика сварка, яка знищила наше взаємне кохання, і ми розійшлися. І тепер вона збирається заміж за іншого. А я після цього поки що нікого не покохав. Тому й битися нема за кого. Тож

тільки Аркадієві при цій нагоді випала честь битися за свою даму серця.

Хоча Аркадій не найвидатніший лицар нашого королівства й ще жодного разу не ставав чемпіоном на лицарських турнірах у День Шляхетного Мордобою (як, втім, чесно сказати, і я), але все ж таки боєць досить досвідчений і багатьох лицарів на турнірах перемагав. Тому я був певен, що, скоріше всього, він переможе й цього Лицаря Щасливої Підкови.

Але те, що сталося під час цього, так би мовити, маленького лицарського турніру, мене вразило!

Обидва лицарі, звільнившись від зайвого багажу, стали один навпроти одного на відповідній відстані, приготували списи, опустили забрала, загалом усе як водиться.

Аж раптом Аркадій повівся цілковито неадекватно, ніби геть недосвідчений лицар, що вперше сів на коня і вперше взяв у руки спис і щит. Або як хворий. Або як божевільний. Замість того щоб спрямувати спис на суперника й поскакати йому назустріч, він заходився гарячково розмахувати списом і сіпати за взду, чим спантеличив коня Людовика, який не розумів, чого від нього вимагає господар, чи йому їхати вперед, чи задкувати, чи крутитись на місці. Рухи Аркадія були хаотичними й безглуздими, ніби він перетворився на маріонетку, яку смикає за ниточки божевільний ляльковод.

Лицар Щасливої Підкови теж явно був приголомшений такою небаченою раніше поведінкою. І замість того, щоб стрімголов помчати на Аркадія зі списом напереваги, вражений суперник під'їхав до мого приятеля неспішно, і, здивовано, не швидко й не сильно тицьнув його списом у щит. І цього слабкого поштовху виявилось достатньо, аби Аркадій заточився й беркицьнувся з Людовика на землю! Мені й на думку не могло спасти, щоб Лицар Білого Комара міг програти турнір настільки ганебно!

- Я переміг вас, лицарю Аркадію, - сказав Лицар Щасливої Підкови таким непевним голосом, ніби й сам не вірив у таку легку перемогу. - І тепер, згідно з правилом, ви зобов'язані визнати, що моя дама серця Марина Голубенко - найкраща жінка.

Аркадій абияк став на ноги, будучи страшенно роздратований курйозною поразкою.

- Ви чули, що я сказав? - продовжив суперник, не отримавши відповіді.

- Та чув, чув, - бурмотів Аркадій. - Ну, визнаю я невідомі мені переваги вашої Марини Голубенко. Визнаю.

- Я задоволений, - сказав Лицар Щасливої Підкови.

- Визнаю, - продовжував буркотіти Аркадій, але вже тихіше, майже собі під ніс, здійснюючись знову на Людовика, - бо того вимагає правило, а не тому, що вважаю, буцімто моя дружина гірша.

- Тепер ви можете вільно їхати через міст та продовжувати путь, - дозволив шанувальник Марини Голубенко. - Щасливої дороги!

- І вам усього найкращого, Лицарю Щасливої Підкови, - попрощався я.

І ми з Аркадієм, переїхавши мостом Струмище, продовжили переміщення в бік Іканьки.

- Що це було?

- Сам не розумію.

- Ти поводився наче безумець!

- Саме так.

І раптом пролунав незнайомий мені голос:

- На жаль, це ми винні, ми напартачили. Через нас, недолугих, стався такий курйоз. Каємось та просимо вибачення. Більше таке не повториться. Клянемося.

- Так, каємось та клянемося, - повторив інший незнайомий голос.

Ми з Аркадієм заходилися крутити головами й озиратися на всі боки, бажаючи побачити тих, хто говорив, але навколо нас нікого не було.

- Озиратись марно. Усе одно ви зараз нас не побачите, - сказав другий голос.

- Бо світло, - продовжив голос перший. - От якби була ніч, ви б нас розгледіли, тоді ми виглядали б флуоресцентними фігурами. А за такого сонця - ні. Так ми чисті невидимці.

- Ага, ви привиди, - здогадався Аркадій.

- Вони самі, - сказав другий голос.

- Знайомі вам, хазяїне, привиди. Я Михеїч.

- А я Олицетворенський.

- А, он хто! - вигукнув Аркадій і, повернувшись до мене, пояснив: - Це духи з мого Шмокиконського замку. Пам'ятаєш, я тобі про них згадував?

- Пам'ятаю, - підтвердив я.

- А ви, голубчики, отут як опинилися і що робите? Чому не в замку? - звернувся Аркадій до невидимців.

- Та ми, примари Шмокиконського замку, вас, хазяїне, незримо та беззвучно супроводжуємо вже шістнадцяту добу поспіль, безперервно, з дев'ятого жовтня, від початку Великої Яєчної Експедиції, - пояснював голос Олицетворенського. - Ми вирішили, що під час ваших мандрівок вам може знадобитися наша допомога. Тому ухвалили по черзі вас супроводжувати. Позмінно, так би мовити. Нас сім духів. На добі двадцять чотири години, а в годині шістдесят хвилин, а у хвилині шістдесят секунд. Ділимо це на сім, і виходить, що зміна кожної примари триває двісті шість хвилин і приблизно одинадцять із половиною секунд. Тобто кожен із нас супроводжує вас протягом приблизно трьох годин сорока трьох хвилин, а потім йому на зміну приходить наступний, і так далі.

- До сьогодні, - підхопив голос Михеїча, - ми не мали потреби втручатися й вам якось помагати. Ми просто супроводжували та спостерігали. Але зараз, коли у вас виникла потреба битви із зустрічним лицарем, я, Михеїч, вирішив, що зможу вам стати у пригоді. Це була саме моя зміна. Як ви знаєте, хазяїне, ми, примари, можемо рухатися швидше й спритніше, ніж живі люди. От я й прикинув, що якщо я увійду у ваше тіло та буду ним зсередини рухати, то ви виявитесь спритнішим за

суперника та легко його подужаєте. Напевно, так і вийшло б. Я увійшов у ваше тіло та приготувався до бою. Але, як на біду, у ці секунди закінчилася моя зміна, і почалася зміна Олицетворенського.

- Я, - продовжив Олицетворенський, - прийшовши до початку своєї зміни, оцінив обстановку, все зрозумів і вирішив вам, хазяїне, пособити, тому увійшов у ваше тіло.

- Так ми обоє опинилися у вашому тілі, хазяїне, бажаючи правильно, з нашого погляду, рухаючи цим організмом, здобути вам звиягу. Я хотів довести почате до кінця, тому не покинув вашого тіла, хоч формально моя зміна закінчилася.

- А я вважав, що перебуваю у вашому тілі по праву, оскільки почалася моя зміна, і саме я маю право в ці хвилини ним керувати.

- Таким чином, ми обоє одночасно ворухили вашим тілом. Але оскільки в нас були дещо різні, так би мовити, ідеї щодо послідовності рухів, то ваше тіло, кероване двома не узгодженими управителями, замість чітких і точних дій, заходилося рухатися хаотично й безглуздо. Через це й трапився весь цей курйоз.

- Це була наша помилка. Кожен із нас піддався своїм амбіціям замість того, щоб поступитися іншому. Але, як кажуть, на помилках учаться, і, отримавши такий негативний досвід, ми його враховуватимемо, і в майбутньому не будемо робити таких ляпсусів. І решті своїх колег про це розповімо, щоб і вони так не напартачили. От.

- Зрозуміло, - сказав Аркадій. - Ви мені завдали шкоди. Але оскільки зробили це не за злим наміром, а щиро бажаючи мені допомогти, то я пробачаю вам. Але вимагаю, щоб ніхто з вас надалі не входив у моє тіло та не рухав ним, не отримавши на те моєї згоди.

- Обіцяємо, - відповіли одночасно обидва голоси.

Після чого Михеїч додав:

- Оскільки моя зміна формально закінчилася двісті сорок сім секунд тому, то я повертаюся до Шмокиконського замку. До побачення.

- А я супроводжуватиму вас ще три години й тридцять із гаком хвилин, поки не почнеться зміна привида Гаврюші, - повідомив Олицетворенський.

І ми з Аркадієм у супроводі невидимого фантома Олицетворенського рушили далі...

От така забавна історія сталася з нами вчора, моя люба сестричко Марійко.

На цьому лист закінчую.

Передавай від мене привіт своєму чоловікові Дмитру, і своїм діткам Оленці та Миколці, моїм дорогим небожам. До побачення!

25 жовтня 1995 року".

"Здрастуй, люба моя сестричко Марійко!

.....

А тепер розповім, де ми були вчора та що робили.

Продовжуючи рухатися у напрямі Іканьки, ми з Аркадієм побували на невеликих

хуторах і фермах, де, ясна річ, швидко опитали тамтешніх жителів, не дізнавшись, на жаль, нічого нового з питання, що нас цікавить. І коли день почав схилятися надвечір, приїхали на ферму такого собі Христофора Оладьєва. Цього фермера називають також і прізвиськом Наполеон.

Окрім самого цього так званого Наполеона, худого чоловіка з довгим бурим пишним волоссям, пишними вусами та аналогічною бородою, на фермі живуть і працюють його дружина Наталя та п'ятеро їхніх дітей: Павло, Ірина, Зоя, Кирило та Тимофій. Старшому, Павлу, двадцять чотири роки, а молодшому, Тимофію, дванадцять. А крім того, там тимчасово, на період осінніх робіт, проживають і трудять два наймані працівники, яких звуть Ігор Тапочкін та Геннадій Задериного. Тапочкін худий, як і Наполеон, але лисуватий, голений, з великим носом і металевим зубом у роті. А Задериного невисокий, вгодованіший і, як і Наполеон, дуже волохатий, тобто має пишну шевелюру, пишні вуса та пишну бороду, тільки не бурі, а чорні. Крім того, його обличчя прикрашають окуляри з круглими синюватими скельцями.

Зрозуміло, ми з Аркадієм насамперед опитали всіх про викрадене яйце й намальованого суб'єкта. Усі відповіли, що нічого про їхнє місцезнаходження не знають. Наполеон додав, що вони передплачують декілька газет і журналів, за якими він періодично їздить на поштамт до Іканьки. Так от у тих виданнях ще кілька тижнів тому було надруковано таку саму картинку з текстом про пошуки. Тож, мовляв, мешканці ферми, якби знали про місцеперебування яйця та організатора викрадення, то вже давно відправили б телеграму про це до столичної міліції.

Потім Наполеон і його родина запросили нас відпочити на їхній фермі, перекусити, і, якщо буде бажання, насолодитися розмовами про те, про се. Ми з радістю погодилися, бо встигли втомитися та зголодніти.

Ми справді наситилися там смачним обідом, а потім і смачною вечерею, а ранком смачним сніданком. Дійсно добре відпочили й насолодилися патяканням. До речі, там ми з Аркадієм досхочу наїлися бананів, які були запропоновані нам у необмеженій (у мірі розумного) кількості. Наполеон пояснив, що на його прохання на ферму приїжджав чарівник Левко Глечик, який спеціалізується, крім іншого, на перетворенні місцевих овочів та фруктів на банани. От він і перетворив кілька центнерів вирощених на фермі цукрових буряків на центнери цього екзотичного плоду. Більшість бананів вони вже продали в Жорикбурзі та Великих Дрібках, але частину залишили й собі. Аркадій, умегелюючи черговий банан, запитав, чи бачили вони на власні очі, як буряки стають бананами. Мешканці ферми відповіли, що не бачили, бо Левко Глечик не любить, коли за його магічною роботою спостерігають. Тому він попросив їх залишити його наодинці з коренеплодами. Так що вони просто пішли з того місця, де лежали купи буряків, а повернувшись за кілька хвилин, побачили там натомість купи бананів.

Серед історій, що я їх там почув, три здаються мені досить цікавими, аби переказати тобі.

Ми сиділи за столом після вечері й теревенили про те, про се. Зокрема, я сказав,

що ми з Аркадієм потоваришували п'ять років тому, коли він був посвячений у лицарі та вступив до колективу Напівкруглого Столу. Сам я, як ти пам'ятаєш, сестричко, пройшов таку посвяту ще за десять років до нього.

Ігор Тапочкін, ухопившись за тему дружби, розповів нам забавну історію про незвичайну дружбу людини з не людиною.

Живе, мовляв, у Свистоніздринську такий собі громадянин Роман Мотанік. Це досить багата людина, яка має розкішний триповерховий будинок, кілька магазинів, що приносять хороші прибутки, три автомобілі та інші матеріальні блага. Тож багато хто може позаздрити його заможності. Але родини в нього немає і ніколи не було, ані дружини, ані дітей.

Отже, Мотанік жив у триповерховому особняку. І одного разу з'ясувалося, що дехто живе в одноповерховому Мотаніку, якщо так можна висловитися. Цей дехто є глистом. Якби це був звичайний глист, то Мотанік його позбувся б за допомогою відповідних ліків. Але глист виявився не звичайним, а таким, що говорить, тобто людиноподібним в аспекті розуму та мови мутантом. Більше того, він виявився цікавою особистістю, захоплюючим співрозмовником! Зовуть глиста Миколою Миколайовичем.

Як людина й глист, що живе в ній, розмовляють, Тапочкін не знає. Чи то в глиста такий голосний голос, що звук крізь тіло людини виходить назовні, і людина чує його вухами. Чи голос поширюється всередині людського організму, не виходячи назовні, і людина чує його, так би мовити, внутрішнім слухом. Як би там не було, вони розмовляють, і розмови їхні настільки обом цікаві, що вони міцно потоваришували і вирішили ніколи не розлучатися.

Так вони живуть у нерозлучній дружбі вже десятки років.

Однак Роман Мотанік постарів і задумався про свою майбутню кончину. Нащадків у нього немає. Відповідно немає спадкоємців. Кому дістануться його багатства після його смерті? І Мотанік вирішив, що єдиною близькою для нього особистістю, гідною спадщини, є його найкращий друг, тобто глист Микола Миколайович, який мешкає в ньому. Тварини-мовці живуть так само довго, як люди, а глист на десятки років молодший за Мотаніка, отже, після смерті останнього зможе ще жити й жити. І Мотанік написав заповіт, згідно з яким після його смерті все майно має перейти глистові.

Але глист не може жити поза людським організмом. Отже, він має переселитися в іншого громадянина. Ні сам глист, ані його нинішній "живий будинок" Роман Мотанік, не хочуть, щоб новим житлом Миколи Миколайовича виявився якийсь нікчема, якийсь жлоб чи мракобіс, з яким культурній особистості й поговорити нема про що. Тому Мотанік робить зусилля знайти гідну культурну людину, яка зможе його замінити. Щоб, коли настане час, коли Мотанік відчує наближення своєї кончини, глист вийшов із його заднього проходу, увійшов у задній прохід наступника, і продовжив існування в новому "живому будинку", який, можливо, також стане глистові другом. Цьому наступнику Мотанік надасть право

проживати у своєму особняку й користуватися автомобілями та іншим майном, навіть отримувати деяку частину прибутків від магазинів. Тобто тому, хто погодиться на вселення в себе Миколи Миколайовича, і, відповідно, тому, у кого Микола Миколайович погодиться вселитися, пропонуються дуже вигідні умови. Тому коли Роман Мотанік дав у пресі оголошення про пошуки наступника, знайшлося чимало охочих стати таким наступником. Тож є з кого обирати.

Наскільки Ігорю Тапочкіну відомо, Роман Мотанік із Миколою Миколайовичем досі проводять зустрічі та співбесіди з численними претендентами, але жоден із них поки що не задовольнив незвичайних друзів своїм інтелектуальним та душевним рівнем. Тож пошуки тривають. Отака незвичайна історія, сестричко, про незвичайну дружбу.

А Наполеон, ухопившись за тему стосунків людей із тваринами, переказав нам історію, яку почув від вищезгаданого чарівника Левка Глечика.

Сталася ця історія колись у Великих Дрібках, де Левко Глечик і мешкає.

Жив там такий собі громадянин Зачипайло. І був у нього улюблений пес на прізвисько Бублик, звичайний, не мовець. Порода - аффенпінчер, колір - чорний. Зачипайло любив свого Бублика, а Бублик свого господаря.

І раптом одного разу Бублик зник. Під час прогулянки в парку пес, спущений з повідця, погнався за якоюсь пташкою, забіг за зарості... і не повернувся. Зачипайло його кликав, але улюбленець не озивався. Зачипайло обшарив увесь парк і прилеглі вулиці, але звіра наче лизень злизнув. Зачипайло розвісив по всьому місту оголошення, обіцяючи нагороду тому хто знайшов Бублика, дав відповідні об'яви в усі великодрібкінські газети.

Час минав, а Бублик не знаходився.

І от одного разу проходить Зачипайло повз собачий майданчик, де інші собачники вигулюють і дресирують своїх вихованців. Дивиться на них із заздрістю. І раптом, побачивши Зачипайла, якийсь цуцик, світло-коричневий австралійський тер'єр, кидається в його бік із радісним гавкотом. Підбіг і став довкола нього скакати, ніби визнав у ньому доброго знайомого. За ним підійшов його хазяїн і сказав: "Бач, як мій Діоген на вас реагує!" - "А чому ви назвали пса Діогеном?" - здивувався Зачипайло. "По-перше, тому що давньогрецький філософ Діоген Сінопський жив у бочці, як пес у будці, а по-друге, тому що цей філософ був за поглядами кініком, а слово "кінік" походить від грецького слова, що означає - собака. Кініки вважали, що люди повинні жити як собаки, у хорошому розумінні. І на могилі цього філософа його учні встановили статую собаки. От я і вирішив, що мій пес гідний носити ім'я такого мудреця". - "Логічно. А що, ваш Діоген на всіх незнайомих реагує так життєрадісно?" - "Ні, звичайно. Ви, мабуть, дуже любите собак?" - "Дуже. Особливо свого, але він, на жаль, загубився". - "Співчую. Бажаю вам якнайшвидше знайти свого улюбленця. Діоген, мабуть, якимось своїм собачим чуттям визначив, що ви собаколюб, тому й кинувся до вас, як до друга". Хазяїн узяв Діогена на повідець і потяг назад на майданчик. Зачипайло пішов далі своєю дорогою, а Діоген не хотів

іти, тягнувся до Зачипайла.

Другого разу, коли Зачипайло знову там проходив, до нього знову з радісним гавкотом кинувся Діоген...

І втретє...

У Зачипайла виникли сумніви. Він, звичайно, любить собак, але інші собаки до нього не рвуться, як цей Діоген. Діоген реагує на нього так, як реагував би його улюблений Бублик, якби знайшовся. Тут щось неспроста, тут якась загадка, вирішив Зачипайло.

І звернувся по допомогу до одного з великодрібкинських чарівників, такого собі Василя Втулочки, який спеціалізувався на ясновидінні. Пообіцявши ясновидцеві сплатити за роботу й навіть давши аванс, Зачипайло попросив його прогулятися разом біля собачого майданчика, і, якщо до них підбіжить австралійський тер'єр, просканувати його ясновидінням.

Справді, Діоген знову підбіг і почав пеститись до Зачипайла. "Який гарний песик, – сказав Втулочка господареві собаки. – Чи можна його погладити? Не вкусить?" – "Ні, він добрий. Гладьте. Він це любить".

Ясновидець погладив Діогена, і Втулочка з Зачипайлом пішли далі. "Ну?" – запитав останній, коли вони відійшли досить далеко. – "Так, я просканував тварину ясновидінням, і все з'ясував. Цей світло-коричневий австралійський тер'єр Діоген раніше був вашим чорним аффенпінчером Бубликом. Цей чоловік його викрав у парку й одразу відніс до чарівника Олеся Опудала, попросив, щоб чудотворець перетворив аффенпінчера на австралійського тер'єра. Той виконав замовлення, отримавши за це оплату". – "Якщо цей мерзотник хотів мати австралійського тер'єра, то чому не купив просто собаку такої породи? Або якщо йому подобається красти, чому не вкрав саме австралійського тер'єра? Навіщо йому знадобилося красти аффенпінчера й потім платити за його перетворення?" – "Можливо, у нашому місті в потрібний час не було у продажу австралійських тер'єрів, а чекати, чи їхати за ним кудись злодій не захотів. А якби він вкрав австралійського тер'єра, то могло статися, що справжній господар упізнав би свого собаку і нацькував на викрадача міліцію. А Бублика ви впізнати не змогли, оскільки він тепер зовсім інакший. Так злодій застрахувався від викриття. Він не передбачив, що ви звернетеся до ясновидця". – "Давайте підемо з вами до міліції, і там ви..." – "Буває, що ясновидці помиляються, тому свідчень ясновидця для міліції недостатньо. Я пропоную піти до мага Олеся Опудала. От його свідчення міліцію переконують".

Вони прийшли до названого чарівника, і той підтвердив факт перетворення Бублика на Діогена. "Якби я знав, що собака крадений, я б, звичайно, не тільки відмовився перетворювати, а й повідомив би про це міліцію, – виправдовувався Олесь Опудало. – Але я звик довіряти людям і повірив, що він справжній хазяїн".

Утрюх вони прийшли до міліції та звинуватили "господаря Діогена".

Його заарештували, судили та присудили до великого штрафу, який він довго виплачував громадянину Зачипайлу за моральні страждання. А світло-коричневого

австралійського тер'єра Олесь Опудало, звичайно, перетворив назад на чорного аффенпінчера, причому цього разу абсолютно безкоштовно.

От таку історію, сестричко Марійко, розповів фермер зі слів Левка Глечика. До речі, Левко Глечик є учнем Олесь Опудала. Саме Олесь Опудало навчив Глечика перетворювати на банани цукрові буряки та інші плоди.

Після того як Наполеон закінчив розповідь про Зачипайла та Бублика, пролунала фраза:

- Якщо ви не проти, пані та панове, я теж розповім історію, пов'язану з тваринами.

Усі почали переглядатись, не розуміючи, хто це мовив. Крім Аркадія, який второпав та пояснив:

- Це сказав привид.

- Ой! - злякалися одночасно Наталія, Ірина та Зоя, дружина та доньки фермера.

Аркадій попросив їх не лякатися, оскільки привид добрий і від нього немає шкоди, і повідомив те, про що я тобі, сестричко, вже писав: що, мовляв, у його Шмокиконському замку мешкають семеро духів, і тепер, під час його подорожі, вони його по черзі супроводжують. І що примари не видно, оскільки в кімнаті досить світло. Потім, повернувшись у той бік, звідки, на його думку, пролунала фраза фантома, сказав:

- Якщо не помиляюся, ти привид Васько? Судячи з голосу.

- Так, я привид Васько, - підтвердив той. - Зараз моя зміна.

- І що за історію ти вирішив нам повістити?

І невидимець розповів отаке:

Років приблизно триста тому жила в селі Беовульфівці, котре має місце у Манюнинській області, родина селян, що розводили кіз та торгували козячим молоком і сиром.

Улюбленицею родини була коза на прізвисько Нуня. Вона була й найкрасивіша, і найрозумніша, і давала більше за інших молока, і молоко її було найсмачніше. Селяни любили її як члена своєї родини. Тому, коли Нуня здохла, селяни не з'їли її м'ясо, як це траплялося з іншими козами, а з поваги до покійниці поховали її в сусідньому лісі.

За деякий час селяни помітили, що інші кози стали якимись хворобливими та млявими, стали давати менше молока. Бажаючи зрозуміти причину, селяни їх уважно оглянули. І виявили рани в них на шиях.

Вирішивши вистежити зловмисника, який травмує їхніх кіз, селяни встановили біля хліва цілодобовий пост, тобто, сховавшись у сусідніх кущах, стали по черзі спостерігати.

І от ніччю в повню голова сімейства з кущів побачив, як до хліва з боку лісу наближається коза! Місяць світив яскраво, тому селянин добре її роздивився. То була дохла Нуня! Тільки тепер у неї з рота стирчали гострі ікла! Великі ікла зробили козу дещо схожою на самця кабарги.

Коза підійшла до хліва й підчепила рогами засувку, завдяки чому двері

відчинилися. І увійшла всередину.

Селянин утямив, що після смерті коза зробилася вампіром! Якщо таке іноді трапляється після смерті з людьми, то чому не могло статися й з іншим ссавцем? Отож, це Нуня прокушує живим козам шиї своїми іклами та смокче їхню кров. Тому вони, знекровившись, стали млявими.

На ранок селянин розповів про це сім'ї. Вони зрубали молоду осіку, витесали з неї кілок, пішли в ліс, розкопали могилу Нуні, і проштрикнули серце померлої кози цим кілком, як це заведено робити, щоб знешкодити упирів. Потім пронизану кілком козу знову закопали.

З того часу мертва тварина більше не вилазила з могили, не приходила в село та не смоктала кров живих кіз. І вони одужали й знову почали давати багато молока.

От таку дивовижну історію, сестричко, розповів нам привид Васько.

Звучали там і інші історії, але не такі дивовижні, тому вони не варті того, щоб я їх тобі переповідав.

Після розмов ми лягли спати.

Вранці, поснідавши та отримавши в подарунок від фермерської родини набір продуктів, ми з Аркадієм вирушили до Іканьки. Це село, в якому є, крім іншого, залізнична станція та поштамт.

От на цьому поштамті я тобі, люба сестричко Марійко, і пишу цього листа. Власне, я його вже дописав. Зараз запечатаю в конверт, напишу твою адресу, приклею поштову марку й одразу відправлю.

Як завжди, передаю через тебе привіт Дмитру, Оленці та Миколці! До побачення!

27 жовтня 1995 року".

* * *

"Привіт, люба сестричко Марійко!

.....

А тепер розповім тобі фантастичну історію, що сталася з нами вчора, двадцять дев'ятого жовтня. Так, саме фантастичну! Адже ми з Аркадієм, хочеш вір, хочеш ні, вчора здійснили, так би мовити, подорож у часі! Тобто перемістилися в минуле, а потім повернулися назад у свій час! Мені самому досі не віриться! І, крім того, побували в населеному пункті, яких більше немає ніде. Розповідаю:

Проводячи опитування в черговому селі, за назвою Дюдюкіне, ми запитали жителів, які населені пункти ще є поблизу. Один мешканець перерахував, вказавши їхні напрямки, і я записав. І тут другий мешканець каже першому: "А Мордредівку, сусіде, ти не назвав". - "А чого називати, якщо до неї ніхто не їздить? Це прокляте село, там нема чого робити. Її всі об'їжджають. Тож і згадувати її нема чого". Аркадій відповів, що ми повинні опитати всі населені пункти, жодного не оминаючи. І селяни, хоч і дуже неохоче, змушені були нам показати напрям і до цієї проклятої Мордредівки.

Повідомлення, що це село прокляте, нас заінтригувало, і ми вирішили саме його

відвідати насамперед. І поїхали в тому напрямку.

Їхали ми, їхали, і доїхали нарешті до вказівника з написом "Мордредівка", за яким дійсно даленіло село.

Наближаємося до села та бачимо: назустріч нам їдуть із села два лицарі. Я проказую Аркадію:

- Очевидно, це незалежні лицарі, які, як і ми, шукають яйце дракона та організатора його викрадення. Очевидно вони вже опитали мешканців Мордредівки. У такому разі нам опитувати не доведеться. Просто дізнаємося в лицарів про результати опитування та повернемо назад.

Але коли ми й вони наблизилися одні до одних, то нашому здивуванню не було межі. Уяви собі, сестричко, що на щиті одного з цих лицарів був білий комар у червоному полі, а на щиті другого червона цеглина в полі чорному. Тобто їхні щити були такі самі, як і наші! І обладунки такі самі!

- Хто ви, лицарі? - здивовано вигукнув Аркадій.

- Я барон Аркадій, лицар Напівкруглого Столу, - відповів незнайомиць із комаром на щиті.

- А я барон Панас, теж лицар Напівкруглого Столу, - відповів другий незнайомиць.

- Ви брешете! - закричав Аркадій. - Це я барон Аркадій, а мій супутник барон Панас! Ви самозванці, які привласнили собі наші імена та наші герби! Ви відповісте за цю брехню! Ми викликаємо вас, шахраї, на бій! Ми покажемо вам, як привласнювати собі чужі імена та герби!

Незнайомиць із цеглиною на щиті нахилився до незнайомця з комаром і почав щось тихо говорити йому. Той закивав головою. Потім незнайомиць із цеглиною відповів:

- Ми не будемо з вами битися, лицарі.

- Як так - не будете! - обурився Аркадій. - Ваша відмова від бою покриє вас вічною ганьбою! Вас стануть за відмову зневажати всі лицарі, і не лише лицарі.

- Не стануть, - відповів незнайомиць із комаром.

- Стануть! - повторив Аркадій.

- Не стануть, - гнув свою лінію незнайомиць із комаром, - тому що ви поки що не знаєте того, що знаємо ми, а ми вже знаємо те, чого ви поки що не знаєте. Ви в'їдете в Мордредівку, дізнаєтеся істини, і зрозумієте, що тут помилялися. Нині ж нам слід мирно роз'їхатися й продовжувати рухатися своїми дорогами. Невідомо, які нещастя можуть з нами і з вами трапитись, якщо ми вступимо в бій.

- Це просто виверти! Ви ухиляєтеся, тому що просто боягузи! - кричав Аркадій.

- Добре, можете тимчасово вважати нас боягузами, поки не визнаєте істини, - сказав незнайомиць із цеглиною.

- Ми можемо присягнутися своїм здоров'ям, що звідси поїдемо до села Бородавок і там затримаємось на добу з гаком, - продовжив незнайомиць із комаром. - Тож, якщо після відвідування Мордредівки у вас не щезне бажання з нами битися, то ви

знайдете нас там. Але впевнений, що бажання у вас щезне.

- Якщо ви цінуєте своє здоров'я, то не порушите цієї клятви, - сказав я. - А інакше вам же буде гірше. Такими речами не жартують!

І ми продовжили рух до Мордредівки, а ці два шахраї в протилежному напрямку. Проїжджаючи повз них, ми виразили своїми обличчями максимальну до них зневагу. Роздивитися їхні обличчя як слід я не зміг, оскільки заважала тінь від листя дерев, що ковзала по них.

В'їхавши до села, ми зустріли селянина в стьобаному ватнику, під яким виднілася червона сорочка. Це був чоловік середнього зросту, років сорока, з носом картоплею, густими бровами, широким ротом (майже як у жаби, подумав я), лисий і голений. Він тягнув візка, навантаженого, судячи із запаху і вигляду, коров'ячим гноєм.

Представившись йому, ми показали малюнок та поставили відомі запитання. Він, глянувши, відповів, що такого не бачив і про місцезнаходження вкраденого драконячого яйця нічого не знає. І потяг далі свого візка, а ми продовжили неквапливо рух у протилежному напрямку.

За кілька секунд назустріч нам знову потрапив той самий чоловік. Тільки вже без візка, а з в'язанкою хмизу на плечах. Ми здивовано переглянулись. Адже щойно він зник у нас за спинами. Щоб опинитися перед нами, йому треба було дуже швидко оббігти кілька дворів, зробивши пристойний гак, та ще позбутися дорогою візка й прихопити в'язанку! Він привітав нас, ніби ми не обмінялися привітаннями кілька секунд тому. Та ще трохи інакшим голосом, хриплавим, ніби за секунди встиг застудитися. Крім того, я помітив, що він став нижчим на зріст, і сорочка під ватником уже не червона, а синя. І на голові його було коротке руде волосся замість лисини.

- Схоже, громадянине, ми щойно зустріли вашого брата-близнюка, - припустив я.

- У мене немає братів, тільки сестри, - відповів він.

Дивуючись його схожості з першим зустрічним, ми, зрозуміло, теж показали йому картинку та поставили запитання, пов'язані з нею. Його відповідь не відрізнялася від відповіді його попередника.

Уяви собі наше здивування, сестричко, коли за кілька секунд ми знову зустріли людину з тим самим обличчям! Тільки тепер людина була одягнена у жіночу сукню, на голові її була жіноча хустка, та й постань її була типово жіночою! Ця людина з жіночим тілом і чоловічим обличчям несла два цебри води на коромислі від криниці. Незважаючи на зростаючий подив, ми не забули й цій людині показати картинку та поставити запитання. Відповідь була стандартною, але вже жіночим голосом.

- Що за чортівня! Схоже, що у всіх тутешніх мешканців одне й те саме обличчя, ніби вони всі одноїцеві близнюки! - сказав Аркадій.

Четвертий зустрічний був чоловіком, і на відміну від трьох перших не працював, а сидів, відпочиваючи, на лавці біля паркану. На відміну від попередників, він був худим і високим, сорочку під ватником мав жовту, а наявність волосся чи

лисини була невідомою, оскільки голова була вкрита кашкетом. Обличчя було те саме, що й у тих трьох.

Виконавши стандартні формальності (вітання, назву імен, показ картинки та питання), ми запитали, чому у всіх, кого ми тут зустрічаємо, однакові лиця. Тут що, всі мешканці є двійниками?

- Це одне з двох проклять нашого села, - відповів той, хто сидів. - Якщо хочете, розповім. Тільки краще вам зійти з коней і сісти на цю лаву поряд. Так нам з вами буде зручніше спілкуватися.

Ми погодилися, спішилися й сіли. І селянин розповів нам отаке:

У 1744 році в Мордредівці проїздом опинився злий маг Авдій Мотлох, чаклун-чорнокнижник. І його на вулиці буцнув зненацька нижче спини рогами якийсь місцевий цап. Це чаклуна так розлютило, що він прокляв село двома прокляттями. Він голосно загорлав: "За мою поранену сідницю Мордредівка розплачуватиметься сотні років! По-перше, відтепер це село житиме не в ногу з рештою світу, а з відставанням на добу! А по-друге, мешканці села сотні років не зможуть забути мого обличчя!" І поїхав обурений.

І насправді, це село перемістилося в часі на добу назад, і з того часу живе з відставанням на 24 години від решти світу. Тобто коли у всьому світі, наприклад, 27 жовтня, у Мордредівці 26 жовтня, коли у всьому світі 28 жовтня, у Мордредівці 27 жовтня, коли у всьому світі 29 жовтня, у Мордредівці 28... І так далі. І справа не в цифрах на календарі. В'їжджаючи до цього села, людина справді здійснює переміщення у часі і опиняється у вчорашньому дні, а виїжджаючи, відповідно, навпаки, з учорашнього дня потрапляє у день сьогоднішній.

Що ж до другого прокляття, то мордредівков'яни відчули його за десятиліття. Всі діти, що народжувалися після того в селі, виростаючи, мали фізіономію Авдія Мотлоха! Тож після зміни поколінь уже поголовно всі тамтешні жителі носили на головах одне й те саме обличчя, чоловіки та жінки. І справді, жителі проклятого села століттями вже не могли забути чаклуна, оскільки постійно бачили його мармизу, дивлячись на рідних, сусідів, і навіть у дзеркало.

Мешканці Мордредівки зверталися по допомогу до різних чарівників, але ті не змогли зняти із села прокляття. Багато років по тому селяни дізналися, що доброму чарівникові Гектору Манюні вдалося зламати підступні плани Авдія Мотлоха, не допустивши його за поміччю чародійства на територію Каменіани й зробивши таким чином недоступними для нього драконячі яйця. Отже, можливо, Гектор Манюня і зміг би зняти прокляття Мотлоха, бо сильним був той добрий маг. Але коли мешканці села про нього дізналися, його вже не було серед живих. Так що дії прокльонів продовжуються, на жаль.

- Тож зараз тут у вас двадцять восьме жовтня? - уточнив Аркадій.

- Саме так, - підтвердив чоловік у кашкеті.

- Ну треба ж! - здивувався Аркадій. - Щойно, лічені хвилини тому, ми були у своєму часі, де двадцять дев'яте жовтня, а тепер опинилися в минулому! Я про

таке читав тільки в науково-фантастичних оповіданнях, і не думав, що самому колись випадє здійснити подорож у часі!

- Але ж двадцять восьмого жовтня ми були в селі Робзякіні, - згадав я. - А тепер знову двадцять восьме, але ми в селі Мордредівці. Виходить, ми одночасно знаходимося й у Мордредівці, і в Робзякіні? Виходить, ми роздвоїлися?

- Саме так, - підтвердив чоловік у кашкеті. - Саме так і буває з тими, хто потрапляє зовні до нашого села.

- Ні, ну це просто якась фантастика! - вигукнув Аркадій.

- Але оскільки подорож у часі ми здійснили не на машині часу, а завдяки чаклунству мага Мотлоха, то цей випадок можна зарахувати не до жанру наукової фантастики, а до жанру фентезі, - зауважив я.

- А щодо однакових облич, - замислився Аркадій, - то, боюся, нам проблематично буде здійснити тут опитування. Бо важко нам буде відрізнити тутешніх одного від одного. Отже, може статися, що ми одну людину опитаємо декілька разів, а іншу жодного разу.

- Раджу вам зробити так: зверніться по допомогу до голови селища, - казав чоловік у кашкеті. - Нехай він збере усіх мешканців села у одному місці, скажімо, на центральному майдані. І ви не будете запитувати мешканців поодиночі, а запитаєте одразу всіх, тож нікого не пропустите.

- Хороша ідея, - оцінив Аркадій. - А де нам знайти голову?

- На вулиці Городній. Він там сидить на лавці.

- А де та вулиця?

- А ми з вами зараз на ній і знаходимося.

- А де та лавка?

- А ми з вами саме на ній і сидимо.

- А, то ви і є голова Мордредівки?

- Так, саме я і є голова, Прохор Мастерчук. До ваших послуг.

- Ну то зробіть так, як ви сказали.

- Роблю.

Голова Мастерчук підкликав хлопчика, що пробігав повз, і наказав йому швидко оббігти село та скликати всіх мешканців на центральний майдан.

Коротше кажучи, коли всі зібралися на майдані, ми показали всім картинку та запитали. Дива не сталося: і серед жителів Мордредівки, котрі таки дійсно усі поголовно були на одне лице, ніхто не бачив намальованої людини й не знав, де знаходиться викрадене драконяче яйце.

Таким чином, наша місія в цьому дивовижному населеному пункті була виконана, і ми могли зі спокійною совістю звідти виїхати, щоб продовжувати пошуки в інших. Але не тут то було! Одноликі мешканці категорично не хотіли нас відпускати! Вони буквально благали зі сльозами на очах, щоби ми ще затрималися в них і хоч трохи погостювали. Адже до їхнього проклятого села вкрай рідко приїжджають люди із зовнішнього світу, і нові обличчя там дуже велика рідкість. Нова людина там, як то

кажуть, на вагу золота, тому спілкування з нею для них дуже велика радість.

Щоб не позбавляти селян цієї радості та не засмучувати, ми зглянулися й затрималися.

Нас тягли погостювати то в одну, то в іншу хату, де частували та розпитували про новини зовнішнього світу. Так, погостювавши в ряді хат, ми нарешті заночували в хаті голови, якого відрізняли від інших за кашкетом.

Наступного ранку ходіння по гостях продовжилось.

Так ми побували у всіх хатах та поспілкувалися з усіма родинами.

Аркадій сказав:

- Давай скоріше звідси звальювати. А то мене від одноманітності тутешніх облич уже нудить. Аж голова паморочиться від невідмінності місцевих жителів. Ще трохи, і я через це почну блювати.

- Так, така одноманітність нестерпна, - погодився я. - Поїхали геть!

Виїхавши з Мордредівки тією ж дорогою, якою туди й в'їжджали, ми побачили: назустріч знову їдуть два лицарі.

- Може це ті самозванці, яких ми зустріли вчора? - припустив Аркадій. - Може, вони повернулися, щоб таки з нами битися?

Коли ми з ними зблизилися, то переконалися, що це справді ті два незнайомці, на щитах яких мали місце наші з Аркадієм герби.

- Хто ви, лицарі? - крикнув незнайомиць із білим комаром у червоному полі.

- Я барон Аркадій, лицар Напівкруглого Столу, - відповів мій напарник.

- А я барон Панас, теж лицар Напівкруглого Столу, - відповів і я.

- Ви брешете! - обурився незнайомиць із комаром. - Це я барон Аркадій, а мій супутник барон Панас! Ви самозванці, які привласнили собі наші імена та наші герби! Ви відповісте за цю брехню! Ми викликаємо вас, шахраї, на бій! Ми покажемо вам, як присвоювати собі чужі імена та герби!

Тут я все второпав! І, нахилившись до Аркадія, сказав:

- Слухай, а ці двоє - це ж ми з тобою, тільки вчорашні! Ми в'їжджали в Мордредівку двадцять дев'ятого жовтня, а в'їхавши, опинилися у двадцять восьмому. Провівши там ніч, ми прокинулися вже знов двадцять дев'ятого, і от за добу після того, як в'їхали, виїжджаємо. Мабуть, тут проходить невидимий кордон між учорашнім днем і сьогоднішнім. Тому й вийшло, що сьогоднішні ми зустріли себе вчорашніх.

Аркадій закивав шоломом і тихо відповів:

- Так, я читав у фантастичних оповіданнях, як люди, які переміщалися в минуле чи майбутнє на невеликий відрізок часу, зустрічали там самі себе.

І я нам учорашнім крикнув:

- Ми не будемо з вами битися, лицарі.

- Як так - не будете! - вигукнув учорашній Аркадій. - Ваша відмова від бою покриє вас вічною ганьбою! Вас стануть за відмову зневажати всі лицарі, і не лише лицарі.

- Не стануть, - відповів сьогоднішній Аркадій.

- Стануть! - повторив учорашній Аркадій.

- Не стануть, - гнув свою лінію сьогоднішній Аркадій, - тому що ви поки не знаєте того, що знаємо ми, а ми вже знаємо те, чого ви поки що не знаєте. Ви в'їдете в Мордредівку, дізнаєтеся істини, і зрозумієте, що тут помилялися. Нині ж нам слід мирно роз'їхатися й продовжувати рухатися своїми дорогами. Невідомо, які нещастя можуть з нами і з вами трапитись, якщо ми вступимо в бій.

- Це просто виверти! - кричав учорашній Аркадій - Ви ухиляєтеся, тому що просто боягузи!

- Добре, можете тимчасово вважати нас боягузами, поки не дізнаєтеся істини, - сказав я (сьогоднішній).

- Ми можемо присягнутися своїм здоров'ям, що звідси поїдемо до села Бородавок і там затримаємось на добу з гаком, - продовжив сьогоднішній Аркадій. - Тож, якщо після відвідування Мордредівки у вас не щезне бажання з нами битися, то ви знайдете нас там. Але впевнений, що бажання у вас щезне.

- Ну, якщо ви цінуєте своє здоров'я, то не порушите цієї клятви, - сказав учорашній я. - А інакше вам же буде гірше. Такими речами не жартують!

І вчорашні я та Аркадій продовжили їхати до Мордредівки, а сьогоднішні я та Аркадій - з Мордредівки. Проїжджаючи повз нас, учорашні ми висловили своїми обличчями повну до нас сьогоднішніх зневагу. А ми сьогоднішні на це лише посміхнулись.

Від'їхавши від Мордредівки, де було двадцять дев'яте жовтня, ми опинилися на території, де вже було тридцятье.

Не доїжджаючи до села Дюдюкіне, звідки ми вирушили до Мордредівки, завернули на дорогу до села Бородавок.

Дорогою Аркадій уголос міркував:

- Перебування в Мордредівці показало мені, наскільки неприємною може бути одноманітність. Видіти постійно ті самі обличчя й взагалі одне й те саме, однакове, майже нестерпно. Побувавши в такому селі, почнеш відчувати радість, бачачи навколо несхожі фізіономії. Це змусило мене замислитись. Можливо, це змінить дещо мій світогляд і мої смаки. Наприклад, я досі чомусь не любив драконів. Сам не знаю - чому. Можливо, мене дратувало, що вони мислять та розмовляють як люди, але зовні на людей не схожі. Мабуть, ця несхожість викликала в мені неприязнь до них. А тепер, після Мордредівки, я починаю розуміти, що несхожість - це не вада, а перевага. Коли особи не схожі одна на одну, це чудово! А коли всі однакові - скучно до нудоти. Отже, тепер, отримавши такий урок, я, можливо, полюблю драконів.

Я теж пустився у філософствування:

- Та взагалі, різноманітність - це один із головних принципів виникнення та існування Всесвіту. Подивися на космос. Він складається з безлічі зірок, планет, астероїдів, комет та інших об'єктів. І які вони різноманітні і за кольором, і за масою, і за розміром, і за густиною, і за хімічним складом, і за іншими якостями. А мікроскопічний світ елементарних частинок, з яких складається вся матерія. Це не

однакові частинки з не однаковими властивостями. Тут тобі й протони, і нейтрони, і електрони, і позитрони, і фотони, і мюони, і лептони, і нейтрино, і кварки та інші. А глянь на рослинний та тваринний світ Землі. Яка різноманітність! А люди! Які різні раси та народи, з якою різною зовнішністю, історією, звичаями, мовами, культурою тощо. Тобто, Вища Сила, яку називають також Творцем, Богом, Господом, Всевишнім та інше, творила світ, прагнучи досягти найбільшого розмаїття. Хоча могла б зробити Всесвіт одноманітною масою. Але ні! Вища Сила створила Всесвіт, поділивши матерію на безліч частин, і зробивши ці частини різними, не схожими одна на одну. Отже, поділ та різноманітність – це принцип Бога. А об'єднання та одноманітність – принцип протилежний. А те, що протилежне Богові, є диявольським. Отже, ті, хто намагаються все поєднати й зробити одноманітним, служать дияволу, може, й самі того не розуміючи. Скажімо, прагнуть об'єднати різні народи в одну велику імперію і, викоренивши їхні відмінності, зробити чимось однаковим.

– Тож слава окремоті та різноманітності! – підсумував Аркадій.

Так, філософствуючи, ми й доїхали до Бородавок, де, як і пообіцяли самі собі, затримаємось на добу з гаком.

Саме в Бородавках, у хаті тутешнього голови, я пишу тобі, сестричко Марійко, цього листа.

Мені щойно спало на думку, як жителі Мордредівки можуть позбутися прокльонів Авдія Мотлоха. Мотлох прокляв село за назвою саме Мордредівка, яке знаходиться саме там. Села з іншими назвами, розташовані в інших місцях, від його прокльонів не страждають. Значить, і жителі Мордредівки припинять потерпати, якщо збудують нове село в іншому місці, дадуть йому іншу назву, і, покинувши Мордредівку, туди переселяться. У Мордредівці продовжуватиме діяти прокляття, але оскільки вона стане безлюдною, від цього ніхто не страждатиме. Але інше, нове село, з назвою, наприклад... ну, не знаю... ну, скажімо, Кукуб'яка, Мотлох не проклинав, а значить, кукуб'якінці, або як там будуть по-новому називати себе мордредівські переселенці, зможуть жити як інші, не відчуючи дії прокльонів. Тобто одночасно з рештою людства, а не з відставанням на добу. І їхні нащадки вже матимуть різні обличчя, а не фізіономію чаклуна. Ось допишу тобі, сестричко, цього листа, напишу записку з цими думками, і попрохаю голову Бородавок, щоб він передав записку колезі із сусіднього проклятого села, голові Мордредівки.

Власне, лист тобі дописав, тож візьмуся за записку. Шкода, у селі Бородавках немає поштамту, тож не можу відправити тобі одразу. Відправляю, коли дістанемося населеного пункту, що має поштове відділення.

Як завжди, передавай від мене привіт чоловікові та діткам! До побачення!

30 жовтня 1995 року.

P.S.

Кілька днів тому я писав тобі про логічний ланцюжок Аркадія, який привів його до висновку, що він рятівник країни. Мовляв, якби він не бився із драконом, то цього

не побачили б японські туристи, не розповіли королю, король не поїхав би до дракона, не дізнався б вчасно про викрадення яйця і таке інше.

Мені щойно спала на думку також мисль, що я теж є рятівником. Адже саме я підказав Аркадію спробувати вломити на переселення до Королівського зоопарку дракона Інокентія Карловича, а не якогось іншого, оскільки Інокентій Карлович культурний та інтелігентний, а отже, Аркадія не покалічить. А якби не я, Аркадій міг би вламувати іншого дракона не біля Гірчичної печери, а в іншому місці Каменіани. І тоді японські туристи, приїхавши до Гірчичної печери, битви лицаря з драконом не побачили б, не розповіли королю... І, зрештою, шахрай із викраденим драконячим яйцем міг би безперешкодно втекти з Терентопії. Тож, як бачиш, сестричко, я теж відіграв важливу роль у порятунку батьківщини. Тож можеш пишатися своїм братом!".

* * *

Закінчивши цитувати фрагменти з листів барона Панаса, Автор Терентопських хронік з подивом виявляє, що жодного разу не перервав їх своїми коментарями чи діалогами з мозковими півкулями, як це бувало зазвичай в таких випадках.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ТРЕТЄ. Народження уколошканого

- ... До смерті набридли лицарі!

- Я й сама мільйон разів це казала... Ні, мені куди більше подобаються чарівники.

- Ну, чарівники-от всім подобаються...

Джон Б. Пристлі, "31 червня".

- Ви маєте честь іти, сміятися й говорити з... професором жовто-зеленої магії...

Антон Чехов, "Літаючі острови".

- ... Ну так, начебто я був раптово перенесений з того століття в наше, а потім ізнову в те століття...

Марк Твен, "Янкі при дворі короля Артура".

30 жовтня 1995 року.

А тепер, безцінний читачу, розглянемо подію, що трапилася під час Великої Ячної Експедиції в п'ятнадцятому секторі Терентопського королівства. І довідаємося розгадок двох із загадок, що мають місце в Терентопських хроніках. Можливо, ці загадки не пройшли повз увагу безцінного читача, і він ламає над ними голову. Після цього розділу голова читача залишиться незломленою щодо даних таємниць, тобто вже не буде необхідності продовжувати деструкцію довбешки. Але деякі інші таємниці поки зберезяться.

Героями цього розділу є граф Абдулла й барон Сергій. Котрі вчиняли пошуки відомо кого й відомо чого в п'ятнадцятому секторі, переміщаючись верхи на конях Ахматі (Абдулла) і Філіпі (Сергій). Перший кінь був названий так на честь Ахмат-хана, що в п'ятнадцятому столітті правив Великою Ордою. Другий кінь – на честь короля Філіпа Шостого Валуа, що керував Францією в столітті чотирнадцятому. Обое коні були

золотаво-рудої масті. На щиті й гербі Абдулли можна бачити повний білий місяць у чорному полі, а на щиті Сергія – синій велосипед у полі білому.

Граф Абдулла (повне ім'я Абдулла Абдолбекович Сухробов), як можна догадатися за іменем, людина східного походження. Він за національністю таджик. Його рідний брат Шодовлат Сухробов, до речі, теж терентопський лицар, але не придворний, а незалежний (Автор згадав його в списку лицарів, що брали участь у турнірі в День Шляхетного Мордобою). Мати серед європейських лицарів людей східних – давня традиція. Наприклад, серед лицарів Круглого Столу короля Артура були Паломід Сарацин і Меліон Татарин. Щодо Меліона, то за прізвиськом видно, що він мав татарське коріння. Визначити коріння Паломіда складніше, оскільки сарацинами в Європі називали представників різних східних народів. Втім, народився граф Абдулла, як і його брат, не в Таджикистані, а в Терентопії, куди його батьки переселилися з Харкова, а от дідусі та бабусі Абдулли дійсно жили в Таджикистані.

Граф Абдулла був під час Великої Ячної Експедиції чоловіком тридцяти шести років, міцної статури, брюнетом з маленькими вусиками й борідкою.

А от його супутник барон Сергій взагалі не був уродженцем Терентопії. Так, цей Сергій (повне ім'я Сергій Анатолійович Григораш) був єдиним за всю історію Напівкруглого Столу придворним лицарем, що народився й виріс за межами Терентопії, тобто був прибульцем із Великого Світу.

В американо-ірландському кінофільмі "Король Артур", знятому 2004 року режисером Антуаном Фукуа, йдеться, крім іншого, про те, що, мовляв, лицарі Круглого Столу були родом з України. Крім самого короля Артура, котрий, мовляв, був римлянином. Ну, тобто там так прямо не сформульовано "з України", а сказано, що вони народилися і підросли в Сарматії. А починається фільм із показу карти Європи того часу, де чітко видно, що написом "Сарматія" позначено саме територію сучасної України. Мовляв, римляни забрали групу тамтешніх підлітків, навчили їх бойовим мистецтвам, і вони склали гвардію короля Артура, відому як "лицарі Круглого Столу".

Українське походження цих лицарів можна вважати лише вигадкою автора сценарію Давида Франконі. А от українське походження лицаря Напівкруглого Столу барона Сергія є фактом. Більше того, барон Сергій і після вступу до колективу придворних лицарів короля Жорика Дев'ятого продовжував залишатися громадянином України, мав український паспорт і навіть продовжував жити частково в рідному Харкові, де народився та виріс. Говорячи "частково", Автор, звичайно, не має на увазі, що, наприклад, ліва нога Сергія продовжувала жити в Харкові, а решта тіла в Терентопії, що він виявився розділений між паралельними просторами, як чарівник Корнелій Костянтинівич Манюня в щосі тридцять восьмому "Письмена лівої ноги". Ні, Автор має на увазі, що частину року – з листопада по березень – цей Сергій Анатолійович проводив у Харкові, а решту часу – у Терентопському королівстві.

Що ж до зовнішності барона Сергія, то він світловолосий і ясноокий чоловік дуже невисокого зросту, дуже неміцної статури, що виглядав у свої тридцять три роки дуже молодим, майже школярем, так що у тих, хто його бачив, була спокуса називати його

не людиною, а пацаном.

Після того як у рідному Харкові закінчив школу, а потім і інститут (Харківський політехнічний), одружився і призвів на світ (у "співпраці" з дружиною Світлою) сина Павлика, у 1992 році, у віці тридцяти років, він цілком випадково виявив у кущах західніше від Харкова оббиті дерматином двері, а за ними – лицарське королівство. Оскільки Сергій з дитинства зачитувався книжками про лицарів, і сумував, що в наш час не має шансів пожити лицарським життям, то зробивши вищезгадане відкриття в кущах, загорівся бажанням здійснити свою дитячу мрію.

У Терентопії познайомився з лицарями, дізнався всього що хотів про їхнє життя, і, нарешті, подав королю прохання прийняти його в лицарі Напівкруглого Столу. І був таки посвячений у лицарі. Оскільки знайомі доспіхоносці за нього королю поручилися, вважаючи його кандидатуру гідною, незважаючи на його походження, тобто на те, що він є людиною з Великого Світу.

І став там вести життя лицаря. Подвигами та іншими добрими справами швидко домогся того, що йому було присвоєно монархом титул барона й подаровано Нюрмультякський замок, дуже невеликий, але красивий і затишний.

При цьому ані його дружина, ані син нічого про це не знали. Вони були впевнені, що їхній чоловік та батько з березня по листопад перебуває у відрядженнях, виїжджаючи за потребами інженерної роботи в інші регіони України. Їх не тішила така довга його відсутність, але компенсацією були гроші, які значно перевершували зарплату звичайного українського інженера, завдяки чому сім'я могла собі дозволити більший достаток, ніж сусідські сім'ї. Вони не знали, що це зарплата барона в чудовій країні, і вважали, що так добре оплачуються відрядження інженера, і терпіли його відсутності.

Сергій не інформував рідних про своє життя за чарівними дверима й про самі ці двері, оскільки прагнув жити в королівстві, що називається, "вільним птахом", а наявність там родини, на його думку, заважала б цьому, змушуючи займатися сімейними справами, а не подвигами та іншим лицарюванням.

У періоди його життя в підпільному королівстві, які його рідні вважали, повторює Автор, періодами відряджень до інших українських міст, Сергій Григораш раз на тиждень виходив із королівства, доходив до найближчого телефону-автомата на околиці Харкова та телефонував дружині й синові, нібито з чергового українського міста. І розповідав небилиці про свою там інженерну роботу. Щоб ті менше за ним нудьгували, і щодо нього не переймалися. Коли Жорик Дев'ятий оголосив про близький початок Великої Ячної Експедиції, яка невідомо як довго триватиме, Сергій у черговому дзвінку сім'ї повідомив: справи складаються так, що, можливо, відрядження затягнеться довше, ніж звичайно, можливо, йому доведеться затриматися на деякий час, без можливості регулярно телефонувати.

Отже, граф Абдулла й барон Сергій, повторює Автор, мандрували п'ятнадцятим сектором, що витягнувся на північ від Великих Дрібок.

У селі Крутозадівці, вранці 30 жовтня, опитуючи тамтешнє населення, граф Абдулла та барон Сергій познайомилися з чоловіком сорока восьми років, імпозантною, досить стрункою русавою, голеною людиною в окулярах з роговою оправою. Він не був мешканцем цього села, як з'ясувалося, а приїхав до нього на велосипеді з міста Манюнинська, де має честь проживати. Крутозадівка порівняно неподалік цього обласного центру. У Крутозадівці живе травниця Горпина Кравчучка, пояснив він лицарям (вони на той час опитали її, як і інших мешканців), і він приїхав саме до неї, щоби купити набір зібраних нею по луках і лісах чудодійних трав. У нього, мовляв, немає зайвого часу, щоб особисто їх відшукувати, і він вважає за краще купувати в неї.

Звали цього приїжджого Всеволодом Миколайовичем Манюнею.

- Ага! - вигукує Права півкуля авторського мозку. - Це...

Автор, не даючи їй продовжити, перебиває:

- Знаю, що ти хочеш сказати, Права. І одразу відповідаю: так, це один із численних нащадків Гектора Манюні. Так, як і предок, Всеволод Манюня також чарівник. Так, у нього є й портрет Гектора пензля Леонарда Гудзика, і фрагмент пророцтва Гектора.

- А я па... - починає і півкуля Ліва, але Автор знову перебиває:

- Так, Ліва, ти пам'ятаєш, що Всеволод Миколайович Манюня згадувався в щосі сорок другому "Особливості полювання на грифонів". І пам'ятаєш, що незважаючи на цю згадку, там не було фрагмента пророцтва. І здогадуєшся, що в цьому розділі цей фрагмент буде представлений читачеві. Абсолютно вірно. Не відкладаючи цього в довгий ящик, фрагмент читачеві представляю:

укриється в будинку се
крадіжку злий чорнокни
розбудити злих духів і з
чорнокнижник красуню
зłodія, тому що вирішит

Ліва півкуля, не вгамувавшись, все ж таки висловлюється:

- Пам'ятаю, що пророцтво Гектора Манюні (тобто паперовий аркуш, на якому він це пророцтво написав), його правнуками було розрізано на дев'ять рівних шматочків. Про це розповіла Євгенія Манюня (вона ж Сіро-буро-малиновий Лицар) у щосі тридцять шостому "Що начудив Хома Лукич". Ти, громадянине Авторе, викладав ці шматочки в різних розділах. Цей шматочок є дев'ятим, а отже, і останнім. Я не помиляюсь?

- Ні. Тобто так. Тобто авжеж. Тепер читачеві відомі всі фрагменти того пророцтва. І тепер читач за бажанням може скласти з них повний текст.

- Гадаєш, Авторе, - посміхається Права півкуля, - читачеві більше робити нема чого, як вишукувати в Терентопських хроніках ці фрагменти, переписувати рядки з них на дев'ять клаптиків паперу, щоб потім, прикладаючи ці шматочки один до одного так і так, ніби пазли, скласти пророцтво в повному вигляді? Упевнений, що читач чекає, щоб ти сам, все це склавши, дав йому повний текст того пророцтва.

- Не хочеться мені цього робити, - морщиться Автор. - Я, правду кажучи, людина досить ледача. Якщо й читач не хоче, то я ж його й не змушую. Але повернемося до

лицарів.

Отже, граф Абдулла та барон Сергій у Крутозадівці заговорили з магом Всеволодом Манюнею. Слово за слово... Розмова їх захопила. Він виявився цікавим співрозмовником. Тож їм не хотілося так одразу з ним розлучатися.

Тому, коли він запросив їх просто зараз поїхати разом з ним до Манюнинська й трохи в нього погостювати, хоч би до завтрашнього ранку, то вони охоче погодилися, хоча відвідування Манюнинська й не входило до їхніх планів, оскільки там пошуками яйця займалася манюнинська міліція.

І з Крутозадівки попрямували до Манюнинська. Двоє на конях, а третій на велосипеді, прилаштувавши до рами паском лантух із зелом.

* * *

Невеликий гарний особняк, в якому жив Всеволод Манюня, знаходився на майдані Гектора Манюні, неподалік пам'ятника Гекторові Манюні і кінотеатру імені Гектора Манюні. (Педантизму заради Автор відзначить, що в кінотеатрі в цей час демонструвався український повнометражний анімаційний фільм "Енеїда", знятий київською кіностудією "Укранімафільм" під керівництвом режисера Володимира Дахна за мотивами однойменного віршованого іронічного епосу Івана Котляревського).

До зручності Абдулли й Сергія, поблизу була громадська стайня для транспорту місцевих і заїжджих лицарів, де ці доспіхоносці Напівкруглого Столу змогли залишити Ахмата з Філіпом, і де коням було надано їжу.

В особняку маг познайомив гостей зі своєю дружиною Галиною Манюнею, красивою русавою жінкою сорока трьох років, у міру вгодованою. Лицарі, галантно поцілувавши дамі руку, для зручності зняли металеві обладунки і відклали зброю.

Їхню увагу привернуло досить дивне живописне полотно. На ньому було зображено дуже потворну істоту, що нагадувала людину. Але, на відміну від нормальних людей, істота мала три ока, два носи і занадто широкий рот. Голова та тулуб істоти теж були надмірно широкі. На її голові була біла перука, а тулуб був одягнений у жустокор, рожевий у червоний горошок, з жабо на грудях, теж занадто широке.

- Хто це таке? - вигукнув Абдулла, вказуючи на фантастичне зображення.

- Це портрет мого предка, мага Гектора Манюні, - пояснив Всеволод Манюня.

- Я щось чув про нього, - зауважив Сергій. - Але думав, що він нормальна людина, хай йому щось, а не потвора із двома носами та трьома очима.

- Звичайно, він був нормальною людиною, - відповів нащадок. - Ми з вами нещодавно проїхали повз його пам'ятник, де він зображений у природному вигляді, з одним носом та двома очима. На цій картині він виглядає спотвореним, оскільки портрет перебуває в стані роздвоєння. Справа от у чому...

І маг Всеволод Манюня розповів гостям отаке:

1747 року придворний живописець Леонардо Гудзик зобразив тридцятирічного Гектора Манюню. І до певного часу ця картина існувала в єдиному екземплярі. Але коли в чарівника з'явилося троє онуків, він подумав: може статися, що всі троє захочуть мати портрета дідуся, а портрет лише один. А потім з'явиться невідомо

скільки правнуків, праправнуків тощо. І Гектор Фролович ухвалив дотепне рішення. Він за допомогою магії надав портретові можливість розмножуватися методом ділення, як розмножуються амеби, інфузорії та інші одноклітинні організми. Щоб кількість однакових портретів відповідала кількості його, Гектора Манюні, нащадків, щоби кожен із нащадків мав такий портрет, і не змальовану копію, а саме оригінал. Так з одного портрета поступово виникли десятки. Щойно відбувалося зачаття нового нащадка, найближчий портрет автоматично починав ділитися.

У нього, Всеволода Манюні, є син Остап Манюня. Йому двадцять три роки, і він теж, згідно із сімейною традицією, чарівник. Минулого року він одружився зі славною дівчиною Іриною, і от тепер вони чекають на дитину. Імовірно дитина має з'явитися на світ за пару тижнів. Саме тому портрет Гектора Манюні в передчутті нового нащадка автоматично ділиться. Тому й виглядає тимчасово так, ніби в однієї людини два носи, три ока і таке інше. За деякий час це вже буде не один портрет, а два, абсолютно ідентичні. Один із них і перейде в спадок цьому поки що внутрішньоутробному нащадкові.

Повідавши все це Абдуллі та Сергію, Всеволод Миколайович, кажучи ніби вже не гостям, а самому собі, пробурмотів, що, на жаль, Гектор Манюня не здогадався прищепити таку ж здатність до розмноження написаному ним 18 вересня 1745 року, коли йому було двадцять вісім років, пророцтву. Якби й той аркуш паперу з текстом пророцтва міг ділитися як портрет, то зараз кожен із нащадків Гектора Манюні мав би це пророцтво в повному вигляді. Але, на жаль, великий маг до цього не подумався, і папір із пророцтвом було розрізано на дев'ять клаптиків. У нього, Всеволода Манюні, є один із тих шматочків, але загальний зміст пророцтва йому невідомий.

Тим часом господиня, тобто дружина чарівника, погосподарювавши на кухні, запросила всіх до столу.

Під час обіду Всеволод та Галина не змогли втриматися від того, щоби розхвалювати гостям свого сина Остапа. Говорили, що, незважаючи на молодість, він уже дуже здібний чарівник з великими перспективами, що він у сфері магії домігся того, що не далось й більш зрілим та досвідченим чудотворцям. Він із дружиною Іриною живе тут же, у Манюнинську, на вулиці, що за п'ять хвилин ходьби від особняка батька.

От зараз, розповідав батько, син працює над темою магічного переміщення в часі без допомоги машини часу або інших науково-технічних пристроїв. І вже досяг успіху: йому вдалося двічі перенестися в минуле й повернутися назад. Перший раз він, випивши розроблену ним рідину і прочитавши розроблене ним заклинання, опинився в тисяча дев'ястсот сімдесят четвертому році. Побувши там годину, автоматично повернувся у свій час, у тисяча дев'ястсот дев'яносто п'ятий рік, за секунду після тієї секунди, коли звідси зник. А вдруге він перемістився в минуле вже не один, а прихопивши із собою, так би мовити, пасажира. Згідно з розробленим ним методом, мандрівник у часі може, мовляв, брати із собою ще одну людину. Для цього потрібно тій людині теж дати випити зілля, і, обхопивши її руками і притиснувши до себе,

прочитати заклинання. І тоді обоє переносяться. Так Остап Манюня разом із його приятелем, колишнім однокласником, перемістилися в тисяча дев'ятсот шістдесят дев'ятий рік. І, побувши там годину, автоматично в такий самий спосіб повернулися в тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятий. Поки що цей метод дозволяє переміщатися лише в минуле, і перебувати там лише одну годину. І поки що не виходить точно розрахувати, в якому році, в якому місяці, дні, годині та хвилині ти опинишся. Але Остап продовжує над цією темою працювати, і, можливо, зможе точно визначати точку переміщення та регулювати час свого там перебування.

Це відкриття, продовжував Всеволод Манюня, вже гарантує Остапові згадування його імені в майбутніх енциклопедіях магії як видатного чарівника. А згодом будуть інші відкриття. Так що Остап напевно стане одним із найкращих магів в історії Терентопії, а може, і не лише Терентопії!

Після обіду господарі та гості повернулися з їдальні до вітальні. Не встигли вони сісти у фотелі, щоб продовжити розмову, як у двері подзвонили. Всеволод Миколайович підвівся й відімкнув. І у вітальню з вулиці увійшов молодий чоловік. Він був дещо схожий на Всеволода Миколайовича, тільки не мав на обличчі окулярів. Обидва лицарі незалежно один від одного подумали, що той, що увійшов, схожий також і на якусь іншу відому їм особистість, але не змогли згадати, на кого саме.

- Привіт, Остапе! - радісно вигукнув господар. - А я тільки-но розповідав про тебе нашим гостям. Pozнайомся: це лицарі Напівкруглого Столу, граф Абдулла та барон Сергій.

Остап Манюня неухважно кивнув названим. Всеволод Миколайович глянув йому в обличчя й посмішка зійшла з його губ. Син виглядав глибоко нещасним.

- Що трапилося?! - стривожено скрикнули водночас старший маг і його дружина.

- Біда! - простогнав Остап, і сльози потекли з його очей. - Біда! Це я винен, дурень безмозкий! Я напартачив! Нема мені вибачення!

Його посадили в крісло й дали склянку води, щоб трохи заспокоїти. Відсьорбнувши, молодий маг, нервово почав розповідь про свою біду:

* * *

Після ретельних обчислень і двох вдалих експериментів Остап Манюня був абсолютно впевнений, що його метод переміщення в часі є безпечним і надійним, ніяких неприємних несподіванок не віщує. Тому коли його кохана дружина Ірина почала його просити, щоб чергову таку подорож вони здійснили разом, він погодився, вирішивши, що спільні подорожі подружжя зміцнюють сім'ю, бо насичують їхнє спілкування спільними враженнями та спогадами.

І сьогодні, тридцятого жовтня, молодий маг із дружиною вирішили "прогулятися" у минуле.

Оскільки переміщення в минуле за методом Остапа відбувалося в часі, але не в просторі, то для "старту" потрібно було місце, яке тривалий час не змінювалося. Таким місцем був безлюдний пустир недалеко від їхнього будинку. Остап знав, що пустир там існував сотні років, і жодних будівель чи інших неприємних перешкод, з якими можна

було несподівано зіткнутися, там і раніше не було. А от повернення з іншого часу у свій відбувалося не тільки в часі, а й у просторі: з якого місця та часу в минулому не "стартував" би мандрівник, він опинявся в тому місці і у тій секунді, звідки й відбув. Так що пустир був найзручнішим і найбезпечнішим для цього місцем.

Отже, молоде подружжя вийшло на цей пустир, випило магічне зілля з пляшечки, Остап обійняв і притиснув до себе Ірину, та прочитав заклинання.

Пустир залишився пустирем, а от деякі будинки навколо нього зникли. Замість деяких з'явилися інші, старі. Це означало, що пара опинилася в минулому.

Треба було з'ясувати, в який саме час вони потрапили.

Вийшовши з пустиря на найближчу вулицю, запитали перехожого, котра година. Той, глянувши на годинника, відповів, що п'ятнадцять годин і двадцять дві хвилини. Остап виставив цей час на своєму годиннику, маючи на увазі, що приблизно за годину, тобто о шістнадцятій двадцять, спрацює автоматично їхнє повернення, і треба бути готовими. "А яке число?" – запитав Остап. "Сімнадцяте", – відповів перехожий. "А який місяць?" – запитав Остап. Той здивувався, але відповів: "Березень". – "А який рік?" – запитав Остап. Перехожий ще більше здивувався: "А що, ви самі не знаєте?!" Остап пояснив, що він чарівник, який перемістився сюди з майбутнього. Перехожий повірив, і відповів, що вони потрапили в тисяча дев'ятсот сімдесят другий рік. І відразу попросив розповісти, що там, у майбутньому. Остап почав був відповідати, але тут Ірина схопилася за пузо і вигукнула "Ой!". – "Що?!" – злякався Остап. – "Я, здається, починаю народжувати! Здається, починаються передчасні пологи!"

На щастя, вулицею проїжджав легковий автомобіль. Не заводська модель із Великого Світу, а місцева саморобка, вишневого кольору. Остап вискочив на дорогу і, махаючи руками, змусив його загальмувати. У трьох словах пояснив ситуацію, вказуючи на вагітну дружину. Шофер, звісно, погодився, відклавши інші справи, доставити їх до пологового будинку.

За кілька хвилин машина підкотила до такого медичного закладу. Остап метнувся в приймальне відділення й повідомив про перейми дружини. Санітари з ношами прибігли до автомобіля, поклали роділлю й віднесли у пологовий будинок. А Остапа з нею не пустили, оскільки в ті часи це було заборонено, і молоді отці мали тинятися біля таких закладів, не маючи права увійти всередину.

Хвилин за п'ятнадцять вийшла санітарка й повідомила Остапу, що в нього народився син. Ще кілька хвилин свіжий батько радів, був у ейфорії від щастя. Потім, зиркнувши на годинника, збагнув, що час спливає, за лічені хвилини прийде мить автоматичного повернення, і якщо в його обіймах не буде дружини та сина, то магія перекине його в тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятий рік без них.

Він почав прохати, щоб його пустили до дружини та дитини. Йому відповідали: "Не можна! Заборонено!" Він благав. Службовці пологового будинку були непохитними. Інструкція, мовляв, є інструкція, і її нікому неможна порушувати. Він хотів був розповісти їм свою історію: мовляв, він чарівник, мовляв, подорож у часі, мовляв, час спливає... Але часу на теревені вже не було, залишалися останні секунди, і Остап

кинувся всередину пологового будинку, відштовхуючи всіх, хто намагався його зупинити. Він метався по всьому закладу, смикаючи за ручки всіх дверей і заглядаючи у всі приміщення, збиваючи предмети та медичних працівників... Нарешті, в одній із палат побачив кохану Ірину. Кинувся до неї, обійняв, спитав "Де син?" Вона прошепотіла: "Його винесли в інше приміщення"...

І тут Остап із жахом побачив, що вони з дружиною знову на пустирі. Удвох. Без новонародженого сина!

Вони були в розпачі. Але треба було терміново йти додому, оскільки надворі було досить холодно, а на Ірині був лише лікарняний халат; верхній одяг залишився у минулому, в пологовому будинку. Остап зняв свою куртку, укутав у неї кохану, і постарався як найшвидше довести її до їхньої квартири. Переконавшись, що з нею все гаразд (якщо не рахувати смутку від відсутності новонародженої дитини), Остап залишив її під опікою сусідки, а сам поквапився до батька, досвідченого чарівника, щоб той допоміг, чим зможе...

* * *

Повідавши все це, Остап Всеволодович знову заходився вигукувати, вдаряючи себе кулаками по лобі: "Це я напартачив! Це я винний! Немає мені прощення!"

Всеволод Миколайович відповів, що син справді зробив помилку, взявши в цю подорож жінку на останньому місяці вагітності. Але, додав він, ніхто не застрахований від помилок. І він, Всеволод Миколайович, будучи недурною людиною й досить досвідченим чарівником, проте допускався іноді тих чи інших помилок.

- Мене здивувало, - продовжив він, - що ти витрачав час на вмовляння пустити тебе до пологового будинку. Ти ж міг домогтися за допомогою гіпнозу, щоб тебе пустили миттєво. Ти ж, як і всі чарівники, добре володієш гіпнозом.

Остап відповів:

- Я від хвилювання так розгубився, що це не спало мені на думку. У ті хвилини я від стресу počував себе не чарівником, а звичайною людиною.

І тут Галина Манюня вголос згадала, що такий випадок був під час її перебування в пологовому будинку. Вона народила Остапа дев'ятнадцятого березня тисяча дев'ятсот сімдесят другого року. А за два дні до цього, як їй розповіли, у цей пологовий будинок увірвався якийсь молодик, кинувся до своєї дружини, яка щойно народила хлопчика, обійняв її, і вони миттєво зникли. Сама вона, Галина, цього не бачила, оскільки знаходилася в іншій палаті, але чула шум у коридорі, коли він метався в пошуках дружини, а медпрацівники намагалися його зупинити.

- От парадокс подорожі в часі, - говорив Всеволод Миколайович. - Ти, Остапе, знаходився одночасно в утробі мами, як немовля, і зовні, як дорослий двадцятитрирічний чоловік. Ти народився дев'ятнадцятого, а твій син сімнадцятого. Виходить, батько на два дні молодший за сина, а син на два дні старший за батька.

Старший чарівник зняв окуляри і, задумливо протираючи скло хусткою, продовжив:

- Тепер вашому синові та нашому онукові двадцять три роки, як і тобі, Остапе.

Напевно, він не ріс самотнім сиротою. Напевно, його всиновила якась родина. І тепер нам треба його розшукати, щоби він нарешті познайомився з кровними родичами, з мамою, татом, дідусями та бабусями.

- Я піду до Ірини, - сказала Галина Манюня. - Спробую її втішити, як зможу. А ви, чоловіче й синку, їдьте до пологового будинку та з'ясуйте долю нашого онука. А ви, гості-лицарі, погостуйте в нашому домі удвох без господарів, поки ми не повернемося. Можете поки послухати музику чи почитати книги: он магнітофон, там касети, от бібліотека...

- Ні, ми, якщо дозволите, поїдемо з Всеволодом Миколайовичем та Остапом, - заперечив граф Абдулла. - По-перше, дуже хочеться швидше дізнатися про долю дитини, а по-друге, може, ми зможемо чимось допомогти.

- Згоден, - дозволив старший маг.

Його дружина покинула особняк, а Манюня-старший узяв слухавку домашнього телефону, набрав номер і сказав у мікрофон:

- Алло, таксопарк? Терміново надішліть машину на майдан Гектора Манюні, до будинку номер чотири.

За лічені хвилини до особняка під'їхало чорне таксі (гібрид "Волги" та "Жигулів" з домішкою "Запорожця"), і четверо чоловіків зайняли в ньому місця: Всеволод Миколайович попереду, поряд із шофером, а Остап, граф Абдулла та барон Сергій, відповідно, позаду...

* * *

Всеволод Миколайович Манюня, як славетний чарівник і нащадок великого мага, народженого в цьому місті (утім, коли великий маг народився, це було не місто Манюнинськ, а село Пупочухівка), був відомий багатьом тамтешнім жителям, чимало хто його шанував і гордився ним. Тому, коли він у супроводі ще трьох чоловіків увійшов до пологового будинку, його там зустріли як дорогого гостя. Тим більше, що його син народився саме в цьому закладі, чим пологовий будинок пишався.

Головним лікарем медичного закладу вже двадцять шість років працював Федір Русланович Михальченко. Був призначений на цю посаду у віці тридцяти семи років, а тепер йому відповідно шістдесят три. Він запросив дорогих гостей до свого кабінету, де Манюня-старший і розповів йому вже відому читачеві історію.

- Так, я пам'ятаю таємниче зникнення загадкових батьків того хлопчика, - кивнув головлікар. - Ще б не пам'ятати! Рідкісний випадок. Більше такого не траплялося. Виходить, тим незнайомцем були ви, Остапе Всеволодовичу, а хлопчик - ваш син.

- Що з моїм онуком було далі, Федоре Руслановичу? - допитувався Всеволод Миколайович.

- Ми чекали, що батьки повернуться за дитиною, тому він залишався в пологовому будинку цілий рік. Оскільки батьки, тобто ви, Остапе Всеволодовичу, з вашою дружиною, не встигли дати ім'я синові, чи принаймні не встигли повідомити це ім'я нашим співробітникам, то довелося співробітникам самим підібрати ім'я хлопчику. Для заповнення свідоцтва про народження було потрібне ім'я, по батькові та прізвище. Ім'я

та по-батькові співробітники дали на мою честь: Федір Федорович, а прізвище – Невідомий. Так дитина й була офіційно записана: Федір Федорович Невідомий. Потім, не дочекавшись його батьків і вважаючи малюка підкидьком, ми змушені були віддати його до сирітського притулку імені королеви Гаргамели. Я чув, що згодом його звідти забрала та всиновила якась родина з іншого міста. Але докладніше про це ви можете дізнатися безпосередньо в притулку.

Подякувавши акушерові за інформацію, Всеволод Миколайович, Остап, граф Абдулла та барон Сергій вийшли з пологового будинку на вулицю, де на них чекало те саме чорне таксі. І на ньому поїхали до сирітського притулку.

* * *

У притулку за двадцять три роки змінився склад працівників: старі вийшли на пенсію, а нові влаштувалися на роботу пізніше, тому Федю Невідомого не пам'ятали. Але в притулку був архів, де всі необхідні документи зберігалися дбайливо.

Директриса притулку, Наталія Тимченко, персонально провела гостей до архіву та власноручно розшукала особисту справу Федора Федоровича Невідомого.

Папери повідали, що у 1974 році Федю забрали з метою усиновлення Мойсей Соломонович Роженкранц та Берта Петрівна Роженкранц, бездітна сімейна пара з міста Жорикбурга.

– Після всиновлення він, певно, офіційно зветься не Федором Федоровичем Невідомим, а Федором Мойсейовичем Роженкранцем, – пояснила директорка. – Так що вам слід його шукати далі в Жорикбурзі під цим ім'ям...

* * *

Коли за допомогою того ж чорного таксі четвірка чоловіків повернулася в особняк Всеволода Манюні, цей чарівник сказав:

– На сьогоднішній автобус до Жорикбурга ми вже запізнилися, Остапе. Поїдемо завтрашнім.

А граф Абдулла промовив:

– Планувалося, що ми із Сергієм прогостюємо у вас до завтрашнього ранку. Але через такі надзвичайні сімейні обставини, у вас є більш важливі й невідкладні справи, ніж займати своєю увагою випадкових гостей. Тому, з вашого дозволу, ми вас покинемо з побажанням усього найкращого.

– Якщо ви вважаєте, що так буде ліпше, то я не маю права вас затримувати, – відповів господар. – А за побажання дякую.

– До речі, – вигукнув Остап, – ви ж обоє живете в Жорикбурзі! Чи не знайомі, бува, випадково з цими Роженкранцями?

Абдулла та Сергій переглянулися. Після невеликої паузи Сергій відповів:

– Еее... Знаєте... Кхе... Як би це сказати... Ммм... Ну, загалом... По-перше, мій Нюрмултякський замок та Цимзярдупський замок графа Абдулли розташовані не в самому Жорикбурзі, хай йому щось, а в інших місцевостях. Але у столиці, ми, звичайно, буваємо досить часто. А по-друге, Жорикбург – місто немаленьке, більше Манюнинська. Там багато мешкає народу. Неможливо всіх знати.

- Зрозуміло. Шкода, - засмутився молодий чарівник.

Лицарі, одягнувшись у металеві обладунки та взявши свою зброю, попрощалися з Манюнями, вийшли з особняка та пішли до готелю "Червоний горошок", де тепер мали намір провести ніч.

Ішли, встидаючись і не дивлячись один на одного.

Їм було соромно.

Адже вони збрехали, а брехня - це ганьба для лицаря. Однією з найважливіших лицарських чеснот є чесність.

Так, збрехали.

Безперечно ж, вони знали родину Роженкранців, у корчмі яких часто трапезували.

Безперечно ж, вони знали, що Мойсей та Берта всиновили хлопчика Федю двадцять із гаком років тому.

Безперечно ж, вони знали, що хлопчик виріс хуліганом, злодієм, гвалтівником і бандитом, відомим під прізвиськом Бандюга. Знали, що за свої злочини він більшу частину свого дорослого життя провів у в'язниці.

Безперечно ж, вони знали, що двадцятого вересня цього року п'яний Бандюга помер у підворітті, вдарившись скронею об цеглину.

Знали, але не змогли розповісти про це хорошим людям: батькові та діду негідника. Ті й так у смутку від того, що їхній нащадок загубився в минулому. А посилювати смуток повідомленням, що нащадок виявився отаким... Ні, у лицарів язики не поворушилися повідомляти правду. Нехай Манюні самі з'їздять завтра до Жорикбурга й дізнаються страшної істини, без допомоги Абдулли та Сергія...

Знявши в готелі двомісний номер, скинувши обладунки та влігшись на два ліжка, лицарі мовчали.

Нарешті Сергій сказав:

- Не розумію, як у таких хороших людей нащадок, хай йому щось, міг стати таким мерзотником. І тато в нього хороший, і мама, і дідусь із бабусею, та інші предки. У нього гарний родовід. Йому з генами мала перейти славна спадковість. Крім того, Роженкранци намагалися дати йому гарне виховання, хай йому щось, прищепити найкращі якості. А виросло таке! Не розумію, не розумію.

Абдулла відповів:

- На жаль, так, на жаль, буває, що в добрих батьків погані діти. А буває, на щастя, і навпаки: у поганих батьків добрі діти. Таке враження, що від батьків дітям передається тілесна оболонка, а душа, яка заповнює цю оболонку, дається людині чи то Вищою Силою, чи то... Не знаю ким.

- А кажуть, існує ще явище метемпсихозу, хай йому щось, тобто переселення душ, - продовжив Сергій. - Мовляв, іноді після смерті людини її душа переходить в інше тіло... Може, коли Бандюга, хай йому щось, народився, чи тільки був зачатий, деś померла дуже погана людина. І її мерзенна душа переселилася в тіло цього немовляти. Тому він, хай йому щось, і виріс такою гадиною.

- Може, й так, - погодився Абдулла. - Якби причина була в цьому, то це пояснювало

б такий парадокс.

Вони ще помовчали. Потім Сергій знову заговорив:

- Тепер я зрозумів, кого мені нагадала зовнішність Остапа Манюні, хай йому щось. Нашого колегу, Лицаря Півної Кружки, тобто лицаря Мгоцька.

- Точно! - зрозумів і Абдулла.

- І не дивно. Бо його тіло, хай йому щось, є генетичною копією тіла Бандюги, тобто сина Остапа Манюні.

- Фактично, Мгоцько тепер є на генетичному рівні близнюком Бандюги, - підхопив Абдулла. - І якщо Бандюга був сином Остапа Манюні, то й близнюк Бандюги генетично є сином Остапа Манюні.

- Але на відміну від Бандюги, хай йому щось, сином не поганим, а дуже добрим.

- Може, дізнавшись про це, Остап Манюня та Ірина визнають Мгоцька своїм сином, а Всеволод та Галина Манюні - своїм онуком. Може, Мгоцько отримає від них нове по батькові та прізвище, і називатиметься не Мгобокбекбе Зямалаговичем Гальбою, а Мгобокбекбе Остаповичем Манюнею...

Попатякавши ще про те про се, лицарі сходили в каварню при готелі і повечеряли. Потім повернулися в номер, ще поговорили, по черзі взяли душ, лягли в ліжка і заснули.

Наступного ранку граф Абдулла й барон Сергій, покинувши готель, зайшли в стайню, осідлали Ахмата з Філіпом, і продовжили мандрівку. Виїхавши з Манюнинська, направили коней у бік села Книжиці...

От, власне, і все, каже Автор Терентопських хронік, що я хотів розповісти читачеві про народження уколошканого. Як і було обіцяно, читач дізнався розгадок двох таємниць: таємниці портретів Гектора Манюні та таємниці появи на світ Бандюги. Але розгадки інших таємниць ще попереду. Утім, у цьому розділі викладено дев'ятий, останній клаптик пророцтва Гектора Манюні, а значить, читачу, ти зараз можеш дізнатися розгадки і третьої таємниці: все його пророцтво. Якщо не полінуєшся скласти разом усі ці дев'ять уже відомих тобі шматочків.

Що ж до подорожей у часі, то цій темі присвячено безліч фантастичних творів. У деяких люди роблять це за допомогою технічних пристроїв, так званих машин часу, у деяких - за допомогою магії, а в деяких персонажів перекидають незрозумілі причини. Іноді персонажі опиняються в минулому, як це трапилося з американським інженером Хенком Морганом у романі Марка Твена "Янкі при дворі короля Артура" (інженера пережбурнуло з дев'ятнадцятого століття в раннє середньовіччя). Іноді навпаки - персонажі опиняються в майбутньому, як це трапилося з давньоримським патрицієм Квінтом Люцієм Публіколою в маленькому творі Майка Йогансена "Резолюція" зі збірки "Луб'яне решето" (патриція перекинуло з античності в українське місто, напевно в Харків, двадцятих років двадцятого століття).

Взагалі, не кожен є мандрівником у просторі, але кожний - мандрівник у часі. Від руху в просторі можна відмовитися, влігшись на улюблений диван, але від руху в часі не ухилишся. Ось секунду тому ти був у минулому, тепер перебуваєш у теперішньому, а

вже за секунду опинишся в майбутньому. І не можна уникнути мандрівки із сьогодні у завтра. Не можна зафіксувати себе в одній миті, сказавши "ні" переміщенню в наступну. Нещадна хвиля часу жене тебе вперед, проштовхуючи з однієї миті в другу, з другої в третю... І скільки завгодно кричи фразу Ґетевського Фауста: "Зупинися, мите! Ти прекрасна!" – хрін вона тобі зупиниться! Час не таксі, що робить зупинки на вимогу пасажирів; час – безперервний поїзд-експрес або авіалайнер; на прохання зупинитися він лише іронічно посміхнеться, продовжуючи нещадно переміщати тебе до неминучого. Усі ми мандрівники в часі, безперервні мандрівники. Тому машиною часу може бути будь-який предмет, от хоч би і твій улюблений диван. Варто тобі на нього лягти, і за кілька секунд ти – гоп – опинився в майбутньому. Ну, нехай не в далекому майбутньому, де кишать космопроходці та роботи, але все ж таки за кілька секунд у майбутнє тебе диван переніс, про що свідчать стрілки годинника, особливо секундна. Ну чим тобі диван не машина часу!

Випендрившись філософуванням у попередньому абзаці, у абзаці даному, останньому в цьому розділі, Автор повідомляє тобі, безцінний читачу, що й у наступному розділі, п'ятдесят четвертому за назвою "Щодо переміщень барона Аркадія", Автор торкнеться теми пересувань у часі.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ СЬОМЕ. Придбання яйця

– ... я відразу зрозумів, що ви дрібний шахрай.

Ілля Ільф і Євгеній Петров, "Золоте теля".

Найяскравіший його спогад, то було яйце.

Майк Йогансен, "Під парусом на дубі".

10 серпня - 27 жовтня 1995 року.

Переважає більшість персонажів цього Терентопського так званого епосу – істоти хороші. Автор хотів був написати "люди хороші", але згадав, що не всі вони відносяться до виду гомо сапієнс. Ну, нехай деякі з них по-своєму недоладні, кумедні, безглузді... Нехай роблять вчинки курйозні, помилкові, не завжди розумні... І все ж, повторює Автор, істоти хороші. По-справжньому негативних персонажів тут тільки п'ятеро: карний злочинець Бандюга; розбійник вісімнадцятого століття Вирвичереп; чаклун-чорнокнижник Авдій Мотлох, що також жив у вісімнадцятому столітті; сучасний послідовник цього Авдія (що про того послідовника оповідає попередній п'ятдесят шостий розділ "Заручниця мрійника"); і таємничий шахрай, відомий під псевдонімом Траляляліні.

Автор вирішує, що настав час викрити перед читачем цього так званого Траляляліні, розповісти, хто він насправді такий, звідки взявся і як діяв.

Як казав мені не раз Микола Васильович Гоголь, повідомляє Автор Терентопських хронік: "Ні, час нарешті припрягти і негідника. Отже, припряжемо негідника!"

– Сам Гоголь? Казав тобі? Та що ти брешеш, громадяніне Авторе! – обурюється Ліва півкуля авторського мозку. – Нічого великий письменник Гоголь не міг тобі

казати, бо помер за сто десять років до твого народження.

- Смерть не завада, - заперечує Автор. - Письменники і після своєї смерті можуть говорити будь-що читачам своїми писаннями. Гоголь ці слова сказав у одинадцятому розділі своєї поеми "Мертві душі".

- То це ж він не тобі особисто сказав, а своїм читачам! - не вгамовується скрупульозна Ліва.

- А я, на твою думку, хто? Чи не читач Гоголя? - сперечається Автор. - Якщо я чогось сам пишу, то це не означає, що я не читач чужих писань. У відомому анекдоті в чоловіка, який заявив, що він письменник, запитали: "Та ти хоч читати вмієш?", на що він відповів, мовляв, йому не треба вміти читати, оскільки він письменник, а не читач. Але, на відміну від цього анекдотичного суб'єкта, справжні письменники вміють як писати, так і читати, зокрема чужі книжки. От і я не тільки пишу, а й читаю, зокрема і твори Гоголя. І якщо Гоголь кожною фразою кожного свого твору звертався до кожного зі своїх читачів, то, значить, і особисто до мене, хоч і не знаючи про моє майбутнє існування. А якщо так, то, значить, абсолютно кожен із його читачів, і я в тому числі, прочитавши будь-яке його речення, має право заявити: "Як мені одного разу сказав Микола Васильович Гоголь..." та його речення процитувати. А прочитавши речення вдруге, можна сказати: "Як мені двічі сказав Микола Васильович Гоголь..." А втретє: "Як мені тричі сказав Микола Васильович Гоголь..." І таке інше.

- Гаразд, - здається Ліва півкуля. - Не продовжуватиму суперечки. Ти тут літератор, тобі й карти в руки.

- Літератор? - замислюється Автор. - Я не хочу називати себе літератором, хоч і займаюся літературою. Рабле був літератором? Був. Шекспір був літератором? Був. Сервантес був літератором? Був. І той же Гоголь. І інші письменники-класики. Отже, називаючи себе літератором, я ніби примажуюсь до таких геніїв. А це нескромно, бо я чудово бачу різницю між їхньою величчю та моєю нікчемністю. Тому ухвалюю рішення називати себе не літератором, а... еее... гм... о! букватором. Слово "буква" є синонімом слова "літера", тому придумане мною слово "букватор" формально має бути синонімом слова "літератор". Проте це інше слово, і називаючи ним себе, я таким чином ухиляюся від примазування себе до великих.

- Але ти себе називаєш також і Автором, - викриває Права півкуля. - А великі письменники також є авторами. Тож все одно виходить, що примажуєшся до великих.

Автор Терентопських хронік, захоплений зненацька цим викриттям, замовкає, чухає потилицю, потирає підборіддя, задумливо колупає нігтем у лівій ніздрі, і, нарешті, вимовляє:

- Так, є такий гріх. Можливо, я це виправлю. Можливо, дописавши рукопис до кінця і почавши його редагувати, доводячи нехай не до досконалості (абсолютної досконалості я не доб'юся, як би не намагався), а хоча б до якого-небудь поліпшення, я, в процесі цього редагування, замінитиму нахабно присвоєне самому собі прізвисько Автор на скромніше Букватор. Але поки, до закінчення написання чорнового варіанта рукопису, продовжу за звичкою називатися Автором, соромлячись своєї нескромності.

- Ну от, знову ти, Авторе, про копирсання в носі! - вигукує Права півкуля авторського мозку. - Я маю на увазі щойно вимовлені тобою слова: "Автор... задумливо колупає нігтем у лівій ніздрі". Взагалі, по-моєму, ти занадто часто говориш про ніздрі, шмарклі, колупання в носі тощо. Тему ніздрів ти примудрився навіть використати в терентопській топоніміці, назвавши один провулок у Жорикбурзі Ніздресвистівським, одне місто в Терентопії Свистоніздрінськом, а інше Шмаркловом. Читач може побачити в цьому якусь твою маніакальність щодо даних отворів людської голови.

- Жодної маніакальності, - відмахується Автор. - Це лише прихований натяк на моє захоплення літературним талантом Миколи Васильовича Гоголя. Який теж часто згадував про носи, докладно описував, так би мовити, носові маніпуляції, як то: нюхання тютюну, чхання, шморгання, сморкання, колупання в ніздрі тощо. Давав персонажам "носові" прізвища (Довгочхун, Ноздрьов...). А про ніс такого собі пана Ковальова навіть написав цілу повість. Розумію, звичайно, що я не маю і тисячної частки такого літературного таланту, який був у Гоголя, але мимоволі перебуваю під його впливом. Що виражається, наприклад, в акцентуванні ніздрєвої теми.

- А я помітив, - додає півкуля Ліва, - що ти також часто згадуєш про дупи, і те, що з ними пов'язано: какашки, глисти, пукання, випорожнення...

- Також натяк, - пояснює Автор, - на моє захоплення творчістю Франсуа Рабле, який теж...

- Та зрозуміло, - перериває, гидливо морщачи звивини, Права, - не треба в ЦЕ заглиблюватися.

До речі, щодо гидливості. Бувають люди настільки охайні, що вони гидують вляпатися в лайно навіть у тому випадку, коли лайно складається з чистого золота із діамантами. От і я, каже Автор Терентопських хронік, за таке вляпування не дав би навіть волосини з хвоста мого буланої масті коня. Якби, звісно, у мене був такий кінь, додає Автор. Але, правду кажучи, ні коня буланої масті, ні коня якоїсь іншої масті в мене немає, інформує Автор. Втім, кінь потрібний для того, щоб ДАТИ волосину з його хвоста, а для того, щоб НЕ ДАТИ волосини з кінського хвоста, наявність коня з його хвостом не є необхідною.

Що ж до звичайного лайна, то його родовище називається, даруйте, сракою. А родовище думок називається мозком. Обидва родовища є надзвичайно важливими для нормальної життєдіяльності людини. Але, на жаль, і мозок буває родовищем лайна, хоча й іншого роду. А от срака (ще раз даруйте за грубе слово) родовищем думок ніколи не буває.

Покінчивши суперечки з півкулями (але, звичайно, тільки тимчасово), Автор нарешті вимовляє:

- Отже, за прикладом Гоголя, я, доморослий букватор, котрий поки ще називає себе Автором, починаю викривати негідника.

* * *

"Те, про що я збираюся повідомити вас, зізнатися, дещо несвоєчасно, - мало бути сказане на сто п'ятдесят сторінок раніш, але я тоді вже передбачив, що це до речі

буде сказати після, і найкраще тут, а не деінде. – Письменники неодмінно повинні заглядати вперед, інакше не буде життя й зв'язності в тому, що вони розповідають".

Так висловився Лоренс Стерн у дев'ятому розділі другого тому свого роману "Трістрам Шенді". Або, можна сказати, так висловився сам джентльмен Трістрам Шенді, від імені котрого написаний цей роман. Автор Терентопських хронік те, про що він прагне повідати у цьому розділі, міг би повідати навіть не на сто п'ятдесят сторінок раніш, а, скажімо, сторінок на п'ятсот. Але не зробив цього для збереження інтриги.

Отож, Траляляліні.

Справжнє його ім'я Вітольд Ростиславович Крисопупов. Можливо, читач пам'ятає, що маг Гліб Цвях, просканувавши ясновидінням труп Бандюги, не тільки побачив, як Бандюга віддав так званому Траляляліні сумку з яйцем дракона, але навіть і розпізнав у кишені так званого якийсь документ на ім'я, як сказав Цвях міліціонерові Папірусюку, "чи то Володимира, чи то Віталія, чи то Кривопупова, чи Крисолапова". Як бачимо, читачу, ясновидець не дуже помилився. Той документ був справжнім українським паспортом шахрая.

Вітольд Крисопупов був харків'янином. Але не уродженцем Харкова. Народився він у селищі Крижополі, що у Вінницькій області, 1958-го року. Коли йому було чотири роки, його родина переселилася до Харкова, де він виріс і з того часу жив. Здобувши вищу освіту на факультеті психології, Вітольд не захотів заробляти на життя чесною роботою. Він вважав за краще збагачуватися нечесною діяльністю. Не крадіжками і грабежами, що ті заняття він вважав жлобськими, а шахрайством. Для успішних афер, як він гадав, потрібні інтелект, ерудиція, гарна інтуїція, психологія та артистизм. Думаючи, що має такі якості, вибрав саме цю стежку. Втім, щоб не потрапити під суд за дармоїдство, офіційно працював психологом. Але його офіційні заробітки були лише прикриттям. А основні великі доходи він отримував у вільний від показної роботи час за допомогою різноманітних афер. Будучи тертим прощілогою, що вміє все точно прорахувати, він ухитрився жодного разу не потрапити в поле зору правоохоронних органів. Тобто був дуже хитрожо... еее... дуже хитромозкий.

Дружини та дітей в нього не було. А коханок міняв як рукавички.

10 серпня 1995 року, плануючи нову аферу, жертвою якої могли стати іноземці, що гостили в Харкові, Вітольд ошивався біля готелю "Інтурист" на Ленінському проспекті, придивляючись до закордонних туристів і обираючи можливу здобич. Сам Вітольд був одягнений у все закордонне, як то кажуть, "фірмУ", тому й сам міг бути прийнятий за іноземця.

І був таки прийнятий за такого.

До нього підійшов чоловік, зростом і комплекцією схожий на самого Вітольда, зі зрослими на переніссі бровами і чорним жорстким волоссям, схожим на спину їжачка. Запитав: "Ду ю спік інгліш?" – "Єс, ай ду", – машинально відповів Вітольд. І ламаною англійською мовою незнайомиць запропонував здійснити поїздку в унікальне місце, рівного якому більше немає ніде на земній кулі. З умовою, що переміщатися туди

доведеться із зав'язаними очима, оскільки таке унікальне місце є секретним. Назвав суму оплати у валюті і додав, що екскурсант не пошкодує про витрачені гроші, і навіть здивується, що за такий ексклюзив з нього взяли так мало. Вітольд, який вивчав англійську і в школі, і у вузі, хоч і не був великим її знавцем, але сяк-так володів, тому зрозумів незнайомця. Читач, напевно, здогадався, що незнайомцем був Зіновій Феліксович Недашковський, організатор у Терентопському королівстві туристичного бізнесу, що про того харків'янина Автор повідав читачеві в щосі шістнадцятому "Підпільна країна".

У Вітольда Крисопупова майнула думка, що це може бути злочинний намір: спокусивши довірливих іноземців поїздкою до дивовижної місцевості, вивезти їх у безлюдне місце і там пограбувати. Але феноменальна інтуїція відразу підказала, що тут має місце не грабунок, а щось інше, не злочинне і незвичайне. А чи не може це щось інше і йому, Вітольду, принести зиск? Його здолала цікавість, і ламаною ж англійською він відповів незнайомцеві, що згоден. Потрібна сума у валюті в нього була.

Незнайомиць запропонував цьому, як він вважав, іноземцеві почекаати біля он того коричнево-білого автобуса, доки будуть вмовлені й інші охочі, щоб утворилася невелика група. Вітольд підійшов до автобуса і зачекав. Незабаром незнайомиць наблизився із дев'ятьма іноземними громадянами, які виявили бажання побувати в унікальному місці. Усі увійшли до автобуса, де вже перебували два парубки та жінка. Як потім Вітольд утямив з їхньої розмови, це були сини та дружина незнайомця. В автобусі, як і було домовлено, іноземцям (зокрема й лжеіноземцеві Вітольду) очі зав'язали чорними щільними широкими стрічками, крізь які нічого не було видно. І автобус рушив у дорогу.

Звісно, Вітольдові дуже хотілося знати, у якому напрямі їх везуть. Щоб це зрозуміти, він пішов на хитрість. Вдав, що його мучить нежить і на цьому ґрунті чхання. Періодично він вихоплював з кишені носовичка, підносив до обличчя і чхав, після чого витирав ніс і ховав хустку в кишеню. У момент притискання хустки до обличчя, непомітно підчіплював нігтем мізинця нижній край пов'язки і кидав одним оком погляд у вікно. Вітольд Крисопупов добре знав Харків, тож секундного погляду було достатньо, щоби визначити місцезнаходження.

Через таку хитрість з'ясував, що автобус проспектом Леніна доїхав до майдану Свободи, виїхав на вулицю Сумську, доїхав до майдану Радянської України, звернув на майдан Рози Люксембург, а з нього на Пролетарський майдан, і, переїхавши Свердловським мостом через Лопань, вулицею Свердлова рушив убік Холодної Гори... (Якщо читач бачив бува американський кінофільм "Холодна гора" (2003 р., режисер Ентоні Мінґелла), або просто знає про нього, то автор Терентопських хронік про всяк випадок повідомляє, що харківська Холодна Гора не має до цієї кінострічки жодного стосунку).

На Холодній Горі дорога роздвоювалася: ліва вела в напрямку Полтави, права - вбік Сум. Чихнувши вчергове, Вітольд второпав, що автобус продовжив рухатися в сумському напрямку.

(Автор про всяк випадок повідомить або нагадає читачеві, що колишній проспект Леніна тепер зветься проспектом Науки; колишній майдан Радянської України – майданом Конституції; колишній майдан Рози Люксембург – Павлівським майданом; колишній Пролетарський майдан – Сергієвським майданом; колишній Свердловський міст – Великим Лопанським мостом; та колишня вулиця Свердлова – Полтавським Шляхом).

У момент чергового чхання Вітольд побачив архітектурну споруду з написом "ХАРКІВ" та збагнув, що автобус виїжджає з території міста на територію області.

За лічені секунди машина зупинилася, і незнайомиць зі зрослими на перенісся бровами ламаною англійською сказав: "Вів ерайд. Ледіз енд джентльмен, летс гоу".

Незнайомиць із дружиною та синами допомогли тимчасово незрячим туристам вийти з автобуса. Допомогли їх взяти один одного за руку, щоб утворити ланцюжок, і попередили, що їм доведеться пройти кілька десятків кроків бездоріжжям, тому треба рухатися не поспішаючи і обережно, щоб не спотикатися і не падати.

Вітольд виявився останнім у ланцюжку, тому однією рукою він тримав руку переднього, а друга рука, на його щастя, залишилася вільною. Щастям для нього виявилось і те, що він полюбляв смоктати цукерки-льодяники, тому носив у кишені штанів пачку цих ласощів. Згадавши казку Шарля Перро про Хлопчика-мізинчика, де цей персонаж знаходить вірну дорогу, оскільки розкидав по ходу руху білі камінці, Вітольд вирішив скористатися цим же методом. Рухаючись не поспішаючи за ланцюжком (де, як він здогадався, першого туриста вів за руку незнайомиць зі зрослими бровами або хтось із його родини), Вітольд вільною рукою виймав із лежачого в кишені надіраного пакетика льодяники і непомітно кидав під ноги, щоб згодом знайти ті вказівники.

Потім туристам сказали, що вони зараз пройдуть крізь колючі кущі, і, можливо, відчують уколи шипів, тож треба трохи потерпіти. Залунав шерех листя і відчувся дотик гілок з легким поколюванням. Потім їм допомогли сісти в мікроавтобус, сказали, що їх супроводжуватимуть інші екскурсоводи, і мікроавтобус рушив.

Ця поїздка тривала значно менше. За кілька хвилин їх вивели з мікроавтобуса та розв'язали очі. Незнайомця зі зрослими бровами та його сім'ї справді вже не було, а інші екскурсоводи повідомили приїжджим, що вони перебувають у Терентопському королівстві, а саме, у його колишній столиці, місті Великих Дрібках.

І почалося їхнє знайомство з дивовижним підпільним королівством. Після огляду колишньої столиці їх відвезли до нинішньої – Жорикбурга, – де вони, крім іншого, побували і в Жорикбурзькому краєзнавчому музеї, і в Королівському зоопарку, та інших цікавих закладах.

Звозили їх і на Каменіану, де вони побачили справжніх живих драконів. Там Вітольд Крисопупов дізнався, що він страждає на драконофобію. Хоча дракони не виявляли жодної агресії і нічим гостям не загрожували, їхній вигляд викликав у Вітольда якийсь доісторичний жах. Його тілом бігали мурашки, серце йшло в п'яти і таке інше. Так що якби йому запропонували ще раз прогулятися на Каменіану і подивитися на драконів,

то він із тремтінням відмовився б. В інших туристах він такого страху перед драконами не побачив, і зрозумів, що це якась його особиста вроджена вада. (Можливо, тимчасові супутники Крисопупова не лякалися, бо вважали драконів великими геніально виробленими механічно-комп'ютерізованими іграшками, роботами, а Вітольдові феноменальна інтуїція повідомила, що це справдішні тварини на кшталт динозаврів).

Повозили їх і іншими місцями. Деякі чарівники, які були штатними або позаштатними співробітниками туристичної агенції, показали їм свої чудеса, на кшталт атракціону ілюзіоністів. Взагалі іноземці побачили там чимало дивовижного, чого не припускали, плануючи поїздку до Харкова. І для харків'янина Вітольда Крисопупова існування поряд із Харковом чарівної країни виявилось великим відкриттям.

Потім їм у Великих Дрібках знову зав'язали очі, і за кілька десятків хвилин, пройшовши зворотний маршрут, вони знову опинилися в Харкові на проспекті Леніна біля готелю "Інтурист", де їм очі розв'язали та випустили з коричнево-білого автобуса.

* * *

В результаті цієї поїздки Вітольд відчув, що від такої неймовірної країни, яка непомітно примостилася біля Харкова, він може мати якусь велику вигоду. Але щоб визначити, яку саме і як її отримати, треба вивчити цю країну та її народ ґрунтовніше. Для цього там треба якийсь час пожити. Але спочатку знайти.

Доїхавши у трамваї до західної околиці Харкова і вздовж траси у бік Сум дійшовши пішки до кордону міста, вказаного архітектурною спорудою з написом "ХАРКІВ", він продовжив рухатися далі повільно, оглядаючи землю в пошуках льодяників. Нарешті, льодяники знайшлися. І за цими вказівниками він дійшов до колючих кущів. Розсунувши їх, знайшов двері. Відчинивши двері, побачив дорогу, що вела до міста. До Великих Дрібок. Зробивши це відкриття, Вітольд повернувся додому.

Завершивши в Харкові поточні справи і взявши на роботі відпустку за свій рахунок, зібравши у картату валізку речі, які йому могли знадобитися, він перемістився в Терентопське королівство, і на якийсь час оселився в Жорикбурзі, винайнявши квартиру в однієї тамтешньої бабусі.

І почав вивчати чарівну країну. Зокрема - характер, звичаї та звички тамтешнього народу. Будучи професійним шахраєм, він мав великі здібності легко заводити знайомства і входити в довіру до різних людей, видобуючи від них потрібні йому інформації. Оскільки так звана терентопська мова мало відрізнялася від харківської говірки, то йому неважко було в Терентопії видавати себе за місцевого.

Прикидаючи, яка саме здобич із чарівного королівства може принести йому найбільше грошей у його світі, що його терентопці називають Великим Світом, Вітольд зупинив свій вибір на драконячому яйці. Така рідкість за межами Терентопії може коштувати мільйони, а то й десятки чи навіть сотні мільйонів доларів.

Вітольд знову відвідав Жорикбурзький краєзнавчий музей, але вже не під виглядом заїжджого містера з далекого зарубіжжя, а під виглядом місцевого терентопського туриста, приєднавшись до групи, що приїхала з Яечні-Ясної. У музеї від екскурсовода дізнався, що представлений там муляж драконячого яйця виготовив майстер Ігор

Слюноплюєв, а справжнє драконяче яйце зараз можна побачити в Абрикосовій печері. Вітольд довідався в екскурсовода адресу цього майстра, припускаючи, що муляж може стати у нагоді для придбання справжнього яйця.

І навідався на квартиру цього Слюноплюєва. Майстра вдома не виявилося, а його дружина відповіла, що він перебуває в апчхиградській області, в санаторії "Кришталеві Джерела", і найближчим часом його у Жорикбурзі не буде.

Можна було дочекатися повернення Слюноплюєва до столиці та замовити йому виготовлення другого муляжу. Але Вітольда охопило таке нетерпіння, що ждати не хотілося. І він вирішив скористатися муляжем із музею. Сам Вітольд власноруч красти муляж у музеї не волів, і тим більше не бажав красти справжнє яйце у драконів, яких боявся майже до неприємності. Отже, для цієї операції йому потрібний був досвідчений злодій. Але знайти відповідного було не так просто, оскільки, як уже встиг з'ясувати Вітольд, у Терентопії навіть злодії та інші злочинці, отримавши типово терентопське виховання, були готові далеко не до всякого злочину. Тим більше, до викрадення драконячого яйця, що могло створити проблеми для їхньої батьківщини, яку вони любили, будучи патріотами. ("Злодії, бандити мають також свій кодекс честі", як сказав один із головних героїв гумористичної повісті дотепного і талановитого українського письменника Івана Керницького "Герой передмістя". Сказано про львівських кримінальників тридцятих років двадцятого століття, але до терентопських кримінальників ця фраза підходить ще в більшій мірі.) Отже, потрібен був якийсь унікальний, нетиповий, безсовісний і безпринципний злодюга.

Під час поїздки в одному з жорикбурзьких трамваїв, Вітольд помітив, як один суб'єкт краде з сумок та кишень пасажирів дрібні предмети, вкладаючи замість візитні картки. Вітольд уже знав про існування в королівстві законослухняних легальних злодіїв, і второпав, що це один із них. Простежив за ним і ненав'язливо познайомився. Звали трамвайного злодюжку Богдан Топець, а злодійська кличка його Горбок.

Шахрай запропонував злодієві погуляти у ресторані за рахунок першого. Гуляти в ресторані за чужий рахунок – справа вигідна, тому Горбок охоче погодився. І вони опинилися у жорикбурзькому ресторані "Харків". Там Вітольд, підливаючи в чарку Горбка алкоголь, ненав'язливо випитував про наявність у місті якогось, що називається, "безбашеного лиходія-беспредельщика", готового за гроші на будь-яку крадіжку. Горбок машинально відповів, що таких немає. Але після чергової чарки, згадавши, млявим від сп'яніння язиком промурмотав, що є такий Федір Роженкранц на кличку Бандюга. Від такого всього можна очікувати. Але він зараз сидить у в'язниці. Проте днями його термін закінчиться, і його мають відпустити на волю.

Вітольд уже дізнався, що в Терентопії шанують права та свободи людини. У тому числі права ув'язнених. Тому їхнє поштове листування не перевіряють. Тож, нічого не боячись, він відправив до жорикбурзької в'язниці листа Федорові Роженкранцу з пропозицією вкрасти яйце дракона і обіцянкою заплатити за яйце аж п'ятдесят тисяч шурхотиків. Незабаром отримав відповідь, що той погоджується.

Але п'ятдесяти тисяч шурхотиків у Вітольда не було. І треба було швидко

провернути аферу, яка принесе йому одразу велику суму.

Вивчивши тамтешній народ, Вітольд уловив, що шахраювати в Терентопії легше, ніж у так званому Великому Світі. Оскільки терентопці наївніші і довірливіші, ніж мешканці Великого Світу. "Розбалувало" їх благородство та інші лицарські риси, які там прищеплювалися мешканцям із дитинства. Не готові вони до зухвалих обманів. Цим і треба скористатися, вирішив шахрай.

Взагалі, місцеві жителі справили на Вітольда враження простаків, довірливих та романтичних, як діти. Там навіть дорослі чоловіки цілком серйозно грають у лицарів, ніби дітлахи. Вітольда смішила ця їхня, як він називав, "інфантильність". Країна неляканих роззяв. Таких обкрутити кругом пальця – це раз плюнути.

Дізнавшись, що серед жителів Жорикбурга чимало шанувальників класичної музики, які в цей період не можуть задовольнити своїх потреб, оскільки трупа міського оперного театру гастролює в інших містах, Вітольд ухвалив цим скористатися, і вигадав уже відому читачеві аферу з "листом, брамсом та бахом" .

Серед його шахрайського реквізиту, покладеного в картату валізу, були зокрема фальшиві дипломи, надруковані латинськими літерами. Якби якийсь поліглот спробував би ці "іноземні" тексти перекласти, то в нього нічого не вийшло б: "мови", на яких вони написані, не існує в природі.

З цими паперами Вітольд явився в Стайню Опери та Балету, і відрекомендувався тамтешньому адміністратору Лазарю Дулівці музикантом-віртуозом на ім'я Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, пред'явивши фальшиві дипломи як доказ. Сказав, що готовий дати в Жорикбурзі один концерт, заплативши десять тисяч шурхотиків театру за оренду приміщення. До того ж театру не доведеться витратитися на афіші та розповсюдження квитків, оскільки все це маестро бере на себе. Дулівка зрадів і погодився: мало того, що глядачі, котрі скучили за гарною музикою, послухають віртуоза, так ще театр несподівано отримає непоганий прибуток за оренду. Вдарили по руках і домовилися, що концерт відбудеться 18 вересня, початок о 19 годині.

Потім шахрай сховався у друкарню і замовив терміново надрукувати афіші та квитки.

Бандюзі, який мав вийти на волю саме 18 вересня, у другому листі Вітольд написав, що чекатиме на його вихід біля дверей в'язниці, і описав прикмети, за якими злодій впізнає шахрая.

Отримавши у друкарні замовлення та заплативши за роботу, Вітольд сам розклеїв афіші у всіх районах Жорикбурга.

Вісімнадцятого вересня рано вранці він справді зустрів Бандюгу біля в'язниці, дав йому сіру сумку, в якій лежала фомка, і завдання: треба викрасти з Жорикбурзького краєзнавчого музею муляж драконячого яйця, а потім в Абрикосовій печері підмінити цим муляжем справжнє яйце драконів. Завтра вранці о пів на дев'яту ранку вони, мовляв, зустрінуться на залізничному вокзалі, де Бандюга віддасть сумку з яйцем, одержавши натомість п'ятдесят тисяч.

Потім з розкладним столиком Вітольд перемістився на перехрестя вулиць Гоголя і Шекспіра, де біля пам'ятника Івану Никифоровичу Фальстафу, як було зазначено в

афіші, заходився продавати квитки на свій, м'яко кажучи, "концерт" (так само, як інший шахрай, Остап Бендер, продавав квитки харківським міліціонерам та іншим громадянам у тридцять шостому розділі роману "Дванадцять стільців" Іллі Ільфа та Євгенія Петрова). Першим намагався купити сам король, але так званий Траляляліні ненав'язливо вмовив його проігнорувати цей захід, боячись, що присутність глави держави може ускладнити вчинення афери.

Серед покупців квитків був один дракон. Коли він наблизився до Вітольда майже впритул, той від страху мало не знепритомнів. Але все ж не зомлів, і абияк квиток дракону збув.

Продавши квитки, він мав на руках десять тисяч шурхотиків. Тут же сховався до Стайні і віддав десять тисяч Лазареві Дулівці за оренду зали.

Вітольд, він же Траляляліні, все точно розраховував: і як пройде "концерт", і як відбудеться суд, куди його глядачі притягнуть за шахрайство, і як вчиниться невинне і не боляче його побиття глядачами в підворітті. Сталося точно відповідно до задуманого. Якби він не явився на "концерт" і втік із грошима, глядачі прожогом звернулися б до міліції, та невідкладно кинулася б його шукати, і придбання яйця опинилося б під загрозою. А так все пройшло, як по маслу, без втручання міліції. Якщо не брати до уваги спілкування з дільничним Миколою Ратицею в Стайні Опері та Балету, що те спілкування не завдало Вітольдові шкоди.

Після всіх цих подій того ж вечора 18-го вересня у пункт прокату він повернув концертний костюм і розкладний столик, заплативши за їхнє використання, та отримав назад свій золотий нашійний ланцюжок, який залишав у заставу.

* * *

Наступного ранку, тобто дев'ятнадцятого вересня, Вітольд розплатився зі старенькою за оренду квартири, сказавши, що, можливо, ще повернеться (на той випадок, якщо Бандюзі поки не вдалося добути яйце дракона), а якщо, мовляв, протягом трьох годин не повернеться, вона може здати квартиру комусь іншому. І, забравши картату валізу, поїхав на вокзал.

Там за півгодини до відправлення поїзда до Великих Дрібок справді відбулася зустріч із Бандюгою, який вчора успішно впорався з поставленим йому завданням. Вони обмінялися: один вручив другому сумку з яйцем, другий першому п'ять тисяч шурхотиків. Бандюга пішов із вокзалу, а Вітольд сів у вагон поїзда.

Потяг ішов повільно, роблячи численні зупинки на дрібних станціях. Тому стокілометрову дистанцію подолав лише за три години.

Ті, що залишилися в нього після афери з "концертом" і розрахунку з Бандюгою сорок тисяч шурхотиків, Вітольд у пункті обміну поміняв на валюти Великого Світу, оскільки, зрозуміло, у Великому Світі терентопські шурхотики і даром нікому не потрібні, і там обмінювати їх неможливо.

Біля великодрібкінського вокзалу Вітольд узяв таксі та попросив довести його до Державних Дверей.

Коли таксі наближалось до цілі, шахрай побачив, що там стоїть міліцейський пост,

який перевіряє багаж. І збагнув Крисопупов, що крадіжку драконячого яйця виявлено, і розпочато його пошуки. Попрохав зупинити автомобіль, не доїжджаючи до Дверей. Потім, нібито згадавши, що забув вимкнути на кухні газ, сказав таксисту терміново повернути його назад до вокзалу.

Отже, втеча до Великого Світу зірвалася. Як бути далі, задумався Вітольд.

По-перше, міліція рано чи пізніше вийде на Бандюгу, і він може описати їм зовнішність Вітольда, вони складуть його портрет і за портретом зможуть його, Вітольда, знайти. Отже, насамперед треба змінити зовнішність до невпізнання. По-друге, треба тимчасово оселитися в якійсь глушині, де немає міліції. Може, не знайшовши організатора викрадення з викраденим яйцем, міліція вирішить, що він уже встиг втекти з країни, махне на цю справу рукою, прибере пост, і він зможе врешті-решт повернутися до Харкова з коштовною здобиччю. Але в якому саме затишному місці пересидіти ці дні?

Йому на очі потрапила дошка оголошень, і він почав читати приклеєні на ній папірці. Окрім інших, там було запрошення якогось фермера Христофора Оладьєва допомогти йому у збиранні врожаю та інших осінніх роботах. Ферма, що загубилася серед ланів, далеко від міліції, – це, мабуть, те, що треба. Місце досить глухе, тихе, малолюдне, відірване від цивілізації.

Вітольд не любив фізичної роботи, тим паче сільської. Але заради майбутніх мільйонів доларів, які йому принесе продаж драконячого яйця, можна попрацювати і на фермі. І Вітольд відірвав від оголошення пелюстку з описом, як дістатися ферми. А потім, подумавши п'ять секунд, відірвав і решту пелюсток, щоб позбутися потенційних конкурентів.

Потім він зайшов до громадського туалету, і там, замкнувшись у кабінці, змінив зовнішність. Дістав з валізки грим, перуку, накладні вуса і бороду, і, дивлячись у дзеркало, акуратно прикрасив цими аксесуарами свою голову. Особливою прикметою Вітольда була золота коронка у роті. Пишні вуса, що нависли над ротом, прикрили її, зробивши непомітною. А ще начепив окуляри з синюватими скельцями. Джинсову камізельку з безліччю кишень він вивернув навиворіт, і вона перетворилася на вовняну картату камізельку червоно-коричневих тонів. Міліція шукатиме чоловіка лисуватого та голеного в джинсовій камізельці, а на довговолосого брүнета, бородача та вусаня в окулярах та картатій вовняній камізельці, не звертатиме уваги. І інші громадяни не зможуть у ньому впізнати того, кого шукають, та повідомити міліцію.

Так, з погляду міліції, таємничий Траляляліні зник після відвідування громадського туалету.

Оскільки для подальшого життя в Терентопії на невизначений період йому могли знадобитися шурхотики, то він у пункті обміну поміняв зарубіжну валюту назад на місцеві гроші.

Купивши квитка на поїзд і дочекавшись, коли транспорт приготується вирушати з Великих Дрібок до Жорикбурга, Вітольд зайняв місце у вагоні.

Йому треба було вийти приблизно посередині цього маршруту, на станції Іканьці,

що мала місце в однойменному селі. Оскільки ферма Христофора Оладьєва була у тих місцях, як значилося на пелюстці оголошення.

У вагоні, щоб убити час, він приєднався до п'ятірки чоловіків, які почали грати в карти, у "підкидного дурня", не на гроші, а на інтерес, ставши шостим учасником гри.

Нарешті зійшов в Іканьці. Запитав у чергового по станції, і той указав дорогу до ферми Наполеона, що під тим прізвиськом був тут відомий Оладьєв.

Дотупавши із картатою валізою та сірою сумкою до ферми, і, назвавшись Геннадієм Задериною, залишився на фермі жити і працювати.

* * *

Крім іншого, у екскурсовода в Жорикбурзькому краєзнавчому музеї Вітольд Крисопупов, він же Ріккардо-Джузеппе Траляляліні, він же Геннадій Задериного дізнався про подробиці інкубації драконячих яєць. Тому знав, що від моменту відкладання яйця до вилуплення з нього драконенятка минає чимало часу. Птахам для появи нащадків потрібно сидіти на яйцях, зігріваючи їх своїм теплом. Драконам цього не треба. Драconi не гріють яйця своїм теплом. Розвиток зародка під шкаралупою відбувається і за нормальних температур довкілля. За більш високих температур – швидше, за холодних – повільніше. Але в будь-якому випадку набагато-набагато довше, ніж у птахів. А драconi й не поспішають. Головне – якість, а не швидкість; так, мабуть, вирішила природа щодо їхнього розмноження.

Таким чином, завдяки своїй допитливості в музеї, Вітольд Крисопупов, він же Ріккардо... і так далі, знав, що яйце в Абрикосовій печері було знесено дванадцятого липня цього 1995-го року, і, якщо не поміщати його спеціально в тепле місце, то вилуплення юного дракона відбудеться не раніше, ніж у липні наступного 1996-го року, а якщо тримати його в холодному місці, наприклад, в холодильнику (але не в його морозилці), то вилуплення може відкластися ще на кілька років. Тож часу у Вітольда було достатньо. Якби драконеня вилупилося передчасно, до продажу яйця, то це створило б для шахрая велику проблему, особливо з огляду на його драконофобію. Але, на щастя, це, як він думав, йому не загрожувало, бо він був певен, що зможе якось досягти свого задовго до літа наступного року.

(– Я пам'ятаю, – пожвавлюється раптом Ліва півкуля авторського мозку, – що дракон Інокентій Карлович, ще не вилупившись із яйця, вже умів розмовляти і вів крізь шкаралупу інтелігентські розмови з дощовим черв'яком Гавриїлом Святославовичем. Не віриться, що протягом року після відкладання цього яйця він настільки встиг усередині розвинути.

– А він, – відповідає Автор, – перебував у яйці не рік, а три роки. Я повідомив, що від відкладання драконячого яйця до вилуплювання драконенятка минає рік в умовах звичайного клімату, тобто зокрема коли має місце і літня спека. Але в печерах клімат прохолодніший, там не буває спеки, тому там інкубація яйця триває не рік, а три роки. Але у три роки і людські діти вміють цілком стерпно розмовляти. А Інокентій Карлович був не просто драконячим дитинчам, а вундеркіндом, тому до трьох років уже вмів міркувати про літературу, кінематограф та інші високі матерії, яких, звичайно, не міг

бачити в яйці, але про які чув кризь шкаралупу з розмов батьків.

- Твоя відповідь, громадянине Авторе, мене задовольнила, - каже Ліва, і замовкає.)

Оселившись на фермі, Вітольд поклав сумку з яйцем під виділене йому ліжко. Переконавшись, що у Терентопії, завдяки з дитинства щепленому жителям лицарському вихованню, порядність є для місцевих нормою життя, він був упевнений, що ніхто тут не обшукуватиме його речей, і, відповідно, яйця не виявить. А якби й виявили, то прийняли б за страусове, у чому немає криміналу. Від музейного екскурсовода ж знав, що дракони щодня перевертають яйце, аби не лежало постійно на одному боці. Це, мовляв, корисно для розвитку зародка. Тож і Вітольд раз на добу перевертав. Щоби майбутній покупець не звинуватив, що йому підсунули бракованого дракона, та не вимагав грошей назад.

Неділя була вихідним днем, коли обидва найняті працівники залишали ферму і займалися своїми справами. Ігор Тапочкін їздив у рідне село Королівку, що, як і Іканька, лежало на шляху поїзда між нинішньою та колишньою столицями, вбік Великих Дрібок від Іканьки, і де, як і в Іканьці, була залізнична станція. А Вітольд Крисопупов щовихідних приїжджав у Великі Дрібки, щоб дізнатися, чи не зник міліцейський пост від Державних Дверей. Але тижні проходили за тижнями, а пост залишався, тільки міліціонери там, звичайно, позмінно мінялися.

За пару тижнів після поселення Вітольда на фермі, фермер Наполеон приніс із поштамту в Іканьці свіжі журнали. Там було надруковано його, Вітольда Крисопупова, портрета, і текст про його пошуки. Але родина фермера і другий працівник, Ігор Тапочкін, не змогли в Геннадії Задеринозі впізнати розшукуваного Ріккардо-Джузеппе Траляляліні.

Люди, що шукали викрадене яйце, дісталися, нарешті, і ферми. Двадцять шостого жовтня. Але не міліціонери, а лицарі Напівкруглого Столу: барони Аркадій та Панас. У них також був його, Вітольда Крисопупова, портрет. І вони теж його не викрили.

Коли обидва лицарі наступного ранку покинули ферму, всі її мешканці (крім кішки, собаки, курей та інших тварин) дивилися їм услід, поки їхні фігури не зменшилися вдалині до мікроскопічних розмірів. Потім зайнялися роботою.

Без відриву від роботи, Вітольд Ростиславович Крисопупов продовжував вигадувати спосіб, як, обдуривши міліцейський пост біля Державних Дверей, винести таки безкарно яйце у свій світ. Але поки що всі способи, що спадали на думку, визнавав невдалими. Проте оптимізму не втрачав, і вірив, що його задум розбагатіти за допомогою яйця здійсниться...

* * *

Тут знову пожвавлюється Права півкуля авторського мозку:

- На початку цього щося, Авторе, ти написав про персонажів твого Терентопського так званого епосу, що (цитую) "деякі з них по-своєму недоладні, кумедні, безглузді... роблять вчинки курйозні, помилкові, не завжди розумні". А я б уточнив, що не деякі, а чимало. І у твоїх лицарів часто-густо замість справжніх подвигів виходять якісь безглуздя (взяти хоч "битву" Аркадія з драконом). І магічні відкриття твоїх чарівників

призводять самих чарівників до якихось проблем. Один хотів омолодитися, і став безпорадним сином власної онуки. Інший змінив стать своєму синові і прирік його бути статевим перевертнем. Третій перемістився до інших вимірів, але його нога застрягла в попередніх. Четвертий витратив роки роботи на те, щоб табуретка залишилася табуреткою. П'ятий винайшов спосіб переміщення в часі і втратив рідного сина. Шостий придумав спосіб переселення душі, і на багато років зробився мавпою. І так далі. І в інших твоїх персонажів трапляються усілякі невдачі. Товариство твоїх героїв, це якась колекція невдач. Складається враження, що саме до невдач ти відчуваєш слабкість, може, навіть і симпатію. А люди успішні, удачливі, у яких все виходить як по маслу, тобі не цікаві.

Автор замислюється, чухає волосся, гмикає і, нарешті, вимовляє:

- А й справді. Це ти, Права, точно помітила. Я не ставив собі такого завдання. Яюсь само собою виходить. Чому? Не знаю. Схоже, саме до персонажів-невдач я відчуваю... ну, може, не так симпатію, як співчуття.

- Може, - підключається півкуля Ліва, - тому що й тобі самому в житті далеко не завжди щастить, у тебе часто-густо не виходить те, чого тобі хотілося б? Тому інші невдахи тобі ближчі і зрозуміліші, ніж щасливчики, у яких все в ажурі. А про тих, хто ближчий і зрозуміліший, писати легше, ніж про інших.

- Еее... - тільки й може сказати Автор, не знаючи, що заперечити.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ШОСТЕ. Заручниця мрійника

Читачу! Чи насмілишся ти ще раз увійти до печери великого чарівника? Якщо серце твоє не сповнене відваги, утримайся: не читай далі.

Льюїс Керролл, "Палиця долі".

Ніхто, певно, не стане заперечувати, що це - парубійко забавний, а почасти навіть і чарівний, але ж і чарівництво має свої межі, які навіть найбезпардонніша людина не в змозі переступити...

Якщо сьогодні виявляється можливою і безкарною така очевидна чарівнича дія, то запитайте себе, які розміри прийме це чарівництво завтра?

Михайло Салтиков-Щедрін, "Помпадури й помпадурші".

18 вересня - 3 листопада 1995 року.

"Автор залишає тут Мгоцька й Річарда Левове Копито, щоб повернутися до них за шість розділів, у щосі п'ятдесят шостому з назвою "Заручниця мрійника". Там, безцінний читачу, ми побачимо не тільки цих двох лицарів, але, нарешті, й прекрасну Естер; там от і з'ясується вся правда про її таємниче зникнення й переміщення". Таку обіцянку Автор дав в останньому абзаці щося "Меч Халазюк". І обіцянку виконує.

Отже, виїхавши зі Шмарклова першого листопада, вищеназвані лицарі продовжили їхати на захід, тобто в напрямку Неголених гір. Оскільки посередині між Шмаркловом та Неголеногір'ям знаходилося селище Геннадівка, де Естер в останньому листі призначила Мгоцькові зустріч.

З голови Річарда не йшло ворожіння старої циганки, яку вони зустріли, наближаючись до міста Безбаштового Замку, що те ворожіння було вчинено за допомогою комп'ютера. Там ворожка передбачила, крім іншого, що під час цієї подорожі Річард познайомиться з дівчиною, яка стане в майбутньому його дружиною.

Тому Левове Копито придивлявся до всіх зустрічних дівчат, намагаючись вгадати – яка з них... І страшенно боявся помилитися: а раптом познайомиться не з тією, яку мала на увазі ворожільна комп'ютерна програма, і помилкове знайомство замість сімейного щастя призведе до розчарування, а призначене йому кохання залишиться поза бортом.

Вранці наступного дня, тобто другого листопада, Річард із Мгоцьком допомогли зустрічній особі позбутися проблеми. Назвати це подвигом було б перебільшенням, але назвати доброю справою можна, особливо з погляду згаданої особи.

Особою був лицар, на щиті якого було зображено рожеве ведмежа в кремовому полі. Ведмедик виглядав не реальним живим юним звіром, а іграшкою. Лицар сидів на товстій колоді, що лежала біля дороги. Поруч пасся лицарський кінь агатової масті. Але він був там не єдиним транспортним засобом. Поруч, притулений до найближчого дерева, стояв зеленої масті велосипед "Україна" (виробництва Харківського велосипедного заводу). Не важко було здогадатися, що "вершником" цього велосипеда був хлопець років вісімнадцяти, високий блондин у спортивному костюмі, котрий сидів на колоді поруч із лицарем. Було зрозуміло, що обидва вони – лицар і велосипедист – теж їхали цією дорогою, і вирішили відпочити на зрубаному стовбурі.

Проїжджаючи повз відпочиваючих, Левове Копито і Лицар Півної Кружки виявили, що поміж сидячими на колоді відбувається сварка. Лицар скрикнув:

- Відчепися від мене!
- Не відчеплюся! – відповів велосипедист.
- Я не бажаю!
- А ти забажай!
- Ні!
- Так!

Видно, що велосипедист вимагав від лицаря чогось, що було йому неприємно, нав'язував щось, що для співрозмовника було неприйнятним. Судячи з голосу і з обличчя (забрало лицарського шолома було піднято) доспіхоносець був досить юним, мало не школярем, який напевно робить лише перші кроки на лицарській ниві. Тому Річард і Мгоцько подумали, що, можливо, цей юнак потребує захисту від нав'язливого суб'єкта.

- Вибачайте, – звернувся до юного лицаря Мгоцько, коли обидва лицарі Напівкруглого Столу привіталися та відрекомендувалися сидячим на колоді, – може у вас проблема? Може вам потрібна допомога?

- Немає у нас жодних проблем, – грубувато відповів замість лицаря велосипедист. – Не втручайтесь у чужі справи. Їдьте своєю дорогою, куди їдете.

- Є проблема, – заперечив лицар. – Я хочу, щоб Ігор від мене відчепився, а він

продовжує чіплятися. Мені це неприємно. Я вимагаю, аби ти, Ігорю, припинив і залишив мене в спокої. І взагалі, я більше не хочу, щоб ти мене супроводжував. Хочу, щоб тут наші шляхи розійшлися: я поїду далі, а ти повертайся додому.

- Ні, я від тебе не відчеплюся, поки не доб'юся свого! - наполягав Ігор.

- У такому разі я прошу вас, панове лицарі, захистити мене від цього приставали і змусити його лишити мене в спокої. Не хочу я цілуватися з ним! А він вимагає моїх поцілунків. Настав час це припинити!

- Так, я хочу з тобою цілуватися, Васю, тому що дуже тебе кохаю! - підтвердив Ігор.
- Я хороший. Я красивий. Я розумний. Я гідний кохання. То чому тобі мене не кохати та не цілувати?

- Бачите, лицарі: він мене кохає, а я його не кохаю. Серцю не накажеш. Його спроби нав'язати мені кохання мене дратують. Досить! Їдь, Ігорю! Нашій спільній подорожі кінець!

- Не можна нав'язувати нікому насильно ні поцілунків, ні свого кохання, ні свого товариства, - сказав Річард Левове Копито. - Тому ви повинні залишити лицаря Васю і поїхати геть, якщо він так хоче. Ми не дозволимо вам цілувати його без його згоди.

- Ех, Васю, Васю, дарма ти так! Я ж до тебе з усією своєю любов'ю, а ти... З нас може вийти прекрасна пара, - бурчав Ігор, встаючи з колоди. - Ну що ж, поїду. Я не гвалтівник якийсь. З поваги до лицарів Напівкруглого Столу виконаю вимогу. Але сподіватимусь, що ти передумаєш. А поки - до побачення.

Він сів на велосипеда і покотив дорогою у бік Шмарклова.

- Дякую, лицарі, що позбавили мене його приставань, - сказав лицар Вася. - А то хто знає, скільки часу він мені ще шарпав би нерви вимогою поцілунків. Давайте знайомитись, рятівники. Я Лицар Рожевого Ведмедика або лицар Вася.

Одразу ж новим знайомим Вася зізнався, що він поки що не справжній лицар, а, так би мовити, кандидат у лицарі. Поки що не має офіційного лицарського посвідчення, оскільки не пройшов обряду посвяти у лицарі. Тільки збирається подати Його Величності заяву щодо посвяти. Але для початку вирішив неофіційно взяти участь у Великій Яечній Експедиції, щоб піднабратися в цій справі будь-якого початкового досвіду. Оскільки терентопське законодавство не забороняє носити лицарських обладунків і зброї та називати себе лицарями навіть тим, хто не має лицарських посвідчень, то він, Вася, придбав доспіх за розміром та найменував себе Лицарем Рожевого Ведмедика. Але для успішнішого оволодіння цією справою, було б краще, щоб він мандрував не один, а в компанії справжніх лицарів, які були б його наставниками. Тому він, Вася, просить дозволу у Річарда Левове Копито та Лицаря Півної Кружки приєднатися до них, просить взяти над ним, так би мовити, шефство, і дати можливість переймати їхній досвід. І, крім того, перебування в їхній компанії вбереже його від нових приставань Ігоря, якщо той повернеться: побачивши Васю в товаристві двох лицарів, він не посміє Васі набридати, побоїться.

Мгоцько відповів, що наставник з нього нікудишній, оскільки він сам робить перші кроки у лицарській справі, сам лицар, що називається, "без ночі не тутешній". А от

Річард є лицарем уже кілька років, тож досвіду у нього більше. А Річард додав, що він не проти, щоби Вася став їхнім супутником.

Лицар Рожевого Ведмедика відразу осідлав свого коня, якого звали, як виявилося, Бантиком. І далі лицарі заходилися переміщатися не у вигляді, висловлюючись музичними термінами, дуету, а у вигляді тріо.

Негативним ставлення Мгоцька та Річарда до спроби Ігоря цілувати Васю було не через ханжество цих лицарів Напівкруглого Столу, мовляв, кохання між представниками однієї статі не має права на існування. Ні, вони вважали, що право на кохання мають не лише люди зі стандартною сексуальною орієнтацією. Якщо, мовляв, чоловікові надало закохуватися не в жінок, а в інших чоловіків, бажати з ними цілуватися та інше, то в цьому немає його провини, таким він уродився, таким його створила природа. А якщо він не винен, то не можна дискримінувати його, забороняючи кохати того, кого хоче. Самі Мгоцько з Річардом кохали жінок і лише жінок, але не прагнули нав'язувати своїх вподобань іншим. Їхнє негативне ставлення до потуг Ігоря було викликане тим, що він Васю, який не хотів цілуватися з ним, примушував. Якби, мовляв, бажання було взаємним, тоді інша справа. А без згоди – зась.

Лицар Півної Кружки, маючи начитаність і гарну пам'ять, згадав, що в епосі Томаса Мелорі "Смерть Артура" є епізод, де славетний лицар Ланцелот сто разів поцілувався з не менш славним лицарем Трістаном. Але там поцілунки були проявом просто чоловічої дружби, а не одностатевого кохання. Обидва були по вуха закохані в жінок: Гвіневеру та Ізольду.

Якщо щодо Ігоря у Річарда та Мгоцька не було сумніву, що він чоловік із нетрадиційною сексуальною орієнтацією, то щодо лицаря Васі було неясно: він не хотів поцілунків Ігоря, оскільки був взагалі проти того, щоб цілуватися з чоловіками та крутити з ними кохання, чи йому не хотілося поцілунків саме цього чоловіка, а з якимось іншим він, може, й не проти.

Лицар Рожевого Ведмедика, переміщаючись верхи на Бантику убік Геннадіївки, розповідав новим супутникам, що він з Ігорем знайомий зі шкільних часів, оскільки були однокласниками. Коли Ігор дізнався, що Вася вирушає у лицарські мандрівки, то вмовив взяти його з собою. Вася, вирішивши, що це не більше ніж прояв безневинної дружби, погодився. І вони вирушили разом: один на коні, другий на велосипеді. А сьогодні з'ясувалося, що Ігор у Васю закоханий, і хоче, щоб вони були не друзями, а коханцями. І став виявляти нахабну наполегливість, чим Васю розсердив, бо Ігор був можливий для Васі просто приятелем, але аж ніяк не коханцем. І Вася ще раз подякував новим супутникам за те, що вони позбавили його цього нахабника. І припустив, що їхня із Ігорем дружба на цьому припиниться.

Начитаний Мгоцько сказав, що справді так буває: коли один із друзів пропонує іншому поміняти дружні стосунки на любовні, то й кохання не стається, і дружба вмирає. І навів два приклади. Письменник Микола Гоголь дружив із графінею Анною Вієльгорською. Зустрічався з нею, спілкувався, листувався... Загалом, між ними була

чудова дружба. Але йому цього було мало, і він запропонував їй вийти за нього заміж. Вона відмовилася. І на цьому їхня дружба припинилася. Така ж історія трапилася і з письменником Федором Достоевським. Він дружив із Анною Корвін-Круковською (котра згодом стане відомою революціонеркою; а, до речі, її рідна сестра – Софія Ковалевська – відомим вченим-математиком). І міг би дружити далі, якби не зробив їй пропозицію заміжжя. Вона відмовилася. Дружба померла. Тож спроби досягти більшого іноді призводять до втрати того, що вже маєш, підвів ризику Лицар Півної Кружки. Річард Левове Копито сумовито погодився, бо й сам мав такий досвід: дружба з дівчиною закінчувалася, коли він намагався поміняти дружбу на кохання...

* * *

Зелений велосипед "Україна" приставучого Ігоря виявився не єдиним представником цього типу транспорту, який зустрівся лицарям цього дня.

Після того, як вони пообідали і трохи відпочили в придорожньому кафе "Закуси не вудила", продовжили поїздки і знаходилися значно ближче до села Жирпатівки, аніж до міста Шмарклова, звідки вчора виїхали, їм зустрілися ще три велосипеди. Вони були різними у колірному аспекті: один червоний, інший рожевий, а третій бузковий. Але в аспекті моделей були близнюками: усі троє представляли марку "Турист". Як і вищезгадана "Україна", "Турист" також вироблявся на Харківському велосипедному заводі.

Як і ці велосипеди, різний колір мали і волосся тих, хто на них їхав: на червоному їхала людина з чорним волоссям, на рожевому – з рудим, і на бузковому – з жовтим. Від Ігоря вони, схоже, не відрізнялися віком: на вигляд їм усім трьом теж було років по вісімнадцять. А от статтю відрізнялися: вони були дівчатами. Як і Ігор, вони були одягнені у спортивні костюми, очевидно, досить теплі для кінця жовтня та початку листопада. Адже їздити на велосипеді, одягненим у сукню та пальто не дуже зручно.

Дівчата їхали у тому напрямі, що і лицарі. Порівнявшись, велосипедисти та вершники привітали одні одних. Перекинувшись із дівчатами кількома фразами, лицарі з'ясували, що ті здійснюють туристичну поїздки тутешніми місцями, і зараз прямують до села Жирпатівки, де трохи перепочинуть, а звідти поїдуть у напрямку села Регунів. До Регунів та до Геннадіївки з Жирпатівки вели різні дороги. Але до Жирпатівки лицарі з дівчатами могли їхати разом, на що ті та інші охоче погодились.

Брюнетку звали Анею, руденьку Катрею, а білявку Вірою.

Зрозуміло, Річард Левове Копито, пам'ятаючи пророцтво ворожки, припустив, що одна з них і може бути його майбутньою дружиною. І уважно до них приглядався, намагаючись зрозуміти, яка з них йому більше до серця. Всі троє на його естетичний смак були дуже симпатичні, так що будь-якій із них він у цьому аспекті був би радий. Але зовнішність – це не єдиний критерій для спільного життя. Для кохання з переходом у шлюб бажано, аби обраниця була не лише гарною щодо зовнішності, але й мала споріднену душу.

Спочатку всі шестеро, вершники та велосипедисти їхали однією шеренгою: ширина дороги дозволяла. Це було зручно для розмови.

Окрім іншого, Катря сказала, що у селі Жирпатыївці, до якого вони наближаються, живе її двоюрідний дядько із родиною. У нього і дівчата й лицарі можуть зупинитися на короткочасний відпочинок. А оскільки при його будинку є лазня, то можна буде попаритися і помитися, змивши піт і бруд доріг та підбадьорившись для подальшого шляху. Це було дуже доречно і порадувало лицарів.

Потім дорога звузилася, і не можна було їхати шеренгою, не створюючи перешкоди зустрічному транспорту. І шеренга розпалася на дві частини: дівчата та лицар Вася поїхали попереду, а Річард із Мгоцьком позаду. Тому жвава балаканка в передньої четвірки продовжилася, а лицарі Напівкруглого Столу опинилися поза бесідою.

Левове Копито і Лицар Півної Кружки тепер не чули, про що патякають Вася з дівчатами, але бачили, що вони захоплені розмовою, і що їм спілкування дуже приємне. Часом дівчата вибухали сміхом, що свідчило про дотепність Лицаря Рожевого Ведмедика. І взагалі було видно, що юний лицар, щойно встигнувши познайомитися з красунями, вже повністю опанував їхніми серцями та їхньою увагою, майже миттєво став їхнім кумиром.

Такий його успіх переконав Мгоцька з Річардом, що він хлопець із традиційною сексуальною орієнтацією, шанувальник жіночої статі та великий майстер закохувати у себе дівчат. Тобто бабій та ловелас, донжуан та казанова.

Це викликало у Річардові заздрість. Він так не вмів. Дуже хотів бути підкорювачем жіночих сердець. Але при спілкуванні з дівчатами губився, соромився, ставав недорікуватим і незграбним. Тому дівчата вважали за краще мати справи не з ним, а з такими, як цей Вася. "Коли б не моя проклята соромливість, не знаю ще, яку насолоду послала б мені доля", як висловився з аналогічного приводу один із персонажів іронічного оповідання "Хвороба Дубинського" у веселій книжці "Станція Знам'янка" дотепного українського письменника Леоніда Чернова (котрий останні роки свого життя був харків'янином, до речі).

"Бідний Йорик!" – так сказав живий данський принц Гамлет про мертвого королівського блазня у п'єсі Вільяма Шекспіра. "На жаль, бідний Йорик!" – так сказав живий Йорик про себе самого в романі Лоренса Стерна... ні, не "Трістрам Шенді", а "Сентиментальна подорож Францією та Італією", де згаданий Йорик є головним героєм, від імені якого ведеться розповідь. Звісно, це не той Йорик, череп якого короткочасно прикрасив долоню Гамлета. Обидва ці Йорики мали данське походження, але один (у Шекспіра) був данським же мешканцем, а другий (у Стерна) – англійським. Втім, і у згаданому романі "Трістрам Шенді" цей другий Йорик також персонажить, але будучи героєм не головним, а другорядним. Він не блазень, а священник. (Щоправда, в паспорті, з яким він здійснював сентиментальну подорож Францією, було написано, що він таки королівський блазень. Але це була просто помилка людини, яка виписувала паспорт. А серед книг, написаних Лоренсом Стерном, є, до речі, і "Проповіді містера Йорика".) У розділі "Божественні клоуни" Автор Терентопських хронік згадав, що в романі "Трістрам Шенді" є дві сторінки чорного кольору без літер. Так от вони символізують жалобу з приводу смерті цього бідного Йорика, не блазня, а священника.

Перефразуючи Шекспіра і Стерна, Річард Левове Копито про себе самого міг би сказати: "Бідний Річард!", маючи на увазі перевагу лицаря Васі над собою у аспекті спілкування з жіноцтвом. Проте Йорик з романів Стерна в цьому аспекті був не бідним, а щасливим, тобто мав дар дуже швидко і легко завойовувати симпатії жінок, наче Дон Жуан.

Двоюрідний дядько Катрі та його дружина гостинно зустріли у своєму домі в Жирпатівці молоду родичку, двох її подруг і трьох мандрівних лицарів, що прибилися до них.

Дівчата з лицарем Васею та господарями увійшли до будинку, а Річард Левове Копито з Лицарем Півної Кружки сіли відпочити в гарному осінньому саду біля житла, на лаву під розлогою грушею.

І тут, безцінний читачу, Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу тимчасово залишає цих персонажів, аби звернути увагу на іншого...

* * *

Цей інший персонаж для читача є новою особою. Хоча в історії про викрадене драконяче яйце він діє вже третій місяць, але діє поки, образно кажучи, за лаштунками відомих читачеві подій. Настав час виштовхнути його з-за лаштунків на освітлену сцену. Втім, кілька разів він уже на сторінках Терентопського так званого епосу мимохіть майнув, кілька разів Мгобокбекбе та Естер відчували його дії.

По-перше, коли Мгобокбекбе та Естер вперше вдавалися до сексуальної близькості, обом здалося, що за ними хтось спостерігає.

По-друге, у День Шляхетного Мордобоя, поки Мгобокбекбе з Естер були на лицарському турнірі, хтось вчинив у лицарському гуртожитку, у квартирі Мгоцька обшук. А закохана парочка помилково подумала, що розгاردіаш утнув рудий кіт Мурло.

По-третє, якщо читач пам'ятає, у ніч перед початком Великої Ячної Експедиції Лицареві Півної Кружки наснилося, що в його голові чинить таємничі пошуки невідомий чоловік з гострим носом, довгим чорним волоссям, але білими (сивими) бакенбардами. Розповівши цей сон коханій Естер, лицар почув у відповідь, що їй наснилося те саме: ніби такий чоловік "порпався" в її мозку.

По-четверте, коли Естер зникла, патріарх Іполит Четвертий повідомив її батькові, що бачив того дня цю дівчину разом із невідомим чоловіком, який мав гострий ніс, довге чорне волосся, але білі бакенбарди.

На прояви його дій Лицар Півної Кружки та Річард Левове Копито наразилися і під час своїх мандрівок.

Як читач уже здогадався, саме цей таємничий чоловік причетний до зникнення Естер, і саме про цю загадкову людину йтиметься тут.

Ти заінтригований, читачу? Автор думає, що заінтригований, адже тут пахне таємницею, а таємниці у творах для того й існують, щоби інтригувати читача, не даючи йому припинити читання.

Якщо читачу властива хоча б примітивна інтуїція, то вона може підказати, що та загадкова людина мала, крім іншого, дві брови, дві ніздрі і один рот. А якщо читачеві

властива інтуїція не примітивна, а феноменальна, то вона могла б підказати читачеві, що загадкова людина звалася Арсенієм Артуровичем Архиповим. Але Автор цих рядків дуже сильно сумнівається, що інтуїція читача є аж настільки феноменальною.

Народився цей Арсеній Артурович Архипов у 1945-му році, і, отже, під час описуваних подій був п'ятдесятирічним. Його тато, Артур Аркадійович Архипов, був чарівником. І дід, Аркадій Адамович Архипов. І прадід, Адам Артемович Архипов... Тобто це була родина потомствених чудотворців. Народження Арсенія сталося у місті Шмарклові, де мешкали його батьки. Але коли йому (не Шмарклову, а Арсенію) було три роки, батьки пригледіли покинутий порожній двоповерховий особняк серед Неголених гір, біля села Великих Мотлохів. Будівля потребувала серйозного ремонту, і, придбавши це житло, родина і розпочала ремонт. Коли перший та частково другий поверх були відремонтовані та придатні для затишного життя, Архипови переселилися туди із квартири у Шмарклові.

Арсеній із дитинства захопився читанням, благо сім'я мала хорошу бібліотеку. У ній були не тільки книги з магії, а й багато іншого. У тому числі писання давньогрецьких та давньоримських авторів. Арсеній, читаючи твори Гомера, Гесіода, Псевдо-Аполлодора, Гая Юлія Гігіна, Публія Овідія Назона, Нонна Панополітанського та багатьох інших античних письменників, по вуха залюбився у давньогрецьку міфологію. Світ тих міфів здавався йому ідеальним. Саме у такому світі йому хотілося жити.

Як зазвичай водиться в сім'ях чарівників, син чародія отримував і домашню магічну освіту від чародія-батька. У хлопчика виявився великий талант до магії, і він опановував чудеса легко і швидко.

Крім двох поверхів, їхній старовинний особняк мав і велике горище. До його ремонту чи бодай прибирання руки поки що не дійшли. А там, як зазвичай, скупчилась всіляка давня всячина, запилена і задрапірована павутинням. Зрозуміло, юний Арсеній якось опинився на цьому горищі і виявив там багато цікавого.

Окрім іншого, там була скриня з рукописами. З них Арсеній дізнався, що у вісімнадцятому столітті цей особняк належав чаклунові-чорнокнижнику Авдію Мотлоху. Рукописи були його записами про чаклунську діяльність і секрети чаклунства. Вони були зашифровані, і звичайна людина не змогла б їх прочитати. Але Арсеній вивчав магію, тому шифр був йому знайомий. Через що читання законспірованих текстів не становило йому проблеми. Були там і всілякі чарівні предмети. У тому числі кришталева куля, в якій, при впливі на неї відповідними заклинаннями, можна бачити цікаві тобі події, наче у прямому ефірі по телевізору. Арсеній, захопившись читанням писань Авдія Мотлоха, заходився осягати Чорну Магію. Потай від батьків. Адже тато був добрим чарівником, адептом Рожевої у червоний горошок Магії, і до Чорної Магії ставився вкрай негативно. Дізнався він про захоплення сина, відразу відібрав би в нього шкідливі рукописи і вилаяв би за їхнє читання.

Досягнувши повноліття, Арсеній Архипов був уже доволі тямущим магом, який володіє як Рожевою в червоний горошок, так і Чорною Магією.

Минали роки. Батьки Арсенія постаріли і переселилися назад у Шмарклів, оскільки ходити гірськими стежками Неголених гір їм було вже важко; інша справа – рівнинні вулиці Шмарклова. Арсеній залишився єдиним мешканцем особняка. Чотири рази одружувався, але не сходився характерами з обраницями, і всі шлюби закінчувалися розлученнями, не встигнувши дійти до появи потомства.

Серед писань Авдія Мотлоха був і рецепт, за допомогою якого, мовляв, можна розбудити давніх сплячих демонів і змусити їх служити тобі. Авдій писав, що він уже майже досяг цієї мети, але не зміг її здійснити, оскільки недоступним виявився останній інгредієнт рецепту: яйце дракона. Не вдалося Авдію отримати яйце, оскільки добрий чарівник Гектор Манюня, якимось дізнавшись про плани чаклуна, обвів Каменіану чарівною рисою, за яку Авдій не міг переступити, а за межами Каменіани яєць драконів не було. Авдій налаштував чарівну кришталеву кулю таким чином, що як тільки яйце дракона виявилось б за межами Каменіани, то куля засвітилася б внутрішнім світлом, і в ній з'явилося б рухливе зображення виносу яйця. А далі вже, як то кажуть, справа техніки... Але Авдій так і не дожив до спрацювання кулі: драконячі яйця з каменіанських печер ніхто не виносив...

Навесні 1995-го року Арсенію спало на думку, що якби за допомогою рецепту Мотлоха він розбудив демонів, то з їхньою підтримкою зміг би захопити владу в Терентопії і переробити рідну країну на свій смак. А смак був із дитинства: світ античних міфів. Йому не подобалося, що Терентопія є лицарським королівством, створеним Мирополком Романтиком на основі середньовічних епосів. Арсеній хотів, щоб Терентопія була як світ давньогрецької міфології. Щоб терентопці ходили не в лицарських доспіхах чи сучасному одязі, а в античних хітонах та гіматіях чи хламісах. Щоб то там, то там паслися пегаси і скакали кентаври, щоб, окрім драконів, грифонів і єдинорогів, що вже існують у країні, були також циклопи, мінотаври, гарпії, мантикори, сирени, горгони, василіски, сатири, химери, гідри, сфінкси та інші епічні чудовиська... А сам Арсеній у такому світі став би кимось на зразок Зевса.

Терентопцям Терентопія подобається такою, якою вона є, і вони не хочуть змін. Тому добровільно вони не погодяться на кардинальну перебудову. Отже, треба нав'язати їм нові умови насильницьким чином. Для цього і потрібні демони. Співвітчизників, які не бажатимуть підкоритися Арсенію, демони запроторять до влаштованих демонами ж концтаборів, де піддадуть їх суворому "перевихованню". Ще впертіші терентопці підуть як сировина на виготовлення циклопів, кентаврів, мінотаврів та інших монстрів. Ну а найупертіших доведеться просто згодувати демонам. Бо демони потребуватимуть людських жертв. Так, Арсенію доведеться пожертвувати тисячами співвітчизників, а може і десятками тисяч, а може і сотнями тисяч, а може... Але ж заради великої мети: заради світлого майбутнього, схожого на світле міфологічне минуле. Заради великої мети він був готовий до великих жертв.

Отже, треба зібрати інгредієнти для варєва Мотлоха, і за допомогою варєва розбудити демонів.

Тож наводив довідки щодо драконячих яєць. У липні дізнався про появу яйця в

Абрикосовій печері.

Видобути його вирішив простим способом: ввівши пару драконів, що жили в цій печері, в гіпнотичне заціпеніння. Мало хто з чарівників мав здатність гіпнотизувати драконів. Арсеній, будучи сильним магом, міг.

Але, наблизившись від Жорикбурга до Каменіани, він уперся в невидиму стіну, як колись Авдій Мотлох. Спробував наблизитись з інших боків, але всюди скупчення пагорбів було захищене від нього невидимою стіною. Це означало, по-перше, що відповідне чарівництво вже давно покійного Гектора Манюні продовжує діяти. А по-друге, що Каменіана була ним захищена не лише від безпосередньо Авдія Мотлоха, а й від усякого, кому відомий той його рецепт.

Якщо власноруч не можу винести з Абрикосової яйце, вирішив Арсеній, то треба змусити когось, кому рецепт невідомий. Якогось злодія. Але злодії, як і інші терентопські громадяни, люблять Терентопію такою, якою вона є, і не захочуть добровільно допомагати її зміні. Значить, злодій має здійснити викрадення не добровільно.

На роль піддослідного Арсеній вибрав такого собі Богдана Топця на прізвисько Горбок, що крав речі з кишень і сумок пасажирів трамваїв, легального злодія із салону злодійських послуг "Золоті Пальці". Не входячи з ним у контакт, тобто не заводячи знайомства, Арсеній його дистанційно загіпнотизував і наказав дійти до Абрикосової печери. Спочатку просто дійти, без крадіжки яйця. При спробі крадіжки дракони могли обійтися з цим піддослідним дуже суворо, а яйце залишилося б у печері. Арсенію не було шкода злодія. Просто він поки не придумав способу, як той міг винести яйце непомітно і безкарно. Спочатку просто хотів переконатися, що гіпноз спрацює.

На його жаль, не спрацював. Загіпнотизований, переступивши невидиму чарівну рису Гектора Манюні, отямився, ніби прокинувся, не розуміючи, як і для чого він там опинився, і, знизуючи плечима та чухаючи потилицю, поплентався назад до Жорикбурга. Отже, Гектор Манюня передбачив і такий варіант, і від цього застрахував Каменіану.

Тож Арсеній Архипов, як і його попередник у цій справі – Авдій Мотлох, – повернувся на Неголені гори, спіймавши облизня.

* * *

Таким чином, до вересня 1995 року чаклун Арсеній Архипов майже повністю втратив надію здійснити захоплення влади в королівстві.

Аж раптом...

18 вересня він у своєму кабінеті в особняку серед Неголених гір, сидячи у фотелі, перечитував один із творів давньогрецької міфології, а саме – поему Аполлонія Родоського "Аргонавтика". Дійшов у третій частині поеми до рядків:

Видні Ероту, що лине в безмежнім Ефірі,
То долі земля живиносна та гради людські,
То токи священних річок та окружнеє море.

І в цей момент бічним зором уловив у кімнаті появу нового світла. Повернув на

нього голову. Світло виходило з кришталевої кулі, що лежала на полиці книжкового стелажу. Це була та сама чарівна куля Авдія Мотлоха, знайдена Арсенієм у дитинстві на горищі. Світло зменшилося, змінившись рухомим зображенням, ніби куля пародіювала роботу телевізора. Це означало, що в ці секунди відбувається винесення драконячого яйця за межі Каменіани!

Зрозуміло, Арсеній "Аргонавтику" навіть не відклавши, а миттєво відкинувши, кинувся до скляної магічної сфери.

У кулі він побачив знайомий краєвид Каменіани. І в тому пейзажі хлопця років на вигляд трохи більше двадцяти, русявого, досить симпатичного, хоч і не так званого "солодкого красунчика". Зображення було кольоровим, а не чорно-білим, але без звуку на відміну від телевізорів. Хлопець був біля підніжжя одного з каменіанських пагорбів, явно щойно спустившись із цієї піднесеності. Це, впізнав Арсеній, той самий пагорб, у якому зяє вхід до Абрикосових печер. У правій руці хлопця була сіра сумка. Саме в ній, здогадався Арсеній, знаходиться яйце дракона, яке цей суб'єкт щойно вкрав із печери.

За допомогою потрібного заклинання чаклун Архипов дав чарівній скляній кулі наказ зафіксувати цього хлопця, налаштуватися на нього. Аби у будь-який потрібний час чаклун Архипов у кулі міг побачити, де цей викрадач перебуває зараз і що робить. Куля на мить посилила свою яскравість. Це означало, що вона запрограмувалася на виконання наказу.

Продовжуючи спостерігати, Арсеній бачив, як незнайомець дійшов від Каменіани до східної околиці столиці. Там, сівши на лаву трамвайної зупинки, дочекався потрібного трамвая. У трамваї доїхав до залізничного вокзалу. У приміщенні вокзалу підійшов до камер зберігання речей. Вибравши там порожню комірку, поклав у неї сіру сумку, зачинив дверцята, і замкнув її, набравши обертанням чотирьох ручок цифровий шифр – 7217. Арсеній прожогом записав і цей шифр, і номер комірки – 97.

Залишивши порожнем, тобто без поклажі, вокзал, незнайомець перемістився в ресторан "Харків", де віддався випиванню алкогольних напоїв, закушуванню і танцям із дамами, що були в ресторані, під музику ресторанного ансамблю. Це вже чаклунові не було цікаво, і він, промовивши відповідне заклинання, тимчасово "вимкнув" чарівну кулю.

Отже, тепер яйце дракона було чаклунові Архипову доступне: між ним і цим предметом уже не було чарівної незримої стіни Гектора Манюні. І Арсеній знав точне місце перебування яйця. Так що йому залишалось пересунутися в Жорикбург, увійти в будівлю вокзалу, підійти в камері зберігання до комірки 97, відкрити її, набравши шифр 7217, і – ура! – довгоочікуване драконяче яйце в його руках! Зостається, виготовивши потрібне варево, викликати демонів, захопити з їхньою допомогою владу у державі, і розпочати реформи, жорстоко придушуючи опір маси співгромадян.

Так і сталося б. Якби не один притаманний чаклунові Арсенію Архипову згубний порок. Чаклуни тяж люди, і ніщо людське їм не чуже, зокрема і згубні ганджі. Тож, можна сказати, наявність у чудотворця такої вади врятувало Терентопське королівство від кривавих реформ із безліччю жертв.

Цим пороком була небайдужість Арсенія до алкоголю. Він не був хронічним алкоголіком, і міг місяцями не брати до рота ні краплі спиртного. Але іноді випивав, і під впливом перших чарок випивав ще більше, і ще... Так що період запою затягувався на години, а то і на дні. ("Найгіршою прикметою горілки є те, що як вип'єш одну чарку, стаєш іншою людиною, а ця інша людина хоче теж випити одну чарку", як сказано в гумористичному романі Юрія Тиса "Щоденник народного героя Селепка Лавочки"). Протверезівши, він лаяв себе за таку слабкість, брав себе в руки, і міг знову кілька місяців уникати "зеленого змія". Але потім знову зривався.

Цього ж вечора 18 вересня, коли вже Арсеній зібрався переміститися до столиці за яйцем, несподівано, без запрошення, до нього приперся Микола Корок, мешканець села Великих Мотлохів, що з тим громадянином Арсеній дружив із дитинства. Цей Микола був не чарівником, а простим столяром. Він теж змалку полюбив давньогрецькі міфи, що й зробило друзями на довгі роки цих двох чоловіків.

Приперся столяр не з порожніми руками, а з сумкою, в якій побулькували пляшки з алкоголем. Микола Корок запропонував приятелеві, відклавши діла, посидіти за чаркою-другою та поспілкуватися по-дружньому. Арсеній спробував був відмовлятися, мовляв, у мене термінові справи, але Микола, який зник, що той не відказував зазвичай у спілкуванні товаришеві, не дуже прислухаючись до його відмовок, став виставляти пляшки з сумки на стіл. І, як на гріх, це був не абиякий алкоголь, а саме самогон із села Верхніх П'яток. А цей напій Арсеній любив більше, ніж решту спиртного. Протягом життя він пробував самогон із різних населених пунктів країни. Найкращими сортами визнав ті, що вироблялися в селах: Гвідонівка (Тупокутна область), Кропивні Бубни та Добринівка (Задвірпольська область), Лицарчуки (Манюнинська область), Полканівка (Жорикбурзька область), Зелені Гілки (Великодрибкінська область) та Півторихатки (Мізерноградська область). Але самогон із села Верхніх П'яток (Апчхиградська область) був поза конкуренцією. Верхньоп'яткинський самогон мав чаклуна, як котів валеріанка. Опиратися цій тязі було дуже важко.

Вирішивши, що пара чарок не завадить, після чого він таки обов'язково сьогодні вирушить до Жорикбурга, Арсеній швидко приготував і виставив на стіл закуску.

Пара чарок подіяла розслаблююче і навіяла думку, що не зашкодить ще пара чарок...

І ще...

І ще...

Потім затуманена і весела свідомість сказала йому, що оскільки чарівна скляна куля налаштована слідувати за викрадачем яйця, то яйце нікуди не подінеться, і його можна буде здобути і в інший день, можна не метушитися.

П'янка продовжилася і наступного дня...

І наступного...

І...

Остаточного протверезів Арсеній лише двадцять третього вересня. Очухавшись від похмільного синдрому і усвідомивши, що згубна пристрасть забрала даремно чотири

дні, він, звичайно, негайно вирушив до Жорикбурга, прихопивши у сумку про всякий випадок чарівну кришталеву кулю.

Тут треба сказати, що, будучи досить сильним магом, Арсеній Архипов мав здатність, якої не мали багато інших терентопських чудотворців. Він умів швидко рухатися без допомоги будь-якого транспорту. Читачеві відомо, що, наприклад, чарівник Гліб Цвях переміщався або пішки, або на трамваї, або на автобусі, або (у Великих Дрібках) на тролейбусі, або на велосипеді... А чарівник Акмус, крім іншого, – на однокрилому літаку, рожевому в червоний горошок. І так далі. Схильні до чарівництва люди літали так само на мітлах, швабрах, коцюбах тощо, але ці люди були жінками, феями. Серед чарівників-чоловіків польоти на мітлах тощо не практикувалися, це вважалося привілеєм чарівних дам. Автор Терентопського так званого епосу не знає, чому чарівники чоловічої статі ігнорували такий, так би мовити, транспорт. Автор може лише припустити, що неприхильність чоловіків до сидіння на мітлах тощо була пов'язана з відмінністю чоловічої анатомії від жіночої, тобто наявністю органів, що робили таке сидіння вельми незручним.

А от Арсеній Архипов умів левітувати. Тобто літати без допомоги транспорту чи будь-яких предметів. Міг силою волі змусити свій організм шугонутися вгору і досить швидко перелетіти в потрібне місце. При цьому він, на відміну від птахів, кажанів, багатьох комах та інших летючих тварин, навіть не махав кінцівками. Міг летіти, склавши руки на грудях, або засунувши до кишень. Це була абсолютно унікальна навіть за терентопськими мірками здатність. Багато, дуже багато, майже всі (а може, і просто всі) інші чарівники могли позаздрити йому в цьому, оскільки таке вміння їм було не до снаги.

Отже, Арсеній прилетів у Жорикбург. Точніше, до Жорикбурга. Якби він приземлявся в людних місцях, це привертало б увагу людей і викликало ажіотаж. А він не любив бути у центрі уваги. Вважав за краще злітати і приземлятися в безлюдних місцях, і летіти на такій великій висоті, що з землі його не помічали. Тож приземлився не безпосередньо у столиці, а на безлюдній околиці. Дійшов до зупинки трамвая, і транспортом доїхав до вокзалу. Там підійшов до камери зберігання і знайшов комірку 97... На жаль, вона виявилася відкритою і порожньою.

Арсеній жорстоко вилаяв себе за слабкість до верхньоп'яткинського самогону. Через цю слабкість придбання драконячого яйця ускладнювалося і відкладалося на невизначений час. Але в тому, що дістанеться рано чи пізно цього яйця, Арсеній не сумнівався, оскільки викрадач яйця був, завдяки чарівній скляній кулі, у нього, так би мовити, на гачку.

Чаклун перейшов від вокзалу до найближчого парку, сів на лаву на безлюдній алеї, дістав із сумки чарівну кулю і наказав показати, де знаходиться і що робить цей викрадач. Куля "ввімкнулась". Але нічого не показала. Замість рухомого зображення була темрява. Прикинувши, що стався якийсь збій, Арсеній кулю "вимкнув" і знову "ввімкнув". Думаючи, що таке "перезавантаження" збій виправить. Ні, куля знову показала темряву. Чаклун знову і знову "перезавантажував" чарівний предмет, але

результат був нульовий. І викрадач яйця, і, отже, саме яйце було втрачено.

Арсеній знову вилаяв себе, а заразом і алкоголь, і приятеля Миколу Корка. І, покинувши Жорикбург, перелетів назад до свого особняка.

Після цього він щодня по кілька разів "умикав" чарівну кулю, але результат був той самий... Аж до вечора третього жовтня.

* * *

Мрії...

Мрійники...

Багато корисних, потрібних та славних явищ та справ починалося з мрій.

Талановиті письменники мріяли написати чудові книги. Здійснювали цю мрію, і людство отримало літературні шедеври. Талановиті художники мріяли написати великі живописні полотна. Здійснювали мрію, і людство отримало образотворчі шедеври. Талановиті композитори мріяли про чудові музичні твори. І людство отримало музичні шедеври. Винахідники мріяли про технічні досягнення. І людство має потрібні механізми чи гаджети. І так далі. Чудово мріяти! Від цього життя стає кращим.

Але це дивлячись, які саме мрії. От, наприклад, Адольф Гітлер теж мріяв, теж був махровим мрійником. Мріяв змінити світ за власним смаком, встановити у ньому новий порядок. Усім відомо (а якщо комусь невідомо, то може дізнатися з книг, фільмів чи Інтернету), яку жахливу катастрофу пережило людство через потуги цього мрійника втілити в життя свою мрію. Десятки мільйонів людей загинули, сотні мільйонів пережили жахливі страждання через те, що негіднику заманулося помріяти. І, на жаль, Гітлер був далеко не єдиним мрійником, чиї мріяння страшенно насолити людству.

Тож можна сказати: хай живуть добрі мрії! Але хай будуть прокляті мрії злі! Слава гуманним мрійникам! Але ганьба та ненависть мрійникам негуманним!

От і Арсеній Архипов був великим мрійником. Мріяв про перебудову батьківщини. Величезну кількість співвітчизників прирік би на горе цей мрійник, якби йому вдалося здійснити мрію.

Отже, третього жовтня, пізно ввечері, цей мрійник, як завжди за останні дні, "ввімкнув" чарівну скляну кулю. Скоріше машинально, ніж із надією, що та нарешті стане нормально працювати.

І раптом, на його радість, куля після внутрішнього освітлення заходилася показувати рухливе зображення!

Чаклун припав жадібними очима до скляної сфери.

У ній він знову побачив знайому зовнішність викрадача яйця. Цього разу незнайомиць перебував у якійсь кімнаті. І він був не один. І він був не одягнений. Зовсім неодягнений, повністю. Друга особа теж була неодягнена, теж абсолютно. І була ця друга особа дуже вродливою дівчиною. І вдавалися цей хлопець та ця дівчина до тілесної любовної пристрасті. Так що видовище у скляній кулі виглядало, наче порнографічне кіно. Як читачеві відомо, ніщо людське чудотворцям не чуже. Отже, і порнографія може приковувати їхню увагу і збуджувати. Тому Арсенію важко було відірвати погляд від парочки, особливо від неприхованих тілесних красот дівчини. Але

силою волі чаклун змусив свої очі зійти з відданих сексу, щоб пройти очима по їхній кімнаті. Уважно пройшовся, але драконячого яйця в інтер'єрі не побачив. Тому повернув очі на пару, що обійнялася всіма кінцівками.

Видовище, можна визнати, було настільки збуджуючим, що чаклун не зміг утриматися, щоб... як би це сказати пристойніше... щоб не задіяти руки для закінчення збудження.

Спостереження за неодягнутою парочкою та сильна інтуїція підказали Арсенію, що цей викрадач яйця та його коханка дуже люблять одне одного. Дуже-дуже. Дуже-дуже-дуже. І навіть більше. Що кожен із них готовий пожертвувати чим завгодно заради іншого.

Їхнє кохання мені може стати в нагоді для придбання яйця, прикинув чаклун.

І він знову дав чарівній кулі наказ стежити за цим хлопцем, але ще ретельніше, не допускаючи таких збоїв, що мав місце останніми днями. Куля секундним підвищенням яскравості підтвердила, що готова виконувати наказ.

Автор Терентопських хронік не сумнівається у кмітливості читача. Не сумнівається, що читач збагнув: цей так званий "збій" чарівної кулі стався через те, що Бандюга, за яким куля стежила, був убитий і опинився в могилі. А що в могилі можна бачити, окрім темряви? От куля і показувала темряву. Але крім Бандюги, існувала його тілесна копія, тобто Мгобокбекбе, він же Лицар Півної Кружки. Оскільки вони генетично були абсолютно ідентичні, то не дивно, що з погляду чарівної кулі (якщо, звичайно, можна говорити, що у скляної кулі може бути погляд) Бандюга та Мгобокбекбе були одним і тим самим. Тому в якийсь момент куля й переключилася: замість стеження за нерухомим трупом у непроглядній темряві, стала стежити за живою копією.

Коли Мгобокбекбе і Естер, щасливі й втомлені, погасивши світло, нарешті заснули, чаклун Арсеній Архипов, звісно, "вимкнув" чарівну кулю, бо спостерігати за сплячими, та ще й у темні, справа нудна і марна.

* * *

Наступного дня, тобто четвертого жовтня, спостереження в чарівній скляній кулі за чоловіком, якого Арсеній вважав викрадачем драконячого яйця, привели чаклуна до відкриття, що той живе в лицарському гуртожитку, в квартирі № 303. Злітавши цього ж дня до столиці і навівши довідки, з'ясував, що мешканець цієї квартири є лицарем Напівкруглого Столу і зветься Лицарем Півної Кружки. А його коханою є така собі Естер Гільденштерн із корчми "Під Рятівною Мухою".

Це відкриття приголомшило чаклуна Архипова. Статус шляхетного лицаря не в'язався зі статусом злодюги, та ще викрадача драконячого яйця. Справжній лицар у принципі не може опуститись до такої підлоти. (Власні спроби вкрати яйце дракона Арсеній підлотою не вважав, бо, мовляв, це робиться в ім'я великої мети, в ім'я світлого майбутнього. А аналогічні дії інших вважав підлотою, оскільки у них не може бути таких великих цілей, як у нього, адже він сам, мовляв, великий та унікальний.) Отже, зробив висновок Арсеній, це не справжній лицар, а підступний лиходій, який приховує свою істинну лиходійську сутність під маскою шляхетного лицаря. Вовк в овечій шкурі.

Припустивши, що яйце може бути заховано в цій його квартирі в лицарському гуртожитку, чаклун вирішив ретельно квартиру обшукати.

Найкращим часом для обшуку був завтрашній День Шляхетного Мордобою, оскільки всі лицарі та інші мешканці гуртожитку, напевно, підуть на лицарський турнір та інші святкові заходи, і гуртожиток буде порожнім, безлюдним.

Справді, прилетівши п'ятого жовтня у святкуючий Жорикбург і прийшовши до лицарського гуртожитку, Арсеній не виявив там зайвих свідків і спокійно проникнув у квартиру № 303. Цьому сприяло його магічне вміння відкривати за допомогою заклинання будь-які дверні замки, крім тих, хіба, що зачакловані потужними магами. Замок на дверях квартири не був, звичайно, зачаклованим.

Арсеній ретельно оглянув квартиру, витягнувши всі речі з шафи, тумбочки, столу та інших меблів, зазирнувши у всі куточки та щілини. Виявив, крім іншого, дитячі фотографії тутешнього мешканця. На них викрадач яйця був у віці від двох до п'ятнадцяти років. Чаклун Архипов мав і дар ясновидіння. Не був видатним ясновидцем, як Гліб Цвях, але на середньому рівні цією здатністю володів. Просканувавши ясновидінням ці фотографії, він остаточно і безповоротно переконався: так, яйце дракона з Абрикосової печери вкрала саме ця людина, і ніяка інша. Стовідсотковий факт.

А яйця у квартирі не знайшлося. Це так розлютило чаклуна, що замість того, щоб акуратно покласти назад усі предмети, приховавши відзнаки обшуку, він махом руки спихнув речі на підлогу. І в гніві пішов, не забувши, втім, замкнути замок дверей за допомогою заклинання.

Отже, вирішив Арсеній, цей підступний тип ховає вкрадене яйце деінде. Треба з'ясувати – де.

* * *

Наводячи довідки наступними днями, Арсеній дізнався, що лицарі Напівкруглого Столу 9 жовтня вирушать у мандри, щоб шукати викрадене яйце дракона. У тому числі і Лицар Півної Кружки, який сам, як був упевнений Арсеній, і є викрадачем цього яйця. От який підступний, який лицемірний суб'єкт, от як він усіх обкрутив кругом пальця! Арсеній був упевнений, що тільки він один знає правду про злочин і підступність цього, так би мовити, "перевертня в доспіху".

У час, що залишився перед початком Великої Яечної Експедиції, чаклун продовжував за допомогою чарівної скляної кулі спостерігати за "підступним псевдолицарем", сподіваючись побачити, де ж він все-таки ховає яйце. Але чи то викрадач, приховавши яйце, до нього не навідувався, чи то навідувався в ті хвилини, коли Арсеній відволікався від чарівної кулі. Тож місцезнаходження схованки чаклун не з'ясував.

І тоді вирішив здобути таємницю безпосередньо з голови Лицаря Півної Кружки за допомогою телепатії.

У ніч з восьмого на дев'яте жовтня свідомість Арсенія дистанційно проникла в мозок сплячого викрадача і заходила там робити ретельний обшук, оглядаючи всі

його спогади. Як ні намагався чаклун, спогадів про викрадення драконячого яйця та місце його знаходження виявити в мозку злодія не вдалося. Арсеній повторив обшук. Ні, не виявив. Повторив ще – той самий нульовий результат. Але ж Арсеній точно знав: яйце вкрав саме цей суб'єкт. Це підтвердило ж сканування ясновидінням його дитячих фотографій.

Чим же можна пояснити, що телепатові не вдалося знайти в мозку лиходія слідів його злочину? Пояснення може бути лише одне. Цей викрадач – не проста людина. Він маг. Бо тільки маг міг так закодувати свій мозок, що в ньому неможливо знайти за допомогою телепатії секретної інформації. І не просто маг, а маг досить сильний. Доказом цього було й те, що правдиві спогади про викрадення яйця підступний чудотворець зумів замінити небилцею, котра ні в які ворота не лізе, що він, мовляв, взагалі не людина, а скляний пивний келих. От Арсеній вважав себе сильним магом, але навіть він не зміг би так закодувати свій мозок проти телепатії.

Про всяк випадок чаклун учинив і телепатичний обшук мозку сплячої поруч із викрадачем його коханої, сподіваючись: а може він їй пробовкнувся про яйце, і в її пам'яті є ця інформація. Але ні, і в її мозку цього не було. А значить, він і від неї приховав цю таємницю.

Відкриття про магічні можливості викрадача засмутило Арсенія. Якби це була звичайна людина, то за допомогою магії можна було б змусити його віддати яйце. Але якщо він настільки сильний чудотворець, що здатний так захистити свій мозок від телепатії, і напевно не лише телепатії, а й іншого чарівного впливу, то немає сенсу навіть намагатися впливати на нього магією. Магія не допоможе, він від неї стовідсотково уберігся. Отже, якщо є спосіб змусити його віддати яйце, то спосіб не магічний, а якийсь інший. Треба подумати, який саме, вирішив чаклун.

Отже, читачу, як бачимо, в полюванні за драконячим яйцем Арсеній Архипов пішов помилковою доріжкою. Доріжкою, яка його аж ніяк не могла привести до бажаного яйця. На щастя для Терентопії. Якби чаклун знав, що викрадене драконяче яйце перебуває у такого собі Вітольда Крисопупова на фермі Христофора Оладьєва, тобто Наполеона, то не уникло б королівство нашестя кровожерливих демонів і страшних жертв. Якби... Якби... Якби та якби, то в роті росли б гриби, як каже народ. Але гриби у людських ротах, як відомо, не ростуть. Втім, один персонаж у романі "Укріплені міста" американського російськомовного письменника Юрія Милославського (що той письменник, до речі, народився і виріс у Харкові), стверджує, що бачив гриби (здається, печериці), які дійсно вирости у людини в роті. А саме в роті людини давно померлої, але не похованої.

* * *

У той час як Лицар Півної Кружки з напарником Річардом Левове Копито верхи на Ігорі Святославичі та Тутанхамоні їздили сімнадцятим сектором королівства, під наглядом чарівної скляної кулі Авдія Мотлоха, чаклун Арсеній Архипов придумував спосіб змусити Лицаря Півної Кружки віддати йому – Арсенію – вкрадене драконяче яйце. Спосіб не чарівний, а звичайний.

Цей спосіб придумався на основі впевненості, що Лицар Півної Кружки так кохає доньку корчмаря, що заради неї готовий на все. А значить, і на те, щоб попроситися з викраденим драконячим яйцем. Треба просто дочку корчмаря взяти у заручниці, і поставити викрадачу умову: повертаю дівчину в обмін на яйце. Напевно ж дівчина для нього дорожча за яйце, нехай навіть і драконяче. Таким чином, підступний лицарюючий маг-викрадач віддасть яйце без допомоги впливу на нього будь-якої магії.

І чаклун став стежити за Естер Гільденштерн, складаючи план її викрадення.

Сам цей, висловлюючись по-іноземному, кіднепінг, тобто викрадення людини з метою викупу, відбувся тринадцятого жовтня.

Знаючи час повернення студентки з університету додому, чаклун чекав її на перехресті проспекту Григорія Сковороди з вулицею Арістофана. При її наближенні Арсеній "включив" гіпноз, під впливом якого вона прийняла його за коханого Лицаря Півної Кружки. І вона справді кинулася до нього, як до коханого, дивуючись його такому ранньому поверненню з експедиції.

Читач, можливо, пам'ятає, що в цей час їх побачили патріарх Іполит Четвертий та винахідник Вакула Нетребенько. При цьому винахідник теж прийняв чаклуна за Мгобокбекбе, а патріарх побачив чаклуна таким, яким він є. Це пов'язано з тим, що винахідник опинився у полі дії гіпнозу, а патріарх дивився з достатньої відстані, і гіпноз до нього "не дотягнувся".

Під впливом гіпнозу дівчина впала в сомнамбулічний стан, і слухняно, наче маріонетка, виконувала накази викрадача. Він наказав їй йти поруч, а сам рушив вулицею Арістофана.

Вони йшли у західному напрямку, тобто у напрямку Неголених гір. При цьому чаклун вибирав малолюдні, майже безлюдні вулиці, щоби було мінімум свідків.

Так поступово вони вийшли за межі столиці і опинилися на пустельній дорозі серед ланів, що веде до села Салоскочеве. Там Арсеній присів навпочіпки і наказав дівчині сісти йому на плечі, що вона безвольно і слухняно виконала. І вони злетіли, оскільки чаклун мав настільки потужні здібності у ділі левітації, що міг літати не лише порожнем, а й із достатнім вантажем.

І заручниця опинилася в "лігві" чорнокнижника, тобто в особняку серед Неголених гір поблизу села Великих Мотлохів.

Він продовжував тримати її в загіпнотизованому стані, тому вона нічого не могла ні усвідомити, ні запам'ятати. Аби перебування в полоні не позначилося негативно на її здоров'ї, він забезпечив її хорошим триразовим харчуванням, восьмигодинним сном у зручному ліжку, гігієнічними процедурами, прогулянками на свіжому повітрі біля особняка... Але все це вона робила механічно, підкоряючись навіянню.

Оскільки Естер була дуже красива і, відповідно, сексуально приваблива, то самотній чоловік, який не страждає на імпотенцію, не міг не відчувати до неї потягу. Але треба віддати йому належне: він не скористався своїм становищем, не вдався до похоті з безвільною жертвою. Його плани захопити країну за допомогою кровожерливих демонів були жахливими. Але деяка шляхетність у його душі була.

Тому, щоб не згрішити з чужою нареченою, він вселив собі байдужість до неї, силою волі погасив хіть.

Він планував заманити Лицаря Півної Кружки сюди, у свій особняк, і тут поставити перед фактом: хочеш забрати кохану – віддай драконяче яйце або повідом, де його ховаєш. Він думав, що це краще зробити тут, у рідному особняку, а не деінде, оскільки вдома, як то кажуть, і стіни допомагають. Тут жив сильний чаклун Авдій Мотлох. Завдяки цьому будинок насичений чаклунською аурою, яка, у поєднанні з чарівними здібностями самого Арсенія, допоможе досягти свого, навіть незважаючи на те, що суперник сам є чарівником.

Стоячи в залі особняка, Арсеній так прямо й сказав:

– Так, удома і стіни допомагають. Чи не так, стіни?

– Так, – відповіла передня стіна, рохнувши рилом дикого кабана, чия голова висіла на ній як мисливський трофей.

– Так, – відповіла права стіна губами пастушка, зображеного на гобелені, що прикрашав її.

– Так, – відповіла задня стіна ротом сатира, чия голова випиналася з неї у вигляді кам'яного барельєфу.

– Так, – відповіла ліва стіна вустами Авдія Мотлоха на живописному портреті, котрий висів на ній (що той портрет Арсеній знайшов свого часу на горіщі цього особняка).

– Отож, – підсумував чаклун Архипов.

Для початку він від імені доньки корчмаря змусить викрадача яйця переміститися до міста Безбаштового Замку. Там підсуне йому розпорядження приїхати до міста Шмарклова. У Шмарклові – команду пересунутись до села Геннадіївки. А в Геннадіївці – вже наказ дістатися безпосередньо особняка поблизу Великих Мотлохів.

* * *

Ще до викрадення Естер, чаклун Архипов, періодично спостерігаючи за мандрівками "підступного лжелицаря" з його напарником, зазначив, що той отримує телеграми від коханої. Тому 15-го жовтня, коли донька корчмаря вже стала заручницею, Арсеній, побачивши в чарівній кулі, що Лицар Півної Кружки в'їжджає до села Заповідні Прищі і починає там опитування населення, і знаючи, що в цьому селі є телеграф, а отже, лицар туди обов'язково зайде, поспішив на телеграф у Великих Мотлохах, і відправив звітти телеграму у Заповідні Прищі до запитання на ім'я Лицаря Півної Кружки. Що у тій телеграмі було сказано:

"ЧЕКАТИМУ В МІСТІ БЕЗБАШТОВОМУ ЗАМКУ НА ГОЛОВНОМУ МАЙДАНІ КМ ТЕРМІНОВО ПРИЇДЬ КМ ПОДРОБИЦІ ПРИ ЗУСТРІЧІ КРП ЦІЛЮЮ КРП ЕСТЕР".

Читачеві відомо, що Мгобокбекбе не встиг отримати цієї телеграми: поінформований телеграмою від Ісака Гільденштерна про зникнення Естер, кинувся із Заповідних Прищів назад до Жорикбурга, а вищепроцитована телеграма прийшла за пару хвилин після його вибігання з телеграфу. Затримка пов'язана з тим, що наближаючись до великомотлохівського телеграфу, Арсеній Архипов знову зустрів

приятеля Миколу Корка. Той причепився до чаклуна з розмовою, і Арсеній кілька хвилин не міг від нього відкараскатися.

Відкараскавшись, відправивши телеграму, і "ввімкнувши" чарівну скляну кулю, щоб побачити, як лицар цю телеграму отримає і як на неї відреагує, Арсеній зрозумів, що через нав'язливого друга знову запізнився.

Утямивши, що лицар із напарником повертаються до столиці, вирішив там усучити йому листа від Естер.

Вранці сімнадцятого жовтня він надиктував загіпнотизованій жертві, а вона слухняно написала, такий текст:

"Коханий!

Зі мною все гаразд, я жива, здорова, знаходжусь у місті Безбаштовому Замку. Негайно їдь до мене, це дуже важливо. Усі подробиці - при зустрічі. Чекатиму на тебе щодня в центрі Безбаштового Замку, на майдані Питання біля пам'ятника. До зустрічі! Цілую!

Твоя Естер".

А на поштовому конверті: "Лицарю Півної Кружки".

З цим листом перелетів на околицю Жорикбурга, звідки трамваєм під'їхав на вулицю Франсуа Рабле, оскільки був упевнений, що адресат насамперед навідається до оселі коханої, тобто до корчми "Під Рятівною Мухою". І справді, за деякий час чаклун побачив, як потрібний "фальшивий" лицар із напарником під'їхали до корчми, спішилися та увійшли. Впевнений у сильних чарівних здібностях "фальшивого" лицаря, Арсеній не ризикнув вручити йому листа власноруч. Він передав листа через молодого чоловіка, який прийшов до корчми, що в того чоловіка голова була прикрашена пір'ям (так, читачу, це був бібліотекар Бізончик Солом'яний). Під впливом гіпнозу той прийняв чаклуна за місцевого листоношу.

Продовжуючи спостерігати за "викрадачем яйця", Арсеній переконався, що лист подівав, і той (як і раніше з напарником) виїхав зі столиці у західному напрямку, тобто у бік Неголених гір.

Вранці двадцять другого жовтня чаклун надиктував заручниці другого листа:

"Коханий!

Термінові обставини, про які я розповім при особистій зустрічі, змушують мене, не дочекавшись тебе в Безбаштовому Замку, негайно покинути це місто й переміститися в Шмарклів. Тепер я буду чекати на тебе в Шмарклові на майдані Краплі, знову біля пам'ятника.

Цілую, твоя Естер".

Прилетівши до Безбаштового Замку, зайшов у крамницю "Сувеніри" на майдані Питання. Привітавшись із її господарем, вгодованим чоловіком із пишними вусами (котрому іноді казали, що зовнішністю він дещо нагадує кінорежисера Валентина Тьютія), Арсеній сказав:

- Прошу вас мені допомогти. Я на цьому майдані призначила побачення своєму нареченому. Але мушу терміново виїхати. Він приїде сюди завтра і на мене чекатиме.

Ви зможете побачити його крізь вітрину. Він лицар, у якого на щиті зображено білого пивного кухля у чорному полі. Я прошу вас передати йому листа від мене.

– Звичайно, панночко, я вам допоможу. Давайте листа.

Коли Арсеній вийшов з крамниці, торговець пробурмотів:

– Яка гарна дівчина! Пощастило тому лицарю, що в нього така наречена.

Наступного дня, вдивляючись у чарівну кулю, чаклун переконався, що торговець виконав прохання, і з Безбаштового Замку два лицарі рушили у бік Шмарклова.

Арсеній вирішив перевірити, наскільки сильними є можливості підступного чудотворця, викрадача яйця, який прикидається лицарем. З'ясувавши, що в цьому секторі королівства пошуками яйця займаються також лицарі Напівкруглого Столу Остап Окрошколюб і Остап Електричка, вирішив використати їх як приманку. Вирішив їх зачаклувати, і подивитися: чи зможе розчаклувати викрадач, чи ні. Якщо зможе, значить, він справді дуже сильний чародій. А якщо ні, значить, Арсенію можна трохи розслабитися: викрадач не такий уже й сильний у магічних справах.

Двадцять четвертого жовтня, коли лицарі Остапи наближалися до селища Сортирославля, чаклун Архипов дистанційно наслав на них чари: їм почало верзтися, начебто на них напала зграя страшних чудовиськ. Щоб від них врятуватися, лицарі сховалися у старому вітряку. І протягом трьох днів вони бачили неіснуючих страховиськ, які нібито оточили цей прихисток.

Двадцять сьомого жовтня туди приїхали Лицар Півної Кружки з напарником. Арсеній на рекламному плакаті біля дороги дистанційно розмістив напис:

"На допомогу! Ми в старому млині!

Остапи Окрошколюб і Електричка".

І стрілку, що вказує у бік млина.

Коли Мгобокбекбе з Річардом Левове Корито, збочивши з дороги, попрямували до споруди, Арсеній напис із плаката вилучив так само дистанційно.

Коли "викрадач яйця" наблизився до млина, чари розвіялися, тобто лицарі Остапи припинили бачити будь-яких чудовиськ. Це остаточно переконало Арсенія, що він має справу із сильним суперником, магом високого рівня. Тим не менш, він не втратив надії, що заманивши його в свій особняк, зможе добитися свого, тобто, шантажуючи закоханого заручницею, забрати у нього драконяче яйце.

Автор, не сумніваючись у кмітливості читача, упевнений: читач збагнув, що Остапів розчаклував не Мгоцько, який не володів насправді ніякою магією, а меч Халазюк, який був у нього, адже той меч обладував властивістю знищувати навколо себе дії всякого злого чаклунства. Але, на відміну від читача, Арсеній не знав ні про наявність у двох лицарів чарівного меча, ні про його магичні здібності. По-перше, коли лицарі викопали цього меча з-під трьох зрослих дубів в Оксамитовій пуші, чаклун за ними не спостерігав. А якби й спостерігав... Про те, що це не проста зброя, а чарівний меч Халазюк, стало ясно з розмови лицарів із ясновидцем Глібом Цвяхом. Якби Арсеній навіть бачив за допомогою чарівної кулі ту розмову, то не чув би її, оскільки звуки куля не транслює.

Вранці тридцять першого жовтня Арсеній надиктував дочці корчмаря, що продовжувала перебувати покірною сомнамбулою, третього листа, де її коханому наказувалося їхати до села Геннадіївки, що в тому селі вона чекатиме на нього, мовляв, у тамтешньому шинку.

Перемістившись у Шмарклів на площу Краплі, він попросив бабу, яка щодня торгувала там соняшниковим насінням, віддати завтра цього листа Лицареві Півної Кружки. У свідомості тієї баби Арсеній залишився прекрасною дівчиною.

Другого листопада Естер під диктовку написала четвертого листа:

"Коханий!

І в Геннадіївці тебе не дочекалася. Зустрінемося біля особняка поблизу села Великих Мотлохів. Щоб дістатися цього особняка, тобі треба, приїхавши в дане село, навідатися до столярної майстерні на вулиці Дені Дідро. Тамтешній столяр Микола Корок і вкаже тобі дорогу до особняка. Там ми зустрінемося, і ти, нарешті, дізнаєшся таємниці мого зникнення і переміщень.

Твоя Естер".

Арсеній перелетів до Геннадіївки, увійшов у шинок і попросив шинкаря віддати листа Лицареві Півної Кружки, який завтра неодмінно зайде до цього пункту громадського харчування. І шинкар, звичайно, під дією гіпнозу прийняв чаклуна за красуню, пообіцявши виконати прохання...

* * *

Отут Автор нарешті вертається до Жирпатіївки, де ми залишили трьох лицарів: Лицаря Півної Кружки, Річарда Левове Копито й Лицаря Рожевого Ведмедика; і трьох велосипедисток: Катрю, Віру й Аню.

Отже, перші двоє з названих відпочивали на лавці під розлогою грушею в гарному осінньому саду біля будинку Катриного дядька, а решта перебували в цьому будинку. Потім господар, тобто дядько Катрі, перемістився з дому в лазню, що стояла неподалік. А Вася, що вийшов за ним, повідомив лицарям Напівкруглого Столу, що незабаром все буде приготовлено, аби гості попарилися і обмилися.

- Ви чому віддаєте перевагу, - питав Лицар Рожевого Ведмедика, - щоби спочатку попарилися і помилися ви двоє, а потім я з дівчатами, або спочатку я з дівчатами, а після ви?

Річард здивовано вигукнув:

- А ви, Лицарю Рожевого Ведмедика, що...

Але Вася перервав:

- Вибачте, але оскільки ми мандруємо разом, то прошу без офіціозу називати мене по-дружньому не на "ви", а на "ти".

- У такому разі і ти, Васю, називай нас двох не на "ви", а на "ти", незважаючи, що ми трохи старші, - порадив Мгоцько.

- Добре. То що ти, Річарде, хотів мені сказати?

- Ти що, Васю, збираєшся купатися не з нами, а з дівчатами?

- Так.

- А вони згодні?

- Згодні.

"Ну й спритний хлопець! От би мені так!" - знову подумки позаздрив Річард.

- Якщо дівчата згодні, - казав Мгоцько, - то, може, попаримось і викупаємось усі разом? Ми зекономимо час, а господар дрова, най їх равлик копне.

- Ну, ні! - заперечив Вася. - Порядні дівчата не ходять у лазню спільно з чоловіками, з якими тільки-но познайомилися. Тим більш, якщо ті дівчата та ті чоловіки не є нудистами. Не знаю, як ви, а я, Катря з Вірою та Анею не нудисти.

- Але ж наше з ними знайомство сталося не пізніше, ніж твоє! - обурився Річард. - Чому ж тобі з ними можна, а нам не можна? Чому така дискримінація?

- Тому що ви чоловіки.

- А ти хто? - вигукнув Левове Копито.

Повисла пауза, під час якої Вася дивився на Річарда зі зачудуванням, навіть відкривши від подиву рота.

- Тю! - нарешті сказав він. - Ви що, думаєте, що я чоловік? Я ж дівчина!

- Як дівчина? Чому дівчина? Тебе ж звати Васею! - здивувався своєю чергою і Мгоцько.

- Це скорочено неофіційно так називають друзі та знайомі. А повністю, офіційно, за паспортом - Василина. Василина Степанівна Римаренко. Я була впевнена, що ви з перших хвилин знали, що я дівчина, оскільки Ігор приставав до мене з поцілунками.

- Я подумав, що він той... як би це сказати... чоловік із нестандартною сексуальною орієнтацією, - повідомив Річард.

- І я так думав, най його равлик копне, - додав Мгоцько.

- Хто? Ігор? Ха-ха! Ні, він хлопець зі звичайною орієнтацією, і мого кохання та поцілунків хотів, бо я дівчина.

(Начитаному Лицареві Півної Кружки відразу ж згадалися рядки з комедії Грицька Основ'яненка "Дворянські вибори, частина перша...":

"- Як ти смів увиватися біля неї?

- Дозволь, шановний! А за яким правом?..

- Як за яким правом? Чи бачиш, я воїн; отже, я лицар; отже, я захисник прекрасної статі. А я сам, своїми от цими лицарськими очима бачив, що ти їй набридав своїми поцілунками".)

Василина вела далі:

- Про мою стат'ю ви могли б здогадатися, і побачивши, як я спілкувалася з велосипедистками. Нам, дівчатам, завжди є про що досхочу поговорити і посміятися. Вони відразу ж утямили, що я дівчина, навіть жодних сумнівів у них не було.

- Так, у дівчат спостережливість та інтуїція розвинені краще, ніж у нас, чоловіків, най нас равлик копне, - визнав Мгоцько.

А Річард, подивившись на Васю, так би мовити, свіжими очима, не як на хлопця, а як на дівчину, зрозумів, що вона не менш симпатична, ніж Катря, Віра та Аня. А чи не може вона бути тією, кого мала на увазі ворожка?

- Якщо ви погодилися мандрувати зі мною, вважаючи мене за чоловіка, - насторожилася Василина, - то тепер, коли з'ясувалося, що ви помилилися, боюся...

- Боїшся, що ми відмовимося? - запитав Мгоцько. - Ні, звичайно, не відмовимося. Ми ж не поганці, які дискримінують жінок, вважаючи, що їм не належить того, що належить чоловікам. До того ж ми пам'ятаємо, що і в історії нашої країни серед лицарів Напівкруглого Столу, най його равлик копне, були дві жінки, а серед незалежних лицарів іще більше. Зрозуміло, продовжимо мандрувати разом. А що стосується лазні, то давайте, першими йдіть ви, дівчата, а потім ми.

- От і добре! - зраділа Василина ...

Коли Василина йшла з дівчатами в лазню, вже без шолома та металевих обладунків, стало остаточно видно, що вона абсолютна дівчина з усіма достоїнствами дівочої фігури. Русява красуня з коротким волоссям.

Після водних процедур у лазні й недовгого відпочинку, усі шестеро продовжили шлях, але вже не разом: велосипедистки поїхали убік села Регунів, а лицарі - Геннадіївки.

Василина Римаренко, вона ж лицар Вася, вона ж Лицар Рожевого Ведмедика, подобалася Річарду усе більше й більше. Спочатку зовнішністю. Але зовнішність - це тільки перший привід для любові. Другим приводом буває спільність смаків, поглядів, світоглядів... Людину, якій подобається те ж, що й тобі, полюбити легше, ніж людину, якій твої ідеали не імпонують.

Незабаром виявилось, що в Річарда й Василини є однакові смаки, що їм любляться ті самі артисти, ті самі музичні композиції.

Читачеві відомо, що серед предметів, які Річард узяв у дорогу, були магнітофон "Весна М-212 С-4" і набір магнітофонних касет. І серед тих касет були записи не тільки класичної музики, але й джазової, і року, і навіть популярної, але не примітивної попси, а гарної. Примітивну попсу Річард слухав до того, як захопився класичною музикою. Класична музика його смаки значно покращила. Так от, у сумці Річарда були, окрім інших, і музичні альбоми українських поп- і рок-музикантів, що, як з'ясувалося, подобалися і Василині. Тож Левове Копито та Лицар Рожевого Ведмедика із захопленням заходилися теревенити про них і разом слухати, що сприяло розвитку їхньої взаємної симпатії.

Автор може перерахувати кілька тих альбомів декількох тих виконавців. "Най буде все як є" групи "Плач Єремії". "Мертвий півень '93" групи "Мертвий півень". "Лишається надія" Марії Бурмаки. "Піккардійська Терція" однойменної групи. "Я розкажу" Ірини Білик. "Week End'и В Калуші" групи "Очеретяний кварк". "Radiodonor" групи "Табула раса". "Галя й Леся" сестер Тельнюк. "Мова риб" групи "Скрябін". "Кому vnyz" групи "Кому вниз", "Було не любити" групи "Брати Гадюкіни", "Країна мрій" групи "Воплі Відоплясова".

Таким чином, Річард і Василина відчували один в одному споріднені душі, і між ними зародилося кохання.

Забігаючи вперед, Автор може повідомити читачеві, що, дійсно, це кохання буде

зростати, і дійде до того, що наступного 1996 року вони поберуться, тобто візьмуть шлюб. Як і передбачила циганка-ворожка зі своїм комп'ютером. А згодом у них народяться діти...

От так, Мгоцько в передчутті зустрічі з коханою Естер, а Річард з Василюю у захоплених бесідах на цікаві для обох теми наближалися до Геннадіївки.

Де й опинились третього листопада.

Там, у шинку, Естер не виявилось. А виявився її лист. Який і змусив трьох мандрівників рушити до особняка біля села Великих Мотлохів серед Неголених гір.

Автор у цьому розділі не зупинявся на опитуванні Мгоцьком та Річардом зустрічних людей та зустрічних населених пунктів щодо драконячого яйця та організатора його викрадення, оскільки не сумнівається, що читачеві і без того зрозуміло, що опитування проводилися.

- А навіщо тобі, Авторе, знадобилося скрупульозно називати музичні альбоми українських виконавців? Вони ж ніякої важливої ролі не грають у детективній фабулі про викрадення та пошуки драконячого яйця. Без них чудово можна було обійтися, - дорікає Права півкуля авторського мозку.

- Звичайно, можна було обійтися, - погоджується Автор. - Взагалі, у цій книзі згадується ціла низка письменників, композиторів та інших мастаків, а також їхніх творів, без згадок яких детективна фабула нічого не втратила б. Але люди мають таку властивість: якщо тобі щось подобається, то тобі хочеться поділитися цим з іншими. А раптом і їм полюбитися. От і Автор цих писань не зміг утриматися, щоб не повідомляти читачеві про деяких літераторів, музикантів та інших митців, які йому, особисто Авторові, імпонують (за винятком парочки представників російської попси, які Авторові не до смаку, але яких він змушений був згадати, так би мовити, з технічних причин); та назви деяких їхніх творів. Раптом це спонукає читача познайомитися з тими творами (або, якщо вже знайомий, ще раз перечитати, переслухати, передивитися...), і раптом вони читачеві теж сподобаються. Раптом читач від них отримає задоволення. А задоволення - це позитивні емоції. А позитивні емоції дуже корисні для здоров'я. А Автор хоче, щоб читач був здоровим.

Звичайно, існує велика ймовірність, що у Автора та читача різні уподобання, і читач не отримає задоволення від того, від чого отримує задоволення Автор.

Читачам взагалі важко догодити.

Автор міг би тут поміркувати про примхливість читачів та важкість їм потрафити. Але оскільки за сотні років до нього про це поміркував один літератор, убитий одним композитором, то Автор просто процитує вбитого. (Звичайно, літератор написав це до того, як композитор його уколошків, а не після того). Літератора звали Томас Мор, а композитора-вбивцю Генріх Тюдор. У вільний від складання музики час цей Генріх Тюдор працював англійським королем, відомим як Генріх Восьмий. Літератора цей композитор убив не власноруч, а надавши наказ відповідному фахівцю.

Так от літератор Томас Мор у своїй книзі "Утопія" про читачів написав таке:

"Смаки людей дуже різноманітні, характери примхливі, природа їхня дуже

невдячна, судження сягають цілковитої безглуздості. Тому дещо щасливіше, мабуть, почуваються ті, хто приємно і весело живе у своє задоволення, ніж ті, хто мучить себе турботами про видання чогось, що може одним принести користь чи втіху, тоді як у інших викличе огиду чи невідчужність. Велика більшість не знає літератури, багато хто зневажає її. Невіглас відкидає як грубість все те, що не зовсім неосвічено; напівзнайки відкидають як вульгарність все те, що не рясніє стародавніми словами; деяким подобається тільки лахміття, більшості – тільки своє власне. Один настільки похмурий, що не допускає жартів; інший настільки не дотепний, що не переносить дотепності; деякі настільки позбавлені глузливості, що бояться всякого натяку на неї, як укушені скаженим собакою бояться води; інші настільки непостійні, що сидючи схвалюють одне, а стоячи – інше. Одні сидять у трактирах і судять про таланти письменників за склянками вина, ганячи з великим авторитетом все, що їм завгодно, і смикаючи кожного за його писання, як за волосся, а самі тим часом перебувають у безпеці і, як мовиться в грецькій приказці, поза обстрілом. Ці молодці настільки гладкі і поголені з усіх боків, що у них немає і волосинки, за які можна було б ухопитися. Крім того, є люди настільки невідчужні, що і після дужої насолоди літературним твором вони все ж таки не мають жодної особливої любові до автора. Вони цілком нагадують цим тих невідчужливих гостей, які, отримавши багатий обід, нарешті ситі йдуть додому, не принісши жодної подяки тому, хто їх запросив. От і затівай тепер на свій рахунок бенкет для людей такого ніжного смаку, таких різноманітних настроїв і, крім того, для таких пам'ятливих і вдячних".

А земляк Томаса Мора, Льюїс Керролл, у передмові до другої книги свого роману "Сильві та Бруно" зауважив:

"Я твердо стою на тому, що авторові зовсім не варто читати відгуків про свої книги: недобррозичливі відгуки майже напевно його розлютять, тоді як доброзичливі нагородять самовдоволенням; ні те, ні інше небажане".

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТЕ. Розв'язка на ніздрях

Не зумівши підібрати епіграф до п'ятдесят дев'ятого розділу, Автор робить епіграфом повідомлення, що він не зумів підібрати епіграф.

Автор, "Забавні хроніки підпільного королівства..."

5, 6 листопада 1995 року.

- На ніздрях? – перепитує Права півкуля авторського мозку, прочитавши заголовок.
- Зазвичай кажуть: "Розв'язка на носі", маючи на увазі – дуже близько.
- Ну ти ж не будеш заперечувати, що ніс і ніздрі дуже тісно пов'язані, – відповідає Автор.

- Я буду заперечувати, – суперечить страждаюча на педантизм півкуля Ліва. – Не у всіх живих істот отвори для дихання розташовані на носі. Є тварини, у яких такі отвори перебувають в інших частинах тіла. Наприклад, у китів і дельфінів єдина ніздря має

місце на потилиці.

- Мої писання призначені для людей, а не для тварин, - відмахується Автор. - Тому на сто відсотків певен, що в моїх читачів ніздрі асоціюються саме з носом, а не з потилицею, сідницями або там п'ятками. Тому висловлення "Розв'язка на ніздрях" для них рівноцінно "Розв'язці на носі". Просто перший варіант є менш банальним, менш звичним, а отже і оригінальнішим. А мене хлібом не годуй, дай пооригінальничати. Втім, хліб я люблю й від хліба я не відмовляюся.

Так, безцінний читачу, Терентопські хроніки, або, якщо завгодно, Терентопський так званий епос, неухильно й неминуче наближаються до свого кінця. Можна сказати, наблизилися майже впритул. Ще трохи, і ми в цей кінець упремося ніздрями.

І перш ніж упремося, Автор прагне дещо сказати про персонажів, які на час випали з поля нашої уваги, оскільки ця увага зосередилася на мандрівках лицарів Напівкруглого Столу. Власне, повернення до цих персонажів не має значення для фабули про пошуки драконячого яйця, і без повернення до них цілком можна було б обійтися. Але Автору не хочеться закінчити хроніки, не попрощавшись із персонажами за допомогою останньої про них згадки. Написання цього так званого епосу зайняло стільки часу в житті Автора, що персонажі стали Авторові рідними й близькими. До міліціонерів Папірусюка, Ратиці й Полуящикова, а також до дракона Інокентія Карловича і його приятеля дощового черв'яка Гавриїла Святославовича Автор (а з його допомогою і читач) уже повернулися в попередньому щосі "Мислення в Гірчичній". А отут повернемося й до інших жорикбуржців, як Автор там і пообіцяв.

- От ти, Авторе, увесь час говориш "епос", "епос", - знову подає голос педантична Ліва півкуля. - А тим часом, ця твоя писанина зовсім ніякий ні епос. По-перше, однією з головних умов епосів є відсутність згадувань автора про самого себе. В епосі автор зобов'язаний розповідати про життя персонажів, жодного разу не згадавши своєї особи. А ти постійно перериваєш розповіді про персонажів згадуваннями про себе любимого: мовляв, я, Автор, те, та я, Автор, се, і мої мозкові півкулі те та се. По-друге... Втім, і одної вищезгаданої обставини цілком достатньо, аби твій твір був рішуче викреслений із категорії епосів.

- Саме тому, - намагається захищатися Автор, - я називаю свої писання не "епосом", а "так званим епосом", "м'яко кажучи, епосом" і так далі. Такі доповнення дають зрозуміти читачеві, що не варто сприймати в цьому випадку слово "епос" за чисту монету. Нехай моя писанина не епос, а хрін знає що таке. Головне, щоб читачеві було цікаво. Взагалі-то, чесно кажучи, приступаючи до писання, я егоїстично прагнув, щоби мої тексти були цікаві особисто мені. Але якщо виявиться, що вони цікаві й ще кому-небудь, крім мене, - ну що ж, це буде для мене приємним бонусом.

Але давайте, півкулі й читачу, подивимося на відомих нам мешканців Жорикбурга. А конкретніше - на їхні вчинки п'ятого та шостого листопада тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. Чому саме у ці дні? Тому що ці дні виявилися дуже важливими для Терентопського королівства. Саме п'ятого листопада, о двадцять першій годині і чотирнадцять хвилин за жорикбурзьким часом, вкрадене драконяче яйце було

повернуто до Абрикосової печери. Що врятувало країну від можливого потрапляння цього предмета у Великий Світ, від можливого викриття Терентопії Великим Світом та від можливої експансії з боку Великого Світу. А шостого листопада Лицар Півної Кружки в компанії з Річардом Левове Копито і Лицарем Рожевого Ведмедика визволили з полону Естер Гільденштерн, знешкодивши чаклуна Арсенія Архипова (завдяки виключно мечу Халазюку, який був у лицарів, що та чарівна зброя була здатна анулювати навколо себе дії будь-якого злого чаклунства). І таким чином врятували батьківщину від можливої майбутньої навали злих демонів. Більш того, лицарі знищили написаний чорнокнижником Авдієм Мотлохом рецепт активізації злих демонів, щоби більше ніхто не міг ним скористатися. (Про рецепт їм розповів сам Арсеній Архипов, не з власної волі, а під впливом магічної аури меча Халазюка).

Але для жителів Жорикбурга, про яких Автор має намір дещо сказати в цьому розділі, ці два дні були звичайними, нічим особливо не примітними, бо ті мешканці не знали поки що про згадані події. Це згодом ці дні вважатимуться у Терентопії святковими. Але, незважаючи на ординарність для жорикбуржців тоді цих днів і вчинків самих жорикбуржців, Автор про них не промовчить.

* * *

Так, наприклад, чарівник Акмус п'ятого листопада сховався на жорикбурзьку магоелектростанцію, як робив п'ятого числа кожного місяця, і, як завжди, за допомогою магічного заклинання зарядив турбіну обертальною завзятістю, аби вона крутилася ще місяць, виробляючи для столиці електрику.

А шостого жовтня Акмус на своєму однокрилому літакові, рожевому в червоний горошок, здійснив політ із Жорикбурга до міста Яєчні-Ясної, що також робив регулярно. Він мав контракт із тамтешнім відділенням поширення преси. Маг доставляв їм столичні газети та журнали, які вони в своєму місті продавали у кіосках, а чарівник отримував за швидкісну доставку гроші. Цей політ відрізнявся від попередніх тим, що цього разу Акмус узяв у кабінку пасажир. Кабіна була одномісною, і взяти до неї іншу людину було неможливо. Як читач, мабуть, пам'ятає, і слідчого Папірусюка маг підвозив зі столиці до Жабенятинська та назад не в кабінці, а в багажному контейнері під єдиним крилом, схожому на авіабомбу. Цього разу контейнер був набитий пресою, тож і в нього людину Акмус не міг би взяти. Але цей пасажир був не людиною, а невеликою мавпою, тож помістився у кабінці з авіатором без проблем. Так, це маг Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський напросився в політ, оскільки йому ще ніколи не доводилося літати літаком, і такий новий досвід був для нього цікавим.

Леонід Леонідович останні тижні мешкав у особняку Акмуса, оскільки у його власному особняку завівся буйний фантом, схожий на пітекантропа, який буянив, не даючи там нормально жити.

До речі, з часу похорону його людського тіла у Леоніда Леонідовича стався невеликий прогрес в аспекті фонетики: він почав нарешті впевнено вимовляти звук "р". Отже тепер йому залишалося тільки опанувати вимовою шиплячих: "ж", "ш" і "щ".

Отож, Акмус узяв макака-резуса в кабінку літака і здійснив політ вищевказаним

маршрутом. Перевертайлові-Замийському це дуже сподобалося, і він випросив у колеги право і надалі супроводжувати його в польотах. Доки не повернеться з мавпячого тіла в нове людське, яке обіцяв створити Арам Артаньянц, коли Леонід Леонідович усуне дефекти вимови і зможе вимовити потрібне для переселення душі заклинання. Але здобувши знову людську подобу, він, на жаль, втратить можливість літати з Акмусом у кабіні, а перебуваючи в багажному контейнері, нічого не побачиш, так якби контейнер просто лежав на землі, тому від такого польоту не буде естетичного задоволення. Тож у перетворенні з мавпи на людину є свої недоліки, з сумом подумав старий маг.

(До слова мовити, літак Акмуса є не єдиним згадуваним у літературі транспортним засобом, який розфарбований таким чином: горошок одного кольору на тлі іншого кольору. Наприклад, у смішному та абсурдному творі англійського класика Едварда Ліра "Історія про чотирьох дитинчат, що вирушили навколо світу" сказано: "Човен був пофарбований синім у зелений горошок...")

І для молодого мага Арама Артаньянца ці два дні були відносно звичайними. Він присвятив їх не магичній роботі, а особистому життю. Мав кохану дівчину Марину, з якою планував подальше сімейне життя.

П'ятого жовтня вони разом поїхали до села Клопітівки, звідки обраниця була родом, для знайомства чарівника з батьками дівчини. Батьки були дрібними фермерами, які вирощували у теплицях харчову зелень. Клопітівка розташована в Жорикбурзькій області, а отже, відносно неподалік столиці, але громадський транспорт туди не ходить: ні потяги, ні автобуси. Для переміщення в те місце доводиться або використовувати власний транспорт (якщо у тебе такий є), або просити когось, щоб тебе туди довів на власному транспорті. У прогресивного молодого мага був автомобіль (гібрид "Москвича" та "Жигулів"), тож поїздка не склала проблеми. Чудотворець купив цю машину 15-го жовтня цього ж 1995-го року, а уроки шоферування брав у Вакули Нетребенька ще з травня.

Знайомство у Клопітівці було приємним. І наречений дочки сподобався батькам, і батьки нареченої сподобалися нареченому. Зрозуміло, приїжджих смачно нагодували, показали Арамові теплиці та інше господарство, сімейні фотографії з докладними розповідями про відбитих там предків та родичів, красоти навколишніх ландшафтів та інше. Пара закоханих залишилася там ночувати, а наступного дня спілкування продовжилося. До Жорикбурга Арам із Мариною повернулися вже у сутінках шостого листопада.

Сказавши дещо про трьох жорикбурзьких магів, Автор не може проігнорувати і четвертого. Він, як і раніше, знаходився не в Жорикбурзі, а їхав велосипедом уздовж річки Рідини в пошуках русалки Васси.

Саме п'ятого листопада Гліб Любомирович Цвях цю русалку нарешті зустрів. У неї справді було немовля, якого вона годувала грудьми, як і говорила Глібу Любомировичу жорикбурзька русалка Катя. Бачачи голу жінку з голим немовлям у водах листопадової річки, чарівник мимоволі зіщулювався, уявивши собі, як би він сам мерз, опинившись на їхньому місці. Але русалці з потомством, видно, не було холодно. Мабуть, за тисячі

років еволюції русалок і водяників їхні організми призвичаїлися самі себе добре зігрівати без одягу в прохолодному середовищі.

Чудотворець розповів Вассі, що для магічних експериментів йому треба трохи русалочого молока, і що він уже кілька тижнів їздить у пошуках. Русалка пішла йому назустріч, не поскупилася і націдила з двох грудей баночку молока. Груди були великі, і молока в них вистачало. Гліб Любомирович одразу ж обробив молоко таким заклинанням, що воно не могло прокиснути до його повернення у столицю та дослідів.

Оскільки мети його мандрівки було досягнуто, то він на велосипеді ж вирушив у бік Жорикбурга найближчим маршрутом. Ну, тобто найближчим маршрутом було переважно бездоріжжя, непридатне для велосипеда. Автор має на увазі найближчий маршрут гожими для їзди на велосипеді дорогами до міста Ямитивінвоनावониполя, де чарівник сяде на міжміський автобус до Жорикбурга, маючи велосипед вже в якості багажу. На повернення Цвях витратить і залишок п'ятого листопада, і весь день шостого, і ще абиякий час після цього.

А у бібліотекаря Бізончика Солом'яного (тобто Сергія Васильовича Трампа) 5-го листопада (а це, до речі, була неділя) відбулося одруження. Він пошлюбився з прекрасною дівчиною на ім'я Олена, до якої залицявся два з гаком роки.

Весільне гуляння із цього приводу відбулося у великій залі ресторану "Харків".

Там було чимало друзів та знайомих молодят. У тому числі патріарх Іполит Четвертий, механік Вакула Нетребенько, чарівник Акмус (після швидкої роботи на магоелектростанції), пенсіонер (колишній банщик-стахановець) Ілля Шнапс, касир Джульєт Грошенятко. А от дракона Інокентія Карловича не було. Бізончик надіслав йому запрошення, але той ввічливо відмовився, оскільки не любив усіляких бенкетів. Натомість відправив молодят у подарунок дуже гарне живописне полотно – пейзаж Каменіани, – що ту картину сам написав; додавши до подарунку, звісно, вітання та найліпші побажання. Лицаря Річарда Левове Копито теж на весіллі не було, з відомої читачеві причини. Батьки Бізончика – Койот Тамбовський та Індиченька Ряба – звісно, були. (До речі, сімейні перекази про індіанське походження своєї родини Бізончик почув від батьків, котрі, в свою чергу – від своїх батьків і так далі... Але, безцінний читачу, сказати по правді, перекази та легенди не завжди бувають правдивими на всі сто відсотків).

А наступного дня, шостого листопада, молодята вирушили у весільну подорож Терентопським королівством. Джульєт Грошенятко з Олегом Цеглиною підібрали найцікавіший маршрут.

Патріарх Іполит Четвертий шостого листопада з ранку був зайнятий звичною релігійною роботою, а ввечері присвятив себе підготовці чергового номера журналу "Гарнюнізм!". Зокрема був присутній на фотосесії, де фотохудожник Гаррі Ляпчук знімав у різних позах молоду гарну королівську пралю Льолю Мухову. Сам патріарх, звернувши у Королівському замку увагу на її красу, вмовив дівчину позувати для свого видання. Хоча пралю ніколи раніше не позувала для еротичних журналів і не мала такого досвіду, у неї з першого разу вийшло чудово, ніби вона все життя цим

займалася. Патріарх подумав, що багато жінок до цього мають вроджений хист.

Джульєт Грошенятко шостого листопада займався фінансовою роботою в туристичній агенції "Рятівна Бджола", а після роботи відпочивав у корчмі "Під Рятівною Мухою".

Пенсіонер і директор музею імені самого себе Ілля Шнапс шостого листопада у робочий час працював живим експонатом свого музею, а ввечері вирушив із дружиною до оперного театру на оперу "Король Артур" французького композитора Ернеста Шоссона.

Для корчмарів Ісака Гільденштерна та Мойсея Роженкранца п'яте та шосте листопада були звичайними днями, присвяченими роботі в корчмах.

І король Жорик Дев'ятий міг би назвати ці два дні тривіальними, якби п'ятого листопада не зазнав переслідування з боку детектива Папірусюка та не відкрив йому таємниці, котру приховував від усіх майже п'ятнадцять років. Про що читач уже дізнався з попереднього розділу "Мислення у Гірчичній".

Королева Зінька Одинадцята в ці дні була відсутня: поїхала до міста Дримпельзябська. Там мешкала її шкільна подруга. У сина цієї подруги, як і у Бізончика Солом'яного, у неділю було весілля, і подруга не могла не запросити Зіньку на таку важливу у житті їхньої родини урочистість.

Принцеса Зінуля разом зі своїм нареченим Альфредом Вареником, королівським блазнем, п'ятого листопада здійснили розважальну поїздку Жорикбурзькою областю на екологічному таксі єдинорога Буцефаленка. А шостого, окрім іншого, брали уроки материнства та батьківства на курсах майбутніх батьків.

Принцеса Зіночка п'ятого листопада була на молодіжній вечірці з приводу дня народження одного зі своїх університетських однокурсників. Там вона познайомилася, крім інших, із приятелем однокурсника, студентом театрального інституту. Принцеса і актор-початківець відразу одне одному дуже сподобалися. Тому домовилися завтра, після занять у вузах, разом погуляти, сходити до каварні, кінотеатру та інше. Що й зробили шостого листопада. (Як зазвичай, принцеса не помітила, що за нею під час тієї прогулянки спостерігав охоронець).

- Я не можу погодитися, - каже раптом Права півкуля авторського мозку, - з твоїм твердженням, громадянине Авторе, що ці два дні були для названих жорикбуржців звичайними, рядовими, непримітними. Для деяких - так, але не для всіх. Леонід Леонідович Перевертайло-Замийський, який вперше полетів літаком і отримав від цього незабутнє враження, не погодився б назвати це чимось рядовим і рутинним у своєму житті. Арам Артаньянц сказав би, що знайомство з батьками коханої Марини - подія особлива і хвилююча, а аж ніяк не ординарна. І для Гліба Цвяха ці дні не були пересічними, адже він нарешті досяг мети своєї подорожі, а це завжди вагомо. І вже, певно, Бізончик Солом'яний категорично заперечив би, що його власне весілля зовсім не є для нього подією тривіальною. Можливо, і прала Льоля Мухова позування для журналу вважала випадком у своєму житті особливим, а не пересічним. І зустріч, знайомство та спілкування з цікавим хлопцем, з яким можуть бути серйозні стосунки,

принцеса Зіночка навряд чи вважала дріб'язком.

- Згоден, Права, - киває Автор. - Я глянув на це трохи зверхньо. А дивитися на людей, тим паче людей хороших, треба не зверхньо, а врівень.

* * *

- У цьому твоєму, громадянине Авторе, так званому епосі, який насправді ніякий і не епос, дуже багато персонажів, - каже Ліва півкуля авторського мозку. - Він уже наблизився до кінця, а я досі й не збагнув: а хто ж із цих численних дійових осіб є головним героєм. Ось, скажімо, головним героєм епосу "Одіссея" Гомера є Одиссей. Головним героєм епосу "Енеїда" Вергілія та однойменного епосу Івана Котляревського є Еней. Головним героєм епосу "Дон Кіхот" Мігеля де Сервантеса є Дон Кіхот. Головним героєм епосу "Мертві душі" Миколи Гоголя є Павло Іванович Чичиков. Головним героєм епосу "Пригоди бравого вояки Швейка" Ярослава Гашека є Йозеф Швейк. (До речі, найперший твір про Йозефа Швейка чеський письменник Ярослав Гашек написав не в рідній Празі, як можна подумати, а в Києві). Головним героєм епосу Іллі Ільфа та Євгенія Петрова є Остап Бендер. І так далі. А хто головний герой твого, громадянине Авторе, Терентопського так званого епосу? Дракон Інокентій Карлович? Чи Лицар Півної Кружки? Чи міліціонер Варлаам Оникійович Папірусюк? Чи чарівник Гектор Манюня? Чи король Жорик Дев'ятий?.. А може, головним героєм є Автор зі своїми мозковими півкулями, тобто ти сам?

- Головним героєм Терентопських хронік, - відповідає Автор, - є працівник Королівського зоопарку Юрій Антонович Рябозад, той самий, що просльозився після ганебної смерті від алкоголізму дракона Грицька.

- Ова! - вигукує, ошелешена такою несподіванкою, Ліва півкуля.

- Тю! - чуміє Права.

- Та ні, - сміється Автор, - це я, звичайно, жартую. А якщо серйозно... Гм... Еее... - Тут Автор глибоко замислюється, чухаючи нігтями потилицю.

- Може, головним героєм є Терентопія? - підказує Права.

- Як? Ціла країна? - не вірить Ліва.

- А чому б і ні? У літературі та мистецтві всяке буває, - знижує звивинами Права.

- У такому разі, - найжує звивини Ліва, - можна й припустити, що головним героєм є місто Харків, адже Автор його часто згадує, сує всюди інформації щодо його історії та культури, з Харковом пов'язані різні події Терентопських хронік та вчинки деяких персонажів.

- Ні, - сумнівається Права, - все ж таки Терентопії в цьому творі незрівнянно більше, ніж Харкова.

- А кип'яченої води в напої за назвою "чай" незрівнянно більше, ніж висушеної та подрібненої рослини за назвою "чай". Але, незважаючи на чисельну перевагу окропу над чаєм у цьому напої, називають його все ж таки чаєм, а не кип'яченою водою, - аргументує Ліва. - Думаю, саме Харків спровокував Автора на написання цієї книги. Саме харківський патріотизм є фундаментом цієї праці. Очевидно, Автор, бачачи, що з іншими країнами та народами пов'язані ті чи інші епоси, образився, що його рідний

Харків виявився не... як би це сказати... не обесосеним, чи що. Така обділеність у цьому аспекті рідного міста мабуть завдавала Авторіві душевних мук. Мабуть, Автор подумки запитував: ну чим Харків гірший за інших? І, будучи впевнений, що Харків нічим не гірший за інших, Автор утвердився у думці, що і з Харковом має бути пов'язаний якийсь епос. Наприклад, чарівно-лицарський. От для цього Автор придумав Терентопію та історію про викрадення драконячого яйця і його пошуки, й пристебнув усе це до Харкова. Я вгадав, товаришу Авторе? Євангеліє від Івана починається так: "На початку було Слово". А про Терентопію можна сказати: "На початку був Харків".

- Ні, не зовсім так, - заперечує Автор. - На початку Харкова не було. Спочатку була м'яка іграшка. Точніше, м'якої іграшки не було, була лише думка пошити м'яку іграшку.

- Розкажи докладніше, - просить Права півкуля авторського мозку.

- Розповідаю. На початку дев'яностих років двадцятого століття чомусь спала мені на думку думка: а чи не пошити мені м'яку іграшку - дракона, зовні текстильного, а внутрішньо поролонового. Аби той штучний дракон був декоративним елементом інтер'єру мого житла. Але замість того, щоб засісти за шиття, я задумався про те, що у цього майбутнього дракона має бути якась історія. І написав оповідання про битву дракона Інокентія Карловича з лицарем Аркадієм. Оповідання, надруковане на друкарській машинці, перемістилося до купки макулатури, яку я патетично назвав своїм архівом. Але після створення словесного дракона ентузіазм щодо створення дракона текстильно-поролонового чомусь зійшов нанівець. Тож цей декоративний елемент інтер'єру так і не був пошитий.

У тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятому році спало на думку написати більший за обсягом твір, щось на кшталт чарівно-лицарського епосу. У якості, образно кажучи, зерна, з якого мало вирости велике гіллясте дерево, я взяв вищезгадану історію битви лицаря і дракона. Це ніби як у Льюїса Керролла: він спочатку написав маленьке казкове оповідання "Помста Бруно", а згодом роман із двох книг "Сильві та Бруно", до якого "Помста Бруно" увійшло як два розділи. Але якщо в роман Керролла казка "Помста Бруно" увійшла майже не зміненою (або взагалі не зміненою, про це краще знають керроллознавці), то історію битви Інокентія Карловича з Аркадієм я переписав повністю, значно змінивши, навіть не виймаючи з архіву і не перечитуючи початкового варіанту.

У другому варіанті сцену, де дракон привозить до Королівського замку переможеного і закутаного в капронову сітку лицаря на гіппомобілі, я написав сімнадцятого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. Тому вивів, що і сама ця битва, і прибуття дракона до замку відбулися саме цього дня: сімнадцятого вересня тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року. І подальшу хронологію терентопських подій уже будував, відштовхуючись від цієї дати.

Так от, Ліва півкуля мого мозку: у тому первісному варіанті, який опинився в моєму так званому архіві, схожому на купку макулатури, ніякого Харкова зовсім не було. Терентопія була, а Харкова - ні. Ідея зробити Терентопію та Харків сусідами прийшла

пізніше, вже при написанні Терентопського так званого епосу. Тому в цьому випадку й не можна сказати: "На початку був Харків".

Писав я Терентопські хроніки дуже-дуже неспішно, роблячи в роботі паузи, що тривали іноді кілька тижнів, а то й кілька місяців, так що робота розтягнулася навіть не на роки, а на десятиліття. (Відомо, що Джон Роналд Руел Толкін творив текст свого епосу "Володар кілець", тицяючи у клавіші друкарської машинки лише двома пальцями, а не більшою кількістю, як роблять фахівці у справі машинопису. Маю сором зізнатися, що навіть до рівня Толкіна я піднятися не зміг, і свій так званий Терентопський епос друкую на машинці "Любава" (куплений, приблизно за десятиліття до початку створення цього так званого епосу, в універмазі "Будинок Торгівлі", що поруч із Благбазом) одним пальцем, вказівним правої руки, значно повільніше, ніж це вчиняють усіма пальцями обох рук майстри такої роботи). До кінця написання я наблизився впритул лише за тридцять років після початку.

Ага, так буває, що літератор закінчує свій твір лише за десятки років після того, як почав його писати. Наприклад, Франсуа Рабле свою епопею "Гаргантюа та Пантагрюель" писав приблизно двадцять років, і продовжував би писати, якби роботу не перервала смерть. Іван Котляревський свою "Енеїду" почав писати 1794-го року, а закінчив лише 1842-го. Віра Панова свій роман-казку "Котра година? Сон зимової ночі" почала писати під час Другої світової війни, а закінчила за двадцять років (а опублікований він був уже за сорок). І Войцех Жукровський перший твір своєї казкової дилогії про Тютюрлістанське та Баблацьке королівства написав під час Другої світової, а другий твір цієї дилогії – аж за сорок років потому. Юрій Коваль свою іронічну епопею "Суєр-Виєр" почав писати 1955-го року, а закінчив 1995-го. Такі приклади, звісно, можна продовжувати.

Що ж до квасного харківського патріотизму, продовжує Автор Терентопських хронік, то він, правда, мав місце при написанні цього мого поблизухарківського, так би мовити, епосу. Якщо британці мають свій епос про короля Артура та лицарів Круглого Столу, французи – свій епос про графа Роланда та лицарів Карла Великого, германці – свій епос про королевича Зигфріда та нібелунгів, ірландці – свій епос про героя Кухуліна та уладських витязів, і так далі і тому подібне, то чому б і харків'янам не мати якого-ніякого чарівно-лицарського епосу, вирішив я в нападі харківського патріотизму. Визнаю, що цей, м'яко кажучи, епос вийшов не солідним, не серйозним і не патетичним, як вищеназвані іноземні, а курйозним, бешкетним, химерним, навіть майже божевільним. Але інших поблизухарківських, і тим більш харківських епосів поки немає, тож, як то кажуть, на безриб'я і лангуст мойва.

– Якщо взяти до уваги, що у всесвітній літературі вже є величезна кількість фентезійних творів про чарівні світи, в тому числі і так чи інакше пов'язані з нашим світом, то вигадкування тобою, громадяніне Авторе, Терентопського королівства є банальністю та епігонством, а не чимось новаторським та оригінальним. А банальність та епігонство – це ганьба для творця. Творець має бути оригіналом і новатором, – припечатала Автора до ганебного стовпа Права півкуля авторського мозку.

- Я в щосі "Користь нудотної попси" вже висловився про труднощі створення чогось принципово нового. Мало кому це вдається, - крехтить Автор, намагаючись відірвати своє тлінне тіло від ганебного стовпа. - Сучасний письменник і діяч мистецтва майже не може не бути епігоном! Так, кожен, хто займається художньою літературою та традиційними видами мистецтва - музикою, танцями, живописом... навіть кінематографом та фотографією, хоча останні значно молодші - кожен, повторюю, майже приречений бути більшою чи меншою мірою епігоном, бо всі можливі сюжети та всі можливі форми викладу вже давно людством винайдені та багаторазово використані! Навіть великий Шекспір був, можна сказати, махровим епігоном, у тому смислі, що майже у всіх своїх п'єсах використовував чужі сюжети і навіть чужих персонажів! Вимагати від сучасного автора, щоби він не був епігоном і не повторював того, що було створене раніше, це все одно, як від сучасного хіміка вимагати, аби він працював лише з такими елементами, яких немає в таблиці Менделєєва. Ті нинішні письменники і митці (або "творяни", як назвав письменників і митців Майк Йогансен), які патетично величають себе новаторами та авангардистами, або свідомо вводять публіку в оману, або самі перебувають у омані через те, що недостатньо добре знайомі зі спадщиною минулих часів і просто не знають, що їхньому так званому новаторству та авангардизму десятки, сотні, або навіть тисячі років. Нині новаторство зводиться до вигадкування нових термінів для ненормальних явищ. Досить на старе явище навісити нову вивіску, і вона стає новаторством та авангардизмом. Отже, якщо і на моє махрове епігонство навісити якийсь нечуваний раніше термін, позаковиристіше, то я теж стану виглядати новатором і авангардистом. Нехай це буде, скажімо, термін "зюзюблямізм". Тепер достатньо, аби екзальтовані пустодзвони розтрубили, що я став основоположником зюзюблямізму, і репутація новатора і авангардиста мені забезпечена... Ні, повторюю я, жодного кардинального новаторства за великим рахунком у художній літературі та традиційних мистецтвах утнути майже не можна. Людина, яка бажає ушкварити щось принципово нове, чого раніше не існувало, протоптати, образно висловлюючись, нові дороги, повинна йти в науку та техніку - там непочатий край роботи, там стільки непротоптаного, незвіданого, стільки попереду відкриттів та винаходів, такі перспективи. А в мистецтві та літературі, на жаль, все давно витоптано і пережовано, тут лише можна тупцювати чужими слідами і дожовувати розжоване... У зв'язку із цим мені пригадався діалог з роману Льюїса Керролла "Сильві та Бруно". Цитую:

"- Але якщо чесно, у наші дні й справді не знайдеш по-справжньому нової мелодії. Те, що нам підносять як "остання новинка сезону", завжди нагадує мені щось, що я вже чула в дитинстві.

- Прийде ще день - якщо світ проіснує досить довго, - сказав Артур, - коли всі можливі мелодії виявляться вже придуманими, і складені всі можливі каламбури... і гірше того, написані всі можливі книги! Адже кількість слів обмежена.

- Для авторів великої різниці не буде, - вплутався і я в їхній диспут. - Замість того щоб вирішити: "Яку книгу мені написати?", автор запитає себе: "Котру книгу

мені написати?" Різниця в словах, і тільки".

- Втім, це не означає, - продовжує Автор Терентопських хронік, - що сучасний "творянин" повинен відмовитися від прагнення до оригінальності і скотитися в плагіат, бо хоч і неможливо в цій сфері створити щось абсолютно нове за великим рахунком, зате можливо створити нове за рахунком малим, так би мовити, ввернути якісь нові аспекти, детальки, дрібнички. От узяти хоча б мене...

- За що взяти? За носа? За вухо? За горлянку? Або за... ги-ги... - пирснули мозкові півкулі, але Автор, проігнорувавши сарказм мозку, продовжує:

- От узяти хоча б мене з цим моїм Терентопським, м'яко кажучи, епосом. За великим рахунком, ця моя писанина - таки дійсно махрове епігонство, згоден, не заперечую, бо творів про чарівні паралельні світи, у тому числі і пристиковані до нашого, про лицарів, драконів, чарівників і т.д. - хоч греблю гати. Від найдавніших епосів до сучасних фентезі на цю тему списані тонни паперу. Але водночас у жодному з тих минулих чарівних епосів, як я думаю, дія не розгорталася восени тисяча дев'яност дев'яносто п'ятого року, і жоден із тих чарівних світів не був пристикований саме до міста Харкова. Отже, в цих аспектах я виявив якесь новаторство, якусь оригінальність. Виходить, я пишу не лише черговий чарівний лицарський епос, а й ПЕРШИЙ У СВІТІ МАЙЖЕ ХАРКІВСЬКИЙ чарівний лицарський епос!

- Автора понесло, - каже Права півкуля.

- І якщо цей мій почин підхоплять і інші автори, і теж писатимуть харківські, саме харківські, чарівні лицарські епоси, то я навіть набуду репутації адепта, патріарха, основоположника харківського напрямку чарівно-лицарської літератури!

- Манія, - констатує півкуля Ліва, - величі. Куди тільки психіатри дивляться?

Автор, заговоривши про себе як про основоположника, розпалюється, його очі загоряються, на щоках виступає гарячковий рум'янець, він пітніє від збудження, гордо випинає груди і навіть підводиться навшпиньки.

- А пафосу, пафосу! - осаджує його Права. - А хто постійно наголошує, що, мовляв, цей так званий епос із мінімумом пафосу?

Автор і сам помічає, що заходився мовити пафосно, а це суперечить його обіцянкам, тому прикушує язика... Втім, Автор спілкується з безцінним читачем не через ворухіння язиком, а через ворухіння пера по папері, і, отже, правильніше сказати: Автор прикушує перо... Але перо тут присутнє тільки для романтичного антуражу, а насправді Автор наносить літери на папір за допомогою друкарської машинки, і, значить, зовсім уже правильно буде сказати: Автор прикушує друкарську машинку. А якби Автор був прогресивнішим, або, як нині кажуть, просунутішим, то йому довелося б прикусити аж цілий комп'ютер! Прикусивши друкарську машинку, Автор відразу її випльовує, щоб додати:

- Але якщо сучасний письменник все ж таки зможе написати щось абсолютно оригінальне, абсолютно несхоже на все, що було раніше, і тим самим доведе, що навіть у наш час можна не бути епігоном, що мої міркування про неможливість новаторства за великим рахунком є помилковими, і що я сам, розмірковуючи таким чином, є

бельбасом, то я буду цьому тільки радий.

- А я не згодний з тим, що ти, пане Авторе, навіть самого великого Шекспіра приплів до категорії епігонів, - протестує Ліва півкуля. - Епігон, це не той, хто просто повторює створене іншим, а той, хто робить це гірше, ніж цей самий інший. Так, Шекспір запозичив чужі сюжети. Але його твори виходили кращими, чим у тих, у кого він ті сюжети запозичив. Тому, з мого погляду, він не епігон, а геній.

- Саме так, - додає Права.

- Гаразд, гаразд, півкулі, умовили. Шекспіра й інших геніїв із категорії епігонів викреслюю. Але генії є меншиною. А основна маса...

- Можу припустити, що твоїм читачам, якщо такі взагалі знайдуться, або принаймні деяким із них, - продовжує дискусію Ліва півкуля, - можуть сподобатися твої, громадянине Авторе, терентопські історії про лицарів, чарівників, драконів тощо, але не твої діалоги із власними мозковими півкулями. Мовляв, вони тут зайві, гальмують сюжет, стомлюють багатослівністю і так далі. Нашпигувавши ними Терентопські хроніки, ти, мовляв, усе зіпсував.

- Нічого подібного, - заперечує Автор. - Я зіпсував не все. От, наприклад, планети, як крутилися навколо Сонця, так і продовжу...

- До чого тут планети? - дивується, перебивши, Ліва.

- Планети також є частиною поняття "все". Та й окрім Сонячної системи у Всесвіті є багато такого, чого я не зіпсував. Тому не треба перебільшувати, говорячи, що я зіпсував усе. Взагалі, якщо порівняти у відсотковому відношенні те у Всесвіті, що я зіпсував, з тим, чого я не зіпсував, то зіпсоване взагалі можна вважати дуже близьким до нуля.

- Я мав на увазі, що дехто може сказати, що діалогами з мозковими півкулями ти зіпсував Терентопські хроніки.

- От це інша розмова. Лише одні Терентопські хроніки, а не безмежне і всеосяжне "все". То хай так і кажуть, а не приписують мені нереальної поломки Всесвіту. Кожен читач має право читати ті фрагменти твору, які йому цікаві, пропускаючи ті фрагменти, які нецікаві. Немає такого суду, який засудив читача поглинати мої діалоги з мозковими півкулями всупереч своєму читацькому бажанню. Читач, який страждає на алергію щодо таких авторських випендрювань, побачивши, що у Автора почався черговий напад внутрішньочерепного рейваху, може благополучно перескочити ці абзаци або сторінки, поки в його поле зору не потраплять "нормальні" абзаци і сторінки про пригоди лицарів, чудеса чарівників, та інше, миле його читацькому серцю. У тому числі, пропустивши цей мій із вами, півкулі, діалог, одразу перейти до наступного розділу. Але серед читачів трапляються й такі диваки, яким цікаво не лише те, що відбувається з персонажами автора, а й те, що відбувається в авторській голові. Діалоги Автора з мозковими півкулями показують, що Автор не піддає таких диваків дискримінації, а намагається задовольнити і їхні запити.

Розмови, дискусії і навіть суперечки Автора зі своїми мозковими півкулями є не проявами шизофренії або ще якогось психічного розладу, а літературним прийомом,

запозиченим у багатьох попередніх літераторів минулих століть. Цей прийом – переривати розповідь про пригоди персонажів розмовами автора з уявними співрозмовниками – був винайдений у незапам'ятні часи і давно є у художній літературі творчою традицією. Можна навести безліч прикладів, але Автор обмежиться мінімальною кількістю.

Лоренс Стерн у своєму романі "Трістрам Шенді" періодично розмовляє (правда від імені Трістрама Шенді) як зі своїм уявлюваним читачем, так і з якоюсь уявлюваною таємничою дамою. А в романі "Сентиментальна подорож Францією та Італією" (де про подорож Італією нічого не говориться, оскільки Стерн умер ще на етапі писання про подорож Францією), англійський автор розмовляє з якимось уявлюваним Євгенієм (правда, від імені Йорика, якому приписує цю подорож).

Дені Дідро у своєму романі "Жак фаталіст і його пан" (написаному під впливом Лоренса Стерна, чого Дідро й не приховує), перериває оповідання про забавні пригоди своїх героїв бесідами з уявлюваним читачем.

Микола Гаврилович Чернишевський у своєму досить дотепному романі "Що робити?" перериває оповідання своїми розмовами навіть не з одним, а із трьома уявлюваними читачами: проникливим читачем, просто читачем, і читачкою. У спілкуванні із проникливим читачем класик навіть одного разу вдається до насильства:

"– А я знаю..."

Що це? знайомий голос... Оглядаюся, – так і є! він, він, проникливий читач, так недавно вигнаний з ганьбою за незнання ні бе, ні ме, ні кукуріку в галузі художності; він вже знову отут, і знову зі своєю колишньою проникливістю, він вже знову щось знає!

– А! я знаю, хто писав..."

Але я квапливо хапаю перше, зручне для моєї мети, що потрапило під руку, – потрапила серветка, бо я, переписавши листа відставного студента, сів снідати – отже, я схоплюю серветку й затикаю йому рота: "Ну, знаєш, так і знай; що ж репетувати на все місто?""

Ліва півкуля авторського мозку, перебиваючи, вигукує:

– У щосі сороковому "Нюхання дороги" є такі слова: "Потім Ніздреслав звернув із вулиці Арістофана на вулицю Чернишевського; пробігши повз пам'ятник у вигляді двох чоловіків в одязі дев'ятнадцятого століття, один з яких запихав серветку в рот іншого". Це...

– Так, – відповідає Автор, не чекаючи кінця питання. – Пам'ятник відображає саме цю сцену. Терентопці дбають про своє здоров'я і знають, що для здоров'я корисні сміх та веселощі, тому для пам'ятників найчастіше обирають кумедні ситуації.

Іноді в якості уявлюваного співрозмовника, бесідами з яким переривається оповідання, письменник використовує іншого письменника, що вже вмер, з минулих епох.

Майк Йогансен таким співрозмовником узяв шотландця Чарльза Кінгзлі (1819-1875 рр.), письменника, священника, мандрівника й ботаніка. У свій досить дотепній (втім,

у Йогансена багато творів є такими) книзі "Подорож у радянську Болгарію". Приводом для цього стала книга шотландця "Нарешті: Різдво у Вест-Індії", яку Йогансен прихопив у подорож. Закінчилося уявлюване спілкування Йогансена із британським священником "трагічно" для останнього – у тридцять дев'ятому розділі свого твору Йогансен *"викинув святого отця Чарльза Кінгслі за вікно в грязюку. Там саме стояв колгоспівський гиндик. Він роззявив дзьоба й ковтнув преподобного отця Чарльза Кінгслі, попа, письменника, подорожнього і ботаніка. Так у череві гиндиківім... загинув критичний піп Чарльз Кінгслі, виконавши свою роль горохового блазня, що розважає читача, коли в оповіданні потрібна пауза"*.

А Олександр Житинський у своїй іронічній епопеї "Втрачений дім, або Розмови з мілордом" перериває розповіді про персонажів – простих советських людей – бесідами з названим вище Лоренсом Стерном (1713-1768 рр.; саме він і є згаданим у заголовку мілордом). Спілкування з покійним класиком для Житинського у цій епопеї настільки суттєво, що він величає його там не тільки своїм учителем, а й співавтором цієї своєї епопеї.

А Павло Загребельний у своїй іронічній епопеї "Левине серце" періодично перериває розповідь про персонажів спілкуванням із таким собі уявним Варфоломієм Кнурцем, "доктором ерудичних (не плутати з юридичними і ерундичними!) наук".

– Отже, маючи на увазі такі напрацювання своїх літературних попередників, – говорить Автор Терентопського, м'яко кажучи, епосу, – я вирішив, що і мені непогано б розповіді про моїх персонажів переривати бесідами з уявним співрозмовником, або навіть кількома. Але спілкуватися найлегше з близькими. А хто є ближчим, ніж твої власні мозкові півкулі? Тому ви, півкулі, Ліва та Права, і стали такими співрозмовниками. Втім, крім вас, я спілкуюся також зі своїм уявним читачем і уявним терентознавцем Ім'яном Побатьковичем Прізвищенком.

– Великим недоліком твого Терентопського так званого епосу сучасні читачі можуть вважати те, що його кінець знаходиться надто далеко від його початку, – висуває нову претензію півкуля Права. – Тобто його дуже великий обсяг. Багато сучасних читачів вважають за краще мати справу з творами більш лаконічними, а вигляд книг товстих і важких їх так лякає, що вони не наважуються приступитися до читання настільки розгонистого нагромадження розділів, сторінок, абзаців, речень, слів і літер.

– Не сперечаюся, – відповідає Автор. – Але я намагався дотримуватися традицій епосів, а епоси, як правило, досить великі. Багатьом епосам можна пред'явити цю претензію. Наприклад, давньоіндійський епос "Махабхарата" складається аж із дев'ятнадцяти книг. Багатотомним твором є персько-арабський епос "Тисяча і одна ніч". Британський епос Томаса Мелорі "Смерть Артура" складається з восьми книг. І так далі. Це стосується й сучасних епосів. Наприклад, епос Джоан Роулінг про Гогвортс включає понад десяток книг, і з'являються нові. А епос Террі Пратчетта про Дискосвіт налічує понад сорок книг. Бувають, звісно, і винятки. Скажімо, давньогрецький епос "Батрахоміомахія" (пародія на "Іліаду" Гомера) дуже невеликий,

лише кілька сторінок. Але винятки лише підтверджують правило. Звинувачувати епос у тому, що він великий, це те саме, як звинувачувати афоризм у тому, що він маленький. Афоризм має бути маленьким, інакше він не афоризм, а епос має бути великим, інакше він не епос. Оскільки навіть серед сучасних читачів трапляються такі, хто не боїться читати немаленьких текстів, то, можливо, і мій Терентопський так званий епос знайде кілька своїх читачів.

* * *

Діалог Автора з вмістом черепа продовжується.

- Цей твій, громадянине Авторе, Терентопський, м'яко кажучи, епос, - каже Ліва півкуля, - нагадує мені шашлик. Як у шашлику шматочки баранини та цибулі нанизані на шампур, так у тебе безліч різних історій нанизані на сюжет про викрадення та пошуки драконячого яйця.

- А мені, - заперечує півкуля Права, - цей так званий епос нагадує скоріше дерево...

- Ні, не дерево, а шашлик, - сперечається Ліва.

- А я кажу - дерево! - наполягає Права, починаючи суворо хмурити звивини.

- Сам ти дерево дубове! Шашлик і крапка!

- Мовчи, а то я з тебе самого шашлик зроблю, дурисвіте!

- Тільки спробуй! Зараз як вріжу тобі боляче ось цією звивиною!

- Звивини короткі! Я сам тобі...

- Стоп-стоп-стоп, півкулі, вгамуйтеся! - кричить Автор. - Бракувало, аби мій череп став боксерським рингом!

- А чого він... - бурчить Права.

- Сам чого... - ниє Ліва.

- Своєю схильністю до жорстких суперечок одна з одною ви суперечите Джонатану Свіфту, який у "Подорожах Гуллівера" написав, що "дві різні половинки головного мозку, змушені співіснувати в тісному просторі одного і того ж черепа, рано чи пізно дійдуть згоди та примирення і створять рівновагу в думках".

- Якщо ти, Авторе, цитуєш англійську класику (втім, Свіфт жив не в Англії, а в Ірландії), то я зроблю те саме, - каже Ліва півкуля. - Цитую: "Ми - схиблені, бо ми не дві людини, а одна людина. Ми - схиблені, тому що ми дві половинки одного і того ж мозку, розколотого навпіл... Ми з вами не більше як дві половинки мозку одного орача". Це з роману Гілберта Кіта Честертона "Наполеон Ноттінгільський".

- Не гнівайся, Ліва півкуле, але порівняння Правої Терентопських хронік із деревом мені більше до шмиги, ніж твоє - з шашликом, - каже Автор. - Від головного сюжету про викрадення та пошуки драконячого яйця, як від деревного стовбура, ростуть інші сюжети, наче гілки, а від тих сюжетів іноді відростають свої сюжетики, як гілочки. Місцями різні гілки перетинаються, деś навіть зростаються одна з одною. А шматочки баранини та цибулі в шашлику не гілкуються.

Ліва півкуля замислюється, і, нарешті, погоджується:

- Так, скоріше дерево, ніж шашлик. Численні історії тут розгалужуються і

перетинаються, наче візерунки в арабесках.

Автор фантазує:

- От допишу Терентопський так званий епос до кінця, а потім... Можливо, він буде опублікований і стане доступним досить великій кількості читачів. І, можливо, буде чимало таких, кому він сподобається, як серед харків'ян, так і мешканців інших регіонів чи навіть інших країн. Може, виникне товариство фанатів Терентопії. Може, до Харкова іногородні та іноземні фанати поїдуть як туристи. Може, харківські комерсанти, бачачи таке зацікавлення, використовуватимуть терентопську тему собі на користь. Якщо у Харкові є (або донедавна були) заклади, названі найменуваннями з британського епосу про короля Артура та лицарів Круглого Столу - ресторан "Екскалібур", клуб англійської мови "Камелот", спортивний клуб "Авалон", студія меблів "Ланцелот" тощо - то назви з ближчого до Харкова епосу (нехай і "так званого") тим паче будуть у Харкові доречні. Наприклад, з'явиться готель "Терентопія", ресторан "Жорикбург", бар "Лицар Півної Кружки", кафе "Меч Халазюк", спортивний клуб "Лицар Аркадій", магазин зоотоварів "Дракон Інокентій Карлович", супермаркет "Жорик Дев'ятий", кінотеатр імені чарівника Гектора Манюні (як у місті Манюнинську), басейн "Русалка Леся", клуб собаківників "Нізреслав"... Можливо, будуть вироблятися і продаватися іграшки у вигляді персонажів Терентопських хронік. Можливо, будуть вироблятися і продаватися футболки та інший одяг із портретами героїв цих хронік, або з гербами лицарів Напівкруглого Столу, або гербами терентопських міст. Можливо, будуть вироблятися та продаватися кружки та інший посуд із такими зображеннями. І решта сувенірної продукції з терентопською символікою. Тощо. Можливо, у Харкові з'являться пам'ятники персонажам Терентопських хронік. Наприклад, скульптури у вигляді лицаря Аркадія та дракона Інокентія Карловича в момент їхньої битви. Або чарівника Акмуса у кабіні однокрилого літака. Або короля Жорика Дев'ятого, який розмовляє з детективом Варлаамом Папірусюком. Або Лицаря Півної Кружки з Річардом Левове Копито, що тримають в руках чарівний меч Халазюк... І як харків'яни, так і приїжджі фотографуватимуть ці статуї, і зніматимуться на їхньому фоні...

- Манія величі розігралася в Авторові не на жарт, - констатує Права півкуля авторського мозку. - Ще трохи, і він уявить себе Шекспіром, Сервантесом або Рабле.

- Дивишся, він у психіатричній лікарні опиниться в одній палаті з якимось "Александром Македонським", "Наполеоном Бонапартом" та "директором Всесвіту", - додає півкуля Ліва.

- А що, вже й помріяти не можна? - ображається Автор. - Ну і що, що сказаного мною не буде насправді, зате думати про це приємно. А приємні думки є позитивними емоціями. А позитивні емоції корисні для здоров'я. На відміну від мрій чаклунів Авдія Мотлоха та Арсенія Архипова, від моїх мрій немає нікому жодної шкоди, а отже, я маю повне моральне право потішити себе нездійсненими фантазіями. Взагалі, скажу вам, півкулі, без зайвої скромності, що я феноменально скромний. Настільки скромний, що навіть категорично відмовляюся отримувати Нобелівську премію з літератури.

- А хіба тобі присудили премію?!! - дивуються обидві півкулі.

- Ну... Еее.. Кхе... Гм... Не важливо - присудили чи не присудили, головне, що я навідріз відмовляюся її одержувати через свою неймовірну скромність. "Краще бути скромною людиною, аніж нескромним мікробом", як сказав аж сам... От, до речі, вам, півкулі, питання на ерудованість: хто таке сказав? Га?

- Не знаю, - потискує звивинами Ліва. - Може, аж сам Гомер?

- Не в курсі, - підтакує Права. - Чи, може, аж сам Данте?

- Які ж ви в мене, півкулі, невігласи! Так сказав аж сам якийсь невідомий перехожий!

- Ти декілька абзаців тому згадав, Авторе, що людей, котрі витівають твори, Майк Йогансен назвав "творянами", - зауважує Ліва півкуля. - А я гадаю, що "творянами" можна називати тих, хто робить творі хороші, а тих, хто свідомо клепають твори погані, халтурні, правильніше називати не "творянами", а "творюками".

- Це ти, бува, не на мене натякаєш? - підозрює Автор.

- Ні, ти не "творюка", а "творняжка", у найкращому смислі цього слова.

Але доволі патякати, півкулі, підводить ризику Автор. Настав час закінчити цей передостанній п'ятдесят дев'ятий розділ і перейти до останнього, шістдесятого.

Переходжу.

ЩОСЬ П'ЯТДЕСЯТ ВОСЬМЕ. Мислення в Гірчичній

- Чи я, взагалі, скидаюся на якого-небудь короля?..

Іван Керницький, "Король стрільців".

- Мені ці детективчики вже починають приїдатися...

Олег Черногуз, ""Аристократ" із Вапнярки".

5 листопада 1995 року.

- У щосях з тридцять третього по п'ятдесят п'ятий включно, - каже Права мозкова півкуля, - ти, громадянин Авторе, розповідав про мандрівки лицарів Напівкруглого Столу під час Великої Яечної Експедиції. А інші персонажі - мешканці Жорикбурга - на цей період випали з поля твоєї уваги, і читачеві невідомо, чим вони займалися у цей час. Це стосується, зокрема, міліцейського полковника Варлаама Оникійовича Папірусюка. Ми з читачем давно нічого про нього не чули (тобто не читали), і не знаємо, як просунулося за ці тижні слідство.

- Ти маєш рацію, півкуле, - погоджується Автор. - Тому в цьому щосі я розповім про Папірусюка, а в наступному - і про інших жорикбуржців.

Так довго Автор нічого не говорив про Папірусюка та інших міліціонерів, оскільки говорити, по суті, і нема чого. На жаль, відколи ми їх покинули, слідство щодо викрадення драконячого яйця практично не просунулося. Ні в Жорикбурзі, ні у Великих Дрібках, ні в інших місцях жодних свідчень і доказів про місцеперебування яйця та його загарбника виявити не вдалося. Папірусюк, як то кажуть, бився як риба об лід, але результат був нульовим. Останнє, що він знав у цій справі, так це що

організатор викрадення, так званий Траляляліні, дев'ятнадцятого вересня, приблизно о пів на другу годину дня на Великодрібкінському вокзалі увійшов до приміщення громадського туалету з сірою сумкою, в якій, скоріше всього, і було вкрадене яйце. І все. Не було жодних повідомлень, що його хтось бачив після цього. Буцімто він у тому туалеті крізь землю провалився. Варлаам Оникійович тиждень із гаком перебував у Великих Дрібках, сподіваючись знайти там щось нове. Не знайшов. Тому зрештою повернувся до Жорикбурга.

І лише п'ятого листопада відбулися дві події, які привели Папірусюка до правильних висновків, тобто до розуміння, де знаходиться драконяче яйце та організатор його викрадення, і чому цього організатора так довго не могли знайти. От опис цих двох подій і складає цей розділ.

* * *

Папірусюк зіткнувся з ним біля корчми "Під Мідним Забралом". (Ні, не з Траляляліні). Варлаам Оникійович проходив повз цей пункт громадського харчування, а той чоловік вийшов з дверей під висячим мідним лицарським шоломом. І міліціонер, який замислився про справу, що зайшла в глухий кут, розсіяно налетів на вихідця з корчми, мало не збивши його з ніг. "Вибачайте!" – тут же ввічливо перепросив полковник, глянувши в обличчя того громадянина.

Обличчя було незнайоме. То був чоловік середнього зросту, віку на вигляд років сорока п'яти. Теж лисий, як і Варлаам Оникійович. З густими чорними бровами. Голений, тобто безвусий і безбородий. Конопатий. З великою бородавкою на носі.

Жорикбург, хоч і менше в кілька разів Харкова, але все ж таки місто досить невеличке. Тому кожен його мешканець може сказати, що переважна більшість інших мешканців є для нього незнайомцями. І для міліціонера Папірусюка мало не збитий ним із ніг громадянин був просто одним із численних незнайомців. Однак щось у цьому незнайомцеві видалося детективу знайомим. І він, примруживши очі, спробував здивитись у невідомого, щоб зрозуміти, що такого знаного є у його зовнішності.

Незнайомець же, побачивши Папірусюка, остовпів секунди на три, і, коли утямив, що той силкується його впізнати, раптом різко відвернувся і почав віддалятися швидким кроком.

Намагається втекти, зрозумів міліціонер. А навіщо добропорядному законослухняному громадянину втікати від міліції? Втікають правопорушники та злочинці. Тобто така поведінка незнайомця зробила його в очах детектива підозрілим. А це спровокувало майже підсвідому реакцію: треба наздогнати, затримати та з'ясувати.

І голомозий міліціонер рушив за іншим голомозим.

Той озирнувся і побачив, що міліціонер іде за ним. І додав ходу. Папірусюк також прискорився.

Незнайомець, знову озирнувшись, переконався, що міліціонер не відстає, і перейшов на біг. Папірусюк також побіг.

Озирнувшись, незнайомець побіг швидше. Папірусюк також.

Переслідуваний звернув за ріг і чкурнув іншою вулицею. Папірусюк не відставав, навпаки, намагався зменшити дистанцію між ними.

Лисий утікач повертав з вулиці на вулицю, іноді кидався крізь прохідні двори, можливо, сподіваючись, що міліціонер, втративши його з поля зору, зіб'ється зі сліду.

Але ні, досвідчений полковник біг слідом, як прив'язаний.

Однак наздогнати все ніяк не міг, оскільки втікач був добре фізично розвинений. Очевидно, займався фізкультурою із щоденними пробіжками. Папірусюк теж був людиною стрункою і непогано фізично розвиненою. Але він був старшим, і, чесно сказати, фізкультурою займався не щодня. Тому переслідування почало його втомлювати, і він убоївся, що підозрілий може від нього відірватися і піти у невідомість разом зі своєю таємницею, яка змушує його втікати від міліції.

"Важко бути детективом", – зауважив Карло Іванович Бубон у іронічному романі Олега Чорногуза "Аристократ" із Вапнярки". Бухгалтер Бубон промовив це, намагаючись, наче сищик, слідкувати за красунею на ім'я Єва. Задихавшись і почавши вибиватися з сил, Варлаам Оникійович Папірусюк міг би повторити цей вислів.

Незнайомиць знову повернув за ріг. Детектив, добігши до кута, метнувся у той бік. І налетів на лисого втікача, що там зупинився.

– Здаюся, Варлааме Оникійовичу, – важко дихаючи вимовив утікач і підняв обидві руки, як солдат, що здається в полон. – Ваша взяла. Хотів був від вас утекти, щоб зберегти таємницю. Але, бачу, приречений бути вами викритим.

Його голос здався Папірусюку знайомим. Удивляючись у незнайоме обличчя, міліціонер уторопав, що саме здалося йому знаним під час першого погляду. Очі. Очі й голос знайомі, проте людину з такою зовнішністю полковник не знав, або, принаймні, не пам'ятав. А незнайомиць, судячи з його слів, міліціонера знав.

– Хто ви? Чому тікали від мене?

– А ви ще не зрозуміли? Не впізнали? Ну, Варлааме Оникійовичу, якщо ви дійсно хочете дізнатися, хто я такий і чому намагався від вас сховатися, то пропоную пройти зі мною і побачити перетворення незнайомця на добре знайомого. Ідемо?

– Ну, ходімо, незнайомцю. Ви мене заінтригували.

За кілька хвилин вони вийшли на зарослий бур'яном безлюдний пустир. Там була непомітна у бур'янах чавунна кришка каналізаційного люка. Незнайомиць до неї нахилився, вийняв із кишені ключа, вставив збоку в непомітний отвір, повернув, і кришка люка з тихим дзижчанням автоматично від'їхала убік, відкривши круглий отвір.

– Це, Варлааме Оникійовичу, не каналізація, а підземний хід, – пояснив лисий не міліціонер. – Люк схожий на каналізаційний, щоби не привертати уваги перехожих. Там чисто, не бійтеся забруднитись.

І поліз у отвір металевими скобами. Спустившись метри на чотири, покликав міліціонера. Той теж спустився. Незнайомиць натиснув кнопку у стіні і люк зверху зачинився. Стало темно. Але за секунду загорілися електричні лампочки (очевидно, незнайомиць торкнув відповідного вмикача), які висвітлили тунель, квадратний у поперечнику, висотою та шириною метри два з половиною. І лисий Папірусюк із лисим

незнайомцем пішли тунелем.

Нарешті дійшли до цегляних гвинтових сходів в іншому кінці тунелю, що круто здіймалися вгору. Лисий не міліціонер, а за ним і лисий міліціонер, тримаючись за металеві перила, почали спіралью підніматися. Піднявшись, опинилися в крихітному приміщенні площею пару квадратних метрів. Там були двері. Незнайомець їх відчинив. Тумблером вимкнув електрику в тунелі. За дверима на так званих плічках, які терентопці називають по-харківськи тремпелями, висів одяг. Незнайомець трохи розсунув костюми праворуч і ліворуч, утворивши прохід і перемістився вперед, відчинивши інші двері за одягом. Папірусюк – за ним.

Вийшовши в другі двері, вони опинилися в якійсь кімнаті. Озирнувшись, Варлаам Оникійович зрозумів, що вони вийшли сюди з одержної шафи.

– Це мій кабінет, Варлааме Оникійовичу, – пояснив нещодавній втікач, зсунувши одяг у попередню позицію, ліквідувавши зазор між костюмами, щоби прикрити ними вихід із шафи у підземний хід; і потім закриваючи двері шафи.

У кабінеті, крім тієї одержної шафи, були письмовий стіл та крісло, тахта, книжкова шафа, тумбочка, два стільці, акваріум, на полиці техніка для виробництва звуків: програвач вінілових дисків, радіоприймач та магнітофон; а також кімнатні рослини різних видів. Все це освітлювалося світлом із вікна. За вікном близько виднілася одна з веж Королівського замку, завдяки чому Папірусюк збагнув, що він і опинився у цьому замку.

– А тепер станеться перетворення одного суб'єкта на іншого, – оголосив господар кабінету. – Для яскравішого враження, пропоную вам, Варлааме Оникійовичу, хвилини на три заплющити очі. Я скажу, коли розплющити.

Міліціонер був не проти того, щоб враження було яскравим, тож послунався та заплющив очі.

Недовго він чув якісь шарудіння, потім: "Відкривайте очі".

І він відкрив.

– Ваша Величносте!

Автор, упевнений у кмітливості читача, не сумнівається: ти, читачу, вже кілька сторінок тому второпав, що лисий утікач був королем Терентопії зі зміненою зовнішністю.

Тепер Жорик Дев'ятий виглядав як зазвичай: без лисини, а з рудою шевелюрою, без густих чорних брів, а з нормальними рудими, без бородавки та ластовиння, не голений, а з рудою бородою.

– Грим, фальшива лисина, накладні брови та бородавка зробили мене невпізнаним, чи не так, Варлааме Оникійовичу?

– Так, – погодився міліціонер. – Але я не розумію... Ну, волосся ви сховали під накладною лисиною. А як ви сховали бороду?!

– Не сховав, а просто поголив. Давно. Майже п'ятнадцять років тому. А щоби цього ніхто не помітив, ношу фальшиву руду бороду.

– Але навіщо такий маскарад?

- Цю таємницю я зберігав майже п'ятнадцять же років. Ви перший, кому я її викладу, сподіваючись, що ви нікому не розповісте.

І Його Величність повідомив, що його дружина, королева Зінька Одинадцята, полюбляє готувати страви у стилі "здоровий спосіб життя", і любить, щоб чоловік це їв. І не любить, щоб він їв щось інше, не нею приготоване. І щоб її не засмучувати, він харчувався її куховарством. Але хотілося чогось смачнішого і ситнішого. І він заходився потай від усіх, і насамперед від дружини, харчуватися в корчмі "Під Мідним Забралом". Для цього змінює зовнішність і непомітно йде із замку підземним ходом, про який, крім нього та його батька, ніхто не знає.

- Зрозуміло, Ваша Величносте. Клянусь зберегти цю вашу таємницю. Жоден від мене про це не дізнається.

- Дякую.

І тут детектива осінило. Він навіть ляснув себе по лобі долонею.

- Ваша Величносте, ви підказали мені розгадку таємниці, про яку я думаю кілька тижнів!

І пояснив, що не міг зрозуміти, яким чином організатору викрадення драконячого яйця вдається, перебуваючи в королівстві, не бути виявленим, тоді як його шукають міліція та лицарі, його портрети висять на дошках оголошень та афішних тумбах, друкуються в газетах та журналах. Тепер, дізнавшись про таємницю короля, він, Папірусюк, здогадався, що й загадковий Траляляліні зберігає таємницю таким же модусом: змінивши зовнішність, за допомогою, наприклад, перуки, накладних вусів і бороди, можливо, окулярів та іншого. Всі шукають лисуватого та голеного, звертають увагу на таких, а волохаті, бородаті та вусаті шукачами ігноруються.

Тепер треба це врахувати, додав Папірусюк, і оголосити міліціонерам та лицарям, щоб вони придивлялися і до людей з іншою зовнішністю. Король пообіцяв повідомити це своїм лицарям у найближчих телеграмах...

* * *

Крокуючи від Королівського замку до управління міліції, Варлаам Оникійович уявив собі, як так званий Траляляліні, з'їздивши на таксі до Державних Дверей, побачивши там міліцію і збагнувши, що крадіжку драконячого яйця виявлено і його шукають, на вокзалі зайшов у громадський туалет, і, запершись в одній із кабінки, заходився змінювати зовнішність: натягувати перуку, приклеювати штучні вуса та бороду.

Але якщо полковнику стало ясно, чому злочинець досі не був ніким упізнаний, то питання, де він перебуває з викраденим яйцем, залишилося неясним.

І раптом Папірусюк уловив себе на думці: "З яйцем? Чи точно з яйцем?" Він уторопав, що пропустив важливе питання: коли було знесене це яйце? І коли з нього має вилупитися молодий дракон? Чи не могло статися так, що яйця вже й не існує, що яйце перетворилося на розсип шматочків шкаралупи, оскільки його зруйнував, вибираючись назовні, новий дракон?

Треба це прояснити, подумав міліціонер. Дракон Інокентій Карлович, будучи

рідним дядьком яйця чи дракончика, напевно знає терміни. Слід зараз же з'їздити до Гірничної печери і спитати.

Папірусюк увійшов до першої-ліпшої телефонної будки і набрав номер дільничного міліціонера Миколи Опанасовича Ратиці. На щастя, той виявився поряд зі своїм телефоном, і одразу взяв слухавку. Папірусюк попросив його під'їхати на мотоциклі з коляскою до управління міліції, щоб відвезти слідчого на Каменіану.

Незабаром Варлаам Оникійович дійшов до управління і почав чекати на приїзд дільничного.

Той приїхав, як завжди, не один, а з підшефним курсантом Захаром Полуящиковим, який сидів на задньому сидінні мотоцикла.

Не встиг Папірусюк сісти в коляску, не встиг Ратиця завести механізм, як почувся поклик генерала Антона Петровича Бобика:

- Варлааме Оникійовичу, постривай!

Генерал спішно спускався з ґанку управління, тримаючи в лівій руці якийсь невеликий пакет.

- Я побачив тебе з вікна і хочу особисто вручити, - говорив він, підходячи до мотоцикла і простягаючи пакета. - Щойно прийшла бандероль на ім'я детектива, що веде справу про викрадення драконячого яйця. Тримай.

На пакеті справді так і було написано: "Жорикбург. Управління міліції. Слідчому, який веде справу про викрадення драконячого яйця".

- Добре, Антоне Петровичу, подивлюся, - відповів Папірусюк, взявши пакета, і мотоцикл поїхав.

Дорогою він надірвав паперову оболонку та вийняв вміст. Це виявилася магнітофонна касета, на етикетці якої кульковою ручкою було написано "Modern Talking. Romantic Warriors". Хм, якась попса, хмикнув слідчий. Навіщо хтось надіслав мені касету з поп-музикою? І, знизавши плечима, сунув касету до кишені.

* * *

Коли міліцейський полковник Варлаам Оникійович Папірусюк, дільничний міліціонер старший лейтенант Микола Опанасович Ратиця та курсант міліцейської школи Захар Полуящиков увійшли до Гірничної печери, там, окрім господаря, дракона Інокентія Карловича, перебував його частий гість, дощовий черв'як-мутант Гавриїл Святославович.

Вони слухали "Поцілунок феї". Тобто музику цього балету композитора Ігоря Стравінського. Дракон сидів на табуреті, а дощовий хробак лежав на столі. Музику виробляла магнітофонна касета, вставлена в музичний центр "AKAI MX-750". Що той пристрій складався з п'яти блоків: двокасетного магнітофона із системою шумопониження Dolby, автореверсом та записом; CD-програвача з чейнджером на три диски; підсилювача; передпідсилювача-еквалайзера; та тюнера. Крім цього центру, був у печері й інший пристрій для видання звуків: програвач вінілових дисків "Yamaha GT-2000". Ці апарати, а також набори магнітофонних касет, вінілових та компакт-дисків із різноманітною гарною музикою Інокетій Карлович купив за гроші, отримані від

своїх концертів та своїх п'єс. Це була його давня мрія, і от завдяки появі немаленьких гонорарів вона здійснилася. Зарплатня екскурсовода не давала таких можливостей. Втім, незважаючи на підвищення добробуту завдяки музикуванню та письменству, малооплачувану роботу екскурсовода він не кидав, оскільки вона йому подобалася. І крім того, драконові, чесно кажучи, було не до шмиги, аби у його оселі екскурсії вчиняла якась інша особа.

Отже, побачивши міліціонерів, дракон вимкнув магнітофона, щоб його звуки не заважали спілкуванню.

Папірусюк, обмінявшись із тваринами привітаннями, поставив Іннокетію Карловичу питання про терміни вилуплення з яйця його племінника чи племінниці. Оскільки відповідь дракона не відрізнялася від того, що про це було відомо Вітольду Крисопупову, чи то пак Траляляліні, чи то пак Геннадію Задеринозі, і про що Автор уже повідав читачеві в розділі "Придбання яйця", то тут Автор не буде цього докладно повторювати. Тобто Варлаам Оникійович з'ясував, що яйце залишається яйцем, і буде таким ще кілька місяців, а при утриманні в холоді і кілька років.

Отримавши відповідь на цікаве для нього питання, полковник із колегами могли б і залишити печеру. Якби не наявність у ній магнітофона. Папірусюк попросив у господаря печери дозволу скористатися його магнітофоном, аби, не відкладаючи справи в довгий ящик, прослухати касету, отриману від генерала Бобика. Дракон, звісно, дав йому такий дозвіл.

І, вийнявши з касетника Стравінського, вставив касету, протягнуту Папірусюком. І ввімкнув.

Зазвучав чоловічий голос. Голос не молодого чоловіка, і не чоловіка у розквіті сил, а явно старого. Голос почав так:

– Здрастуйте, шановний слідчий, який веде розслідування викрадення драконячого яйця. Вибачте, не знаю, як вас звать. Хочу викласти відомості, які, можливо, стануть вам у нагоді для розслідування. Мое ім'я Клим Серафимович Петренко-Самогонов. Я художник. Зараз я перебуваю на страусовій фермі страусівника Гната Кактусенка, що між селами Підкузьмінським та Хухримухриєвим у Свіжегнійопольській області. Нещодавно тут були проїздом два лицарі Напівкруглого Столу, Остап Електричка та Остап Окрошколюб. Вони показали ксерокопію малюнка: портрет людини, яка організувала це викрадення і тепер десь ховається. Я відповів, що такої людини не бачив. Однак, щось у його рисах здалося мені знайомим, начебто десь колись я зрів когось схожого. Потім я разом із лицарями та фермером побував у гостях у чарівника Олександра Олексійовича Манюні. Чудотворець показав нам дивовижне явище: за допомогою магічного заклинання він за лічені секунди виростив на своїй голові довге волосся, вуса та бороду. А потім, знову за допомогою чаклунства, зробився лисим, безвусим і безбородим. А потім знову волохатим. Він створив для мене копію з картинки лицарів, аби, дивлячись на зображення, я міг згадати, де бачив схожого. І от тепер я згадав і вирішив повідомити вам. Я люблю писати картини, але не люблю писати текстів. Тому замість листа на папері вирішив надіслати вам звукового листа на

магнітофонній касеті. Благо, старший син фермера має касети, одну з яких мені подарував, і надав магнітофона.

Далі Петренко-Самогонов повідомляв, що дев'ятнадцятого вересня цього року він їхав потягом із Великих Дрібок до Жорикбурга. Серед пасажирів, котрі їхали в тому ж вагоні поряд із ним, був і чоловік із довгим чорним волоссям, вусами та бородою, у круглих окулярах із синюватими скельцями. Тобто більша частина його обличчя була прихована рослинністю, а неприкритою залишалася порівняно невелика частина. Але він, Петренко-Самогонов, будучи старим досвідченим портретистом, звик звертати увагу навіть на дрібні рисочки й деталі людських фізіономій та запам'ятовувати їх, оскільки це корисно у його роботі. Позаяк під час поїздки робити не було чого, то художник з нудьги, мовляв, розглядав лиця пасажирів. Так от риси обличчя, яке він побачив на наданому лицарями портреті, здалися йому схожими на неприкриті волоссям риси того пасажира. Спочатку, коли це йому, Петренкові-Самогонову, спало на думку, він від цієї думки відмахнувся: мовляв, той, кого шукають, того дня був лисуватим і голеним. Не могли ж у нього за лічені години або навіть хвилини вирости волосся, борода та вуса. Але згодом він, художник, подумав: та я ж сам на власні очі бачив, як у іншої людини волосся, борода і вуса вирости за лічені секунди. Якщо той, кого шукають, має такі ж заклинання, то і він міг обрости волоссям з такою швидкістю. От тому, мовляв, він, Петренко-Самогонов, і вирішив повідомити про це детектива.

Далі художник розповідав, що чоловіки, які сиділи поруч із ним, затіяли грати в карти, у підкидного дурня. До них приєднався і той бородатий брюнет. Усього гравців було шестеро. Один із них був у синій сорочці, інший у червоній, третій у білій, четвертий у чорній, п'ятий у різнобарвній, а шостий у жовтій. Окрім згаданого брюнета, гравцями були русявий, блондин, сивий, лисий і рудий.

Під час гри вони розмовляли, що ту розмову Петренко-Самогонов фрагментарно чув. Так лисий сказав, що він фермер, а гравець у синій сорочці повідомив, що він теж фермер. А гравець у червоній сорочці сказав, що він психолог, і брюнет зізнався, що він теж психолог, у зв'язку з чим обидва потиснули один одному руки. Гравець у білій сорочці мовив, що він інженер, і блондин, як з'ясувалося, теж інженер. У розмові окреслилося і що сивий з русявим цінують роман Грицька Основ'яненка "Пан Халявський", а пасажир у білій сорочці його не читав. Чоловік у різнобарвній сорочці, як з'ясувалося, старший за лисого, а людина в сорочці жовтій старша за блондина. Гравець у синій сорочці разом із сивим зійшли з потяга на станції Королівка, а блондин та людина у різнобарвній сорочці – на станції Іканька, п'ятий – на станції Конаново, а шостий доїхав до Жорикбурга.

- Коротше кажучи, – провадив далі Петренко-Самогонов, – той пасажир, чиї риси обличчя здалися мені схожими на риси того, кого ви, громадянине слідчий, розшуку...

І раптом мова перервалася, а замість неї пішов шум. Шум тривав хвилини дві, а потім залунала не з початку англомовна пісня у виконанні німецької поп-групи "Modern Talking".

- Схоже, під час запису стався якийсь технічний збій, – припустив дракон Інокентій

Карлович.

- Можливо, штекер мікрофона частково висмикнувся і від електричного замикання виник шум, - припустив Захар Полуящиков.

- А Петренко-Самогонов, не прослухавши запису від початку до кінця, або ж прослухавши лише початок і впевнений, що все записалося добре, просто перемотав касету на початок, і відправив поштою до столичного управління міліції, - додав Микола Ратиця.

- Давайте про всяк випадок промотаємо плівку трохи вперед, може там є продовження запису художника, - запропонував детектив.

Інокентій Карлович трохи промотав. Ні, там була музика. Ще трохи промотав. Музика. Так, промотуючи плівку невеликими шматочками і вмикаючи, з'ясували, що і на одній стороні касети до кінця, і на іншій стороні повністю була тільки музика.

- Відчуваю я, що саме в останніх фразах художника, які не записалися через збій, і криється найважливіша інформація, - казав детектив Папірусюк, - і насамперед: чи дійшов той брюнет до столиці, чи зійшов дорогою на якійсь проміжній станції, і якій саме. Зрозуміло, магія тут ні до чого. Він не вирощував на собі волосся за допомогою чарівництва, а просто начепив перуку, наклеїв фальшиві вуса та бороду. Якби не проблема з мікрофоном, то ми вже знали б... Доведеться їхати на ферму цього, як його...

- Кактусенка, - підказав Полуящиков.

- Так. І уточнювати деталі вже в очній розмові з художником.

- Той бородатий брюнет зійшов в Іканді, - раптом мовив дощовий черв'як Гавриїл Святославович. І всі подивились на нього.

- Петренко-Самогонов цього не сказав, - засумнівався Микола Ратиця.

- Не сказав, - підтвердив безхребетний громадянин у пенсне. - Але він сказав достатньо, аби за допомогою логіки зробити такий однозначний висновок. Це відносно проста логічна задача. Якщо хочете, поясню, як вона вирішується.

- Зробіть ласку, громадянине черв'яче, - погодився Папірусюк.

- Дивіться: факти, викладені художником, розкладаємо на вісім пунктів. Пункт перший: лисий і людина у синій сорочці - фермери. Пункт другий: людина у червоній сорочці та брюнет - психологи. Ну, тобто, брюнет проговорився, що він психолог, але, якщо вважати що він шахрай, то, не виключено, що він і збрехав. Пункт третій: людина у білій сорочці та блондин - інженери. Пункт четвертий: сивий і русявий читали "Пана Халявського", а людина у білій сорочці не читала. Пункт п'ятий: лисий молодший, ніж людина у різнобарвній сорочці. Пункт шостий: блондин молодший, ніж людина у жовтій сорочці. Пункт сьомий: чоловік у синій сорочці та сивий зійшли у Королівці. Пункт восьмий: людина у різнобарвній сорочці та блондин зійшли в Іканді.

- І що з цього випливає? - знизав плечима Захар Полуящиков.

- З цих пунктів як логічні наслідки виявляються приховані факти, - продовжував розумний черв'як у пенсне, піднявши над столом голову, наче кобра (що на спині тієї змії, до речі, є пляма, схожа на пенсне). - Наприклад, із пунктів першого та другого

випливає, що на лисому сорочка не синя, але й не червона, і на брюнеті не червона та не синя. І так далі. Аби було наочніше, можна скласти таблицю. Інокентію Карловичу, дай будь ласка олівець і шматочок паперу.

Дракон виконав це прохання. Черв'як, спираючись задньою частиною тіла об стіл, а передньою обвивши олівець наче щупальцем, заходився водити грифелем по паперу, креслячи таблицю. Потім у деяких чарунках таблиці щось написав і сказав: "Дивіться".

Інші схилилися і побачили ось це:

' Лис. Сив. Блонд. Руд. Брюн. Рус.

Синя

сорочка

Червона

сорочка

Чорна

сорочка

Біла

сорочка

Жовта

сорочка

Різнобарвна

сорочка

- Пункт перший заперечує, що на лисому була синя сорочка, тому в чарунці на перетині граф "лисий" та "синя сорочка" ставимо цифру один. Пункт сьомий заперечує, що синя сорочка була на сивому, тому в чарунку на перетині "сивого" та "синьої сорочки" ставимо цифру сім. І так далі. Так ми з'ясуємо, що на блондині була чорна сорочка. Тому фіксуємо цей факт у чарунці на перетині "блондина" та "чорної сорочки", намалювавши там зірочку. І оскільки на решті пасажирів сорочки не чорні, і пасажирів в інших сорочках не блондини, то ставимо у відповідних чарунках прочерки чи знаки "мінус". Продовжуючи діяти таким чином, шляхом виключення, приходимо до такого результату.

Говорячи це, Гавриїл Святославович заповнював чарунки таблиці цифрами та знаками, поки, нарешті, не сказав знову: "Дивіться".

Інші знову схилилися над таблицею. Тепер вона виглядала так:

' Лис. Сив. Блонд. Руд. Брюн. Рус.

Синя 1 7 7-8 - 1-2 *

сорочка 1-3

Червона 1-2 * 2-3 - 2 -
сорочка

Чорна - - 2 - - -
сорочка

Біла 1-3 4 3 * 2-3 4
сорочка

Жовта * - 6 - - -
сорочка

Різнобарвна 5 7-8 8 - * -
сорочка

- Таким чином ми з'ясували остаточно, що лисий був у жовтій сорочці, сивий у червоній, блондин у чорній, рудий у білій, брюнет у різнобарвній, а русявий у синій. І стало ясно, що громадянин у різнобарвній сорочці, котрий зійшов в Іканьці, і є той брюнет, риси обличчя якого здалися Петренкові-Самогонову схожими на риси Траляляліні.

- Блискуче! - вигукнув Папірусюк. - І всі ці логічні ходи ви проробили в умі за лічені секунди? У вас феноменальний талант, громадянине черв'яче!

- Я люблю грати в шахи та розгадувати всілякі головоломки, а це добре розвиває логічне мислення, - пояснив Гавриїл Святославович.

- З такими здібностями вам би працювати в міліції, - порадив Микола Ратиця.

- Мені подобається робота редактора журналу, і я не хочу змінювати фах, - відповів черв'як. - Але я в будь-який час добровільно та безкорисливо готовий допомогти міліції, якщо їй знадобиться мій хист. Тож звертайтеся, якщо треба.

- Ловлю на слові, - сказав Папірусюк.

Інокентій Карлович вийняв касету з касетника магнітофона та повернув слідчому.

- Пам'ятаю, свідки казали, що на сцені Стайні Опери та Балету Траляляліні був у білій сорочці, - розмірковував полковник. - Але її він узяв на якийсь час у пункті прокату і після свого, м'яко кажучи, "концерту" туди і повернув. А от квитки на цей "концерт" він продавав біля пам'ятника Івану Никифоровичу Фальстафу саме у різнобарвній сорочці. І до Державних Дверей на таксі їздив у різнобарвній.

- Цікаво, чому він вийшов в Іканьці, - сказав Захар Полуящиков. - Що йому там бу...

- Стривай-чекай! - перебив Варлаам Оникійович. - Іканька... Іканька... - Він у задумливості тер чоло пальцями. - Ну так! Пам'ятаю, і на столичному вокзалі, і на Великод्रीбкинському, на дошках оголошень, окрім інших папірців, був один, де згадувалася Іканька. Це була пропозиція фермера Наполеона попрацювати на його

фермі, що неподалік саме Іканьки. А одна очевидця повідомила, що бачила, як Траляляліні у Великих Дрібках читав дошку оголошень. Отже, повернувшись спіймавши облизня від Державних Дверей і думаючи, куди тепер податися, він прочитав оголошення Наполеона і вирішив на якийсь час причаїтися на його фермі! Можливо, і зараз він із драконячим яйцем знаходиться саме там. У такому разі ще сьогодні його можна затримати! Інокентію Карловичу, я, з вашого дозволу, скористаюся вашим телефоном.

- Авжеж-авжеж! - дозволив дракон.

Приклавши слухавку до вуха і набравши номер, Папірусюк сказав:

- Алло, Антоне Петровичу? Це Папірусюк. Телефоную з Каменіани. Я, здається, знаю, де знаходиться організатор викрадення драконячого яйця з викраденим предметом. Хочу просто зараз туди поїхати та його затримати. Тому прошу, Антоне Петровичу, приготувати для мене автомобіль і групу захоплення, чоловіки чотири міцних хлопців, на випадок, якщо правопорушник чинитиме опір. Я незабаром під'їду до управління... Ага... Ага... Домовилися. Їду.

Поклавши слухавку на лежбище телефону, полковник сказав Інокентію Карловичу:

- Якщо все складеться вдало, то, гадаю, вже сьогодні ввечері я зможу повернути яйце вашій сестрі та її чоловікові.

- Дай Боже, дай Боже! - схвильовано вигукнув дядько яйця.

- Розслідування, схоже, вийшло на фінішну пряму, завдяки вашій вагомій допомозі, громадяни драконе та черв'яче, - продовжив лисий міліціонер. - Думаю, генерал Бобик вас за це нагородить.

- Служимо рідному королівству! - дуєтом відповіли тварини.

І Гавриїл Святославович додав:

- Але ми не заради нагород... Порятунком батьківщини - ось для нас найвища нагорода.

- Тепер, колеги, терміново дуємо до Жорикбурга, до управління, - скомандував Папірусюк старшому лейтенантові та курсанту.

- А можна, і ми із Захаром братимемо участь у захопленні злочинця? - попросив Ратиця.

- Можна, і навіть треба, Миколо Опанасовичу, - схвалив полковник.

Вийшовши з Гірчичної печери, троє міліціонерів осідлали мотоцикла, і той повіз їх у бік столиці.

Дракон і черв'як, що вийшли їх проводити, довго дивилися вслід, подумки бажаючи міліціонерам удачі...

ЩОСЬ ШІСТДЕСЯТЕ. Незвані гості, або Зненацька перерв...

- Послухайте-но, - говорю я, - яке право маєте ви розпоряджатися в моїй кімнаті, та ще командувати мною?.. Мені треба працювати. Я прошу вас піти.

Даниїл Хармс, "Стара".

Закінчення цієї приголомшливої й повної драматичних подій історії не можна відшукати ні в цій, ні в іншій книзі, ні зараз, ні в майбутньому.

Марк Твен, "Середньовічний роман".

6 листопада 1995 року. 18 вересня 2025 року.

Після довгих мандрівок численними сторінками, Терентопський так званий епос дотупав, нарешті, до свого останнього розділу, або останньої частини, або останньої глави, тобто до останнього щоса, шістдесятого за рахунком.

Це є остаточною розв'язкою основної інтриги Терентопських хронік. У минулому розділі "Розв'язка на ніздрях" Автор уже повідомив читачеві, що розв'язка буде геппіндом. Що детектив Варлаам Папірусюк із колегами затримують Вітольда Крисопупова, відберуть у нього викрадене яйце дракона і повернуть його батькам (звісно, йдеться про повернення яйця батькам яйця, а не про повернення Вітольда батькам Вітольда). І що Лицар Півної Кружки з колегами звільнять Естер Гільденштерн, взяту в заручниці чорнокнижником Арсенієм Архиповим... Але це загалом. А в цьому останньому розділі Автор має намір розповісти ці обидва щасливі для Терентопії епізоди максимально докладно, з усіма деталями, щоб у тексті не залишилося жодних недомовок, а в читача вже не залишилося жодних питань.

Якщо чітко слідувати хронології, то Автор повинен спочатку розповісти про події на фермі Христофора Оладьева, тобто так званого Наполеона, що відбулися п'ятого листопада, а потім про події в особняку Арсенія Архипова, що сталися шостого листопада. Але Автор вирішив вчинити навпаки, і спочатку розповісти про лицарів і чаклуна, а потім про міліціонерів і шахрая. Оскільки має намір повідомити читачеві і про те, як потім вчинили з цим шахраєм, то пак з Вітольдом Крисопуповим, то пак Траляляліні, то пак Геннадієм Задериногою, а його подальша доля була вирішена вже після шостого листопада.

* * *

Отже, шостого листопада тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятого року три лицарі – Річард Левове Копито, Лицар Півної Кружки і Лицар Рожевого Ведмедика – рухаючись серед пагорбів, іменованих Неголеними горами або Неголеногір'ям, наближалися до села Великих Мотлохів. Погода була сонячною, безхмарною, схильною навівати оптимізм. Дерев, що там і там прикрашали пагорби, радували очі жовтизною і червоністю крон. Краса ландшафтів, що пестила органи зору, поєднувалася з красою звуків, що пестили органи слуху: магнітофон Річарда виплескував музику.

За кілька хвилин я нарешті побачу кохану Естер і дізнаюся від неї причину її таємничих переміщень, думав у нетерпінні Мгобокбекбе.

Ніхто не знав, про що думав чарівний меч Халазюк, що висів на боці Лицаря Півної Кружки, і про те, чи здатний взагалі про щось думати меч, хай і чарівний. Навіть Автор Терентопських хронік цього й досі не знає.

Нарешті вершники в'їхали у Великі Мотлохи, що засіяли хатами схил досить великого пагорба. Здавалося, ніби якийсь невидимий гігант, стоячи на його вершині,

витрусив з лантуха білі кубики, і вони, покотившись схилом, зупинилися кому де довелося.

Поміж хатами зміїлися вулиці, схожі на гірські стежки. Їхні назви були відзначені табличками на вбитих у ґрунт кілках. Табличка з написом "вулиця Дені Дідро" потрапила в область зору лицарів невдовзі після в'їзду, тож не довелося розпитувати селян про місцезнаходження цієї потрібної лицарям вулиці. А місцезнаходження на ній столярної майстерні мандрівники визначили за зібранням на узбіччі різної деревини та запахом свіжих деревних стружок.

Столяр Микола Корок, почувши, що шляхетні вершники шукають дорогу до особняка, відразу відклав роботу і повів лицарів до протилежної окраїни села. Вийшовши за сільську околицю, показав рукою:

- Он бачите, звідси йдуть чотири дороги. Їдьте ось цією, другій зліва. Там будуть три повороти, один ліворуч, а два праворуч. Так от вам треба буде повернути на другому праворуч. Так і доїдете до особняка.

Подякувавши, лицарі рушили зазначеним шляхом.

"І от нарешті лицарі досягли прекрасного замку, який був метою їхньої мандрівки", - так сказано в книжці Джерома Клапки Джерома "Троє в човні, не рахуючи собаки". Цей вислів підходить і для цього місця Терентопських хронік, треба тільки слово "замку" замінити словом "особняка".

Наближаючись до цієї двоповерхової споруди, вони поба...

* * *

Саме в ті секунди, коли я, Автор Терентопських хронік, за допомогою своєї друкарської машинки наношу на аркуш білого паперу літери: "Наближаючись до цієї двоповерхової споруди, вони поба...", лунає дзвінок у двері моєї квартири. Не закінчивши слова "побачили", я змушений підвестися з-за свого письмового стола і потупати до дверей.

Відкривши їх, зрю перед собою шістьох незнайомих чоловіків. П'ятеро з них виглядають як близнюки, оскільки мають однаковий зріст, однакову статуру та однаковий одяг: сірі плащі та сірі капелюхи з полями. Очей не видно, оскільки на цих п'яти обличчях чорні сонцезахисні окуляри. Їхній вік незрозумілий. Шостий відрізняється від решти. На вигляд йому років тридцять. Без окулярів. Одягнений у синю куртку та коричневий кашкет. У руці спортивна сумка, тоді як у кожного з решти - валізка типу "дипломат".

- Ви Дюк Брунька, - каже один із "близнюків", таким тоном, ніби не питає, а стверджує. - У нас до вас важлива справа. Ми увійдемо.

- Будь ласка, - автоматично виявляю я ввічливість, впускаючи незнайомців у коридор квартири.

- Ми дізналися, що ви пишете рукопис про Терентопське королівство, - продовжує один із "близнюків", коли вони увійшли, зачинивши за собою двері. - Не питайте, звідки ми це знаємо, це наша професійна таємниця. Так от, ми зацікавлені в тому, щоб цей рукопис не був опублікований, щоб його ніхто не читав. Тому хочете ви цього чи ні,

але рукопис ми у вас заберемо.

- На якій підставі?! - обурююся я такому нечуваному нахабству. - Я вам не віддам! Хто ви взагалі такі?

- А ви не здогадуєтеся? - каже інший "близнюк". - От і добре. Вашої згоди на вилучення рукопису нам не треба. Це питання вирішене, і ви не можете нічого змінити.

- Стривайте, я, здається, здогадуюсь, - вимовляю я. - Кільком своїм друзям я говорив про цю роботу і навіть читав фрагменти. Очевидно, хтось із них вирішив мене розіграти та попросив вас, незнайомці, прийти до мене під виглядом терентопських шпигунів. Визнаю: це досить дотепно. Передайте йому, що містифікація вдалася, мене потішила. А тепер прошу мене лишити. Мені треба працювати.

- Де рукопис, Сергію Арамовичу? - запитує один із "близнюків" не мене, а супутника в кашкеті.

Той задумливо водить у повітрі руками з розчепіреними пальцями, потім впевнено вказує убік кабінету і каже: "Там".

- Не смійте сваволити в моїй квартирі! - обурююсь я, намагаючись загородити їм дорогу. - Ваш розіграш переходить межі! Ідіть, чи я викликаю поліцію!

- Сергію Арамовичу, зробіть, щоби він мовчав, не заважав, - просить один із "близнюків".

Чоловік у кашкеті махає в мій бік рукою, і, відсторонивши мене зі шляху, шістка входить до мого кабінету. Я бачу, як вони підходять до письмового стола і схиляються над стосом машинописних аркушів.

- Оце воно і є, - каже Сергій Арамович. - Як бачите, він назвав це "Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова".

Я хочу вигнати зухвальців, але не можу нічого ні сказати, ні зробити. Мене не слухаються ні мій рот, ні мої ноги, ні мої руки. Я завмер як статуя і можу лише бачити і чути. Мабуть, помах руки Сергія Арамовича подіяв на мене гіпноотично.

Сергій же Арамович у цей час кладе долоню правої руки на мій рукопис (тобто, насправді машинопис), і спрямувавши погляд на стелю, ніби до чогось прислухається. Потім розповідає:

- Так, тут він повістує про нашу країну. Про те знамените викрадення, що трапилося рівно тридцять років тому, і про пошуки викраденого. Багато чого він перебрехав для сміху, змінив деякі імена та назви, надавши їм комічного вигляду, але загалом досить близько до істини.

- А звідки ви все це дізналися, громадянине Дюку Брунька, дозвольте запитати вас? Ви що, самі побували в Терентопському королівстві, чи вам це хтось розповів? - запитує один із "близнюків".

- Він же зараз не може говорити, - згадує інший. - Сергію Арамовичу, поверніть йому на хвилинку мову.

Той робить у мій бік другий помах руки, і я можу сказати:

- Звідки я все це знаю? А звідки Франсуа Рабле знав усе те, що він описав у епопеї

"Гаргантюа та Пантагрюель"? А звідки Мігель де Сервантес знав усе те, що він зобразив у епопеї "Дон Кіхот"? А звідки Ілля Ільф та Євгеній Петров знали все те, що вони вивели у книгах про Остапа Бендера? Зі своїх фантазій, панове містифікатори. Із власної уяви. Зрозуміло, все, що я викладаю у своїх Терентопських хроніках, крім фактів щодо історії і культури Харкова, України та в цілому людства, все, повторюю, що стосується Терентопії, я вигадав від початку до кінця ось цією своєю власною головою! Творчим людям, знаєте, властиво вигадувати те, чого не було і бути не могло.

- Ну що ж, громадянине Дюку Брунька, не хочете казати правди, то й не треба, - хмикає один із "близнюків". - Це справи не змінить. Ваш викривальний рукопис буде ліквідовано, всі ваші знання про Терентопію будуть стерті з вашого мозку. І викриття нашої країни не відбудеться. Коротше кажучи, колеги, рукопис забираємо. Не забути і останній аркуш із друкарської машинки. Ви, Сергію Арамовичу, підчищаєте його пам'ять. І йдемо. Таким чином операцію під кодовою назвою "Кисільна арматура" буде закінчено.

Сергій Арамович знову махнув у мій бік рукою, і я знову онімів і знерухомлений. Мабуть, щоб не заважав цим чи то містифікаторам, чи то... продовжувати цю злу чи то містифікацію, чи то...

Я безпорадно спостерігаю, як товстенький стос покритих машинописним текстом аркушів переміщається з мого письмового стола в три валізки-дипломати (стос настільки грубенький, що в одному дипломаті не може поміститися). "Близнюки" проходять повз мене. Останній обертається і каже:

- Ну ви, Сергію Арамовичу, швидко тут закінчуйте з цим, і наздоганяйте нас.

- Так-так, я швидко, - відповідає той.

Вони виходять із моєї квартири. А він, наблизившись до мене, впивається в мої очі гіпнотичним поглядом і гіпнотичним голосом мовить:

- Громадянине Дюку Брунька, ви начисто забуваєте все, що знаєте про Терентопське королівство, забуваєте все, що написали у своєму рукописі, і про те, що писали цей рукопис. Для вас більше не буде ніякої Терентопії і ніякого цього вашого рукопису. Ви все це забуваєте, забуваєте, забуваєте, забува...

Кінець Терентопського, так би мовити, епосу.

Вересень 1995 - вересень 2025 років.

Харківщина.

ПІСЛЯМОВА вишуканого пройдисвіта

Ааа... Ааа... Ааапчхйи!*

* Коментар до "Післямови вишуканого пройдисвіта":

Ну от, із моєю післямовою сталося те саме, що й з моєю передмовою на початку першої книги "Яйцепосу". Знову я роззявив був рота, аби вимовити післямову, знову в мене залоскотало в ніздрі, і знову замість післямови пролунало чхання. А якби не

свербіж у носі, то я в своїй післямові сказав би таке:

Безцінний читачу! – почав би я. – Якщо ти перейшов до читання моєї післямови, то отже вже дочитав до кінця Терентопські хроніки. Втім, справжнього кінця у них немає, оскільки вони в останньому розділі перервані на півслові. З цієї причини ми, безцінний читачу, так і не дізналися подробиць розв'язки, тобто не побачили, як саме три лицарі знешкодили чаклуна та звільнили з його полону красуню, і як саме міліціонери затримали організатора викрадення драконячого яйця та забрали у нього викрадене, і як потім вчинили з організатором. Але незакінченість – це досить типове явище для епосів. Наприклад, і Вергілій не дописав до кінця свого епосу "Енеїда". І Франсуа Рабле – свого епосу "Гаргантюа та Пантаґрюель". І Ярослав Гашек – свого епосу "Пригоди бравого вояки Швейка". І Микола Гоголь – свого епосу "Мертві душі" (адже планував написати три томи, а написав лише два, та й то другий спалив у пічці, тож до читачів у повному вигляді дійшов лише один). Літературознавці стверджують, що і епос про Остапа Бендера залишився недописаним, оскільки, мовляв, Ілля Ільф та Євгеній Петров планували написати про нього три романи, а встигли написати лише два. Але якщо перелічені епоси не були дописані до кінця через передчасну смерть їхніх авторів, то Терентопський так званий епос залишився трохи недописаним, як бачимо, читачу, через втручання терентопських шпигунів.

Позаяк ця моя післямова дуже далеко від моєї передмови, – продовжив би я, – то ти, безцінний читачу, мав повне право забути, хто я такий. Тому нагадую: я, так званий вишуканий пройдисвіт, є тим самим індивідом, котрий знайшов рукопис (точніше машинопис) Дюка Бруньки "Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова", вигадав для нього лаконічнішу назву "Яйцепос", і поставив за мету його опублікувати, зробивши доступним досить великій кількості читачів.

У передмові я пообіцяв, що в післямові розповім, як цей рукопис потрапив до моїх рук. Виконую обіцянку.

Одним відносно теплим сонячним осіннім днем після низки дощів, що мали місце попередніми днями, я вирушив на прогулянку до соснового бору на західній околиці Харкова. Прихопивши з собою сумку на випадок, якщо мені траплятимуться їстівні гриби. Гриби траплялися, але мало і не дуже престижні. Не було ні білих, ні лисичок, ні рижиків... У сумці опинилися лише дощовики та сиріжки, котрі зневажаються істинними асами грибного полювання.

У процесі цієї прогулянки мені закортіло справити велику нужду. У справдешньому лісі немає туалетів, і мандрівник справляється з цією фізіологічною проблемою, просто присівши під якимось кущиком. Але я гуляв не в стовідсотковому лісі, а в насадженнях на околиці міста, де вряди-годи прогулювалися місцеві жителі. Тому колись якась добра душа спорудила в цих насадженнях нужник для гуляючих. Типовий нужник із деревних дощок із діркою у підлозі замість унітазу.

Отож я перемістився до цього, м'яко кажучи, малого архітектурного спорудження, оточеного кущами, і відкрив його двері. Сподіваюся, ти не думаєш,

безцінний читачу, що відкривши двері в кущах, я побачив за ними чарівне королівство. Ні, я побачив те, що й очікував побачити.

Отже, закривши двері зсередини, спустивши штани із трусами й присівши над діркою (вибач, читачу, за малохудожні подробиці, але я прагну, щоб ти точно уявляв собі картину знаходження рукопису), я із прикрістю зімрував, що не догадався прихопити в дорогу рулон туалетного паперу. Яка ж була моя радість, коли я виявив у нужнику довгий цвях, убитий вістрям у стінку, і настромлений на цю залізячку досить товстий стос паперу – машинописні аркуші формату А4. Подумки подякував тій добрій душі, яка вчинила таке благодіяння для подорожан, що забули узяти в дорогу рулон.

Звільнивши кишечник від, так би мовити, "надлишків", я зняв зі цвяха верхній аркуш. На ньому було щось надруковано за допомогою друкарської машинки. Маючи з дитинства любов до читання текстів, я не зміг стриматися, і перш ніж скористатися аркушем як туалетним папером, надруковане прочитав. Там було:

"Дюк Позаславович Брунька.

Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова".

Використавши аркуш відомим способом, я встав, натягнув труси й штани.

Читацька цікавість змусила мене зняти зі цвяха й другий аркуш. На ньому було:

"Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова.

Нібито химерна, бешкетна й курйозна спроба ушкварити поблизухарківський чарівно-лицарський, так би мовити, епос. З детективною, м'яко висловлюючись, фавулою. Для благодушного й поблажливого читача, обдарованого почуттям гумору. Читача, не спотвореного надмірною солідністю та снобізмом.

"Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова" є пародією на поки ще не написаний роман-епопею "Королівські підпілля хронічної забави" поки ще не народженого (і достеменно невідомо, чи народиться він взагалі коли-небудь) пописувача Вільяма Корнійовича Переперденка-Дупського.

Автор присвячує цей твір... Ну, деякі письменники присвячують свої книги яким-небудь людям; чому б і Авторові цієї писанини не присвятити її комусь. Так ото ж Автор присвячує цей твір... Еее... Кому б... Може цьому... Або тій... Втім... Гм... Якби був один або одна гідні присвяти, а то... Спробуй вибрати... А, та гаразд! Автор присвячує цей твір усім хорошим людям".

Я не зміг утриматися від того, щоби зняти з цвяха наступний аркуш і почати читати. Текст на ньому починався так:

"ЩОСЬ ТРИДЦАТЬ ШОСТЕ. Що начудив Хома Лукич.

- Що там за лицар? Підійди дізнайся,

Нащо став на шляху - на славу дами

Чи просто так гарцюючи?

Френсіс Бомонт, "Лицар Полум'яніючого Макогона".

- А хто це - Тізба? Мандрівний лицар?

- Ні, це дама...

Вільям Шекспір, "Сон літньої ночі".

Чи моє діло - кінь і меч?

Куди йти звідси приречена?

Я буду тут -

Бо наречена.

Даниїл Хармс, "Архітектор".

18 - 26 жовтня 1995 року.

Теплим осіннім ранком 18 жовтня 1995 року, коли промені висхідного сонця пестили золоте листя, як пальці піаніста клавіатуру рояля, ґрунтовою дорогою, що витягнулася в мальовничому жовтневому пейзажі, переміщалися два вершники.

Вони наближались до дерев'яного моста через річку Рідину, щоб переїхати на інший берег.

Павутиння серед гілок придорожніх дерев, обсіпане крапельками роси й опромінене ранковим світлом, прикидалося діамантовими мереживами.

Наїзники були лицарями Напівкруглого Столу. Один із них звався лицарем Ярославом, другий - бароном Андрієм Циніком.

Як і інші лицарі Терентопського королівства (і придворні й незалежні), ці двоє, залишивши столицю - місто Жорикбург, - тепер на прохання терентопського короля Жорика Дев'ятого мандрували країною в пошуках драконячого яйця, котре було викрадено 18 вересня 1995 року, тобто рівно місяць тому, з Абрикосової печери, що в Каменіані".

Я зрозумів, що не знатиму спокою, якщо не прочитаю цього машинопису повністю, позаяк залишу його в нужнику. Тому зняв із цвяха весь стос листів, стос, треба сказати досить важкенький, і поклав папір у сумку поверх грибів (внаслідок чого гриби, на жаль, потрапили на мою кухню в доволі пом'ятому та розкришеному вигляді). Залишивши лісовий нужник, я поквапився до Харкова.

Розуміючи, що вилучення мною паперу з нужника може створити проблеми іншим перехожим, які, як і я, зайдуть туди, забувши прихопити рулон туалетного, і намагаючись бути порядною людиною, яка не створює проблем для безневинних громадян, насамперед у Харкові я купив у першому-ліпшому магазині чотири рулони. Після чого повернувся до нужника і залишив там ці рулони, радіючи, що нікому не зашкодив придбанням того писання.

Вдома я продовжив читати. І за кілька днів дочитав Терентопський так званий епос Дюка Бруньки до кінця, тобто до місця, де він обірвався на півслові.

Ян Потоцький написав твір за назвою "Рукопис, знайдений у Сарагосі", Едґар Аллан По - "Рукопис, знайдений у плящі", Марк Твен - "Старовинний рукопис, знайдений у глеку", Олексій Миколайович Толстой - "Рукопис, знайдений під ліжком", Станіслав Лем - "Рукопис, знайдений у ванні", Хуліо Кортасар - "Рукопис, знайдений у кишені", Фазіль Іскандер - "Рукопис, знайдений у печері", Анджей Сапковський - "Рукопис, знайдений у Драконячій Печері", Марк Хелпрін - "Рукопис, знайдений у валізі", Павло Амнуель з Леонідом Шифманом - "Рукопис, знайдений на столі", Пауло

Коельйо - "Рукопис, знайдений в Аккрі"... Список можна продовжити, бо чимало є ще текстів, у назві яких присутнє словосполучення "Рукопис, знайдений..." Терентопські хроніки - за місцем їхнього мною виявлення - можна було б назвати "Рукопис, знайдений у нужнику". На що читач, якщо йому цей рукопис не сподобався, може ехидно пащекувати: "От-от, там йому саме і місце". Це означатиме, що рукопис був написаний для іншого читача. Наприклад, такого, як я: мені рукопис заімпонував. Тому я вирішив, що йому не місце у нужнику. Йому місце у руках читачів у вигляді надрукованої книги. Певно, я не вважаю ці писання Дюка Бруньки літературним шедевром на модус творів Рабле, Шекспіра, Сервантеса та інших видатних майстрів слова. Певно, я бачу недоліки цього Терентопського так званого епосу. І проте гадаю, що в "Яйцепосі" крім недоліків є й деякі плюси, через які він гож бути представленим тим читачам, яким, як і мені, цікаві писання подібного сорту.

Чому цей твір опинився в нужнику? Якщо, увімкнувши фантазію, уявити, що Терентопське королівство дійсно існує, і тамтешні шпигуни дійсно явилися до Автора, тобто до Дюка Бруньки, і забрали у нього рукопис, то можна подумати, що вони вирішили позбутися писання про їхню засекречену країну не простим способом, спалюванням або розриванням на дрібні клаптки, а способом ганебним, принизливим для писання. Хіба не принизливо для твору, якщо люди знищать його в нужнику у якості туалетного паперу? Втім, припущення про таку підступність терентопських шпигунів, ясна річ, є лише, як я сказав, фантазією, бо, звичайно, ніякого Терентопського королівства насправді не існує. Або... Ні, гадаю, не існує. Більш реалістичною версією є та, що сам письменник розчарувався у своєму творі та настромив його на довгий цвях у лісовому сортирі. Микола Васильович Гоголь деякі свої твори, розчарувавшись у них, кидав у палаючу пічку, а Дюк Брунька - ось так. Але це лише здогад. А правди про переміщення рукопису в нужник ми, безцінний читачу, можемо ніколи й не дізнатися.

Той, хто намагався знищити твір у такий спосіб, не припускав, що першим без прихпленого з собою рулону туалетного паперу перехожим, котрий зайде до нужника після настромлення машинопису на цвях, виявиться такий махровий бібліофіл, як я, який навіть туалетний папір уважно розглядатиме, якщо на ньому щось написано, для якого навіть туалетний папір є цінністю, якщо написано щось цікаве.

Як я вже висловив у передмові, ні знайти Дюка Бруньку, ні чогось дізнатися про нього мені не вдалося. Це якась таємнича, загадкова особистість. Тому я вирішив сприяти публікації цього так званого епосу без згоди та благословення цього Автора. Можна сказати, що публікація літературного твору без згоди автора - порушення його авторських прав. Але я чомусь абсолютно впевнений, що якщо Автор оголоситься, то я зумію знайти з ним спільну мову і отримати його згоду, нехай і заднім числом, тож не буде жодних скандалів та жодних судових позовів проти видавництва, яке цей твір надрукує. Тому майбутньому видавцеві не варто із цього приводу хвилюватися. Всю відповідальність за публікацію я беру на себе.

Назва "Забавні хроніки підпільного королівства поблизу Харкова" видалася мені не дуже вдалою: по-перше, надто довгою, по-друге, надто формальною. Тому я мав нахабство запропонувати заголовок інакший – "Яйцепос".

Розкажу, як я підібрав таке назвище. Серед нових наймень, що спадали мені на думку, були, наприклад, такі: "Велика Яєчна Експедиція", "Пророцтво Гектора Манюні", "Лицарі та інші суб'єкти", "Яєчний детектив", "Шукати яйце", "Секретне читиво", "Осінь. Меч. Яйце", "Яєчна епопея", "Епопея яйця"... Були варіанти ще лаконічніші, що склалися з одного слова: "Яйцешукачі" та "Терентопіада". Був і варіант на давньогрецький манер: "Авгонія" ("авго" у перекладі з грецької – яйце). Була, як один з варіантів, і аббревіатура: "ІВНО" (що у розгорнутому вигляді означає – Історії В Нужнику Однайдені; хотів був назвати Гарні Історії В Нужнику Однайдені, та тоді аббревіатура вийшла б негарною). Але зрештою я вирішив, що оскільки фабула твору пов'язана з яйцем і оскільки твір Автор називає епосом (нехай і "так званім"), то чому б не утворити назву, прищипавши слово "яйце" до слова "епос". Так і вийшов новий заголовок "Яйцепос". Чомусь (сам не знаю чому) я на 99% упевнений, що якщо Автор оголоситься і зі мною поспілкується, то однозначно схвалить нове найменування свого твору. Тож видавцеві, знову-таки, нема про що турбуватися.

Автор намагався цей свій твір робити досить веселим, періодично підкреслюючи, що сміх корисний для здоров'я. Я з ним солідарний. Веселі книги в цьому аспекті дійсно корисні, і чим більше їх буде, чим більше народу їх читатиме, тим народ буде здоровішим. Це не означає, звичайно, що всі книги мають бути кумедними. Потрібні і книжки серйозні, і трагічні, всякі. У цьому місці своєї післямови, незважаючи на те, що йдеться про твір веселий, я не можу не сказати і про обставину сумну.

Глянувши на дати написання "Яйцепосу" (вересень 1995 – вересень 2025 років), можна зрозуміти, що час його створення припав у тому числі і на ті страшні місяці, коли в Україні зlodіяла війна, коли войовнича східна орда під керівництвом божевільного і злісного диктатора (навіть гудую бруднити ці рядки його ненависним прізвищем, та в тому й немає потреби, бо читачеві прізвище цієї чортової почвари і без того відоме) окупувала українські території, мучачи та вбиваючи мешканців; коли українські міста та села зазнавали обстрілів та бомбардувань, перетворюючись на руїни та попелища. І Харківщина страждала через часткову окупацію, і у Харкові місяцями вдень та вночі вибухали бомби, ракети, міни та снаряди. І харків'ян позбавляли життя та здоров'я жорстокі східні ординці, ніби одержимі дияволом. Чи доречно у такий трагічний час продовжувати створення веселої книги? Історія людства показує, що не тільки доречно, а й необхідно. Ціла низка прекрасних і досить веселих книг була написана саме у важкі часи, коли маси людей переживали горе і страждання. У такі часи можна зневіритися. А, як справедливо зауважив Микола Васильович Гоголь, "людина зневірена є погань у всіх відношеннях, які б не були причини зневіри, бо зневіра проклята Богом". (Гоголь,

очевидно, знався на цьому з власного досвіду, оскільки схильний був часом зневірюватися. Напевно не без зневіри він написав: "бажання наші гроша не варті. Мені здається, що доля більше нічого не робить із ними, як тільки підтирається, коли ходить до нужника".) Одним із ліків проти зневіри буває жарт, сміх. І саме у важкі часи люди потребують таких ліків більше, ніж за часів легких.

Звичайно ж, наперекір ворогам, Україна існувала, існує і існуватиме; звичайно ж, Харківщина була, є і буде українською. Звичайно ж, відновлений після війни Харків буде ще красивішим, ніж був раніше. Тим більше, що і серед зарубіжних друзів є охочі взяти участь у його відновленні та покращенні. Те саме можна сказати і про інші населені пункти України. Тож, безцінний читачу, на зло ворогам, будемо оптимістами та людьми веселими.

От що сказав би я, так званий вишуканий пройдисвіт, у своїй післямові, якби в мене не залоскоталося в ніздрі, через що замість післямови пролунало чхання.

Цю свою післямову, та й загалом книгу я хочу закінчити, як то кажуть, на позитивній ноті. Тому й ставлю її наприкінці замість крапки.

От вона, позитивна нота:

♪

ДОПОВНЕННЯ

ЦИТАТИ, невідомо для чого зібрані Автором Терентопських хронік

Читаючи потішні заголовки деяких книг мого витвору... ви робите занадто скоростиглий висновок, начебто в цих книгах ідеться тільки про безглуздість, дуріння й усілякі сміховинні небувальщини; іншими словами, ви, звернувши увагу тільки на зовнішню ознаку (тобто на заголовок) і не вникши в суть справи, звичайно вже починаєте сміятися й веселитися. Але до утворів рук людських так легковажно ставитися не можна. Ви ж самі говорите, що ченця впізнають не за одягом, що дехто, мовляв, і одягнений ченцем, а сам-от він аж ніяк не чернець, і що на декому хоч і іспанський плащ, а хоробрості іспанської у ньому от настільки немає. А тому розкрийте мою книгу й удумайтеся добряче, про що в ній ідеться. Тоді ви втямте, що зілля, яке в ній міститься, зовсім не схоже на те, яке обіцяла скринька; я прагну сказати, що речі, про які вона тлумачить, геть не такі безглузді, як можна було подумати, прочитавши заголовок.

Франсуа Рабле.

... виправити свою книгу я не в змозі, по-перше, тому, що я не досить для цього освічений і обдарований, а по-друге, тому, що вроджена лінь і схильність до неробства заважають мені кинутися на пошуки авторів, які, до речі, не повідомлять мені нічого

такого, чого б я не знав і без них.

Мігель де Сервантес Сааведра.

Усе, що існує в умі, необхідно й повинно існувати в природі!

Бенедикт Спіноза.

Автор визнає, що в книзі його міститься кілька юнацьких витівок, які заслуговують на осуд з боку людей серйозних і розумних, однак він бажає нести відповідальність лише в міру своєї провини і заперечує проти того, щоб його помилки множилися неосвіченою, надмірною і недобррозичливою старанністю людей, позбавлених і неупередженості, щоб допустити добрі наміри, і чуття, щоб розпізнати наміри істинні...

Розважливий читач не міг не звернути уваги на те, що деякі місця цієї книги, котрі викликають найбільше заперечень, є так званими пародіями; у них автор підлаштовується під стиль та манеру інших письменників, яких хоче відтворити.

Джонатан Свіфт.

Немає нічого смішніше, як розумний вигляд із порожнім нутром, і немає нічого веселіше, як смішне обличчя зі схованою серйозністю...

Не любі мені ця порожня зарозумілість із пишною пустелею, а миле те, де зверху нічого, а під сподом – ЩОСЬ, зовні брехня, а в середині істина.

Григорій Савич Сковорода.

Писання книг, коли воно робиться вміло (а я не сумніваюся, що в моєму випадку справа йде саме так), рівносьильне бесіді. Як жодна людина, що знає, як поводитися в хорошому товаристві, не наважиться висловити все, – так і жоден письменник, який усвідомлює істинні межі пристойності й вихованості, не дозволить собі все обдумати. Кращий спосіб зробити пошану розумові читача – поділитися з ним дружньо своїми думками, надавши деяку роботу також і його уяві.

Лоренс Стерн.

Ти розумієш, читачу, що я міг би тягнути без кінця цю розмову, на тему, про яку стільки говорено й стільки писано протягом двох тисяч років без того, щоб зробити бодай один крок уперед. Коли не хочеш бути вдячним мені за те, що я тобі кажу, то будь вдячний бодай за те, про що не кажу.

Дені Дідро.

Існує мало людей, фантазія яких спрямована на правду реального світу. Зазвичай воліють іти в незвідані країни й обстановку, про яку не мають жодної уяви і яку фантазія може причепурити найвигадливішим образом.

Йоганн Вольфганг фон Гете.

Є світ внутрішній, так само як є духовна сила, за допомогою якої ми пізнаємо його з повною ясністю й блиском у русі життя, але така вже наша земна доля, що поруч із ним стоїть іще світ зовнішній, у якому ми містимося і який діє на цю духовну силу як рушійний важіль. Явища внутрішнього світу можуть обертатися тільки в колі, утвореному явищами світу зовнішнього й, переступаючи за це останнє коло, дух наш втрачає міцний ґрунт, поринаючи в область неясних передчуттів і уявлень. Але ти, о мій пустельнику, ти не визнавав зовнішнього світу, ти не помічав відкритого важеля, яким він тиснув на твою внутрішню силу. Коли ти, з проникливістю, що наводить жах, стверджував, що тільки дух може бачити, чути й почувати, що він один усвідомлює факти й що тому визнане ним за існуюче повинне існувати насправді, ти забував при цьому, що, навпаки, зовнішній світ змушує уміщений у тілі дух діяти так чи інакше за своєю волею.

Ернст Теодор Амадей Гофман.

Я не зміг себе ніколи примусити продовжувати читання такого роману, у якому немає захопливості для ЦІКАВОСТІ, тобто добре заплутаних і добре розплутаних подій, і захопливості для РОЗУМУ, тобто істини й простоти з нею нерозлучної.

Василь Андрійович Жуковський.

Людина має особливу схильність до всього чудесного, до всього, що виходить зі звичайного порядку.

Антоній Погорельський (Олексій Олексійович Перовський).

Чудова справа бути пописувачем, якщо не більше, то хоча б і чотирьох частин чогось!.. Це диво! І кожен, хто читає, побачить мною написану книгу, прочитає її чи ні – що за діло! Але моє ім'я неодмінно вже прочитає. Увесь читаючий світ прочитає... Ну, як?.. От найприємніша нагорода авторіві за всі його витрати на папір і час використаний для писання! Творця книги, хоча б і в одному томі, дорівнює слава із завойовником, засновником царств, міст, відкривачем нових земель, тому, тому-от ім'я його так само безсмертне і так само залишиться, поки не винищиться друкарське чорнило... що, здається, ніколи не буде.

Грицько Основ'яненко (Григорій Федорович Квітка).

Поезія, прости Господи, має бути дурнувата.

Олександр Сергійович Пушкін.

Один тільки час може засвідчити в справедливості описуваної події. Уява людини не створювала ще речі незбутньої; що не було, чого немає, те буде. Звичаї, вдачі й думки людей описують параболу в просторі часу, як комети в просторі всесвіту. Якби людина була безсмертна, то в майбутньому вона зустріла б минулість, їй знайому.

* * *

Чого за старих часів не бувало! Весело згадати та розповідати сумно: ніхто не повірить. Для віри в казку потрібне здорове серце, ясні очі, дух незбентежений, трохи уму, більше розуму... Та де ж узяти цих скарбів?..

Бувало!.. та хто старе згадає, тому око геть!.. Бувало чарівництво і чародійство; але й у нас є своїх чудес удосталь, своїх казок достатньо.

Олександр Фомич Вельтман.

Усе достоїнство оповідання полягає у великій правдоподібності неможливого факту.

Олексій Костянтинович Толстой.

Пишіть весело, давайте тільки те, що суспільний шлунок перетравлює.

Осип Іванович Сенковський.

Знищувати колись написане нами, здається, так само несправедливо, як позабуватися минулих днів своєї юності. Притому якщо твір містить у собі дві, три ще не сказані істини, то вже автор не має права приховувати його від читача, і за дві, три вірні думки можна вибачити недосконалість цілого.

* * *

Причина тієї веселості, яку помітили в перших творах моїх, що з'явилися в друку, полягала в деякій щиросердечній потребі. На мене находили випадки туги, мені самому непоясненої, яка ставалася, може бути, від мого хворобливого стану. Щоб розважати себе самого, я вигадував собі все смішне, що тільки міг видумати. Видумував цілком смішні особи й характери, становив їх подумки в найсмішніші становища, геть не переймаючись тим, навіщо це, для чого, і кому від цього вийде яка користь.

Микола Васильович Гоголь.

Так, я страждав на це і страждаю; я геть не вмію, дотепер (не навчився), упоратися з моїми засобами. Безліч окремих романів і повістей разом втискуються в мене в один, так що ні міри, ні гармонії... Але є й того гірше: я, не спитавшись із засобами своїми й вабний поетичним поривом, беруся виразити художню ідею не до снаги.

* * *

Фантастичне в мистецтві має межу й правила. Фантастичне має до того стикатися з реальним, що ви повинні МАЙЖЕ повірити йому.

Федір Михайлович Достоевський.

Мабуть, найважче в літературі – принаймні, я так вважаю, і це не мій добровільний вибір: просто я змушений приймати речі як вони є – написати щось дійсно оригінальне. А найлегше – коли оригінальний рядок уже написаний, дотримуватись його й написати хоч трохи на настільки ж високій ноті.

Льюїс Керролл (Чарльз Лютвідж Доджсон).

Мистецтво, і нічого крім мистецтва, мистецтво нам дане, щоб не вмерти від істини.
Фрідріх Ніцше.

Люди втомлюються від новизни – від новітніх мод і прожектів, від удосконалень і добродійних змін.

А все, що ведеться з давніх-давен, – уражає й сп'янює.

З давніх-давен являється юність.

Усякий скептик відчуває, які перестарілі його сумніви.

Усякий примхливий багатій знає, що йому не видумати нічого нового.

І обожнювачі змін схилиють голови під гнітом всесвітньої втоми.

А ми, не женячи за новизною, залишаємося в дитинстві – і сама природа опікується тим, щоб ми не подорослішали.

Гілберт Кім Честертон.

... хто без цікавості читає словники, з того не буде доброго письменника.

* * *

Насамперед прозаїк повинен бути спокійною, акуратною людиною і мати великий запас терпіння. Суб'єкти істеричні, похапливі й слабовільні можуть бути (часто-густо бувають) хорошими поетами, та прозаїків з них не буде. Коли хтось остигає до свого твору після першого вечора, то хай він краще й не береться писати прозою – нехай складає договір на поему.

Далі, для прозаїка потрібний у значній собі дозі... розум. В історії літератури досить знайдеться прикладів, що дурненькі-таки люди робилися доволі відомими поетами, чи там критиками, або істориками літератури (в останнім випадкові це навіть *somme il faut*) – але прозаїк повинен бути розумний. З дурня прозаїка не буде, хай вже краще прямо вчиться на історика літератури.

* * *

Філософські міркування принципово можливі як отой матеріал для провалин у новелі, та, між нами кажучи, який з новеліста філософ! Мабуть, такий, як лікар чи метеоролог... Отже, єдина безпечна для новеліста філософська позиція – це іронія та скепсис, бо вони, принаймні, нічого не висувають позитивного, а тільки заперечують.

Найкраще діло заповнювати оті дірки міркуваннями психологічними. Наука психології, а так само поки що й рефлексології остільки мало дотепер розвинені, що можна брехати досхочу...

Нарешті, можна заповнювати прогалини цитатами й виписками. Для цього треба мати енциклопедичний словник. Узагалі для прозаїка енциклопедичний словник – те ж саме, що для поета етимологічний – постійне джерело натхнення й винаходів.

* * *

З-посеред безмежного пливу нібито однакових невизначених, буденних фактів творець вихоплює один, підіймає його високо над своєю головою і примушує вигравати

на сонці всіма кольорами райдуги. Точніше сказати, творець примушує людей уперше в їхнім житті побачити те, що вони бачать щодня і кожної хвилини. Він конкретизує, розцвічує, створює річ, що досі була для людей лише цифрою в безконечнім числі життєвого потоку.

Майк Йогансен.

Мене цікавить тільки "нісенітниця", тільки те, що не має жодного практичного смислу. Мене цікавить життя тільки у своєму безглуздому прояві.

* * *

Тільки ти просвіти мене Господи
Шляхом віршів моїх.
Розбуди мене сильного до битви зі смислами,
швидкого до керування слів...

Даниїл Хармс (Даниїл Іванович Ювачов).

І, узявши в руки перо, я став щось писати на аркуші. Зізнаюся відверто: вийшла якась нісенітниця... Героїв своїх треба любити; якщо цього не буде, не раджу нікому братися за перо - ви одержите найбільші неприємності, так і знайте.

Михайло Афанасійович Булгаков.

І я взяв та зібрав людей і перетасував їх, і всі вони почали жити... Одні, щоправда, працювали краще, інші гірше, але я вже встигнув звикнути до них. Не закреслювати ж! Не слова - люди.

Євгеній Львович Шварц.

Я не можу, та й не прагну, зовсім позбуватися того бачення світу, яке я виніс із дитинства. Доти, поки я живий і здоровий, я не припиню серйозно думати про стиль прози, любити землю, одержувати радість від матеріальних речей і від осколків того, що заведено називати марною інформацією. Нема рації намагатися придушити в собі це.

Джордж Орвелл (Ерік Артур Блер).

Людина відкрила, що світ не романтичний, але людська природа вимагає чарівництва.

* * *

Усе, створене уявою, має існувати десь у всесвіті.

Джон Бойнтон Прістлі.

Незвичайне може зробити твір більш фантастичним або менш фантастичним, але саме по собі воно не здатне зробити його літературно кращим або гіршим. Як би елемент незвичайного не вражав уяви, якою б свіжою чи новою не здавалася пов'язана

з ним ідея, він не може підняти твір до рівня великої літератури, якщо одночасно не виконуються якісь загальніші літературні вимоги, якщо, коротше кажучи, твір НЕ БУДЕ НАПИСАНО ДОБРЕ .

* * *

У творах реалістичної фантастики демони та відьми можуть розгулювати містом, може порушуватися другий закон термодинаміки, і Ісус може вдруге спуститися на грішну землю. Кожному неупередженому читачеві ясно, що це лише художні прийоми, що дозволяють автору підкреслити якусь думку або відтінити деякі риси людини (чи суспільства).

Брати Стругацькі (Аркадій Натанович Стругацький та Борис Натанович Стругацький).

Ми зосереджуємося тільки на кульмінаційних моментах дії, все, що перебуває між ними, позбавлене суттєвості і тому лишається поза нашою увагою. Завдяки такій манері розповіді досягається більша глибина в часі, в свідомості й долі. Хтось незгодний? Заперечення автор просить надсилати в письмовій формі.

* * *

Насправді ж найперша ознака цивілізації полягає в тому, щоб зуміти сміятися не лише з чужих, але й з власних домагань, надто коли ці домагання пусті і дріб'язкові.

Павло Загребельний.

Все це дає підстави, скромно кажучи, назвати твір оригінальним. Передусім хоча б тим, що будь-який розділ, котрий сподобається читачеві, можна читати двічі. Його можна приписувати на ніч хворим у післяопераційну палату, і він з успіхом замінить запатентований угорцями знаменитий піпольфен і невідомо ким винайдений димедрол, що дається хворим як у вигляді ін'єкцій, так і таблеток.

Без зайвої скромності скажемо, що книга має і свої недоліки: вона легко загоряється від настільних ламп, цигарок і сірників.

* * *

Сміх – це профілактика. Сміх – це озонне оновлення організму й тіла суспільства. Сміх – це ознака здоров'я народу. І там, де лунає сміх, там люди живуть повнокровним і щасливим життям. Не сміються лише на цвинтарі.

Отож сміймося ми. Посміхаймося одне одному. І одразу відчуємо, що щира й сердечна посмішка дорожча фальшивого потиску руки.

Можливо, ця книжка тебе й розчарує, як розчаровує власне життя на певному життєвому відтинку, – не впадай у розпач. Хай ця книжка і стане твоїм єдиним розчаруванням у житті, і повір мені – це не така вже й велика втрата. Єдине, що скажу тобі, любий читачу, книжку я писав щиро. І в цьому, як на мій погляд, її найбільша вартість. А за талант? Не суди! То вже, як кажуть, від Бога. А в наш вік – вік знайомства – не кожному доводиться тримати його за руку, хоч дехто умудряється вхопити за бороду.

Олег Чорногуз.

Отак як є. А може бути й гірше,
А може бути зовсім, зовсім зле.
А поки розум од біди не згірк ще, -
Не будь рабом і смійся як Рабле!

Ліна Костенко.